A MAGYAR PSZICHOLÓGIAI TÁRSASÁG XXVII. ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS NAGYGYŰLÉSE

MAGYAR PSZICHOLÓGIAI TÁRSASÁG

VÁLTOZÁS AZ ÁLLANDÓSÁGBAN

KIVONATKÖTET

2018. MÁJUS 31- JÚNIUS 2.
BUDAPEST

VÁLTOZÁS AZ ÁLLANDÓSÁGBAN

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXVII. Országos Tudományos Nagygyűlése

KIVONATKÖTET

Budapest, 2018. május 31-június 2.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK Pszichológiai Intézet,
1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

© 2018 Szerzők

Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság

ISBN 978-615-80241-7-4

Felelős szerkesztő: Lippai Edit

Felelős vezető: Dúll Andrea

Borítóterv: Kis-Szölgyémi Ákos

A Nagygyűlés szervezői:

MAGYAR PSZICHOLÓGIAI TÁRSASÁG

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Fővédnök: **Dr. Fodor György**, a PPKE BTK dékánja

Főtámogatónk:

Támogatónk:

Együttműködő partnereink**:**

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXVII. Országos Tudományos Nagygyűlése

2018. május 31-június 2., Budapest

Rendező intézmény: **Pázmány Péter Katolikus Egyetem,**
BTK Pszichológiai Intézet

Szervezőbizottság: **Batta Barbara**
Gerván Patrícia
Hargitai Rita (titkár)
Kovács Ilona (elnök)
László Szandra
Molnár Anett

Tudományos Programbizottság / Program Committee:

Bagdy Emőke
Bárdos György
Bereczkei Tamás
Csabai Márta
Czigler István
Demetrovics Zsolt
Dúll Andrea (elnök)
Gáspár Mihály
Hámori Eszter
Hevesi Krisztina
Hoyer Mária
Izsó Lajos
Kalmár Magda
Kállai János
Kőrössy Judit
Lippai Edit (titkár)
Molnárné Kovács Judit
Mirnics Zsuzsanna
Nagybányai Nagy Olivér
N. Kollár Katalin
Nguyen Luu Lan Anh
Pataky Ilona
Péley Bernadette
Ritoók Pálné
Szabó Pál
Szokolszky Ágnes
Takács Ildikó
Vargha András

Tartalom

Plenáris előadások 6

Szimpóziumok..... 11

Tematikus előadások..... 193

Poszterek..... 253

Műhelyek 281

Nevek, munkahelyek, e-mail címek..... 292

Névmutató 317

Plenáris előadások

BÉTA: Biológiai Érés és TApasztalat a serdülőkori agyi és kognitív fejlődésben

Kovács Ilona - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

A legjelentősebb változást a fejlődés állandóságában a kamaszkor jelenti, amikor az addig tapasztalt folyamatos fejlődés megtörik és nagy szerepet kap az elsajátított képességek és kifejlett agyi struktúrák vissza-, illetve átrendeződése, mely az átmeneti kaotikusság után egy magasabb szintű fejlődés lehetőségét teremti meg. Érdekes, hogy ennek ellenére a gyerek- és a felnőttkor számítanak a leginkább vizsgált és legjobban ismert emberi életszakaszoknak mind tudományos, mind orvosi vagy akár szociálpolitikai szempontból. A gyerek- és felnőttkor között eltelő csaknem egy évtized nem pusztán szülői szempontból nehezen áttekinthető, de tudományos ismereteink is meglehetősen hézagosak és ellentmondásosak a kamaszkorral kapcsolatban. Ez azért is meglepő, mert nyilvánvalóan a serdülők alkotják a jövő új generációját, és ha keveset tudunk Róluk, a jövő is homályban marad.

A kamaszkort fókuszba állító szemléletváltáshoz érdemes belátnunk, hogy a gyerek- és a felnőttkor közötti periódus nem egyszerűen az átmenet időszaka, hanem az ember életének talán legizgalmasabb periódusa is egyben: a lehetőségek ideje, a családon kívüli szociális, kulturális, intellektuális minták elsajátításának kritikus időszaka. Ennek megfelelően, agyunk a felnőttkor küszöbén különösen nyitott az élmények irányába, és egyben nagyon sérülékeny is. Az MTA és a PPKE által támogatott BÉTA projekt ennek a rendkívül érzékeny életszakasznak a megismeréséhez járul hozzá egy új paradigma bevezetésével.

A BÉTA projekt az oktatás fejlesztésével foglalkozó kutatásoktól és programoktól függetlenül, azokat kiegészítve foglalkozik a kamaszkori fejlődéssel. A legtöbb jelenlegi kutatás a tanulók életkori sajátosságait vizsgálja és belefut abba a problémába, hogy az életkor szerint rendezett adatok hatalmas szórást mutatnak, a kapott eredmények sok esetben ellentmondóak, mivel a biológiai érés eltérő, egyéni ütemben halad. A BÉTA projekt a világon először veszi pontosan tekintetbe az életkor mellett a biológiai érettséget is.

A biológiai életkort ultrahangos csontkor becslési módszerrel mérjük. Az „érettség” dimenziója mentén olyan alcsoportokat hozunk létre, melyekben az azonos életkorú tanulók között az életkorral megegyező (átlagosan érett), attól elmaradó (éretlen), és azt meghaladó (érett) csontkorú fiatalok vannak. A „tapasztalat” dimenziója mentén pedig olyan alcsoportokat hozunk létre, melyekben az azonos csontkorú tanulók között a csontkorral megegyező (átlagosan tapasztalt), attól elmaradó (tapasztalatlan), és azt meghaladó (nagyon tapasztalt) életkorú fiatalok vannak. Az így kialakuló kétdimenziós kohortban részletesen megvizsgáljuk és összehasonlítjuk az alcsoportokra jellemző kognitív, érzelmi és mozgásos teljesítményt, valamint az agykérgi hálózatok fejlettségét. Az előadás az érettség és a tapasztalat dimenziói mentén disszociált fejlődésmenetekről fog beszámolni. Ezen túl olyan kérdéseket is megfogalmaz, mint például a pubertás kezdetének környezeti és/vagy genetikai meghatározottsága.

Az előadáshoz szorosan kapcsolódik az MTA-PPKE Serdülőkori Fejlődés Kutatócsoport BÉTA projektjét bemutató egész napos MPT „fringe” esemény, melynek keretében bemutatkozik a BÉTA csapat, megismerhetők a projekt részletei, a kutatás, az oktatás és a klinikum szempontjából való jelentősége, valamint izgalmas módszertani demonstrációkat lehet megtekinteni.

Evolúciós pszichológia újratöltve: magyarázatok, cáfolatok, kérdések

Bereczkei Tamás – Pécsi Tudományegyetem, BTK Pszichológiai Intézet

Az evolúciós pszichológia (EP) eddigi 25 éves, továbbá a humán etológia és szociobiológia elmúlt 50 éves működése számos alapvető és megkerülhetetlen következtetésre és értelmezésre ad lehetőséget. Az EP-vel szembeni kritikai hangok ugyan mérséklődtek, de továbbra is jogos nehézségekre mutatnak rá. Ilyenek a redukcionizmus problémája, a falszifikáció nehézségei, az evolúciós környezet mesterséges konstrukciója stb. Saját kutatásaink kapcsán rámutatok, hogy a bírálatok egy önkorlátozó magatartást hívtak elő az evolúciós pszichológusokban, miközben az ellenvéleményekkel folytatott állandó viták éppenséggel az EP fejlődését segítik elő.

Az EP ugyanakkor továbbra is olyan pozitív heurisztikákat nyújt (Lakatos Imre), amelyek sajátos, olykor egyedülálló megközelítési módokat nyújtanak egy-egy jelenség magyarázatában. Új értelmezéseket ad korábban magyarázott – vagy magyarázni vélt – összefüggéseknek, elősegíti korábban ismeretlen vagy kevéssé ismert pszichológiai mechanizmusok feltárását, új módszereket emel a szakmai köztudatba, a régi elméleteket új megvilágításba helyezi. Ezekre számos példát hozok saját kutatási eredményeinkből.

Az EP legnagyobb haladása talán abban foglalható össze, hogy korlátozza, időnként megszünteti saját korábbi arculatát. Ez azt jelenti, hogy nagyrészt felhagyott az adaptációnista magyarázatokkal, amelyek sokszor önkényes vagy ellenőrizhetetlen hipotézisek felállításához vezettek. Ehelyett az evolúciós értelmezési keretet felhasználva a proximatív (pszichológiai, élettani, idegrendszeri) folyamatok intenzív kutatására váltott át. Ennek következtében az utóbbi években annak vagyunk tanúi, hogy az EP szervesen beépült az uralkodó pszichológiai paradigmákba mint azok megkerülhetetlen alkotóeleme.

Alkalmazott sportpszichológia - jelen, jövő

Lénárt Ágota - Testnevelési Egyetem, Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék

A sportpszichológia a munka világából indult el és érdekes módon oda kanyarodik vissza. A sportolók sikereit látva gyakran kérdezik a különböző cégek, vállalatok, társaságok, hogy mi a siker titka. Hogyan tudnák ők is hasznosítani a csúcsteljesítmény elérésének módszereit a saját munkájukban? A sport különleges terület. Varázslatos, mert időre, eredményre kell dolgozni. A siker azonnal látszik, de sokszor az időnyomás akadályozza a teljesítmény megmutatkozását, gátolja az érési folyamatot. Milliméterekben, századmásodperceken múlik minden és a napi formaidőzítésen.

Ki marad mentálisan csúcsformában?

Az alkalmazott sportpszichológia világába engedünk bepillantást. Az alapvető módszereken túl megmutatjuk az új eljárásokat, futurisztikus lehetőségeket, melyek az elmúlt két olimpián már bizonyítottak.

Felvillantjuk a jövő szuperszonikus birodalmát, melyben a diagnosztikától a személyre szabott felkészítésig, formaidőzítésig és monitorizálásig minden megtalálható.

Az autogén tréning ma is általánosan használt, de megannyi változtatáson ment át. A sportban a különböző hosszúságú és a mentáltréninggel kombinált változatok terjedtek el, szükség szerint beleépítve a belső csend képét, a mentális hibajavítást és a modellezett helyzeteket. A megváltozott tudati határállapot monitorizálható és feedback technikákkal vissza is jelezhető. Gyakorlásra pl. egy-egy EEG hullámmal működtetett labdamozgatás is lehetséges.

A mentáltréning mozgássorok fejben, gondolatban való gyakorlását jelenti, a mozgás, térbeli, időbeli paramétereinek felidézésével, az összes érzékszerv bevonásával. Az okos berendezések

világában egy okos telefon, óra számtalan lehetőséget kínál a videó által támogatott mentáltréning gyakorlására, és a mentális séma, térkép kialakítására.

A legfontosabbak közé tartozik a mentális hibajavítás. Ehhez a klasszikus mentáltréningen túl műszeres mérő eljárások is csatlakoznak, sokszor az optimális sebesség, akciógyorsaság, döntéselőkészítés, ritmus, tempó beállításával. A gyors mozgások elemzését lassított felvételek teszik lehetővé, valamint a LED technika. A mikromozgásokat lézeres és optoelektronikai módszerekkel tehetjük láthatóvá.

A figyelem fókuszálásában és az ehhez vezető út gyakorlásában a szemmozgás elemzés és az irányított fókuszálási módszerek segítenek, sokszor laborműszeres támogatással.

A formaidőzítésben nagy segítséget nyújtanak a döntéstámogató rendszerek.

A pszichoterápia fegyvertárából a kombinált módszerek, a kinesztézist és a mozgást használó eljárások, valamint a szimbólum terápiák is jól alkalmazhatóak.

A pszichodiagnosztikai szinten több mint 3000 sportpszichológiai teszt áll rendelkezésre. Az utóbbi időben a coping mechanizmusok vizsgálata, a sportbeli megküzdés, a mentális keménység kerültek előtérbe.

Az egyéni felkészítéseken túl csoportokkal is foglalkozunk. Kiemelten fontos az utánpótlás nevelése, ezzel kapcsolatosan egy kézilabda akadémiai programot is bemutatunk.

Izgalmas terület az olimpikonok felkészítése. Ebből is mutatunk példákat.

A jövő alkalmazási területei közül való a bioinformációs technológia, a neuropszichológia újabb vívmányai. Ezen a területen lehetséges az affektív programozás, a hangulati és érzelmi állapot beállítása.

A Testnevelési Egyetemen 2007 óta zajlik a sportpszichológus szakképzés. A kétéves, 120 kredites program végén sport szakpszichológusi diplomát szerzett immár 90 hallgató. Tudásukat a felkészítés minden szintjén, a gyerekektől az olimpikonokig kamatoztatják és továbbadják.

Versengés és pszichés és szomatikus egészség: mítoszok és kutatási eredmények

Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Számos társadalomtudós arra a megállapításra jutott, hogy a nyugati társadalomban emelkedő pszichopatológia összekapcsolható a növekvő versennyel és a pszichés megbetegedések gyakoribbak az erősebb versennyel jellemezhető társadalmakban. A nagyvárosi életet az ottani erősebb versengést ugyancsak a szorongással és betegségek valószínűbb előfordulásával kapcsolják össze. Az oktatási intézményekben tapasztalható intenzív versengést hosszú időn keresztül olyan egészségkárosító tényezőként tartották számon, amely növeli a diákok szorongását és az iskolai stressz fő kiváltói között szerepel. A tehetséges diákok gyakori versenyeztetését ugyancsak rizikó tényezőnek tekinti a szakirodalom egy része. A versengés egyik legfontosabb megbetegítő faktorának a vesztést tekintik, amely nemcsak az önbizalmat csökkenti, hanem a motivációt is. A versengés jelenlétét időskorban az élettel való elégedetlenségnek, az eriksoni értelemben vett integráció hiányának tekinti leginkább az öregedéssel kapcsolatos szakirodalom.

Vajon valóban igazolható a versengésnek oki tényező szerepe a pszichés és szomatikus megbetegedésekben? Vajon mindenkire egyformán hat a verseny és a versengés? Vajon a versengéshez fűződő attitűd ok vagy következmény, illetve része egy szélesebb értelemben vett személyiségprofilnak? Vajon a győzelem mindenkit boldoggá tesz és a vesztés mindenkinek csökkenti a motivációját? Vajon az időskori versengés az egészséggel vagy inkább a betegséggel jár együtt?

Az előadás a versengési attitűdökkel és a győzelemmel és a vesztéssel kapcsolatos legújabb, többek között országos reprezentatív mintán, iskolai környezetben, tehetségesekkel és idősekkel végzett kutatások eredményei alapján ad választ a fenti kérdésekre.

Kutatás, oktatás és gyógyító alkalmazás: közel fél évszázada a hipnózis rehabilitációjáért

Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

Az előadás azt a közel fél évszázados munkát és küzdelmet foglalja össze röviden, amit a hipnózis jelenségeinek megértéséért, a módszer elismertetéséért és hatékony gyakorlati alkalmazásának elterjesztéséért végeztem.

Amikor 1970-ben hipnóziskutatással kezdtem foglalkozni az ELTE Ádám György professzor által vezetett Összehasonlító Élettani Tanszékén, a hipnózis még világviszonylatban is okkult jelenségnek számított. Itthon olyan gyanakvással tekintettek erre a „misztikus" jelenségre, hogy a fasizmussal szoros kapcsolatba hozott hipnózis szinte teljesen a „TILTOTT" kategóriába került.

Az 1970 óta eltelt közel fél évszázad gyökeresen megváltoztatta ezt a helyzetet. A hipnózis ma már nem dacol a tudományos megismerés egzakt ismeretszerző eszközeivel, hanem bevonult a tudomány világába, sőt az ezredforduló óta előszeretettel használják modellhelyzetként a nehezen megközelíthető tudományos problémák – elsősorban a tudat – vizsgálatánál, s így mára a tudomány „főáramának" integráns része lett. Ez azt eredményezte, hogy a módszer szerepét egyre jobban elismerik a testi és lelki betegségek gyógyításában is.

Hipnóziskutató munkacsoportunk a világon elsők között elemezte komplex módon a hipnózis által kiváltott magatartási, élménybeli és élettani változások együttes mintázatát. Az agyi elektromos háttéraktivitás és az élmények együttes elemzése alapján kétségeim támadtak a hipnózis általánosan elfogadott alvásszerű természetével, a pavlovi hipnóziselmélettel kapcsolatban. Az általam 1974-ben a Stanford Egyetemen kidolgozott új hipnózisindukciós eljárással, az aktív-éber hipnózissal sikerült bebizonyítani, hogy a hipnózis kiváltásának az ellazulás, az álmosság és passzivitás nem okvetlenül szükséges feltétele, hiszen a szuggesztiók iránti érzékenység fokozódása, a tudati állapot, az élmények, az információfeldolgozás és az élettani mutatók hipnózisra jellemző módosulása aktivitásfokozó eljárással is létrehozható. Ennek az a feltétele, hogy a hipnotizőr érzékeny visszajelzést adjon a hipnotizálandó személy állapotáról, s ezzel figyelmét szelektívebbé, fókuszáltabbá tegye, saját belső folyamataira és a hipnotizőr szuggesztióira irányítsa.

Stanfordi tanulmányutam alatt ébredtem rá, milyen fontos volna a hipnózist visszahozni a hazai gyakorlati, terápiás alkalmazásba is. Az Egyesült Államokban elkezdett terápiás képzés tapasztalatait felhasználva itthon sikerült bekapcsolódni a 70-es évektől egyre erősödő pszichoterápiás közösségbe, ami elősegítette a mára világszínvonalú magyar hipnoterápiás képzés kialakítását. A terápiás alkalmazás terjedése megtermékenyítően hatott az újabb kutatási problémák megfogalmazására is.

Mivel úgy tűnt, hogy a hipnózis kialakulása szempontjából a hipnotizőr empatikus tükröző reakciójának kulcsfontosságú szerepe van, 1982-től a világon elsőként olyan interakciós szemléletű szociál-pszichofiziológiai vizsgálati paradigmát dolgoztunk ki, amelyben a hipnózis-interakció mindkét résztvevőjének attitűdjeit, magatartását, élményeit és élettani változásait párhuzamosan regisztráltuk és elemeztük. Az ELTE Kísérleti Pszichológiai Tanszékén végzett vizsgálatainkban a hipnózis alatti interakciós szinkronjelenségek (együttmozgás, együttlégzés stb.) előfordulási gyakorisága alapján különböző hipnózisstílusokat írtunk le, és megállapítottuk, hogy a jellegzetes hipnózisstílusok az élet legfontosabb, szabályozó funkciót betöltő szoros személyközi kapcsolatainak stílusára emlékeztetnek. Ikervizsgálatokkal és pszichogenetikai vizsgálatokkal azt is bizonyítottuk, hogy a hipnózis iránti fogékonyságnak genetikai háttere van. A vizsgálatok eredményeként 1991-ben javasoltam, majd további bizonyítékok alapján 2008-ban megfogalmaztam a hipnózis szociál-pszichobiológiai elméletét. Ez a hipnózist olyan módosult

tudatállapotnak tekinti, amelynek mind szociális, mind biológiai szempontból adaptív értéke lehet. Az elmélet jól illeszkedik a pszichológia posztkognitív, evolúciós szemléleti keretébe.

A hipnózis idegtudományos vizsgálata bebizonyította, hogy a hipnózis markáns pszichobiológiai változásokkal jár, amelyek a központi idegrendszeri és a perifériás, zsigeri és immunológiai folyamatokat egyaránt érintik. Az interakciós szemléletű kutatás pedig arra utal, hogy a hipnózis felfogható a társas támogatás modellhelyzeteként. Ennek nyomán azt a hipotézist fogalmaztam meg, hogy a hipnózis adaptív hatása akár súlyos testi betegségek esetén is bizonyítható, biológiai, pszichológiai és élmény szinten egyaránt. Munkacsoportunk jelenleg magas kockázatú melldaganatos betegek kemoterápiáját kiegészítő hipnózis hatását vizsgálja a betegek túlélésére, testi, immunológiai változásaira, megküzdési kapacitására és életminőségére. Kontrollált, randomizált klinikai hatásvizsgálatunk máris számos bíztató eredményt hozott.

Az előadást részben az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

A problémás videojáték-használat pszichológiája

Király Orsolya - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

A videojátékok problémás használatát, avagy a játékfüggőséget, a 90-es évek óta egyre növekvő tudományos érdeklődés övezi. Ennek eredményeként 2013-ban a problémás játékhasználat bekerült a DSM-5 „További kutatást igénylő mérőeszközök és modellek” című fejezetébe, idén pedig várhatóan teljes értékű diagnosztikai kategóriaként bekerül a BNO 11. kiadásába is. Az előadás áttekintést nyújt a terület legfontosabb eredményeiről, elsősorban a terminológia, a definíció, a mérés, a prevalencia és az etiológia kapcsán, továbbá részletesen bemutatja azokat a hazai kutatásokat, amelyek nemzetközi téren is hozzájárultak a jelenség mélyebb megértéséhez. Ezek egyrészt több – ma már számos nyelven validált – mérőeszköz (Problematic Online Gaming Questionnaire, Motives for Online Gaming Questionnaire, Ten-Item Internet Gaming Disorder Test) kifejlesztésére irányultak, másrészt olyan alapvető kérdéseket vizsgáltak, mint hogy milyen szerepe lehet a játékok motivációs hátterének a pszichiátriai tünetek és a problémás használat mediálásában, illetve, hogy milyen összefüggés van a játékkal töltött idő mennyisége és a problémás használat között. Az előadás számbaveszi a legfontosabb jövőbeni kutatási irányokat is.

Szimpóziumok

Vitaszimpózium

Alkalmazható-e a tudomány? A pszichológia a transzlációs tudományok korában - az MTA Pszichológiai Tudományos Bizottságának vitaszimpóziuma

Szervező: **Kovács Ilona**- PPKE

A valós életben felmerülő társadalmi, egészségügyi vagy jóléti problémák új megoldásokat igényelnek és új alapkutatási témákat vethetnének fel. Azonban a pszichológia alapkutatási témái, eredményei és módszerei a fokozottan specializálttá váló területeken egyre távolabb kerülnek a gyakorlati alkalmazásoktól. Kérdés, hogy megvalósul-e a kapcsolat a kutatás és az élet között, alkalmazhatóak-e a pszichológia tudományos eredményei?
Az emberrel foglalkozó tudományok közvetlen alkalmazásának igénye az orvostudományok terén fogalmazódik meg legvilágosabban. Az 1960-as években az Egyesült Államokban ismerték fel először, hogy már a képzés során érdemes a medikusokat a klinikai kísérleti tudományokra is felkészíteni. 2000-ben ez a mozgalom kiegészült egy kifejezetten transzlációs oktatási programmal. Az elmúlt másfél évtizedben világszerte jöttek létre ilyen jellegű képzések. A transzlációs klinikai kutatás lassan bontakozni kezd, és egy olyan orvostudományi területté válik, amely nem csupán specializált szakembereket képez, hanem olyan felhasználás-orientált tudósokat és tudomány-orientált gyakorlati szakembereket, akik képesek a tudományos laboratóriumtól a betegig eljuttatni a tudományos felfedezéseket; és fordítva, a betegek megoldandó problémáit bevinni a tudományos laboratóriumba.
A transzlációs megközelítés kihangsúlyozása hasznos lehet a pszichológia számára is. A ma uralkodó kutatásirányult kognitív iskola kevés közvetlen kapcsolattal rendelkezik a gyakorlati területek felé. Az alkalmazott pszichológiai területek pedig egyre inkább elvesztik az alaptudománnyal a kapcsolatukat, és sokkal inkább mono-, mint interdiszciplinárisak. Ugyanakkor egyre több olyan kérdés és probléma merül fel a modern társadalomban, amelyek megoldásához jellemzően több szakterület kombinációjára lenne szükség.
Elképzelhető-e - az orvostudományok példájából kiindulva -, hogy egy transzlációs viselkedés-tudományi szakterület megszülessen? A klinikai tapasztalatok talán segíthetnek a transzlációs kutató legfőbb jellemzőinek összegyűjtésében. Vajon milyen lesz a jövő transzlációs viselkedéskutatója? Képes lesz arra, hogy a saját diszciplínája határain túl, és kifejezetten alkalmazás-orientált módon gondolkodjon? Vagy talán már közöttünk vannak ezek a szakemberek?

A vitaszimpóziumon először 3 perces előadások fognak elhangozni, majd nyílt vita következik.

A vitát vezeti: **Gimes Júlia** (Kossuth Rádió) és **Kovács Ilona** (PPKE)

A vitaszimpózium előadói:

Bunford Nóra (MTA): Egyéni különbségek a fiatalkori érzelem feldolgozásban: A neurobiológiától a tüneteken és komorbiditáson keresztül a pszichoterápiáig

Czigler István (MTA): Megkérdeztünk többszáz embert...

Csépe Valéria (MTA): Ment-e a fejlődés-idegtudomány által az oktatás elébb?

Dúll Andrea (ELTE): Transzláció szociofizikai kontextusban

Gácsi Márta (ELTE): A kutya, mint az emberi viselkedés modellje

Hal Melinda (PPKE) Transzláció és science marketing - közös eszközök az interdiszciplináris tudományterületeken

Kéri Szabolcs (BME): Transzlációs próbálkozások a klinikai pszichológiában és a pszichiátriában

Kende Anna (ELTE): Szociálpszichológiai kutatások a társadalmi és politikai térben: Leíró vagy előíró tudomány?

Kovács Ilona (PPKE): Hogyan képezzünk transzlációs viselkedéstudományi szakembereket?

Mikics Éva (KOKI): Transzlációs kutatás a magatartás neurobiológia területén: perinatális hatások a mentális zavarok kialakulásában

Németh Dezső (ELTE): Nem invazív agyi stimuláció és memória funkciók

Orosz Gábor (MTA): Hősök Tere mint alkalmazott szociálpszichológia

Tóth Máté (KOKI): Transzlációs kutatás a magatartás neurobiológia területén: sérülékenység és PTSD

Réthelyi János (SE): A molekuláris pszichiátria transzlációs vonatkozásai

Varga Kata (ELTE): Hol a bökkenő? Miért nem lesz általános gyakorlattá, amit a kutatási evidenciák mutatnak? – a perinatális életidő példái

Szociofizikai környezetek jelentésrétegei

Sz01

Szervező(k): **Tóth-Varga Violetta[1], Dúll Andrea[2,3]**

[1] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológia Tanszék,
[3] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Vitavezető: **Somogyi Krisztina -** ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Szimpóziumunk előadásai különböző szociofizikai kontextusok lehetséges jelentésrétegeit vizsgálják. A környezetpszichológia tranzakcionális szemlélete szerint a teret és a térhasználók megnyilvánulásait egyszerre, egymásra vonatkoztatva kell figyelembe venni. Az előadások részben az otthon tere körül vizsgálódnak (hajléktalanság, szülő-csecsemő kapcsolat), részben a munka/tanulás kapcsán releváns szociofizikai terekkel (egyetemi aula, kreatív munkavégzés tere) kapcsolatos vizsgálati eredményeit ismertetnek. Az első előadásban Kántor Árpád és munkatársai a hajléktalanság - otthonosság kontinuum hipotézisét referálják. A szerzők arra a kérdésre keresik a választ, hogy milyen tényezőkkel magyarázható a fizikai, illetve a lelki hajléktalanság-otthonosság, s ezeket milyen mértékben befolyásolják az egyén által megélt fizikai, társas vagy akár transzperszonális élmények. A második előadásban is még az otthon terében maradunk, ugyanis Tóth-Varga Violetta és Dúll Andrea munkája a pszichoanalitikus szemléletű csecsemő- és gyermekmegfigyelések szemléletének környezetpszichológiai szempontokkal való kibővítését célozza meg. Az előadásban betekintést kaphatunk abba, hogy az ember-környezet tranzakció egyes megnyilvánulásai, a tér és a tárgyak elrendezése vagy használata miképp hívhatják fel a figyelmet különböző interperszonális jellegzetességekre. Brózik Péter és munkatársai egyetemi épületek auláit vizsgálták, hiszen korábbi kutatások már igazolták, hogy a felsőoktatási intézmények szociofizikai tere, annak jellegzetességei szoros összefüggést mutatnak a hallgatói teljesítménnyel. Eredményeik azt mutatják, hogy a hallgatók számára rendkívül fontos az épített környezet újszerűsége, modernitása, karbantartottsága, valamint csendessége. Keszei Barbara és munkatársai különböző térszintaktikai mutatókat vizsgálnak szimulált helyzetben, arra keresve a választ, hogy egy munkahelyi környezetben (kutatóintézet közösségi tere) a kilátás-

menedékhely elmélettel összhangban választanak-e helyet a vizsgálat alanyai. Eredményük alapján, amennyiben nyitottságot, interakciót preferáló környezetként tekintettek a modellált helyzetre, a kilátás-menedékhely elmélettel összhangban, inkább a magas vizuális integráltságú és vizuális konnektivitású helyeket választották a vizsgálat résztvevői. A szimpózium előadásaiban elemzett különböző szociofizikai kontextusok jelentésrétegeinek feltárása közelebb vihet annak megértéséhez, hogy ezek a színterek használóik számára milyen motivációkat szolgáltatnak, milyen érzelmeket mozgósítanak, továbbá, hogy mindez milyen feltételrendszerben zajlik.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, ember-környezet összeillés, hajléktalanság, csecsemő-megfigyelés, oktatási környezetek, térszintaxis

Előadások

A hajléktalanság-otthonosság különböző fokán álló emberek otthonossági élményének vizsgálata

Kántor Árpád[1,2], Brózik Péter[2,3], Dúll Andrea[3,4]

[1] LÉT rendelő
[2] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[3] ELTE Pszichológiai Intézet, Szervezet- és Környezetpszichológia Tanszék
[4] BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Az, hogy hol helyezkedünk el a hajléktalanság-otthonosság dimenzió mentén, nem egyszerűen lakhatás kérdése, hanem lelki, szociális és fizikai tényezők bonyolult összjátéka. Az otthontalanság-hajléktalanság fizikai és lelki vetületei nem mindig járnak együtt. Vannak jó anyagi körülmények közt saját tulajdonú lakásban élő emberek, akiknek anyagi lehetőségeik ellenére nem sikerül olyan „otthont teremteniük", amiben jól érzik magukat, és vannak olyan nagyon rossz anyagi körülmények között, átlag alatti lakhatási körülmények közt élő emberek, akik „otthon vannak", a rossz körülményeik dacára „haza találnak". A bemutatott kutatásunkban a hajléktalanság-otthonosság kontinuum fizikai és lelki vetületeit vizsgáljuk, azt, hogy vajon mi lehet az, ami az embert a „szívében" hajléktalanná vagy otthonossá teszi. 181 budapesti lakost vizsgáltunk. 149 férfit (átlagéletkor 45,7 év, szórás=9,6, min=28, max=68) és 32 nőt (életkori átlag 43,6, szórás=9,3, min=30, max=62). A két nem átlagéletkora nem tér el szignifikánsan egymástól ($t=1,12$, $df=179$, $p>0,26$). A minta kiválasztása során a budapesti effektív hajléktalan emberek csoportjának következő demográfiai sajátságait vettük alapul: nem, életkor és iskolai végzettség. A 181 fő a következő öt a hajléktalanság-otthonosság kontinuum különböző pontjain elhelyezkedő populációból származott: 1) saját tulajdonú lakásban lakók, 2) albérletben lakók, 3) bentlakásos intézményben lakók, 4) „fapados" éjjeli menedékhelyen alvók, illetve 5) fedél nélkül élők. A mintába bekerülő személyekkel szociális munkás kérdezőbiztosok vették fel az általunk a hajléktalanság és az otthonosság különböző aspektusainak vizsgálatára összeállított HAOT (hajléktalanság-otthonosság) kérdőívcsomagot. A tesztfelvételt az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Tudományos Bizottsága és az Oltalom Karitatív Egyesület támogatta. Vizsgálatunk fő kérdései a következők voltak: Szétválasztható-e egymástól a fizikai és a lelki hajléktalanság? A hajléktalanság-otthonosság élménye pusztán lakhatási körülmények kérdése-e vagy valami mástól is függ? A hajléktalanság-otthonosság élménye milyen korábbi életeseményekkel függ össze? Eredményeink abba az irányba mutatnak, hogy a hajléktalanság-otthonosság dimenzió fizikai és lelki vetülete valóban elkülönül és ilyen értelemben külön beszélhetünk fizikai és lelki hajléktalanságról. A hajléktalanság élménye nem „pusztán" a lakhatási forma függvénye, hanem különböző lelki dimenziók (pl. identitás) is befolyásolják. Klaszteranalízissel mintánkból négy csoport hozható létre: 1. fizikailag és lelkileg egyaránt hajléktalan; 2. fizikailag és lelkileg egyaránt otthonos; 3. fizikailag hajléktalan, de lelkileg

otthonos; 4. fizikailag otthonos, de lelkileg inkább hajléktalan. Végül pedig az otthonosság fokozódása és gyengülése összefüggéseket mutat különböző fizikai, szociális és transzperszonális élményekkel összefüggő életeseményekkel.

Kulcsszavak: fizikai és lelki hajléktalanság, otthonosság, otthonosság élmény

Pszichoanalitikus szemléletű csecsemő-megfigyelések környezetpszichológiai aspektusai

Tóth-Varga Violetta[1], Dúll Andrea[2,3]

[1] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE Pszichológiai Intézet, Szervezet- és Környezetpszichológia Tanszék
[3] BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Az előadás célja, hogy a pszichoanalitikus szemléletű csecsemő- és gyermekmegfigyelések szemléletének környezetpszichológiai szempontokkal való kibővítését bemutassa. Kutatásunk során azt szándékozunk kimutatni, hogy a szisztematikus csecsemő-megfigyelési folyamat során a megfigyelő spontán módon is gyakran alkalmaz környezetpszichológiai szempontokat: a csecsemő otthonában zajló megfigyelés során a személy-környezet össze(nem)illésre, tárgy- vagy térhasználat módosulására vonatkozó megfigyelésekre, megjegyzésekre, asszociációkra kerül sor, melyek a jegyzőkönyvekben leírásra kerülnek, anélkül, hogy a megfigyelő tudatosan összpontosított volna ezekre, kereste volna ezeket. Mindemellett példákkal illusztráljuk, hogy egyes lélektani jelenségek, folyamatok miként komponálódnak meg a térben, vagy válnak megfoghatóvá a tér vagy egyes tárgyak elhelyezésében, használatában vagy éppen elutasításában, kerülésében. A csecsemő- megfigyelési jegyzőkönyvek, beszámolók tapasztalatai szerint olykor a családi kapcsolatok, interperszonális viszonyok hamarabb vagy szembetűnőbben leképeződnek a tér vagy bizonyos tárgyak használatában, alkalmazásában, mint a pszichológiai folyamatokban. A tér és a tárgyak elrendezése, használata, az ember-környezet tranzakció gyakran felhívja a figyelmet az interperszonális jellegzetességekre. A jegyzőkönyvek környezetpszichológiai szempontú kvalitatív elemzése a Grounded Theory (GT) módszer segítségével történik, tartalomelemzés révén egy olyan kódrendszer kialakítása a célunk, melyből felépíthető egy megalapozott elmélet. A kutatás tanulságainak levonása több haszonnal is járhat. Egyrészt gazdagíthatja a megfigyelői szemléletet, hiszen a környezetpszichológiai szempontok beemelése az elemzésbe segítheti a megfigyelő számára a látottak és átéltek megértését, feldolgozását, mentalizálását, továbbá a kutatás rámutat a környezetpszichológiai mozzanatok megkerülhetetlenségére is.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, csecsemő-megfigyelés, Grounded Theory

Nem-oktatási egyetemi belső terekkel kapcsolatos hallgatói attitűdök: négy aula szociofizikai környezeti jellemzőinek környezetpszichológiai feltáró vizsgálata

Brózik Péter[1,2], Lanku Máté[3], Lipcsei Flóra[3], Dúll Andrea[1,4]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[2] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[3] ELTE PPK Pszichológia BA szakos hallgató
[4] BME GTK Társadalomtudományi Intézet

Az elmúlt évtizedekben a hazai felsőoktatás átalakulásával párhuzamosan a hallgatói igények is megváltoztak az egyetemekkel kapcsolatban: egyre nagyobb a hangsúly azon, hogy az intézmények rendelkezzenek olyan helyekkel, ahol tanórákon kívül a hallgatók kényelmesen tudnak dolgozni, illetve egymással időt tölteni. Korábbi kutatások igazolták, hogy az egyetemi

környezetnek szerepe van abban, hogy a hallgatók milyen sikerrel végzik tanulmányaikat: a társas és a fizikai környezet minősége pozitív korrelációban van a hallgatók akadémiai sikerességével. Viszont épületek belső tereivel ilyen szempontból foglalkozó kutatás kevés akad. Ezért vizsgálatunk célja az volt, hogy feltárja a tanulók attitűdjeit a belső terek egy fajtájával, az aulával kapcsolatban. Három egyetem négy épületének auláját vizsgáltuk. Kényelmi mintavételt alkalmaztunk, összesen 120 nő és 37 férfi (átlag életkor=22,1, szórás=3,35; min=18, max=40) töltötte ki a kérdőívet, mindenki annak az épületnek az aulájára vonatkozóan, ahol a képzése zajlik. Azaz a vizsgálatban négy csoport vett részt. Az alkalmazott online kérdőív az adott aula szociofizikai jellegzetességeivel kapcsolatos attitűdök mérésére a Környezeti Szemantikus Differenciál (Dúll és Urbán, 1997) skálát tartalmazza, kiegészítve a témához illeszkedő kérdésekkel. Az akadémiai környezetre vonatkozó attitűdök mérésére az ELTE kurzusokkal kapcsolatos hallgatói elégedettséget mérő kérdéseinek átalakított változata szerepel. A résztvevőket arra kértük, hogy a kitöltésnél a saját egyetemi épületük aulájára koncentráljanak. Eredményeink szerint az akadémiai környezet általános megítélését illetően nincs különbség a négy csoport között. Szintén nem mutatható ki különbség abban, hogy az egyetemi épületet csak tanulásra, vagy más tevékenységre is használják-e; milyen gyakran és (az órákon kívül) mennyi időt töltenek ott. Általánosságban az adatok azt mutatják, hogy azok a hallgatók elégedettebbek, akik újonnan épült épületbe járnak. A karbantartottság kiemelkedő fontosságúnak tűnik. Érdekes, hogy a kedveltséget befolyásolja a zajosság, illetve, hogy mennyire nyüzsgő az aula; viszont annál kedveltebb az aula, minél nyugodtabb. Néhány környezeti jellemző jelentősége azonban jobban megmutatkozik egy-egy aulánál, mint a többinél. Például a hagyományos-modern ellentétpár csak a régebben épült aulák használóinak, a hideg-meleg pedig a kellemetlenül hideg aula használóinak fontos a környezet jellemzésénél. Mindezek alapján úgy tűnik, hogy vannak általános jellemzők, amelyek meghatározzák azt, hogy mennyire kedvelik és találják felhasználó-barátnak a beltéri nem-oktatási környezeteket a használóik. Viszont ezeknek a jellemzőknek a súlya és viszonya a hely többi jellegzetességéhez, nagyban függ a konkrét környezet kialakításától.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, felsőoktatás, nem-oktatási terek, belső terek, attitűd mérés

A térszintaktikai mutatók és a helyválasztás kapcsolatának vizsgálata a kilátás-menedékhely elmélet tükrében

Keszei Barbara[1,2], Halász Bálint[3], Losonczi Anna[3,4], Dúll Andrea[5,6]

[1] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2] BGE KVIK, Üzleti szakoktató és Pedagógiai Intézet
[3] Ginkgo Architects
[4] Magyar Tudományos Akadémia, posztdoktor (ELTE Pszichológiai Intézet)
[5] ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológiai Tanszék
[6] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A kutatás célja bemutatni, hogy a különböző térszintaktikai mutatók (Hillier, 1996) milyen mértékben járnak együtt a szimulált helyzetben mutatott viselkedéssel. Megfigyelhető-e szisztematikus térhasználati mintázat az általunk vizsgált, specifikus motivációs háttérrel kialakított helyzetekben? Kutatásunkban a kilátás-menedékhely elmélet (Appleton, 1975) kiterjesztéseként vizsgáljuk, hogy az ingerekkel való véletlen találkozásra való fogékonyság/nyitottság (Losonczi et al., 2017) milyen kapcsolatot mutat egy szimulált környezetben megfigyelt helyválasztással, illetve, hogy ez a helyválasztás az általunk vizsgált térszintaktikai mutatók (pl. mélység, vizuális integráció) közül melyekkel jár együtt leginkább. Vizsgálat: a helyszín egy jelenleg tervezési fázisban levő kutatóintézet közösségi tere, amelyet egy 5, egymáshoz kapcsolódó szobából álló térsor alkot. A környezetet a résztvevők egy fix útvonalon haladó virtuális séta (gif) segítségével ismerhették meg. A résztvevőknek a

kutatóintézet funkciójához illeszkedő elképzelt helyzetekben kellett ülőhelyet választani maguknak. Az instrukció alapján a helyzetek különböző mértékben igényelték a résztvevőktől az ingerekkel (legyen az fizikai vagy szociális inger) való véletlen találkozásra való fogékonyságot/nyitottságot (pl. erős időnyomás alatt kell dolgozni vagy sem). Egy-egy résztvevőnek 4 különböző helyzetben kellett helyet választania. A térszintaktikai mutatók a helyszínnek elsősorban a geometriai tulajdonságait veszik figyelembe. A mutatók közül a mélység, a vizuális integráció és a vizuális konnektivitás (connectivity, Hillier, 1996) kapcsolatát vizsgáltuk a 216 résztvevő helyválasztása kapcsán. Eredményeink szerint azokban a helyzetekben, amikor az instrukció szerint a résztvevők nyitottabbak voltak a külvilág ingereivel való véletlen találkozásokra, a magas vizuális integráltságú és vizuális konnektivitású helyeket választották, szemben azokkal a helyzetekkel, amikor kisebb fokú nyitottságot feltételeztünk. A mélység térszintaktikai mutatója csak az utóbbi helyzetekben (és ott sem minden esetben) járt együtt a helyválasztással. Eredményeink a kilátás-menedékhely elmélettel összhangba hozhatók, mivel azokban a vizsgált helyzetekben, ahol arra helyeztük a hangsúlyt, hogy a résztvevők jól láthatóak legyenek, és lássák a helyszínen esetleg megjelenő többi embert is, vizsgálati személyeink azokat a helyeket választották, ahol a tér geometriai elrendezése miatt ez könnyen megvalósulhatott. Azonban meg kell jegyeznünk, hogy amikor a helyzet leírása inkább a koncentrációt, elvonulást, elbújást indukálta, az eredményeink nem egyértelműek. A továbbiakban célunk a térszintaktikai mutatók és a specifikus helyzetekben mutatott viselkedések közötti szisztematikus kapcsolatok feltárása, melyek a tervezési folyamatban is segítséget nyújthatnak, újabb fogódzót adva a geometriai elrendezés hatásának bejóslásához.

Kulcsszavak: térszintaxis, vizuális integráció, vizuális konnektivitás, ember-környezet illeszkedés, véletlen találkozás, evolúciós pszichológia

Menő-e a bullying - óvodáskortól középiskoláig

Sz02

Szervező(k): **Jármi Éva** - ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék

Vitavezető: **Lénárd Kata** - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet

Az ELTE-PPK Pedagógiai Pszichológia Kutatócsoportja Idén harmadízben szervez bullying témában szimpóziumot: Először a bullying gyakoriságának mérés/metodikai nehézségeit állítottuk a középpontba, majd a bullying hátterében álló csoportjellemzőkre fókuszáltunk. Tovább haladva ezen a vonalon idén a bullying főszereplőinek társas pozícióját, normaképző hatását vizsgáljuk – különböző korosztályú gyermekközösségekben. A 2017/18-as tanévben kísérleti jelleggel bevezetésre került az ENABLE iskolai bántalmazás ellenes program 27 iskola kb. 50 osztályában. A projekt keretében végzett online kérdőíves állapotfelmérő kutatásban közel 2000 7-10. évfolyamos diák vett részt a pilot iskolákból. Az ENABLE kérdőív az iskolai és az internetes bántalmazás előfordulását az osztályban, az egyéni érintettséget (áldozatként ill. bántalmazóként), a bullying különböző formáinak megítélését, a beavatkozási hajlandóságot, illetve az ENABLE program koncepciójához kapcsolódóan az érzelmi-társas készségeket is mérte. A kísérleti osztályok egy részében szociometriai felmérésre is sor került, így a csoportszerkezet, csoportkohézió jellemzői és a bántalmazás előfordulása közötti összefüggés ill. a bántalmazó/áldozat szerepben lévő diákok szociometriai pozíciója is kirajzolódott. A szimpózium keretében három előadás számol be az ENABLE felmérés eredményeiről: a leíró adatok ismertetése után a bullying előfordulását meghatározó, eddig kevésbé vizsgált egyéni- és csoportjellemzőket elemezzük pl. a beavatkozási hajlandóság elemzése fontos támpontokat ad a prevenciós foglalkozások tervezéséhez. Végül a csoportban meghatározó humorstílus szerepére fókuszálunk. Mindezek alapján talán közelebb kerülünk annak megértéséhez, hogy miért ’menő’

mások lejáratása a serdülőknél, milyen szerepet játszik az agresszív humorstílus a bántalmazás megjelenésében és hogyan befolyásolják a csoportnormák a bántalmazás-ellenes üzenetekre való fogékonyságot. A szimpózium negyedik előadása az óvodás korosztályban kapott kutatási eredményeket ismerteti ugyanebben a témában. Az óvodások szociometriai adatait elemezve már ebben az életkorban is megfigyelhető, hogy a bántalmazó magatartás megítélése nem egyértelmű: vannak, akik elutasítják, míg mások kedvelik és barátkoznak a bántalmazó szerepben lévő társukkal.

Kulcsszavak: bullying, szociometria, humorstílus, óvoda, középiskola, ENABLE Program

Előadások

Iskolai bántalmazás (bullying) középiskolásoknál – az ENABLE állapotfelmérés tükrében

Várnai Dóra[1,3], Jármi Éva[2,3]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék
[3] Oktatási Hivatal

Az utóbbi években több bullying vizsgálat zajlott eltérő módszerekkel és eltérő korcsoportokban. A hazai prevalenciák (HBSC, ESPAD) szerint a diákok nagyobb része nem érintett közvetlenül a bántalmazásban és nemzetközi viszonylatban is átlag alattinak mondható a bullying gyakorisága, a közvetlen iskolai tapasztalatok azonban ezt nem igazolják vissza. Az ENABLE programhoz kapcsolódó adatfelvétel újabb szempontokat adhat az iskolai bántalmazás hazai helyzetének értékéséhez, hiszen 1) az adatgyűjtés kifejezetten a (cyber)bullyingra és az ehhez kapcsolódó társas-érzelmi készségekre fókuszál, 2) az ENABLE kérdőív nemcsak egyszeri állapotfelmérésre alkalmas, hanem ismételt felvétele a prevenciós program értékelését is lehetővé teszi, 3) korábban nem vizsgált változókra is kiterjed az adatgyűjtés: bullying elkövetés és áldozattá válás gyakorisága, cyberbullying elkövetés és áldozattá válás gyakorisága, bullying áldozattá válás gyakorisága a különböző bántalmazás formák szerint, bullying észlelt súlyossága, bántalmazásban érintett osztálytársak száma bullying áldozattá válás hatása és az arra adott reakció cyberbullying áldozattá válás hatása és az arra adott reakció mások bántalmazására adott reakció a szemtanúk szempontjából bántalmazással kapcsolatos attitűdök térzelmi intelligencia és empátia bántalmazás iskolai kezelésének szubjektív megítélése élettel való elégedettség kortárs támogatása Az eredmények szerint a bántalmazás gyakorisága a pilot iskolákban az országos eredményekhez képest kicsit magasabb – de csak az érintettség alacsonyabb kategóriáiban (a nem heti rendszerességű bántalmazásnál), aminek oka a mintavételben, a vizsgálat fókuszában is keresendő. A cyberbullyingban való érintettség az országos adatokhoz hasonlóan alakul. A bullying súlyosságának megítélése azonban ennél szigorúbb és mélyebb érintettséget sejtet. Az adatok segítenek feltárni a bántalmazásra adott legtipikusabb tanulói reakciókat és következtethetünk arra, hogy mennyire fejlettek az ENABLE program kezdetén a diákok közbeavatkozási, segítségkérési stratégiái, az iskolai bántalmazással kapcsolatos attitűdjei.

Kulcsszavak: bullying,középiskola, ENABLE Program, előfordulási gyakoriság

Az iskolai bántalmazás (bullying) középiskolásoknál – és ami mögötte van

Jármi Éva[1], Várnai Dóra[2], Tóth Zsófia Emília[3]

[1] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék
[2] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék
[3] Oktatási Hivatal

A bullying előfordulásának gyakorisága, az érintettek száma, a bántalmazás formája és súlyossága terén nagy különbségek lehetnek az egyes gyermekközösségek között, de még mindig keressük azokat a tényezőket, amelyek ezeket az eltéréseket jól magyarázzák. A közösség csoportdinamikája, normái, szerkezete biztosan nagyon meghatározó, de ezek mérése, az összefüggések számszerűsítése még most is kihívást jelent a kutatók számára. Az ENABLE programhoz kapcsolódó mérések lehetőséget nyújtanak arra, hogy jobb betekintést nyerjünk az osztályok csoportjellemzőibe, és megismerjük ezek szerepét a bántalmazás elfogadottságának/elutasításának mértékében. Szociometriai adatok segítségével igyekszünk megragadni a bántalmazásban érintett szereplők státuszát, társas befolyásának mértékét, a társas beágyazottságát, hogy jobban megértsük a bántalmazás funkcióját, dinamikáját adott közösségben. Az előadásban néhány osztály szociogramjának bemutatásával árnyaljuk a kérdőíves eredmények alapján kirajzolódó képet, egyúttal a gyakorlatban is jól alkalmazható osztályfelmérési módszert ismerhetnek meg a hallgatók.

Kulcsszavak: bullying, ENABLE Program, csoportjellemzők, szociometria, szociogram

A bullying és a humorstílusok kapcsolatának vizsgálata középiskolások körében

Ágota Zita[1], Jármi Éva[2,4], Várnai Dóra[3,4], Tóth Zsófia Emília[1]

[1] ELTE-PPK, Pszichológia MA hallgató, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Specializáció
[2] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék
[3] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék
[4] Oktatási Hivatal

A bántalmazás elterjedésében nagy szerepe van a humornak, amit a bántalmazók nem megfelelő módokon alkalmaznak. Gyakran a bántalmazásban résztvevő gyerekek „csak viccnek, poénnak” fogják fel a célszemély kigúnyolását, lejáratását (Sari, 2016). A mindennapi életben négyféle humorstílust alkalmaznak az emberek (Martin, Puhlik-Doris, Larsen, Gray, & Weir, 2003), amely már gyermekkorban is megkülönböztethető, mérhető: 1) kapcsolatépítő stílusú személy viccein együtt nevetnek a többiek, 2) az énvédő humorstílus egy általános, humoros életszemléletet jelent, 3) az agresszív humorstílusú személy szarkazmusával, gúnyolódásával, kritizáló humorával támad másokat, míg 4) az énleértekelő humorhasználó saját magát teszi nevetségessé. A pozitív humorstílusok (1-2) védőfaktorként szolgálnak, azonban a negatív humorhasználókat (3-4) alacsonyabb szociális képességek jellemezhetik, akikkel mások kevésbé kívánnak interakciót folytatni (Kuiper, Kirsh, & Leite, 2010). A bullying különböző szereplőire különböző humorstílusok lehetnek jellemzőek. Úgy tűnik, akik áldozattá válnak, azok hajlamosak az énleértékelő humorra (Fox, Hunter, & Jones, 2014), az agresszív humor a bántalmazót jellemezheti (Klein & Kuiper, 2006), a cyberbullying elkövetőkre pedig az agresszív és énleértekelő humorstílus egyaránt jellemző (Sari, 2016). Kutatásomban a bullying, a humorstílusok és a csoport szociometriai jellemzőinek kapcsolatát vizsgáltam 7.-10. osztályos tanulók körében. Hipotézisem szerint kapcsolat van a társas készségek, a személy által használt humorstílus és a bullying szerepek közt. Az áldozattá válás pozitívan korrelál az énleértékelő humorstílussal, míg a bántalmazás az agresszívval jár együtt. További kérdéseim: vajon a vezető szociometriai pozíciókban lévő diákok humorstílusa meghatározza-e az osztály bántalmazás iránti attitűdjét, a

verbális bántalmazás gyakoriságát? Vajon a perem helyzetű diákokra jellemző-e az énleértékelő humorstílus és ők milyen szociális készségekkel rendelkeznek?

Kulcsszavak: bullying, humorstílus, szociometria, középiskola

Agresszív ill. proszociális viselkedésű gyermekek szociometriai pozíciója óvodáskorban

M. Ribiczey Nóra[1], Jármi Éva[2], Kovács Kristóf[2]

[1] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

[2] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék

Gyakori tapasztalat, hogy az óvodapedagógusok az agresszív viselkedésű gyermekek kezelését fokozott kihívásnak érzik, különösen, ha a gyermekközösségben ez a magatartás követendő példává válik. Érdekes kérdés, hogy óvodáskorban milyen szociális pozíciójuk van az agresszív viselkedésű gyermekeknek a kortársaik között. Sokáig tartotta magát az a szakirodalmi eredmény, hogy jellemzően elutasítottak, peremhelyzetűek, míg a proszociális viselkedést mutató gyermekek népszerűek az óvodások körében. Az agresszív gyermekek elutasítottsága azonban nem teljesen egyértelmű, sokszor lehetnek ún. ellentmondásos pozícióban (egyaránt sok pozitív és negatív jelölést kapnak). Jelen előadás 18 óvodai csoportban, 350 kisgyermekkel végzett kutatás eredményeit mutatja be. A kutatásban óvónői kérdőíveket és gyermekekkel felvett interjúkat használtunk. Ennek során a gyermekeket arra kértük, képek segítségével nevezzék meg csoporttársaikat az egyes szerepek (agresszív, áldozati, proszociális) tekintetében. A kortárs megítélés mellett önmegítélést és szociometriát is felvettünk. Eredményeink szerint az agresszív gyermekek (fizikai, verbális és kapcsolati is) nem rendelkeznek kevesebb kölcsönös kapcsolattal, mint társaik, de összességében elutasítottabbak, mint a nem agresszív gyermekek. A proszociális gyermekek mutatkoztak a legnépszerűbbeknek, és ők rendelkeztek a legtöbb kölcsönös kapcsolattal. A további elemzések során a szociometriai jellemzők és a különböző agresszióformák, életkori és nemi különbségek összefüggését vizsgáltuk.

Kulcsszavak: bullying, óvodáskor, szociometria

Perinatális veszteségek: pszichológiai feladatok és a segítés módszertana

Sz03

Szervező(k): **Dombi Edina[1,2], Győri-Dani Dóra[2], Salló Emőke[3]**

[1] SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szeged
[2] SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Szeged
[3] SZTE ÁOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermekegészségügyi Központ

Vitavezető: **Zelena András** - BGE KKK Társadalomtudományi Intézet

Szimpóziumunk célja bemutatni a különböző veszteségélmények feldolgozásának segítésével kapcsolatos pszichológiai feladatokat és a segítés módszertanát. Első előadásunkban egy esetismertetésen és annak értelmezésén keresztül kívánjuk prezentálni, hogy miként tud hatékony támogatást nyújtani a pszichológus a veszteség feldolgozásában. Kitérünk azon szempontokra, eszközökre, technikákra, melyek a támaszadás folyamatában hatékonyak lehetnek, figyelembe véve a hazai és a nemzetközi szakirodalom ajánlásait. Második előadásunkban a gyermekintenzív ellátás pszichoszociális vonatkozásaira, valamint az ellátó team és a hozzátartozók kommunikációjának rendkívül összetett és speciális helyzetére szeretnénk felhívni a figyelmet. A családok támogatása protektív erőként jelenik meg, melyben a kommunikációs gátak áttörésének szerepét szeretnénk hangsúlyozni, hiszen egy szavak nélküli ölelés, vagy egy együttérző pillantás is szupportív erővel hat. Harmadik előadásunkban pedagógusképzésben résztvevők attitűdjeit, feladatait és fő érdeklődési területeit vizsgáltuk a veszteségfeldolgozás segítésével kapcsolatban. A kitöltők leendő pedagógusként fiatalokkal, családokkal és közösségekkel dolgoznak, mely során fontos szerepük lesz a gyermekek személyiségének fejlesztésében, a pszichoedukációban, a gyásszal kapcsolatos attitűdök formálásában és a veszteséggel való megküzdés segítésében. Negyedik előadásunkban bemutatásra kerül a szegedi Gyermekklinika koraszülött-újszülött intenzív osztályán a perinatális veszteséget követően alkalmazott szakmai és pszichés feldolgozást elősegítő megbeszélés, mely a gyógyító team tagjai számára került bevezetésre annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a fel nem dolgozott gyász okozta szorongás kialakulása. Tapasztalataink szerint a debriefing kedvezően hat az egészségügyi dolgozók hangulatára, erősíti megküzdési képességüket, javul a team együttműködése, valamint a hozzátartozókkal való kommunikáció.

Kulcsszavak: pre- és perinatális gyász, segítő lehetőségek, szakmai körkép

Előadások

Pre- és perinatális veszteség pszichés vonatkozásai

Dombi Edina - SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szeged; SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Szeged

Előadásunkban a szüléshez társuló veszteségek körüli pszichológusi feladatokról, a segítés lehetséges eszközeiről, módjairól szeretnénk áttekintést nyújtani. Esetismertetésen és annak értelmezésén keresztül kívánjuk bemutatni, hogy miként tud hatékony támogatást nyújtani a pszichológus, egy képzett szakember a veszteség feldolgozásában. Kitérünk azon szempontokra, eszközökre, technikákra, amelyek a támaszadás folyamatában hatékonyak lehetnek. Mind a hazai, mind pedig a nemzetközi szakirodalom ajánlásait, kutatási eredményeit, összegző megállapításait figyelembe vesszük. Magyarországon a témával kapcsolatos első ajánlás az

Egészségügyi Közlöny 2011/2. számában jelent meg. Ezen irányelv hivatalosan is felhívta a szakemberek figyelmét a pre- és perinatális halált követő gyász speciális jellegére, amely sokszoros veszteséget, frusztrációt jelent a szülőknek. A téma relevanciáját indokolja, hogy a pre- és perinatális veszteség során a gyermekvállalással elinduló lelki folyamatok drasztikusan, váratlanul megszakadnak, és ez súlyosan traumatizálja a szülőket, gyakran patológiás gyászmunkát indítva el. A komplikált, feldolgozatlan gyász következményeként gyakori a depresszió, poszttraumás stresszbetegség kialakulása. Ezt megelőzendő, a veszteség feldolgozását támogató pszichológiai kezelés javasolt. A pszichológiai támogatás része az is, hogy a szülői igényekre is figyelünk, így segítjük a búcsúzás, feldolgozás folyamatát, már a veszteség tényének közlését követően. A szülők elégedettebbek, ha már az intézményben találkoznak hivatásos segítővel, ha kapnak emléket a gyermekről, informáló kiadványt a történtekről és tarthatnak búcsúszertartást, elköszönést is. Az előadás célja, hogy a hazai és nemzetközi ajánlásokra, kutatási eredményekre építve a klinikai gyakorlatban alkalmazható technikákat ismertessük, gyakorlati megvalósítását esetleírások révén bemutassuk.

Kulcsszavak: pre- és perinatális halál, veszteség, gyászfeldolgozás

Kommunikációs stratégiák alkalmazása veszteséget átélt szülőkkel folytatott segítő beszélgetésekben

Zelena András - SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Szeged; SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Szeged

A Lege Artis Medicinae szaklap egy tanulmányában arra tettünk kísérletet szerzőtársammal, hogy felhívjuk a figyelmet a gyermekintenzív ellátás pszichoszociális vonatkozásaira, valamint az ellátó team és a hozzátartozók kommunikációjának rendkívül összetett és speciális helyzetére (Zelena-Monostori, 2016). Egy gyermek szenvedése, halála megkérdőjelezhetetlenül mély hatással van az érintett családokra, de hatással lesz azon közösségekre is, amelyek átélik, megélik a gyógyíthatatlanság és szakmai tehetetlenség tényét-élményét, olykor szakmai kudarcát. Az éppen kiteljesedni induló anya-gyermek kapcsolat és a gyász, szimbolikusan az élet kezdete és vége egy időben van jelen. Bevonódás, megterhelődés emocionális és fizikális szinten egyaránt észlelhető. Az anticipációs (megelőlegező) gyász lehetőséget nyújt intézményi és egyéni módon is arra, hogy az orvosok, ápolók, más segítő szakemberek elkísérjék a szülőket azon a folyamaton, amely elfogadása sok esetben nem az intenzív ellátás időszakára, hanem a gyászmunka későbbi periódusára fog tevődni. A szülők támogatása, a gyermekek kísérése, protektív erőként jelenik meg tehát, ugyanis fontos kérdések nyernek értelmet, sarkallnak következtetések meghozására még ha arra is gondolunk, hogy ’Mihez is kívánunk egyáltalán jó napot egy beteg gyermekét látogatni jövő szülőpárnak’? (Zelena-Monostori, 2016) A kommunikációs (verbális és nonverbális gátak áttörése egyaránt!) fontos célkitűzés, hiszen olykor egy szavak nélküli ölelés, vagy egy együttérző pillantás is hihetetlen szupportív erővel hat.

Kulcsszavak: segítő beszélgetés, kommunikációs gócok, eü.kommunikáció

Pedagógusképzésben résztvevők attitűdjei, feladatai és fő érdeklődési területei a gyász- és veszteségfeldolgozás segítésével kapcsolatban

Győri-Dani Dóra - SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Szeged

A XX. században számos olyan változás ment végbe a társadalomban, melyek a halál és más veszteségek, illetve a gyász kérdéskörének tabuvá válásához vezettek. Ezek a változások viszonylag új keletűek, hiszen Magyarországon még a XX. század elején is élt egy igen sokoldalú

rítus- és hagyományrendszer a gyászra vonatkozóan. Ezen szokások mindennapokból való kikopásával nehezen pótolható hiány keletkezett, így napjainkban nagyobb szerep hárul a veszteségek feldolgozásának segítésében minden olyan szakma képviselőire, akik fiatalokkal, családokkal vagy közösségekkel dolgoznak. Jelen kutatás célja az volt, hogy feltárja a pedagógusképzésben résztvevők veszteségekkel, gyásszal és azok feldolgozásának segítésével kapcsolatos attitűdjeit, az ebben betöltött szerepükről való vélekedésüket, a témával kapcsolatos fő érdeklődési területeiket, valamint, hogy a képzésben eltöltött idő, illetve a szakmai és a személyes tapasztalatok hogyan befolyásolják azokat. A vizsgálatban 89 óvodapedagógus, szociálpedagógia és tanító szakos hallgató vett részt egy online kérdőív kitöltésével (85 nő; M=20,9 év; SD=1,72). Az eredmények alapján elmondható, hogy a résztvevők 95%-a fontosnak tartja, hogy már tanulmányai során kiterjedt ismereteket szerezzen a veszteségek feldolgozását illetően, 82%-uk pedig kifejezetten a témával foglalkozó kurzuson is részt venne. A legtöbben a gyermekek gyászfeldolgozása és annak segítése iránt érdeklődnek (90%), míg a témában született új kutatási eredményekről hallanának szívesen a legkevesebben (csupán a kitöltők 17%-a). A képzésben eltöltött idő nem befolyásolta az eredményeket, a témával kapcsolatos ismereteiket azonban inkább értékelik széleskörűnek azok a hallgatók, akik átéltek már jelentős személyes veszteséget ($t(84)=2,23$; $p=0,028$), mint azok a társaik, akik úgy vélték, hogy nincs ilyen tapasztalatuk. Elmondható emellett az is, hogy fontosabbnak tartják a pszichoedukációban betöltött szerepüket azok a kitöltők, akik gyakorlati képzésük során dolgoztak már veszteséget átélt gyermekekkel, családokkal ($t(74,9)=2,54$; $p=0,013$). Az eredményekből kiderül, hogy a résztvevők 95%-a fontos feladatának tartja, hogy pedagógiai munkája során többféleképpen is hozzájáruljon a veszteségek feldolgozásának segítéséhez (pl. információátadás, adaptív megküzdési módok kialakításának segítése, attitűdformálás). Ahhoz, hogy ebben minél hatékonyabbak lehessenek, a másik két szak hallgatóival összevetve a szociálpedagógia szakos hallgatók inkább vélték úgy, hogy több elméleti tudásra és gyakorlati tapasztalatra szeretnének még szert tenni tanulmányaik során ($F(2)=5,63$; $p=0,005$). Ezen eredmények nemcsak pszichológiai, hanem oktatástervezési szempontból is relevánsak, hiszen hozzájárulnak a pedagógusképzésben résztvevők igényeihez, ismereteihez és attitűdjeihez illeszkedő képzés megvalósításához.

Kulcsszavak: pedagógusképzés, gyász, veszteségfeldolgozás

Debriefing – szakmai és pszichés feldolgozás tapasztalatai egészségügyi dolgozók körében

Salló Emőke - SZTE ÁOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermekegészségügyi Központ

Bevezetés: 2017-ben a szegedi Gyermekklinika koraszülött-újszülött intenzív osztályán a perinatális veszteséget követően szakmai és pszichés feldolgozást elősegítő megbeszélést vezettünk be a gyógyító team tagjai számára. A rendelkezésre álló szakirodalom szerint, amennyiben az egészségügyi dolgozó nem tudja gyászát feldolgozni, fizikai, érzelmi, kognitív, viselkedési és spirituális szinten szorongást élhet át, amely hatással lehet további munkájára. Módszer: A beteg halálát követő 48 órán belül a gyógyító team tagjai – orvosok, ápolók, védőnők, pszichológus – egy megbeszélés keretén belül áttekintik a beavatkozások folyamatát, melynek célja a hatékonyságvizsgálat, az esetleges hibák feltárása, a team együttműködésének felülvizsgálata és a felmerülő etikai kérdések megbeszélése. Ezt követi a veszteség pszichés feldolgozása és a szimbolikus búcsúvétel az elhunyt csecsemőtől, annak érdekében, hogy a szakemberek folytatni tudják gyógyító munkájukat. Konklúzió: Tapasztalataink szerint a debriefing kedvezően hat az egészségügyi dolgozók hangulatára, erősíti a gyásszal való megküzdési képességüket. Javul a team együttműködése, valamint a hozzátartozókkal való kommunikáció. A debriefing megszervezésének nehézségei és az ellenállás kezelése jelenti a legnagyobb kihívást.

Kulcsszavak: gyászfeldolgozás, egészségügyi dolgozó, debriefing, perinatális veszteség

Tanácsadás és terápia az interneten

Sz04

Szervező(k): **Szenes Márta** - Szegedi Tudományegyetem, Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ

Vitavezető: **Grezsa Ferenc** - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Továbbképző Központ

Szimpóziumunk az online csatornákon keresztül nyújtható pszichológia segítés területét helyezi fókuszba. A segítségnyújtás online levelezés vagy videotelefonálás segítségével egyre népszerűbb és elfogadottabb nemzetközi téren és hazai viszonylatban, önálló és kiegészítő csatornaként is. A szimpózium egy jól követhető ívet mutat be, elindulva a kliens és a segítő között zajló jelentésalkotási folyamat elemzésétől, a praxis bemutatásán át, eljutva egy online tanácsadó képzési modell bemutatásáig. Az első előadás bemutatja a számítógéppel támogatott narratív kategóriális tartalomelemzés(NarrCat) módszertanának alkalmazhatóságát a segítő–segített között zajló levelezések szövegének elemzésére. Összefoglalót kapunk klinikai, személyiség és szociálpszichológiai területen végzett empirikus kutatásokról, amelyek segítették a Narr-Cat elemzőrendszer moduljainak kialakítását. Megérthetjük, miként képesek a kiválasztott releváns szövegjellemzők tájékoztatni a kapcsolatban résztvevők pszichológiai állapotáról. A második előadásban—mely szorosan az elsőre épül—egy pilot vizsgálat kerül bemutatásra, amely azt járja körül, hogy milyen tényezőktől függ az online levelezésbe való bevonódás, majd később a folyamat sikeressége. A vizsgálat arra kíváncsi, melyek és milyen gyakoriságúak azok a nyelvi markerek, illetve jellemző szövegrészek, amelyekből következtethetünk a segítő kapcsolat kimenetelére. A kutatás hátterében az SZTE Életvezetési Tanácsadóban 10 éve zajló elektronikus levelezés szövegbankja áll. A harmadik előadó egy olyan távterápia specifikumait veszi sorra, ahol képet és hangot is továbbító alkalmazások jelennek meg. Az előadást alapját a Pszichoterápia folyóirat 2018. januárjában megvalósult ankétja ihlette. Elemzésre kerül többek között, hogy miként befolyásolja a kapcsolatot és a folyamat kimenetelét az, hogy a felek térben és gyakran időben is távol vannak egymástól. Az előadó felveti, hogy vannak -e speciális szkillek, melyek ezen új csatornához köthetők. Mennyiben változik, s milyen módon a kliens szerepe a klasszikus helyzethez képest, milyen új minőséget hoz be a harmadik fél, az internet ebbe a kapcsolatba. A negyedik előadás az interneten keresztül segítséget nyújtó szakemberek képzésével foglalkozik. Annak ellenére, hogy fókuszban lévő tanácsadás, illetve terápiás út rohamosan terjed, mind a kínálati mind pedig a keresleti oldalról, sem minőségbiztosítási, sem etikai, sem szakmai szabályrendszere egyelőre nem kidolgozott. Ez a hiány tette elengedhetetlenné az internetes kommunikáció jellemzőire és hatásaira, továbbá az online tanácsadások lehetőségeire, kompetenciahatáraira, illetve etikai követelményeire kiterjedő elméleti és gyakorlati képzés elindítását a Károli Gáspár Református Egyetemen. A 2015 óta működő Online Mentálhigiénés Tanácsadás szakirányú továbbképzési program fő célja az, hogy megalapozott elméleti ismeretekkel és gyakorlati jártassággal rendelkező online mentálhigiénés tanácsadó szakembereket képezzen.

Kulcsszavak: online tanácsadás, távterápia, narratív tartalomelemzés, a segítő folyamat hatékonysága, az online segítés specifikumai, szakember képzés

Előadások

A narratív kategoriális tartalomelemzés alkalmazhatósága az online pszichológiai tanácsadásban

Csertő István[1], Sebő Tamás[2], Pólya Tibor[3]

[1] KRE Pszichológiai Intézet
[2] SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ
[3] MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A számítógéppel támogatott narratív kategoriális tartalomelemzés (NarrCat) módszertanát a közelmúltban kezdtük kísérleti jelleggel alkalmazni az online pszichológiai tanácsadás területén azzal a hosszú távú gyakorlati céllal, hogy a tanácsadás hatékonyságát növelő eszközt biztosítsunk a tanácsadó szakemberek számára. E célkitűzés azon a feltevésen alapul, hogy az email-ben folytatott konzultáció anyagának automatizált pszichológiai tartalomelemzésével nyert adatok a segítő és a kliens között zajló jelentésalkotási folyamat olyan sajátosságaira mutatnak rá, amelyek megkönnyítik a kliens aktuális pszichológiai (a segítségkérés tárgyát képező probléma tényszerű körülményeitől különválasztható) állapotának azonosítását, valamint ehhez kapcsolódóan a segítő előtt álló feladatok tervezését. Az előadás e feltevés elméleti és empirikus megalapozottságáról ad számot: áttekinti a moduláris felépítésű NarrCat elemzőrendszer egyes moduljaival mérhető, pszichológiai szempontból releváns szövegjellemzőket, valamint azokat a klinikai, személyiség- és szociálpszichológiai területen végzett empirikus kutatásokat, melyekben a kutatók az egyes modulok alkalmazásával a résztvevők pszichológiai állapotáról informáló mennyiségi adatokat nyertek a résztvevők által alkotott szövegekből.

Kulcsszavak: narratív kategoriális tartalomelemzés (NarrCat), online pszichológiai tanácsadás, tudományos narratív pszichológia

Online pszichológiai tanácsadás – levélszöveg elemzés

Sebő Tamás[2], Csertő István[1], Pólya Tibor[3]

[1] KRE Pszichológiai Intézet
[2] SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ
[3] MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az SZTE Életvezetési Tanácsadó Központja 2010 őszén vezette be az elektronikus levelezésen alapuló online pszichológiai tanácsadást, ingyenesen elérhetővé téve azt az egyetemi polgárok számára. Az eltelt 8 évben felhalmozódott tapasztalatok, valamit az archivált és anonimizált írásbeli segítői folyamatok komoly vizsgálati alapanyagot jelentenek az e-mail ben történő konzultációs folyamatok elemzéséhez. A pilot vizsgálat célja tudományosan megalapozott magyarázatot találni arra, hogy milyen tényezőktől függ az online kapcsolatba való bevonódás, vagyis a rapport alakulása, majd később a konzultáció sikeressége. Jelezhető-e előre, akár az első levélből, hogy mely levelezésből lesz a munka fázisig eljutó konzultáció, illetve min múlik, hogy a folyamat megszakad vagy konklúzióval és elköszönéssel zárul le. A vizsgálat elméleti hátttereként László János nevéhez fűződő tudományos narratív pszichológia szolgál. Ennek eszköze a számítógéppel támogatott narratív kategóriális tartalomelemzés (NarrCat), mely az előző előadásban részletesen bemutatásra került. A vizsgálati minta leveleit két csoportra osztjuk azon kritérium mentén, hogy a folyamat sikeresnek vagy sikertelennek tekinthető. Sikeres levelezés kritériuma: A folyamat minimum 4 levélváltást tartalmaz, vagy manifeszten megjelenő lezárással végződik. Sikertelen levelezés kritériuma: A folyamat megszakad, 1-2 levélváltás után, vagyis a segítő levelére nem ír vissza a kliens. A kisebb kapcsolati elkötelezettség miatt gyakran

előfordul az online konzultációban, hogy a kapcsolat megszakad. (Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy nem válaszol többé a kliens). A vizsgálat alapkérdése az, hogy a NarrCat moduljai mutatnak-e eltérést a két kategória levelei közt. A másik kérdés, hogy a tanácsadó válaszában hogyan tud reflektálni a kliens modulok által kimutatott dinamikájára. Az előadás a vizsgálati eredményeket mutatja be.

Kulcsszavak: narratív kategoriális tartalomelemzés (NarrCat), online pszichológiai tanácsadás, online rapport

Távlatok a terápiában - a távterápia lehetőségei és buktatói

Takácsy Márta - Mentalport Pszichoanalitikus Pszichoterápiás Rendelő Mamakör Terápiás és Oktató Központ

A távterápia igen tág fogalom, előadásomban elsősorban a képet és hangot is továbbító alkalmazásokon keresztül történő terápiák különböző szempontjait vetem fel. Előadásom alapját a Pszichoterápia folyóirat 2018. januárjában rendezett ankétja ihlette. A terápiás és tanácsadó módszertani egyesületek, központok delegáltjainak rendezett közös gondolkodás is megmutatta, mekkora változatosságot mutatnak a Skype-on, Viberen, stb. vitt terápiák. A terápia keretei, a keretek meghatározásának formához kötődő nehézségei, illetve az indikációs szempontok mellett személyes tapasztalataim mentén arról is gondolkodom, milyen nehézségei, korlátai vannak a műfajnak, illetve milyen etikai nehézségek merülhetnek fel az ezen a módon vezetett terápiás folyamat során. Tekintve, hogy saját módszerem a csoportanalízis, egyéni terápiákban pedig analitikusan orientált terápiás attitűddel dolgozom, e szempontok mentén gondolkodom a távterápiákban fellépő jelenségekről. A terápiában alapvető kapcsolati munkát a tény, hogy páciens és terapeuta térben és akár időben is távol vannak egymástól döntően befolyásolja. A kezdeti fázis, akár a diagnózisalkotás is hosszabb folyamat lehet, s felvetődik a kérdés, szükséges-e személyes találkozás az indító fázisban, lehet-e helytálló diagnózist alkotni enélkül. Az is kérdés, hogyan módosítja a közvetítő közeg a másikkal való kapcsolódást, milyen tényezők határozzák meg ezt. Talán nem mondhatjuk, hogy vannak távterapeuták és olyanok, akik erre kevésbé alkalmasak, de bizonyos, hogy másfajta jelenlétet igényel az ilyen típusú kapcsolat, s ez igaz a terapeutára és a páciensre egyaránt. A személyes terápiákhoz képest itt nem a terapeuta az, aki biztosítja a terápia kereteit, ezt a páciens és egy harmadik, „láthatatlan fél" is aktívan alakítja, mindez nehézségként, de akár előnyként is megjelenhet a terápiás kapcsolatban. Maga a kapcsolat jelentése is átalakul, hiszen valójában kettőnkön kívül egy harmadik fél – a kapcsolatot biztosító internet – is részévé válik terápiánknak. A terápia későbbi szakaszában felmerül, hogy hogyan lehet érteni, reflektálni a technikai bonyodalmakból fakadó nehézségeket. A személyes találkozásoknak, illetve azok elmaradásának különös jelentősége lesz a kapcsolat alakulásában. Röviden kitérek arra, elképzelhető-e váltás a munkamódok között: amikor a személyesen induló terápia vált távterápiává, általában külső okok miatt, változást hoz-e a kapcsolati működésbe, s a fordított esetnek milyen sajátosságai lehetnek. Végül a terápia befejezése körüli kérdésekről is ejtek néhány szót, vizsgálva az érzelmi távolodás ütemét és a lezárás formáját.

Kulcsszavak: távterápia – kapcsolati munka – keretek – indikáció

Online mentálhigiénés tanácsadás szakirányú továbbképzés a Károli Gáspár Református Egyetemen

Simon Gabriella, Grezsa Ferenc - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Továbbképző Központ

Habár történetük alig több mint néhány évtizedes múltra tekinthet vissza, a lelki egészség előmozdítása, illetve helyreállítása érdekében kialakított, konceptualizált mentálhigiénés szakmai programok között egyre inkább elterjednek az online segítségnyújtás legkülönbözőbb formái is. E szakterület iránt nem csak nemzetközi téren jelentős az érdeklődés. A hazai szintéren is igen sokan foglalkoznak már online tanácsadással, melynek ugyanakkor sem minőségbiztosítási, sem etikai, sem pedig szakmai szabályrendszerét egyelőre nem dolgozták ki megnyugtató módon. Emiatt is vált elengedhetetlenné az internetes kommunikáció jellemzőire és hatásaira, továbbá az online tanácsadások lehetőségeire, kompetenciahatáraira, illetve etikai követelményeire kiterjedő elméleti, valamint az online tanácsadások módszereit, jellemzőit, technikai és szakmai feltételeit érintő gyakorlati, esetvitel alapú képzési program meghonosítása. Az internethasználatnak a lelki egészség szempontjából nem csak kockázatai, hanem - a segítő kapcsolati célú alkalmazás, illetve a szövegírás általában is jótékony pszichés hatásai révén – a nemzetközi szakirodalomban jól feltárt lehetőségei is vannak. Az internet mentálhigiénés támogatásra, segítő kapcsolat fenntartására és működtetésére alkalmas kapcsolati közeg. A létező kihívásokon túl, ezért szakmailag is indokoltnak láttuk az Online Mentálhigiénés Tanácsadás Szakirányú Továbbképzési Szak megalapítását egyetemünkön, mely a lelki egészség megőrzése és fejlesztése, továbbá a lelki kultúra előmozdítása érdekében megvalósuló, interneten keresztül végzett tanácsadási feladatok ellátásához szükséges elméleti ismereteket és gyakorlati jártasságot biztosítja a résztvevő hallgatók számára. Képzésünk közvetlen előzménye, hogy a Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológia szakán – tudomásunk szerint a képzőhelyek sorában úttörő módon – másfél évtizede létezik Internetes tanácsadás tantárgyi program, továbbá – a gyakorlati megvalósítás példájaként – három éve működik mentálhigiénés szakemberek önkéntes munkájában végzett online Diáktanácsadás a hallgatóink számára. A Károli Gáspár Református Egyetemen 2014-ben alapított és 2015 óta működő Online Mentálhigiénés Tanácsadás szakirányú továbbképzési program fő célja az, hogy megalapozott elméleti ismeretekkel és gyakorlati jártassággal rendelkező online mentálhigiénés tanácsadó szakemberek képzésével járuljon hozzá a jelenleginél szakmailag megalapozottabb, színvonalasabb és hatékonyabb internetes tanácsadási szolgáltatási (szolgálat-) rendszer kifejlődéséhez. A szak indítását innovációs, prevenciós, intervenciós, és minőségbiztosítási folyamatok egyaránt alátámasztották. Az előadás a képzés jellemzőit, szerkezetét, a megszerzendő kompetenciákat, a lehetséges felhasználási területeket és az első tapasztalatokat mutatja be.

Kulcsszavak: online tanácsadás, mentálhigiéné, képzés

Pozitív pszichológiai kutatások a klinikai és egészségpszichológia területeiről

Sz05

Szervező(k): **Bányai-Nagy Henriett** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Oláh Attila** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológia a jóllét megismerésére törekvő tudományos áramlat, melynek eredményei egyrészt megerősítették, hogy a boldogságnak meghatározható „feltételei" vannak, valamint, hogy boldognak lenni számos előnyös „következménnyel" is jár, másrészt felhívták a figyelmet a pozitív érzelmek lelki egészségben betöltött lényeges szerepére. Az áramlat kutatáshoz kapcsolódó empirikus eredmények pedig rámutattak arra, hogy a szubjektív jóllét és az optimális működés előmozdítása szempontjából, alapvető fontosságú segítséget nyújtani az embereknek abban, hogy megtalálják a mindennapi életük során azokat a tevékenységeket, amelyek előhívhatják az áramlat-élményt, valamint, hogy lényeges fejleszteni a figyelem irányításának és szabályozásának képességét, amely kulcsfontosságú alapfeltétel az áramlat-élmény megteremtéséhez (Nakamura & Csíkszentmihályi, 2002). Szimpóziumunk a klinikai és egészségpszichológia területeihez kapcsolódóan mutat be néhány kurrens pozitív pszichológiai témájú kutatást. Az első előadás ismerteti a pozitív pszichológiai intervenciók hatékonyságához kapcsolódó kutatási eredményeket, és az ezekkel kapcsolatban felmerülő módszertani limitációkat, választ keresve arra a kérdésre, hogy lehetséges-e a jóllét tartós növelése. A második előadás a társas helyzetben tapasztalt áramlat-élményre fókuszál és bemutatja, hogy a kihívást jelentő élmények flow-élménnyel járhatnak, pozitív hatást gyakorolva a kapcsolat minőségére, mely a pszichológiai jóllét részeként pozitív hatással bírhat a személy mentális egészségére. A harmadik előadásban bemutatásra kerülő vizsgálat az explicit és implicit önértékelés és a nárcisztikus vonások hatását vizsgálja a pszichológiai jóllétre, és rávilágít arra, hogy az explicit önértékelés és a pszichológiai jóllét közötti összefüggést részben a nárcisztikus vonások használata magyarázza, azonban ennek hatását az implicit önértékelés is módosítja. Végül, a negyedik előadás egy empirikus kutatás eredményeit ismerteti, amely azt vizsgálja, hogy az alapvető pszichológiai szükségletek milyen mértékben képesek bejósolni a népszerű online szabadidős tevékenységek iránt érzett harmonikus és obszesszív szenvedélyt. A kutatások eredményei teoretikus, valamint alkalmazott szempontból is megvitatásra kerülnek.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, flow, önértékelés, szenvedély

Előadások

A pozitív pszichológiai intervenciók hatékonysága

Bányai-Nagy Henriett - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Pozitív pszichológiai intervenciók alatt olyan önsegítő gyakorlatokat, csoportos tréningeket és egyéni terápiákat értünk, amelyek elsősorban a pozitív érzelmek, a pozitív kogníciók és a pozitív viselkedések előmozdítását célozzák meg, és nem valamilyen tünet, probléma vagy betegség megszüntetésére irányulnak. A pozitív pszichológiai intervenciók fejlesztése, kutatása és alkalmazása napjainkban még gyerekcipőben járó, kidolgozás alatt álló terület. Egyelőre a pozitív pszichológia kutatási eredményeit nagyrészt önsegítő könyvek foglalják össze, és az érdeklődő személyek főként önállóan gyakorolják az irányzat által javasolt pozitív aktivitásokat. Duckworth, Seligman és Steen (2005) kvalitatív elemzése alapján a szakirodalomban 100 fölötti a javasolt pozitív aktivitások száma. Ezek közül azonban mindösszesen néhány stratégiára vonatkozólag rendelkezünk szigorú empirikus elemzésen alapuló hatásvizsgálattal. A pozitív pszichológia eredményeinek terápia keretében történő alkalmazása egyelőre kevésbé széleskörűen elterjedt,

mint az önsegítő jelleggel történő gyakorlás vagy az erősségek illetve szubjektív jóllét erősítését célul tűző intervenciós programok. A terápiás alkalmazások közül a Pozitív Pszichoterápia (PPT) és a Well-being Terápia (WBT) a legismertebb megközelítések. Mindkét módszer arra az alapfeltevésre támaszkodik, hogy a pszichoszociális problémák enyhíthetők a pozitív érzések táplálásával, valamint a belső erősségek és az élet értelmességének építésével. Az előadás bemutatja azokat a jóllét-növelő stratégiákat, amelyekkel kapcsolatban rendelkezünk empirikus elemzésen alapuló hatásvizsgálatokkal, felvázolja a stratégiák hátterében álló lehetséges háttérmechanizmusokat, ismerteti az intervenciók hatékonyságához kapcsolódó kutatási eredményeket, és az ezekkel kapcsolatban felmerülő módszertani limitációkat, választ keresve arra a kérdésre, hogy lehetséges-e a jóllét tartós növelése.

Kulcsszavak: pozitív pszichológiai intervenció, szubjektív jóllét, erősség, Pozitív Pszichoterápia, Well-being Terápia

Flow élmény munkatársi, sporttársi kapcsolatokban, és párkapcsolatban élőknél: individuális és diádikus vizsgálat

Magyaródi Tímea, Oláh Attila - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A társas kapcsolatok minősége a diád tagjai között lévő interakció történetétől függ. A szociális helyzetek közül leginkább munka közben, sportolás közben, továbbá a magánélet különböző tevékenységei során tapasztalható az áramlat-élmény társas interakciókban. Feltételezhetően lényeges szerepe van a partnerrel való kapcsolatnak a társas helyzetben tapasztalt áramlat élményben, ezért fontos a különböző kapcsolati jellemzők vizsgálata az élmény átélésének gyakorisági és intenzitásbeli tényezőinek vonatkozásában. A kutatásban három mintát alkalmaztunk: egymással munkatársi (N = 286), életkor: M(s) = 30.36(13.34), sporttársi (N = 154), életkor: M(s) = 22.04(6.28), és párkapcsolatban lévő (N = 1206), életkor: M(s) = 30.37(13.63), 18 éven felüli, diádokba rendezhető résztvevőket vizsgáltunk, online kérdőíves módszerrel (a kutatásban a következő mérőeszközöket alkalmaztuk: Flow Állapot Kérdőív, Flow Szinkronizáció Kérdőív, Rövidített Pozitív és Negatív Affektivitás Skála). A három vizsgálati csoport az élménnyel való egybeolvadás dimenziójában tért el egymástól szignifikánsan, sorrendiség állítható fel közöttük. A sporttársak, párkapcsolatban élők, majd a munkatársak élmény intenzitása a legerősebb ($Ft(2;286.7) = 9.09$, $p < .001$, $eta2 = .01$; (munkatárs-sporttárs: $T(3;372) = 6.57$, $p < .01$; munkatárs-párkapcsolat: $T(3;341) = 5.14$, $p < .01$; sporttárs-párkapcsolat: $T(3;172) = 3.42$, $p < .05$), feltehetőleg a tevékenység strukturáltsága meghatározza a bevonódást. A legmagasabb szintű koordináció a partnerrel a párkapcsolati csoport esetében tapasztalható, tehát elképzelhető, hogy az ismerősség tényezője szerepet játszhat a közös helyzetben átélt flow-élményben ($Ft(2;278.1) = 12.62$, $p < .001$, $eta2 = .01$; (munkatárs-párkapcsolat: $T(3;424) = 5.95$, $p < .01$; sporttárs-párkapcsolat: $T(3;159) = 4.44$, $p < .01$). Az eredmények szerint továbbá a partnerek flow élménye szignifikáns hatással van egymásra a közösen végzett, kihívást jelentő tevékenységekben ($\chi2(1) = 2.82$, $p < .05$, $CMIN/df = 2.82$, $TLI = .970$, $CFI = .995$, $RMSEA = .055$). Mindhárom kapcsolati forma esetén a közös tevékenységekhez kapcsolódó pozitív affektivitás az áramlat-élmény pozitív ($p < .01$), a negatív affektivitás pedig negatív magyarázó tényezője ($p < .01$), ezáltal a tágíts-és-építs elmélet felvetése is igazolható, miszerint pozitív hangulati állapotban a személy érzékenyebb lesz másokkal szemben, könnyebben azonosul másokkal. A pozitív érzelmek tehát szociábilisabbá tehetik a személyeket. A kihívást jelentő élmények flow-élménnyel járhatnak, pozitív hatást gyakorolva a kapcsolat minőségére, mely a pszichológiai jóllét részeként pozitív hatással bírhat a személy mentális egészségére.

Kulcsszavak: flow, flow szinkronizáció, diádikus vizsgálat

Az explicit és implicit önértékelés és a nárcisztikus vonások hatása a pszichológiai jóllétre

Engyel Márton, Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Valamennyire mindannyian szeretnénk magunkat fontos, szerethető és kompetens embernek látni. Azonban, ha a magunkról alkotott belső és a mások által megerősített külső pozitív kép fenntartása válik az első számú prioritásunkká, akkor elkerülhetetlen, hogy ezért áldozatot kelljen hoznunk. Áldozatul eshet egyrészt a saját autonómiánk, másrészt pedig a „célnak" alárendelt kapcsolataink is: tehát pszichológiai jóllétünk fő építőkövei. Kutatásunkban ezért azt vizsgáltuk, hogy az explicit önértékelés és jóllét között fennálló erős és konzisztens kapcsolatot (Campbell, 1981; Paradise & Kernis, 2002) mi magyarázhatja. Hipotézisünk szerint egy személy önértékelése minél magasabb, annál kevésbé van szüksége ennek folyamatos megerősítésére, tehát annál kevesebb nárcisztikus vonást fog kifejleszteni és használni (Morf & Rhodewalt, 2001), és annál magasabb lesz pszichológiai jólléte is. A vizsgálatban egyetemi hallgatók vettek részt (N = 119). Az explicit önértékelést a Rosenberg Önértékelés Skálával (Rosenberg, 1965; Rózsa & V. Komlósi, 2014), az eudaimonikus jóllétet a Ryff Pszichológiai Jóllét Kérdőívvel (Ryff, 1989), a hedonikus jóllétet a WHO-5 öt tételes jóllét skálával (Susánszky et al., 2006), a rejtett nárcisztikus vonásokat Hendin & Cheek Maladaptív Rejtett Nárcizmus Skálájával (2013; Bandi, 2014) a nyílt nárcisztikus vonásokat a Nárcisztikus Személyiségleltárral (NPI: Raskin & Terry, 1988; Bandi, 2014) valamint az implicit önértékelést az önértékeléses implicit asszociációs teszttel (Farnham, Greenwald & Banaji, 1999; Bosson, Brown, Zeigler-Hill & Swann, 2003) mértük. Hipotézisünket útelemzéssel teszteltük, amely alátámasztotta az erős kapcsolatot az explicit önértékelés és pszichológiai jóllét között, valamint a rejtett és nyílt nárcizmus mediáló hatását is. A nyílt nárcizmus pozitív, a rejtett nárcizmus pedig negatív kapcsolatban állt mind az explicit önértékeléssel, mind a pszichológiai jólléttel. Ezt követően az implicit önértékelés medián értéke alapján alacsony és magas implicit önértékeléses csoportokat hoztunk létre, ahol az útelemzéseket külön-külön elvégeztük. Eredményeink szerint a magas implicit önértékeléses csoportban a modellünk minden útja szignifikánsan jelen volt, azonban az alacsony implicit önértékeléses csoportban csak az explicit önértékelés és nyílt nárcizmus között találtunk számottevő kapcsolatot.

Eredményeink rávilágítottak, hogy az explicit önértékelés és a pszichológiai jóllét közötti összefüggést részben valóban a nárcisztikus vonások használata magyarázza, azonban ennek hatását az implicit önértékelés is módosítja. Az önértékelési folyamat további megértéséhez közelebb vezethet, ha kísérleti helyzetben lehet a nárcisztikus vonások valós idejű aktivációját vizsgálni.

Kulcsszavak: önértékelés, implicit önértékelés, nárcizmus, jóllét

Az online szabadidős tevékenységek fényes és árnyoldala: Harmonikus és obszesszív szenvedély a különböző pszichológiai szükséglet-profilok tükrében

Tóth-Király István, Bőthe Beáta, Orosz Gábor, Rigó Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Életünk során nagyon sok tevékenységgel foglalkozunk, többek között dolgozunk, sportolunk, tanulunk, olvasunk, vagy különböző szabadidős tevékenységeket végzünk. Az ezen tevékenységekbe való bevonódás minősége meghatározhatja életünk számos aspektusát. Amennyiben úgy érezzük, hogy szeretjük az adott tevékenységet, személyesen fontosnak tartjuk, valamint relatíve sok időt és energiát töltünk vele, akkor elmondhatjuk, hogy szenvedélyt érzünk iránta. Fontos azonban különbséget tenni két összekapcsolódó, mégis eltérő típusú szenvedély között, ezek pedig a harmonikus és az obszesszív szenvedély. Míg előbbit adaptívnak tekinthetjük, addig utóbbi a legtöbb esetben maladaptív. A szenvedély dualisztikus modelljének

alkalmazásával számos kutatás azonosította a harmonikus és obszesszív szenvedély lehetséges magyarázó változóit, azonban eddig csak néhány kutatás foglalkozott az alapvető pszichológiai szükségletekkel (autonómia, kompetencia és kapcsolódás), amely kielégítettsége és frusztrációja az öndeterminációs elmélet szerint nélkülözhetetlenek az emberi működés szempontjából. Jelen kutatás azt vizsgálta, hogy az alapvető pszichológiai szükségletek milyen mértékben képesek bejósolni a népszerű online szabadidős tevékenységek iránt érzett harmonikus és obszesszív szenvedélyt. Ezek a tevékenységek, mint a Facebook-használat, a sorozatnézés vagy az online játék, külön kutatási figyelmet érdemelnek, hiszen az utóbbi években egyre nagyobb teret hódítanak életünkben. A szükségletek reprezentációjának komplexitása miatt egy új és korszerű személyközpontú eljárással, látens profilelemzéssel vizsgáltuk meg, hogy milyen szükségletmintázatok vagy profilok rajzolódnak ki a résztvevők (N = 1094, 746 nő; Méletkor = 26.00, SDéletkor = 7.69) válaszai alapján, ezen profilok pedig milyen mértékben képesek bejósolni a harmonikus és obszesszív szenvedélyt. A résztvevők a Szenvedély Kérdőívet, az Alapvető Pszichológiai Szükségletek Kielégítettsége és Frusztrációja Kérdőívet, az Észlelt Interperszonális Viselkedések Kérdőívet, valamint a Pozitív és Negatív Affektusok Kérdőívet töltötték ki. Az eredmények szerint négy jól elkülöníthető profil azonosítható: (1) minden szükséglet magasan kielégített, (2) csak a kapcsolódás szükséglete kielégített, (3) minden szükséglet átlagos szinten kielégített, és (4) minden szükséglet frusztrált. A profilok eltérnek egymástól az obszesszív szenvedély mértékében, azonban a harmonikusban nem. Az obszesszív szenvedély esetében a „frusztrált" profil tagjai rendelkeztek a legmagasabb átlaggal, míg a „kielégített" profilba soroltak a legalacsonyabbal. Az eredmények és a végső profilok konstruktum-validitásának alátámasztására a környezet észlelt viselkedését, valamint a pozitív és negatív érzések gyakoriságát is beemeltük a modellbe, mint magyarázó és kimeneti változókat. Az eredmények tovább igazolták az azonosított profilok validitását. A kutatás eredményei és limitációi teoretikus, valamint alkalmazott szempontból is megvitatásra kerülnek.

Kulcsszavak: alapvető pszichológiai szükségletek; harmonikus szenvedély; látens profilelemzés; obszesszív szenvedély; öndeterminációs elmélet; szenvedély dualisztikus modellje

Változó állandók: valós idejű, objektív mérések pszichológiai kutatásokban

120Sz

Szervező(k): **Veres-Székely Anna** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Veres-Székely Anna** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium fókuszában az elektrodermális aktivitás (EDA) mintázatokkal kapcsolatos kutatásaink állnak, illetve az EDA mérésére kifejlesztett új mérőeszközünk, az Obimon. Az elektrodermális aktivitás a pszichológiában az egyik legrégebben használt pszichofiziológiai mutató. Mára, a technológia rohamos fejlődésének köszönhetően egyre több EDA mérőeszköz érhető el, ám ezek többsége komoly összegekbe kerül. Kutatócsoportunk olyan elektredermális aktivitást mérő eszközöket fejlesztett ki amelyek kis méretűek, könnyen bármely testrészre rögzíthetők, nagymennyiségű adat rögzítésére és az alanyok akár valós idejű megfigyelésére is alkalmasak. Mindezek a tulajdonságok lehetővé teszik új eddig nehezen megválaszolható kérdések felvetését. Szimpóziumunk négy előadás keretében mutatja be a laborunk által vizsgált elektrodermális jelenségeket és bemutatjuk legfrissebb eredményeinket. Első előadásunkban bemutatunk egy új elektrodermális mérőeszközt, a hozzá kapcsolódó módszertani újításokkal, kérdésekkel, majd kettő kísérlet felvázolásával demonstráljuk az új mérőeszközben rejlő lehetőségeket. Ezt követően bemutatjuk laborunk egy kísérletét amely a motiváció és impulzivitás

tükrében vizsgálja kongruens illetve nem kongruens Stroop feladatokra adott elektrodermális válaszokat. Következőkben az életkor és az elektrodermális aktivitás kapcsolatát tárgyaljuk egy kísérletet bemutatva, amely különböző életkorú alanyok (óvodások, általános iskolások és egyetemisták) elektrodermális aktivitását hasonlította össze. Utolsó előadásunk a labor terveit, céljait és kutató munkánk fókuszát vázolja fel az elkövetkezendő időszakra, különös hangsúlyt fektetve új környezetbe való beilleszkedésre, illetve, hogy annak objektív mérése hogyan valósítható meg.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivítás, biomonitor, impulzivitás, életkori különbségek, adaptáció

Előadások

Obimon: új lehetőségek az elektrodermális kutatásban

Kasos Krisztián[1,2], Zimonyi Szabolcs[2], Kasos Enikő[1,2], Kótyuk Eszter[2,3], Veres-Székely Anna[2]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[3] Magyar Tudományos Akadémia, Posztdoktori Kutatói Program, Budapest

Az Obimon egy nyílt forráskódú elektrodermális aktivitást mérő eszköz. Kifejlesztésének célja egy olyan kísérleti pszichológiai eszköz létrehozása volt, amely képes egyidejűleg több alany megfigyelésére, nagy pontossággal képes adatot felvenni, tárolni és lehetővé teszi az alanyok pszichofiziológiai paramétereinek valós időben való megfigyelését. Az Obimon kialakításából fakadóan bármely testrészre könnyen felhelyezhető, képes mind az internet idővel, mind a többi eszközzel idői szinkront létrehozni, és az adatokat ezen idői bélyegekkel együtt rögzíteni. Első kísérletünkben rövid zenei szegmensekkel váltottunk ki 4 különböző érzelmet: félelem, öröm, szomorúság, nyugalom, mialatt jobb kezes résztvevők (N=39) elektrodermális válaszait mértük. Az adatokat csoportos helyzetben (2-5 fő/alkalom) a test 4 részéről jobb és bal kéz mutató és középső ujjáról és a jobb és bal talpról vettük fel. Eredményeink alapján a különböző érzelmeket közvetítő zenei szegmensek mellett eltérő elektrodermális aktivitás mintázatok jellemzőek. A félelem, szomorúság és nyugalom jobb oldali domináns elektrodermális választ váltott ki, míg az öröm baloldali domináns választ. Második kísérletünkben hasonló zenei ingereket használtunk egyéni helyzetben 120 részvevővel. A kísérletben 10 testrészről mértünk: vállak, csuklók, mutató és középső ujjak, vádlik és a talpak. Az előző eredmények megerősítése mellett a kísérlet célja további testtájak feltérképezése érzelmi válasz szempontjából. Hipotézisünk, hogy az előző vizsgálatban kimutatott laterális válaszok a további mért test tájakon is hasonló mintázatot fognak mutatni. Összefoglalva az Obimon alkalmasnak bizonyult csoportok pszichofiziológiai paramétereinek egyidejű monitorozására valamint egyéni helyzetben több testrészről való mérés során történő alkalmazásra. Az előadás az ELTE-PPK Konzorciális Kutatási Projekt-2017 támogatásával, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-1 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: Obimon, elektrodermális, lateralítás, érzelmek, zene

„Játék gátlások nélkül" – Stroop teljesítmény és elektrodermális aktivitás az impulzivitás tükrében

Bircher Julianna[1,2], Zimonyi Szabolcs[2], Gönye Bianka[2], Kótyuk Eszter[2,3], Veres-Székely Anna[2]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[3] Magyar Tudományos Akadémia, Posztdoktori Kutatói Program, Budapest

Az impulzivitás vonás a viselkedéses megközelítő rendszerhez köthető: az impulzívabb személyek érzékenyebbek a jutalmazásra (Gray, 1987). Szakirodalmi eredmények alapján az antiszociális viselkedés impulzivitás dimenziója alacsonyabb elektrodermális aktivitás változással mutat összefüggést (Patrick, Cuthbert & Lang, 1994; Fowles, 2000). Lansbergen, Hell & Kenemans (2007) eredményei szerint a kevésbé impulzív személyek érzékenyebbek voltak a Stroop feladatban váratlan kongruens és inkongruens ingerek közötti váltásra, mint az impulzívabb személyek, és ez a hibaszámban mutatkozott meg. Jelen kutatás célja ezek alapján az volt, hogy motivációs kontextusban vizsgáljuk meg az impulzivitás néhány viselkedéses és fiziológiai vonatkozását. A kutatásban 184 személy vett részt (18-46 év, átlagéletkor: 21,82 ± 3,64 év, 61,4 % nő). Pszichiátriai kórkép vagy cukorbetegség fennállása kizárási kritérium volt. A résztvevők kitöltötték a Barratt-féle Impulzivitás Teszt (BIS-11, Patton és mtsai, 1995) magyar verzióját (Varga és mtsai, 2011). A számítógépes Stroop feladatot (Spieler, Balota & Faust, 1996) adaptálva a gátlási képességeket jellemző reakcióidőt és hibaszámot mértük. A feladat kongruens (egyező betűszín és színnév) és inkongruens (eltérő betűszín és színnév) próbái random sorrendben követték egymást. Az alaphelyzet után a személyeknek jutalmat ígértünk, ha a következő alkalommal jobban teljesítenek (motivációs helyzet). A teljes feladat alatt mértük a résztvevők elektrodermális aktivitását. Az eredmények szerint a magasabb impulzivitással jellemezhető személyek többet hibáztak a motivációs fázisban, mint alaphelyzetben ($p = 0,025$), míg a kevésbé impulzív személyeknél nem volt ilyen összefüggés. Az impulzív személyek átlagos EDA amplitúdója szignifikánsan nagyobb volt a motivációs fázisban, mint az alaphelyzetben ($p = 0,000006$), míg a kevésbé impulzív személyeknél csak tendenciaszintű összefüggést tapasztaltunk. Az impulzív személyek az inkongruens próbákban nagyobb átlagos EDA amplitúdót mutattak, mint a kongruens próbákban ($p = 0,031$), míg az alacsony impulzivitású személyeknél itt sem volt szignifikáns kapcsolat. A megfigyelt különbségek az elektrodermális aktivitás vonatkozásában ellentmondanak a korábbi szakirodalmi adatoknak (Patrick, Cuthbert & Lang, 1994; Fowles, 2000) – kutatásunkban az impulzívabb személyek EDA amplitúdóját jobban befolyásolta a feladathelyzet, mint a kevésbé impulzívak esetében. Ez az eltérés a módszertani különbségekből is eredhet. Ugyanakkor a hibaszám felől megközelítve eredményeink összhangban vannak a korábbi szakirodalommal (Lansbergen és mtsai, 2007) és Gray (1987) koncepciójával: a motivációs kontextusra való szenzitivitásbeli különbségekre világítanak rá magas és alacsony impulzivitású személyek között. Az előadás az ELTE-PPK Konzorciális Kutatási Projekt-2017 támogatásával, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-1 és ÚNKP-17-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: impulzivitás, elektrodermális aktivitás, Stroop, motiváció, jutalmazás

Bőrválaszok helyzeti és életkori tényezői

Gönye Bianka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Az elektrodermális aktivitás biometriai mutatóként alkalmazható olyan kutatások során, melyek a különböző érzelmi állapotokat térképezik fel. Az elektrodermális aktivitás (az autonóm idegrendszer „bőrválasza") hullám-természetű jelek alapján mérhető, melynek jellemzőivel

számos kutatás foglalkozik. Az egyik fontos fókusz ezekben a kutatásokban az elektrodermális aktivitás életkori sajátosságai. Egy korábbi kutatás (Venables és Mitchell, 1966) gyerekek és fiatal felnőttek hanginger során mért elektrodermális válaszát hasonlította össze, melynek eredményeként eltérő elektrodermális mintázatot találtak a két életkori csoport között. Egy szintén hangingereket használó, de csak gyerekek elektrodermális aktivitását vizsgáló kutatás (Gao és mtsai, 2007) eredménye alapján 3-8 éves kor között, az életkor növekedésével csökkent az elektrodermális aktivitás alapszintje. E terület egy másik érdekes témaköre a tagadás érzelmi mintázatainak vizsgálata, melyet például Lykken (1959) a Bűnös Tudat teszt alapján tanulmányozott többek között elektrodermális aktivitás mérés alapján. Jelen előadásban egy olyan kutatás eredményeit mutatom be, melyben levegővétel, animációs film nézése, valamint egy tagadást vizsgáló „Itt a piros, hol a piros" jellegű, játékos feladat közben regisztráltuk elektrodermális aktivitásukat. Ebben az előadásban a változatos életkorú résztvevők (óvodások, alsó tagozatos általános iskolások, valamint egyetemisták) bőrválaszának életkori sajátosságait mutatom be. Jelen munka az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, életkor, tagadás, helyzetek

Új távlatok a viselkedés objektív mérésében

Zimonyi Szabolcs[1], Kasos Krisztián[2,1], Gönye Bianka[1], Kasos Enikő[2,1], Gandotra Aditi[2,1], Kótyuk Eszter[3,1], Székely Anna[1]

1 Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
2 Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
3 Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest

Gyermekek és fiatal felnőttek akadémiai teljesítménye folyamatos érdeklődés tárgya, erre ható erők a stresszreaktivitás és az ellenálló képesség. Ezt a teljesítményt kurrens szakirodalmi eredmények alapján nagy mértékben befolyásolja az új intézményekbe való beilleszkedés módja, sikeressége, társas kapcsolataink minősége. Hogyan tudjuk objektív módon, pszichofiziológiai adatok felhasználásával mérni a sikeres adaptáció mértékét? Kutatócsoportunk legújabb projektje ezekre a kérdésekre keresi a választ. Ebben az előadásban célunk bemutatni azokat az újfajta megközelítéseket, mellyel az új környezetekhez való sikeres adaptáció elemeit vizsgáljuk. Ha ismerjük ezeket az elemeket, építhetünk rájuk intervenciókat a megváltozott helyzettel együtt járó stressz kezelésére és kifejleszthetünk olyan újszerű informatikai-technológiai rendszereket, melyek ezt segítik. Projektünk első 3 éve alatt a különböző életkori szakaszokban (óvoda, általános iskola, egyetem) történő beilleszkedést vizsgáljuk. Kérdőívek és interjúk mellett, elsősorban valós idejű, objektív méréseket alkalmazunk. Az érzelmi folyamatokra pszichofiziológiai (szívritmus és elektrodermális aktivitás) mutatók alapján következtetünk. A társas kapcsolatok formálódásának vizsgálatához egy forradalmian új technológiát: a pontos téri lokalizációt vetjük be, ez főként a kisgyermekeknél lehet hatékony szociometriai mérőeszköz. Ennek segítségével objektíven és beavatkozás nélkül rajzolhatunk egy valós idejű térképet a gyermekek társas interakcióiról mindennapi tevékenységeik közben. Első feladatunk azonosítani a jó alkalmazkodó gyermekek jellemzőit. Hasonlóan fontos a sikertelenül beilleszkedők egyedi idegrendszeri mintázatainak felismerése, mely elképzelésünk szerint az „elektrodermális ujjlenyomatok" alapján mérhető. Munkacsoportunk a bölcsőde, az óvoda és az egyetem színterein vizsgálja a „gólyák" alkalmazkodási folyamatának sikerességét. Célunk, hogy mindezeken a színtereken elősegítsük a megküzdési folyamatok adott helyzetre jellemző aspektusait, például egyetemen a vizsgaszorongásra fókuszált intervenció segítségével.

Kulcsszavak: adaptáció, életkori szakaszok, objektív mérés, elektrodermális aktivitás, téri lokalizáció

Pszichológiai tanácsadás szerepe a krízishelyzetekkel való megküzdésben – a Magyar Pszichológiai Társaság Tanácsadás Pszichológia Szekció szimpóziuma

Sz07

Szervező(k): **Kissné Viszket Mónika** - ELTE PPK

Vitavezető: **Kissné Viszket Mónika** - ELTE PPK

A tanácsadói pszichológia fókuszában az egyén egész élettartamára jellemző erősségek és adaptív stratégiák fejlődési perspektívája jellemző. A döntés, a változtatni tudás, a problémákkal való megküzdés, a kompetens, önálló élet-alakítás a tanácsadás célja. A tanácsadói tevékenység központjában mindig egy specifikus szakterület áll, ami nagyon gyakran egy aktuális normatív krízis az egyén életében. A pszichológiai tanácsadás három témát hangsúlyoz (Altmaier, E.M., & Hansen, J.C. (Eds.), 2012). Egyrészt egy kiemelt fókuszt, célt, amiben a pozitív pszichológia erőforrásai jelentősek. Ugyanakkor a klienst fejlődési útjával, interperszonális hatásaival együtt, rendszerben szemléli, hangsúlyt kapnak a személy-környezet, család és közösség hatásai. Valamint a pszichológiai tanácsadás egy együttműködésre építő kliens-központú megközelítés, ami érzékeny az interakció multikulturális tényezőire, és mint ilyen, a kimeneteli célokat tartja szem előtt. Jelen szimpózium az életünk különböző területein megélt normatív kríziseket járja körül a pszichológiai tanácsadás szempontjából. Módszertani megközelítést ad az ifjúkori pályakeresés, az életvezetési elakadások és a gyász témaköreiben. Az első előadás a krízisfolyamatok és kedvező kríziskimenetelek támogatási lehetőségeit mutatja be a pszichológiai tanácsadásban. Majd két konkrét életterület, a felsőoktatásban gyakran tapasztalható tanulmányi krízisek, valamint a mindannyiunkat érintő gyászfeldolgozás módszertani bemutatását ismerhetjük meg a pszichológiai tanácsadás folyamatában. Az előadásokat esetpéldák teszik szemléletesebbé.

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, megküzdés, tapasztalati tanulás, tanulmányi krízis, gyászfeldolgozás

Előadások

Krízisfolyamatok és kedvező kríziskimenetelek támogatási lehetőségei pszichológiai tanácsadásban

László Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Az egyén élete során sokszor szembesül olyan helyzetekkel, fordulatokkal, amelyek alapvetően befolyásolhatják további életét. Ezek a változások, krízisek nagyfokú feszültséget hordoznak magukban, és ezekre a helyzetekre nem minden esetben lehet felkészülni, de elkerülni sem lehetséges őket. Olyan megküzdési mechanizmusokra van szükség a kihívásokkal való szembenézés során, amelyekkel nem feltétlenül rendelkezik a személy. A krízis során széteshetnek a személyiség szalutogenetikus folyamatai és sérülhet az énhatékonyság érzése, amely akár összeomláshoz is vezethet. Fontos tényező azonban, hogy amennyiben megfelelő figyelmet és segítséget kap a krízist átélő személy, a kialakult helyzet egyben hozzájárulhat a személy olyan megküzdési eszköztárának fejlődéséhez, amely segítségével fejlettebb egyensúlyi állapot is létrejöhet. Elengedhetetlen ezért a krízisfolyamatok tudatos támogatása az egyes szakaszokon át. Az előadás során az elméleti és kutatási háttér bemutatását követően, konkrét

eseteken keresztül, olyan módszerek kerülnek megvitatásra, amelyek hatékonyan tudják segíteni a kedvező krízis kimeneteleket.

Kulcsszavak: megküzdés, krízis, tapasztalati tanulás, pszichológiai tanácsadás

A programtervező informatikus hallgatók pszichológiai támogatása

Takács Rita - Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Az ELTE Informatikai Karán 2014-ben indult az életvezetési tanácsadás hallgatók számára. Már a bejelentkezők magas számából akkor előre lehetett jelezni, hogy komoly intervenciós beavatkozásra lesz szükség, mert a bejelentkezők nagy része tanulási nehézségekkel küzd. Statisztikák is alátámasztják, hogy szakunkat választó diákok közel 60 százaléka diploma nélkül hagyja el az intézményt. Jelenleg sajátos felállásban három pszichológus dolgozik a hallgatókkal. A nagy pszichológus számot a hallgatókkal való speciális foglalkozás indokolja. A felsőoktatásban elsőként minden belépő elsős hallgató tanulási készségfejlesztésen vesz részt. Az előadásban szeretnénk bemutatni a Karon megvalósuló lemorzsolódás megelőzési program főbb elemeit, mellyel a cél a diploma sikeres megszerzése.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, prevenció, programtervező informatikus, életvezetési tanácsadás

Gyászfeldolgozás Módszer® a tanácsadó szakpszichológus munkájában

Frankó Betta - Pszichológai Tanácsadó

„...mert azt megtanultuk, hogyan szerezzünk meg valamit, de azt nem, vajon mit tegyünk, ha elveszítjük azt.” (J. W. James) A hiányos vagy helytelen információ sokszor megakadályozza a gyász egészséges feldolgozását, ami érzelmi elszigetelődéshez vezethet, életreszólóan megváltoztatva a veszteségtől sújtott emberek életkedvét és energiáját. A Gyászfeldolgozás Módszer® egyéni és csoportos cselekvésprogramjai nem csak pszichoedukatívak, hanem olyan eszközt is adnak a gyászolók kezébe, amivel később is segíthetnek önmagukon – hiszen a veszteségek és a velük való megküzdés az élet elkerülhetetlen velejárói. A Gyászfeldolgozás Módszer® John W. James és Russell Friedman által indult útjára a hetvenes években az Egyesült Államokból. A szerzőpáros által alapított The Grief Recovery Institute munkásságának köszönhetően a módszer azóta a világ számos országában elterjedt és nemzetközileg elismert, gyászfeldolgozás specialistákat képző központok alakulásához vezetett többek között Svédországban, Angliában és Ausztráliában is. A Gyászfeldolgozás Módszer® sikerességét fémjelzi az is, hogy alapkönyvét, a Grief Recovery Handbook-ot már 17 nyelvre lefordították. Magyarországon 2009-től kezdődött a módszer átadása a szegedi Gyógyulás a Gyászból Magyar Központ vezetésével. A Központ azóta is folyamatosan fejlődik és a The Grief Recovery Institute-al való szoros együttműködésben munkálkodik a módszer terjesztésén nemcsak a magyar gyászolók, hanem a mentálhigiénével foglalkozó szakemberek körében is. A tanácsadó szakpszichológus munkájában rendszeresen szembesül olyan krízisekkel és elakadásokkal, amelyek mögött fel nem dolgozott veszteségek húzódnak. Ezért is alapvető fontosságú felismerni az elakadt gyász – olykor rejtőzködő – tüneteit és annak feldolgozási lehetőségeit. Mivel a Gyászfeldolgozás Módszer® nem csak a haláleseti gyász, hanem a legkülönbözőbb érzelmi veszteségek esetén is hatékony segítséget tud nyújtani, könnyen beépíthető a tanácsadói eszköztárba. Az előadás célja bemutatni a módszert és alkalmazási lehetőségeit a tanácsadói gyakorlatban

Kulcsszavak: gyász, veszteségfeldolgozás, önsegítő módszer

Populizmus, nacionalizmus, álhírek és világproblémák: kutatások a politikai pszichológia területéről

Sz08

Szervező(k): **Faragó Laura** - ELTE PPK

Vitavezető: **Hunyady György** - ELTE PPK

Az elmúlt években egyre népszerűbbé váltak a populista pártok Európában, a politikai populizmus gyors térnyerése figyelhető meg. Az elitellenes retorika mellett megjelenik a glorifikáció, a saját csoport felsőbbrendűségébe vetett hit, amely a külcsoportokhoz való negatív viszonyulással jár együtt. A politikai szereplők által használt populista retorika eszköztárához tartoznak az álhírek is, melyek megnehezítik, hogy pontos képet kaphassunk politikai eseményekről, jelöltekről. A populizmus, glorifikáció és az álhírek megjelenése mellett azonban számolnunk kell a világproblémákkal is, amelyek fenyegetik a társadalmi jóllétet és egyéni boldogságunkat. Szimpóziumunk e négy téma köré csoportosul, melyeket a politikai pszichológia eszközeivel vizsgáltunk. Az első előadás magyar, illetve lengyel reprezentatív mintás kutatások alapján mutatja be, hogy a populizmus iránti igény, illetve annak egyes komponensei milyen társadalmi rétegekben és politikai csoportokban a legerősebbek, illetve a populizmus iránti igény hogyan függ össze a tekintélyelvűséggel és a politikai erőszak támogatottságával. A második előadásban bemutatjuk, hogy a nemzettel való azonosulás dimenziói, a glorifikáció és a kötődés hogyan függnek össze a romákkal és a menekültekkel szembeni előítéletességgel, ellenséges cselekvési szándékkal, illetve a segítségnyújtási és kollektív cselekvési hajlandósággal. A harmadik előadás rámutat arra, hogy a politikai elfogultság szerepe döntő az álhírek igazságtartalmának megítélésében, valamint az észlelt gazdasági fellendülés és a forrás észlelt függetlensége is fontos szerepet játszanak az álhírek feldolgozásában. A negyedik előadás egyfelől bemutatja a világproblémák észlelésének vizsgálati akadályait és azok lehetséges megoldását, illetve a világproblémák kezeléséhez való személyes hozzájárulás vizsgálhatóságát, másrészt javaslatot tesz a szociálpszichológia lehetséges tartalmi és módszertani szerepvállalására a világproblémák meghatározásában és kezelésében.

Kulcsszavak: populizmus, glorifikáció, álhírek, világproblémák

Előadások

Populizmus iránti igény Lengyelországban és Magyarországon

Krekó Péter - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Bár a populizmust a szakirodalom hagyományosan retorikai és politikai stílusként azonosítja, a populista beszédmódnak megágyazó attitűdök vizsgálata politikai pszichológiai szempontból is fontos, hiszen ez kijelöli a populista politika mozgásterét és karakterét egyes országokban. Előadásomban magyar, illetve lengyel reprezentatív mintás kutatások (N=1000 mindkét országban) alapján vizsgálom meg, hogy a populizmus iránti igény, illetve annak egyes komponensei milyen társadalmi rétegekben és politikai csoportokban a legerősebbek, Littvay és munkatársai (2017), valamint Akkerman és Mudde (2014) skálái és annak alskálái (nép-centrizmus, elitellenesség, manicheus gondolkodás, antipluralizmus, elitizmus) alapján. Megvizsgálom továbbá azt is, hogy a populizmus iránti igény hogyan függ össze a tekintélyelvűséggel és a politikai erőszak támogatottságával. Az előzetes eredmények alapján 1) a szocio-demográfiai tényezők kevésbé fontosak a populista attitűdök jóslásában, ugyanakkor mutatkoznak nem triviális eredmények - például az elitizmus érdekes módon erősebb a kisebb

településeken és az alacsonyan iskolázottak körében 2) a pártpreferenciák alapján azonban jelentős különbségek mutatkoztak, különösen az elitizmus és a manicheus gondolkodás vonatkozásában. A tekintélyelvűséget és a politikai erőszakot egyaránt a manicheus gondolkodás magasabb szintje jósolta be legjobban. A kutatásban a magyar és a lengyel eredmények közti különbségre is kitérek.

Kulcsszavak: populizmus, politikai erőszak, tekitélyelvűség

A nemzethez való kötődés összeköt vagy elválaszt? - Nemzeti identitás és külcsoportokhoz való viszony

Völgyesi Árpád - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A nemzeti azonosulás kétdimenziós modellje (Roccas, Klar & Liviatan, 2006) alapján a nemzettel való azonosulás két lehetséges módja a glorifikáció és a kötődés. A glorifikáció, mely a saját csoport felsőbbrendűségébe vetett hitre vonatkozik, erős együttjárást mutat a saját csoport vétkeinek pszichológiai stratégiákkal történő kimagyarázásával és a külcsoportok iránti ellenségességgel. A kötődést, mely egyszerűen a saját csoporttal való érzelmi azonosulást jelenti, sokkal inkább jellemzi a saját csoport tevékenységeivel kapcsolatos kritikus és konstruktív szemlélet, és a saját csoport vétkei miatt érzett kollektív bűntudat. Jelen vizsgálatunkban kérdőíves módszerrel kíséreltük meg feltárni a modell érvényességét magyarországi viszonyok között, a romaellenességgel kapcsolatban (1007 fős) reprezentatív mintán, és a menekültellenességgel kapcsolatban (455 fős) egyetemi mintán. A külcsoportokhoz való viszonyt az előítéletesség, az ellenséges cselekvési szándék, a segítségnyújtási hajlandóság és kollektív cselekvési szándék tekintetében vizsgáltuk. Az eredmények alapján a glorifikáló azonosulási mód jelentős mértékű együttjárást mutat minden vizsgált változónkkal, mindkét mintán. A külcsoport-ellenességgel kapcsolatos változókkal (negatív érzelmek, elkerülés, konfrontáció) pozitív, a külcsoport támogatásával kapcsolatos változókkal (segítségnyújtás, kollektív cselekvés) negatív összefüggésben van. A kötődő azonosulási mód esetében azonban nem mutatható ki szignifikáns korreláció, amennyiben a glorifikáció hatását kontrolláljuk. Továbbá, klaszteranalízissel külön csoportokba soroltuk a kitöltőket a glorifikáció és a kötődés skálákon elért pontátlagaik alapján. Ezáltal össze tudtuk hasonlítani a magas szinten glorifikálókat (glorifikálók), a magas szinten kötődőket, akik alacsony szinten glorifikálnak (kötődők), valamint az alacsony szinten (alacsonyan kötődők) és a közepes szinten kötődőket (közepesen kötődők). A glorifikálók külcsoport-ellenesség pontátlagai szignifikánsan magasabbak, külcsoport-támogatás pontátlagai pedig szignifikánsan alacsonyabbak mind a kötődőknél, mind az alacsonyan kötődőknél. Az utóbbi két csoport között azonban jelentős eltérést egyik vizsgált változóban sem találtunk. Úgy tűnik tehát, hogy a modellnek megfelelően a nemzeti azonosulás típusai közül a glorifikáció valóban erősebb prediktora a külcsoportokkal szembeni ellenséges viszonyulásnak, míg a glorifikáció-mentes kötődés nem függ össze az előítéletességgel és az ellenséges cselekvési szándékkal.

Kulcsszavak: glorifikáció, kötődés, csoportközi érzelmek, előítéletesség, ellenséges cselekvési szándék, csoportközi segítségnyújtás, kollektív cselekvés

Az igazság NEM odaát van – a politikai elfogultság és az álhírek elfogadásának kapcsolata

Faragó Laura, Kende Anna, Krekó Péter - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A politikai álhírek gyors terjedése az online térben egyre növekvő probléma, amelynek komoly hatása van a demokratikus folyamatokra és intézményekre. Az álhírek elfogadásának pszichológiai háttere azonban a mai napig vita tárgyát képezi a kutatók között. Kutatásunkban megvizsgáltuk a politikai orientáció, politikai elfogultság, illetve a konspirációs mentalitás szerepét a kormánypárti és ellenzéki vágyteljesítő álhírek hitelességének megítélésében. Egy reprezentatív mintás kérdőív (N = 1012) segítségével azt találtuk, hogy a kormány támogatói sokkal pozitívabban ítélték meg a gazdasági helyzetet, valamint inkább feltételezték, hogy a hír független újságírótól származik, amely bejósolta a kormánypárti vágyteljesítő álhír elfogadását. Az ellenzéki vágyteljesítő álhíreket azonban kevésbé találták hitelesnek, amelyhez hozzájárult az is, hogy propagandának észlelték őket. Az ellenzék támogatói esetén fordított mintázatot tapasztaltunk: a gazdasági helyzet negatív megítélése és a kormánypárti vágyteljesítő álhír propagandának minősítése együttesen jósolta be a kormánypárti álhírek észlelt hiteltelenségét, illetve az ellenzéki álhírek hitelességét. A vizsgálatunk rámutat arra, hogy a politikai elfogultság szerepe döntő az álhírek igazságtartalmának megítélésében, valamint az észlelt gazdasági fellendülés és a forrás észlelt függetlensége is fontos szerepet játszanak az álhírek feldolgozásában. A konspirációs mentalitás és a vágyteljesítő álhírek közötti kapcsolat hiánya pedig arra utal, hogy az álhírek feldolgozásához nem szükségesek ugyanazok a mechanizmusok, amik az összeesküvés-elméletekhez kellenek.

Kulcsszavak: álhírek, politikai orientáció, összeesküvés-elméletek, észlelt gazdasági fellendülés, politikai elfogultság

Megérintenek-e bennünket az emberiség évezredes gondjai? Változó világproblémák értelmezése, mérése, és kezelése a tudomány eszközeivel

Székely Mózes - ELTE PPK

Változók vagy állandóak a világ legsúlyosabb problémái? Mi köze a szociálpszichológiának ezek feltárásához és megoldásához? A világméretű problémaként elfogadott jelenségek kezelése mennyiben függ tőlünk, gondolkodásmódunktól és viselkedésünktől, vagy inkább szűken vett tudományos-technikai kérdések és külső tényezők befolyásolják? A társadalomkutatók kevés időt szentelnek e problémakörök összehasonlítására és értékelésére. Az előadásban bemutatjuk a probléma-észlelés és az egyéni cselekvések vizsgálatának akadályait és működőképes metodikáit. Másrészt javaslatot teszünk a szociálpszichológia lehetséges szerepvállalására a világproblémák meghatározásában és kezelésében. Longitudinális vizsgálattal 10 éven át követtük a felnőtt magyar populációt, és reprezentatív mintákon tártuk fel gondolkodásmódjukat. Három egymást 5 évvel követő felmérés azzal a robusztus eredménnyel szolgált, hogy a különböző szociodemográfia rétegek (nem, életkor, lakóhely, iskolázottság, jövedelem) szignifikánsan azonos fontosságot tulajdonítanak az átfogó problémakategóriáknak, a metodikailag is eltérő rangsorolási és gyakorisági sorrendek egymástól nem különböznek, továbbá a politika és a média által diktált napirend (agenda) kevéssé befolyásolja a megkérdezettek döntéseit. A világproblémák meghatározása adatokkal alátámasztott megfigyelésekből indul ki, de nem nélkülözheti a szociálpszichológiát. Az éhezés vagy a fenntarthatóság, a látszat ellenére, nem csupán műszaki–gazdasági–technikai kérdés. Az előbbinél elegendő élelmet állítunk elő, de piaci módszerekkel nem sikerül elosztanunk úgy, hogy mindenki életben maradjon – vizsgálnunk kell a piaci rendszerek társadalmi peremfeltételeit

ahhoz, hogy valóban a közösség egészét szolgálják. A fenntarthatóság, vagyis a modern kor káros hatásainak kiküszöbölése – szintén látszólag – technológiai fejlesztést igényel, de valójában a közösen elfogadott értékrend szerinti túlfogyasztás, azaz az egyén boldogságát ténylegesen szolgáló szükségleteket meghaladó fogyasztás áll a hátterében. A közpolitika (public policy) tudománya képes arra, hogy a társadalmi intervenciók tervezését és megvalósítását biztosító stratégiát kidolgozza. Az alkalmazott szociálpszichológia pedig lehetővé teszi, hogy a pénzben, profitban nem mérhető eredményességet (hatásosságot és hatékonyságot) a társadalmi programok értékelésével ellenőrizze, indokolja és akár ajánlásokat fogalmazzon meg. Ez az a programadó javaslat, amihez integrálnunk kell a világméretű migrációs válságról, a nem szűnő háborús feszültségekről, az alig csökkenő éhezésről, a növekvő GDP-vel sajátosan együtt növő egyenlőtlenségekről, a fenntarthatatlan fogyasztási folyamatokról szóló elméleti ismereteket és módszertani tapasztalatokat.

Érzelmek a szociálpszichológiai kutatásban

Sz09

Szervező(k): **Ujhelyi Adrienn** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Kende Anna** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Szimpóziumunk az ELTE Pszichológiai Intézetén belül a Szociálpszichológia tanszék kutatásainak egy részét mutatja be, melyek közös metszete az érzelem. A hasonló tematika egyben kidomborítja a tanszéken folyó kutatások sokszínűségét. Többféle érzelmet járunk körül: sajnálatot és büszkeséget, dühöt és szomorúságot; különböző módszerekkel dolgozunk: kérdőívekkel, online adatok tartalomelemzésével és interjúkkal; és a vizsgálódás szintjei is eltérőek, egyéni, interperszonális és társadalmi szintű értelmezési kereteket is használunk.

Kulcsszavak: érzelem, kollektív cselekvés, közösségi média

Előadások

Büszkeség és szociális státusz

Bolló Henrietta, Bőthe Beáta, Tóth-Király István, Orosz Gábor
- Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Magyar Tudományos Akadémia Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A büszkeség alapvető szerepet játszik a státusz megszerzésében, fenntartásában és jelzésében. Annak ellenére, hogy a büszkeség státuszreleváns érzelem, keveset tudunk arról, hogy ez az éntudatos érzelem a státusz milyen formáihoz és hogyan kapcsolódik. 4 vizsgálatban igyekeztünk feltárni, hogy a szociális státusz objektív és szubjektív oldala milyen szerepet tölt be a státuszfenntartó folyamatokban és büszkeségben. Az első és második vizsgálat önbeszámolós online kérdőíves vizsgálat volt (N1= 552, N2=509), a harmadik önbeszámolós vignette kutatás (N=345), a negyedik pedig egy szituációt értékelő vignette kutatás (N=497). A vignette kutatásokban a szubjektív és objektív státuszt 2×2 elrendezésben manipuláltuk (magas-alacsony). A SEM elemzések eredményei alapján elmondható, hogy míg önmagunkkal kapcsolatban sokkal fontosabb tényező a társas visszajelzések nyomán fenntartott csoporton belüli elismertség és tisztelet, addig másokkal kapcsolatban egészen más szempontokat (anyagi jóllét, materiális javak) veszünk figyelembe, amikor azt kérdezzük az emberektől, hogy mitől lesznek büszkék.

Kulcsszavak: büszkeség, szociális státusz

A Facebook-használat jellegzetességeinek változása különböző érzelmi töltetű életeseményeket követően

Fejes-Vékássy Lili - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola és Magyar Tudományos Akadémia Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Jelen kutatás a különböző érzelmi töltetű életesemények Facebook-használati tendenciákra gyakorolt hatását kívánta vizsgálni. Munkánk kezdetén azt feltételeztük, hogy a személyes élettörténet pozitív, illetve negatív történései – akárcsak az offline életvitelben – az online térben folytatott aktivitásban is változást idéznek elő. Célunk volt továbbá annak vizsgálata is, hogy a Facebookon való jelenlét miként alakítja a való életbeli szokásokat, rutincselekvéseket. A kutatás során kvantitatív és kvalitatív eszközöket egyaránt alkalmaztunk. A vizsgálat első szakaszában online tesztcsomagunk a Facebookon történő megosztás által jutott el vizsgálati személyeinkhez (N=160). A második, kvalitatív fázisban félig-strukturált interjúk felvételére került sor. A statisztikai elemzések igazolták azon előfeltevésünket, mely szerint a pozitív életesemények Facebookon történő megosztása szignifikánsan gyakoribb a negatívakénál ($t(128)=8{,}413$ $p<.001$). A pozitív életeseményeket követően megnő a portálon folytatott fénykép-feltöltési ($F(1, 73)=7.216$ $p<.05$), valamint állapotfrissítési ($F(1, 92)=9{,}425$ $p<.05$) aktivitás, továbbá az olyan tevékenységek gyakorisága, melyeket a felhasználók kizárólag azért tesznek, hogy annak nyoma maradjon a Facebook felületén ($F(2, 126)=7.336$ $p=.001$). Az interjúk során kapott válaszok elemzésével pedig átfogóbb képet kaphattunk e tudományos igénnyel még nem vizsgált, de igen aktuális és releváns témáról.

Kulcsszavak: máról. Kulcsszavak: Facebook, életesemény, érzelem, megosztás

A különböző reakciógombok mobilizáló hatása a Facebookon

Kapornaky Mihály, Ujhelyi Adrienn - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban az online hírfogyasztási szokások tükrében szeretnénk feltárni a különböző tartalmak által kiváltott érzelmek viselkedéses hatásait, olyan módon, hogy a Facebookon elérhető különböző reakciógombok („Tetszik”, „Imádom”, „Vicces”, „Hűha”, „Szomorú”, „Dühítő”) használatának bejósló erejét vizsgáljuk két, a platform viszonylatában nagyobb erőfeszítést igénylő tevékenység, a hozzászólások és a megosztások tekintetében. A vizsgálat négy magyar híroldalról származó, összesen 3890 bejegyzés adatainak elemzése után azt találta, hogy a reakciók mindegyike sikeres prediktornak bizonyult a vizsgált viselkedésformák gyakoriságára nézve. A legnagyobb befolyásoló erőt a „Dühítő” reakció mutatta a hozzászólási hajlandóságra, nagyobbat, mint az egyébiránt jóval gyakrabban használt „Tetszik”, amely viszont a megosztások esetében bizonyult a legnagyobb hatásúnak, amellett, hogy a „Dühítő” reakció itt is jelentős magyarázóerőt képviselt. Az „Imádom” reakció esetében azt lehetett látni, hogy az a többivel ellentétes irányban hat, tehát éppenséggel visszaveti a megosztási hajlandóságot. A kutatás bemutatja, hogy milyen értéket jelenthet a társadalomkutatók számára a közösségi médiában felhalmozott információtömeg.

Kulcsszavak: Facebook, közösségi média, dühös, szomorú

A sajnálat szerepe a kollektív cselekvésben

Lantos Nóra Anna, Kende Anna, Julia Becker - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet; Universität Osnabrück, Németország

A sajnálat ellentmondásos érzelemnek számít a kollektív cselekvés bejóslása szempontjából. Előzetes kutatások inkább kötötték össze az adományozással, mint a politikai cselekvéssel, mivel a sajnálat gyakran a státuszkülönbségek tagadásával jár együtt a többségi csoporttagoknál (Leach, Snider, & Iyer, 2002). Ugyanakkor feltételezhetjük, hogyha a státuszkülönbség tagadhatatlanul nagy a csoportok között, akkor a sajnálat nem feltétlenül negatív, hanem adekvát érzelmi válasz lehet, ami egyaránt összefügghet csoportközi segítségnyújtással és kollektív cselekvéssel. Ezt az összefüggést három kérdőíves vizsgálattal teszteltük. Az első vizsgálatunkban (N=1007) a romák iránt érzett sajnálat összefüggött a csoportközi igazságtalanság elismerésével, és mindkét cselekvési intencióval. A második vizsgálatban (N=191) replikáltuk ezeket az eredményeket a menekültekhez való viszonyban német mintán. A harmadik adatfelvétel (N=455) során újrateszteltük a menekültekkel kapcsolatos modellt magyar mintán, ami megerősítette a sajnálat jelentőségét. Továbbá azt is ellenőriztük, hogy a sajnálat erős együttjárást mutat az együttérzéssel, viszont különbözik a szánalomtól. A sajnálat tehát képes mobilizálni a többségi csoporttagokat a marginalizált csoportok javára eltérő csoportközi helyzetekben és kontextusokban.

Kulcsszavak: kollektív cselekvés, csoportközi segítségnyújtás, sajnálat

Bemutatkozik a Pozitív Munka-Pszichológia Kutatócsoport: kutatási témáink és eredményeink

Sz10

Szervező(k): **Kun Ágota** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Kun Ágota** - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szimpózium célja kettős: egyrészt szeretnénk bemutatni a még csupán néhány éves kutatócsoportunk eddigi tevékenységét és eredményeit, másrészt ezzel a megjelenéssel reméljük, hogy nem csak megismertetjük magunkat, de más pozitív pszichológiai kutatóműhelyekkel is kialakíthatunk új együttműködéseket. A kutatócsoportnak Kun Ágota vezetésével tanszéki munkapszichológus munkatársak és mesterszakos hallgatók a tagjai. Alapvető célként a pozitív pszichológiai szemlélet népszerűsítését és alkalmazási lehetőségének kiterjesztését tűztük ki munkahelyi, szervezeti környezetben. Tevékenységünk része a pozitív pszichológiai ismeretek alkalmazási lehetőségeinek minél szélesebb körben való megismertetése (pl. előadásokkal, cikkekkel, konferencia vagy üzleti reggeliken való részvétellel), valamint olyan intervenciós és fejlesztési célú gyakorlati módszerek és útmutatások kidolgozása, melyek mind az egyén, mind pedig a szervezet (vezetők, HR szakemberek) számára alkalmazható eszköztárt biztosít a munkahelyi jóllét fokozásához, valamint a munka értelmének, a személyes erősségek kiteljesítésének, a munkán keresztüli önmegvalósítás megtalálásához. Munkánk még csak 4-5 éves múltra tekint vissza, de elköteleződtünk amellett, hogy a szervezetek, a munkahelyek világába bevezessük, terjesszük a pozitív pszichológia szemléletét, s olyan módszereket, eszközöket, eljárásokat alapozzunk meg kutatásainkkal, amelyek a pszichológiai képességek, erőforrások és erősségek mentén az egyéni és a szervezeti sikeresség és eredményesség érdekében felhasználhatók. Hazai és nemzetközi kutatási projektjeinkben a munkahelyi jóllét és boldogság, a reziliencia, a karaktererősségek, a pozitív pszichológiai intervenciók alkalmazása és vizsgálata áll különböző munkakörnyezetekben. A szimpóziumon négy előadás keretében szeretnénk ízelítőt adni kutatásaink eddigi eredményeiből és a kutatócsoport jövőbeni terveiről.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, jóllét, erősség, erőforrás fejlesztés, intervenció, munka, szervezet

Előadások

A boldogság, a munkahelyi jóllét, a belső pszichológiai erőforrások és a társas támasz jellemzői ausztrál és magyar munkavállalók körében

Nyolczas Zsuzsa, Kun Ágota, Yong W. Goh - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; University of Southern Queensland (Ausztrália)

Az előadás során egy nagyobb kutatási projekt első részeredményei kerülnek bemutatásra. A nemzetközi projekt célja a munkahelyi jóllét, boldogság, és a munkahelyi stressz feltérképezése és egy dinamikus boldogság modell felállítása, ami munkahelyi környezetben megbízhatóan alkalmazható. Jelen kutatásban a fókusz a szubjektív boldogság, a munkahelyi jóllét, a belső pszichológiai erőforrások és a társas támasz nemzeti sajátosságainak feltérképezésére és a két nemzetre jellemző mintázatok vizsgálatára irányult. A mintát ausztrál és magyar kitöltők adták. A vizsgálati cél a két nemzet közötti különbségek feltérképezése, majd a vizsgált pszichológiai tényezők közötti kapcsolat feltárása, végül pedig mindezen eredmények alapján olyan gyakorlatban alkalmazható preventív és intervenciós javaslatok megfogalmazása, melyeket munkahelyi környezetben a jóllét növelésére hatékonyan lehet használni. A várt eredményekkel ellentétesen a két nemzet között nem mutatkozott különbség szubjektív boldogságukat illetően, ami meglepő eredmény volt. Munkahelyi jóllétüket illetően is közel hasonló eredményeket találtunk, kivéve a munka értelme a magyarok esetén erősebb tényezőnek bizonyult. Az eredményekből látszik, hogy a vizsgált pszichológiai jelenségek – szubjektív boldogság, munkahelyi jóllét, belső pszichológiai erőforrások, társas támasz – pozitív kapcsolatban vannak egymással, és mindegyik tényezőnek fontos szerepe van a szubjektív jóllét alakulásában. A két nemzet között azonban eltérés mutatkozik abban, hogy egyes tényezők milyen mértékben befolyásolják a szubjektív jóllét-érzetet. A magyarok esetében a szubjektív jóllétet inkább a munka értelme, az eredmények és teljesítmény befolyásolja, míg az ausztráloknál az affektív komponensek az erősebbek, így a pozitív érzelmek, pozitív kapcsolatok és a munkában való elmélyülés kerülnek előtérbe. Belső pszichológiai erőforrásaikat is más arányban használják fel ennek függvényében. Demográfiai adatokon alapuló összehasonlítások közül kiemelendőek az időfaktorok. A heti ledolgozott óraszám és a munkában eltöltött évek száma eltérő eredményeket mutatott a két nemzet között. Míg az ausztrálok esetén az időnek pozitív hatása van, addig magyarok esetén negatív eredményeket produkált az észlelt társas támasz és átélt pozitív érzelmek területén. A foglalkoztatás jellege összefügg a ledolgozott óraszámmal. A minta azt az eredményt mutatja, hogy egy bizonyos óraszám feletti munkavégzés megboríthatja a munka-magánélet egyensúlyát, ronthatja az interperszonális kapcsolatok minőségét, így a személyek szubjektív jóllétét is.

Kulcsszavak: boldogság, jóllét, belső pszichológiai erőforrások, társas támasz, nemzetközi összehasonlítás

Elhivatott katonák – a reziliencia, életcél és karaktererősségek, mint belső erőforrások

Hartai Krisztina, Szilágyi Szabina, Biró Zsófia, Kun Ágota - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; University of Southern Queensland (Ausztrália)

A civil szektor mellett egyre növekvő figyelmet kap a védelmi szektorban dolgozók mentális egészségének megőrzése és fejlesztése. Jelen kutatás célja, hogy a pozitív pszichológia keretein belül feltérképezze a magyar katonai állomány rugalmas alkalmazkodóképességét, valamint belső pszichológiai erősségeit és erőforrásait. Mindezek megismerésével egy olyan prevenciós program alapozható meg, amely lehetővé teszi, hogy a katonai hivatást választók ne csak a mindennapokban megjelenő stresszhelyzeteket tudják hatékonyan kezelni, hanem a katonai élet során fellépő rendkívüli, megterhelő eseményeket is. A jelenlegi elővizsgálati mintát a Magyar Honvédség 62 hivatásos vagy szerződéses tagja alkotta, 58 férfi és 4 nő. A minta kétharmada 36-45 év közötti volt. A karaktererősségek mérésére az IPIP-VIA 96 tételes magyar változatát (Kun és Balogh, 2016), a Reziliencia Faktor Kérdőívet (Resilience Factor Inventory, Reivich és mtsai, 2002) és az Életcél Kérdőív (Purpose in Life Test, Crumbaugh és Maholick, 1964) magyar átdolgozását alkalmaztuk papír-ceruza formában. Adataink feldolgozásával látható vált, hogy a reziliencia faktorai és a karaktererősségek/erények között szignifikáns összefüggés van. Mindezek mellett az Életcél Kérdőíven elért pontszámok is kapcsolatot mutattak a fent említett változókkal. A lineáris regresszió analízis eredménye alapján, a reziliencia különböző alfaktoraira (pl. optimizmus, empátia, érzelemszabályozás) vonatkozóan, a Bölcsesség, a Bátorság és a Mértékletesség erények bírnak a legnagyobb magyarázóerővel. Az élet értelmességének magas fokát a Vitalitás, a Spiritualitás és az Integritás karaktererősségek jósolják be. Ezek mellett a Bátorság erény, továbbá a reziliencia optimizmus és a kiterjesztés (reaching out) faktora határozza meg leginkább azt, hogy valaki mennyire érzi életének egyes mozzanatait, illetve annak egészét értelmesnek. Az eredmények jól szemléltetik a katonai pálya által meghatározott és a személyiségben rejlő erőforrás jellegzetességeket, a pálya iránt érzett elhivatottságot, az önmagukon túlmutató célok felállítását, és az ehhez szükséges pozitív szemléletmódot és kitartást. Mindezen eredmények függvényében, a pozitív pszichológia szemléleti keretében és gyakorlati eszköztára alkalmazási lehetőségeit figyelembe véve, kifejezetten katonai célcsoportra megalapozható egy olyan támogató-fejlesztő program kidolgozása, amely hangsúlyozottan azokat a személyes belső erőforrásokat és erősségeket helyezi a fókuszba, melyek konstruktív és megoldásközpontú működést alapozzák meg és eredményessé teszik a katonai lét és kihívásokkal való sikeres megküzdést.

Kulcsszavak: elhivatottság, katonák, reziliencia, életcél, erősségek, erények

Karaktererősségeken alapuló intervenciós lehetőségek a munkahelyen

Balogh Blanka, Kun Ágota - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Napjainkban kifejezetten fontossá válik a munkáltatók számára, hogy megtartsák munkavállalóikat, és ennek a folyamatnak szerves részét képezi a fejlesztés. Számos esetben tapasztalhatjuk, hogy igyekeznek a munkavállaló erősségeit is kiemelni, legyen szó teljesítményértékelésről vagy egy általános visszajelzésről. Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy hazai viszonylatban milyen intervenciós lehetőségeket érdemes alkalmazni a munkahelyen, különös tekintettel arra, hogy az adott tevékenység megfelelően illeszkedjen a munkavállaló fő erősségeihez. Tágabb értelmezési keretben vizsgáljuk, hogy a karaktererősségek milyen módon hatnak a rezilienciára és a megküzdési stratégiákra. Célunk azt is feltérképezni, hogy a munkavállalók milyen munkahelyi helyzeteket élnek meg kihívásként, s azokat hogyan értelmezik. A kutatás két fő részből áll: a kvalitatív részt egy négy hónapos intervenciós program

alkotja, a kvantitatív részhez online kérdőívvel gyűjtünk adatokat. Mindkét esetben beválasztási kritérium a nagykorúság, valamint a legalább hat hónapja tartó munkavégzés. Az intervenciós program mintája 18 fős, a kvantitatív részé pedig – a kutatás jelenlegi szakaszában – 75 fős. Mindkét esetben hólabda módszerrel történt a mintavétel. Az online kérdőív három fő részből áll, melyek a Values In Action Inventory (Peterson és Seligman, 2004), a The Resilience Factor Inventory (Reivich és mtsai, 2002), valamint a Ways of Coping Questionnare magyar adaptációja, a Konfliktusmegoldó Kérdőív (Rózsa és mtsai, 2008). Továbbá, néhány demográfiára, általános munkahelyi boldogságra és kihívásokra vonatkozó kérdés található a kérdőívben. Az eredményeket tekintve az intervenciós program már rövid idő alatt is pozitív változásokat idézett elő a résztvevők mindennapjai során. Általánosan elmondható, hogy hasznosnak ítélték a gyakorlatokat, illetve közepes mértékű kihívásként élték meg azok elvégzését, mégis legtöbb esetben jelezték, hogy a gyakorlatot a jövőben is szívesen alkalmazzák majd. Az elő- és utómérés közötti eltéréseket, noha nem lehet teljes mértékben az intervenciós programnak betudni, hiszen egyéb hatások is érték a résztvevőket, elmondható, hogy az egyéni erősségeknek leginkább megfelelő gyakorlatok pozitív hatással voltak az adott karaktererősségre, ezáltal növelve az egyén reziliencia szintjét és az aktív, pozitív megküzdési stratégiákat erősítették. A kvantitatív vizsgálat során nyert adatok szerint az egyéni karaktererősségek és a pozitív kihívások megítélése között, valamint a domináns erősségek, a reziliencia szintje és a megküzdés módja között is van kapcsolat. Eddigi eredményeink megerősítik a korábbi kutatásokat, és új lehetőségeket nyitnak meg a fejlesztés és értékelés területén, munkahelyi környezetben. Az alkalmazott intervenciós program rávilágít arra, hogy az egyszerű, nem nagy energia-befektetéssel járó gyakorlatok is pozitívan formálhatják a munkavállalók teljesítményét és ezzel párhuzamosan növelhető személyes jóllét-érzetük is.

Kulcsszavak: karaktererősségek, reziliencia, jóllét, pozitív pszichológiai intervenció

Az érzelmek nyelvén: különféle nyelvtanulási gyakorlatok során megélt érzelmek

Gadanecz Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Manapság mind oktatási, mind munkahelyi kontextusban egyre nagyobb teret hódít a gamifikáció, mint egy, a feladatok elvégzését játékos elemekkel gazdagított munka- és tanulási felületeken keresztül lehetővé tevő eszközkészlet. A gamifikált feladatvégzés bizonyítottan pozitív hatással van a feladatban való mélyebb elmerülésre és a flow-élmények gyakoriságára is. Jelen kutatásunkkal a gamifikált tanulás savoringgel, vagyis a pozitív érzelemfeldolgozással való kapcsolatát vizsgáltuk. Vizsgálatunk célja a gyakorlatok közben előforduló érzelmek feltérképezése, illetve a pozitív érzelmek utánkövetése volt, mellyel arra a kérdésre kerestük a választ, hogy segíthet-e a gamifikált tanulás a pozitív élmények tudatosabb megélésében, illetve milyen hosszútávú hatásai lehetnek a felhasználók érzelmeire. A pozitív és negatív érzelmek megjelenését kétféle nyelvtanulási helyzetben vizsgáltuk: játékosított, online nyelvtanító program segítségével (Duolingo), illetve az előző felület nehézségi szintjének megfelelő szószedettel. A gyakorlatok teljesítésére 10-10 perc állt a résztvevők rendelkezésére, mely idő alatt kommunikálniuk kellett felmerülő érzelmeiket. Az érzelmek gyakoriságának és minőségének mérése mellett a pozitív érzelmek megélésével kapcsolatos hiedelmeket a Savoring Belief Inventory (SBI) segítségével, a nyelvtanulási módszerrel kapcsolatos véleményeket interjúval, a hosszútávon fennmaradó benyomásokat fókuszcsoportos interjúval mértük fel. Eredményeink alapján a játékosított felületen való gyakorlat során a felhasználók szignifikánsan több pozitív érzelmet éltek át. A résztvevők pozitív érzelmek megélésével kapcsolatos hiedelmei és a gyakorlat során megélt érzelmek gyakorisága és minősége között nem volt kimutatható kapcsolat. A résztvevők a későbbi, fókuszcsoportos vizsgálatok során kiemelték a visszajelzés gyakoriságának és a többféle érzékleti modalitásra való hatás fontosságát az érzelmek gyakorisága közötti különbségekben. A vizsgálat következő szakaszában a játékos felület hosszabb időn keresztül

történő használata során azonosítjuk a tanulás alatt megmutatkozó pozitív érzelemfeldolgozási folyamatokat, illetve ezek kapcsolatát a tanulási stílussal, tanulási motivációval és énhatékonysággal.

Kulcsszavak: gamifikált tanulás, savoring, pozitív érzelmek

Csoportközi konfliktus és identitás

Sz11

Szervező(k): **Szabó Zsolt Péter** - ELTE PPK, Szociálpszichológia Tanszék
Vitavezető: **Fülöp Éva** - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

Bár eltérő kontextusokból merítenek (romákkal szembeni előítéletesség, bevándorlásellenesség, szexuális zaklatás áldozatai), mégis összeköti a szimpózium négy előadását, hogy a csoportközi konfliktusok csökkentésével, valamint a csoportközi harmónia elérésével foglalkoznak az előadások során bemutatásra kerülő empirikus kutatások. A szimpózium előadásai több kérdésre próbálnak választ adni. Hogyan határozza meg a csoportidentitás a csoportok közötti viszonyokat, van-e "jó" és "rossz" identitás ebből a szempontból nézve? Mi okozhatja azt, hogy személyes erkölcsi értékeink ellenére is elfogadjuk a negatív csoportközi viselkedési szándékokat? Milyen lépések kellenek ahhoz, hogy a csoportközi konfliktusokat rendezni lehessen, milyen szükségleteit kell kielégíteni akár az elkövetőknek, akár az áldozatoknak ahhoz, hogy enyhíteni tudjuk a csoportközi konfliktus intenzitását? Hadarics Márton előadásában azt emeli ki, hogy a csoportközi morális kirekesztés tölti be az űrt a személyes erkölcsi értékek és a csoportközi viselkedési szándékok között. Kende Anna arra mutat rá, hogy a nemzeti identitás személyes definíciója nagymértékben meghatározza, hogy az identitás a csoportközi szolidaritás vagy éppen a külső csoporttal szembeni előítéletesség felé tereli-e a csoport tagjait. Empirikus vizsgálatából az derült ki, hogy polgári, vagyis nem etnikai alapon meghatározott, befogadó nemzeti identitás erősítése sikeres intervenció lehet a csoportközi szolidaritás fokozására. Szekeres Hanna és munkatársai a perspektívafelvétel szerepét hangsúlyozzák. Kísérleti elrendezésükből az derült ki, hogy a külső csoport perspektívájának a felvételét ösztönző intervenciók hatékonyak lehetnek a külső csoporttal szembeni attitűdök pozitív változtatásában. Nyúl Boglárka és munkatársai nagy mintát használó kérdőíves kutatások alapján azt mutatják be, hogy a csoportközi megbékélés egyik lényeges eleme lehet annak megértése, hogy milyen szükségletei vannak akár az áldozatoknak, akár az elkövető csoport tagjainak. A szexuális zaklatással kapcsolatos #MeToo kampányon keresztül mutatják be, hogy az áldozati csoport tagjainak elsősorban arra van szükségük, hogy úgy érezzék, hogy vissza tudták szerezni a kontrollt a helyzetükkel kapcsolatban, az agresszor csoport tagjainak viszont arra, hogy sérült morális megítélésüket helyre tudják állítani. Ebből az is következik, hogy az ilyen típusú kampányok sikerességének egyik feltétele az, hogy mindkét szükségletre tudjanak valamilyen módon reagálni.

Kulcsszavak: csoportközi viszonyok, csoportközi megbékélés és szolidaritás, morális kirekesztés, kollektív cselekvés

Előadások

A csoportközi viselkedés morális alapjai

Hadarics Márton - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Az erkölcsileg helyesnek tartott magatartás megítélésének egyéni szempontjai kulcsfontosságúak, amikor kulturálisan eltérő csoportokkal kerülünk kapcsolatba. Ugyanakkor abban nagy egyéni különbségek fedezhetők fel, hogy ki mi alapján vél egy adott magatartást erkölcsösnek: vannak aki az egyéni jóllét, mások a csoport kollektív jólléte alapján határozzák meg saját erkölcsi értékeiket. Vizsgálatunkban a csoportközi morális kirekesztés szerepét vettük górcső alá, amely betölteni látszik az űrt a személyes erkölcsi értékek és a csoportközi viselkedési szándékok között. Kérdőíves kutatásunkban egy nagyszámú egyetemi hallgatói minta részvételével (N = 490) ellenőriztük, hogy a csoportközi morális kirekesztés milyen mértékben mediálja a kapcsolatot az egyént, illetve csoportot hangsúlyozó erkölcsi értékek, valamint a csoportközi viselkedési intenciók között. A különböző strukturális útmodellek összehasonlításán alapuló statisztikai elemzéseinkből az látszik, hogy az egyént hangsúlyozó erkölcsi értékek a kulturálisan eltérő csoportokkal szembeni pozitív viselkedési intenciókkal járnak együtt, míg a közösséget hangsúlyozó erkölcsi értékek pedig negatív viselkedési intenciókkal. A kapcsolatot mindkét esetben nagyrészt a külső csoporttal szemben alkalmazott morális kirekesztés mediálta. Az eredmények arra utalnak, hogy az erkölcsös viselkedés személyes kritériumai nagyban meghatározzák, hogy milyen mértékű morális felelősséget fogunk érezni bizonyos külső csoportokkal szemben, amely felelősség pedig a csoportközi viselkedés közvetlen előzményének tekinthető.

Kulcsszavak: csoportközi morális kirekesztés, morális felelősség, csoportközi viszonyok

A nemzeti identitás befogadó és kirekesztő értelmezésének következményei a csoportközi szolidaritásra

Kende Anna - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A 2011/12-es nemzeti konzultációk világosan meghatározták a nemzet fogalma alá sorolható morális közösséget. Ez a morális közösség biztosítja a tagok közötti szolidaritást, ugyanakkor meghatározza azt is, hogy mely csoportok tagjai nem számíthatnak a közösség szolidaritására. A 2015 utáni bevándorlásellenes kampányok sikere tehát nem kis részben annak volt köszönhető, hogy a más kultúrából származó menekültek és bevándorlók a nemzeti közösséget veszélyeztető külcsoportként jelentek meg. Ennek eredménye, hogy a 2015 utáni közvéleménykutatások már a társadalom széles rétegeit átható, a romaellenességnél is nagyobb mértékű bevándorlásellenességet mértek, különösen a muszlim bevándorlókra vonatkozó kérdések kapcsán. Kísérleti módszerrel a nemzeti identitás személyes definíciójának manipulálásán keresztül vizsgáltuk a roma emberek és muszlim bevándorlók helyzetével kapcsolatos érzelmi és viselkedéses választ (N = 436). A randomizált elrendezésű kísérletben a nemzet befogadó, polgári definícióját megerősítő feltételben a válaszadók pozitívabban észlelték a romákat és nagyobb empátiát mutattak feléjük, mint a nemzet kirekesztő, etnikai definícióját megerősítő feltételnél. A manipuláció ugyanezt a hatást nem váltotta ki a muszlim bevándorlók kapcsán. Azonban a beavatkozás nem volt eredménytelen a muszlim bevándorlók esetén sem, mivel mindkét célcsoport esetén nagyobb kollektív cselekvési hajlandóságot mutattak a résztvevők a befogadó nemzet fogalmát megerősítő feltételben. Eredményeink arra mutatnak rá, hogy a polgári, vagyis nem etnikai alapon meghatározott, befogadó nemzeti identitás erősítése sikeres intervenció lehet a csoportközi szolidaritás fokozására, azonban korlátozza ennek eredményességét, ha a külcsoportot még potenciális csoporttagként sem észleljük.

Kulcsszavak: bevándorlásellenesség, nemzeti identitás, kollektív cselekvés

Cigány Labirintus: Egy perspektíva váltó intervenció hatása a romákkal szembeni előítéletekre és viselkedési intenciókra

Szekeres Hanna, Kende Anna, Lantos Nóra Anna, Nyúl Boglárka, Faragó Laura - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

Kutatásunkban romákkal kapcsolatos csoportközi intervenciós programot teszteltünk. Korábbi kutatások alapján a perspektívafelvételt ösztönző intervenciók hatékonyak a külcsoporttal szembeni attitűdök pozitív változtatásában (e.g., Galinsky & Moskowitz, 2000), ezért a jelen kutatásban a „Cigánylabirintus" szerepjáték könyv (Kardos & Nyári, 2004) koncepcióján alapuló intervenciót teszteltünk egy terep- és laborkísérleten keresztül. A terepkísérlet során középiskolások (N=110) egy kísérleti (cigánylabirintus) és kontroll csoportba voltak randomizálva, mindannyian kitöltöttek egy elő- és utótesztet. Az eredmények alapján a kísérleti csoport (vs. kontroll) szignifikánsan pozitívabban értékelte a romákat mind a rokonszenv, és az általános érzelmi skálán is (az előteszt változói kontrollváltozók voltak). A kollektív cselekvés hajlandóságban összhatást nem találtunk, de szignifikáns interakciót igen a perspektívafelvételre való egyéni hajlammal (Davis, 1994; innentől „PF"). Post-hoc teszt kimutatta, a magas PF értéket képviselőknél szignifikánsan pozitív hatása volt az intervenciónak. Azonban az alacsony PF értékű résztvevőknél az intervenció szignifikánsan csökkentette a kollektív cselekvés hajlamot a kontroll csoporthoz képest. Online kísérletünkben egyetemisták vettek részt (N=464) és három feltételbe voltak randomizálva: cigánylabirintus, cigány-szereplős esszé kontroll, és nem-cigány-szereplős labirintus kontroll csoport. A cigánylabirintus (vs. labirintus kontroll) megint csak szignifikáns pozitív hatással volt a romákkal szembeni rokonszenvre, érzelmekre, illetve ezúttal a kollektív cselekvésre is. Ugyanakkor, a terepkísérlethez hasonlóan azt találtuk, hogy a résztvevők PF hajlamának befolyása volt az intervenció kollektív cselekvésre való hatásának olyan formában, hogy csak a magas (és közepes) PF értékűeknél volt szignifikáns a hatás, az alacsonynál nem. Ezenkívül azt találtuk, hogy a cigánylabirintusban szereplő roma felé szignifikánsan pozitívabb érzelmeket tápláltak a résztvevők, mint a kontroll esszé roma szereplője felé, jelezve, hogy az interaktívabb intervenció nagyobb hatással volt. Összességében a cigánylabirintus hatékony intervenciónak bizonyul az előítéletek csökkentésében, míg komplexebb hatással van a kollektív cselekvésre való ösztönzésben. Az elmúlt években nagy figyelem fordult a szakirodalomban a különböző intervenciók összefoglalására, klasszifikálására, illetve hatékonyságaik összesített felmérésére (Hameiri & Halperin, 2015; Paluck & Green, 2009; Walton, 2014). Jelen eredmények alapján érdemes az előítélet-csökkentő intervenciók tanulmányozásánál figyelembe venni a résztvevők jellegét.

Kulcsszavak: csoportközi intervenció, perspektíva felvétel, kollektív cselekvés

Hatalmi és morális kérdések a #MeToo-ban A kampány támogatásának és elutasításának pszichológiája

Nyúl Boglárka, Kende Anna, Lantos Nóra Anna, Nurit Shnabel - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; Tel Aviv University

A Hollywoodból induló #MeToo kampány Magyarországon is nagy visszhangot váltott ki, miután Sárosdi Lilla színésznő is megosztotta saját zaklatási történetét a nyilvánossággal. Online kutatásunkban (N = 10293) a csoportközi megbékélés szükségleteinek modellje (Shnabel & Nadler, 2008) mentén vizsgáltuk, hogy férfiak és nők miért támogatják vagy kritizálják a kampányt. A modell szerint az elkövetők és az áldozatok csoportjának más szükségleteit kell kielégíteni, hogy a csoportközi konfliktus enyhítésében a felek érdekeltté váljanak. Az elkövetői csoport tagjainak a morális megítélése sérül a másik csoporttal szemben elkövetett tettek miatt, míg az áldozatok a

saját életük felett érzett kontroll és hatalom érzetét veszítik el. A modell alapján azt feltételeztük, hogy a nők – mint az áldozati csoport tagjai – akkor fogják támogatni a kampányt, ha úgy érzik, a kampány hatalommal ruházza fel őket a saját életük kontrollásában, míg a férfiak akkor, ha a kampány lehetőséget ad a jóvátételre, a morális megítélésük helyreállítására. Eredményeink alapján jelentős nemi különbségeket találtunk a kampány támogatásában. A szexuális zaklatás a társadalmi nemekhez kötődő problémaként való felismerése bejósolta a kampány támogatását mindkét nemnél. A hipotézissel összhangban a nők esetében az összefüggést a hatalmi dimenzió visszaszerzése mediálta, míg a morális szükségleteknek nem volt szerepe. A férfiak esetében, mind a hatalmi dimenzió, mind a morális helyreállítás egyaránt mediálta az összefüggést, mely alapján arra következtethetünk, hogy a kampányt fenyegetőnek élték meg saját társadalombeli státuszukra nézve. A kutatás rámutat arra, hogy mik voltak a #MeToo kampány hiányosságai, melyek széleskörű támogatottsága ellenére ellenállást válthattak ki mindkét nem képviselői részéről.

Kulcsszavak: csoportközi megbékélés szükségleteinek modellje; csoportközi konfliktus

Mit is tanulunk tudattalanul? Mérések, modellek, stratégiák, paradigmák az implicit tanulás kutatásában

Sz12

Szervező(k): **Németh Dezső, Janacsek Karolina** - ELTE PPK Pszichológai Intézet MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Simor Péter** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A társas és fizikai világ mintázatait az emberi agy nagyon gyorsan és hatékonyan dolgozza fel és tanulja meg. Ennek az egyik fontos mechanizmusa az implicit tanulás, melynek során nem vagyunk tudatában a tanult anyagnak, de még a tanulás folyamatáról sincs tudatos tudásunk. Ez a tanulási forma segít nekünk mozgásos, kognitív és társas készségeket tanulni. A szimpózium bemutatja az implicit tanulás kutatásának legújabb eredményeit: gyerekkortól időskorig milyen stratégiák határozzák meg ezt a tanulási mechanizmust, milyen paraméterek határozzák meg a tanulási teljesítményt. Továbbá megpróbálunk bemutatni új elemzési technikákat és komputációs modelleket, melyek közelebb visznek minket a nem-tudatos tanulás és az egyéni különbségek hátterének megértéséhez.

Kulcsszavak: implicit kogníció, fejlődés, nem-tudatos tanulás, tanulási stratégiák

Előadások

Mit tanulnak a gyerekek és mit a felnőttek? Fejlődési stratégia-váltás az implicit szekvencia-tanulásban

Éltető Noémi, Janacsek Karolina, Németh Dezső - Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest; MTA-TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia

Csecsemőkortól időskorig szekvenciákon alapuló információk alkotják a környezetünk jelentős részét. Így a szekvencia-tanulás minden életkori szakaszban meghatározza, hogy mennyire vagyunk képesek új készségeket elsajátítani. Janacsek és mtsai (2012) eredményei szerint 12 éves kor előtt a leghatékonyabb a rövid szekvenciák – tripletek tanulása, hiszen a nyers reakcióidő adatok alapján a jobban bejósolható tripleteknek gyerekkorban van a legnagyobb előnye a kevésbé bejósolható tripletekkel szemben. Azonban a bejóslásra többféle információ

felhasználható: a triplet gyakorisága, a tripleten belüli feltételes valószínűség, és az, hogy általában milyen kontextusban, háttérszekvenciában jelenik meg a triplet. Azt tudjuk, hogy ezeket a különböző információkat bizonyos mértékben gyerekek, felnőttek és idősek egyaránt fel tudják használni. Viszont tudomásunk szerint azt még nem nézték, hogy akkor, amikor a szekvencia megtanulható mind gyakorisági, mind feltételes valószínűségi alapon, akkor milyen stratégiát választanak a személyek életkori csoportonként. Feltételezhető, hogy ilyen tanulási stratégiabeli különbség okozza a korábban megfigyelt mennyiségi életkori különbségeket. Jelen tanulmányban az volt a célunk, hogy a tanulási teljesítményt részletesebben jellemezzük azáltal, hogy a reakcióidő adatok ex-Gaussi paramétereit külön kezeljük. A tanulási stratégiák megkülönböztetését az teszi lehetővé, hogy az egyes információ-források mentén eltérő tripletekre adott válaszok gyorsaságát és koherenciáját egyaránt figyelembe vesszük. A Janacsek és mtsai által gyűjtött adatokat, amelyben 4-85 éves résztvevők az Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladatot végezték el, újraelemeztük. Továbbá hasonló módszerrel új adatokat is gyűjtöttünk annak vizsgálatához, hogy a különböző szekvencia-tanulási stratégiák hogyan kapcsolódnak a munkamemóriához és a végrehajtó működéshez. Eredményeink rávilágíthatnak, hogy a „jobb" tanulási teljesítmény mögött milyen mechanizmusok húzódnak meg, és ezek hogyan alakulnak át a fejlődés során.

Kulcsszavak: implicit tanulás, szekvencia-tanulás, fejlődés, keresztmetszeti

Az implicit tanulás idői faktorainak vizsgálata

Kiss Mariann, Németh Dezső, Janacsek Karolina - Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest; MTA-TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia

Az emlékezet és tanulás pszichológiai és kognitív idegtudományi vizsgálatának egyik kulcs kérdése az implicit folyamatok szerepe és mélyebb megismerése. Korábbi kutatások rávilágítottak, hogy az ingerbemutatás idői paraméterei hatással lehetnek a tanulási és emlékezeti teljesítményre: determinisztikus szekvenciatanulás során a lassabb ingerprezentáció befolyásolja a tanulást és explicitebbé teszi az elsajátított tudást. Ugyanakkor azt még nem vizsgálták, hogy mi történik probabilisztikus szekvenciatanulás során a lassabb ingerprezentáció hatására, illetőleg hogy ezen teljesítménybeli változások hátterében milyen mechanizmusok állhatnak. Jelen kutatásunk célja ezért a gyors és lassú ingerprezentáció hatásának összehasonlítása, és legfőképpen annak az eddig megválaszolatlan kérdésnek a tesztelése volt, hogy vajon ez az elsajátított tudásra magára, vagy a teljesítményre hat-e. A probabilisztikus szekvenciatanulást az Alternáló Szeriális Reakcióidő Teszt (ASRT) segítségével mértük, és szisztematikusan manipuláltuk a válasz-inger intervallum (RSI – response-to-stimulus interval) hosszát. A résztvevőket (79 fő) random módon soroltuk be a gyors (120 ms-os RSI) vagy a lassú (850 ms-os RSI) csoportba a tanulási fázisban, majd 24 órás késleltetés követően újratesztelték őket mind a már gyakorolt, mind a még ismeretlen tempóban (kongruens vs. inkongruens kondíciók). Az elsajátított tudás explicitségét a Folyamat Disszociációs Eljárással (Process Dissociation Procedure, PDP) mértük fel. Eredményeink azt mutatják, hogy a tanulási fázisban a 120 ms-os RSI-vel tanult csoport teljesítménye jobb lesz, mint a 850 ms-os RSI-vel tanultaké. A tesztelési fázisban azonban leromlik a 120 ms-al tanult csoport teljesítménye, amikor megnöveljük az RSI hosszát; ugyanakkor a gyorsabb ütemre váltás nem befolyásolja a 850 ms-al tanult csoport teljesítményét. A Folyamat Disszociációs Eljárás alapján a tudás mindegyik csoportban egyaránt implicit maradt. Eredményeink rávilágítanak arra, hogy a megfelelően lassú ingerprezentáció nem az elsajátított tudást és annak implicitségét befolyásolja, hanem a teljesítményt rontja le. Kutatásunk hozzájárulhat a szekvenciatanulás idői faktorainak, és a teljesítményt befolyásoló paraméterek háttérmechanizmusainak mélyebb és precízebb megértéséhez.

Kulcsszavak: implicit tanulás, probabilisztikus tanulás, inger-válasz intervallum (RSI), Folyamat Disszociációs Eljárás (PDP)

Lokális sorrendiségi hatások az ASRT feladatban

Szegedi-Hallgató Emese, Éltető Noémi, Csider Bianka, Farkas Réka, Harkai Ágota, Kenderesi Mariann, Mezei Lili, Németh Dezső - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológai Intézet, MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Lokális sorrendiségi hatások okozzák, hogy random ingersorozatok esetén ingerváltakozásokat követően (pl. A-B-A-B-...) újabb ingerváltakozásra, míg ingerismétlődést követően (A-A-A-A-...) újabb ismétlődésre számítunk, és a reakciónk gyorsabb és pontosabb, ha ez az elvárásunk teljesül, mint amikor nem teljesül. A lokális sorrendi hatásokat keveset vizsgálták olyan 3- vagy 4-választásos reakcióidő feladatokban, amelyeket az implicit statisztikai tanulás mérésére fejlesztettek ki. Az általunk használt alternáló szeriális reakcióidő feladatban (ASRT) megfigyelhető a jelenség - például könnyebb egymást követően olyan válaszokat produkálni, amelyeknél ez nem követel meg irányváltást (pl. 1-2-3-4 vs. 1-3-2-4). Célunk az volt, hogy kiderítsük, mekkora mértékben jelennek meg a lokális sorrendiségi hatások a tanulási hatáshoz képest, és hogy ezek a hatások elfedhetik-e, esetleg befolyásolhatják-e a tanulási hatást. Vizsgálatunkban a résztvevők két feltételben vettek részt: először egy random sorozatra, majd egy ASRT sorozatra kellett minél pontosabban és gyorsabban reagálniuk a megfelelő válaszgombok lenyomásával. Előadásunkban bemutatjuk, milyen mértékűek a szekvenciális hatások az ASRT feladatot utánzó 4-választásos random feladatban (és ez vélhetően milyen mértékű zajt okoz az ASRT feladatban), és beszámolunk arról, van-e összefüggés a lokális sorrendiségi hatások és a statisztikai tanulás mértéke között a résztvevőknél.

Kulcsszavak: lokális sorrendiségi hatások, statisztikai tanulás, ASRT, implicit tanulás

Kognitív tomográfia egyén szintű reprezentációk feltérképezéséhez egy probabilisztikus tanulási feladatban

Török Balázs[1], Nagy G. Dávid[1], Janacsek Karolina, Németh Dezső, Orbán Gergő[1]

[1] Komputációs Rendszerszintű Idegtudomány Csoport, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont, Kognitív Tudományi Tanszék;
[2] Budapesti Műszaki- és Gazdaságtudományi Egyetem, Fizikai Intézet;
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet;
[4] MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológia Intézet

Viselkedésünk hatékony irányításához elengedhetetlen, hogy a környezetünk változásait, a bekövetkező eseményeket előre tudjuk jelezni. Számos kutatás igazolta, hogy az emberek akár rövid távon is képesek alkalmazkodni a környezet statisztikájához és ezt a tudást saját predikcióik javításához felhasználni. Ezen kutatásokban az egyének tanulását, alkalmazkodását gyakran néhány dimenzió mentén karakterizálják sok különböző mérés összesítésével. Az egyének azonban külön-külön eltérő modelleket illesztenek a kísérleti feladat működésére. Az aggregált adatokra illeszkedő modell azonban lényegileg eltérhet az egyének által külön-külön illesztett belső modellekétől. Ahhoz, hogy ténylegesen karakterizálni tudjuk az egyének által használt modellek tulajdonságait, olyan eszközre van szükségünk, amely egyén szintjén képes a belső modell kikövetkeztetésére. Ehhez a nemrégiben kitalált, úgynevezett kognitív tomográfia módszert használhatjuk. A kognitív tomográfia lényege, hogy viselkedéses adatokból egyének specifikus reprezentációira következtethetünk. Ezt úgy érhetjük el, hogy meghatározzuk a

viselkedéses válaszok függését a belső reprezentációtól. Az ezt leíró generatív modellt megfordítva a viselkedéses válaszokból és a stimulusokból kikövetkeztethetjük az egyén belső reprezentációját. Az egyén feladatról kialakított belső reprezentációjának sajátságai elárulhatják számunkra, hogy egy dinamikus folyamat értelmezésében és modellezésében milyen eszköztárra támaszkodik egy-egy résztvevő. A legújabb gépi tanulásos módszereket használva képesek vagyunk a folyamat-modellezést, mint tanulási feladatot egy általános formában megoldani. Ezt a belső reprezentáció közelítéseként használva, egy reakcióidőt mérő feladatban a kognitív tomográfia segítségével képesek vagyunk visszafejteni, hogy az adott résztvevő milyen modell alapján prediktálja a soron következő stimulust. Módszerünk képes rávilágítani, hogy milyen strukturális tévedések, induktív torzítások húzódnak a résztvevők teljesítménye mögött. Az induktív torzítások az egyén korábbi tapasztalatainak, modell-eszköztárának lenyomatai. Ennek feltérképezése, és módszerünk általános, számos különböző feladatra való alkalmazhatósága azt a lehetőséget hordozza magában, hogy lényegileg eltérő feladatok között egyén szintjén predikciókat állítsunk fel. Emellett megmutatjuk, hogy módszerünkkel kikövetkeztetett szubjektív modell az egyén viselkedését jobban prediktálja, mint a kísérleti feladatunkra használt korábbi modellek.

Kulcsszavak: kognitív tomográfia, szubjektív reprezentáció, probabilisztikus szekvenciatanulás, dinamikus folyamatok modellezése, egyéni különbségek

A nem-tudatos tanulás idegrendszeri háttere

Sz13

Szervező(k): **Janacsek Karolina, Németh Dezső** - ELTE PPK; MTA TTK

Vitavezető: **Polner Bertalan** - BME, Kognitív Tudományi Tanszék

Az implicit nem-tudatos tanulás egy olyan alapvető tanulási folyamat, mely fontos szerepet játszik a motoros, kognitív és szociális készségek elsajátításában. A szimpózium az implicit tanulás idegrendszeri hátterének legújabb kutatási eredményeit mutatja be. Változatos módszertani repertoárt hívtunk segítségül: agyi konnektivitás, eseményhez kötött agyi potenciál, nem-invazív agyi stimulációs és fejlődés-neuropszichológiai vizsgálatokat prezentálunk. Az empirikus vizsgálatok eredményei nemcsak az implicit kogníció agyi hátterének jobb megértését segítik, de segíthetnek emlékezeti és tanulási zavarok diagnosztikus és terápiás eljárásainak kidolgozásában is.

Kulcsszavak: implicit tanulás, Tourette-szindróma, EEG, ERP, tACS, nem-invazív agyi stimuláció

Előadások

Agyi konnektivitás és procedurális emlékezeti konszolidáció

Zavecz Zsófia, Kardos Zsófia, Simor Péter, Janacsek Karolina, Németh Dezső - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Magyar Tudományos Akadémia Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A procedurális tanulás egy olyan alapvető agyi mechanizmus, amely elengedhetetlen a perceptuális, motoros, kognitív vagy szociális készségek elsajátításában. Azonban a procedurális tanulás több egymást kiegészítő, elkülöníthető folyamaton alapszik, úgy, mint a szekvenciatanulás (sorrendalapú információ elsajátítása) és a statisztikai tanulás (gyakorisági alapú információ elsajátítása). Korábbi tanulmányok vizsgálták ezeknek a folyamatoknak a hátterében álló agyi aktivitást, de a két alfolyamathoz köthető hálózatok és ezeknek a különböző éberségi állapotokhoz

(alvás, vagy ébrenlét) köthető dinamikus kölcsönhatásai még nem tisztázottak. A jelen tanulmány ezt a hiányt igyekszik betölteni, a szekvencia és a statisztikai tanulásban résztvevő agyi hálózatok funkcionális konnektivitásának (FC) vizsgálatával a tanulást követő offline időszakban alvás, csendes ébrenlét és aktív ébrenlét esetén. A kutatásban résztvevő fiatal felnőttek egy olyan procedurális tanulási feladatot oldottak meg, ami képes szimultán mérni a statisztikai és a szekvencia tanulást is, majd a tanulási feladat után egy órás késleltetés során aludtak vagy csendes, relaxált ébrenlétet folytattak, vagy megnéztek egy dokumentumfilmet. Ezalatt monitoroztuk az agyi aktivitásukat 64 csatornás EEG-vel, majd újra letesztetteltük őket ugyanazon a procedurális emlékezeti feladaton. A feladat (explicit Alternáló Szeriális Reakcióidő Teszt) probabilisztikus szekvenciákat tartalmazott, amely lehetővé tette, hogy a szekvenciális és statisztikai gyakorisági információk nem-tudatos tanulását is tanulmányozzuk. A funkcionális konnektivitást fázisszinkronizáció alapján határoztuk meg a különböző agyterületek között, amelyet több frekvenciasávban is kiszámoltunk. Eredményeink választ adhatnak arra a kérdésre, hogy milyen dinamikus agyi kölcsönhatások előnyösek az emlékezeti konszolidáció alatti különböző állapotok során procedurális tanulás alfolyamatai, névlegesen a szekvencia- és statisztikai tanulás esetén.

Kulcsszavak: Funkcionális konnektivitás, procedurális tanulás, fázisszinkronizáció, szekvencia tanulás, statisztikai tanulás

Lehet-e modulálni az implicit tanulást nem-invazív agyi stimulációval?

Solymosi Péter, Zavecz Zsófia, Horváth Kata, Németh Dezső, Janacsek Karolina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Magyar Tudományos Akadémia Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az implicit tanulás egy olyan adaptív mechanizmus, amely a környezet mintázatainak és szabályszerűségeinek felismerését jelenti. A korábbi kutatások alapján az a feltételezésünk, hogy a frontális területeken a théta frekvenciában megjelenő szinkronizáció és konnektivitás rosszabb implicit tanulással függ össze. Ezek a tanulmányok mind korrelációs vizsgálatokon alapulnak, jelen kutatás célja, hogy ok-okozati jellegű összefüggéseket tárjon fel. A kísérletben 17 (14 nő), átlagosan 22 éves egyetemista vett részt. A vizsgálatok során személyen belüli elrendezésben dolgoztunk, elsősorban a nagy egyéni különbségek által okozott zaj szűrésének érdekében, a feltételek sorrendje ki volt egyenlítve. A résztvevők egy 20 perces implicit tanulási feladatot (Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat) végeztek, miközben théta frekvenciájú stimulációt kaptak (transzkraniális váltóáramú stimuláció). A transzkraniális váltóáramú stimuláció (tACS) egy nem-invazív eljárás, melynek lényege, hogy a kísérleti személy fején elhelyezett két elektróda között bizonyos frekvenciájú oszcilláció történik, amely indukálja az agyi szinkronizációt. Az elektródákat úgy helyeztük el, hogy a stimuláció a fronto-parietális hálózatra irányuljon. A stimuláció 1,5 mA áramerősségű és 6 Hz frekvenciájú volt, amely a théta tartományba esik. Az Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat (ASRT) mérhetővé teszi a résztvevők implicit tanulási teljesítményeit: a szekvenciatanulást és a tisztán statisztikai tanulást. A stimuláció lehetett valós vagy ún. sham (placebó) feltételű, amely a fizikai érzékleteket kiváltja, de nem okoz szinkronizációt. Az implicit tanulási feladatot 20 perc késleltetés után újra elvégezték, immár stimuláció nélkül; majd egy hét elteltével megismételtük a vizsgálatot, a másik feltétellel. A résztvevőknek a különböző feltételek mellett nyújtott teljesítménye között nem találtunk szignifikáns különbséget sem a reakcióidőben, sem a pontosságban, sem a tanulási mutatókban. A stimuláció tehát nem volt hatásos. Eredményeink segítenek optimalizálni a további agyi stimulációs vizsgálatokat és magának a módszernek a megértését.

Kulcsszavak: implicit tanulás, agyi stimuláció, théta frekvencia, fronto-parietális hálózat, szinkronizáció, konnektivitás, végrehajtó funkciók

Hibamonitorozás explicit probabilisztikus szekvenciatanulásban

Horváth Kata[1,3,4], Kardos Zsófia[2], Takács Ádám[3], Janacsek Karolina[3,4], Németh Dezső[3,4], Kóbor Andrea[2]

[1] ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola
[2] MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
[3] ELTE PPK Pszichológia Intézet
[4] MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A zajos környezetben jelen lévő mintázatok és ismétlődések kiszűrése és elsajátítása alapvető képességünk, melyet befolyásolnak a tanulás során végbemenő negatív kimenetelű események, hibás válaszok. A jelen vizsgálat célja, hogy feltárjuk, eltér-e a hibamonitorozás folyamata az ismétlődő, bejósolható és a véletlenszerű, kiszámíthatatlan események során. Kísérletünkben 24 egészséges fiatal felnőtt vett részt, akik egy explicit probabilisztikus szekvenciatanulási feladatot oldottak meg, miközben eseményhez kötött agyi potenciálokat (EKP) mértünk. A hibás válaszhoz szinkronizált átlagolt EKP hibázáshoz kötődő negativitás (ERN) komponensét elemeztük külön-külön a gyakori ismétlődő és a ritka véletlenszerű ingerek esetében. A tanulást korai, középső és késői szakaszokra osztottuk, hogy mérhetővé váljon a tanulási folyamat hibamonitorozásra gyakorolt hatása. Az ERN átlagos amplitúdója folyamatos csökkenést mutatott a tanulás előrehaladtával. Eltérést találtunk az ERN idői változásának lefutásában a gyakori ismétlődő és a ritka véletlenszerű ingereken történő hibázások között. Az ismétlődő ingerek esetében már a korai szakasz után lecsökkent, míg a véletlenszerű ingerek esetében csak a középső szakasz után változott a komponens. Eredményeink magyarázhatók az ERN motivációs szignifikancia elméletével, mely szerint minél nagyobb a hibázással járó affektív változás, illetve a feladatba való motivációs bevonódás, annál nagyobb az ERN amplitúdója. Feltételezhető, hogy a tanulás előrehaladtával csökkent a hibázás relevanciája, amely az ERN csökkenését is okozta. Ez az affektív-motivációs változás a gyakori ismétlődő ingerek esetében korábban alakult ki, mint a ritka véletlenszerű ingereknél. Összefoglalva elmondható, hogy probabilisztikus szekvenciatanulás során tetten érhető a hibamonitorozás folyamata. Ennek disszociációja az ismétlődő és a véletlenszerű ingerek között összefüggésbe hozható azzal, hogy a bejósolható események gyorsabb adaptációt tesznek lehetővé.

Kulcsszavak: ERN, hibamonitorozás, szekvenciatanulás

Statisztikai tanulás és szekvenciatanulás Tourette szindrómában

Tóth-Fáber Eszter, Tárnok Zsanett, Kóbor Andrea, Janacsek Karolina, Rádosi Alexandra, Szabó Eszter Dóra, Merkl Dóra, Oláh Szabina, Hegedűs Orsolya, Nagy Péter, Vidomusz Réka, Németh Dezső, Takács Ádám - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet; Vadaskert Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia; Magyar Tudományos Akadémia, Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ; Magyar Tudományos Akadémia, Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A Tourette szindróma egy olyan fejlődési idegrendszerei zavar, amelynek viselkedéses tüneti jellemzői a motoros és vokális tikek. A tünetek hátterében egyes feltételezések szerint a bazális ganglionok abnormális működése áll. Ezen idegrendszeri struktúrák abnormális működése gyakran vezet a procedurális tanulás sérüléséhez is. Az eddigi kutatások, amelyek célja a procedurális tanulás képességének felmérése volt Tourette szindrómában, eltérő eredményeket mutattak. Néhány kutatás ép, vagy akár emelkedett procedurális tanulást talált, míg más vizsgálatok a tanulási képesség sérülését mutatták. Azonban a procedurális tanulás egy többkomponensű folyamat és a korábbi kutatások csak egy-egy oldalát vizsgálták a

mechanizmusnak. Ebben a kutatásban a procedurális tanulás két alkomponensét, a gyakoriság alapú statisztikai tanulás és a sorrend alapú szekvenciatanulás képességét vizsgáltuk meg Tourette szindrómás és tipikusan fejlődő gyerekeknél egy probabilisztikus szekvenciatanulási feladatot használva. A két alkomponens akár különállóan is sérülhet a szindrómában. Az Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat (ASRT) explicit változatát használva párhuzamosan tudtuk vizsgálni a statisztikai és szekvenciatanulást. Az eredményeink azt mutatták, hogy míg az explicit szekvenciatanulás sérült lehet a szindrómában, addig a statisztikai tanulásban nem találtunk különbség a Tourette-szindrómás és a tipikusan fejlődő csoportok között. Ez utóbbi eredmény egybevág korábbi kutatások azon eredményeivel, amelyek a statisztikai tanulás relatív erősségét találták a szindrómában. A procedurális tanulás eme alkomponense kiemelkedő szerepet játszik számos kognitív és motoros készség elsajátításában, mint például a nyelvelsajátítás és a sportolás.

Kulcsszavak: Tourette szindróma, probabilisztikus szekvenciatanulás, statisztikai tanulás, implicit tanulás

Én-határok kérdőíves mérési lehetőségei klinikai és egészséges populációban

Sz14

Szervező(k): **Kállai János[1], Hargitai Rita[2]**

[1]PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapet

Vitavezető: **Kállai János** - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs

Napjainkban a technikai fejlődésre adott válaszként egyre gyakrabban tűnnek fel a digitális világ remetéi, akik a fizikai realitás elől elvonulva, komputerük társaságában szobájuk börtönébe zárják magukat. Az ember testének személyes élményét a fizikai tapasztalás, a törekvések és az ezekhez kapcsolódó öndefiníciós kényszer tartja fenn. Ezek az önmeghatározó „szerviz" időszakok életeseményekhez kötődnek, melyek során a mentális és motoros tevékenység menetében automatikus testséma frissítés zajlik. Mi tartozik hozzánk, és mikor, milyen feltételek mellett tesszük átjárhatóvá saját énünk határait. Milyen mértékben szükséges az önátadás, és milyen haszonnal vagy pszichopatológiai kimenetellel jár az én-határainkat védő elzárkózás? A szimpózium keretében az én védelmét szolgáló mechanizmusokat, az abszorpciós képességet, az énre vonatkozó koncepciók világos definícióját, a nyitottságot, a távolságtartást, az összeszedettséget, a szokatlan élmények iránti fogékonyságot, a spiritualitás és a fogalmi kategóriák önkényes kiterjesztését felmérő kérdőívekkel szerzett hazai adaptációs tapasztalatokat mutatjuk be. A mérőeszközök hazai hitelesítése nem csak a klinikai esetek diagnosztikájában, de egészséges személyek digitális és humán környezetre vonatkozó befogadó vagy elzárkózó stratégiáinak megértésében is új mérési lehetőségeket tesz lehetővé. A szimpózium megvalósítását a „Periperszonális és extraperszonális téri reprezentációk szétválasztása: deperszonalizáció, realitás és irrealitás és computer által létrehozott virtuális valóság" (NKFI K 120334) kutatási pályázat támogatja.

Kulcsszavak: abszorpció, én-határok, szkizotípia, mágikus gondolkodás, szorongás

Előadások

Összeolvadás vagy izoláció: az abszorpciós képesség és a szkizotípiás vonások kölcsönhatásai

Kállai János[1], Rózsa Sándor[2], Hupuczi Ernő[1], Hargitai Rita[3], Birkás Béla[1], Hartung István[1], Martin László[4], Simon Mária[5]

[1] PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs
[2] Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, St. Louis, USA
[3] Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[4] Kaposvári Egyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék

Az én-határok dinamikus változása, az én és a másik közötti határok fenntartása az egyén karakterének meghatározó jegyei közé tartoznak. Befolyásolják a mindennapi kompetenciák és a művészi kiteljesedés módját, de ugyanakkor hatásuk megmutatkozik a pszichopatológiai tünetek megjelenésének mértékében is. A teoretikus és pszichoterápiás közelítési módok sokszínűsége miatt azonban korlátozott az én-határokat megbízhatóan mérő kérdőíves eszközök hazai hozzáférése. Vizsgálatunk elsősorban az én-határok tartása szempontjából kritikus populáció, a szkizotípiás személyek személyiséglélektani és kognitív mechanizmusainak feltárásával foglalkozik. Jelen felmérésünk során a szkizotípiás vonásokat a mágikus gondolkodás, a szorongásosság, és az abszorpciós képesség tekintetében elemezzük. Módszerek: a vizsgálatban 1453 nő (átlagéletkor 28,7) valamint 625 férfi (átlagéletkor: 28,4) klinikai és egészséges populáció vegyesen vett részt. Életkori határok 18-72 év. A személyek 9 százaléka, 188 fő rendelkezett pszichiátriai diagnózissal. Alkalmazott kérdőíves eljárások: TAS (Tellegen Abszorpciós Skála), SPQ (Szkizotípia Személyiség Kérdőív), ASI (Szorongás Iránti Érzékenység), MI (Mágikus Gondolkodás Kérdőív). Eredmények: az abszorpciós képesség fontos szerepet játszik a szkizotípiás vonások és a mágikus gondolkodás kifejlődésében. Az én-határok lazaságának kialakulásában elsősorban a kiterjesztett tudatosság és a kiterjesztett kogníció faktorok a meghatározók. A szorongásosság mértéke elsősorban a disszociatív komponenseket és a fogalmi határok tartásának nehézségét befolyásolja. Véleményünk szerint a TAS értékei a szkizotípiás személyek kognitív vulnerabilitásának egyik fontos felmérő eszköze, így hozzájárul a betegek terápiájának gondos megtervezéshez.

Kulcsszavak: mágikus gondolkodás, szkizotípia, szorongás, én-határok, abszorpció

Az énre vonatkozó vélekedések egyértelműsége

Hargitai Rita[1], Hupuczi Ernő[2], Rózsa Sándor[3], Birkás Béla[2], Hartung István[2], Simon Mária[4], Kállai János[2]

[1] PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs
[2] Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, St. Louis, USA
[3] Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[4] Kaposvári Egyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék

Az énnel foglalkozó kognitív kutatások jelentős különbséget tesznek az énre vonatkozó vélekedések tartalmi és annak strukturális jellemzői között. Az énkép strukturális jellemzőihez – az adott tartalom szerveződési módjához – sorolhatjuk az énkomplexitás (Linville, 1987), az éntöredezettség (Showers, 1992) vagy az énkép tisztaságának fogalmát (Campbell, 1990). Az énkép tisztasága annak világosan és egyértelműen meghatározott, belsőleg konzisztens és időben stabil voltát jelenti (Campbell és munkatársai, 1996). A konstruktum mérésére a Campbell és munkatársai (1996) által kidolgozott Self Concept Clarity Scale (SCCS) szolgál, amely 12

tételből álló, ötfokú Likert-skálán mérő kérdőív, célcsoportja a 18 évnél idősebb személyek. A kérdőív magyar nyelven nem érhető el, ezért jelen előadás célja e hiány pótlása, a kérdőív nagy elemszámú mintán történő hazai adaptációja során szerzett pszichometriai jellemzők közreadása. A kérdőívet keresztmetszeti kutatás során vizsgáltuk, egészséges felnőttek 2089 fős mintáján (M=27,05 év). A papír-ceruza alapú adatgyűjtés mintavételi eljárása nem valószínűségi mintavételi eljárás (hólabda módszer) volt. Az adatfelvételben budapesti, kaposvári és pécsi egyetemek különböző karain tanuló hallgatók, illetve hozzátartozóik, ismerőseik vettek részt. Az alkalmazott kérdőívek: Rosenberg Önbecsülés Skála (RSES, Rosenberg, 1965), Szorongásérzékenység Index (ASI, Reiss és munkatársai, 1986), Bizonytalansággal szembeni intolerancia skála (US, Freeston és mtsai, 1994), Szkizotípia Személyiség Kérdőív (SPQ, Raine, 1991). Eredményeink alapján a reliabilitás vizsgálat jó belső megbízhatóságot jelez, a feltáró faktoranalízis egy önálló főkomponenst azonosított, amely a teljes variancia 53%-át magyarázza. A feltáró faktorelemzést (EFA) követően konfirmatorikus faktorelemzést (CFA) alkalmaztunk az elméleti faktorstruktúra tesztelésére. A kérdőív skáláinak konvergens- és diszkriminatív validitása során kapott eredmények az elvártnak megfelelően alakultak s összhangban állnak a nemzetközi adatokkal. Az előadás konklúziójaként megfogalmazzuk, hogy a Self-Concept Clarity Scale magyar adaptációja alkalmas az énkép világosan, egyértelműen meghatározott, belsőleg konzisztens és időben stabil voltának mérésére. Továbbá amellett érvelünk, hogy az énkép tisztaságának hiánya érzékenyen jelzi előre a pszichopatológiai vulnerabilitást.

Kulcsszavak: Self Concept Clarity Scale (SCCS), tételhomogenitás, EFA, CFA, validitás-vizsgálat, pszichopatológiai sérülékenység

Tellegen Abszorpciós Skála hazai alkalmazásával szerzett tapasztalatok

Hupuczi Ernő[1], Martin László[2], Birkás Béla[1], Hartung István[1], Hargitai Rita[3], Varga József[1], Rózsa Sándor[4], Láng András[5], Tiringer István[1], Kállai János[1]

[1] PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs
[2] Kaposvári Egyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék, Kaposvár
[3] Pázmány Péter Katolikus egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[4] Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, St. Louis, USA
[5] Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Pécs

A Tellegen Abszorpciós Skálát (TAS) a hipnábilitás és a szuggesztibilitás mérésére dolgozták ki, de napjainkra az élmények mély átélésének általános mérőeszközévé vált. A kérdőív 34 állítást tartalmaz, melyek hat alskálába rendezhetők. Az élmények átélését és közlési módját kulturális hatások jelentősen befolyásolják. Különböző nyelvre adaptált változataiban a faktorok és a tételek száma változik ugyan, de a pszichometriai jellemzők jók. Általában egy főfaktorra épülő változatát használják, de az alfaktorok egészségeseknél és mentális zavarban szenvedőknél egyaránt sok értékes kiegészítő értelmezési lehetőséget kínálnak. A kapott eredményeink empirikus hátterét 2117 fős normatív és 184 fős klinikai minta alkotta. A normatív csoport döntő része egyetemi hallgatókból állt. Részletes pszichometriai elemzéseink során az 5 fokozatú válaszformátumra változtatott mérőeszköz faktorszerkezetét feltáró és megerősítő faktorelemzésekkel vizsgáltuk. Az eredeti 6 faktoros szerkezet mellett a normatív mintánkon egy 23 tételből álló 5 faktoros rövidített kérdőívet is kifejlesztettünk. Bár a hagyományos megbízhatósági becslések elfogadható Cronbach-alfákat eredményeztek (0,73-0,78), ennek ellenére a legjobb illeszkedési mutatókkal jellemezhető bifaktoros modell részletes elemzése során azt kaptuk, hogy az alskálák, az általános faktor varianciáit leszámítva, meglehetősen kevés varianciahányadot magyaráznak (1-7%), ami az alskálák gyakorlati alkalmazását kérdőjelezi meg, a hierarchikus omega együtthatók pedig azt jelezték, hogy az alskálák megbízhatósága csekély. A nők mindkét csoportban (normatív és klinikai minta) enyhén magasabb TAS értékeket adtak, és az életkor előrehaladtával főként a klinikai minta mutatott csökkenő tendenciát (r=-0,18). A TAS konstruktum validitását vizsgálva a

Davis-féle Empátia Kérdőiv Fantázia alskálájával (r=0.57) és Mágikus Gondolkodás Kérdőívvel (MI: r=0.49) magas pozitív korrelációt mutatott, valamint közepes, pozitív irányú együttjárásokat kaptunk a Szorongás Iránti Érzékenységgel (ASI:, r=0.3), a Félelem Felmérő Skálával (FFS: r=0.21) egyaránt. A kapott eredmények a TAS érvényességét és megbízhatóságát támasztják alá; a mérőeszköz kiválóan alkalmazható mind a klinikai, mind a normatív vizsgálati mintákon.

Kulcsszavak: Tellegen Absorption Scale (TAS), abszorpció,EFA, CFA, faktorszerkezet, bifaktor modell

Énvédelmi stílusok: A DSQ 40 érvényessége és korrelátumai

Birkás Béla[1], Kállai János[1], Rózsa Sándor[2], Hupuczi Ernő[1], Hargitai Rita[3], Hartung István[1], Martin László[4], Varga József[1], Simon Mária[5]

[1] PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs
[2] Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, St. Louis, USA
[3] Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[4] Kaposvári Egyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék, Kaposvár
[5] PTE ÁOK Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Pécs

A DSQ-40 (Defensive Style Questionnaire) Andrews és munkatársai által kifejlesztett (1993) kérdőív, mely az egyik leggyakrabban alkalmazott kutatási és klinikai mérőeszköz. Széles körű alkalmazása ellenére, a kérdőív hazai adaptációja ez idáig nem történt meg. Ennek egyik oka, hogy a rendelkezésre álló eredmények alapján, a nemzetközi szakirodalomban általános bizonytalanság vetődött fel a mérőeszköz validitása és megbízhatósága, valamint a faktorok reprodukálhatósága tekintetében. Jelen vizsgálat célja tehát kettős volt: elkészíteni és validálni a kérdőív magyar változatát, valamint a faktorstruktúra elemzése. A vizsgálatban 2154 egyetemista vett részt, 1451 nő (átlagéletkor: 27,8 ± 10,5) és 703 férfi (átlagéletkor: 27,6 ± 10,1). A DSQ-40 mellett a Tellegen Abszorpciós Skála, a Szorongásérzékenység Index, a Rosenberg Önbecsülés Skála, valamint a Self-Concept Clarity Scale kerültek felvételre. Eredményeink alapján a reliabilitás vizsgálat változó mértékű belső megbízhatóságot jelez. A rendelkezésre álló szakirodalomból kiindulva, az elméleti faktorstruktúra elemzésére feltáró faktoranalízist (EFA), valamint azt követően, konfirmatorikus faktorelemzést (CFA) folytattunk. A kérdőív skáláinak konvergens és diszkriminatív validitása során kapott eredmények az elvártnak megfelelően alakultak, s összhangban állnak a nemzetközi adatokkal. Bizonyos mértékű egyenetlenség illetve bizonytalanság jellemzi a teszt összetételét. Ugyanakkor eredményeink alapján kiemelendő, hogy összhangban a nemzetközi tapasztalatokkal, a DSQ-40 klinikai alkalmazhatósága és hasznossága jelentős, nagyban hozzájárulhat akár a pszichopatológiai vulnerabilitás előrejelzéséhez.

Kulcsszavak: DSQ-40, énvédelmi stílus, énhatárok, klinikai pszichológia

Adjuváns hipnoterápia hatásvizsgálata közepes és magas kockázatú emlődaganatos nők állapotára

Sz15

Szervező(k): **Bányai Éva** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest

Vitavezető: **Bárdos György** - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest

A szimpóziumon az MPT XXVI. Országos Tudományos Nagygyűlésén tartott szimpóziumunk folytatásaként azokról az újabb eredményekről számolunk be, amelyeket munkacsoportunk a kemoterápiás kezelés kiegészítéseként alkalmazott adjuváns hipnoterápia hatásával kapcsolatos – 2011. októberétől folyó – klinikai vizsgálata során, az eddig beválasztott 161 beteg követése alapján mutatott ki. Kontrollált, randomizált, prospektív longitudinális vizsgálatunkban közepes és magas kockázatú melldaganatos nőknél a kemoterápia alatt alkalmazott adjuváns hipnózis (H) hatását adjuváns zenei összeállítás (Z) hatásával, illetve intervenció nélküli, de kiemelt figyelmet kapó 3 kontroll helyzet hatásával vetjük össze. A H, illetve Z csoportba olyan betegek kerülnek véletlenszerű besorolás alapján, akik az Országos Onkológiai Intézetben (OOI) e kétféle „lelki támogatás" hatásvizsgálatára jelentkeznek. Azokat, akik az OOI-ben nem kívánnak hipnózist vagy zenét hallgatni, a „lelki állapot és gyógyulás" összefüggéseinek vizsgálatára kérjük fel, és az intervenció nélküli kontroll (K) csoportba soroljuk. Erre toborozzuk a szombathelyi Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztályán és a DE Onkológiai Intézetében is a beválasztható betegeket, akiket aztán egy kérdőív alapján két csoportra osztunk: az egyikbe azok kerülnek, akik vállalnák, a másikba azok, akik nem vállalnák a H vagy Z hallgatását. Az intervenciót vállaló nők közül a H csoportba eddig 50, a Z csoportba 47 fő került besorolásra.. Az OOI-ben 11 beteg nem vállalta a hipnózis vagy zene hallgatását, a két vidéki rákcentrumban pedig összesen 29 olyan beteg jelentkezett a vizsgálatba, aki szintén elutasítaná az intervenciót, míg 20 nő vállalná a H és Z hallgatását. Az elemszám már lehetővé tette, hogy a módszertani okokból külön csoportba sorolt intervenció nélküli (de a H és Z csoporthoz hasonló kiemelt figyelemben részesülő) kontroll csoportok különböző paramétereit összehasonlítsuk. Mivel a 3 csoport között egyik vizsgált változóban sem mutatkozott különbség, a továbbiakban a 3 intervenció nélküli csoportot egységes K csoportként kezeljük. A szimpózium bevezető előadásában Bányai Éva és munkatársai a kutatás elméleti hátterének és módszerének rövid ismertetése után az egyes csoportokba tartozó betegek kemoterápia alatt átélt élményeit, megküzdési kapacitását és poszttraumás növekedését, valamint ezek összefüggéseit tárgyalják. Jakubovits Edit és munkatársai előadása a kemoterápia mellékhatásaira és az immunaktivitásra vonatkozó eredményeket foglalja össze. Józsa Emese és munkatársainak előadása az életminőség longitudinális vizsgálata alapján demonstrálja az adjuváns hipnózis pozitív hatását. A szimpóziumban összefoglalt kutatást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: emlődaganat, lelki támogatás, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, kemoterápia, mellékhatások, immunaktivitás, megküzdés, pszichológiai immunkompetencia, életminőség, poszttraumás növekedés

Előadások

Kemoterápia alatt alkalmazott adjuváns hipnózis hatása a lelki erőforrások mozgósítására közepes és magas kockázatú emlődaganatos nőknél

Bányai Éva, Vargay Adrienn, Zsigmond Orsolya, Józsa Emese, Majer Réka, Horváth Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest; Debreceni Egyetem KK ÁOK Onkológiai Intézet, Debrecen; Országos Onkológiai Intézet, Budapest

A kemoterápia alatt alkalmazott adjuváns hipnózis hatását vizsgáló kutatásunkba olyan emlődaganatos betegeket vontunk be, akik műtétük után egységesen először 3 hetente 4 ciklus AC, majd hetente 12 ciklus PAC kemoterápiás kezelést kapnak. A H és Z csoport tagjai (v.sz.-ei) fejhallgatón keresztül a kezelések és vérképkontrollok során vagy standard hipnoterápiás szuggesztiósort, vagy zenei összeállítást hallgatnak. Az intervenció nélküli K csoportba tartozó v.sz.-ek – bár kemoterápiás kezelésük alatt nem hallgatnak H-t vagy Z-t – ugyanolyan kiemelt figyelemben részesülnek, mint a H és Z csoport tagjai. A betegek fizikai állapotát élettani vizsgálatokkal is ellenőrizzük. A kemoterápiás kezelés megkezdése előtt és a kezelés lezárulása után, s végül a 36. havi utánkövetéskor strukturált mélyinterjúval tárjuk fel a betegek attitűdjeit, a gyógyulásról, testükkel való kapcsolatukról és az életmódjukról, jövőbeli kilátásaikról vallott nézeteit. A H és Z csoportban ekkor kerül sor a hipnózis iránti fogékonyság mérésére is. A vizsgálat kezdetekor, majd az 1. PAC kezelés előtt és a kemoterápiás kezelés befejeztével, azután a 12., 24. és 36. havi utánkövetésnél minden csoportban felmérjük a v.sz.-ek életminőségét, testi- és lelki állapotát, valamint a betegséggel való megküzdést szolgáló lelki erőforrásait.. A kemoterápia alatt a kezelések és a vérképkontroll vizsgálatok alkalmával analóg arc-, illetve fittségi skála alkalmazásával először feltérképezzük hangulatukat, érzelmi és fizikai állapotukat, majd a vizsgálat végén kikérdezzük őket élményeikről. Az előadás az összes eddig beválasztott beteg (N= 161 fő) élményeinek és interjúinak elméleti alapú tartalomelemzésén, valamint a lelki erőforrásokat feltérképező Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőívek (PIK) és a poszttraumás növekedést (PTN) mérő kérdőívek adatain alapul. A H csoportban 46, a Z csoportban 35, a 3 csoportból összevont K csoportban 55 beteg már befejezte a kemoterápiás kezelését, megvolt a kezelészáró interjúja. A H csoportban 27, a Z csoportban 29, a K csoportban 10 betegnél már a pszichológiai követést befejező kutatászáró interjút is felvettük a 36. havi utánkövetéskor. Eredményeink azt mutatják, hogy a H csoport betegei intenzívebb, mélyebb, én-közelibb élményeket élnek át a kemoterápiás kezelés alatt, mint a Z, illetve a K csoportba tartozó betegek. A PTN mértéke is a H kedvező hatását mutatja. Elemzéseink szerint a betegek PIK pontszámai és hipnózis iránti fogékonyság értékei moderátor változónak bizonyulnak az átélt élmények intenzitása szempontjából. A H hallgatásának intenzív élményeket kiváltó hatása arra utal, hogy H hatására a betegek kezelésük során a többi csoportnál intenzívebb intrapszichés munkát végeznek, ami hozzájárulhat a betegséggel való eredményesebb megküzdésükhöz, nagyobb poszttraumás növekedésükhöz és hosszú távon jobb életminőségükhöz. Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: emlődaganat, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, élmények, tartalomelemzés, pszichológiai immunkompetencia, poszttraumás növekedés

Adjuváns hipnoterápia hatása a fizikai erőforrások mozgósítására és az immunrendszerre közepes és magas kockázatú emlődaganatos nők körében

Jakubovits Edit, Pállinger Éva, Horváth Zsolt, Csejtei András, Fehérvári Dóra, Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest; Debreceni Egyetem KK ÁOK Onkológiai Intézet, Debrecen; Országos Onkológiai Intézet, Budapest

A kemoterápiához társított lelki támogatás átfogó hatásvizsgálatán belül most a társas támogatás hipnózissal (N=41) történő közvetítésének közérzetre és az immunrendszerre gyakorolt hatásait a zene (N=39) és az empátiás kiemelt figyelem (N=52) hatásaival vetettük össze. Összehasonlítottuk ezen csoportok hányás, hányingerre vonatkozó adatait és az immunrendszerre, ezen belül a tumor ellenes immunitás leghatékonyabb effektor sejtjeire, a természetes ölősejtek (NK sejtek) funkcionális állapotára gyakorolt hatását. Eredményeink szerint a hipnózis csoportban szignifikánsan kevesebb volt a hányinger és a hányás előfordulási gyakorisága, mint a kontrollcsoportban. A természetes ölősejt aktivitásban a csoporton belüli elemzések szerint minden csoportban az első mérési ponton (a kemoterápiás kezelések előtt) volt a legalacsonyabb mért érték, ami minden csoportban szignifkáns mértékben emelkedett a második (a második kemoterápiás szer kezdete előtt), és a negyedik mérési pontokon (12 havi utánkövetés). A csoportok közötti összehasonlításban a második mérési ponton szignifikánsan nagyobb természetes ölősejt aktivitást tapasztaltunk a hipnózis csoportban, mint a csak társas támaszt kapó kontrollbetegeknél. A mérések még folyamatban vannak. A szakirodalom szerint a kemoterápia csökkenti a természetes ölősejt aktivitást, ez a csökkenés azonban vizsgálatunk egyik csoportjánál sem volt kimutatható, sőt minden csoportban emelkedtek a természetes ölősejt aktivitás értékek a kiinduláshoz képest. Ez az eredmény arra utal, hogy a társas támogatás, amit minden vizsgálati csoportunkban megkaptak a betegek, kivédheti a kemoterápia immunaktivitást csökkentő hatását. A hipnózis csoport értékei ezen felül a kemoterápia első szakaszának befejezése után az intervenció nélküli csoporthoz képest kimagaslóan magas természetes ölősejt aktivitást mutattak, és a hipnózis a betegek közérzetét is pozitívan befolyásolta. Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: hipnózis, zene, kiemelt figyelem, emlődaganat, kemoterápia, hányás, hányinger, természetes ölősejt aktivitás

Adjuváns hipnoterápia hosszú távú hatása közepes és magas kockázatú emlődaganatos nők életminőségére

Józsa Emese, Horváth Zsolt, Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest; Országos Onkológiai Intézet, Budapest; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest

A szakirodalom szerint bizonyított, hogy a daganatos betegség különböző fázisaiban alkalmazott hipnózis, illetve hipnoterápia kedvezően befolyásolja a betegek életminőségét. A hipnózis hosszú távú hatásának vizsgálata azonban egyelőre még hiányzik. A jelen előadás célja annak bemutatása, hogy a közepes és magas kockázatú emlődaganatos betegek kemoterápiás kezelése alatt alkalmazott hipnózis hosszú távú, a kezelés befejezése után két és fél évvel is jelen lévő, kedvező hatással van a páciensek életminőségére. Randomizált, kontrollált vizsgálat keretében (részleteit lásd Bányai és mtsai előadásában) 3 vizsgálati csoport életminőségét hasonlítottuk össze. Az egyik csoport a kemoterápiás kezelések és a vérképkontrollok alkalmával fülhallgatón hipnózisban adott pozitív szuggesztiókat kapott (hipnózis csoport), a másik csoport ugyanezen alkalmakkor zenei összeállítást hallgatott (zene csoport), míg a harmadik csoport sem

hipnózist, sem zenét nem hallgatott, de ugyanolyan kiemelt figyelemben részesült, mint a két intervenciós csoport (intervenció nélküli kontrollcsoport). Az életminőséget a WHOQOL-100 kérdőívvel hat alkalommal vizsgáltuk: a kemoterápiás kezelés megkezdése előtt, a kétfajta kemoterápiás szer alkalmazásának befejezésekor és a 12, 24 és 36 havi utánkövetéskor. Az eredmények azt mutatják, hogy bár a kemoterápia megkezdése előtt nem volt különbség a csoportok között, a vizsgálat intervenciós szakaszában mind a hipnózis, mind a zene csoport életminősége dinamikusabban változott, mint az intervenció nélküli kontrollcsoporté. Annak ellenére, hogy a kemoterápia természetesen több területen is negatívan befolyásolta a betegek életminőségét, a hipnózis és a zene csoport tagjai már a kemoterápia első szakaszának befejezése után pozitív változásokról is beszámoltak. A zene csoport esetében azonban ezek a pozitív változások nem bizonyultak hosszan tartóaknak, mivel a 12 havi utánkövetés után már szinte egyáltalán nem voltak kimutathatóak. A hipnózis csoport tagjai ezzel ellentétben még két és fél évvel a hipnózis hallgatása után is szignifikánsan jobbnak ítélték meg általános egészségi állapotukat és életminőségüket, mint a kemoterápia előtti első mérési pont alkalmával. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy a hipnózis életminőségre gyakorolt jótékony hatása melldaganatos betegeknél nemcsak közvetlenül a hipnózis alkalmazása után jelentkezik, hanem a pozitív szuggesztiók internalizálása miatt még az intervenció befejezése után évekkel is fennmarad. Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, pszichológiai intervenció, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, longitudinális vizsgálat

A sikeres tanulás meghatározói és előrejelzői - egy hároméves longitudinális felmérés első tapasztalatai

Sz16

Szervező(k): **Jámbori Szilvia** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Kőrössy Judit** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A felsőoktatási és a munkahelyi szakmai-magánéleti sikeresség – az ezeken a színtereken folytatott tanulás – nagymértékben függ a korábbi életkorokban megtapasztalt tanulási stílustól és formától, valamint a tanulás családi és nem családi társas, kognitív és emocionális sajátosságaitól. A felnőttkori tanulás eredményességére, hatékonyságára szintén hatással vannak a tanulási sajátosságokkal – az eddigi kutatási eredmények alapján – szoros kapcsolatban álló pszichés jellemzők: az énhatékonyság, az önértékelés, a társas problémák megoldásának módja, a problémákkal való megküzdés, az élettel való elégedettség, a jövőorientáltság, a célorientáció és a társas támogatás. Számos kutatás bizonyította (Brunstein et al., 1999; Baumeister, 1991), hogy a személyes célok, tervek kiemelkedő jelentőségűek, a személyes célok rendszere számos kognitív, interperszonális és fizikai aktivitást eredményez, ami a kívánt cél eléréséhez vezet (Cross & Markus 1991). A célok fontosak a sikeres és jelentőségteljes fejlődéshez is (Brunstein et al., 1999). A célok felállításában tükröződhet a fiatal motivációja, elvárásai önmagával szemben, valamint a társas környezeti elvárásoknak való megfelelés is (Emmons, 2005). A középiskola kezdetén a serdülőknek igen sok megváltozott körülménnyel kell szembenézniük, melyek hatással vannak a tanulással kapcsolatos viszonyulásaikra is. A megváltozott környezetbe való bekerülés, a középiskola szabályaihoz, normáihoz való alkalmazkodás, az új társas környezethez való adaptáció jelentős alkalmazkodást kíván meg tőlük, illetve az identitásalakítási folyamatukra is erős befolyást gyakorol. Kutatásunkban a tanulás, a különböző tanulási mintázatok pszichés és környezeti hátterének és kapcsolatrendszerük vizsgálatát tűztük ki célul középiskolás fiatalok körében. A bemutatott eredmények egy hároméves longitudinális vizsgálat első évében végzett

felmérés adatai. A kutatásban 205 9–10. osztályos diák vett részt (átlagéletkor=14,8 év, Nfiú=85, Nlány=120). A longitudinális kutatási elrendezéssel az a célunk, hogy meghatározzuk azokat a tényezőket, amelyek előremozdító vagy hátráltató tényezők lehetnek a sikeres tanulás és a társas beilleszkedés szempontjából. Az első előadás bemutatja a személyes célok, tervek és az időperspektíva szerepét a tanulás sikerességében. A második előadásban a társas problémák megoldási módjainak a tanulmányi teljesítménnyel való kapcsolatát ismertetjük. A harmadik előadás az iskolához és az iskolai élethez fűződő érzelmi viszonyulást mutatja be a sikeres iskolai előmenetel megjelenésében. A negyedik előadás az identitás és az önértékelés serdülőkori vonatkozásait foglalja össze, kiemelve a társas támogatás szerepét az identitásalakítás folyamatában. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta.

Kulcsszavak: tanulás, iskolai teljesítmény, serdülőkor, sikeresség

Előadások

Célok, tervek és tanulási stratégiák 9-10. évfolyamos tanulók körében

Jámbori Szilvia[1], Fejes József Balázs[2], Kasik László[2], Gál Zita[1], Mihalik Árpád[1]

[1] SZTE BTK Pszichológiai Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
[2] SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A középiskolás életkor talán az utolsó lehetőség, amikor az intézményes nevelés még jelentősen befolyásolhatja a fiatalok jövőképét. E lehetőség kiaknázásához mindenekelőtt megbízható adatokra van szükségünk, ennek érdekében vállalkoztunk néhány központi jelentőségű konstruktum felmérésére. A jövőre vonatkozó tervek meghatározásában rendkívül nagy szerepet játszik a fiatalok időperspektívája, célorientációja. Az időperspektíva nemcsak azt mutathatja meg, hogy időhorizontjuk középpontjában a múlt, a jelen vagy a jövő szempontjait helyezik előtérbe, hanem hatással lehet arra is, hogy optimista vagy pesszimista szemlélettel viszonyulnak a jövőjükhöz (Zimbardo & Boyd 1999). Az egyes céltípusok, illetve azok kombinációi eltérő kognitív, motivációs, viselkedési és társas folyamatokkal, kimenetekkel, többek között tanulási stratégiákkal hozhatók összefüggésbe (Hulleman & Senko, 2010), és vélhetően kapcsolatban állnak az időperspektívával is, ugyanakkor középiskolásaink körében nem rendelkezünk információkkal e területekről. Vizsgálatunk célja középiskolások célorientációjának és időperspektívájának, továbbá ezek összefüggéseinek feltárása volt, valamint annak elemzése, hogy a hatékony (tervezés, monitorozás, időgazdálkodás) és kevésbé hatékony (passzív halogatás) tanulási stratégiák milyen arányban jelennek meg a serdülők iskolai tanulása kapcsán. A tanulási stratégiákat a tanulás eredményességének egy lehetséges mutatójaként alkalmaztuk, ami a további tanulmányok, így a jövő szempontjából ugyancsak meghatározó. Kutatásunkban a Zimbardo-féle Rövidített Időperspektíva Kérdővet (Zimbardo & Boyd, 1999, 2012), az Aktív-passzív halogatás kérdőívet (Choi & Moran, 2009, magyarul Szabó, 2012), a 3×2 Teljesítés-Cél Kérdőívet (Elliot et al., 2011, magyarul Urbán et al., 2014) és a Tanulási stratégiák kérdőívet (D. Molnár, 2013) használtuk 9–10. évfolyamos tanulók körében. Az eredmények azt mutatták, hogy szignifikáns nemi különbségek mutatkoznak az időperspektíva megjelenésében. A lányok szignifikánsabban inkább a múlt negatív és a jelen fatalista időperspektívát hangsúlyozták, illetve a középiskolás diákokra a passzív halogatás és a határidők szorítása miatt érzett kellemetlen feszültség érzése meghatározóbb – összevetve korábbi, egyetemista mintán végzett kutatásunk eredményeivel. A célok és a tanulási stratégiák között jellemzően nincs jelentős összefüggés, mindössze néhány esetben mutatkozott alacsony korreláció. Ennek egy lehetséges magyarázata, hogy a középiskola kezdő szakaszában az új környezet, az elvárások által befolyásolt célok és

stratégiák jelentős változáson mennek keresztül. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta.

Kulcsszavak: célorientáció, időperspektíva, tanulási stratégiák

Társas problémák és megoldásuk középiskolások körében

Gál Zita[1], Kasik László[2], Jámbori Szilvia[1], Fejes József Balázs[2]

[1] SZTE BTK Pszichológiai Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
[2] SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Igen sok hazai és nemzetközi kutatási tapasztalat mutatja, hogy a különböző társas (interperszonális) problémák és megoldási módjaik (racionális, impulzív és elkerülő problémamegoldó stílusok) a középiskolai évek alatt jelentős mértékben meghatározzák nemcsak az egyén által megélt közösségi lét minőségét, a támogató környezet kialakítását és ápolását, hanem a tanulmányi teljesítményt is (Eskin, 2013). Ugyancsak számos kutatási eredmény hívja fel a figyelmet arra, hogy a problémamegoldás hatékonysága és a tanulmányi teljesítmény az életkor előrehaladtával egyre szorosabb kapcsolatban áll. A problémamegoldás negatív érzelmi-motivációs bázisa negatívan hat a tanulmányi munkára, és nem kedvező attitűdként negatívan befolyásolja a tanulmányok befejezését követő pálya- és munkaválasztást. A kutatás részeként a Social Problem Solving Inventory–Revised (D'Zurilla et al., 2004) magyar változatát (Szociálisprobléma-megoldás kérdőív, saját adaptáció), illetve a negatív problémaorientációt mérő, általunk kidolgozott kérdőívet (NEGORI) töltötték ki a 9. és 10. évfolyamos középiskolások. A mérőeszközök reliabilitása mindkét életkori almintán megfelelő (Cronbach-α=0,75–0,91). Az eredmények alapján a 9. és a 10. évfolyam között a negatív problémaorientáció és az elkerülés faktor esetében szignifikáns a különbség, mindkettő jellemzőbb a 10. évfolyamos diákokra, körükben pedig a fiúkra. A negatív problémaorientáció esetében mindkét életkorban magas értéket értek el a problémahárítás és a negatív következménytől való félelem faktoron, és ezek mindkét életkorban a lányokra jellemzőbbek. A tanulmányi teljesítmény és a mért faktorok között közepes erősségűek a negatív és pozitív kapcsolatok, ami alátámasztja az ezzel kapcsolatos külföldi és korábban végzett hazai kutatások eredményeit. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta.

Kulcsszavak: szociális problémamegoldás, negatív problémaorientáció, tanulmányi teljesítmény

Az iskolai jóllét összetevői középiskolás tanulók körében

Nagy Krisztina[1], Kasik László[2], Gál Zita[3], Jámbori Szilvia[3], Fejes József Balázs[2]

[1] SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
[2] SZTE BTK Nevevléstudományi Intézet SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
[3] SZTE BTK Pszichológiai Intézet SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A középiskolás és egyetemi tanulók pszichés állapotának vizsgálata, emellett a szubjektív jóllét fogalma és befolyásoló tényezőinek vizsgálata gyakran megjelenik a pszichológiai és a neveléstudományi kutatásokban. A kutatási eredményeknek köszönhetően mára a jóllét egy olyan több dimenziós konstruktumként értelmezhető, amit fizikai, pszichológiai, kognitív, szociális és környezeti tényezők egyaránt befolyásolnak. Az iskolai és tanulói jóllétet leggyakrabban a pozitív iskolai közérzettel és a pozitív érzelmek dominanciájával azonosítják. Az iskolához és az iskolai élethez való érzelmi viszonyulás azonban az iskolába lépés kezdetétől folyamatosan változik, iránya több tényező együttes hatásaként alakul ki, ami az iskolai teljesítmény mellett a társas

kapcsolatok alakulását és a tanuló önértékelését is befolyásolja (Hascher, 2004, 2008; Pollard & Lee, 2002). Az iskolában átélt negatív élmények, az elvárások következtében kialakult kimerülés, a tanuláshoz és a tanulmányokhoz való negatív attitűd, illetve a hatékonyság és a teljesítmény csökkenésének megélése a tanulók kiégéséhez vezethet, ami további mentális zavarok kialakulását eredményezi (Hazag et al., 2010). A kutatás részeként a vizsgálatba bevont tanulók az iskolai jóllétet vizsgáló kérdőív magyar változatát (Wohlbefinden in der Schule, Hascher, 2004), a Maslach Kiégés Leltár magyar mintán validált változatát (Hazag et al., 2010), valamint a Rosenberg Önértékelés Skála (Sallay et al., 2014) kérdőíveket töltötték ki. Az eredmények segítségével az iskolai jóllét befolyásoló tényezői mellett összefüggéseket tártunk fel a tanulói jóllét és az önértékelés, valamint a kiégés között. A feldolgozott adatok alapján a kérdőívek jó megbízhatósággal működnek (Cronbach-α=0,74 és 0,73). A tanulók iskolai jóllétét elsősorban az iskolában átélt konfliktushelyzetek, a társakhoz való viszony és a teljesítmény megítélése befolyásolja, emellett a környezeti tényezőknek van jelentős szerepe. Azok a tanulók, akik válaszaik szerint közepes mértékben vagy nem szívesen járnak iskolába, kevésbé megelégedettek a teljesítményükkel, illetve alacsonyabb önértékeléssel rendelkeznek. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta.

Kulcsszavak: iskolai és tanulói jóllét, önértékelés, kiégés

Középiskolások identitása az önértékelés és a társas támogatás függvényében

Szabó Hangya Lilla[1], Jámbori Szilvia[2], Gál Zita[2]

[1] SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
[2] SZTE BTK Pszichológiai Intézet SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A serdülőkor legmeghatározóbb feladata az identitásalakítás folyamata (Erikson, 1968), ami nemcsak egyéni, hanem társas szinten is vizsgálható. Az identitás a személy önmeghatározásán kívül arra is vonatkozik, miként viselkedik az egyén interperszonális vagy szociális kontextusban (Baumeister, 1986). Az identitásalakítás folyamatában rendkívül jelentős szerepet töltenek be a fiatal életében jelen lévő referenciaszemélyek, jelentős mások, akik által nyújtott társas támogatás mint pszichoszociális erőforrás támogathatja az identitásalakítás folyamatát (Kaplan et al., 1977). A serdülőkori identitás befolyásolja a fiatal jövőképét, önértékelését, meghatározza a társas helyzetekhez való viszonyát is (Szabó, 2010). Kutatásunk célja egyrészről a 9–10. osztályos diákok identitásállapotának feltárása volt, másrészről annak vizsgálata, hogy a különböző identitásállapotok milyen összefüggést mutatnak az önértékeléssel és a társas támogatás mértékével. A kérdőívcsomagból a Rosenberg Önértékelés Skála (Sallay et al., 2014), az EOM-EIS-II Interperszonális identitás alskálája (Bennion & Adams, 1986, magyarul Biegelbauer, 2003; Szabó, 2003) és a Multidimenzionális Társas Támogatás Kérdőív (Papp-Zipernovszky et al., 2017) eredményét elemeztük. Eredményeink egyértelműen bizonyítják, hogy azon diákok, akik az interperszonális identitás valódi identitás állapotában vannak, magasabb önértékelés pontszámmal rendelkeznek, emellett jelentősebb családi támogatásról számolnak be. Ezzel szemben a diffúz identitás alacsonyabb önértékelés pontszámmal, valamint szignifikánsan alacsonyabb mértékű baráti és jelentős másoktól észlelt támogatással jár együtt. Kutatásunk meggyőzően bizonyítja az önértékelés és a család támogatásának szerepét a serdülők valódi identitás állapotának elérésében. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta.

Kulcsszavak: interperszonális identitás, serdülőkor, társas támogatás, önértékelés

Mit tanulhatunk a babáktól? – Betekintés az ELTE Babalabor kutatásaiba

Sz17

Szervező(k): **Peres Krisztina** - ELTE PDI

Vitavezető: **Peres Krisztina** - ELTE PDI

A fejlődéspszichológia történetének utóbbi 20-30 évében bontakozott ki a kompetens vagy „tudós csecsemő" irányzat. Ennek az irányzatnak a képviselői úgy vélik, hogy az igazi tudósokhoz hasonlóan a babák is folyamatosan elméleteket alkotnak és tesztelnek a világ működéséről, ami által egyre komplexebb fogalmaik lesznek a környezetükről, és egyre hatékonyabban képesek alkalmazkodni hozzá (Gopnik, Meltzoff & Kuhl, 2010). Az ELTE Babalabor kutatásainak fő munkatársai is a tudós babák vagy óvodások, akik tudásukat különböző játékos feladatok során osztják meg a Babalabor kutatóival. A szimpózium előadásainak fő témája, hogy hogyan és mit tanulnak a legkisebbek az őket körülvevő emberektől. Mit jegyeznek meg például egy komplex eseményből, és mennyire tudják rugalmasan használni később a megszerzett tudást? Továbbá milyen szerepe van a kulturális tényezőknek kisgyermekkorban: ugyanúgy tanulnak-e a babák egy saját kultúrájukba tartozó személytől, mint egy idegen nyelven beszélő embertől?

Kulcsszavak: ELTE Babalabor, fejlődéspszichológia, emlékezet, kulturális tanulás

Előadások

"Hogy is volt ez?" A hosszú távú emlékezet rugalmassága kétéves korban

Peres Krisztina[1], Kampis Dóra[2], Király Ildikó[2,3]

[1] ELTE PDI
[2] CEU CDC
[3] ELTE PPK

Mások megfigyelése és utánzása a kisgyermekek egyik fő módszere az őket körülvevő világ megismerésére. Érdekes módon az utánzás másfél - két éves gyerekeknél nem vakon történik, csak az adott cél szempontjából értelmes mozdulatokat imitálják. Ezt a viselkedést hosszú távon is megőrzik: egy hét múlva, újabb bemutatás nélkül is képesek produkálni az adott cselekvéssorozatot (Gergely, Bekkering és Király, 2002). Mi történik azonban akkor, amikor egy eredetileg értelmetlen mozdulatot kellene előhívni egy feladat megoldásához? Vajon emlékeznek-e a gyerekek a korábban látott esemény egészére, az értelmetlen mozdulatokkal együtt? Felismerik-e, hogy egy megváltozott helyzetben jól jöhet az előzőleg feleslegesnek ítélt akció, és ennek megfelelően átértékelve a korábban látottakat, képesek-e megoldani egy ilyen feladatot? A kétévesek emlékezeti rugalmasságát vizsgáló kutatásunkban ezekre a kérdésekre keressük a választ. Eredményeink szerint azonnali utánzási helyzetben a kisgyermekek képesek alkalmazkodni egy megváltozott helyzethez, és könnyen átértékelik a modellnél látott felesleges lépés szerepét. Egy hét múlva ez már nehezebben megy, bár a gyerekek kb. egy harmada még ekkor is meg tudja oldani feladatot. Mindezek alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a gyerekek emlékezete idővel főleg csak az adott cél szempontjából releváns lépéseket tárolja, a feleslegesnek tűnő elemek hamar elhalványulnak, legalábbis egyre nehezebb elérni őket. A hosszú távú, epizodikus emlékezet fejlődésével feltételezhetően kevésbé célirányosan működik az elme, és az események egésze visszakereshető, valamint elemei rugalmasan felhasználhatóak későbbi, némi fejtörést okozó problémáknál is.

Kulcsszavak: emlékezet, utánzás, reprezentációk rugalmassága

Hosszú távú tanulás az információforrás csoporttagságának függvényében

Oláh Katalin[1], Endrődi Eszter[1], Király Ildikó[1,2]

[1] ELTE PDI
[2] CEU CDC
[3] ELTE PPK

Az elmúlt évek kutatásai rámutattak, hogy a kulturális tanulás során a kisgyermekek legalább hároméves koruktól kezdve előnyben részesítik azokat a modelleket, akiket a saját társadalmi csoportjuk tagjának észlelnek. Ezekben a kutatásokban a csoporttagság jelzésére többnyire a nyelvhasználat szolgál, a kutatók pedig azt nézik, hogy a gyerekek milyen arányban utánoznak le egy eszközcselekvést, melyet vagy egy anyanyelvi vagy egy idegen nyelven beszélő modell mutat be. Az eredmények azt mutatják, hogy már a hároméves gyerekek is alacsonyabb mértékben reprodukálják az idegen nyelven beszélő modell által bemutatott viselkedést, az viszont nem tisztázott, hogy milyen mértékben kerül feldolgozásra az információ. Jelen kutatásunkban ezért arra voltunk kíváncsiak, hogy hosszú távon elérhető marad-e az idegen nyelvű személytől kapott információ. Vizsgálatunkban 4 és 7 év közötti gyerekek vettek részt, akiknek egy magyarul vagy németül beszélő személy (kísérleti csoporttól függően) bemutatta, hogy miként lehet egy problémadobozból megszerezni egy benne elrejtett játékot. Mivel a gyerekek háttértudásuk segítségével nem tudták volna megoldani a feladatot, a bemutató utáni azonnali utánzási feladat során kísérleti csoporttól függetlenül a többség megismételte a látott cselekvést. Előzetes eredményeink azt mutatják, hogy egy héttel később azonban az idegen nyelvi csoportban részt vevő gyerekek kisebb arányban tudták felidézni a doboz működtetésének módját. Ez alapján úgy tűnik, hogy bár a gyerekek figyelnek mindkét információforrásra, mivel az idegen nyelvi modelltől látott cselekvést kevésbé érzik relevánsnak a saját társas közegükben, kevésbé valószínű, hogy a tőle kapott információ hosszú távon is elérhető marad.

Kulcsszavak: utánzás, emlékezet, nyelv, társadalmi kategória

A nyelvi ismerősség hatása a 43-52 hónapos gyerekek utánzási viselkedésére

Elek Lívia Priyanka[1], Szücs Renáta[2], Király Ildikó[1,2], Oláh Kata[1]

[1] ELTE PDI
[2] CEU CDC

Társas közegben nem egyszerű boldogulni- rengeteg ember, különböző szempontok alapján sokféle csoportba rendeződik. A csoportok határainak feltárása fontos feladat, amivel már az egyedfejlődés korai szakaszában meg kell tudni birkózni annak érdekében, hogy megfelelő csoporttól tanulva tudjunk annak részévé válni. 3 éves korban a nem és a kor azok a kategória jelzések, melyekre elsősorban támaszkodik egy ilyen idős gyermek, 5 éves korra pedig a rassz válik irányadóvá (Shutts, Banaji és Spelke, 2010; Kinzler és Spelke, 2011). Létezik azonban egy olyan megkülönböztető jelzés, amit még ennél is korábban, 14 hónaposan alkalmaznak a gyerekek a csoportok határainak azonosításakor: ez a nyelv (Buttelman, Zmyj, Daum és Carpenter, 2013). A nyelv jelentőségére irányítja a figyelmet az is, hogy felülírja a nem, a kor vagy a rassz által implikált csoport tagságot (Kinzler, Shutts, DeJesus és Spelke, 2010). Jelen kutatás célja a nyelv kitüntetett szerepének alaposabb megértése, mégpedig a társas tudáselsajátítás keretein belül. A társas kategorizáció egyik legnagyobb téttel bíró felülete ez, hiszen itt a csoporttagságról hozott döntés meghatározza, hogy kitől tanul nagyobb hajlandósággal a gyermek, kiket tekint megbízható irányadónak a saját kulturális környezetében (Csibra és Gergely,

2009). A gyerekek nagyobb hajlandósággal és pontossággal utánoznak olyan ágenseket, akiket saját csoporttagjuknak tekintenek. Ez a hatás a nyelvi jelek alapján történő kategorizációban is megmutatkozik: a gyerekek inkább utánoznak egy modellt, aki anyanyelvükön szólal meg, mintha ugyanez a modell idegen nyelven beszélne (Howard, Carazza és Woodward, 2014). Azt a kérdést jártuk körül, hogy mennyire rugalmas a nyelv által implikált szociális kategorizáció, pontosabban hogy egy nyelv ismerőssége meghatározó-e a folyamatban? Úgy gondoltuk, hogy ha familiarizálunk egy idegen nyelvet, akkor később ezen a nyelven megszólaló modellt hasonló mértékben utánozzák majd a gyerekek, mintha az anyanyelvükön beszélne. Két féle familiarizációs helyzetet hoztunk létre, az egyikben szerepet kapott az episztémikus bizalom kialakítása is, a másikban viszont tiszta ismerősségi hatás elérésére törekedtünk. Összesen 131 perc familiarizáció után a Meltzoff-féle bólintós paradigmával teszteltük az utánzási viselkedést az anyanyelv, egy idegen nyelv és egy familiarizált nyelv bemutatását követően. Arra voltunk kíváncsiak, hogy ha egy, a gyerekek számára ismeretlen személy szól pár mondatot a kondíciónak megfelelő nyelven, majd végrehajt egy irracionális eszközcselekvést, nevezetesen a fejével kapcsol fel egy lámpát a keze helyett, akkor a gyermek utánozza-e ezt, vagy pedig az egyszerűbb utat választva a kezét használja? Míg előbbi esetben igazolódott a hipotézis utóbbi helyzet nem eredményezett megnövekedett utánzást. Eredményeink arra utalnak, hogy az ismerősségi hatás csak a bemutatott nyelvre érvényes, mivel más idegen nyelv esetén nem nőtt meg az utánzási hajlandóság.

Kulcsszavak: társas tanulás, utánzás, nyelvi ismerősség, (kulturális) csoporttagság, episztémikus bizalom

Funkciótanulás a modell nyelvhasználatának függvényében

Pető Réka[1], Elekes Fruzsina[2], Oláh Katalin[3], Király Ildikó[2,3]

[1] ELTE PDI
[2] CEU CDC
[3] ELTE PPK

A tárgyak fontos szerepet játszanak mindennapjaink során és fontos részét képezik kulturális környezetünknek. Különböző kultúrákban különböző eszközöket használhatnak az emberek, de fontos, hogy tudjuk, „mi, hogy használjuk” őket. Kutatásunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy ez megmutatkozik-e a gyerekek tárgyakról való tanulása során. Feltételezésünk szerint igen, és a gyerekek egy tárgy funkcióját csak akkor sajátítják el, ha az információt egy olyan személytől kapják, aki osztozik velük más közös kulturális tudásban is (pl.: nyelv). Vizsgálatunkat azon elméletre alapoztuk, hogy a 4 éves gyerekek, miután megtanulták egy tárgy funkcióját, az adott eszközt kizárólag arra az egy célra fogják használni, míg új célok elérésére új eszközöket fognak preferálni. Az első vizsgálatban a gyerekek négy eszköz-funkció bemutatást láttak egy saját anyanyelvükön, vagy egy idegen nyelven beszélő személytől. A teszt során viszont egy teljesen új célt kellett elérniük vagy a korábban bemutatott eszköz szín variánsával vagy egy számukra addig ismeretlen eszközzel. A gyerekek csak akkor preferálták az új eszközt a már ismerttel szemben, ha a modell a saját nyelvükön beszélt. Egy második vizsgálattal kívántuk demonstrálni, hogy a különbség nem abból adódik, hogy a gyerekek nem figyelik az idegen nyelvű modell cselekvéseit. Ehhez megismételtük az első vizsgálatunkat, egy emlékezeti teszt hozzáadásával. Eredményeink igazolták elvárásainkat, a gyerekek 79,8%-ban fel tudták idézni, hogy mit csinált az idegen nyelvű modell. Mindennek tükrében elmondható, hogy a gyerekek csak akkor érzik számukra relevánsnak a tárgyak funkcióiról való információt, ha azt egy saját anyanyelvükön beszélő személytől kapják.

Kulcsszavak: funkciótanulás, szelektiv tanulás, kultúra, nyelv

Szexuális nevelés a szülők szemével

Sz18

Szervező(k): **F. Lassú Zsuzsa, Hercz Mária** - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Vitavezető: **Kollár Katalin** - ELTE PPK

A szexuális nevelés az egészségnevelés fontos része, ahogyan a szexuális egészséghez való jog az egészséghez való jog körébe tartozó alapjogunk (WHO 2010). A gyermek egészséges felnövekedésének biztosításához ezért hozzátartozik a testére, annak növekedésére, érésére vonatkozó megfelelő információ nyújtása, a szexualitás, mint egészségtényező családon belüli pozitív értelmezése, a párkapcsolatok működésére vonatkozó információk nyújtása, a testi és szexuális önelfogadás megteremtése stb. (Szilágyi 2003). A Nemzeti Alaptanterv jelenleg hatályos állapotában tartalmazza mindezeket a témaköröket, az egészségnevelés, erkölcsi nevelés és családi életre nevelés összefüggéseiben, a köznevelés azonban sokszor a családra testálja a feladatot, és nem foglalkozik az alaptantervben előírt tartalmakkal sem a tanórákon, sem azokon kívül. Kutatásunkban ezt a gazdátlan állapotot kívántuk megvizsgálni, szülők, gyakorló pedagógusok és pedagógusjelöltek nézeteinek vizsgálatával 2017-2018 folyamán. A kutatás két kutatóműhely, az ELTE Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontja és a Neumann János Egyetem Pedagógiai Kutatóműhelye együttműködésével, tehetséges hallgatók bevonásával jött létre. Jelen szimpóziumban a vizsgálat első fázisában a szülőktől származó adatok feldolgozásának eredményeit mutatjuk be. Online önkitöltős kérdőívünket 305 szülő töltötte ki, akiket kényelmi mintavétellel, hólabda módszerrel értünk el. Az így elért mintában szokás szerint több nő, mint férfi, több városi, mint vidéki, és több felsőfokú mint egyéb végzettségű személy volt. Az eredmények értelmezésében mindezen korlátokat figyelembe vettük. A kérdőív négy tematikus és egy demográfiai részből állt. A tematikus részek az alábbiakat célozták vizsgálni: (1) a szülők szexuális felvilágosítással kapcsolatos saját gyermekkori élményeit, annak tartalmára, formájára és időszerűségére vonatkozó szubjektív megélését; (2) a szexuális nevelésre vonatkozó általános és a szexuális felvilágosítás időzítésére vonatkozó nézeteket; (3) a szülőnek saját gyermekére vonatkozó tapasztalatait és a szexuális érdeklődésre adott reakcióit; és (4) a szülőknek az intézményes szexuális neveléssel kapcsolatos nézeteit, kitérve annak lehetséges hatásaira és pedagógusképzési vonatkozásaira. A szimpóziumelőadások ezt a négy témát járják körül, kitérve a szülői sajátélmények tartalmára és azok esetleges összefüggéseire a szexuális neveléssel kapcsolatos nézetekre; a szexuális nevelés tartalmának és időzítésének a szülő általános szexuális nevelési attitűdjével való összefüggéseire; a szexuális nevelési nézetek klaszterződésére; a szülőnek saját gyermekére vonatkozó tapasztalataira és ezekre adott reakcióira, feltárva a nehéz szülői helyzetekben alkalmazott jó gyakorlatokat; valamint a szülőknek az iskolai szexuális nevelésre vonatkozó elvárásaira. Az előadásokban kitérünk az eredményekkel összefüggésbe hozható demográfiai háttérváltozókra, a szülő nemének, szocializációjának, végzettségének és vallásosságának kérdésére.

Kulcsszavak: szexuális nevelés, szülői nézetek, gyermekkori szexualitás, szexuális felvilágosítás

Előadások

A szexuális neveléssel összefüggő szülői nézetek vizsgálata a saját szexuális felvilágosítás élményének fényében

Marozsi Myrtill Noella, Zentai Tímea, Hercz Mária, F. Lassú Zsuzsa - Neumann János Egyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem;

A szexuális nevelés kérdésköre számos ellentmondásos véleményt, szülői és pedagógusi nézetet szül (Robinson 2017). A nemzetközi kutatások szerint a szülők nagy része korainak és veszélyesnek tartja a serdülőkor előtti szexuális felvilágosítást (Egan 2013; Robinson 2013) annak ellenére, hogy a tudományos kutatási eredmények egyértelműen igazolják a megfelelő szexuális nevelés hosszú távú hatását. A jó színvonalú komprehenzív szexuális nevelésben részt vevő fiatalok védettebbek a túl korai szexuális élettel összefüggő kockázati tényezőkkel szemben (Wu 2010, Kirby 2002) – azaz a szexedukáció a félelmekkel szemben fejti ki hatását. A szülők többségének fejében ennek ellenére tartják magukat a múlt századi nézetek. Kutatásunkban azt a kérdést vizsgáltuk, vajon milyen szülői tapasztalatokkal, attribútumokkal függenek össze a szexuális neveléssel kapcsolatos nézetek. A kutatást saját fejlesztésű online kérdőív segítségével 2017-ben végeztük, kényelmi mintavétellel, hólabda módszerrel. Az adatokat SPSS program segítségével elemeztük. Online kutatásunkban 305 szülő vett részt (86% nő, 12% férfi, átlag életkor 38,5 év), 75%-uk részt vett serdülőként iskolai szexuális felvilágosításon, legtöbben a hetedik évfolyamon, a saját tanáruk által tartott egyszeri, egyoldalú előadás formájában, ahol leggyakrabban együtt voltak a fiúk és a lányok. A szülők visszaemlékezései alapján, a válaszadók nagy részének ezek az előadások egyáltalán nem tűntek hasznosnak, nem segítették a szexualitás mint normális és örömteli aktivitás elfogadását, és nem oldották a nemi éréssel kapcsolatos szorongást, ugyanakkor szerencsére negatív hatásról csak ritkán számoltak be. Az előadás legfőbb témái a nemi éréshez kapcsolódtak, legritkább esetben tértek ki a szexualitás párkapcsolatokkal összefüggő, örömteli oldalára. A gyermekkori tapasztalatoktól függetlenül, az online kutatással elért minta meglehetősen elfogadónak és liberálisnak mutatkozott a szexuális nevelés tekintetében, legtöbben azt gondolják, hogy a gyermekeknek kezdettől fogva szükségük van az életkoruknak megfelelő szexuális nevelésre, már a serdülőkor előtt nyíltan kell beszélni velük a szexről, és nemcsak a családban, hanem az intézményes nevelésben is. A válaszadók nagy része a szexuális nevelést a gyermek érdeklődéséhez, kérdéseihez köti, arra nyíltan, a gyermek életkorának megfelelően válaszol vagy tervez válaszolni. A feltárt szexuális neveléssel kapcsolatos nézetek és a serdülőkori szexuális felvilágosítással kapcsolatos élmények szignifikáns, de nagyon gyenge összefüggést mutattak, és nem találtunk összefüggést a válaszadó vallásossága tekintetében sem. Életkori különbséget csak a legfiatalabb és a legidősebb korosztály válaszaiban találtunk, a nemi különbségek a szokásos irányba mutatnak, a nők liberálisabb nézeteit tükrözik. Kutatási eredményeink tárgyalásakor kitérünk a családon belüli szexuális nevelést befolyásoló egyéb tényezők kérdésére, a kutatás korlátaira és lehetséges továbbgondolására.

Kulcsszavak: szexuális nevelés, szülői nézetek, szexuális felvilágosítás, saját élmények, nemi különbségek

„Mindent a maga idejében!" A szexuális nevelés időzítéséről vallott szülői nézetek vizsgálata

Zentai Tímea, Marozsi Myrtill Noella, Hercz Mária, F. Lassú Zsuzsa - Neumann János Egyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem;

A szexuális nevelés, szexuális felvilágosítás kezdetének időpontja élénk vita tárgya még az olyan országokban is, ahol a szexualitáshoz pozitívan, a gyermeknevelléshez liberálisan állnak hozzá, de sokkal nagyobb vitákat generál a hagyományosan inkább szex-negatív, konzervatív országokban (Martin & Torres, 2014). A szexuálisan legelfogadóbb svéd nemzeti tanterv az óvodai nevelés fontos feladatának tartja a szexuális nevelést, amely a saját és mások testének tiszteletét, testi önrendelkezéséhez való jogát, a szexualitás pozitív megközelítését hangsúlyozza a legkorábbi életkortól (Sherlock, 2012). Magyarországon a szexualitás szó nem része az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának, és ezzel párhuzamosan nagyon kevés átfogó kutatás készült a kora gyermekkori szexuális nevelésről. Úgy tűnik a téma itthon kevéssé érdekli a kutatókat, annak ellenére, hogy ismertek a szexuális nevelés negligálásának hatásai (Batár, 2002; Parker, Wellings & Lazarus, 2009). Jelen kutatás egy nagyobb szülőket, pedagógusokat és pedagógusjelölteket vizsgáló kutatás részeként célozza a szexuális nevelés tartalmára és idői kezdetére vonatkozó szülői nézeteket. Az online kérdőíves kutatásban 305 szülő (86% nő, 12% férfi, átlag életkor 38,5 év) vett részt, akiket kényelmi mintavétellel, hólabda módszerrel értünk el, 2017-ben. A kutatási adatokat SPSS programmal elemeztük. Az eredmények klaszteranalízise feltárta a szexuális nevelés tartalmainak időzítésére vonatkozó szülői nézetrendszereket, melyekben a saját test elfogadása, tisztelete, a személyes határok és higiéné témái összerendeződnek és a szülők szerint korábban szükséges őket tárgyalni, mint a családok és párkapcsolatok sokfélesége és működése, vagy a legkésőbbre időzített szexuális működés, örömszerzés, nemi betegségek, pornófogyasztás és fogamzásgátlás témákat. Az időzítés kérdésében férfiak és nők eltérő nézeteket vallanak, a férfiak szokás szerint konzervatívabbak a szexuális nevelés időzítése vonatkozásában is. Az időzítés kérdésköre összefüggést mutatott a szülők szexuális neveléssel kapcsolatos általános elfogadó/elutasító attitűdjével – a szex-pozitív szülők a legtöbb témát korábban érintenék a nevelésben. Egy nyitott kérdésben a válaszadó szülők számos további témával egészítették ki a szexuális nevelés tartalmait, kiemelve például a párkapcsolati kultúra fontosságát, és felhívva a figyelmet a szexualitással kapcsolatos bármiféle téma tisztelettel és elfogadással való kezelésének szükségességére (homoszexualitás, aszexualitás stb.), a példamutatás fontosságára és a szexuális abúzus megelőzésére a szexuális nevelésen keresztül. Előadásunkban a nyitott kérdésre adott válaszok tartalomelemzése során nyert eredményeket is bemutatjuk, a kapott eredményeket a szexuális kultúra és a családi nevelés összefüggésében elemezzük, kitérve az eredmények korlátaira és lehetséges továbbgondolására.

Kulcsszavak: szexuális nevelés, szexuális felvilágosítás időzítése, szülői nézetek, nemi különbségek

Szexuális kíváncsiság és érdeklődés gyermekkorban, mint lehetőség a szexuális nevelésre

F. Lassú Zsuzsa[1], Hercz Mária[1], Marozsi Myrtill Noella[2], Zentai Tímea[1]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem
[2]Neumann János Egyetem

A gyermekek szexuális fejlődése és kíváncsisága gyakran hozza zavarba a szülőket, a szexuális felvilágosítást gyakran próbálják elkerülni, a kortársakra vagy az iskolára hárítani. Ha mégsem kerülhető el, akkor a nemzetközi kutatások szerint a szülők általában várnak, hogy a gyermek kérdezzen, majd megpróbálják a témát röviden lezárni (Stone, Ingham & Gibbins 2013). A szülők egy része ugyanakkor megtanítja ilyenkor a testtel kapcsolatos szabályokat, a legfelvilágosultabbak alaposan kihasználják a szexuális nevelés gyermek által felkínált lehetőségét, beszélve az illemről, a jó és rossz érintésekről, de csak nagyon kevesen beszélnek gyermeküknek a szexuális tevékenységekről, annak örömteli jellegéről (Martin & Luke, 2010). Magyarországon a családi szexuális nevelésre vonatkozó kutatások alig születtek, holott a téma fontosságát évtizedek óta hangsúlyozzák a szakértők (ld. Szilágyi, 2003). Kutatásunk célja a gyermek szexuális aktivitása és érdeklődése által teremtett helyzetek szülői reakcióinak vizsgálata hazai mintán. Ennek érdekében 2017-ben egy nagyobb szexuális nevelési kutatás keretében 305 szülőt (86% nő, 12% férfi, átlag életkor 38,5 év, 73% felsőfokú végzettségű) kérdeztünk meg egy online önkitöltős kérdőív segítségével a gyermekükkel kapcsolatos szexuális jellegű helyzetekre adott reakcióikról. A kérdések különböző, kora gyermekkorban gyakori szexuális jellegű élethelyzetre vonatkoznak, amelyekkel kapcsolatban arra voltunk kíváncsiak, történt-e ilyen a szülő gyermekével, és ha igen, hogyan reagált rá. A kutatásban különböző életkorú anyák és apák vettek részt, így a válaszok nemmel és korral való összefüggéseire is kíváncsiak voltunk. Az online kérdőív kényelmi mintavételt tett lehetővé, így a válaszadók nagy mértékben szex-pozitívak voltak. A megkérdezett szülők leggyakrabban a gyermek saját szülei teste iránti érdeklődését tapasztalták (61%), ezt követte a kortársak teste iránti érdeklődés (46%), majd a gyermek maszturbációja (37%), és a gyermek nemi szervének megmutatása másoknak (20%). Nyitott kérdésben kértük, hogy írják le a szülők a gyermek viselkedésére adott reakciójukat, majd a válaszokat a tartalomelemzés módszerével elemeztük. A feltárt összegző kategóriák a (1) negligálás, (2) természetesként kezelés, de a nevelési helyzet nem kihasználása, (3) nevelési helyzet teremtése voltak. Összességében a vizsgálatban részt vevő szülők a gyermekkori szexuális érdeklődés és kíváncsiság eseteit többnyire pozitívan reagálták le, sokan kihasználva a bennük rejlő nevelési lehetőséget is. Eredményeink értelmezését nagyban befolyásolja, és az általánosíthatóságot erősen korlátozza a mintavétellel elért felsőfokú végzettségű, szex-pozitív szülői kör, amely nem tekinthető Magyarországon általánosnak. Leírt reakcióik ugyanakkor akár jó gyakorlatokként is elemezhetők a családi szexuális nevelés vonatkozásában. Előadásunkban ezen jó gyakorlatokat a nemzetközi szex-edukációs ajánlásokkal összevetve mutatjuk be.

Kulcsszavak: szexuális nevelés, gyermekkori szexuális kíváncsiság, szülői nézetek, jó gyakorlatok

Kinek mi a dolga? Szülői nézetek a családi és intézményes szexuális nevelés feladatairól, tartalmáról

Hercz Mária[1], F. Lassú Zsuzsa[1], Marozsi Myrtill Noella[2], Zentai Tímea[1]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem
[2]Neumann János Egyetem

A családi és az intézményes nevelés együttműködése a szexuális nevelés területén is elengedhetetlen, ugyanakkor számos ellentmondást tartalmaz. A Nemzeti Alaptanterv ugyan számos ponton utal a szexuális fejlődés és nevelés kérdésköreire, mégis visszatérő szülői (és

gyermeki) tapasztalat, hogy az intézményes nevelésben nem térnek ki a szexualitás kérdésköreire, és ha igen, akkor csak az elrettentés céljával. Nemzetközi összehasonlító vizsgálatok elmarasztalólag beszélnek a hazai szexedukáció helyzetéről (European Expert Group on Sexuality Education 2016). Pedig a jól felépített, komprehenzív szexuális nevelés védőfakorként működhet a korai szexuális élet rizikófaktoraival szemben (Tanton et al 2015). Sokszor ugyanakkor sem a szülők sem a pedagógusok nem lépnek fel proaktívan, és végül a gyermeknek maradnak a kortársak, és ma leginkább a pornó (Csonka 2015). Ezt a helyzetet azonban a legtöbb szülő nem tekinti kívánatosnak, vagyis adott a témával való foglalkozás kényszere. Kutatásunk célja az intézményes szexuális neveléssel kapcsolatos szülői nézetek vizsgálata. Ennek érdekében 2017-ben egy nagyobb szexuális nevelési kutatás keretében 305 szülőt (86% nő, átlag életkor 38,5 év, 73% felsőfokú végzettségű) kérdeztünk meg egy online önkitöltős kérdőív segítségével. A kérdőív válaszait SPSS programmal elemeztük. A mintavétel sajátosságai miatt a válaszadók nagy része szex-pozitív, liberális attitűdöt mutatott a szexuális neveléssel kapcsolatban, és ugyan saját gyermek- és serdülőkori élményeik nem voltak túl pozitívak az intézményes szexuális felvilágosítással kapcsolatban (ld. a szimpózium egyéb előadásait), azonban ennek ellenére pozitív elvárásokat fogalmaztak meg az iskolai szexuális nevelés kötelező bevezetésével kapcsolatban. Arra a kérdésre, hogy milyen formában látnák eredményesnek ezt a megkérdezett szülők 64%-a (talán igazodva a szokásos megoldáshoz) említi a vendégelőadó meghívását, 60%-uk az egészségnevelés részeként pl. projektnapon tudná elképzelni, 45%-uk viszont külön tantárgyként szakképzett pedagógussal látná megvalósíthatónak. Ehhez kapcsolódóan a válaszadó szülők 79%-a már a pedagógus alapképzésben is szükségesnek látná a szexualitás témájának tanulását, 14%-uk pedagógus továbbképzésben tudná elképzelni a téma helyét, és a válaszadók mindössze 6,9%-a gondolja azt, hogy a szexuális nevelés nem a pedagógus feladata. Az intézményi szexuális nevelés bevezetésével kapcsolatos lehetséges hatásokról a szülőknek nem voltak túlzó illúziói, de néhány kérdésben egyértelműen pozitív hatásra számítanának. Véleményük szerint csökkennének a szexszel kapcsolatos téveszmék, segítené a szexuális abúzus és a nemi betegségek prevencióját, fejlesztené a fiatalok érzelmi kommunikációját és jóllétét, csökkentené a szorongást és az abortuszok számát. Mindezek az eredmények lefedik a komprehenzív szexedukációs programok hatásvizsgálataiban feltártakat (WHO 2010). Eredményeinket az Európai Unió ajánlásaival összevetve értelmezzük.

Kulcsszavak: intézményes szexuális nevelés, szülői saját élmények, szülői nézetek, pedagógusképzés

Szondi Lipót szellemi öröksége

Sz19

Szervező(k): **Kőváry Zoltán** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Kiss Enikő Csilla** - PTE Pszichológiai Intézet

Az idén 125 éve született Szondi Lipót életműve a magyar pszichológia történetének egyik legfontosabb öröksége. Az utóbbi két-három évtizedben szemtanúi lehetünk Szondi látványos "visszatérésének" a szakmai köztudatba. A korábban is széles körben elterjedt ösztönteszt használata mellet egyrészt megjelent az igény arra, hogy felülvizsgálják a sorsanalízis elméletének kompatibilitását a modern tudományos eredményekkel (személyiségelméletek, evolúciós pszichológia, narratív pszichológia), másrészt új alkalmazási területek (pl. tanácsadás) is nyitottá váltak Szondi elgondolásai irányába. Szimpóziumunkat kettős céllal szerveztük meg. Egyrészt az említett újabb alkalmazási területekre szeretnénk ráirányítani a figyelmet, amelyek közül a pályaválasztás sorsanalitikus megközelítése kerül bemutatásra. Ez nem csak a jelenség

mélyebb megértését teszi lehetővé, hanem a gyakorlati tanácsadói munka számára is fontos támpontokat kínál. Másrészt az említett revíziós törekvések kiegészítését igyekszik elvégezni, Ezek a revíziós törekvések ugyanis hajlamosak figyelmen kívül hagyni, hogy Szondi Lipót sorsanalízisének van egy markáns "szellemtudományos" (filozófiai, morál- és valláspszichológiai) dimenziója is, amely nélkül a koncepció egészének megértése hiányossá válik, és a kortárs Szondi-recepció ezen sajátossága egyoldalúvá teheti a hagyomány fejlődését. A revízió kiegészítéséhez kapcsolódó előadások Szondinak az egzisztencializmushoz, Dosztojevszkijhez, illetve a 20. századi értelmiség "önmitizáló" szándékaihoz való viszonyát mutatják be.

Kulcsszavak: Szondi Lipót, sorsanalízis, recepció, humán tudományok, pályaválasztás

Előadások

Egzisztencialista hatások Szondi Lipót újanankológiai én-koncepciójában

Kőváry Zoltán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Szondi Lipót a sorsanalízis fejlődését két szakaszra bontotta: az „óanankológiai” periódusra (1937-1944), amelyben a hangsúly az öröklésre, a családi tudattalanra, az ösztönteszt megalkotására és az irányítható fatalizmusra esett, valamint a második világháború utáni, svájci periódusának „újanankológiai” időszakára. Ez utóbbiban megjelenik a választott sors, a szabadság, az egzisztenciális lehetőségek kérdése, az elmélet középpontjába pedig egy új fogalom, a lelki életet uraló ellentéteket áthidaló Pontifex Én kerül. A sorsanalízis ezen alakulása számos hatás összjátékának következménye: a második világháború és a holocaust sokkja, Szondi személyes sorsának alakulása (internálás, emigráció), valamint az olyan tudományos tényezők, mint az én fogalmának középpontba kerülése a mélylélektanban a század közepe felé. Viszonylag kevesebbet szoktak beszélni arról, hogy milyen masszív egzisztencialista hatások érték a filozófiai kérdések iránt mindig is nyitott Szondit ebben a korszakában. Svájcban Szondi közvetlen közelében éltek és dolgoztak a Daseinanalízis megalkotói (Ludwig Binswanger, Medard Boss), akiket idézett is munkáiban, de írásaiban egyre-másra megjelennek olyan filozófusok is, mint Jaspers, Heidegger, Husserl vagy Karl Löwith. Az előadás amellett szeretne érveket felhozni, hogy az újanankológia abban a formában, ahogyan Szondi megalkotta, valószínűleg nem jöhetett volna létre eme egzisztencialista és fenomenológiai hatások nélkül. Az egzisztenciális filozófia és pszichológia befolyásának bemutatása mellett a legfontosabb központi kérdésünk Szondi újanankológiai én-felfogása lesz, ugyanis az – véleményem szerint – meglepően hasonlít Kierkegaardnak „A halálos betegség” című alapművében kifejtett nézeteire. Bár Kierkegaard hatását filológiailag nem lehet kimutatni Szondi műveiben, az indirekt hatás azonban számos ponton valószínűsíthető, amely további kérdéseket vet fel a kutatás számára. Az utóbbi évtizedek Szondi-reneszánszában az elmélet és a gyakorlat eme humán tudományos (vagy régebbi, európai kifejezéssel szellemtudományos) aspektusai, a filozófiai, morál- és valláspszichológiai dimenziók indokolatlanul a háttérbe szorultak, aminek következtében a kortárs Szondi-recepció könnyen egyoldalúvá válhat. Ez a dimenzióvesztés nem csak Szondi komplex irányzatát, hanem a pszichológia egészét is fenyegeti a 21. században; az előadás arra szeretné felhívni a figyelmet, hogy a komplexitás megőrzése létfontosságú nem csak a sorsanalízis, hanem a lélektan egésze számára.

Kulcsszavak: sorsanalízis, újanankológia, egzisztencializmus, én-fogalom

A pályaválasztás a sorsanalízis tükrében

Reinhardt Melinda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Az előadás a pályaválasztás kérdését járja körbe Szondi Lipót két, már a hazai években elkészült munkájára alapozva. A sorsanalitikus elméletben ún. „sorsdöntő választásaink" egyik legfontosabbika az operotropizmus, azaz hivatásunk, életpályánk megválasztása. Az életünk fordulópontjain megszülető döntéseinkben Szondi a tudattalanul ható családi tapasztalatok „kényszerítő" hatása mellett az Én szabad választását is kiemelte. Az egyén genetikailag meghatározott sorsterében szabadon és tudatosan dönthet arról, hogy milyen életutat, s abban milyen személyeket, milyen érdeklődési köröket, milyen hivatást választ magának. A szabadon, elhivatottságból történő pályaválasztás az egyik legfontosabb útja annak, hogy az őseink által determinált ösztönszükségleteinket a társas közeg és önmagunk számára is hasznos, pozitív formában elégíthessük ki. Az előadásban a genotropizmus, majd az operotropizmus/ergotropizmus jelenségének bemutatása után a pályaválasztás életszakaszának Szondi által leírt ösztönjellemzőit részletezzük, valamint a pályaválasztás és a Szondi-féle szükségletrendszer kapcsolatait elemezzük. A megértést esetrészletek bemutatása segíti.

Kulcsszavak: Szondi Lipót, sorsanalízis, pályaválasztás, genotropizmus, ergotropizmus, tízprofilos Szondi-teszt

Mű és mítosz viszonya Szondi sorsnalízisében

Narancsik Gabriella - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Szondi életrajzi vonatkozású írásaiban és barátaihoz írt leveleiben visszatérően foglalkozott „sorsanalízise" kialakulásának ,rendeltetésének, tulajdonképpeni sorsának kérdéseivel. A Szondiról szóló másodlagos irodalom lényegében változatlan formában átvette Szondi írásaiban lefektetett önmeghatározását. Előadásomban kísérletet teszek annak bemutatására, hogy az említett narratívák sokkal inkább egy egzisztenciális súlyú élmény szimbolikus leképezései, avagy a nagy elődökkel (Freud és Jung) való feltehetően öntudatlan azonosulás mintáit követik, mintsem az életmű valódi keletkezéstörténetét rögzítik. Ennek egyik példája, amikor Szondi a sorsanalízist új- és óanankológiai szakaszra bontja, élesen elkülönítve a sors kényszer jellegét hangsúlyozó, és az én bizonyos fokú szabadságát előtérbe helyező elméletét. Ha Szondi munkáit tüzetesen szemügyre vesszük, egyértelművé válik, hogy az orientáció egy fokozatos változásáról van szó, melynek előzményei már az ún. óanankológiai időszakban világosan láthatóak. A szakaszolás hátterében a koncentrációs táborban átélt megrázó tapasztalatok, és a megmenekülés élménye, kétségtelenül egyfajta újjászületés élmény állhatott. Szondi fent leírt megoldása illeszkedett a modern entellektüel "én-teremtés" mítoszaihoz. Előadásom második felében a modernitás kulturális toposzainak szerepét vizsgálom Szondinak az életműve keletkezéséről és sorsáról konstruált narratíváiban. Továbbá kitérek ezen narratívák kulturális párhuzamaira, összevetem Szondi, Freud és Jung ön-mítosz kísérleteit.

Kulcsszavak: Szondi Lipót, sorsanalízis, én-teremtés, mítosz

Dosztojevszkij és Szondi: a tudományos kreativitás személyes forrásai

Kőváry Zoltán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Amikor a sorsanalízis kialakulásáról beszél tanulmányaiban, Szondi Lipót sosem felejti el kiemelni, hogy az első lökést az elmélet megfogalmazásához Dosztojevszkij regényeivel és családfájával kapcsolatos vizsgálódásai adták. Szondi Dosztojevszkij-élménye nem egyedülálló, hiszen számos filozófus (Nietzsche, Sesztov, Camus), író (Thomas Mann) és pszichológus (Freud) nevezte az írót egyik legmeghatározóbb szellemi élményének. Dosztojevszkijt ezért joggal nevezhetjük a modern mélylélektanok (pszichoanalízis, egzisztenciális pszichológiák) egyik legfontosabb előfutárának. Szondinál azért kell egyedülálló hatásról beszélni, mert Dosztojevszkij az ő számára nem egy már meglevő elmélet igazolásául szolgáló „eset", mint Freudnál, hanem olyan pszichológiai belátások forrása, amely egy új elmélet megfogalmazásához vezetett el. Fathali Moghaddam modellje alapján ez az irodalom és pszichológia bonyolult kapcsolatában egy más kategóriát jelent, mint a pszichoanalitikusok vagy pszichiáterek patográfiai/pszichobiográfiai vizsgálódásai. Azt, hogy Dosztojevszkijt Szondi az első legfontosabb hatásként nevezi meg a sorsanalízis megformálásában, pszichológiailag kiemelkedő jelenség elsődleges indikátorának kell tekintenünk Szondi szellemi fejlődésében a pszichobiográfus Irving Alexander nyomán. Hogy hogyan befolyásolhatta ez az élmény Szondi tudományos kreativitásának alakulását, két pszichoanalitikus koncepció, Hermann Imre kreativitás-modellje és Normann Holland befogadás-elmélete alapján igyekszem bemutatni. Hermann szerint ugyanis nagy gondolat nem születhet a tudattalan hatása nélkül, és a szunnyadó tehetség-egész csak egy kiváltó erő nyomán kerülhet a felszínre. Ilyen erő lehet trauma, krízis, konfliktus, de esztétikai hatás vagy csúcsélmény is, ami Maslow szerint mindig „akut identitás-élmény" is. Holland szerint egy mű értelmezését (jelen esetben a Dosztojevszkij-regények fiatal Szondi általi interpretációját) mindig megelőzi egy befogadói folyamat, ami a befogadó „viszontáttételére" épül, így az értelmezés valójában önanalízisnek (is) tekinthető. Az (ön)analízis a következő fázisokat tartalmazza Holland szerint: kezdeti közeledés (várakozás) – a befogadott anyag szelekciója (elhárítás) – a vágyak kivetítése a befogadott anyagra (fantázia) – a befogadott anyag átfordítása témákba (transzformáció). Dosztojevszkij volt tehát ilyen értelemben nem csak Szondi első „páciense", hanem „analitikusa" is, és a végső transzformáció egy eredeti, újszerű intellektuális konstrukcióhoz, a sorsanalízis elmélethez vezetett el, amivel Szondi megértette önmagát és másokat is: Dosztojevszkijt majd „valódi" pácienseit. A két dimenzió egymástól elválaszthatatlan, hiszen a hermeneutika egyik alaptézise szerint megértésről akkor beszélünk, ha az „én a te-ben önmagára talál".

Kulcsszavak: Szondi Lipót, Dosztojevszkij, sorsanalízis, befogadás, kreativitás, hermeneutika

A szexualitás szerepe a humán lét különböző fejlődési stádiumaiban, állapotaiban

Sz20

Szervező(k): **Hevesi Krisztina** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

Vitavezető: **Hevesi Krisztina** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A párkapcsolat egy erősen szignifikáns faktor a személy jólléte, fizikai és mentális egészsége szempontjából, s az intimitás szintje fontos puffer tényező a mindennapi stresszorokkal szembeni megküzdésben (Ferreira, Narciso és Novo, 2012). Drigotas és Rusbult már 1992-es modelljükben öt olyan szükségletet azonosítottak és definiáltak, amely szerintük a sikeres párkapcsolathoz többé-kevésbé elengedhetetlen: 1. Intimitás: személyes gondolatok érzések és titkok megosztása egymással (a jelenről, a múltról és a jövőről); 3. Szex: a szexuális élet közössége (a kézfogástól a közösülésig); 3. Érzelmi bevonódás: érzelmi kötődés a másikhoz, öröme a partner számára is örömet jelent, míg bánata a másiknak is fáj; 4. Társaság/barátság: együtt végezni dolgokat, együtt tölteni a szabadidőt, élvezni egymás társaságát; 5. Intellektuális bevonódás: ötletek és ismeretek megosztása, értékek és attitűdök megvitatása, és a többi. Különböző életkorokban és élethelyzetekben e párkapcsolati szükségletek eltérő mértékben vannak jelen a pár és az egyén életében – szimpóziumunk elsősorban a szexualitásra ható tényezőket vizsgálja: a szüzesség elvesztése, a párkapcsolaton belüli szexuális diszfunkció, az online pornográfia hatása, valamint az egészséget érintő súlyos változások esetén.

Kulcsszavak: szexuális egészség, szexuális diszfunkció, párkapcsolat

Előadások

A szüzesség és elvesztése napjainkban – élmények, vélekedések a 18-25 évesek körében

Béres Balázs - MH BHD (Magyar Honvédség, vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár)

A vizsgálat célja: a 18-25 éves fiatalok szüzességükkel és annak elvesztésével kapcsolatos tapasztalatainak mélyebb feltárása volt. Módszer: a kutatásban 87 személy (ebből 42 férfi és 45 nő) vett részt. A vizsgálati személyek mindegyike egy saját készítésű kérdőívet töltött ki, illetve 20 fő rövid, szintén saját összeállítású, félig-strukturált interjúban is részt vett. Eredmények: a nők szignifikáns mértékben hamarabb esnek át első szexuális aktusukon (átlagosan 16,87 évesen), mint a férfiak (átlagosan 17,71 évesen), illetve az első aktuskori partnerek általánosan idősebbek mind a két nem esetében (férfiak partnere átlagosan 1,02 évvel, nőké 2,02 évvel). Első aktuskori motivációs tényezők tekintetében nem találtam számottevő eltérést férfiak és nők között. A megkérdezett férfiak 42,9%-a, míg a nők 57,8%-a hivatkozott pozitív kapcsolati tényezőkre, helyzeti tényezőkről a férfiak 31%-a, a nők 28,9%-a számolt be, míg ösztön és biológiai késztetésekről a férfiak 83,3%-a, a nők 77,8%-a tett említést. Első aktuskor átélt szorongás mértékében szintén nem találtam eltérést a nemek között (1-7-ig terjedő Likert-skálával mérve férfiak átlagértéke: 4,196, nőké: 3,956), ám a férfiak szignifikáns mértékben jobban élvezték az együttlétet, mint a nők (1-7-ig terjedő Likert-skálán férfiak átlagértéke: 4,714, nőké: 3,711). Ezt kiegészítendő, a férfiak szignifikánsan gyakrabban is számoltak be orgazmus átéléséről (férfiak 81%-a, nők 13,3%-a). Az aktus elvárásoknak való megfelelésének tekintetében nem találtam eltérést a nemek között (szintén 1-7-ig terjedő Likert-skálán mérve férfiak átlagértéke: 4,357, nőké: 4,089). A megkérdezett férfiak 78,6%-a, míg nők 93,3%-a védekezett. Első aktuskori alkoholos

befolyásoltságról a megkérdezett férfiak 31%-a, a nők 28,9%-a tett említést, míg kábítószeres befolyásoltságról csupán a nők 6,7%-a. Következtetések: a kapott eredmények nem támasztják alá több ponton sem az angolszász kutatások által sugalltakat. Érdemes továbbá a pilótajelleggel készített 20 interjú felvételének megismétlése nagyobb mintaelemszámmal, mely tovább árnyalhatja így a kérdőív által kinyert adatokat.

Kulcsszavak: szex, szexualitás, szüzesség, motiváció, szorongás, orgazmus

A női orgazmus elérésének nehézségeivel összefüggő tényezők vizsgálata

Hevesi Barbara[1]; Hevesi Krisztina[2]; David L. Rowland[3]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, hallgató
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék
[3] Valparaiso University, USA

A női orgazmus elérésének nehézsége az egyik leggyakoribb problémának számít a szexuális funkcionálás terén (Mitchell és mtsai, 2013; Mercer és mtsai, 2003). Azonban a jelenség komplexitásából adódóan számos kérdéssel kapcsolatban inkonzisztens eredmények állnak rendelkezésünkre. Éppen ezért, a jelen kutatás célja az orgazmus problémákkal összefüggő bio-pszicho-szociális tényezők elemzése a partnerrel való szexuális aktivitások kontextusában. A 310 fős, heteroszexuális egyetemista mintán (átlagéletkor: 21,2 év; szórás: 1,7) egy 2017-ben, David L. Rowland és Hevesi Krisztina által kialakított, önbevalláson alapuló kérdőív felhasználásával vizsgáltam az orgazmus problémákkal küzdő és nem küzdő nők közti különbséget. Az eredmények szerint az orgazmus elérését általában nehézségként megélő nők ritkább ($U = 3005{,}50$; $Z = -11{,}440$; $p < 0{,}001$; $r = -0{,}651$) és kevésbé kielégítő orgazmusról ($U = 6330$; $Z = -5{,}022$; $p < 0{,}001$; $r = -0{,}303$), gyakoribb lubrikációs ($U = 10326{,}5$; $Z = -2{,}114$; $p = 0{,}035$; $r = -0{,}121$) és arousal problémákról ($U = 8706$; $Z = -3{,}769$; $p < 0{,}001$; $r = -0{,}218$) számoltak be, továbbá kevésbé értékelték fontosnak a szexet ($U = 9744{,}5$; $Z = -2{,}924$; $p = 0{,}003$; $r = -0{,}167$), valamint kevésbé is érdeklődtek iránta ($U = 9918$; $Z = -2{,}782$; $p = 0{,}005$; $r = -0{,}158$), mint a kontrollcsoport tagjai. Ezenkívül alacsonyabb szexuális ($U = 5013$; $Z = -3{,}885$; $p < 0{,}001$; $r = -0{,}253$) és párkapcsolati elégedettséget ($U = 5825$; $Z = -2{,}07$; $p = 0{,}038$; $r = -0{,}135$), valamint az orgazmus problémák előfordulásakor gyakoribb negatív érzelmeket éltek meg ($U = 7562$; $Z = -3{,}515$; $p<0{,}001$; $r = -0{,}209$), s gyakrabban feltételezték ugyanezt a partnerüknél ($U = 8114{,}5$; $Z = -2{,}359$; $p = 0{,}018$; $r = -0{,}141$). Továbbá ritkábban maszturbálnak ($U = 9551$; $Z = -3{,}152$; $p = 0{,}002$; $r = -0{,}179$), mint azok, akiknek nem jelent gondot az orgazmus elérése. Azonban a két csoport között nem mutatkozott szignifikáns különbség a szexuális aktivitások gyakoriságában ($U = 10537$; $Z = -1{,}877$; $p = 0{,}061$; $r = -0{,}107$). Emellett pedig számos bio-pszicho-szociális tényező előfordulásában különböznek az orgazmus problémákat megélő nők a kontrollcsoporttól, mint például a figyelem hiányának ($\chi 2$ (1, N = 303) = 8,257, $p< 0{,}01$; $\varphi = 0{,}165$) vagy a szorongásnak megtapasztalásában ($\chi 2$ (1, N = 303) = 14,169, $p< 0{,}001$; $\varphi = 0{,}216$). A kutatás eredményei alapján a női orgazmus zavar kritériumai szerint a diagnózishoz nem feltétlen elégséges tüneteket produkáló nőknek szintén szükségük van segítségre a kielégítő és egészséges szexuális funkcionálás eléréséhez. Az általuk megélt nehézségeket a szexualitás teljességében, az orgazmus komplex minőségének megfelelő nézőpontból ajánlott megközelíteni.

Kulcsszavak: női orgazmus problémák, szexuális elégedettség, frusztráció, szexuális aktivitás

A pornóhasználat hatása a szexuális funkciókra

Csonka Balázs[1], Hevesi Krisztina[2]

[1] Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A pornográf tartalmak fogyasztásának hatásai között már a legrégebbi kutatási eredmények is megerősítik az erős szexuális ingerekhez való hozzászokást, habituációt (Zillmann, 1986). A modern pornó intenzifikációs törekvései (például a HD, 3D, VR tartalmak) és széles körű elterjedtsége napjainkra mind az inger erejét, mind annak expozícióját rendkívüli mértékben változtatták meg. A pornóvideók ingeráradatához szokott felhasználók, de partnereik körében is gyakori tapasztalat a szexuális arousal (Albright, 2008); valamint az együttlétek gyakoriságának (Grov és mtsai, 2010) csökkenése, a pornóhasználat hatását a vágyzavarokon túlmutatóan a többi szexuális funkció vonatkozásában azonban egyelőre nem sikerült igazolni (Landripet és Štulhofer, 2015). Az itt bemutatásra kerülő kutatásunkban azt vizsgáltuk, lehet-e összefüggés a pornóhasználat gyakorisága és a szexuális működés egyes dimenziói között. Módszer: Kutatásunkban kapcsolatban élő magyar férfiak (N=2451) és nők (N=1365) töltötték ki online kérdőívünket, melyet az egyik ismert hazai magazinportálon tettünk közzé. A szexuális működés egyes dimenzióit nők esetében a Női Szexuális Funkció Index (FSFI, Rosen és mtsai, 2000) magyar változatán; férfiak esetében az előbbihez illesztett itemek férfi megfelelői segítségével mértük. A pornóhasználat gyakoriságára egy-itemes mérést alkalmaztunk. Eredmények: A pornófogyasztás gyakorisága és a szexuális vágy dimenziói között mind a férfiak, mind a nők esetében szignifikáns ($p<0,001$) pozitív összefüggést találtunk. Férfiak esetében a pornóhasználat gyakorisága szignifikáns negatív összefüggést mutatott az együttlétek érzelmi közelségével ($p<0,001$) és a szexuális elégedettséggel ($p<0,001$) is. A szexuális izgalommal és az orgazmussal kapcsolatos funkciókkal a pornóhasználat egyik nem esetében sem mutatott összefüggést. Következtetések és kitekintés: Eredményeink a pornóhasználat hatásainak mind mennyiségi, mind minőségi vonatkozásait megerősítik. A szexuális vággyal kapcsolatos összefüggések a pornóhasználat alternatív kielégülés funkciójára utalnak, elsősorban férfiak esetében. Ez megerősíti azokat a korábbi eredményeket is, melyek alapján a férfiak körében elsősorban a pornó magányos, maszturbációs célú használata a jellemző. A szexuális együttlétet érintő zavarok esetében – bár kvalitatív kutatási eredmények a merevedési és ejakulációs zavarral való összefüggésre is utalnak – a kapcsolat kevésbé tűnik egyértelműnek. Ennek egyik lehetséges magyarázata, hogy e zavarok rendszerint partnerrel megélt szexuális együttlétek során jelennek csak meg, így a maszturbációs jellegű kielégülések előtérbe kerülésével ezek gyakoriságában nem várható érdemi növekedés.

Kulcsszavak: pornófogyasztás, szexuális funkciók, érzelmi közelség

A teljes gégeeltávolításon átesett betegek kötődési viselkedésének vizsgálta a szexualitás tükrében

Barcsi Beatrix[1], Háromi István[1], Gerlinger Imre[1], Nagy László[2], Bandi Szabolcs[3], Karádi Kázmér[4], Hevesi Krisztina[5]

[1] Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika
[2] Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3] Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[4] Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[5] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A fej-nyaki rosszindulatú daganattal műtött betegekkel végzett kutatásaink alapján a teljes gégeeltávolítás a szexuális életre negatív hatással lehet. Eredményeink szerint a nőknél a nemi vágy teljes hiánya lép fel, és aszexuálissá válnak. A férfiak 34%-a küzd vágy- és erekciós problémával, és szexuális aktivitásuk és élményeik megélése is zavart szenved. Jelen kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a műtéten átesett betegek milyen kötődési stílussal rendelkeznek, és kötődési viselkedésük hogyan befolyásolja szexuális aktivitásukat. A kutatásban 112 fő vett részt: 51 teljes gégeeltávolításon átesett páciens (48 férfi, 3 nő) és 61 egészséges, krónikus betegségben nem szenvedő felnőtt (54 férfi, 7 nő). A résztvevők kötődési viselkedését a Közvetlen Kapcsolatok Élményei (ECR; Brennan és mtsai, 1998; magyar sztenderd Nagy László, 2005) kérdőívvel vizsgáltuk, mely két dimenzió (elkerülés és szorongás) mentén négy kötődési stílust (biztonságos, elárasztott, elkerülő, félelemteli) határoz meg. Szexuális aktivitásukat a Derogatis Szexuális Funkció Kérdőív (DISF-SR; Derogatis,1987; 5 alskála: Szexuális fantázia, Szexuális izgalom, Szexuális viselkedés, Orgazmus, Vágy és kapcsolat) segítségével vizsgáltuk. Eredményeink szerint a kötődési stílusok tekintetében az elvégzett Khí-négyzet próba alapján nem mutatkozott különbség a teljes gégeeltávolításon átesettek és a kontrollcsoport tagjai között (Khí-négyzet (3) = 0,891; p<0,01). Mindkét csoportban közel azonosnak mutatkozott a kötődési stílusok aránya: biztonságos kötődés 65% illetve 62%, elárasztott 14% illetve 16%, elkerülő 8% illetve 12%, félelemteli 13% illetve 10%. A teljes gégeeltávolításon átesett betegek kötődési dimenziónak és szexuális aktivitásának összefüggését vizsgálva (Spearmen-korreláció) szignifikáns negatív korrelációt találtunk a kapcsolati szorongás és az orgazmus átélésének sajátosságai (r=-0,301; p<0,05), a kapcsolati szorongás és a Szexuális vágy és kapcsolat dimenzió (r=-0,303; p<0,05), illetve a párkapcsolati elkerülés és a Szexuális vágy és kapcsolat dimenzió tekintetében (r=-0,310; p<0,05). Eredményeink szerint a kötődési stílus nem változott meg a daganatos megbetegedés hatására, s bár a betegséggel járó életmód- és életminőség változás erősen kihat a szexualitásra, a párkapcsolatok megélésének módját meghatározó kötődési stílusokat nem befolyásolja.

Kulcsszavak: fej-nyaki rosszindulatú daganatok, teljes gégeeltávolítás, kötődési stílusok, szexualitás aktivitás, életmód- és életminőség változás

Virágzás és mentális egészség

Sz21

Szervező(k): **Vargha András** - KRE BTK Pszichológiai Intézet és ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Oláh Attila** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológia fokozott figyelmet fordít azoknak a személyen belüli forrásoknak és társas kapcsolatoknak a tanulmányozására, amelyek garanciái annak, hogy az emberek elégedettek legyenek múltjukkal, boldogság és flow jellemezze jelenüket, s reménnyel és optimizmussal nézzenek a jövőbe. A jelen szimpózium az ELTE Boldogságkutató Műhelye és a KRE BTK Benda Kálmán Szakkollégium Pszichológiai Műhelye pozitív pszichológia és a mentális egészség témakörébe illeszkedő közös kutatási tapasztalataiból mutat be egy csokorra valót. Az első előadás (Oláh és mtsai.) egy 5 pilléren álló mentális egészség teszt, a MET elméleti hátterét, konstrukcióját és pszichometriai ellenőrzését mutatja be. A második (Vargha és mtsai) a MET és hat szociodemográfiai változó kapcsolatát boncolgatja. A harmadik (Eidenpenz és mtsai) 40 személy alapos esetelemzésével veszi górcső alá a mentális jóllét megélését mindennapos történésekben. Végül a negyedik (Zábó és mtsai) az Életcél és az Élet Értelme Kérdőív 3 változója alapján klaszteranalízissel feltárt típusokat hoz érdekes összefüggésbe a mentális egészség változóival. A szimpóziumban említett kutatásokat az NKFI támogatta (NKFI-6, 116965).

Kulcsszavak: Pozitív pszichológia, mentális egészség, MET

Előadások

Egy új mentális egészséget mérő kérdőív, a MET kidolgozása

Oláh Attila, Nagy Henriett, Magyaródi Tímea, Török Regina, Vargha András - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; KRE Pszichológiai Intézet; KRE és ELTE Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológia egyik küldetése és feladata az, hogy egy elméletileg megalapozott és mérőeszközként tekintve is érvényes tesztet dolgozzon ki a mentális egészség mérésére. Mások, illetve saját kutatásaink is azt bizonyítják, hogy a mentális egészség egyfajta jóllét biológiai, pszichológiai, társadalmi és spirituális szinten, ezen kívül pedig képesség a pozitív állapotok fenntartására, megélésére, melyhez a hatékony megküzdés és savoring, valamint a reziliencia és a dinamikus önszabályozás jelenléte is társul. Ez az elmélet ötvözi a flourishing (virágzás) fogalmát azokkal a képességekkel (megküzdés, savoring, reziliencia, dinamikus önszabályozás, pszichológiai immunitás), amelyek szerepet játszanak a mentális egészség megőrzésében. A jelen előadásban szeretnénk bemutatni ezen eljárás operacionalizálását, valamint a mentális egészség új mérőeszköze, a MET kialakításának főbb lépéseit. Egy 554 felnőtt személyt (160 férfi, 393 nő) felölelő online kérdőíves vizsgálat során a kitöltők 34 tételre válaszoltak a mentális egészség öt területével kapcsolatban: Globális jóllét (G); Savoring (S); Alkotó-végrehajtó individuális és szociális hatékonyság (AV); Önreguláció (Ö); Reziliencia (R). Egy olyan kérdőívet próbáltunk meg létrehozni, melynek itemei a fent leírt 5 dimenzióba rendeződnek. Itemanalízis, feltáró FA (MLFA Promax rotációval), valamint konfirmatív FA segítségével (lépésenként elhagyva azokat a tételeket, amelyek nem illeszkedtek jól 5-faktoros modellünkre) végül egy olyan 5 skálából (G, S, AV, Ö, R) álló 15 tételes kérdőívet kaptunk (rendre 3, 2, 3, 2, 5 tétellel), melyek minden szempontból kielégítő adekvációs mutatókkal rendelkeznek. 1. Az 5 skála Cronbach-alfa értékei (0,85; 0,71; 0,75; 0,79; 0,81) mind az elvárt 0,70 fölöttiek. 2. Feltáró FA-ban KMO = 0,85, a tételek kommunalitásai pedig mind 0,35 fölöttiek. 3. Konfirmatív FA-ban RMSEA = 0,052; C90 = (0,043; 0,061); pClose = 0,351, n.sz; SRMR = 0,046; CFI = 0,952; TLI = 0,94; df = 2,5. A fenti

pszichometriai mutatók szerint a MET minden konstrukciós kritériuma megfelelő, sőt, a legtöbb közülük kiváló. Ez megerősíti a MET magas reliabilitását és belső validitását.

Kulcsszavak: Pozitív pszichológia, Mentális Egészség Teszt, pszichometria

A MET kapcsolata szociodemográfiai változókkal

Vargha András, Diósi Karola, Pásztor Adrienn, Ódor Vivien, Csengődi Márta - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; KRE Pszichológiai Intézet; KRE és ELTE Pszichológiai Intézet

A mentális egészség magában foglalja azt a készséget, mellyel az egyén megéli és megőrzi pozitivitását. Ehhez tartozik a hatékony megküzdés képessége, a savoringre való hajlam, valamint a reziliencia és a dinamikus önszabályozás jelenléte. Ezt az elméletet operacionalizálja a szimpózium első előadásában bemutatott 15 tételes MET, melynek állításai 5 skálába rendeződnek: Globális jóllét; Savoring; Alkotó-végrehajtó individuális és szociális hatékonyság; Önreguláció; Reziliencia. A MET létrehozásának alapjául szolgáló online vizsgálatban (N=554) a személyek megadták hat szociodemográfiai adatukat (nem, kor, iskolázottsági szint, családi állapot, nevelt gyermekek száma, anyagi helyzet) is. Egy kutatás szerint a boldogság képletében az öröklés 50%-ért felelős, a személy saját akarata, „erőlködése" 40%-ot ér, a külső körülmények (köztük a szociodemográfiai változók) hatása pedig 10%-os. A jelen előadás ez utóbbival kapcsolatos elemzések eredményeit ismerteti, melyek a MET-tel kapcsolatos külső validitás célját szolgálták. A MET-skálák kapcsolatát az ordinális jellegű szociodemográfiai változókkal Spearman-féle rangkorrelációk segítségével, nominális változók (nem és családi állapot) esetén pedig átlagok összehasonlításával (kétmintás t- és Welch-próba alkalmazásával) vizsgáltuk. Ez utóbbi esetben az átlagok közti különbség nagyságát a Cohen-féle hatásmértékkel (d) is megmértük. Eredményeink (kizárólag az 1%-os szinten szignifikáns eredményeket említve): A kor pozitívan korrelál az önregulációval (r = 0,18) és a rezilienciával (r = 0,25). Az iskolázottság pozitívan korrelál a globális jólléttel (r = 0,17) és az alkotó-végrehajtó képességgel (r = 0,15), valamint a rezilienciával (r = 0,25). A gyermekek száma pozitívan korrelál a globális jólléttel (r = 0,11), a rezilienciával (r = 0,25) és az önregulációval (r = 0,17) negatívan. Az anyagi helyzet pozitívan korrelál a globális jólléttel (r = 0,16) és az alkotó-végrehajtó hatékonysággal (r = 0,12). A korrelációs kapcsolatokban egyetlen szignifikáns különbség volt férfiak és nők között: az anyagi helyzet és a globális jóllét férfiaknál nem korrelált szignifikánsan (r = -0,01), míg nőknél igen (r = 0,24). A skálaátlag tekintetében a férfiak jobbak voltak az önregulációban (d = 0,29), viszont alacsonyabb volt a savoring szintjük (d = -0,50). A házasságban élők magasabb pontszámot értek el az egyedülállókkal összehasonlítva a globális jóllét (d = 0,53) és a reziliencia (d = 0,56) tekintetében, illetve magasabb pontszámot értek el a párkapcsolatban élőkkel összehasonlítva az önreguláció (d = 0,37) és a reziliencia (d = 0,34) tekintetében. Az utóbbiak magasabb értéket mutatnak a globális jóllét skálán (d = 0,47) az egyedülállókkal összehasonlítva.

Kulcsszavak: MET, szociodemográfiai változók, mentális egészség

Boldogság, spiritualitás és mentális egészség vizsgálata interjúval és tesztekkel

Eidenpenz Orsolya, Somody Zoltán, Füzes Nóra, Kovács Boglárka, Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet; KRE Pszichológiai Intézet; KRE Pszichológiai Intézet; KRE Pszichológiai Intézet; KRE és ELTE Pszichológiai Intézet

A napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt nyerő pozitív pszichológia eredményei alapján a mentális egészség az élet alapvető minőségi meghatározója. A jelen kutatás részletesen vizsgálja a globális és szubjektív jóllét, a pszichológiai immunitás, a személyes növekedés és a savoring jelenségének kérdéskörét. A vizsgálatban 40 fő (20-20 férfi és nő) vett részt, akik saját és a vizsgálatot végzők véleménye szerint boldog, megelégedett életet élnek. A személyesen megkeresett személyek félig strukturált interjúban vettek részt, emellett kitöltöttek öt kérdőívet is a szubjektív jóllét és a személyes növekedés témakörében: Globális Jóllét Kérdőív (Oláh, 2012), Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív Rövidített Változat (Oláh, 2015), Virágzás Kérdőív (Diener és Biswas-Diener, 2009), Virágzás Kérdőív (Huppert és So, 2013), Boldogságteremtő Stratégiák Kérdőív (Bryant és Veroff 2007). A kutatás egy új mérőeszköz, a Mentális Egészség Teszt (MET) fejlesztésével is kiegészült, mely további szempontokat ad a megelégedett élet tényezőinek feltárására, valamint egyesíti és kibővíti az említett mérőeszközök tételeit. A kapott adatok elemzése alapján általánosan kimutatható a vizsgálati személyeknél a mindennapi apró örömök értékelése, a hála gyakorlása, a személyes fejlődésre való fokozott figyelemfordítás és a társas kapcsolatok stabilitása. A vizsgálat során nem található erős összefüggés a tesztek eredményei és a feldolgozott kvalitatív adatok között a boldog, megelégedett élet meghatározó elemeire vonatkozóan. Életkor tekintetében megfigyelhető, hogy a fiatalabb és az idősebb korosztályú résztvevőknél eltérő a személyes növekedés és az élettel való elégedettség értékrendszerének jellege, az életkor növekedésével a személyes önmegvalósításról az egzisztenciális biztonság és fenntartás felé tolódik a hangsúly. Bár a mentális egészséghez nem nélkülözhetetlen az intézményes vallásosság, bizonyos fokú spirituális nyitottság hozzájárul egy szélesebb körű látásmód és egy elfogadóbb értékrend kialakításához.

Kulcsszavak: Boldogság, spiritualitás, mentális egészség

Virágzás - Egy értékekkel telített, jelentésteli élet koncepciója

Zábó Virág, Kiss Paszkál, Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet; KRE Pszichológiai Intézet; KRE és ELTE Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológia előremutató szerepe a boldogság és a jóllét radikálisan új értelmezésében, specifikusabban a célállapot, a virágzás (flourishing) mint a jóllét összetett konstruktumának a megteremtésében rejlik. Kutatásunkban egy értékekkel telített, jelentésteli élet koncepciójának megalkotására tettünk kísérletet. Az élet értelmességének megélésének szubjektív élményét és az értelmesség keresését a Wulff-féle valláshoz való attitűdök, a kötődés, illetve az aspirációk mint értéktelített, hosszú távú célok tükrében vizsgáltuk. A kapott összefüggéseket az ezek következményének tulajdonított mentális egészséggel vetettük össze, melynek pozitív pólusát a virágzás állapotával azonosíthatjuk. Az online vizsgálat során felhasznált kérdőívcsomag a Kritika Utáni Vallásosság Skálát (Martos és mtsai, 2009), az ECR-RS-t, az Aspirációs Index Rövidített változatát, az Életcél Kérdőívet, az Élet Értelme Kérdőívet, valamint a MET-et tartalmazta. A teszteket 506 felnőtt töltötte ki. Az Életcél és az Élet Értelme Kérdőív 3 változója alapján klaszteranalízis segítségével sikerült a személyek 6 értelmes típusát feltárnunk (K1: Kiegyensúlyozottak, K2: Értelmet megélők és keresők, K3: Értelmet megélők, K4: Keresők, K5: Enerváltak, K6: Küszködők), melyeket megpróbáltunk értelmezni a vallásosság-spiritualitás, a kötődés, illetve a mentális egészség különböző mutatóinak tükrében is. Néhány érdekesebb eredmény: 1. A legérettebb vallásos attitűd az Értelmet megélők és keresők típusra, míg az Ortodoxia a Kiegyensúlyozottakra jellemző a leginkább. A Keresők amellett, hogy elutasítják a

transzcendenst, a vallásos tartalmakat szimbolikusan értelmezik, mely a „világra való nyitottságot” jelenti. A Küszködők között van a legtöbb ateista, az Enerváltakat pedig leginkább a Relativizmus vallásos attitűd jellemzi. 2. Társas kapcsolataikban magas fokú szorongást és elkerülésre való motivációt élnek meg a Küszködők és a Keresők. Őket leginkább extrinzik célok vezérlik. Az Értelmet megélők Aspirációs Mutatója a legmagasabb, az intrinzik-extrinzik célok aránya a Küszködőknél a legalacsonyabb. 3. A K1-K3 klaszter átlaga a MET minden mutatója szerint nagyságrenddel magasabb, mint a K6 (Küszködő) klaszteré. Közülük a Savoring és az Alkotó-Végrehajtó hatékonyság tekintetében még külön is kiemelkedik a K2 klaszter (Értelmet megélők és keresők). K3 kiváló, K1 és K2 pedig az átlagosnál jobb önregulációs képességgel és rezilienciával rendelkezik. E két utóbbi MET-skála tekintetében a Keresők (K4) gyengék, ha nem is olyan mértékben, mint a Küszködők (K6). Az Enerváltak (K5) a legtöbb MET-skála tekintetében gyengébbek, mint a K1-K3 klaszterbeliek, ez legkevésbé az Önregulációra érvényes. Az értékekkel telített, jelentésteli élet az élet értelmességének keresésével és megélésével, a transzcendencia bevonásával, a kielégítő társas kapcsolatokkal, az intrinzik aspirációk túlsúlyával, valamint a mentális egészség magas szintje által vezet virágzáshoz.

Kulcsszavak: pozitív pszichológia, virágzás, mentális egészség, vallásosság, kötődés, aspirációk, értelmesség megélése

Pszichológusok a betegágynál. A Szegedi Egészségpszichológiai Műhely kutatásai

Sz22

Szervező(k): **Hompoth Emőke Adrienn[1], Wittmann Victoria[2]**

[1] SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály
[2] SZTE ÁOK Sebészeti Klinika

Vitavezető: **Csabai Márta** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpóziumban bemutatott előadások a Szegedi Egészségpszichológiai Műhely keretein belül végzett doktori kutatásokat, illetve annak legfőbb eredményeit mutatják be. A kutatócsoport tagjai a legfőbb kutatási eredményeket a klinikai gyakorlatban hasznosítva, alkalmazott egészségpszichológiai témákat vizsgálnak, mint a kiégés mértékét és a hozzá kapcsolható faktorokat a sürgősségi osztályon dolgozók között, a depressziószűrést a várandósgondozás során, illetve a bőrbetegséggel küzdő páciensek pszichológiai jellemzőit. A kutatóműhely tagjai módszerfejlesztési céllal kombinált eljárásokat alkalmaznak, melyek között a legújabb validált mérőeszközök is helyet kapnak, mint például a kifejezetten a várandósság alatti affektív zavarok mérésére kifejlesztett EPDS kérdőív. A szimpózium előadásai a legfrissebb kutatási eredmények mellett, azok gyakorlati alkalmazásáról is beszámolnak. Szimpóziumunk további különlegessége, hogy bemutatásra kerül a SZEM-Pont Fórum (Szegedi Egészségpszichológiai Műhely) kialakulása, fejlődése és jövőbeli céljai.

Kulcsszavak: várandósgondozás, depresszió, bőrbetegségek, kiégés, gyógyulás és betegség, kutatási lehetőségek

Előadások

A kiégés szindróma vizsgálata a Szegedi Tudományegyetem Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály dolgozóinak körében

Hompoth Emőke Adrienn, Töreki Annamária, Pető Zoltán - SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály

Bevezetés: A kiégés egyre nagyobb problémát jelent a különböző munkahelyeken, így egyre több kutatás foglalkozik a vizsgálatával. Az orvosi pályán dolgozókat fokozottan veszélyezteti kiégés, a sürgősségi osztályon való munka pedig még ehhez képest is nagyobb kockázatot jelent, mégis kevesen vizsgálják a kiégés jelenségét ezek között a dolgozók között. Célkitűzés: Célunk az volt, hogy felmérjük a szegedi Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály dolgozói között a kiégés mértékét, valamint elemezzük a különböző változókkal való összefüggéseit. Módszer: Az adatgyűjtés anonim kérdőíves módszerrel történt: felvettük a demográfiai adatokat, rákérdeztünk a testi panaszokra, a társas támogatottságra, valamint felmértük a pszichológiai immunrendszert. A kiégés mértékét Maslach Kiégés Leltárral vizsgáltuk. Eredmények: A statisztikai elemzés szerint negatív irányú összefüggés található a kiégés és az életkor, a gyermekszám, az egészségügyben eltöltött évek száma, a testi tünetek száma, a társas támogatottság, illetve a pszichológiai immunrendszer között. Az egyedülálló családi állapot kockázati tényezője a kiégésnek. Következtetések: Az eredmények alapján a mintánkon megfigyelhetőek rizikó és protektív tényezők a kiégéssel kapcsolatban, mely adatok segítségünkre lehetnek a prevenciós és intervenciós lépések kidolgozásában.

Kulcsszavak: kiégés, sürgősségi osztály dolgozói, pszichológiai immunrendszer

Pszichológusi teendők a szülészeti-nőgyógyászati ellátásban. A várandósság alatti affektív változások mérése

Dombi Edina - SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály

A várandósság mind élettanilag, mind lélektanilag összetett és bonyolult folyamatokkal átszőtt állapot. A szakirodalom szerint egyfajta krízisállapotnak tekinthető ez az időszak, amely érzékenyebbé teszi a várandóst az affektív zavarok kialakulására vagy felerősödésére. A szorongás természetes velejárója ennek az időszaknak, a probléma a tartósan fennálló erőteljesebb szorongás megjelenésével kezdődik. A várandósság időszakát gyakran kísérik hangulati ingadozások, jellemző a fokozódó érzékenység és ingerlékenység, amelyek felismerése és kezelése azért is fontos, mert a gyermek születése utáni időszakra is hatással van. Az elmúlt két évtized kutatásai szerint a várandósság alatti szorongás és depresszió, a pszichológiai distressz kapcsolatban áll a postpartum mentális zavarok kialakulásával és a kora gyermekkori pszichopatológiai kimenetekkel. Továbbá ezen tényezők hatással vannak a magzati fejlődésre is, a várandósság alakulására, így szerepet játszhatnak a veszélyeztetett várandósság létrejöttében is. A magasabb szorongás és depresszió szintje krónikus stresszhez vezethet, amely valószínűleg az egyik legerősebb tényezője a nemkívánt szülészeti kimeneteknek is. A krónikus stressz növeli a koraszülés esélyét is. A várandósság alatti depresszió és distressz a szülés utáni időszakra is hatással van, mentális zavarokat (gyermekágyi depresszió, pszichózis) idézhet elő az anyáknál, illetve neonatális és koragyermekkori pszichopatológiai zavarokat okozhat a gyermeknek (ADHD, opponáló személyiségzavar, viselkedéses és érzelmi problémák, gyermekkori szorongás). Az előadás során kitérünk a várandósság alatti affektív zavarok okaira és következményeire, így felhívva a figyelmet a szülészet-nőgyógyászat területén a pszichés támogatás fontosságára. Bemutatásra kerül a várandósok körében végzett EPDS kérdőíves szűrővizsgálat is, valamint a szűréshez kapcsolódó pszichológiai konzultációs lehetőség. A szűrővizsgálat a pszichológus és

a védőnői hálózat együttműködésével valósul meg. Amennyiben lehetőség van rá, a várandósság mindhárom trimeszterében, valamint postpartum szakban is kitöltik a várandósok a kérdőívet. Az elmúlt öt hónapban összesen 617 db kérdőív került rögzítésre, amelyek közül az első trimeszterben a kitöltések 13%-nál, a második trimeszterben a kitöltések 12,5%-nál, a harmadik trimeszterben a kitöltések 6%-nál, valamint postpartum szakban a kitöltések 11%-nál jelzett a kérdőív határérték vagy feletti pontszámot.

Kulcsszavak: várandósság, affektív változások, szűrővizsgálat

Perinatális zenei program és pszichológiai intervenciók a koraszülött-újszülött intenzív osztályon

Salló Emőke - SZTE ÁOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermekegészségügyi Központ

Bevezetés: 2015-ben a szegedi Gyermekklinika PIC (koraszülött-újszülött intenzív) osztályán képzett foglalkozásvezető segítségével bevezetődött a perinatális zenei program, melynek keretén belül az édesanyák és édesapák az inkubátor mellett énekelhetnek, dúdolhatnak koraszülött gyermeküknek. Több orvosi tanulmány is alátámasztja, hogy az élő énekszó és hangszerjáték kedvezően hat a koraszülöttek és beteg újszülöttek fizikai állapotára, többek között az oxigén szaturációjára, a szívfrekvenciára, pulzusszámra, vérnyomásra, javul az evési magatartás, melynek következtében gyorsabb testtömeg gyarapodás érhető el és az intézményben töltött idő lerövidül. A PIC osztályon eltöltött idő érzelmileg megterheli a családokat, a koraszülés szimbolikus veszteség, krízis vagy trauma arcát öltve veszélyeztetheti a szülők pszichés jóllétét. A zene kedvezően hat a szülők lelkiállapotára is, csökkentve a szorongást és növelve a szülői kompetenciaérzést. Módszer: Egy esettanulmányon keresztül mutatom be a szülők pszichés gondozásának folyamatát az osztályon dolgozó orvos, ápoló, védőnő, zenei foglalkozásvezető és pszichológus együttműködésében. A szülők pszichés változásait a baba megérkezésétől a hazabocsátás pillanatáig követjük, bemutatva a zenei program és a pszichológiai intervenciók hatásmechanizmusát. Konklúzió: Az anya-gyerek szimbiotikus kapcsolat következtében a zene hatására az anyák szorongása csökken. A zene segíti az anya-gyerek, apa-gyerek közötti kötődés kialakulását, kedvezően hat az anyai szerep- és identitásfejlődésre, a traumatikus életesemény, mint a koraszülés átélhetővé válik, és ezáltal növekedik a megküzdés képessége. Azt tapasztaljuk, hogy azok az anyák, akik énekelnek gyermeküknek az inkubátor mellett, kevesebb visszamaradó szorongást élnek át, mint azok, akik nem tudják, vagy nem merik átadni magukat az éneklésnek.

Kulcsszavak: koraszülött, perinatális zenei program, intervenció, gyógyító team

Bőrgyógyászati járóbetegek észlelt stigmatizációja

Szabó Csanád[1], Altmayer Anita[1], Kemény Lajos[1], Florence Dalgard[2], Joerg Kupfer[3] és az ESDaP kutatócsoport

[1] Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
[2] National Center for Dual Diagnosis, Innlandet Hospital Trust, Brumunddal, Norway Department of Dermatology and Venereology, Skåne University Hospital, Lund University, Malmö, Sweden
[3] Institute of Medical Psychology, Justus Liebig University, Giessen, Germany

Célkitűzés: krónikus bőrbetegek rendszeresen beszámolnak stigmatizációs élményekről, például arról, hogy mások megbámulják őket, negatív megjegyzéseket kapnak, kerülik a velük való fizikai érintkezést. Vizsgálatunk célja bőrgyógyászati járóbetegek észlelt stigmatizációjának a feltérképezése. Módszerek: az ESDaP (European Society of Dermatology and Psychiatry)

társasága által szervezett többközpontú európai kutatás keretein belül végezzük vizsgálatainkat a Szegedi Tudományegyetem Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinikáján. Az ambuláns rendeléseken megjelenő krónikus bőrbetegek közül 250 fő, valamint a Klinika dolgozói, és az ő ismeretségi körükből származó egészséges önkéntesekből 125 fő bevonását tervezzük. Minden résztvevő kitölt hét kérdőívet, majd bőrgyógyász vizsgálja meg őket, aki diagnosztizálja betegségüket, és egy orvosi adatlapot tölt ki. Az észlelt stigmatizációt az Észlelt Stimagtizációs Kérdőív segítségével mérjük, a skála 21 kérdése három faktort érint: a barátságos viselkedés hiánya; megbámulás/zavart viselkedés; ellenséges viselkedés. Eredmények: az absztrakt összeállításakor kutatásunk adatfelvétele zajlik. Az előadásban be tudunk majd számolni a következőkről: a bőrbetegek és a kontrollok különböznek-e az észlelt stigmatizáció faktorainak értékeiben; a páciensek diagnózisok mentén mutatnak-e eltérést stigmatizációs tapasztalataikban; a stigmatizáció milyen kapcsolatban állhat egyéb pszichológiai tényezőkkel. Konklúziók: egy szisztematikus, bőrbetegek több csoportjánál történő stigmatizációs felmérés lényeges betekintést adhat a páciensek stigmatizációs élményeinek társas és kulturális különbségeibe. Ez lehetővé teheti, hogy az egészségügyi személyzet a stigmatizációt felmérő és kezelő beavatkozásokat fejleszthessen ki, és segítse a betegek stigmatizációs tapasztalatokkal való megküzdését.

Kulcsszavak: pszichodermatológia, észlelt stigmatizáció

Új módszerek a szervezetpszichológiai kutatásokban

Sz23

Szervező(k): **Czibor Andrea** - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Kiss Orhidea** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Szimpóziumunk középpontjában olyan mérési lehetőségek állnak, amelyek szélesíthetik a munka- és szervezetpszichológiában használatos módszerek körét, illetve segíthetnek a modern szervezeti kihívásoknak való megfelelésben. Előadásainkban két kutatóműhely, a PTE és az ELTE kooperációjában létrejött szervezetpszichológiai témájú kutatásokból szeretnénk ízelítőt adni, hangsúlyt fektetve a különböző módszertanokkal kapcsolatos tapasztalatokra. Szimpóziumunk első részében különböző kvalitatív, narratív technikák szervezeti kontextusban való felhasználási lehetőségeit tekintjük át. Megvizsgáljuk azokat a modern szervezetek hozta kihívásokat, amelyekre a klasszikus kérdőíves, illetve egyéni megkérdezésen alapuló módszerek csak korlátozott mértékben képesek adekvát választ adni, illetve áttekintjük, hogy különböző kvalitatív adatgyűjtési- és elemzési módszerek miképpen egészíthetik ki ezeket a technikákat. A szimpózium második előadásában egy példát láthatunk a kérdőíves és a kvalitatív (asszociációk elemzésén alapuló) módszertanok ötvözésére, emellett pedig részletesebb képet kapunk majd egy jungi elméleten alapuló mérőeszköz, a Golden Profiler of Personality szervezetpszichológiai felhasználási lehetőségeiről. A harmadik előadás ugyancsak a kvalitatív és kvantiatív módszerek ötvözésére törekszik. A személyiség sötét triádjának magyarra adaptált mérőeszközével kapcsolatos tapasztalatokat mutatja be, e vonások munkahelyi hatásait, illetve interjúkban, munkával kapcsolatos asszociációkban megjelenő nyomait kutatva. A negyedik előadás a pszichológiai mérőeszközök kiválasztási folyamatban való használatával kapcsolatos problémákra, torzító tényezőkre reflektál. Két munkapszichológiai mérőeszköz (B5PS és SMART) érvényességi vizsgálatainak tapasztalatain keresztül mutatja be, milyen módszerekkel ellenőrizhető a különböző pszichológiai tesztek munkahelyi kontextusban való validitása. Az előadások számos példával, módszertani demonstrációval illusztrálják a különböző mérési módszerek felhasználási lehetőségeit, és azoknak korlátait; illetve kitekintést nyújtanak a jövőbeli kutatási irányok felé.

Kulcsszavak: kvalitatív és kvantitatív módszerek, szervezetpszichológia

Előadások

Narratív technikák a szervezeti diagnózisban

Restás Péter, Czibor Andrea, Szabó Zsolt Péter - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A (poszt)modern szervezetekben előforduló jelenségek új kihívások elé állítják a szervezeti kutatókat és a szervezeti vezetőket egyaránt. A szervezeteket állandó külső és belső nyomások kényszerítik átalakulásra. Külső tényezőként gondolhatunk például a dinamikusan változó szervezeti formákra, a munkavállalói (el)vándorlásra, valamint fluktuációra. Emellett, belső, az adott szervezet pszichológiai világának folyamatosan alakuló tere is befolyásolhatja a szervezetek működését. A tagok szervezeten belüli pozíciójának keresése, a munkavégzés céljának és értelmének megtalálása, a szervezeti polgárság vagy a szervezettel való identifikáció folyamatai olyan bonyolult egészet alkotnak, amelyek szervezetpszichológiai feltárása, illetve vezetői menedzselése újfajta gondolkodási keretet kíván. A klasszikus szervezetpszichológiai módszerek a munkahelyeket olyan egyszerűen megragadható és leírható rendszereknek tekintik, amelyekben alkalmazhatóak a természettudományos alapokon nyugvó adatgyűjtési és elemzési technikák. Alapvető kiindulási pontjuk, hogy a szervezetek megismeréséhez bárhonnan mintát vehetünk a rendszerből, és az így kapott eredmények kiterjeszthetőek az adott szervezet egészére. A szervezeti viselkedések illetve individuális pszichológiai jelenségek kutatása kapcsán az egyéneket egymástól független cselekvőként és független kognitív entitásként kezelik. Jóllehet, ezen módszerek jelentősége elvitathatatlan, a posztmodern szervezetek sajátosságaira csak korlátozott mértékben képesek választ adni. A narratív technikák szervezeti diagnózisba történő bevezetésével a munkahelyi szervezetek szélesebb körű megismerésére nyílik lehetőség. Ezek a technikák egyszerre jelentenek egy új gondolkodási keretet és módszertani eszköztárat. A narratív szemléletben, a klasszikus szervezetelméletek mellett olyan megközelítések is megtalálhatóak, mint a társas konstrukció, a szociális kogníció, a komplexitás-elmélet vagy a hálózatelmélet. Alkalmazásával, többek között, olyan szervezeti sajátosságokra világíthatunk rá, mint a szervezeti viselkedések és pszichológiai jelenségek kultúrafüggősége; illetve hogy egy szervezet nem egy oszthatatlan egész, hanem több lehetséges, párhuzamos értelmezés is létezhet a szervezet céljait és a munkavégzés értelmét illetően. Az előadásban olyan, a narratív szemléletből származtatott, technikákat mutatunk be, amelyeket a Pécsi Pszichológia Intézet Szervezetpszichológiai Kutatócsoportja által végzett vizsgálatokban használtunk. Ismertetjük a szervezeti narratívumok gyűjtésének sajátosságait, a szervezeti metaforák és asszociációk gyűjtésének általunk használt módozatait. Az előadás során ismertetjük ezen technikák előnyeit és hátrányait egyaránt, illetve érintjük ezen technikák jövőbeli továbbfejlesztésének és használatának lehetőségeit.

Kulcsszavak: narratív módszerek, szervezeti diagnózis, modern szervezetek, szervezeti metaforák

Magyar munkavállalók munkavégzéssel kapcsolatos reprezentációinak jellemzői a Golden Profiler of Personality (GPOP) kérdőív dimenziók mentén

Szathmári Edit, Czibor Andrea, Siegler Anna, Kiss Orhidea - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék

A szervezetpszichológiai kutatások alkalmazási területein, az egyéni készségfejlesztésben, vezetőfejlesztésben, együttműködés-fejlesztésben széles körben elterjedt a különböző személyiségjellemzők vizsgálatát lehetővé tévő mérőeszközök használata. Vannak eszközök, amelyek gyakorlati használata iránti igény és a használat módja kevéssé van kapcsolatban a megbízhatóságot és érvényességet feltérképező tudományos kutatások eredményeivel (Uatkán, Tóth és Faragó, 2014). Ilyen, a kutatási eredmények alapjain túlnyúló gyakorlati használat figyelhető meg a magyar nyelven elérhető jungi személyiség-tipológián alapuló kérdőívek esetében. Ennek a helyzetnek a megközelítésére és áthidalására tervezett és megvalósult tágabb kutatásunk részeként valósult meg a jelen kutatás, amelynek keretében magyar munkavállalói mintán vizsgáltuk az egyik jungi személyiség-tipológián alapú magyar mérőeszköz, a Golden Profiler of Personality (továbbiakban GPOP), (Golden, 2005) skáláinak együttjárását egyes, a munkavállalással és szervezeti léttel kapcsolatos fogalmak reprezentációival. A GPOP öt dimenziója, azaz öt fő skálája közül négy a jungi lélektani beállítódások illetve funkciók (Jung, 1921), egy pedig a Big Five (Costa, McCrae, 1992) érzelmi stabilitás / neuroticitás skálán alapul, integrálva és preferenciaként értelmezve mindezeket, a következőképpen: (1) extravertált – introvertált, (2) érzékelő – intuitív, (3) gondolkodó – érző, (4) megítélő – észlelő, (5) feszült - nyugodt. Vizsgálatunkban mintegy 250 fős, magyar munkavállalói mintán vettük fel a GPOP kérdőívet, emellett a résztvevők reprezentációit vizsgáltuk, szó-asszociációik segítségével a következő fogalmak kapcsán: „munka”, „munkahelyem”, „főnök”, „beosztott”, „karrier”, „versengés”. Együttjárást vártunk egyes GPOP dimenziók és egyes reprezentációk tartalma és jelentésének érzelmi töltése között, a legfontosabb hipotéziseinkkel érzékeltetve megközelítésünket: (1) GPOP érzékelő – intuitív dimenzió értéke és a „munka”, „munkahelyem” reprezentációk konkrét – absztrakt jellege között (2) GPOP gondolkodó – érző dimenzió értéke és a „karrier”, „versengés” reprezentációk érzelmi töltése között (3) GPOP feszült – nyugodt dimenzió értéke és valamennyi asszociáció érzelmi töltése között. Hipotéziseink részben igazolódtak: az előadás során a fő eredményeket mutatjuk be a kutatási hipotézisek mentén. Emellett, tekintettel a gyakorlatban elterjedt használati módra, a felhasználási területeken könnyen alkalmazható formában, a jungi mérőeszközökre jellemző betűkombinációk, „preferencia típusok” mentén rendszerezzük főbb megállapításainkat. Mindezek alapján javaslatot teszünk a gyakorlati használat lehetséges jó terepeire és módszereire, és a további kutatások irányaira olyan módon, ahol e kettő egymást kölcsönösen segítve fejlődhet tovább.

Kulcsszavak: jungi személyiség-tipológia, Big Five, munkavállaló, szó-asszociáció

A Sötét Triád-koncepció felhasználási lehetőségei a szervezetpszichológiában

Czibor Andrea, Szabó Zsolt Péter, Restás Péter - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A Pécsi Tudományegyetem Szervezetpszichológiai Kutatócsoportjában közel három éve folynak vizsgálatok a személyiség sötét triádjaként ismert jellemzők (machiavellizmus, szubklinikai nárcizmus, szubklinikai pszichopátia) munkahelyi korrelátumaira vonatkozóan. Előadásunkban e vizsgálatok tapasztalatait, illetve a sötét triád mérésére szolgáló kérdőív (SD3) magyar adaptációjának felhasználási lehetőségeit és korlátait szeretnénk összegezni. Az SD3 kérdőívet az elmúlt években több mint 1000 munkavállaló töltötte ki különböző kutatásaink során, így

lehetőségünk nyílt a kérdőív megbízhatóságának és érvényességének tesztelésére. Elemzéseink azt mutatják, hogy a kérdőív mindhárom skálája megbízhatóan működik, és más mérőeszközök (HEXACO, GPOP, SSS-7) megfelelő skáláival a konceptuálisan várható összefüggéseket mutatják. A sötét triád vonások munkával kapcsolatos hatásainak elemzésére több vizsgálatunk is irányult. E személyiségjellemzők mértékét összevetettük különböző, munkahellyel kapcsolatos attitűdökkel (munkahelyi elégedettség, - azonosulás, - elköteleződés), a szervezeti polgár viselkedés, illetve a munkahelyen észlelt stressz mértékével. Eredményeink azt mutatják, hogy a sötét vonások jellemzően – a szervezet szempontjából – negatív kimenetekkel járnak együtt; különösen a szubklinikai pszichopátia mértéke bizonyult erőteljes prediktornak a kontraproduktív munkahelyi attitűdök és viselkedések tekintetében. Az is kiderült azonban, hogy erőteljes nemi különbségek mutatkoznak a tekintetben, hogy a sötét vonások mennyire jelzik előre a munkahelyi hierarchiában való előrelépést, illetve a szervezet számára kevéssé kívánatos attitűdök és viselkedések megjelenését. Női munkavállalók esetében e vonások jóval kevésbé függtek össze a szervezetben betöltött pozícióval, ellenben erősebb összefüggést mutattak a negatív szervezeti kimenetekkel, mint férfi dolgozók körében. A kérdőíves módszerek mellett különböző kvalitatív technikákkal (interjúk, asszociációs vizsgálatok) is dolgoztunk a sötét vonások kutatása során. Néhány interjúrészlet, illetve a három vonással együtt járó, munkával kapcsolatos asszociációs hálók elemzése lehetőséget adnak arra, hogy e személyiségvonások kapcsán megjelenő motivációs, illetve észlelési sajátosságokról is részletesebb, pontosabb képet kaphassunk.

Kulcsszavak: sötét triád, munkahelyi attitűdök, nemi különbségek, asszociációs hálók

Szervezeti szituációkba ágyazott pszichológiai mérőeszközök: a B5PS és a SMART tesztek érvényességi vizsgálata

Szabó Zsolt Péter, Kázmér-Mayer Szilvia, Esze Viktória, Czibor Andrea - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; At Work Tanácsadó és Szolgáltató Kft.; Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

A kiválasztási folyamatban használt pszichológiai mérőeszközök hasznosságával kapcsolatban sokféle vita van a szakirodalomban. A személyiségtesztek esetében kérdéses például, hogy mennyire befolyásolja az eredményeket a téttel bíró helyzetben a jó benyomásra törekvés, vagy éppen a saját önismereti hiány. Az intelligenciatesztek esetében a diszkrimináció merült fel, mint probléma, valamint az, hogy bár a prediktív érvényességük viszonylag magas, a kitöltők általi elfogadottságuk viszont alacsony. A mérőeszközökkel kapcsolatban problematikus az, hogy mennyire állnak távol a hétköznapi, munkahelyi valóságtól. Minimum kérdéses a személyiségtesztekben szereplő absztrakt állítások (pl. „Szinte mindig tele vagyok energiával") és a képességtesztekben szereplő absztrakt problémáknak a kapcsolata a munkahelyi teljesítménnyel. Mi olyan tesztek érvényességi vizsgálatát végeztük el, amelyek ún. szituációs vignetták segítségével a munkahelyi helyzetekbe ágyazva mérik fel a személyiségbeli és a szituációk észlelésében lévő különbségeket (B5PS személyiségteszt), valamint egy szervezetben mindennaposan előforduló problémák megoldásán keresztül mérik a kognitív képességeket (SMART intelligencia teszt). A B5PS és a SMART érvényesség vizsgálatát összesen 150 fővel végeztük el, akik a szervezeti hierarchia különböző szintjeit foglalták el (vezetők, munkatársak, értékesítők). Kutatásunk szerint a munkahelyi szituációkhoz jobban köthető tesztek (B5PS és a SMART) eredményei együtt járnak a szervezetektől kapott szubjektív teljesítményértékelési mutatókkal, valamint külső munkatársaknak a vizsgálati személyről alkotott benyomásaival.

Kulcsszavak: kiválasztás, B5PS, SMART, érvényesség

Kutatások az iskola világából

Sz24

Szervező(k): **N. Kollár Katalin** - ELTE Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Páskuné Kiss Judit** - Debreceni Egyetem

A szimpózium az ELTE PPK Iskolapszichológia és Tanárképzés Kutatócsoportjának munkáit mutatja be. Az iskola hatékony működésének egyik biztosítéka a szisztematikus mérés mind a pedagógusi munka során, mind az oktatás világában tevékenykedő iskolapszichológusok esetén. Szimpóziumunk egyrészt a köz- és felsőoktatás különböző területeihez kapcsolódó attitűdök vizsgálatára vállalkozik, másrészt az oktatás hatékonyságát befolyásoló tényezők mérését és egy tanulást támogató oktatási kísérlet eredményeit mutatja be. Az első előadás a diákok iskolapszichológiával és iskolapszichológusokkal kapcsolatos attitűdjének mérésére fókuszál. Ehhez egy korábban már a pedagógusok számára fejlesztett attitűdskálát diákok számára adaptáltunk és fejlesztettünk tovább. Ennek eredményeit mutatja be, összehasonlítva a pedagógusok attitűdjével. A második előadás két szinten is kapcsolódik az oktatáshoz, mert tanár szakos egyetemisták körében a leendő pedagógus pályájuk iránti attitűdjüket méri fel, összehasonlítva korábban más kutatók által pedagógus mintán mért eredményekkel. Az eredmények egyszerre nyújtanak információt a tanári pálya iránti viszony alakulásáról és a tanárképzés előtt álló feladatokról. A harmadik előadás egy a közoktatás számára akut probléma, a kognitív vizsgaszorongás mérésére szolgáló kérdőívet mutat be. Egy angol nyelven kifejlesztett hosszú és rövid változatának kérdőív magyar adaptációjának folyamata kerül ismertetésre. Az utolsó prezentáció egy konkrét egyetemi tantárgy keretében végzett intervenció hatásvizsgálatát mutatja be, de a tanulságai tantárgytól függetlenek. Egy mindset tréning hatását vizsgálta a kitartásra, motivációra, énhatékonyságra és megküzdésre. A négy előadás legfontosabb közös pontja a pedagógiai munka eredményességének segítése. Ennek egyik fontos eleme az attitűdkutatás, amely mind a négy előadásban megjelenik. Egy másik fontos közös pont a szimpóziumon prezentált kutatásokban a mérőeszköz-fejlesztés. Ezek révén lehetővé válik az iskolapszichológusok, ill. a tanári pálya iránti attitűd, valamint a vizsgaszorongás mérése. A szimpózium mind a tanárképzésben dolgozók és az iskolapszichológusok érdeklődésére is számot tarthat, mert az itt bemutatott módszerek közvetlenül felhasználhatóak az oktatásban és az iskolapszichológusok mindennapi gyakorlatában saját munkájukban valamint a pedagógusok munkájának segítésére.

Kulcsszavak: iskolapszichológia, tanárképzés, tanári pálya, FIT-Choice, kognitív disszonancia, kognitív vizsgaszorongás, attitűdök, mindset, kérdőívfejlesztés, hatékonyságmérés

Előadások

Pedagógusok és diákok vélekedésének hasonlóságai és eltérései az iskolapszichológiáról

N. Kollár Katalin, Vircsik Debóra, Szabó Éva, Jagodics Balázs - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; SzTE Pszichológiai Intézet; SzTE Pszichológiai Intézet

Az iskolapszichológus feladatköre nagymértékben függ a kliensek által igényelt segítségtől és iskolapszichológusi feladatkör általuk fontosnak ítélt területeitől. A sokrétű feladatkörben szükségszerű hangsúlyokat tenni az intézmény jellemzőit figyelembe véve (Szabó, Németh, Hujber, 2015). Ennek elősegítésére 2017-ben egy, a pedagógusok számára fejlesztett attitűdskálát dolgoztunk ki (N. Kollár, Szabó 2016), melynek alapján kialakítottunk egy diákok számára készült kérdőívet is. Ez utóbbi a pedagógus kérdőív releváns faktorain és az ezek mentén módosított kérdéseken túl a diákokat specifikusan érintő kérdéseket is vizsgál, mint az

iskolapszichológusi direkt szolgáltatás igénybe vétele esetén a környezet és saját maguk véleménye arról, aki pszichológushoz fordul tanácsadásra. A diák kérdőív bemérése 70 tételes kérdőívet kitöltő 350 középiskolai tanuló közreműködésével történt. A diák kérdőívben visszaigazoltuk a tanári kérdőív öt faktorát. A pedagógusoknál vizsgált hatodik szempontot, a pszichológustól elvárt pedagógiai tapasztalatot, mint a diákoknál irreleváns szempontot nem vizsgáltuk, valamint nem igazolódott a hetedik faktor, a pszichológiai tudás fejlesztése sem. Ugyanakkor további két, a diákok szempontjából releváns faktort sikerült kialakítani, melyek a pszichológus segítségének elfogadására vonatkoztak. Előadásunkban bemutatjuk a diákkérdőívet, és a pedagógusok és diákok attitűdbeli eltéréseit. Mind a mért faktorok egymáshoz viszonyított jelentőségében, mind a faktorok átlagaiban jelentős különbségeket találtunk a két minta közt – a diákok a preventív feladatok fontosságát emelik ki, míg az összes többi vonatkozásban a pedagógusok véleménye kedvezőbb. Elemezzük a diák minta attitűdjének jellemzőit a pszichológussal való kapcsolat szorossága, a diákok életkora és az iskolatípus mentén is.

Kulcsszavak: iskolapszichológia, attitűd

A kognitív disszonancia okai tanár szakos diákok pedagóguspályához való viszonyában

Gy. Molnár Kadosa, Rálik Alexandra, Jellinek Sára, N. Kollár Katalin - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; SzTE Pszichológiai Intézet; SzTE Pszichológiai Intézet

A tanári pálya választása mint pozitív viszonyulás és a tanári pálya iránti attitűd közt feszülő ellenmondás feltárását és ennek tartalmi sajátosságait kísérli meg leírni a tanár szakra járó egyetemi hallgatók körében végzett vizsgálatunk. A vizsgálati minta 847 fő, az ELTE hallgatóiból (86%), valamint Magyarország különböző egyetemi karaira járó tanár szakos hallgatókból állt. A hallgatók az osztott (12%) és osztatlan tanárképzés (78%) hallgatói, akiket a FIT-Choice (Richardson P.W.–Watt H.M.G. 2006) skálával és saját összeállítású kérdésekkel mértünk fel. A vizsgált mintán az eredeti kérdőív faktorai mentén két skála kivételével magas Cronbach alfa értékek igazolódtak. A személyes hasznosság skáláin, valamint a társadalmi megbecsülés skálán alacsony értékek, a társadalmi hasznosság, a saját készségekkel való rendelkezés, az intrinzik motiváció és az eddigi pozitív tapasztalatok skáláin kapott magas értékek mutatják a tanári pálya megítélésében fennálló feszültségeket. A kapott eredményeket összehasonlítottuk egy reprezentatív pedagógusmintán készült kutatás eredményeivel (Paksi B., Schmidt A., Magi A, Eisinger A., Felvinczi K. 2015). A diákok a skálák többsége mentén a pedagógusokhoz hasonlóan ítélik meg a pályát, de jelentős különbségeket találtunk 5 skála mentén: a diákok optimistábban tekintenek a pályára abból a szempontból, hogy milyen mértékű a pedagógusok társadalmi hozzájárulása, ugyanakkor nagyobb mértékben tapasztalták, hogy a környezet lebeszélné őket a tanárságról, kevésbé értékelik, hogy kamaszokkal lehet majd dolgozni, a pályaválasztást illetően kisebb pozitív társadalmi támogatásról számolnak be és alacsonyabb fizetést elővételeznek, mint a már a pályán levők. A diákok 43%-a biztos teljes mértékben abban, hogy fog tanítani. Előadásunkban kitérünk a jövőelképzelés és a FIT-Choice skálán kapott értékek összefüggésére, a szakok (humán, reál és vegyes) közti különbségekre a tanári pályáról kialakított vélemény vonatkozásában, valamint arra, hogy az évfolyamok közt találunk-e különbségeket, változik-e és miben a tanári pálya megítélése a tanulmányok során. Végül a kapott eredményekkel kapcsolatban összefoglaljuk a tanárképzés szempontjából fontos tanulságokat.

Kulcsszavak: tanári pálya, FIT-Choice, kognitív disszonancia

A CTAS (Cognitive Test Anxiety Scale) magyar adaptációja

Németh Lilla, Bernáth László - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pszichológiai Intézet

A vizsgaszorongás a legtöbb helyzetben negatív hatással van a különböző teszteken elért teljesítményre (Hembree, 1988). A vizsgák miatt magasabb szorongásszintet megélő személyek általánosságban hátránnyal indulnak a klasszikus vizsgahelyzetekben azokhoz a tanulókhoz képest, akikre ez kevésbé jellemző (McDonald, 2001). A korábbi kutatásokból az is kiderül, hogy léteznek olyan intervenciók, illetve a vizsgáztató által kontrollálható helyzeti tényezők, amelyek segítségével ez a hátrány megszüntethetővé válik (pl. Sarason és Stoops, 1976; Ramirez és Beilock, 2001; Hancock, 2001). Többek között ezért is elengedhetetlenül fontos azoknak a személyeknek az azonosítása, akik hajlamosak a magas vizsgaszorongásra. Erre a célra, a vizsgaszorongás vagy tesztszorongás mérésére számos mérőeszköz született, amelyek közül hagyományosan a leggyakrabban Spielberger (1980) és Sarason (1984) kérdőívét használják. Az újabb, nemzetközileg is gyakran alkalmazott kérdőívek egyike a Cognitive Test Anxiety Scale (Cassady és Johnson, 2002), amelyet közzététele óta számos különböző országban adaptáltak sikerrel (Cassady és mtsai, 2004; Furlan, Cassady, és Perez, 2009; Tsianos, Lekkas, Germanakos, Mourlas, és Samaras, 2009; Zheng, 2010; Baghaei és Cassady, 2014). Ez a 27 tételből és a szerzők szerint egy skálából álló mérőeszköz a vizsgaszorongás kognitív aspektusát (aggodalom) méri, amely a konstruktum dimenziói közül a legszorosabban összefügg a vizsgán mutatott teljesítménnyel (Morris, Davis és Hutchings, 1981). Ez a kognitív vizsgaszorongás azokra a vizsga alatt felmerülő gondolatokra (például saját teljesítmény társakkal való összehasonlítása, a kudarc lehetséges következményeinek megfontolása, az értékeléssel kapcsolatos aggodalmak) utal, amelyek interferálnak a feladatok megoldásához szükséges kognitív műveletekkel, így csökkentve a teljesítményt. Egyetemi hallgatók részvételével zajlott kutatásunkban célunk a Cognitive Test Anxiety Scale magyar adaptációja volt. Célul tűztük ki továbbá a mérőeszköz eredeti (Cassady és Johnson, 2002) és átdolgozott (Cassady és Finch, 2015) változatának összehasonlítását pszichometriai mutatóik szempontjából. Ennek érdekében vizsgáltuk a két mérőeszköz faktorstruktúráját, belső konzisztenciáját, időbeli stabilitását, illetve diszkriminációs validitását. Ezeket az eredményeket ismertetjük előadásunkban.

Kulcsszavak: kognitív vizsgaszorongás, Cognitive Test Anxiety Scale

Egyetemi kurzusba ágyazott mindset intervenció hatása a hallgatók kitartására és megküzdésére

Pajor Gabriella, Sebestyén Nóra - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet

Az utóbbi években megnövekedett a mindset intervenciók száma, amelyek a fejlődési szemlélet szisztematikus közvetítésével pozitív eredményekről számolnak be a diákok motivációja és kitartása terén (Grant & Dweck, 2003; Orosz és mtsai, 2017; Paunesku, 2015). A legtöbb intervenció középiskolások mintáján történt, az egyetemre kerülés azonban szintén egy érzékeny időszak a hallgatók életében, akik a növekedési szemlélet elsajátításával könnyebben küzdhetnek meg a változás okozta nehézségekkel, valamint a vizsgaidőszak leterheltségével. A kutatás célja annak meghatározása volt, hogy egy kurzusba ágyazott mindset intervenciónak milyen hatása van a tanulmányaik kezdetén lévő hallgatók kitartására, motivációjára, énhatékonyságára és megküzdésére. A kutatásban az ELTE PPK azon tanár szakos hallgatói vettek részt, akik a kutatók által a 2017/18-as tanév őszi félévében tartott Szociál- és egészségpszichológia szemináriumokat vették fel. Összesen 4 kísérleti (N=83) és 2 kontroll csoporttal (N=41) folyt a kísérlet. A mindset tréning anyaga saját fejlesztés, az egyetemisták életére és életkorára vonatkoztatva. A 12 hétig tartó kurzus során, az első és utolsó órán egy elő- és utótesztet töltöttek ki a hallgatók, a kurzus 6. és 7. óráján pedig a kísérleti csoportok mindset intervención vettek részt. Az intervenció

feladatközpontú volt, amely saját élményekre, és szituációs játékokra épít tréning jelleggel. A kontrollcsoport tagjai a kurzus részeként a hatékony kommunikáció technikáját sajátították el szintén aktivitás központúan. A kutatás során kvalitatív és kvantitatív mérőeszközöket egyaránt használtunk. A hallgatókat tematikus szituációkkal (kitartás, kudarc, visszajelzés) kapcsolatban kérdeztük meg, hogy mit tennének a felvázolt esetben (Dweck, 2006 alapján). A válaszokat tartalomelemeztük a rögzült és növekedési szemléletmód mentén. Ezen kívül az elő- és utóteszt során a vizsgálati személyek a következő kérdőíveket töltötték ki: Connor–Davidson Reziliencia kérdőív (CD-RISK-10) (Campbell-Sills & Stein, 2007), Állhatatosság Skáláját (Grit) (Duckworth, 2007), Énhatékonyság (Kopp, Schwarzer, Jerusalem, 1995), Mindset Scale (Dwecket al., 1995), 3D Célorientációs elmélet kérdőív (Pajor, 2013). Az előadásban részletesen beszámolunk a mindset intervenció hatásáról a diákok kitartásával és megküzdésével kapcsolatban, valamint javaslatokat fogalmazunk meg a kurzusba ágyazott intervenciók hatékonyságának fejlesztésével kapcsolatban.

Kulcsszavak: mindset, hatásvizsgálat, kitartás, megküzdés

A Glimpse into the Research of International Students

Sz25

Szervező(k): **Kasos Krisztián, Kasos Enikő** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Vitavezető: **Kasos Krisztián** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A Glimpse into the Research of International Students The focus of this symposium is on the multifaceted and invaluable research conducted by international students studying in Hungary. There is a diverse international community of students studying in the country and it is the mandate of the International Section of the Hungarian Psychological Association to promote the work they do and foster connections between them and the Hungarian scientific community. Three outstanding researchers will present their work in the symposium. Our first presenter will address issues of pre-term infant pain, the assessment of pre-term infant pain and the possibilities of objective measurement of pre-term infant pain and stress. The second presenter will guide us through a qualitative analysis of intercultural experiences of international students. Finally, the third presenter will talk about Chinese character recognition, proactive interference and its effect on Chinese character processing as well as the role of culture and visual spatial attention in Chinese character processing.

Keywords: Pre-term infants, Pain, Neonates, sociocultural adaptation, psychological adaptation, acculturation style, attention, Spelling Difficulties; Proactive Interference

Előadások

Understanding Pre-term infants Mental Health: Pain/Stress

Aditi Gandotra - Doctoral School of Psychology, ELTE

Understanding Pre-term infants Mental Health: Pain/Stress The prevalence of pre-term infants is growing at a sporadic rate with more than twelve million premature infants being born worldwide each year. Many of the procedures that are necessary for their post-natal care can be painful and stressful. Despite this, neonatal pain continues to be inconsistently assessed and inadequately managed. The prevention and alleviation of pain in neonates, particularly preterm infants, is

important not only because it is ethical but also because exposure to repeated painful stimuli early in life is known to have short- and long-term adverse sequelae. Pain in pre-term infants cannot be adequately measured with the help of behavioral measures. As a result of which there is a growing reliance on physiological indicators such as heart rate, heart rate variability, respiratory rate or pattern, blood pressure and electrodermal activity as a measure of pain in preterm-infants. Skin conductance (SC) especially has been shown to be a promising, non-invasive physiological marker of pain and stress in term infants. Hence, the objective of the thematic presentation would be to shed light on the feasibility of using Skin conductance/ Electrodermal activity (EDA) with pre-term infants to further our understanding about their response to stress/pain. This would enable pediatric team to pay closer attention to pain and regularly use EDA in assessing pain in neonates.

Kulcsszavak: Pre-term infants, Pain, Neonates, Skin conductance, Electrodermal activity

Intercultural Experiences of Iranian-Persian Students in Hungary

Sara Hosseininezhad - Doctoral School of Psychology, ELTE

This research aims to investigate the intercultural experiences of Iranian-Persian international students in Hungary through qualitative research strategy, using in-depth face-to-face interviews. Seventeen Iranian undergraduate and graduate students in Budapest have been interviewed (N= 17; 11 males (64.7%), 6 females (35.3%)). The interview questions explored their living experiences in Hungary, psychological and sociocultural adaptation, in-group contact (relation with Iranians), out-group contact (relation with Hungarians and international people), academic and daily life hassles, acculturation attitudes and acculturative stress, strength of family ties, cultural distance, social support, perception on gender role differences, ethnic identity, and future life uncertainties. The main preliminary results of this qualitative research suggest that most Iranian students in Hungary have experienced at least some degree of anxiety and depression during the process of their psychological and sociocultural adaptation, especially language and academic problems, visa issues, perceived discrimination, being away from family, and uncertainties about their future.

Kulcsszavak: sociocultural adaptation, psychological adaptation, acculturation style, depression, anxiety

Chinese Characters Recognition Studies

Cuiling Guo - Doctoral School of Psychology, ELTE PPK

Recently lot of studies about Chinese character recognition get inspirations from low level visual object recognition and high level language processing. Due to its logographic nature, Chinese characters are commonly known to be different from alphabetic language, which relies more heavily on visual processing. That, to some researchers, might have noticeable effects on human cognitive processing. In general, I will address: (1) What is the “Core object recognition” Chinese character recognition? Does visual attention play a role in it? (2) Comparison between Chinese language and alphabetic language; (3) Relationship between non-linguistic visual perceptual process and linguistic perceptual process. My previous work focused on how proactive interference (PI) affect Chinese character processing. PI has a robust impact on the working memory capacity which is considered to be a reason for individual differences in performance on different cognitive tasks. The study conducted 3 serial experiments for solving 3 issues, will PI affect: (1) whole Chinese character processing; (2) partial Chinese character (stroke or radical) processing; (3) whole + partial Chinese character processing. 60 primary school children

participated the experiments, and half of them have Spelling Difficulties (SD) which means that they show poor performance in Chinese character dictation task. The results showed that: (1) SD children performed worse than normal-developed kids in all the tasks; (2) SD children were easily susceptible to PI while visual-only processing partial Chinese characters. This will enlighten the clinical intervention for children with spelling difficulties. An underlying assumption of my previous experiments is that, in order to affect working memory capacity, PI must first enter participants' attention field. But, what if PI hasn't caught participants' attention? Hence, their deficits in processing Chinese character could be an attention problem. Not having enough attention, or lack of ability to inhibit irrelevant information could lead to their failure to recognize Chinese character. So, my future research will attempt to investigate the role of visual spatial attention in Chinese character processing. Some classical visual processing computer tasks will be adopted and modified, such as Serial Visual Search task and Spatial Cueing Facilitation task. In addition, I'm interested in the role of culture in Chinese character processing. There's a debate about the strategies in processing Chinese character, that while processing character whether it's in a whole character process manner or a decomposed way. The former is referred to holistic processing and the latter as analytic processing. Culture is considered a strong factor to shape these processing. Or the other way around? The latter, hopefully, will give some insights to Whorfian hypothesis.

Kulcsszavak: Spelling Difficulties; Proactive Interference; Chinese Character Processing; Visual Attention; Culture

Fejlődés- és klinikai gyermekpszichológiai kutatások (ELTE PPK)

Sz26

Szervező(k): **Koronczai Beatrix** - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék

Vitavezető: **Balázs Judit** - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék

Az ELTE Pszichológia Intézetének Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszéke kutatásaiból állítottuk össze szimpóziumunkat. Áttekintve kutatásainkat elmondhatjuk, hogy szervezetileg, módszertanilag, életkorilag és tartalmilag is igen sokszínűek. Megjelennek a tanszék keretén belül maradó és a több tanszéken, intézményen átívelő együttműködéses vizsgálatok is. Életkorilag óvodás kortól, serdülő koron át, fiatal felnőttkorig vizsgálunk, mind kísérletes, mind kérdőíves módszertannal. Idei szimpóziumunk témáinak sorrendjét a növekvő életkor szerinti haladás adja: (1) a javak elosztását befolyásoló tényezők vizsgálata óvodásoknál, (2) az önsértés és a figyelemhiányos – hiperaktivitás zavar kapcsolatának vizsgálata serdülők esetében, (3) a problémás közösségioldal-használat a serdülő használók személyiségével való kapcsolatának elemzése, (4) valamint a fiatal felnőttek identitásának, valamint szüleikkel, kortársaikkal való kapcsolatának tanulmányozása.

Kulcsszavak: ELTE, kutatások, gyermek, serdülő

Előadások

Befolyásolja-e a nyereség típusa, a csoporthoz tartozás, illetve a végrehajtó funkciók szintje a javak elosztását óvodás korú gyerekeknél?

Kassai Réka[1], Takács Zsófia[2], Futó Judit[3]

[1] ELTE PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia MA
[2] ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet
[3] ELTE PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék

Korábbi kutatási eredmények kimutatták, hogy bizonyos esetekben a gyerekek hajlandóak feláldozni saját abszolút nyereségüket annak érdekében, hogy relatív előnybe kerüljenek a társaikkal szemben. Sheskin és munkatársai (2013) kísérletében a gyerekeknek zsetonokat kellett elosztaniuk saját maguk és egy fiktív partner között. Kétféle elosztási lehetőség közül választhattak: 1) saját zsetonjaik mennyiségét maximalizálhatták, miközben ugyanannyi vagy kevesebb zsetonhoz jutottak, mint a partner; 2) összességében véve kevesebb zsetonhoz jutottak, mint az 1-es helyzetben, azonban a „partnernél" többet kaptak. A vizsgálat eredményei azt mutatták, hogy 5 és 6 éves kor között a gyerekek inkább a relatív különbség maximalizálására (azaz a győzelemre) törekedtek a nekik jutó zsetonok abszolút értékének maximalizálásával szemben. Jelen vizsgálat célja az volt, hogy a fenti paradigma használatával teszteljük 1) a nyereség típusának (M&M cukorka, mint azonnali nyereség, vagy zseton, amit később apró ajándékra válthatnak) 2) a partner csoporthoz való tartozásának (v.sz-szel azonos vagy nem), illetve 3) a végrehajtó funkciók szintjének hatását a „javak" elosztására óvodás korú gyermekek esetén. Azt feltételeztük, hogy az abszolút nyereséggel szemben a relatív különbség maximalizálásának preferenciája kevésbé lesz jellemző azonnali nyereség (M&M cukorka) és a v.sz-szel azonos csoporthoz tartozó partner esetén, erősebben jellemzi azonban a magasabb szintű végrehajtó funkciókkal rendelkező gyerekek választásait. Az előzetes eredmények részben alátámasztották fenti hipotéziseinket: a gyerekek kizárólag a zsetonos feltételben, külső csoporthoz tartozó partnerrel szemben törekedtek a különbség maximalizálására. Ez az eredmény csak a fiúgyermekek választásait jellemezte. Az előadás keretében a vizsgálat több résztvevő adatainak elemzésén alapuló további eredményei is bemutatásra kerülnek.

Kulcsszavak: végrehajtó funkciók, javak elosztása, csoporttagság, nyereség típusa

A nem-szuicidális önsértés és a figyelemhiányos – hiperaktivitás zavar összefüggéseinek vizsgálata serdülőknél

Győri Dóra[1], Horváth Lili Olga[1,2], Mészáros Gergely[3,4], Szentiványi Dóra[1,2], Miklós Martina[1,2], Velő Szabina[1,2], Balázs Judit[1,4]

[1] ELTE PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia MA
[2] ELTE PPK, Neveléstudományi Intézet
[3] ELTE PPK, Pszichológia Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék
[4] Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház

Háttér: A nem-szuicidális önsértés (NSSI) jellemzően serdülőkorban induló jelenség. Az NSSI mellett több mint 85%-ban fennáll pszichiátriai zavar. Célkitűzés: A figyelemhiányos–hiperaktivitás zavar (ADHD) és az NSSI közötti kapcsolat vizsgálata, különös tekintettel a nem és a komorbid mentális zavarok szerepére. Módszer: Vizsgálatunkba a Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház serdülő részlegén pszichiátriai kezelésben résztvevő 13-18 éves betegeket vontunk be. Kizáró kritérium az anamnézisben a mentális retardáció. Alkalmazott eszközök: Demográfiai adatlap, Gyermek Mini International Neuropsychiatric Interview (Gyermek MINI), Szándékos Önsértés

Kérdőív (Delibery Self Harm Inventory: DSHI). Statisztikai módszer: Leíró statisztika, Khi négyzet próba és mediátor modell. Eredmények: A Gyermek MINI alapján 52 ADHD diagnózisú és további 77 küszöb alatti szintén ADHD tünet mutató gyermeket vontunk be a vizsgálatba. Az 52 serdülőből 35-nél (67,3%) fordult elő NSSI, amely szignifikánsan nagyobb arányú a lányok esetében, fiúk: n=10 (28.60%), lányok: n=25 (71.40%). Az NSSI-t elkövető ADHD diagnózissal küzdő serdülők esetében magas arányban figyelhetők meg komorbid mentális zavarok jelenléte pl. öngyilkos magatartás: 94%, oppozíciós zavar: 66%, generalizált szorongásos zavar: 63%, pszichotikus zavarok: 60%, mániás epizód: 51%. Az ADHD és az NSSI között nincs szignifikáns közvetlen összefüggés, a kapcsolatot szignifikánsan mediálják a komorbid mentális zavarok közül: mindkét nem esetében a hangulatzavarok, a pszichotikus tünetek, az öngyilkos magatartás és a lányok esetében az alkoholfogyasztás is.

Kulcsszavak: nem-szuicidális önsértés, NSSI, figyelemhiányos – hiperaktivitás zavar, ADHD, serdülő

A problémás közösségioldal-használat és a személyiségvonások kapcsolata serdülőknél és fiatal felnőtteknél

Koronczai Beatrix[1], Kökönyei Gyöngyi[2], Demetrovics Zsolt[2]

[1] ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék
[2] ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Két keresztmetszeti kutatásunkban egyrészt középiskolás diákokat (2078 fő, átlagéletkor=16,93, SD=1,65), másrészt felnőtteket (295 fő, átlagéletkor=31,95, SD=12,02) vizsgáltunk kérdőíves módszerrel, kényelmi mintavétellel. A kutatás során vizsgált változók közül jelen előadás az 5 nagy személyiségvonás és a problémás közösségioldal-használat kapcsolatát helyezi középpontba. Serdülők esetén a problémás közösségioldal-használók (a minta 7,3 %-a) és nem problémás használók csoportja között szignifikáns különbséget találtunk a neuroticizmus, barátságosság és lelkiismeretesség vonások esetén: a problémás használók érzelmileg instabilabbak, kevésbé barátságosak és kevésbé felelősségteljesek. A személyiségvonások hatását a problémás közösségioldal-használatra modellben is vizsgáltuk. A felnőttek mintájából a fiatal felnőttek, mint veszélyeztetett populációt leválasztva (N=192, M=24,5 év, SD=2,96, problémás használók aránya 8,9 %) vizsgáltuk a problémás közösségioldal-használat és a személyiségvonások kapcsolatát. A korrelációs elemzések egyedül a neuroticizmus esetén találtak egy közepes mértékű, szignifikáns kapcsolatot (r=0,405). Mindkét minta esetében a nők bizonyultak problémásabb használónak. A kapott eredmények értelmezhetők úgy, hogy a közösségimédia-használat a rosszérzésektől való menekülés eszköze, vagy az online interakciókat biztonságosabbnak észlelhetik a használók. Úgy tűnik továbbá, hogy a női nem és a fiatalabb életkor kockázati faktorok a problémás közösségioldal-használat kialakulását tekintve.

Kulcsszavak: problémás közösségioldal-használat, személyiségvonások, neuroticizmus

A szülőkkel való kapcsolat jellemzői és az identitás állapot valamint a társas stratégiák alakulása kibontakozó felnőttkorban

Szabó Laura - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék

A kibontakozó felnőttkor lehetőséget teremt arra, hogy érettebben és bővebb tapasztalat birtokában értékeljük újra a serdülőkori pályaválasztási és jövőnkre vonatkozó elképzeléseinket, ám ehhez a serdülőkorban élvezett megfelelő szülői gondoskodás és figyelem teremti meg az alapot. Ez az alap a fiatal társas stratégiáit is befolyásolja, s rossz esetben gátat szabhat annak a kortárs közegből szerezhető támogatásnak is, amely a sikeres identitásalakítás elengedhetetlen feltétele. 2017. tavaszától 3 hullámban vizsgáltuk közösségi felületen megosztott online kérdőívcsomag segítségével, 829 fős mintán, milyen összefüggések mutathatók ki 20 és 33 éves kor között az identitás jellemzői, az anyai és apai támogatás, bevonódás retrospektíve észlelt mértéke valamint a szülőkkel kapcsolatos jelenlegi rágódás között. Vizsgáltuk továbbá az említett jellemzők hatását a fiatal társas stratégiáira. Az előadás beszámol az alkalmazott kérdőívek megfelelő megbízhatóságáról és a vizsgált mintán feltárható összefüggésekről az említett jellemzők között.

Kulcsszavak: identitás, társas stratégiák, gyerek-szülő kapcsolat, kibontakozó felnőttkor

Jelentudatos szülőség: kutatás és gyakorlat

Sz27

Szervező(k): **Miklósi Mónika** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Miklósi Mónika** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium bemutatja az ELTE PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, a Sydney-i Egyetem (School of Psychology), és a Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központja és a Vadaskert Kórház és Szakambulancia együttműködésében zajló kutatásokat, amelyek célja a jelentudatosság (mindfulness) jelentőségének vizsgálata a szülői működésben, a szülő-gyermek kapcsolatban. Szimpóziumunkban ismertetjük a jelentudatos szülőség elméleteit, bemutatjuk a jelentudatos szülőség különböző aspektusait vizsgáló magyar nyelvű mérőeszközt, beszélünk a jelentudatos szülőség és a szülői patológia, a szülői szereppel való elégedettség, a szülői stressz-reakciók összefüggéseiről, tipikus és atipikus fejlődést mutató gyermekek szüleiben. Végül bemutatunk egy, a jelentudatosságot fejlesztő tréningprogramot, melynek elfogadhatóságát, alkalmazhatóságát klinikai mintán vizsgáltuk.

Kulcsszavak: jelentudatosság, mindfulness, szülőség

Előadások

Az Interperszonális Mindfulness a Szülőségben skála bemutatása

Miklósi Mónika[1,2], Szabó Marianna[3], Kovács Anna[4]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Intézet,
[2] Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ;
[3] School of Psychology, University of Sydney, Sydney, Ausztrália;
[4] Autizmus Alapítvány

Háttér: Az Interperszonális Mindfulness a Szülőségben skála (IMP; Interpersonal Mindfulness in Parenting Scale, Duncan, 2007) egy 31 tételből álló mérőeszköz, melyek a tudatos szülői jelenlét mértékét térképezik fel a szülőben. Az IMP a szülői jelentudatosság öt dimenzióját vizsgálja: a gyermekre irányuló teljes figyelem, a gyermek és a szülő érzelmeinek tudatosítása, az önreguláció a szülő-gyermek interakciókban, a gyermek és önmagunk ítélkezés mentes elfogadása, valamint együtt érző attitűd a gyermekkel és önmagunkkal. De Bruin és munkatársai (2014) az IMP holland verzióját vizsgálták, egy, az eredetitől eltérő, hatfaktoros struktúrát azonosítottak, ezek: a gyermekre irányuló teljes figyelem, az együttérzés a gyermekkel, a szülői működés ítélkezésmentes elfogadása, az érzelmi non-reaktivitás, a gyermek érzelmeinek tudatosítása, és a saját érzelmek tudatosítása. Célkitűzés: Célunk az IMP magyar változatának elkészítése és vizsgálata volt. Módszer: A magyar változatot a nemzetközi ajánlások alapján készítettük el. A pszichometriai mutatók vizsgálatának céljából 291 szülő adatait elemeztük, akik az IMP mellett egy rövid demográfiai kérdőívet, a rövidített Beck Depresszió Kérdőívet (R–BDI), valamint az általános jelentudatosságot vizsgáló Mindful Attention Awareness Scale-t (MAAS) és az Észlelt Szülői Kompetencia kérdőívet (PSOC) is kitöltötték. Eredmények: Adatainkon a DeBruin és mtsai által javasolt faktorok közül négyet replikáltunk. A saját érzelmek tudatosítása és az érzelmi non-reaktivitás faktorokhoz tartozó itemek azonban egyetlen közös faktorba rendeződtek, amely megegyezett a Duncan és munkatársai által javasolt önreguláció a szülő-gyermek interakciókban elnevezésű faktorral. A szülői jelentudatosság nagy hatásméretet, pozitív összefüggést mutatott az általános jelentudatossággal, a szülői szereppel való elégedettséggel és az észlelt szülői hatékonysággal. A jelentudatos szülőség és a szülői depresszió szignifikáns, negatív összefüggést mutatott, a hatásméret közepes volt. Következtetés. A szülői jelentudatosság az általános jelentudatossággal összefüggő, de önálló, területspecifikus konstruktumként értelmezhető, mely szoros kapcsolatban áll a szülőség megélésével, a szülői működéssel. Az IMP faktorstruktúrájának feltárásához további vizsgálatokra van szükség.

Kulcsszavak: mindfulness, jelentudatosság, szülő, mérőeszköz

A jelentudatos szülőség vizsgálata autizmussal élő gyermekeket nevelő szülőkben

Molnár Anna, Kovács Anna, Ronel Tohar, Prekop Csilla, Miklósi Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ; School of Psychology, University of Sydney, Sydney, Ausztrália; Autizmus Alapítvány

Háttér: Számos kutatás foglalkozott az autizmussal élő gyermeket nevelő szülők életminőségével, amelyek hasonló eredményeket hoztak. Az autizmus természetéből fakadó jellegzetességek, a gyermekek megnövekedett szükségletei miatt a szülők nagyobb stressznek vannak kitéve, az életminőség és a szülői én-hatékonyság tekintetében is alacsonyabb eredményeket mutatnak, mint a tipikusan fejlődő gyermekek szülei. A szülői jelentudatosság, mint protektív faktor szerepét mindeddig nem vizsgálták e populációban. Célkitűzés: Vizsgálatunkban autizmussal élő gyermeket nevelő szülőknél szerettük volna feltérképezni a jelentudatos szülőség összefüggéseit

a szülő életminőségével, szülőséggel kapcsolatos vélekedéseivel, valamint a szülői stresszel. Módszer: Keresztmetszeti vizsgálatunkban ASD-vel diagnosztizált gyermekek szülei (N=90) vettek részt. A szülők egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, melyben a szülői életminőséget vizsgáló módosított ILK (Inventar zur Erfassung von Kindern und Jugendlichen) skála, az Általános Jól-lét Index (WBI-5), az Észlelt Szülői Kompetencia Skála (PSOC), a Szülői Stressz Skála (PSS), valamint az Interperszonális Mindfulness a Szülőségben Skála (IMP) szerepelt. Eredmények: A szülői jelentudatosság szignifikáns pozitív összefüggést mutatott a szülői életminőséggel és általános jólléttel, valamint a szülői szereppel való elégedettséggel, az észlelt szülői hatékonysággal, illetve szignifikáns negatív kapcsolatban állt a szülői stresszel. A hatásméret mindenütt közepes/nagy volt. Diszkusszió: Eredményeink arra utalnak, hogy a jelentudatos szülőség fontos protektív faktor lehet autizmussal élő gyermekek szüleiben. A jelentudatos készségek fejlesztése hatékony eszköz lehet a szülők pszichológiai jóllétének és a szülőség pozitív megélésének növelésében, illetve a stressz-csökkentésben.

Kulcsszavak: mindfulness, jelentudatosság, szülő, autizmus

Szülői mindfulness tréning: elmélet és módszertan

Tremmel Noémi, Margetán Rita, Szabó Marianna, Gallai Mária, Miklósi Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; School of Psychology, University of Sydney, Sydney, Ausztrália; Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ

A tudatos jelenlét (mindfulness) egy sajátos, jelenre irányuló figyelmi beállítódást és ítéletmentes viszonyulást jelent a külső és belső valósághoz. Számos vizsgálat igazolta, hogy a tudatos jelenlét készségének elsajátítása alacsonyabb stresszel, jobb mentális egészséggel jár együtt. E készség fejlesztésére többféle tréning-protokoll készült. Susan Bögels és kutatócsoportja a tudatos jelenléten alapuló stressz-redukció tréning speciális, szülőkre adaptált formáját alkalmazta (Bögels és Restifo, 2013). A tréning kifejezetten a gyermekkel kapcsolatos problémahelyzetekre fókuszál, ezek hatékonyabb kezelését segíti elő a jelentudatos készségek fejlesztésével. Az előadásban ismertetjük a tréningprogram elméleti hátterét, módszertanát, felépítését, és a hatékonyságával kapcsolatos empirikus kutatásokat.

Kulcsszavak: mindfulness, jelentudatosság, szülő, tréning

Szülői mindfulness tréning: alkalmazhatósági vizsgálat

Margetán Rita, Tremmel Noémi, Szabó Marianna, Gallai Mária, Miklósi Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; School of Psychology, University of Sydney, Sydney, Ausztrália; Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ

Háttér: A gyermek érzelmi- és viselkedéses problémái nagy kihívást jelentenek a szülőknek, a mentális zavarral küzdő gyermekek szülei nagyobb stressznek vannak kitéve, mint az egészséges gyermekek szülei. Az utóbbi időben néhány tanulmány foglalkozott a jelentudatos készségek (mindfulness) fejlesztésén alapuló csoportok alkalmazhatóságával a szülői stressz csökkentése céljából. Susan Bögels és kutatócsoportja a tudatos jelenléten alapuló stressz-redukció tréning speciális, szülőkre adaptált formáját alkalmazta (Bögels és Restifo, 2013). Célkitűzés: A jelentudatosságon (mindfulness) alapuló stressz-csökkentő szülőcsoport alkalmazhatóságának vizsgálata a Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Ambulanciáján ellátott gyermekek szüleinek körében. Módszer: A vizsgálatba beválasztott szülők nyolchetes tréningprogramon vettek részt. Regisztráltuk a vizsgálatba bevont, a vizsgálatba beleegyezett szülők, valamint a kiesők számát, a kiesés okát. A tájékozott beleegyezés után a szülőt egy kérdőív-csomag

kitöltésére kértük, mely demográfiai adatokra, a szülő észlelt kompetenciájára, a szülői stresszre, a szülő kognitív megküzdési stratégiáira, figyelmi beállítódására, kognitív struktúrájának jellemzőire, mentális jóllétére, életminőségére, valamint a gyermek érzelmi és viselkedéses tüneteire, életminőségére, valamint a csoporttal kapcsolatos tapasztalataira, vélekedéseire kérdezett rá. A kérdőívcsomagot a szülők 3 időpontban töltötték ki: a tréningcsoport előtt, közvetlenül a tréningcsoport befejeztével (8 hét), és 2 hónappal a csoport befejeződése után. Eredmények: Tizenegy szülővel folytattunk előzetes interjút, mely során négy szülő állt el a csoportban való részvételtől (hárman szervezési problémák, egy személy a csoport tematikája miatt). A csoporton 7 szülő (2 édesapa és 5 édesanya) vett részt. Egy szülő esett ki a negyedik alkalom után, munkahelyi leterheltségre hivatkozva. A záró kérdőívben minden, a csoportot befejező résztvevő úgy nyilatkozott, hogy a csoport változtatott az életvitelén, tudatosabbá vált szülői szerepében, szándékában áll folytatni a csoporton elsajátított gyakorlatokat. A házi feladatokkal 1 szülő heti 1-2 alkalommal, 3 szülő heti 3-4 alkalommal, és 2 szülő heti 5-7 alkalommal foglalkozott. A legtöbb pozitív változást a szülői stresszel járó időszakok jobb kezelésében (n=4), a szülői magabiztosság érzésében (n=5), a szülői szerephez való reményteli hozzáállásban (n=5) jelezték vissza. Adverz eseményt nem regisztráltunk. Nagy hatásmérettel jellemezhető növekedést találtunk a gyermekre irányuló teljes figyelemben, az általános én-hatékonyságban, az adaptív érzelemszabályozó stratégiák alkalmazásában, és a szülői szereppel való elégedettségben, míg a szülői stressz, szintén nagy hatásmérettel jellemezhető csökkenést mutatott. Megbeszélés. A szülői mindfulness tréning elfogadható és biztonságosan alkalmazható módszer mentális zavarral küzdő gyermekek szüleiben.

Kulcsszavak: mindfulness, jelentudatosság, szülő, tréning, alkalmazhatósági vizsgálat

Kollektív áldozattudat és nemzettel való azonosulás

Sz28

Szervező(k): **Kővágó Pál** - PPKE BTK Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Kovács Mónika** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az elmúlt években a kollektív áldozatszerep a szociálpszichológia kiemelt kutatási területévé vált. A jelenség lényege, hogy kisebbségi vagy akár nemzeti csoportok is rendelkezhetnek áldozati tudattal. Az áldozatiság élménye számos közösségben a közös identitás, illetve a csoport történetének szerves részévé válhatott, s ez szoros összefüggést mutat az alacsony önértékeléssel, számos esetben pedig az úgynevezett áldozati versengéssel, amely során a csoportok azért versengenek egymással, hogy más csoportok elismerjék korábbi sérelmeiket. Számos kutatás alapján feltételezzük, hogy azokban a csoportokban, ahol a kollektív áldozatiság élménye szervesen beépült a közös identitásba, a csoport tagjai hajlamosabbak elutasítóak lenni mások szenvedéseivel, sőt, sok esetben akár ellenséges attitűdöket is kialakíthatnak a másik csoporttal szemben. Mindezek mögött az a lélektani igény húzódhat meg, hogy az önmagukat áldozatnak tekintő emberek a világot igazságtalannak élik meg, hiszen őket jogtalan mértékű sérelem érte, és ezt a jogtalanságot igyekeznek kiköszörülni: a másik csoport leértékelésével, előítéletességgel, extrém esetben pedig akár agresszióval. Szimpóziumunkban olyan kutatásokat mutatunk be, melyek a kollektív áldozattudat, a nemzettel való azonosulást, a kollektív narcizmust, a kisebbségekkel, bevándorlókkal kapcsolatos attitűdöket és ezek összefüggéseit mutatják be. Mindezek mellett egy olyan kvalitatív kutatás is bemutatásra kerül, mely határon túl élő magyarok saját identitásának szerveződését vizsgálja.

Kulcsszavak: kollektív áldozatiság, versengő áldozatiság, társas identitás

Előadások

Narcisztikus társas identitás és áldozati versengés hatása a menekültekkel szembeni ellenséges viselkedésre – Egy európai összehasonlító vizsgálat

Kővágó Pál, Fülöp Éva - PPKE BTK Pszichológia Intézet; PTE BTK Pszichológia Intézet

Európa számos országát érintette jelentősen a 2015 óta folyamatos menekülthullám. Ez a bevándorlási hullám számos esetben komoly változást eredményezett az európai közösségek csoportközi folyamataiban, például a populista, nacionalista politikai erők előretörése. A csoportközi feszültség növekedésével együtt megfigyelhető a menekültekkel szembeni előítéletesség növekedése és a bevándorlók szenvedéseivel kapcsolatos indifferencia. Vizsgálatunkban 11 európai ország adatait (N=1736) összehasonlítva keressük a saját csoporttal való azonosulás narcisztikus módjának és az áldozati versengés összefüggését a bevándorlókkal szembeni előítéletességgel. Kutatásunkban feltételeztük, hogy a törékeny, narcisztikus szociális identitás, mely a más csoportokkal való állandó összehasonlításon alapszik, összefügg a bevándorlókkal szembeni ellenséges viselkedéssel. Hipotézisünket kérdőíves vizsgálattal ellenőriztük. A kérdőívcsomagot egy nemzetközi kutatási együttműködés keretében, online terjesztettük. A csomag részét tartalmazták többek között egy kollektív áldozatiságot mérő, kollektív narcizmus mérő, nemzettel és európával való azonosulást mérő és a bevándorlókkal kapcsolatos előítéletességet, negatív érzelmeket, valamint fenyegetettséget és csoportközi szorongást mérő eszközök. Eredményeink szerint a magasszintű kollektív narcizmus szoros összefüggést mutat a nemzettel való azonosulás magas fokával, az exkluzív áldozatisággal, s mindez összefüggésben van a bevándorlókkal kapcsolatos negatív attitűdökkel, érzelmekkel és a velük szembeni ellenséges viselkedési tendenciákkal. A magyarországi adatokat tíz másik európai ország adataival összehasonlítva értékeljük.

Kulcsszavak: kollektív narcizmus, versengő áldozatiság, bevándorlók, előítélet

A magyar kollektív áldozati vélekedések hatása a felsőbb autoritások iránti viszonyulásokra

Mészáros Noémi, Szabó Zsolt Péter - PPKE BTK Pszichológia Intézet; PTE BTK Pszichológia Intézet

Történelemkönyvek és naiv néphistóriai elbeszélések narratív pszichológiai tartalomelemzésével kimutatásra került, hogy a magyarokat egy sérülékeny, instabil nemzeti identitás jellemzi leginkább, melynek hátterét a külső csoportok agressziói által való sújtottság ismétlődő tapasztalata adja (László, 2012). Ez az identitásállapot nagymértékben mutatja a Bar-Tal és munkatársai (2009) által leírt észlelt kollektív áldozati szerep jellegzetes mintáját. Kutatásainkban empirikusan kívánjuk megvizsgálni a kollektív áldozati vélekedések (Vollhardt, 2009) hatását napjaink társadalmi és politikai kérdéseire adott reakcióira. Jelen kutatásaink célja a történelmi és politikai szempontból is jelentősnek mondható felsőbb autoritásokkal (pl. Európai Unió, USA) szembeni attitűdök feltárása. Hiszen a múltbeli sérelmekre épülő áldozati identitás feltehetően hatással van arra, hogy egy nemzet a jelenbeli viszonyok között mennyire érzi magát sérülékenynek, bizalmatlannak befolyásos csoportokkal szemben; mennyire viszonyul pozitívan vagy épp negatívan ezekhez a csoportokhoz. Első vizsgálatunkban 167 fő vett részt. Eredményeink alapján a - saját csoport áldozattá válásának egyediségét hangsúlyozó – exkluzív áldozati vélekedések a más csoportok által okozott észlelt igazságtalansággal, a saját csoport sérülékenységével hozhatók összefüggésbe. Az exkluzív vélekedésekkel rendelkezők hajlamosabbak úgy érezni, hogy a magyarok történelmi megpróbáltatásai nem kerültek elismerésre; emellett negatívabb attitűdöt mutatnak a felsőbb autoritások irányában; úgy

gondolják, hogy az ország függetlensége veszélyben forog általuk. Ezzel szemben, a – más csoportok szenvedéseit is elismerő – inkluzív áldozati vélekedések pozitívabb külső csoport iránti viszonyulásokat jósolnak be.

Kulcsszavak: kollektív áldozati vélekedések; exkluzív és inkluzív áldozatiság; nemzeti identitás; csoportközi kapcsolatok

Az Egyesült Királyságban élő magyar családok nemzeti identitásának narratív vizsgálata

Kengyel Judith Gabriella - PPKE BTK Pszichológia Intézet; PTE BTK Pszichológia Intézet

Jelen kutatás az Egyesült Királyságban élő magyar családok nemzeti identitásának vizsgálatával foglalkozik. Félig strukturált interjúk segítségével magyar nemzeti identitással és magyar történelemmel kapcsolatos történeteket elemeztünk kvalitatív, valamint automatikus tartalomelemzési eszközökkel (NarrCat). Mintánkban Magyarországon és az Egyesült Királyságban élő magyar családok (szülők és serdülőkorú gyermekek) vettek részt. Mindkét mintában 50 fő szerepelt, 27 Magyarországon élő szülő és gyermeke, továbbá 22 szülő és 20 fő 14-18 év közötti fiatal, akik az Egyesült Királyságban élnek. A vizsgálat fókuszában a magyar nemzeti identitás állt, azon belül is a kollektív áldozati tudat megjelenése a külföldön élő magyarok nemzeti identitásának részeként, valamint a magyar helyszínek és történelmi események szerepe az identitást meghatározó, személyes narratívákban. Eredményeink szerint a már gyermekkora óta az Egyesült Királyságban élő fiatalok narratíváiban a kollektív áldozati tudatra utaló kijelentések szignifikánsan kevesebbszer figyelhetők meg, és a magyar történelem eseményeit szignifikánsan kevésbé helyezik a nemzeti ünnepek által megadott értelmezési keretbe. A külföldön élő magyarság körében a jelentős családtörténetekben szignifikánsan kevesebb a magyar helyszín, és gyakrabban fordulnak elő bennük a felmenőik migrációjával kapcsolatos történetek. Az automatikus tartalomelemzés alapján az Egyesült Királyságban élő magyarok egy érzelmileg pozitívabb, de értékelés tekintetében negatívabb képet festenek le a magyarságról, mint a Magyarországon élők.

Kulcsszavak: nemzeti identitás, kollektív áldozati vélekedések, transzgenerációs identitás, migráció

Család a változó világban

Sz29

Szervező(k): **Csiszovszkiné Szilasi Judit** – ELTE PPK

Vitavezető: **Kovács Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

A szimpózium az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet doktorandusz és doktorjelölt kutatóinak család tematikájú munkáit mutatja be. Kutatásaink a családdal kapcsolatos különböző problémaköröket járják közül, az anyaság társadalmi értelmezését kisebbségi csoportokban, az örökbefogadással kapcsolatos sztereotípiák bemutatását, valamint a családi támogatottság szerepét az akkulturációs ciklus folyamatában. Nyitó előadásunkban a család egy speciális helyzetére fókuszálunk, az örökbefogadás kérdéskörére, és a örökbefogadó családokkal kapcsolatos sztereotípiák bemutatására, különös tekintettel a roma gyermekeket örökbefogadó családokra. 2017-ben egy online, illesztett, reprezentatív mintán, 1008 fő segítségével mértük fel, hogy a magyar társadalom hogyan viszonyul az örökbefogadó és a roma gyermeket örökbefogadó

családokhoz. Feltételezéseink, hogy a roma gyermekek örökbefogadásával előítéletesebbek a magyar társadalom tagjai, beigazolódtak. Második előadásunkban a látássérült nők anyasággal kapcsolatos attitűdjeit vizsgáltuk. A többségi társadalom tagjai egy elfogadott, elvárt életút részeként tekintenek az anyaságra általában, azonban a várandósságot és az anyaságot a fogyatékossággal élő nők esetében az elvárt társadalmi normák megszegéseként értékelik (Kettner és Rischer, 2013). 2016-ban 21 látássérült nővel készítettünk félig strukturált interjút az anyasággal kapcsolatos attitűdjükről, melyeket tematikus tartalomelemzéssel elemeztünk. A vizsgálat feltárja a többségi társadalom attitűdjének percepciója mellett a látássérült anyák anyai identitásának mibenlétét, és megküzdési módjaikat. Harmadik előadásunk is a családhoz és a megküzdéshez kapcsolódik, méghozzá egy speciális helyzetben: külföldi tartózkodás alatt, majd a külföldről való visszatérés után. Magyarországon a 2010-es évektől a kivándorlási trend erőteljesen megnőtt (Gödri, 2016). A kivándorlással a családok sajátos helyzetbe kerülnek, a családtagok gyakran elszakítva élik meg a mindennapokat. Az akkulturációs ciklus bármely szakaszában a szociális támogatottságnak jelentős szerepe van a megküzdés megsegítésében. Jelenleg is folyó kutatásunkban 16, félig strukturált mélyinterjú tematikus tartalomelemzésével kívánjuk feltárni az akkulturációval járó pszichés, szociális, szociokulturális változásokat. Vizsgálatunkat két interjúalanycsoportban végezzük, az akkulturációs tapasztalattal rendelkező személyek (A interjúalanyok), valamint családtagjaik, közeli barátaik (B interjúalanyok) perspektíváját is megismerhetjük.

Kulcsszavak: örökbefogadás, roma, sztereotípiák, látássérült anyák, percepció, akkulturáció, szociális támogatottság, stressz és megküzdés, tematikus tartalomelemzés, online kérdőív

Előadások

Az örökbefogadással létrejött családokkal kapcsolatos attitűd a magyar társadalomban

Keresztes-Takács Orsolya, Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az előadás során az örökbefogadással létrejött családokat körülvevő társadalmi közeg szociálpszichológiai, kulturális és interkulturális vonatkozásait kívánjuk bemutatni. Célunk azon tényezők azonosítása, melyek az örökbefogadó családokkal kapcsolatos megítélést befolyásolják a társadalomban, különösen azoknál a családoknál, ahol a szülők etnikai származásától eltérő származású gyermeket fogadnak örökbe. Ez utóbbi Magyarországon jellemzően a roma gyermekek örökbefogadását jelenti, amelynek feltételezéseink szerint társadalmi elfogadottsága szempontjából kedvezőtlen az általánosan elutasító és a romaellenes légkör. 2017-ben egy online, illesztett, reprezentatív mintán, 1008 fő kérdőív kitöltő segítségével mértük fel, hogy ma a magyar társadalom hogyan viszonyul általánosságban az örökbefogadó és a roma gyermeket örökbefogadó családokhoz. Az örökbefogadáshoz, örökbefogadó szülőkhöz és örökbefogadott gyermekekhez kapcsolódó attitűdöt különböző skálák segítségével mértük, ezen kívül a gyermek pszichológiai értékére, a családdal és anyasággal kapcsolatos általános értékekre, az örökbefogadással kapcsolatos vélekedésekre és ismeretekre, valamint a romaellenességre is rákérdeztünk. Az örökbefogadással kapcsolatos előzetes vizsgálataink alapján feltételeztük, hogy jelen kutatásunkban is megjelenik a roma gyermeket örökbefogadó családok alacsonyabb támogatottsága, melyet a romaellenesség magasabb mértéke mellett, az esszencializmus pozitív korrelációja is befolyásol. A demográfia tényezők alacsony bejósló ereje fontos eredmény, mely szerint az örökbefogadást nem utasítják el, a társadalmi közbeszédben a normához tartozik annak elfogadása, de a roma gyermek örökbefogadásának elfogadásban differenciáltabban jönnek ki a mintázatok, ezzel szemben tehát előítéletesebbek az emberek.

Kulcsszavak: örökbefogadás, roma gyermek, reprezentatív

A látássérült anyák többségi társadalom attitűdjéről alkotott percepciója

Lendvai Lilla, Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az ép, felnőtt nők számára a társadalom az anyaszerepet általánosan magától értetődőnek tekinti, habár mára a háztartásban dolgozó anya szerepét a dolgozó anya képe váltotta fel (vö. Thiessen, 2007). A többségi társadalom tagjai egy elfogadott, sőt elvárt életút részeként tekinthetnének a fogyatékosság nélkül élő nők anyaságára is, Pixa-Kettner és Rischer (2013) szerint azonban a várandósságot és az anyaságot a fogyatékossággal élő nők esetében az elvárt társadalmi normák megszegéseként értékelik. A többségi társadalom tagjai az anyasághoz és a szexualitáshoz való jogot jellemzően elvitatják a fogyatékossággal élő nőktől, a kulturális sztereotípia szerint pedig a fogyatékossággal élő nő aszexuális és alkalmatlan a reprodukcióra (Garland-Thomson, 2002). A fogyatékossággal élő nőknek emellett gyakran meg kell küzdeniük azzal, hogy elismerjék a szexualitáshoz és a gyermekellátáshoz való jogukat (Finger, 1990). A női családtagot a család „összetartó erejeként" azonosítják, így a női családtag fogyatékosságát a családok potenciális széthullásának fenyegetéseként észlelik, továbbá a családra a fogyatékossággal élő lánygyermek túlféltése jellemző, valamint tabu a szexualitás és a nőiség (Kálmán & Könczei, 2002). Vizsgálatunk során 21 félig strukturált interjút készítettünk 18 év feletti látássérült nőkkel (aliglátó, gyengénlátó, vak) annak érdekében, hogy felmérjük a többségi társadalom látássérült személyekkel kapcsolatos attitűdjének percepcióját, valamint megvizsgáljuk a látássérült nők anyasággal kapcsolatos vélekedését és tapasztalatait. A 2016-ban végzett interszekcionális, feltáró jellegű kutatás során arra kerestük a választ, hogy a látássérült nők körében milyen módon jelenik meg a szakirodalomban feltárt tapasztalat. A vizsgálat egyik célja annak megismerése volt, hogy a többségi társadalom attitűdjének percepciója mellett a látássérült anyák miként élik meg anyai identitásukat, milyen viszonyulással találkoznak a hétköznapokban, valamint milyen megküzdési módokat választanak. Az interjúkat tematikus tartalomelemzéssel elemeztük. Eredményeink szerint a látássérült anyák várandósságuk során gyakran szembesülnek az egészségügyi dolgozók elutasító attitűdjével, megjelenik az abortuszra és az orvosilag nem indokolt császármetszésre való buzdítás, míg a mikrokörnyezet viszonyulására a támogatás elmaradása, illetve a szülői kompetencia megkérdőjelezése jellemző. A gyermek gondozását segítő szociális háló hiánya is problémaként jelent meg, valamint a többségi társadalom attitűdje és szemléletmódja is akadályt jelent a látássérült anyák számára.

Kulcsszavak: látássérült anyák, percepció, félig strukturált interjú, tematikus tartalomelemzés

Családi, szociális támogatottság szerepe az akkulturációs ciklusban

Szilasi Judit, Nguyen Luu Lan Anh, Fülöp Márta - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az elmúlt évtizedben az európai migráció jelentősen megnövekedett, elsősorban a kelet-és közép-európai országokból a nyugat-európai országok irányába. A külföldre költözés, külföldi munka, vagy tanulás, majd a hazatérés és visszailleszkedés kérdése manapság jelentős visszhangot vált ki a magyar közbeszédben is. Magyarországon a 2010-es évektől a kivándorlási trend felgyorsult: 2006-ban 30 ezer kivándorló magyar távozott külföldre, 2012-ben már 80 ezren indultak el (Gödri, 2016). A TÁRKI különböző felméréseiből egyértelműen látszik, hogy elsősorban a fiatalok migrációs tervei jelentősek, a halmozott migrációs potenciál 2013 januárjában a 18-40 évesek körében 33% volt, mely körön belül a 18-24 éves korosztályban 47% (Gödri 2016). Az akkulturációs ciklus új élethelyzetek sorát jelenti az egyén számára, és jelentős pszichés stresszel, valamint affektív, kognitív, magatartásbeli változásokkal jár (Ward, 2001). Az adaptáció

pszichológiai és szociokulturális kimenetele pedig nagymértékben függ a választott akkulturációs stratégiáktól (Berry, 1984, Bouhris 1997), melyek megválasztásában a fogadó társadalom migránsokkal szembeni attitűdjeinek is jelentős szerepe van. Az akkulturáció hazatérés utáni szakaszára vonatkozó pszichés adaptáció folyamata jóval kevésbé kutatott terület, melynek jellemzője lehet kulturális identitáskrízis, elszigeteltség élménye, depresszió, szorongás, interperszonális problémák, teljesítmény átmeneti csökkenése (Szkudlarek, 2010). Az akkulturációs ciklus bármely szakaszában a szociális támogatottságnak jelentős szerepe van a megküzdés megsegítésében. Kutatásunkban jelenleg 16, félig strukturált mélyinterjúkkal kívánjuk feltárni az akkulturációval járó pszichés, szociális, szociokulturális változásokat. Az interjúkat,- melyek fókuszában a külföldi tartózkodás, valamint a hazatérés utáni visszailleszkedés áll-, olyan magyar 18 éven felüli személyekkel (A interjúalanyok) készítünk el, akik legalább fél-egy évig kereső tevékenységet folytattak külföldön. A visszailleszkedő személyek családtagjaival (B interjúalanyok) is párhuzamosan felveszünk interjúkat, hogy megismerjük az egyén és nem kivándorolt családtagjai vagy közel álló barátai perspektíváját. A nem involvált családtagok külső szemlélőként olyan szempontokat is megjeleníthetnek, melyet a folyamatban levő személy nem, vagy kevéssé érzékel. Az interjúkat tematikus tartalomelemzéssel dolgozzuk fel. Jelen előadásunkban elsősorban a család és közeli barátok szerepét mutatjuk be az akkulturációs ciklus folyamatában.

Kulcsszavak: akkulturáció, visszailleszkedés, szociális támogatottság, stressz és megküzdés, félig strukturált interjú, tematikus tartalomelemzés

A befolyásolhatóság kognitív és individuális markerei

Sz30

Szervező(k): **Batta Barbara** - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Vitavezető: **Boros János** - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A „Befolyásolhatóság kognitív és individuális markerei” szimpózium célja az emlékezeti befolyásolhatóság átfogó vizsgálatának bemutatása, különös tekintettel a befolyásolhatósághoz kapcsolódó kognitív- és személyiségtényezőkre. Korábbi kutatások bebizonyították, hogy az emlékezeti előhívásban megjelenő hibák nemcsak a megismerési funkciók – pl. figyelmi kapacitás hatása, zavaró közbeiktatott feladat, a végrehajtó funkciók zavara, a forrásmonitorozási képesség deficitje - zavaraira vezethetők vissza, hanem további hatások – pl. individuális, szociális, a vizsgálati elrendezés manipulálásának hatása – is megjelennek (pl. Quas, 1997). Kutatásunk során a fent említett markerek befolyásolhatóságra gyakorolt hatásait igyekeztünk feltárni, illetve ezen tényezők életkori változásainak megjelenését az emlékezeti előhívás pontosságában. Vizsgálatunkban három különböző életkori csoportra koncentráltunk: óvodásokra, fiatal felnőttekre és idős korúakra. E három korosztályban vizsgáltuk meg a befolyásolhatóság, a befolyásolhatósághoz kapcsolódó kognitív tényezők és a korábban kutatások alapján a befolyásolhatósággal kapcsolatban álló személyiségtényezők összefüggéseit. Eredményeink megerősítették a befolyásolhatóság, a kognitív funkciók, mint a forrásmonitorozás, a gátlás és a rugalmasság kapcsolatát, azonban arra is rámutattak, hogy az individuális jellemzők hatással vannak a fennálló kapcsolatokra, az életkor változásával alakuló összefüggésben.

Kulcsszavak: Befolyásolhatóság, kognitív funkciók, személyiség, GSS kérdőív

Előadások

Az emlékezeti befolyásolhatóság jelenségének vizsgálata – kognitív jellegzetesség vagy vonás?

Batta Barbara[1], Boros János[1], Kiss Szabolcs[2]

[1] Pázmány Péter Katolikus Egyetem
[2] Pécsi Tudományegyetem

Az emlékezeti befolyásolhatóság jelensége túlmutat az emlékezetkutatás hagyományos vizsgálati irányán, mivel korábbi vizsgálatok eredményei alapján mára tudható, hogy a befolyásolhatóság egyszerre feltételez életkori változásokat, kognitív tényezők hatásait, a személyiség befolyásoló hatását, valamint további olyan hatásokat, mint a kikérdezés stílusa, az emlékezeti feladat során használt ingeranyag vagy pl. a kötődési mintázat és a temperamentum (Quas és mtsai, 1997). Előadásunkban bemutatjuk az emlékezeti befolyásolhatóság kapcsán megfogalmazott fontosabb elméleteket és vizsgálati eredményeket, különös tekintettel az emlékezeti befolyásolhatóság során felmerült életkori eltérésekre. Előadásunkban röviden bemutatjuk jelen kutatásunkban feltárt legfontosabb eredményeinket. Vizsgálatunk azt a célt tűzte ki, hogy a korábbi kutatások során feltárt, a befolyásolhatóság szempontjából, arra leginkább robusztus hatást gyakorló tényezők összefüggéseit vegyük górcső alá, keresztmetszeti elrendezésben kontroll alatt tartva ezen összefüggésekre az életkor hatását. Vizsgálati eredményeink arra mutatnak rá, hogy az individuális és kognitív jellemzők összefüggéseinek vizsgálata csak az életkorral összefüggésben világíthat rá az emlékezeti befolyásolhatóság összetett jelenségére.

Kulcsszavak: befolyásolhatóság, forrásmonitorozás, végrehajtó funkciók, személyiség, életkori változások

Kognitív és Individuális hatások az emlékezeti befolyásolhatóságban

Szász Miklós, Szirmai Eszter, Batta Barbara, Boros János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem

A kutatásunk fő célja a befolyásolhatóság és különböző individuális és kognitív markerek közötti kapcsolat feltárása fiatal, egészséges felnőttek körében. Korábbi kutatások eredményei alapján elmondhatjuk, hogy a befolyásolhatóságra számos tényező van hatással, így például az intelligencia, az életkor, személyiségbeli jellemzők vagy az emlékezeti előhívás módja (pl. Gudjonsson, 1991). A kutatásban negyven 20 és 35 éves kor közötti egészséges, fiatal felnőtt vett részt, 24 férfi és 16 nő. A résztvevőkkel először a Gudjonsson-féle Befolyásolhatósági Kérdőívet, majd egy forrásemlékezeti tesztet vettünk fel. A forrásemlékezeti teszt első fázisban a résztvevők színük alapján kongruens, inkongruens és neutrális képeket láttak, majd a tesztfázis során arra kértem őket, hogy emlékezzenek vissza arra, hogy a tanulási fázis során látott képek fekete-fehér verziói milyen színűek voltak. A végrehajtó funkciók méréséhez STROOP tesztet és Wisconsin kártyaszortírozási tesztet használtunk. Az individuális jellemzők feltárásához a vizsgálatban résztvevők az Eysenck féle Személyiség Kérdőívet és a Spielberger féle Állapot- és vonásszorongás Kérdőívet töltötték ki. Az eredmények alapján elmondható, hogy kapcsolat van az emlékezeti befolyásolhatóság és olyan kognitív markerek között, mint a gátlás vagy a forrásmonitorozási képesség. A személyiségtényezők és a befolyásolhatóság mértékét mérő kérdőív bizonyos mutatói között szintén találtunk összefüggéseket. Vizsgálatunk eredményei arra engednek következtetni, hogy a kognitív funkciók hatásának vizsgálata kevés az emlékezeti befolyásolhatóság jelenségének átfogó vizsgálatához. A személyiségvonások és individuális jellemzők értelmezési keretében az emlékezeti befolyásolhatóság jelensége sokkal összetettebb

képet mutat, mint azt korábban egyes vizsgálatok eredményei alapján feltételeztük (Johnson és mtsai, 1995, List, 1986).

Kulcsszavak: GSS teszt, befolyásolhatóság, szorongás, EPQ, felnőtt, kognitív funkciók

Az időskori emlékezet befolyásolhatóságának átfogó vizsgálata

Sándor Nikolett Gabriella, Batta Barbara, Boros János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kutatásunk célja, hogy feltárjuk az emlékezeti befolyásolhatóság mögött rejlő kognitív faktorokat és személyiségtényezőket. Jelen vizsgálat azt hivatott kutatni, hogy mindezen tényezők, hogyan változnak az életkor előrehaladtával. A kísérlet minden vizsgálati személy esetében két ülésben valósult meg. A szuggesztibilitást a Gudjonsson Suggestibility Scale tessztel mértük. A kutatás során azt is vizsgáltuk, hogy az emlékezeti befolyásolhatóságra és felidézésre hogyan hat a kikérdezés típusa, ezért a kísérleti csoport esetében kognitív interjú technikát alkalmaztunk, míg a kontroll csoportnál strukturális interjút. A kognitív faktorok feltárása során a végrehajtó funkciókat a Wisconsin Kártyaszortírozás Teszttel és a Stroop-teszttel mértük, továbbá vizsgáltuk a résztvevők elmeolvasási- és forrásemlékezeti képességét. A személyiségtényezők feltárása során a STAI teszttel mértük az egyének szorongásának mérték, az önértékelést a Rosenberg Önértékelés Skálával. Ezek mellett az Eysenck Personality Questionnaire kérdőívet használtuk a személyiségvonások vizsgálatára, valamint Rotter Kontrollhely Skáláját is felvettük a résztvevőkkel. Az eredményeink azt mutatják, hogy befolyásolhatóbbak azon személyek, akik alacsonyabb önértékeléssel, magasabb szorongás értékkel és a kontrollhely tekintetében külső kontrollal rendelkeznek. Azt találtuk továbbá, hogy az emlékezeti befolyásolhatóság a kognitív funkciók romlásával fordítottan korrelál, ez okozza a fiatal és idősödő felnőttek közötti különbséget.

Kulcsszavak: Szuggesztibilitás, GSS-teszt, Kognitív Interjú, végrehajtó funkciók, individuális jellemzők

A gyermekkori befolyásolhatóságot befolyásoló tényezők

Lázár Boglárka, Ollári Lili, Batta Barbara, Kiss Szabolcs - Pázmány Péter Katolikus Egyetem; Pécsi Tudományegyetem

Az emlékezeti befolyásolhatóság nagyon hosszú múltra tekint vissza, ennél fogva számos markert azonosítottak már (Quas és mtsai, 1997, Purchon, 2000). Vizsgálatunk során a befolyásolhatóság szempontjából legfontosabb tényezőket, illetve azok összefüggéseit vizsgáltuk meg játékos feladatok segítségével a gyermekkori befolyásolhatóság vizsgálata során. Kutatásunkban ezen azonosított markerek emlékezeti pontosságra gyakorolt hatását, illetve a markerek egymásra hatását vettük górcső alá empirikus vizsgálatunkban. A vizsgálatban 41 5-7 éves óvodás gyermek vett részt. A vizsgálat két ülésben zajlott. Az egyik ülésben a gyerekek mesét néztek, majd emlékező beszélgetést folytattunk a meséről nyitott és zárt kérdések segítségével. Ezt követően felvettünk végrehajtó funkciókat mérő - Day-Night Stroop és DCCS -, valamint mentalizációt mérő (Moore paradoxon (Kiss és Soós, 2016), tudatelméleti tesztet (Liddle és Nettle, 2006) vettünk fel. Használtunk forrásemlékezeti és realitásmonitorozási tesztet (Hill és Russell, 2001). Vizsgálatunkban több összefüggést is találtunk a befolyásolhatósági teljesítmény és a különböző funkciókat mérő tesztek között, rámutatva arra, hogy a befolyásolhatóság jelenségében, illetve annak mértékében az emlékezeti teljesítményen túl, mind a forrásmonitorozási képesség, mind a mentalizációs teljesítmény, mind a képzelet működés fontos szerepet játszik.

Kulcsszavak: Befolyásolhatóság, emlékezeti előhívás, monitorozási folyamatok, végrehajtó funkciók, mentalizáció, óvodás gyerekek

Maladapítv személyiségvonások a dimenzionalitás tükrében

Sz31

Szervező(k): **Nagy László** - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Láng András** - PTE BTK Pszichológia Intézet

A szimpózium célja bemutatni a Pécsi Tudományegyetem különböző tudományos műhelyeinek és pszichoterápiás gyakorló helyeinek munkáit összefogni kívánó Pszichopatológiai kutatócsoport tevékenységét. A témáink heterogenitása hűen tükrözi azt az alaptézisünket, miszerint a normál- és patológiás pszichés- és személyiségbeli működések közötti kapcsolat számos különböző formában manifesztálódhat. A korábbi elképzelésekkel szemben, melyek a normál- és patológiás sajátosságok elválaszthatóságára helyezték a hangsúlyt, a célunk bemutatni az ezek alternatívájaként megjelenő dimenzionális, spektrum-szemléletű gondolkodásmódból fakadó lehetőségeket. Az előadássorozatban helyet kap a tágabb értelemben vett „sötét személyiségtényezők" széles tárháza, a nárcizmustól kezdve a pszichopátián, szociopátián és szadizmuson át egészen a komplex rendszerszemléletű megközelítésekig. A szimpózium témáit igyekszünk a korábban említett széles és átfogó kontextusba helyezve rávilágítani a kortárs pszichopatológiai-, pszichoterápiás- és tudományos problémák komplex jellegére, egyúttal ajánlásokat tenni az eredményeink nyomán azok széleskörű gyakorlati alkalmazására - a szűken értelmezett pszichológiai segédtudományok határain innen és túl egyaránt.

Kulcsszavak: maladaptív személyiségvonások, dimenzionalitás, pszichopatológia, személyiségzavarok, nárcizmus, pszichopátia, szociopátia, bűnelkövetés, PID-5, szubklinikai személyiségjellemzők

Előadások

Az Ortogonális Nárcizmus Koncepció validálásának korábbi eredményei és jövőbeni perspektívák

Bandi Szabolcs, Bolgár Dóra, Bodó-Varga Zsófia, Nagy László - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola; Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Szak- és Továbbképző Központ; Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Előadásunk során egy rövid áttekintést kívánunk adni nárcizmus modellünk, az Ortogonális Nárcizmus Koncepció (Orthogonal Narcissism Concept, a továbbiakban ONC) validálásának aktuális állapotáról illetve a jövőbeni kutatási perspektívákról. Az ONC egy átfogó, kortárs, dimenzionális és dinamikus modellje a nárcizmus különféle megnyilvánulásainak, mely szemben a korábban kialakított elképzelésekkel, képes egyetlen elméleti-, kutatási- és gyakorlatban is alkalmazható keretben egyesíteni őket. Az alapfeltételezésünk az, hogy a grandiózus-vulnerábilis nárcizmus tipológia nem azonos a nyílt-rejtett elkülönítéssel. Egy korábbi klinikai modell a hierarchikus paradigmájában azt feltételezi, hogy a nárcisztikus személyiségpatológia grandiózus- illetve vulnerábilis- típusai egyaránt megnyilvánulhatnak rejtett- vagy nyílt formában. Ezt az elképzelést integrálva a kortárs személyiséglélektani és személyiségpatológiai modellek fogalmi keretrendszerébe, kortárs statisztikai módszerek alkalmazásával sikerült egy olyan kétdimenziós ortogonális elrendezést kialakítanunk, mely dinamikus módon, egészséges és patológiás populációk esetén azonos hatékonysággal képes differenciálni a klinikai modell által azonosított négy altípus között. Az ONC empirikus validálása egy többlépcsős folyamat. Ezek közül az első

az alternatív ötfaktoros modell változói mentén próbálta feltárni a különböző típusok személyiségbeli sajátosságait (1), míg a második a projektív tesztek által megismerhető pszichodinamikus sajátosságokra fókuszált (2). Összességében elmondható, hogy az ONC a különböző altípusok és nárcizmus-tendenciák között 20-40%-os biztonsággal tudott differenciálni, míg kb. 75%-os megbízhatósággal választotta el a normál populációtól a nárcisztikus karaktereket. Jelenleg két további vizsgálat van folyamatban, melyek egyike (3) a klinikai populáció bevonásával próbál további igazolást találni az ONC érvényességére, míg egy másik (4) a lehetséges gondolkodásmódbeli torzítások sajátosságait kívánja feltárni a becki kognitív modell tükrében. Ezeken kívül számos kisebb kutatás valósult meg, amely a nárcizmus többarcúságának fontosságára hívta fel a figyelmünket. Összességében az ONC egy új lehetőséget kíván adni az elméleti és gyakorló szakemberek számára a nárcisztikus személyiség mélyebb és komplexebb megismerésére illetve a lehetséges intervenciók adekvát kialakításának elősegítésére.

Kulcsszavak: nárcizmus, ortogonális nárcizmus koncepció, személyiséglélektan, személyiségzavar

A fiatalkorú bűnelkövetés rizikótényezőinek feltárása

Gór Dóra, Bandi Szabolcs, Nagy László - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola; Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kar Szak- és Továbbképző Központ; Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Az előadás részletesen ismertet olyan tényezőket a fiatalkorú bűnelkövetők személyiségében és környezetében, melyek nem találhatóak meg, vagy nem olyan hangsúlyosak azonos korú, középiskolába járó társaiknál, s melyek determinálhatják az ő bűnelkövető viselkedésüket. A kutatás módszereként hat személyiségtesztet használtunk, melyek között szerepelt átfogó és specifikus felmérés is (például: karakter- és temperamentum jellemzők, nárcizmus, szadizmus, pszichopátia). A teszteken kívül továbbá sor került egy személyes beszélgetésre is, ahol mind a fogvatartottak, mind pedig a középiskolások demográfiai adatai, családi és baráti környezete, anyagi helyzete, és neveltetésének körülményei kerültek szóba, illetve az elkövetett bűn és miértje a fogvatartotti csoportban. A kutatás feltáró jellege miatt hipotézisek nem fogalmazódtak meg előzetesen: a fogvatartottak személyiségében kerestünk eltéréseket a kontroll csoporttal szemben, mely célkitűzés várakozásainkat felülmúlva teljesült. Előzetes kutatásunkban nem találtunk különbséget a Karakter és Temperamentum faktorokat illetően, ezért most további jegyek bevonásával kezdtük újra, s itt már mutatkoztak jelentős különbségek, melyek jó támpontot adhatnak a további kutatásoknak, illetve a prevenciós és reszocializációs kezdeményezéseknek. Az általuk mért személyiségtényezők nagy százaléka esetén különbség volt a fogvatartotti és a kontrollcsoport között. A fogvatartottak esetén a magasabb kockázatvállalás, impulzivitás, érzéketlenség, ellenségesség magas fokú korrelációt mutat a bűnözői viselkedési formákkal, mely tulajdonságokhoz gyakran társul elkülönülés, jó manipulációs és megtévesztési készség és a korukhoz mérten nagyobb fokú felelőtlenség, illetve nárcizmus és pszichopátia. Emellet pedig megjelenhetnek szokatlan hiedelmek és érzékelések, perceptuális szabályozási zavarok. A fogvatartottak kockázatvállalásával összhangban pedig újdonságkeresésük is magasabb, mely mutatja az új ingerekre és élményekre való “éhségüket”, mely csillapítását sok esetben már csak törvénybe ütköző cselekedetekkel tudják kivitelezni. A személyiségben található különbségeken felül pedig nem szabad megfeledkeznünk a környezeti háttérben mutatkozó eltérésekről sem, melyek hasonló mértékben befolyásolhatják a bűnözői lét kialakulását (például szülők aluliskolázottsága és/vagy válása/halála, gyermekotthonban tartózkodás, iskolai kihágások, kábítószer fogyasztás, család büntetett előélete, stb.). Ezen tényezők mentén azonosíthatóvá válhatnak olyan rizikótényezők, melyek alapján még időben lehetne beavatkozást végezni a fiataloknál, ami segítené őket a normál életvitel elsajátításában és művelésében. Tehát a hangsúly

nem a reszocializáción lenne, hanem a prevención. Cél ezen kívül egy olyan tesztcsomag összeállítása, mely a jövőben alkalmas lenne a problémás fiatalok szűrésére, bűnözői hajlandóságuk felmérésére.

Kulcsszavak: fiatalkorú bűnelkövetés, börtön, kriminál

Tapasztalatok a PID-5-BF kérdőív magyar fordításával nem klinikai mintán

Birkás Béla[1], Bandi Szabolcs[2], Hupuczi Ernő[3], Kállai János[1,4], Láng András[4]

[1] PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
[2] PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola
[3] PTE ÁOK Elméleti Orvostudomány Doktori Iskola
[4] PTE BTK Pszichológia Intézet

A személyiségzavarok osztályozási rendszerének átalakítása hosszú ideje foglalkoztatja a területen érintett szakembereket. A DSM-5 megjelenése előtt intenzív szakmai egyeztetés zajlott arról, hogy elsősorban a jelentős mértékű átfedések és komorbiditás miatt a személyiségzavarok dimenzionális megközelítése tudományosan is megalapozottabb megközelítést jelentene a korábbi – és végül a DSM-5-ben is megtartott – kategorikus megközelítésnél. A személyiségzavarok hátterében rejlő dimenziókra irányuló kutatások az ötfaktoros személyiségmodellel összevethető maladaptív személyiségvonásokat tártak fel, ill. kérdőíveket is kidolgoztak azok mérésére. Az előadásban az egyik ilyen kérdőív, a 25 tételből álló PID-5-BF magyar adaptálásának folyamatát mutatjuk be. A PID-5-BF mellett az öt alapvető vonásdimenzióra és a személyiségzavarok szűrésére vonatkozó kérdőíveket 379 fővel (299 nő és 80 férfi) vettük fel. A személyek alapvetően fiatal felnőttek voltak, legalább középfokú iskolai végzettséggel. Az elvégzett feltáró és megerősítő faktorelemzések alapján a PID-5-BF kérdőív megfelelő strukturális validitással rendelkezik. A kérdőív dimenziói (elidegenedés, negatív affektivitás, gátlástalanság/kényszeresség, antagonizmus, pszichocitizmus) közepes erősségű együttjárást mutattak a nekik megfelelő normál személyiségvonásokkal. A személyiségzavar indexben mutatkozó varianciát a PID-5-BF dimenziói együttesen 56%-ban magyarázták és mind az öt dimenzió szignifikáns prediktív erővel bírt. A PID-5-BF dimenziói az ötfaktoros személyiségmodell vonásain felül is szignifikáns hányadát – további 20 %-át – magyarázták a személyiségzavar indexben mutatkozó varianciának.

Kutatásunk a nemzetközi vizsgálatokkal összevethető eredményeket hozott. Vizsgálatunk korlátja, hogy főként egészséges, magasan iskolázott, fiatal felnőttek adataiból von le következtetéseket. Ugyanakkor nemzetközi vizsgálatok kimutatták, hogy a klinikai és nem klinikai minták között a PID-5-BF által is vizsgált vonásszinten erős mért invariancia mutatható ki. Ennek fényében bizakodók vagyunk, hogy a mérőeszköz magyar változata klinikai mintán is beválik.

Kulcsszavak: személyiségzavarok; dimenziók; DSM-5; ötfaktoros személyiségmodell; pszichometria

Empirikus zenepszichológiai etűdök

Sz32

Szervező(k): **Révész György** - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Révész György** - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

A zene elválaszthatatlan része életünknek, legyen az akár rap, buszra várva, vagy klasszikus zenei koncert. Zenét hallgatunk, énekelünk vagy csak dudorászunk, amikor felkelünk, ha elfáradtunk, ha szomorúak vagyunk, ha örülünk stb. A zene elengedhetetlen kelléke a társasági összejöveteleknek is, a romantikus vacsoráknak és a relaxációnak. A zene az alkotást, az emberi létezés esszenciájaként tárja elénk: előadó és befogadó élményközössége mindannyiunk tapasztalata lehet. Kutatások széles köre igyekszik feltárni a zene emberi lélekre gyakorolt hatásait, a kognitív idegtudományoktól a pszichoneuroimmunológiáig. Szimpóziumunk e spektrum empirikus kutatásaiból mutat be hármat. Első előadásunk a kognitív pszichológia fókuszába állítja az előadót: mit érez és mire összpontosít az előadás során. Szerzője az előadásban a zenei előadóművész valós időben történő, az előadás során alkalmazott figyelmi működésének új elméleti modelljét mutatja be. Eredményei arra utalnak, hogy a produkció során alkalmazott navigáló figyelmi folyamatok a kognitív folyamatokon túl hozzájárulnak a zene kifejezőerejének megéléséhez is, így kapcsolatot képez a kognitív pszichológia, az esztétika és a pedagógia között. Második előadásunk bepillanást nyújt egy személyiséglélektani kutatásba: arra kíváncsi, hogy a zene a zenei képzés, a zenével való tartós és aktív foglalkozás milyen hatást fejt ki az előadó személyiségére. A nagy mintán elvégzett vizsgálat néhány érdeklődésre számot tartó eredménye szerint a komolyzenészek és a könnyűzenészek jelentősen különböznek például élménykeresés tekintetében. Mentálhigiénés szempontból is megfontolandó, fontos ismeret, hogy a zenéléssel eltöltött idő komolyzenészek esetén együtt jár a fizikai agresszió szintjének csökkenésével. Harmadik előadásunk a zenei humor empirikus kutatásának egyik műhelyébe látogat. A szerzők arra voltak kíváncsiak, hogy van-e mérhető különbség a zenével régóta foglalkozó, professzionális pályára készülő zeneművészeti hallgatók zenei humorstílusa és a zeneileg kevésbé szakértő, laikus hallgatóság között. Az eredmények – várható módon – igazolták, hogy a zenében a humoros elemek észlelésének gyakorisága és annak intenzitása pozitív szignifikáns korrelációt mutat az aktív zenei gyakorlat éveinek számával. Ez megerősíti azt a korábbi elképzelésünket, miszerint a zenei humor és az inkongruens elemek észlelése erősen függ a zenéléssel eltöltött évek számától és független az általános humorstílusoktól.

Kulcsszavak: zenepszichológia, humor, kognitív, személyiség

Előadások

Mentális folyamatok és figyelmi stratégiák a zenei előadás során: egy integratív modell

Stachó László - Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Kodály Intézet SZTE Zeneművészeti Kar, Zeneelmélet Tanszék

Az előadóművész kognitív és figyelmi működése alapvető jelentőséggel bír az előadás során, hiszen egy produkció minősége, kifejezőereje és egyedisége meghatározó mértékben függ attól, hogy az előadó mit érez és mire összpontosít az előadás során (például a zenei folyamat egyes pillanataiban a folyamat mely további pontjaira fókuszálja figyelmét). Az előadásban a zenei előadóművész valós időben történő (az előadás során alkalmazott) figyelmi működésének (stratégiáinak és folyamatainak) új elméleti modelljét kívánom bemutatni. A modell alapjául

szolgáló kulcshipotézis szerint a kifejező zenei előadást meghatározó figyelmi stratégiák-műveletek alapja a zenei folyamat elemeihez kapcsolódó érzések valós idejű átérzése, mely egy jól definiálható, élénk képzetalkotási folyamathoz kapcsolódik. E folyamat figyelmi tekintetben erőteljesen fókuszált pillanatokra épül, és jellegzetes, „navigáló" figyelmi működés jellemzi, mely a zenei folyamat meghatározott pillanataiban a figyelemnek a zenei folyamaton belüli jövőre, múltra, valamint a jelen pillanatra történő fókuszált irányítását foglalja magában. Az előzetes empirikus kutatási anyagunkra, a zenei analízis és a sportpszichológia releváns modelljeire, valamint a zenepedagógiai gyakorlatból származó tapasztalatokra alapozva kialakított modell szerint az előadóművész egy kifejező zenei előadás során nem csupán a jelenre koncentrál, hanem bizonyos pillanatokban előre-, ill. visszafelé tekint a zene folyamatában, hogy beérezze, meddig tart majd a következő zenei egység (motívum, frázis), illetve hogy felidézze magában azt az érzetet, hogy milyen hosszúra sikerült az éppen elhangzott egység és közben milyen tonális (hangnemi) utat járt be a zenei anyag. Az előadás más, zeneelméleti tekintetben jól definiálható pontjain ugyanakkor jellemző módon a jelen hangzó pillanatra koncentrál, hogy mélyen átérezhesse és élvezhesse a pillanatnyi hangzást. Feltételezésünk és jelentős mennyiségű empirikus (jelenleg még anekdotikus) tapasztalat szerint ez a mentális működésmód meghatározó mértékben járul hozzá a zenei előadás kifejezőerejének, zenei érthetőségének és egyediségének észleléséhez. Az előadásban bemutatott modell nem csupán a zeneelmélet, ill. zenei analízis, valamint a zeneesztétika területére emeli be az e területeken még újnak számító kognitív megközelítést, hanem rendkívül jelentős alkalmazási lehetőségeket hordoz az előadóművészet-pedagógia terén.

Kulcsszavak: kognitív zenepszichológia, az előadóművészet pszichológiája, mentális folyamatok, figyelmi stratégiák, valós idejű átérzés, időperspektíva

A zenei személyiség kortárs perspektívái: rizikótényezők és protektív faktorok az alternatív ötfaktoros modellben

Bandi Szabolcs, Vas Bence - Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Kodály Intézet SZTE Zeneművészeti Kar, Zeneelmélet Tanszék

A zenepszichológia egyik kevésbé kutatott ám ennek ellenére pedagógiai- és mentálhigiénés szempontból kiemelt jelentőségű ága a zenészek személyiségstruktúrájának feltárása. Csupán néhány átfogó empirikus vizsgálat született a kérdéskörben, melyek igazolták, hogy a zenei képzés illetve a zenével való tartós és aktív foglalatoskodás kimutatható hatást fejt ki a személyiség alakulására. Ahogy az a személyiséglélektani kutatásokban megszokott, a legtöbb szakember a személyiség ötfaktoros modelljén alapuló mérőeszközöket választott az intrapszichés struktúrák mérésére. Ugyanakkor fontos figyelembe vennünk, hogy a személyiséglélektan területén bekövetkezett paradigmaváltások sora fokozatosan rávilágított a Big Five bizonyos korlátjaira. A fentiek alapján vizsgálatunk célja feltárni a különböző zenészcsoportok illetve a normál populációból származó nem-zenész minta közötti lehetséges személyiségbeli különbségeket az alternatív ötfaktoros modell segítségével. A vizsgálat során önbeszámolós papír-ceruza tesztek kerültek felvételre, melyek közül az alternatív ötfaktoros modellt a Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiség Kérdőív (ZKAPQ) mérte 200 tétel segítségével. A vizsgálat résztvevői (N = 345) elsődlegesen a Pécsi Tudományegyetem hallgatói voltak, akik önként vállalkoztak az adatközlésre. Hetvenhét százalékuk nő volt (N = 114), átlagéletkoruk pedig 28,7 év (SD = 10,6). Huszonkét százalék vallotta magát komolyzenésznek (N = 76), 27,5% pedig könnyűzenészként tekintett önmagára (N = 95). A statisztikai elemzések során csoportos összehasonlító vizsgálatokat alkalmaztunk (független mintás varianciaanalízis), standard átlagokkal való összevetéseket (egymintás T-próba) illetve a lehetséges kapcsolatok igazolására lineáris regresszióanalíziseket. Eredményeink szerint a komolyzenészek a vizsgálat személyiségváltozók 48%-ában különböztek a normatív mintától, a könnyűzenészek 96%-ban,

míg a komoly- és könnyűzenészek egymástól 68%-ban. A normatív mintától való eltérés elsődlegesen a neuroticitás és az agresszió faktorokban voltak a legerőteljesebbek. A komolyzenészek és a könnyűzenészek nagyfokú szignifikáns különbséget mutattak az élménykeresés tekintetében. A zenéléssel eltöltött idő az élettartam tekintetében együtt jár a fizikai agresszió szintjének csökkenésével, de csak a komolyzenészek esetén, míg az ellenségesség mindhárom csoport esetén csökkenő tendenciát mutat, ami rávilágít az életkor és a fejlődés lehetséges hatásaira. Összességében elmondható, hogy a zenészek személyisége számos szempontból különbözik a normál populáció személyiségstruktúrájától, amely lehetőséget ad a zenepedagógus elméleti és gyakorlati szakma számára olyan hatékony prevenciós intervenciók kialakítására, melyek elősegíthetik a zenész szakma képviselőinek jobb mentálhigiénés állapotának elérését, így elkerülve a kiégés és a pszichopatológiai állapotok (pl. szociális- és teljesítmény szorongás) kialakulásának valószínűségét.

Kulcsszavak: zenei személyiség, alternatív ötfaktoros modell, ZKAPQ, zenepszichológia, személyiséglélektan

A humorérzékenység vizsgálata zenében, zeneművészeti és pszichológia szakos hallgatók között

Nagy Sándor Imre, Bandi Szabolcs, Révész György - Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet; Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Doktori Iskola; Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet; Agócsy László Zeneiskola

Régi kutatói kérdés a zene, pszichológia és a humor kapcsolata. Köztudott, hogy minden egyes stíluskorszakban számos zeneszerző – köztük a legnagyobbak is – nagy előszeretettel nyúltak a komikus kifejezés eszközeihez vokális, színpadi és csak hangszeres műveikben egyaránt. Ahhoz, hogy mi is hozzá tudjunk tenni a zene és humor kapcsolatáról szóló kérdéskörhöz, elengedhetetlennek tartottuk a zenei jelentés megértését és összevetését az általános humorelméletekkel. Elővizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen különbség figyelhető meg a zenével régóta foglalkozó, professzionális pályára készülő zeneművészeti hallgatók zenei humorstílusa és a zeneileg kevésbé szakértő, laikus hallgatóság között. A szigorúan vett zenei humor megfigyelése érdekében redukálnunk kellett a választott ingeranyagot hangok sorozatára. Ehhez szükségünk volt minden más, „nem zenei" elem kiszűrésére, mint például a komikus színpadi elemek, látvány, vicces szöveg, stb., így csak a „tisztán" összetett hangokból álló zenei anyag maradt. A humorelméletek közül jelenleg leginkább elfogadott „inkongruitás elméletet" választottuk kiindulópontnak. Ezen elmélet mentén alakítottuk ki saját zenei humor taxonómiánkat, melyben a zenei jelenségeket a legkisebb elemekre tudtuk redukálni. Az így létrejött 9 taxonómiai csoportban megjelenő inkongruens elemek válthatják ki a zenei humor észlelését. A 9 csoport: a metrum, ritmus, harmónia, dallam, dinamika, karakterizáció, felsőbbrendűség, paródia/túlzás és stílusbeli inkongruencia. Az elemek önmagukban vagy egymással vegyítve járulhatnak hozzá a jelentés fent említett dimenzióihoz. A kutatásunkban résztvevőknek a Humorstílus Kérdőívet kellett kitölteniük (Humor Styles Questionnaire – HSQ), majd Vittorio Monti Czardas c. művének egyzongorás változatát nézték végig, melyet úgy módosítottunk, hogy hallható humoros elemek legyenek benne. Ezt követően egy értékelőlapon jelezték, ha észleltek humort, továbbá annak intenzitását. Az így kapott eredményeket összehasonlítottuk a két minta között. Azt találtuk, hogy a zenészek (4,72) agresszív humorstílusa magasabb volt a nem zenész (4,43) hallgatókhoz képest, továbbá a férfiak (4,76) agresszív humorstílusa is magasabb volt a nőkénél (4,45). A többi humorstílusnál nem találtunk különbségeket. Ugyancsak nem találtunk összefüggést a humorstílus és a preferált zenei stílus között (rock, klasszikus, jazz, stb.). Eredményeink azt igazolták továbbá, hogy a zenében a humoros elemek észlelésének gyakorisága (r=0.23) és annak intenzitása (r=0.293) pozitív szignifikáns korrelációt mutat az aktív zenei gyakorlat éveinek

számával. Ez megerősíti azt a korábbi elképzelésünket, miszerint a zenei humor és az inkongruens elemek észlelése erősen függ a zenéléssel eltöltött évek számától és független az általános humorstílusoktól. Kutatásunk megfelelő alapul szolgálhat további, a kérdéskör mélyrehatóbb feltárását célul kitűző vizsgálati paradigmák kialakításához.

Kulcsszavak: humor, zenei humor, humorstílus, inkongruencia elmélet

A patológiás személyiségvonások mérésének lehetősége: a DSM-5 Személyiségleltár

Sz33

Szervező(k): **Labancz Eszter** - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Vitavezető: **Kuritárné Szabó Ildikó** - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

A DSM-IV személyiségzavar fejezetét számos kritika érte: a klinikai gyakorlatból származnak az egyes kategóriák; a normál személyiség kutatásában már régóta meghaladottnak tekintett kategoriális osztályozást képviseli; mesterséges küszöböket állít fel; nem képes a szubklinikus formák megfelelő megragadására; nagy az átfedés a specifikus személyiségzavarok között, miközben a személyiségzavarban szenvedő betegek jelentős hányada csak a maradék kategóriába sorolható be, azaz a rendszer nem fedi le kellőképpen a személyiségzavar-problémákkal küzdők teljes körét. A DSM-5 Személyiség és személyiségzavar munkacsoportja a személyiségzavarok konceptualizálását és osztályozását új szemléleti keretbe helyezte. A kategoriális rendszer egyes elemeinek megőrzése - és négy specifikus személyiségzavar törlése mellett - empirikus alapon létrehozott dimenzionális osztályozás bevezetésére tettek javaslatot. Az A kritérium a szelfet és az interperszonális működést érintő legalább mérsékelt károsodást ír elő, míg a B kritérium egy vagy több patológiás személyiségvonás jelenlétét kívánja meg. Az új osztályozás az empirikus alapokon nyugvó személyiséglélektani kutatások és a klinikum integrációjára tett törekvésnek tekinthető. Megszünteti az egészséges és kóros személyiségműködés közötti dichotómiát, a közös patológiás dimenzión elfoglalt hely megmagyarázza az egyes személyiségzavar-típusok közötti komorbiditást és leírhatóvá teszi az azonos diagnosztikus kategórián belüli heterogenitást. A trait-ek segítségével meghatározott személyiségzavar definíciótól a személyiségzavarok specifikumának megvalósulását, az időbeli stabilitás igazolását is remélik megalkotóik. A szimpózium a patológiás személyiségvonások mérésére szolgáló új kérdőívet, a The Personality Inventory for DSM-5 (PID-5)-öt, vagyis a DSM-5 Személyiségleltárt mutatja be, melyet a Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézetében folyó kutatás keretében adaptáltunk, megvizsgáltuk a kérdőív pszichometriai jellemzőit és egyes, a személyiségzavarok tekintetében releváns pszichológiai konstruktumokkal történő kapcsolatát. Eredményeink szerint – a nemzetközi kutatásokhoz hasonlóan - a PID-5 megbízható, jól használható mérőeszközként szolgálhat a klinikumban és a kutatásban egyaránt. A felnőtt változat 220 tételből áll, 4 fokú Likert-skálán mér, 25 trait-et és öt szupervonást azonosít. A patológiás személyiség öt főfaktora (Negatív affektivitás, Elidegenedés, Antagonizmus, Gátolatlanság, Pszichoticizmus) lényegében a Big Five dimenziók maladaptív változataiként, szélső, extrém értékeiként értelmezhetőek. Az önkitöltős teszt a vizsgált személyt maladaptív személyiségvonások egyedi konstellációjaként írja le. A pontszámok a klinikusok számára jól ismert MMPI teszthez hasonló profilt rajzolnak ki.

Kulcsszavak: DSM-IV, DSM-5, patológiás személyiségvonások, DSM-5 Személyiségleltár

Előadások

A DSM-5 Személyiségleltár bemutatása, hazai adaptálása és validálása

Labancz Eszter - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A DSM legújabb, ötödik kiadása paradigmaváltást hozott a személyiségzavarok konceptualizálásának és klasszifikációjának tekintetében. A dimenzionális szemléletnek megfelelően a személyiségzavarok B kritériuma patológiás személyiségvonások jelenlétét írja elő. Empirikus kutatások alapján 25 patológiás személyiségvonás került meghatározásra, melyek öt szupervonás alá rendeződnek. Ezek mérésére a The Personality Inventory for DSM-5 (PID-5) szolgál, melyet magyarra DSM-5 Személyiségleltárként fordítottunk. Célkitűzések: Hazánkban nem áll rendelkezésre olyan mérőeszköz, mely alkalmas lenne a patológiás személyiségvonások felmérésére, így kutatásunk kiemelt célja az volt, hogy a DSM-5 Személyiségleltár magyarországi adaptálását és validálását elvégezzük. Minta és módszer: Vizsgálati mintánkat hospitalizált pszichiátriai betegek, továbbá hozzájuk nemben, korban és iskolai végzettségben illesztett normál minta alkotta. A részvétel önkéntes és anonim volt. A vizsgálati személyek hat kérdőívből álló kérdőívcsomagot töltöttek ki. Egy demográfiai kérdőív, a patológiás személyiségvonások és szupervonások mérésére alkalmas DSM-5 Személyiségleltár (PID-5), az öt Big Five szupervonást mérő Big Five Inventory (BFI-H), az egészséggel kapcsolatos életminőség felmérésére használható SF-36 kérdőív, a felnőttkori kötődési stílus megállapítására alkalmas Közvetlen kapcsolatok élményei – kapcsolati struktúrák kötődési kérdőív (ECR-RS), valamint a gyermekkori ártalmas élmények átélésére vonatkozó 10 tételes szűrőkérdőív (ACE pontszám kalkulátor) került felvételre. A demográfiai kérdéssort pszichiátriai előtörténetre vonatkozó itemekkel egészítettük ki. Eredmények: A DSM-5 Személyiségleltár magyarra fordítása a tudományos kívánalmaknak megfelelően történt, a Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézetének munkatársai, egy hivatásos angol fordító, valamint egy angol anyanyelvű pszichológus szakember részvételével. A kérdőív magyar változatát pilot vizsgálat keretében teszteltük, és a visszajelzések alapján véglegesítettük. Előzetes elemzéseink alapján elmondható, hogy a DSM-5 Személyiségleltár mind a hospitalizált pszichiátriai, mind a pszichiátriai betegségtől mentes almintán megbízhatóan mér az öt szupervonás és a 25 személyiségvonás tekintetében egyaránt. Jelenlegi eredményeink szerint három item kivétele indokolt a kérdőívből, melyek nem illeszkednek megfelelően a skálákba. Várakozásaink szerint igazolódott a kérdőív ötfaktoros szerkezete, valamint a konvergens validitáshoz kapcsolódóan a Big Five öt faktorával való együttjárás is. A vizsgálatba bevont egyéb pszichológiai konstruktumok tekintetében is az elvárt eredményeket kaptuk. Konklúzió: A DSM-5 Személyiségleltár eddigi eredményeink alapján megbízható és valid, alkalmazható a hazai kutatásban és klinikai gyakorlatban egyaránt.

Kulcsszavak: DSM-5, patológiás személyiségvonások, megbízhatóság, validitás

A DSM-5 Személyiségleltár és az életminőség vizsgálata pszichiátriai betegek és mentális zavartól mentes személyek körében

Csűri Liselotte - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A DSM-5 ,,Fejlesztés alatt álló mérőeszközök és modellek” fejezetében a személyiségzavarok diagnosztizálására megjelent egy dimenzionális megközelítés, a DSM-IV-ből már ismert, kategoriális mellett, ahol a B kritérium maladaptív személyiségvonások jelenlétét írja le. Célkitűzés: Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a pszichiátriai beteg és mentális zavartól mentes személyek eltérnek-e a maladaptív személyiségvonások, illetve az életminőség tekintetében, továbbá azt, van-e kapcsolat a felmért két tényező között. Minta és módszer: Mintánk 274 főből állt, melyből 164 fő hospilalizált pszichiátriai beteg, 110 fő pedig mentális zavartól mentes személy. A két csoport nemben és életkorban illesztett. Kutatásunkban egy

kérdőívcsomagot alkalmaztunk, melyből jelen kutatáshoz a demográfiai kérdőív és a pszichiátriai előtörténetre vonatkozó kérdéssor itemeit, a patológiás személyiségvonásokat mérő DSM-5 Személyiségleltárt (The Personality Inventory for DSM-5, PID-5), valamint a The MOS 36-Item Short Form Health Survey (SF-36) életminőség kérdőívet használtuk fel. Eredmények: A DSM-5 Személyiségleltár három item kivételét követően megbízhatónak bizonyult. A DSM-5 Személyiségleltárra vonatkozóan a pszichiátriai betegek csoportja az öt patológiás szupervonás közül négyben tér el szignifikánsan a normál mintától, a 25 patológiás személyiségvonásból pedig 19-ben, vagyis a pszichiátriai beteg minta kedvezőtlenebb személyiségprofillal jellemezhető és megbízhatóan elkülöníthető a normál mintától. Az SF-36 azt jelzi, hogy a pszichiátriai betegek életminősége szignifikánsan a normál minta alatt marad az összes skálán. Négy patológiás szupervonás és az életminőség összes skálája között negatív irányú korreláció igazolódott, ahogy azt vártuk. A Negatív affektivitás szupervonás áll a legerősebb kapcsolatban az életminőség skáláival, egy kivételével az összes esetben legalább közepes erősségű a kapcsolat (r=-0,433– -0.627). Az életminőség összetevői közül a Vitalitás mutat közepes vagy szoros kapcsolatot a legtöbb kóros személyiségvonással, ezek közül a Szorongásosság (r=-0,619), a Depresszivitás (r=-0,619) és az Anhedónia (r=-0,612) vonásokkal a legerősebb a korreláció. Lineáris regresszióval tovább vizsgálva a relációt azt kaptuk, hogy a Negatív affektivitásnak és az Elidegenedésnek van a legkifejezettebb kedvezőtlen hatása az életminőségre. Konklúzió: A pszichiátriai ellátásban részesülők nagyobb érintettsége a patológiás személyiségvonásokban és alacsonyabb életminőségük, valamint a két tényező várt kapcsolatának igazolódása bizonyítja, hogy a DSM-5 Személyiségleltár alkalmazható a kutatásban és a klinikai gyakorlatban egyaránt.

Kulcsszavak: DSM-5, patológiás személyiségvonások, DSM-5 Személyiségleltár, életminőség

A DSM-5 Személyiségleltárral mért személyiségvonások nemi különbségei hospitalizált pszichiátriai mintán, és ezen vonások kapcsolata a gyermekkori ártalmas élményekkel

Eszenyi Noémi - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A DSM 2013-ban kiadott, új, ötödik kiadásában dimenzionális szemléletű személyiségzavar koncepció került megfogalmazásra, amelynek megfelelően a személyiségzavarok B kritériuma egy vagy több patológiás személyiségvonás jelenléte. Ezen traitek mérésére hozták létre a DSM-5 Személyiségleltárt (The Personality Inventory for DSM-5, PID-5), amely összesen 25 patológiás személyiségvonást mér, melyek öt szupervonásba rendeződnek. A szupervonások (Negatív affektivitás, Elidegenedés, Antagonizmus, Gátolatlanság és Pszichoticizmus) a Big Five modell öt faktorának patológiás megfelelőiként tekinthetőek. A DSM-5 Személyiségleltár 220 tételt tartalmaz, itemei négyfokú Likert-skálán értékelhetőek. Célkitűzés: Célunk a DSM-5 Személyiségleltár vizsgálata hospitalizált pszichiátriai mintán, a vonásokat illető nemi különbségek detektálása, továbbá a szupervonások és vonások kapcsolatának vizsgálata a gyermekkori ártalmas élményekkel. Minta és módszer: A mintát 198 hospitalizált pszichiátriai beteg alkotta, akik Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye pszichiátriai ellátóhelyein részesültek kezelésben a tesztfelvétel idején. Egy nagyobb kérdőívcsomag került személyes találkozás során felvételre, melyből a demográfiai kérdőívet, a jelenlegi és korábbi pszichiátriai diagnózisokat, a DSM-5 Személyiségleltárt és az ACE (Adverse Childhood Experiences, Gyermekkori ártalmas élmények) pontszám kalkulátort használtam fel. Az ACE kérdőív 10 gyermekkori ártalmas élményt (bántalmazást, elhanyagolást és diszfunkcionális családi körülményeket) mér fel. Eredmények: A DSM-5 Személyiségleltár megbízhatóságát a Cronbach-alfa eredmények igazolták (0,7-0,93), azonban egy item kivétele indokolt volt. A szupervonások szintjén a pszichiátriai beteg férfiakra az Antagonizmus, míg a nőkre a Negatív affektivitás, az Elidegenedés és a Gátolatlanság jellemzőbb. A személyiségzavar diagnózissal rendelkező csoportra (N=44, férfi 29, nő 16 fő) a nemi hatástól függetlenül a Felelőtlenség és Impulzivitás szignifikánsan jellemzőbb, mint a személyiségzavar diagnózissal

nem rendelkező betegekre (N=154). Lineáris regresszióelemzés igazolta 13 személyiségvonás esetében, hogy kapcsolatban áll a gyermekkori ártalmas élményekkel, ilyen trait például a Szorongásosság, a Visszahúzódás, a Figyelemkeresés vagy a Felelőtlenség. Az érzelmi elhanyagolás 9, míg a fizikai bántalmazás és a mentális beteg vagy öngyilkos családtag 3-3 patológiás személyiségvonás meglétével függ össze. Konklúzió: A DSM-5 Személyiségleltár használhatóságát a Cronbach-alfa értékek, a férfi és női PID-profil pszichiátriai diagnózisok nemi arányának megfelelő eltérései, valamint a gyermekkori ártalmas élményekkel való kapcsolat bizonyítják, így a kérdőív alkalmazható a hazai klinikai kutatásban és a klinikai gyakorlatban egyaránt.

Kulcsszavak: DSM-5, patológiás személyiségvonások, DSM-5 Személyiségleltár, gyermekkori ártalmas élmények

A DSM-5 Személyiségleltár és a felnőtt kötődési stílus kapcsolata

Kiss Dóra - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A genetikai alapokkal rendelkező személyiségvonások alakulására a gondozóval való korai kötődés minősége jelentős hatást gyakorol. A biztonságos kötődés protektív, a bizonytalan kötődés pedig kockázati tényező a mentális betegségekkel szemben. Célkitűzés: Kutatásunk célja a személyiségzavarok dimenzionális szemléletén alapuló DSM-5 Személyiségleltár által mért maladaptív személyiségvonások és a felnőttkori kötődési stílusok összefüggéseinek feltárása volt. Vizsgáltuk, hogy a biztonságos kötődésű személyek kevésbé jellemezhetőek-e a maladaptív személyiségvonások megemelkedett értékeivel, mint a félelemteli elkerülők, valamint hogy a DSM-5 Személyiségleltár és a felnőtt kötődést mérő kérdőív rokon konstruktumoknak tűnő szupervonásai és dimenziói együttjárást mutatnak-e. Minta és módszer: Vizsgálatunkban 341 fő vett részt, 198 hospitalizált pszichiátriai beteg és 143 mentális zavartól mentes személy. Három kérdőívet használtunk, elsőként demográfiai adatokra és a pszichiátriai előtörténetre kérdeztünk rá. A patológiás személyiségvonásokat a DSM-5 Személyiségleltárral (The Personality Inventory for DSM-5) mértük, amelynek 220 kérdése 25 maladaptív személyiségvonás azonosítására szolgál, melyek 5 szupervonásba rendeződnek. A felnőtt kötődési stílust a Közvetlen Kapcsolatok Élményei – Kapcsolati Struktúrák (ECR-RS) kérdőívvel mértük, ami ugyanazzal a 9 kérdéssel az elkerülés és szorongás dimenziók mentén méri a potenciálisan különböző kötődési viszonyulásokat az anyára, apára, párra és legjobb barátra vonatkozóan. Eredmények: A DSM-5 Személyiségleltár egy item kivételével megbízhatónak bizonyult (Cronbach-alfa: 0,7-0,94) és az ECR-RS megbízhatósági értékei is kiválóak (Cronbach-alfa: 0,85-0,9). A biztonságos és félelemteli elkerülő kötődési stílussal rendelkező személyek között mindegyik kötődési személy vonatkozásában majdnem az összes patológiás szupervonás tekintetében szignifikáns különbségek figyelhetőek meg: míg a félelemteli elkerülő kötődésű személyek a maladaptív szupervonások megemelkedett értékeivel jellemezhetőek, addig a biztonságosan kötődő személyekre kevésbé jellemzőek a patológiás szupervonások. A korrelációs vizsgálat alapján a felnőtt kötődést mérő kérdőív szorongás dimenziója a DSM-5 Személyiségleltár Negatív affektivitás szupervonásával, többek között a Szeparációs bizonytalanság, Szorongásosság és Hosztilitás vonással mutat pozitív együttjárást mindegyik kötődési személy esetében. Hasonlóképpen, a kötődés elkerülés dimenziója pozitív korrelációt mutat a DSM-5 Személyiségleltár Elidegenedés szupervonásával, ezen belül leginkább a Visszahúzódás és Anhedónia vonással. Konklúzió: Eredményeink az elvárásainknak megfelelően alakultak. Elmondható, hogy a maladaptív szupervonások jól leírják a kötődési stílusok pszichológiai jellegzetességeit, ami a DSM-5 Személyiségleltár használhatóságát igazolja a kutatásban és klinikai gyakorlatban.

Kulcsszavak: DSM-5, patológiás személyiségvonások, DSM-5 Személyiségleltár, kötődés

Tudat és tudattalan határán: alvás, emlékezet és pszichopatológia

Sz34

Szervező(k): **Németh Dezső, Polner Bertalan, Nagy Tamás** - ELTE PPK, BME KTT

Vitavezető: **Simor Péter** - ELTE PPK, Affetív Pszichológia Tanszék

Közel 120 évvel Freud Álomfejtés című művének megjelenése után a Tudat, tudattalan, vagy a tudatelőttes terminusai atavisztikusnak tűnnek. Ugyanakkor a törekvés, hogy a tudatműködés változatos állapotait, egészséges és patológiás megnyilvánulásait koherens rendszerben értelmezzük és megértsük, továbbra is meghatározza a különböző pszichológiai kutatások irányvonalait. Freud eredeti törekvése pedig, hogy a pszichológiai fogalmak egyszer megtalálják biológiai horgonypontjaikat, a modern kognitív idegtudomány diszciplinájában talált új termőtalajra. A szimpózium a tudati élmények, az információfeldolgozó folyamatok, a tanulás, az érzelmi válaszok különböző helyzetekben, különböző populációk körében zajló vizsgálatait és eredményeit vonultatja fel. A szimpózium során bemutatjuk az alvás szerepét a szokatlan mentális tünetek, bizarr tudati élmények kialakulásában, bemutatjuk az érzelmi reaktivitás sajátosságait egy speciális alvászavar, a rémálomzavar esetében, érintjük az intenzív álomélményekkel kísért REM fázis pszichofiziológiai jellemzőit, és felhívjuk a figyelmet a tudati kontroll különböző emlékezeti folymatokban játszott szerepére.

Kulcsszavak:

Előadások

A jövő bejóslása: versengő emlékezeti rendszerek az agyban

Németh Dezső - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, MTA TTK Kognitiv Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A tudatos és nem-tudatos tanulási és emlékezeti rendszereinknek kulcs szerepe van a jövő bejóslásában és a mindennapi döntéseink meghozatalában. Az agyunk a múlt tapasztalatai alapján optimalizálja a döntéseinket. Az emlékezeti rendszereink azonban nemcsak együttműködnek egymással, hanem gyakran versengenek is egymással: előfordul, hogy az egyik akadályozza a másik működését. Jelen előadás bemutatja azokat a legújabb kutatásokat, melyekben közvetve vagy közvetlenül avatkoztak be pszichológiai vagy idegrendszeri szinten a tanulási és emlékezeti rendszerek versengésébe. Ezek a vizsgálatok az alapkutatási jellegen túl segíthetnek a tanulási és emlékezeti zavarok jobb megértésében és terápiájában.

Kulcsszavak: implicit tanulás, végrehajtó funkciók, nem-invazív agyi-stimuláció, emlékezeti rendszerek

A szokatlan élmények, a hangulat és az alvás időbeli dinamikái a normál populációban

Polner Bertalan, Báthori Noémi, Víg Katalin, Nagy Tamás, Simor Péter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, MTA TTK Kognitiv Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az alvás minősége és mennyisége erős összefüggésben áll nem csupán a pszichés jólléttel, de általános egészségmutatókkal is. Érdekes módon az alvás zavarai és anomáliái együttjárást mutatnak a bizarr, pszichotikus-szerű élményekkel. Alvásmegvonásos kísérletek, valamint

utánkövetéses vizsgálatok arra utalnak, hogy az elégtelen mennyiségű vagy minőségű alvás okozati szereppel bírhat a szokatlan, pszichotikusszerű élmények kialakulásában; ugyanakkor nem zárható ki, hogy a bizarr élmények szintén befolyásolják a következő éjszakai alvást. Kutatásunk célja, hogy magas ökológia validitás mellett jellemezze az alvás, a pszichotikusszerű élmények, valamint a hangulat változásainak időbeli dinamikáit. Vizsgálatunkba a pozitív szkizotípia közepes, illetve magas szintjét mutató egészséges egyetemistákat vontunk be, az adatgyűjtést pedig az élmény-mintavételezés módszerével végeztük. Mobiltelefonokon keresztül három héten keresztül minden reggel rákérdeztünk a résztvevők előző éjszakai alvásának mennyiségére és minőségére. Napközben és esténként pedig a délelőtti és délutáni hangulatukat, élénkségüket és furcsa élményeiket mértük fel. Az idősor adatokon az alvás, a hangulat és a pszichotikusszerű élmények időbeli együttjárásait modellezzük. Feltételezzük, hogy a rossz minőségű alvást negatívabb hangulat, illetve a furcsa élmények fokozódása követi majd. A magasan szkizotípiás alcsoportban erősebb hatásokra számítunk. Az időbeli dinamikák leírása árnyalni fogja ismereteinket az alvás és a szokatlan élmények közötti oksági kapcsolatokról, elősegítvén jövőbeni kísérletes és intervenciós vizsgálatok tervezését.

Kulcsszavak: szkizotípia, alvás, élmény-mintavételezés, hangulat, szokatlan élmények

Rémálmok nyomában: Érzelmi ingerekre adott vegetatív reakciók gyakori rémálmodók körében

Nagy Tamás, Blaskovich Borbála, Reichardt Richárd, Simor Péter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, BME Kognitív Tudományi Tanszék

Az emberek körülbelül 5 százaléka számol be rendszeres rémálmokról, amelyek a “folytonossági elmélet” alapján az ébrenléti stresszel összefüggésben jelentkeznek olyanoknál, akik érzelmileg sérülékenyebbek. Az elmélet alapján a rémálmodók hevesebben reagálnak a stresszre, és hosszabb ideig maradnak a hatása alatt, ami az álmok érzelmi töltetére is kihat. A jelenlegi kutatás azt vizsgálja, hogy a rémálmodókra jellemző fokozott érzelmi reaktivitás megfigyelhető-e a vegetatív idegrendszeri működésben. Egy kvázi-kísérleti elrendezésben rendszeres rémálmodók és nem rémálmodók néztek neutrális illetve erősen negatív tartalmú IAPS képeket, miközben elektrodermális aktivitásukat, és szívritmus-variabilitásukat mértünk. Hipotéziseink szerint a rémálmodók esetében erőteljesebb érzelmi reaktivitást, és/vagy csökkent mértékű habituációt vártunk a negatív képekre a rémálmodókban, míg a neutrális képeknél nem vártunk különbséget a csoportok között. Az előzetes eredmények nem igazolták az elvárásainkat. Azonban a nem rémálmodókhoz képest a rémálmodók a neutrális képekre nagyobb szimpatikus válasszal reagáltak. Ez alapján a rémálmodók érzékenysége inkább egy általános szorongással, mint a hevesebb érzelmi reaktivitással, vagy csökkent érzelmi habituációval magyarázható.

Kulcsszavak: érzelem, vegetatív idegrendszer, stressz, gyakori rémálom, reaktivitás

A REM alvás változó arcai

Simor Péter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

Az alvás a szervezet nélkülözhetetlen fiziológiai állapota, amely jelentős szerepet tölt be az idegrendszeri funkciók, és az azokhoz köthető kognitív folyamatok megfelelő működésének fenntartásában. Az alvás egyes szakaszai közül, egészséges emberek esetében a REM fázis az alvás 20-25 %-át teszi ki. Habár az elmúlt évtizedekben számos biológiai és pszichológiai funkciót kíséreltek meg hozzárendelni, több mint 60 évvel a REM fázis felfedezése után még mindig rendkívül ellentmondásos és homályos ismeretekkel rendelkezünk erről a különleges

alvásfázisról. A REM alvás ráadásul nem tekinthető homogén állapotnak, hanem két, markánsan eltérő agyi állapot, az úgynevezett fázisos és tónusos alszakaszok váltakozásával jellemezhető. Az előadásban bemutatjuk a REM alvás e két arcát, idegtudományi és pszichológiai vonatkozásait. Nézetünk szerint a REM fázis heterogenitásának megértése hozzásegíthet bennünket ahhoz, hogy megértsük e rejtélyes alvásszakasz funkcióit.

Kulcsszavak: alvás, álmodás, REM fázis, EEG, idegrendszer

Fiatalok az egyetem kapujában Pszichológiai erőforrások és a felsőoktatási sikeresség a Szegedi Tudományegyetemre felvett diákok körében

Sz35

Szervező(k): **Kőrössy Judit** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A négy előadás a BA képzésre bekerült fiataloknak a tanuláshoz közvetlenül és közvetetten kapcsolódó pszichológiai erőforrásait mutatja be egy empirikus vizsgálat alapján. Munkacsoportunk arra keresi a választ, hogy milyen pszichológiai konstruktumok járnak együtt a sikeres és gyenge tanulmányi eredményekkel első évfolyamos egyetemi hallgatók körében, és milyen módon befolyásolhatók a kevésbé sikeres alkalmazkodási módok. Vizsgálatunkat arra alapoztuk, hogy - szakirodalmi adatok szerint - az egyetemi tanulmányi eredményekkel nemcsak az érettségi pontszámok korrelálnak közepesen erősen, hanem számos pszichológiai funkció is (pl. énhatékonyság, célok állítása; Richardson, Abraham, Bond, 2012). (A kutatás az EFOP-3.4.3-16-2016- 00014 projekt keretében valósul meg.) Az előadások a 2016-ben megkezdett kutatás folytatásáról és továbbfejlesztéséről számolnak be. A 2016-ban indult vizsgálat fókuszát a lemorzsolódás szakirodalom alapján választottuk ki, ami gyakran egyszerre próbálja megmagyarázni a felsőoktatási tanulmányok abbahagyásának és folytatásának hátterét. A felsőoktatás korai elhagyásával kapcsolatban nagyon sokféle faktor hatása igazolható a társadalompolitikaitól az oktatási tényezőkig, a fogyasztói viselkedéstől a szak presztízséig, a hallgatói társas normáktól a kulturális értékekig. A különböző tényezők meghatározása mellett néhány modell is megszületett, amelyek eltérően emelik ki a domináns faktorokat és ezek összefüggését. A sémák közül Benett (2003) modelljére építettünk elsősorban, amelyben a maradni/kilépni döntést több egyéni pszichés tényező befolyásolja. Ezen kívül Richardson, Abraham és Bond (2012) metaanalízisen alapuló tanulmányából emeltünk ki egy úgynevezett pszichoszociális faktort, ami a társas támasz jelenségét tartalmazza elsősorban. A 2017. szeptemberében felvett, tíz kart érintő kérdőíves vizsgálatot alapvetően e két szakirodalmi alapra támaszkodva terveztük meg, amelynek során figyelembe vettük a 2016-os kisebb mintán nyert próbavizsgálat eredményét is. Az első rövid előadás bemutatja a 2017-es több mint 1100 főt érintő vizsgálat tervét, módszereit, különös tekintettel a kérőívek kiválasztásának szempontjaira. A második előadás áttekinti a fontosabb eredményeket, és a pszichológiai változók karonkénti sajátosságait. A harmadik előadásban megismerhetjük azokat a faktorokat, amelyeket az együttjáró eredmények rajzoltak ki, és e faktorok tanulmányi eredményekkel való összefüggését elemzi a záró előadás. A szimpózium négy előadása az EFOP-3.4.3-16-2016-00014 projekt keretében megvalósuló kutatási eredményeket mutatja be.

Kulcsszavak: felsőoktatási hallgatók, pszichológiai erőforrások, tanulmányi előmenetel

Előadások

A 2017-es pszichológiai erőforrás vizsgálat: tervezési szempontok, változók

Kőrössy Judit, Szabó Éva, Jagodics Balázs, Martos Tamás - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A rövid bevezető előadás a kutatás tervezési szempontjait és a változókat ismerteti. A 2017-es erőforrás vizsgálatban szereplő pszichológiai konstruktumok négy szempont alapján kerültek kiválasztásra: 1. szakirodalmi modellek, 2. egyéb, bizonyítottan kiemelkedő tényezők, 3. a próbavizsgálat eredményei, 4. pszichés jóllét/egészség vizsgálata. A lemorzsolódással foglalkozó szakirodalomból elsősorban a Benett (2003) modellre támaszkodtunk. A modell olyan egyéni pszichológiai tényezőket emelt ki a maradni/kilépni döntés hátterében, mint a tanulmányi teljesítmény, tanulási szokások, énhatékonyság, önértékelés, motiváció, megelégedettség. Egy összefoglaló tanulmány és más vizsgálatok szerint lényeges szerepe van a felsőoktatási sikeres teljesítményben a társas támogatásnak (Richardson, Abraham, Bond, 2012), a jövőorientációnak (Zimbardo, Boyd, 1999), a megküzdési módoknak (Saklofske et al., 2012), az élet értelme keresésének (DeWitz et al,, 2009), a teszt-szorongásnak (Chapell et al., 2005) és az intrinzik motivációnak (Lin et al., 1999). A próbavizsgálat 500 fővel mért eredményei pedig azt mutatták, hogy a jó tanulmányi eredmény pozitívan jár együtt az aktív halogatással és negatívan a rögzült mindset-tel. A kiválasztott változókat (és a felhasznált mérőeszközöket) két nagyobb csoportba rendeztük. Az egyik a tanulást közvetlenül befolyásoló tényezők köre, ide tartozik a halogatás (Szabó, 2012), a mindset (képességek és személyiség fejleszthetőségével kapcsolatos nézetek; Dweck, 2012), a teljesítmény-tesztszorongás (Pintrich et al., 1991) és az énhatékonyság (PISA 2015-ös mérésből). A tanulással kapcsolatos távolabbi befolyásoló tényezők közé soroltuk a következő változókat: önértékelés (Rosenberg Önértékelés Skála; Sallay et al., 2014), élet értelmével kapcsolatos felfogás (Martos, Konkoly-Thege, 2012), élettel való elégedettség (PISA, 2015), észlelt társas támogatás (Papp-Zipernovszky et al., 2017), tanulmányokkal kapcsolatos motiváció (Martos, 2009), időperspektíva, (Orosz et al., 2015), megküzdési módok (Kopp, Skrabski, 1992). A kérdőív kitöltése önkéntes volt. A karok között egyenetlenül oszlott meg az az 1165 fő, akik 31%-át tették ki a felvett hallgatóknak. A 12 kar közül 10 kar hallgatóinak eredményeivel tudtunk statisztikai feldolgozást végezni.

Kulcsszavak: pszichológiai erőforrások, tanulást közvetlen segítő változók, tanulással kapcsolatos távoli változók

Tanulást támogató pszichológiai erőforrások jellemzői az SZTE első éves hallgatói körében

Szabó Éva, Jagodics Balázs, Kőrössy Judit, Martos Tamás - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A tanulmányi sikerességet a kognitív képességek mellett nagymértékben meghatározzák az ún. nem kognitív kompetenciák (Richardson at al, 2012). Kutatásunk célja volt annak feltárása, hogy a képzésbe belépő hallgatók milyen bemeneti erőforrásokkal rendelkeznek és ezeket hogyan lesznek képesek kamatoztatni a tanulmányaik során. Előadásunkban ennek a vizsgálatnak első elemzési szintjét mutatjuk be, azaz az egyes mért erőforrás elemek karonkénti eltéréseit és ezek viszonyát az első féléves tanulmányi sikerességhez. Mérésünkben az SZTE első évre beiratkozott hallagatói közül 1165 fő vett részt az önkéntes online felmérésben, ahol számos pszichológiai erőforrás került feltárásra. A tanulást közvetlenül támogató jellemzők közül a halogatás vizsgálatánál megállapítottuk, hogy a diákokra elsősorban az aktív halogatás jellemző (Choi és Moran, 2009). Hasonlóan pozitív erőforrásként jelenik meg a hallgatóknál a fejlődési mindset (Dweck, 2012), valamint az énhatékonyság érzése, mindezekhez a teljes mintát tekintve alacsony tesztszorongás társul. A tanulást közvetetten befolyásoló erőforrások közül az önbecsülés, az

élettel való elégedettség szintén magas átlagértékeket mutat. Az élet értelmességének keresése és a társas támasz megléte is kedvező képet mutat a teljes mintát tekintve. A diákok a tanulás sikeressége szempontjából kedvező időperspektíva kombinációval rendelkeznek (Zimbardo és Boyd,1999). Alapvetően a múlt pozitív és jövőorientált stratégia jellemzi őket. A motivációs erők esetében az intrinzik elemek felülmúlják az extrinzik tényezők értékeit. A teljes mintát figyelembe véve, az eredmények azt sugallják, hogy a vizsgált első éves diákok pozitív erőforrás jellemzőkkel lépnek a felsőoktatásba. Azonban, ha a kapott adatokat karok szerint összevetjük, jellegzetes mintázatokat találunk. Elmondható, hogy az orvosi és fogorvosi karra felvett hallgatók szinte minden tekintetben átlagon felüli erőforrás értékekkel rendelkeznek. A többi kar esetében, a különböző erőforrás elemek más-más eloszlásban jelennek meg. Ezek szignifikáns eltéréseire az előadás során rámutatunk. Megvitatjuk továbbá a tanulmányi eredményesség és az erőforrások kapcsolatát az első féléves tanulmányi sikeresség tükrében, különös tekintettel a két kiemelten magas értékekkel bíró kar esetében.

Kulcsszavak: motiváció, mindset, énhatékonyság, önbecsülés, időperspektíva, halogatás, tanulmányi sikeresség

A tanulást támogató pszichológiai erőforrások hátterében meghúzódó mintázatok feltárása

Jagodics Balázs, Szabó Éva, Martos Tamás, Kőrössy Judit - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A kutatási eredmények szerint az egyetemi tanulmányok sikerességében nem kizárólag a kognitív kompetenciák, hanem bizonyos pszichológiai tényezők is fontos szerepet játszanak (Richardson, Abraham & Bond, 2012). Kutatásunk célja ezeknek a tanulás támogató pszichológiai erőforrásainak a minél szélesebb körű felmérése volt. Kérdőíves kutatásunkban összesen 1165 fő első éves egyetemi hallgató válaszait rögzítettük. A kutatás során faktorelemzéssel tártuk fel a pszichológiai erőforrások összefüggéseit, amelyek alapján négy elkülönülő mintázatot azonosítottunk. Az első faktort magas aktív halogatás, illetve a passzív halogatás és a tesztszorongás alacsony szintje jellemzi. A második faktor magas önértékeléssel és élettel való elégedettséggel, valamint alacsony múlt negatív időperspektívával írható le. A harmadik faktor markáns tulajdonságai közé tartozik a jövőorientáció és a fejlődési szemléletmód, amely problémacentrikus megküzdési móddal egészül ki. A negyedik faktor jelenhedonista és múlt pozitív időperspektívával, valamint érzelemközpontú megküzdési móddal írható le. Az elemzések kimutatták, hogy az egyetemi karok között szignifikáns eltérések találhatók a különböző faktorok megjelenését tekintve. Az összehasonlításokból kirajzolódó eredmények segíthetnek a lemorzsolódással kapcsolatos beavatkozások helyi szintű tervezésében és korrekciójában. Kutatásunk egyik legfontosabb hosszú távú célkitűzése ugyanis az, hogy a hasonló felmérések segítségével azonosíthatók legyenek a lemorzsolódás által leginkább veszélyeztetett hallgatók, ami a később megvalósuló támogató programok első lépésének tekinthető.

Kulcsszavak: pszichológiai erőforrások, faktorelemzés, megküzdési módok, időperspektíva, szemléletmód

Tanulást támogató pszichológiai erőforrások összefüggése a tanulmányi eredményességgel

Martos Tamás, Jagodics Balázs, Kőrössy Judit, Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A felsőoktatási tanulmányi eredményesség a tanulmányi motivációnak, illetve a felsőoktatási intézményből való lemorzsolódásnak az egyik legfontosabb korrelátuma (Respondek, Seufert,

Stupnisky, & Nett, 2017). A szimpózium záró előadásának fókuszában ezért az áll, hogy a kutatás során a frissen felvett hallgatóknál felmért változók hogyan jelzik előre a tanulmányi eredményesség konkrét jellemzőit. Az elemzés során azokat a faktorokat alkalmaztuk, melyeket az előző előadás mutatott be. Az összesen 1165 fő első éves egyetemi hallgató válaszai alapján négy faktor volt elkülöníthető: 1) a magas aktív halogatás, és alacsony passzív halogatás és tesztszorongás, 2) magas önértékelés és élettel való elégedettség, valamint alacsony múlt negatív időperspektíva, 3) jövőorientáció és fejlődési szemléletmód, amely problémacentrikus megküzdési móddal egészül ki és 4) jelenhedonista és múlt pozitív időperspektíva, együtt az érzelemközpontú megküzdési móddal. Az absztrakt leadása idején még nem állt rendelkezésünkre a hallgatók első félévi teljesítményét jellemző indexek adatbázisa (pl. tanulmányi átlageredmény, kreditértékkel súlyozott átlag, nem teljesített kurzusok száma, aránya, kreditértéke). Ezeknek az adatoknak az elemzését, az erőforrás-faktorokkal való összefüggését a Nagygyűlésen mutatjuk be. Az elemzési terveink szerint a faktorok pontszámait egy-egy hierarchikus többszörös lineáris regresszióelemzés keretében mint független változókat használjuk a tanulmányi eredményesség mutatóinak előrejelzéséhez. Az eredményeket nemre, életkorra, képzési szintre és felvételi pontszámra kontrollálva is bemutatjuk és megvizsgáljuk a nagyobb karok között mutatkozó különbségeket is. A várható eredmények segítenek jobban megérteni azokat a pszichológiai tényezőket, melyek a felsőoktatás eredményes elvégzéséhez szükségesek, egyúttal támpontokat adnak a hallgatók konkrét támogatásának megtervezéséhez is.

Kulcsszavak: felsőoktatás, tanulmányi eredményesség, pszichológiai erőforrások, regresszióelemzés

Sztómát viselők az egészségpszichológiai vizsgálatok tükrében

Sz36

Szervező(k): **Kiss Enikő Csilla** - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Vitavezető: **Tiringer István** - Pécsi Tudományegyetem, AOK, Magatartástudományi Intézet

Kutatásunk colorectális tumoron átesett, gyógyult, sztómát viselő személyek egészségpszichológiai vizsgálatát tűzte ki célul. A vizsgálatok hátterét a Magyar ILCO Szövetség nyújtotta, a vizsgálati személyek az önsegítő csoport tagjaiból kerültek ki, akik önkéntesen vállalták a vizsgálatban való részvételt. A szimpózium négy előadást foglal magában, melyekben a sztómások életminőségével és koherencia-érzésével, a betegséggel való megküzdéssel és társas támasszal, a pszichés jólléttel és a poszttraumás növekedésérzéssel foglalkozunk, valamint a sztómás csoportot a koszorúér megbetegedéssel élő betegcsoporttal hasonlítjuk össze a betegségreprezentáció és az egészségmagatartás tekintetében. A kutatási eredmények számos érdekes specifikumot tartalmaznak a sztómát viselő személyekre vonatkozóan, amelyek további inspirációt nyújthatnak az egészségpszichológiai kutatásokhoz, illetve a gyakorlati alkalmazás számára.

Kulcsszavak: sztómát viselők, egészségpszichológia, alkalmazott kutatás

Előadások

Sztómával élők életminősége és a koherencia-érzés

Kiss Enikő Csilla, Csókási Krisztina, Huszár Anna, Káplár Mátyás, Teleki Szidalisz - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Célkitűzés. Az életminőség komplex fogalom, amely többféle megközelítést is magában foglalhat. Küchler és Bullinger (2000) alapján az életminőséget öt fő tényező mentén vizsgálhatjuk, melyek a testi, a pszichés, az interperszonális, a szocioökonómiai és a spirituális szintet jelzik. Kutatásunkban colorectalis tumorral diagnosztizált (gyógyult) sztómát viselő személyek életminőségét az egyén nézőpontjából vizsgáltuk, mely alapvetően szubjektív, saját vélekedésüket tartalmazza egészségi állapotukról és jóllétükről. A szubjektív jóllét számos kutatás alapján összefügg a koherencia-érzéssel, amely olyan beállítódás, illetve személyiségdiszpozíció, ami segíti a külvilágból érkező fenyegetések kihívásokként történő értelmezését, és egyben az immunitás fokozódásával jár. Vizsgálatunk az életminőség és a koherencia-érzés jellemzőire irányult sztómát viselők körében. Módszer. Vizsgálati személyeink a Magyar ILCO Szövetség tagjaiból kerültek ki, akik önkéntesen vettek részt a kutatásban. A minta 55 főből áll, amelyből 20 férfi és 35 nő, az átlagéletkor 57,29 év (SD: 15,4). A szociodemográfiai adatokon túl az életminőség mérésére az SF-36 kérdőívet (magyar adaptáció Czimbalmos és mtsai 1999), valamint a Koherencia-érzés mérésére a SOC-13-at (magyar adaptáció Balajti és mtsai 2007) vettük fel. A sztómát viselő csoport adatait a magyar adaptáció során szerzett standard adatokkal vetettük össze. Eredmények. Az SF-36 kérdőív testi egészség tényezői közül a sztómát viselők részéről szignifikáns eltérés mutatkozott a Fizikai aktivitás, a Fizikai szerepkorlátozás és az Általános egészségérzet faktorokban a sztómát viselők hátrányára. A lelki egészség tényezői közül a Vitalitás, az Érzelmi szerepfunkció és az Általános mentális egészség faktoraiban szintén szignifikáns, negatív irányú eltérés mutatkozott a sztómásoknál. A koherencia-érzés kérdőívben nem találtunk eltérést a standard adatokhoz viszonyítva. Következtetések. A sztómát viselők kevesebb fizikai erőnléttel rendelkeznek, ami megnehezíti a mindennapi életben végzett fizikai tevékenységet és a hétköznapi feladatok elvégzését. Fizikai problémákból adódóan mindennapi szerepeikben korlátozottságot élnek meg. A sztómát viselők kevésbé értékelik megfelelőnek egészségi állapotukat, mint a normál átlag. A vitalitás tekintetében fáradékonyabbaknak ítélik meg saját magukat, továbbá úgy érzik, hogy lelki okok miatt kevésbé tudják ellátni bizonyos szerepeikhez kötődő feladataikat. A lelki egészség vonatkozásában gyakrabban élnek meg negatív érzelmi állapotokat. A minta speciális jellegzetességére utalhat, hogy a koherencia-érzés tekintetében nem mutatkozott különbség (önsegítő csoporthoz való tartozás).

Kulcsszavak: sztómát viselők, életminőség, koherencia-érzés

Sztómaviselők életminősége a betegséggel való megküzdés és a társas támasz tükrében

Káplár Mátyás, Teleki Szidalisz, Csókási Krisztina, Huszár Anna, Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Célkitűzés. Krónikus betegségek esetén az egyén számára az egyik legnagyobb nehézséget az jelenti, hogy elveszíti a kontrollt a saját teste, élete felett. Olyan betegségek esetén, amelyeknek következtében maradandó negatív változás áll be a beteg életében, ez a kontroll a korábbi formában nem visszaszerezhető. Az ilyen esetekben a megfelelő életminőség elérésének érdekében kulcsfontosságú az egyén számára, hogy új kontrollterületeket tudjon meghatározni. Ezek elsősorban az érzelmi állapotokat, a személyes kapcsolatokat, a betegség tüneteit, valamint a saját betegségével kapcsolatos információkat érintik. Jelen vizsgálatunkban sztómaviselő

betegek körében végeztünk felmérést megküzdési módjaik, valamint az észlelt társas támogatás tekintetében. Módszer. A kutatásban 55 sztómaviselő beteg vett részt (20 ffi, 35 nő, átlag életkor: 57,29, SD: 15,4). Egy átfogó kérdőívcsomag részeként a CSS (Crisis Support Scale) (Elklit, Pedersen és Jind, 2000) valamint a Betegségfeldolgozás kérdőív (Freiburger Fragebogen zur Krankenheitsverarbeitung (FKV-LIS)) felhasználásával végeztünk vizsgálatokat. A megküzdés, valamint a társas támasz összefüggéseit vizsgáltuk a betegek neme, életkora és iskolázottsága tükrében. Eredmények. A krízisben tapasztalt társas támasz kapcsán érdekes eredményként jelent meg, hogy az észlelt támogatás a betegek körében a jelenben magasabb, mint a sztómát eredményező beavatkozás idején. Közepes mértékű negatív korreláció mutatható ki a betegek életkora és a depresszív megküzdés viszonylatában, közepes pozitív korreláció tapasztalható az életkor és a figyelemelterelésen alapuló megküzdés, valamint a műtét idején tapasztalt társas támasz és az aktív coping és a figyelemelterelésen alapuló megküzdés között. A jelenben tapasztalt társas támasz kapcsán az utóbbi két megküzdési mód már csak gyenge, pozitív korrelációt mutat. Az iskolai végzettség negatív kapcsolatban van az értelemkeresési megküzdéssel. A nemek tekintetében egyik mért változó esetében sem tapasztaltunk különbségeket. Következtetések. Vizsgálatunk eredményei rámutatnak arra, hogy a társas támogatás, különösen akkor, amikor az egyén aktuálisan szembesül a betegségéből fakadó kontrollvesztéssel, nagy segítséget jelent a kontroll helyének áthelyezésében és az aktív, problémafókuszú megküzdés kialakításában. Az életkor és a depresszív megküzdés negatív összefüggése arra utal, hogy fiatal korban egy ilyen jellegű betegség sokkal erősebb negatív élményt jelent a beteg számára, amelyet fel kell dolgoznia. Az iskolázottság és az értelemkeresési megküzdés negatív összefüggése kapcsán arra következtethetünk, hogy a jobban képzett egyének a betegséget képesek hatékonyabban elválasztani személyiségüktől és objektívabban tekinteni rá.

Kulcsszavak: sztómát viselők, aktív megküzdés, társas támasz

Pszichés jóllét és poszttraumás növekedésérzés sztómát viselőknél

Csókási Krisztina, Huszár Anna, Káplár Mátyás, Teleki Szidalisz, Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A sztómával való együttélés során számos kihívással kell megküzdeniük az érintetteknek. Mindazonáltal, a sztómát viselők jelentős része sikeresen tud alkalmazkodni a bekövetkező testi és pszichoszociális változásokhoz és képes megőrizni a pszichés egyensúlyát vagy akár pozitív változásokat is megtapasztal. Vizsgálatunk célja az volt, hogy azonosítsuk azokat a szociodemográfiai és a sztómaműtéttel összefüggő változókat, amelyek összefüggést mutatnak a sztómát viselők pszichológiai jóllétével és poszttraumás növekedésérzésével.

Módszerek: Kérdőíves, keresztmetszeti vizsgálatunkban 51 sztómát viselő személy vett részt. A vizsgálati csoport (35,3% férfi; átlag életkor: 56,53 ±15,52 év; 27,5% egyedülálló) tagjainál 15,13±9,69 éve alakítottak ki végleges sztómát. A résztvevők által kitöltött kérdőívcsomag a szociodemográfiai változókra, illetve a sztómaműtét idejére és okára vonatkozó kérdések mellett a Pszichológiai Jóllét Skálát (Psychological Well-being, PWB; Ryff, 1989) és a Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőívet (Posttraumatic Growth Inventory, PTGI; Tedeschi és Calhoun, 1996) is tartalmazta. Az adatok elemzéséhez korrelációelemzést, független mintás T-próbát és lineáris regresszió elemzést végeztünk.

Eredmények: A vizsgálat női és férfi résztvevői hasonló mértékű pszichés jóllétről és poszttraumás növekedésérzésről számoltak be. Az életkor és az iskolai végzettség szintén nem mutatott szignifikáns összefüggést a PWB és a PTGI skálákkal. A párkapcsolatban/házasságban élők azonban valamelyest nagyobb (p= 0,07) pszichés jóllétről számoltak be, valamint a PTGI kérdőív Élet tisztelete alskálán is szignifikánsan magasabb pontszámot értek el. Ugyanígy, a

foglalkoztatottság is pozitív összefüggést mutatott a pszichológiai jólléttel. Az egészségi állapotra vonatkozó változók közül a sztómaműtét óta eltelt idő pozitív kapcsolatban állt a poszttraumás növekedésérzés mértékével, a pszichés jólléttel azonban nem mutatott összefüggést. A sztómaműtét oka (daganatos vs egyéb betegség) viszont az eredmények szerint csak a Pszichológiai Jóllét Autonómia alskálájával áll kapcsolatban, amelyen magasabb pontszámot értek el azok a vizsgálati személyek, akiknél daganatos betegség miatt alakítottak ki sztómát.

Következtetések: A vizsgálatba bevont sztómát viselő személyek pszichés jóllétét és poszttraumás növekedésérzését a szociodemográfiai változók többsége (nem, kor, iskolai végzettség) nem befolyásolja. Ugyanakkor, az eredmények alapján úgy tűnik, hogy a párkapcsolatban/házasságban élők, valamint a gazdaságilag aktív személyek jobb pszichés egészségi állapotnak örvendenek. A sztóma kialakítása óta eltelt idő nem befolyásolja a pszichés jóllétet, azonban több pozitív változást tapasztalnak meg azok, akiknél régebben került kialakításra a sztóma. A jövőbeli pszichoszociális intervenciók keretében tehát érdemes lehet nagyobb figyelmet fordítani a sztómát viselők foglalkoztatottságának és társas kapcsolatainak javítására.

Kulcsszavak: sztómát viselők, pszichológiai jóllét, poszttraumás növekedés

A betegségreprezentáció és az egészségmagatartás összefüggései koszorúér megbetegedéssel élő és colorectális tumorral diagnosztizált (gyógyult) személyek körében

Teleki Szidalisz, Káplár Mátyás, Csókási Krisztina, Huszár Anna, Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Célkitűzés. Az elmúlt évtizedekben számos kutatás igazolta a betegségreprezentációk alapvető szerepét a betegségekhez való alkalmazkodás folyamatában. E kognitív reprezentációk a személy egészségműveltsége, korábbi tapasztalatai, elvárásai és érzelmei függvényében egyénenként különböznek, ám megegyező dimenziók mentén épülnek fel: identitás, időtartam, ok, következmények és kimenetel. E reprezentációk jelentősen befolyásolhatják a beteg viselkedését, egészségmagatartását is. Jelen kutatás célja egyrészt felderíteni a betegségreprezentációk esetleges különbségeit két betegcsoport, koszorúér megbetegedéssel (CHD) élő és colorectális tumorral (CRC) diagnosztizált (gyógyult) személyek körében, másrészt megvizsgálni e reprezentációk kapcsolatát a betegek életmódbeli tényezőivel, különös tekintettel az alkoholfogyasztásra és a dohányzásra. Módszer. A kutatásban 151 koszorúérbeteg személy (átlag életkor = 62.07, ffi= 68.2%), és 28 colorectális tumorral diagnosztizált (gyógyult) személy (átlag életkor = 64.0, ffi= 53.6%) vett részt. Egy átfogó kérdőívcsomag részeként a betegségreprezentációt az IPQ-R kérdőívvel (Moss-Morris és mtsai, 2002) mértük, az alkoholfogyasztás mértékére és dohányzási státuszra egy-egy itemmel kérdeztünk rá. Az adatok elemzéséhez független mintás T-próbát, korrelációelemzést és variancianalízist alkalmaztunk. Eredmények. Az eredmények szerint a gyógyult CRC betegek súlyosabb következményeket, krónikusabb időtartamot várnak el, és több tünetet észlelnek betegségükkel összefüggésben, mint a CHD betegek. Utóbbi betegcsoport azonban nagyobb mértékű aggodalomról és negatívabb érzelmi válaszról számol be. A két vizsgált egészségviselkedést tekintve, a CRC betegek esetén a nagyobb mértékű betegségkoherencia az alkoholfogyasztás kisebb mértékével, a súlyosabb következmények, aggodalmak és negatívabb érzelmi válasz azonban a dohányzás nagyobb mértékével járt együtt. A CHD betegek esetében, a súlyosabb következmények elvárása az alkoholfogyasztás kisebb mértékével volt összefüggésben. Következtetések. Míg a betegségről alkotott koherens modell az alkoholfogyasztás kisebb mértékével jár együtt, addig a betegségre adott intenzívebb és negatívabb érzelmi válasz a dohányzás nagyobb valószínűségével van kapcsolatban, mely talán a negatív érzelmekkel való megküzdés egy maladaptív módja lehet a colorectális tumorral diagnosztizált személyek körében. Érdekes, és további vizsgálatokat igénylő

eredmény, hogy míg a súlyosabb következmények elvárása a koszorúérbetegek esetében az alkoholfogyasztás alacsonyabb mértékével járt együtt, addig – talán szintén a maladaptív megküzdés egy módjaként – a colorectális tumorral diagnosztizált személyek esetén a nagyobb mértékű dohányzással volt kapcsolatban. Jelen eredmények azt sugallják, hogy a betegek tájékoztatása a betegségről és egy koherens betegségmodell kialakítása ugyanolyan fontos lehet a krónikus betegek támogatása során, mint a negatív érzelmekkel való megküzdés adaptív technikáinak átadása.

Kulcsszavak: colorectális tumorból gyógyult sztómát viselők, koszorúér megbetegedéssel élők, betegségreprezentáció, egészségmagatartás

Társas döntések – evolúciós algoritmusok

Sz37

Szervező(k): **Meskó Norbert** - Pécsi Tudományegyetem

Vitavezető: **Bereczkei Tamás** - Pécsi Tudományegyetem

A pécsi Evolúciós Pszichológia Kutatócsoportban (www.evoluciospszichologia.hu/) lassan két évtizede folynak evolúciós szempontú kutatások, amelyek változatos témákat érintenek a Machiavellista személyek társas működésének elemzésétől a vonzerőt befolyásoló egyéni és csoportos tényezők feltárásán keresztül egészen a párválasztásig. Ebben a szimpóziumban bemutatunk néhányat aktuálisan folyó kutatásainkból, amelyek keresztmetszetében a társas döntéseink hátterében meghúzódó evolúciós algoritmusok állnak. Az első előadásban Ferencz Tas és kutatótársai a Sötét Hármas személyiségvonások kialakulásának lehetséges családi hátterét mutatja be egy olyan kutatásban, amely két izgalmas tanulmányból áll: az egyikben felnőttekkel, a másikban fiatalokkal vettek fel kérdőíveket. Eredményeik alapján elmondható, hogy a család anyagi helyzete, a testvérek kapcsolata, a szülői részrehajlás és a szülői bánásmód is hatással van a Sötét Hármas személyiségvonások kialakulására. A második előadásban Kocsor Ferenc és kutatótársa egy olyan kutatási beszámolót adnak elő, amelyben Machiavellista személyek társas kognícióját vizsgálták. A Machiavellisták köztudottan manipulatív, másokat saját céljaik érdekében ki- és felhasználó emberek. Eredményeik szerint a Machiavellista személyek (magas Mach pontszám) személyészlelése konvencionálisabb (a kellemes képpel társított arcokat megbízhatóbbnak tartják) és ezeket a döntéseket rövidebb idő alatt hozzák meg, mint a Machiavellizmussal kevésbé azonosítható személyek (alacsony Mach pontszámúak). A harmadik előadásban Putz Ádám és kollégái arra vállalkoznak, hogy a szépség-sztereotípiák hatását vizsgálják egy sajátos társas kontextusban, a szexuális erőszakot elkövető férfiak, illetve női áldozataik megítélése kapcsán. Eredményeik szerint a vizsgálati személyek szigorúbb büntetéseket szabtak ki az elkövetőkre, ha az áldozat kevésbé vonzó volt, szemben a kifejezetten attraktív áldozatokkal, és a büntetés nagyságát nem befolyásolta az elkövető fizikai vonzereje. Működött azonban az áldozathibáztatás hatása is. A vonzóbb áldozatokat összességében nagyobb mértékben hibáztatták, mint a nem vonzó áldozatokat. A negyedik előadásban Meskó Norbert és munkatársai arra voltak kíváncsiak, hogy a nők szocioszexuális orientációja összefügg-e a fizikai vonzerejükkel, azaz: a szebb nők nyitottabbak-e a rövid távú, érzelmi elkötelződéstől mentes szexuális kapcsolatokra, mint kevésbé vonzó társaik. Eredményeik szerint a saját észlelt vonzerő, a saját észlelt dominancia és a testtömeg index mindegyike pozitív kapcsolatban van a korlátlan szocioszexuális orientációval. Azaz a magukat szebbnek ítélő nők valóban nyitottabbak az alkalmi szexre, amely eredmény jól szemlélteti, hogy a saját észlelt vonzerő fontos tényezője a kontextusfüggő párválasztási stratégiának.

Kulcsszavak: Machiavellizmus, Sötét Hármas, küszöb alatti ingerek, személyészlelés, családi hatások, szépség-sztereotípiák, vonzerő, szocioszexuális orientáció

Előadások

A Sötét Hármas személyiségvonások kialakulásának családi háttere

Ferencz Tas, Gyuris Petra, Láng András - Pécsi Tudományegyetem

A Sötét Hármas témakörében eddig megjelenő kutatásoknak köszönhetően megismerhetjük a nárcizmus, a machiavellizmus és a pszichopátia személyiségvonások jellemzőit, viselkedési stratégiáit, összefüggéseit. Arról is kapunk információt, hogy a három személyiségvonás kialakulását a genetikai vagy inkább a környezeti hatások befolyásolják. Azonban kevés tudással rendelkezünk arról, hogy melyek azok a környezeti faktorok, amelyek megjelenésüket elősegítik. Kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy mely családi hatások mozdítják elő a Sötét Hármas személyiségvonások kialakulását. A vizsgálat két lépésben történt. Először 170 felnőtt (31 férfi és 139 nő, 18-64 év) vizsgálati személy töltette ki a Testvérkapcsolati Kérdőív (SRQ-HU) és a Sötét Hármas Kérdőív rövid változatát (SD3). A második vizsgálatban 120 fiatalkorú (13 évnél idősebb) töltötte ki a kérdőívcsomagot, melyet egy szülői bánásmódot és viselkedést mérő kérdőívvel (s-EMBU-A) egészítettünk ki. A demográfiai kérdések az életkorra, nemre, testvérekre, az anyagi helyzetre és az együtt élő személyekre vonatkoztak. A kapott eredmények a fiatalkorú és a felnőtt csoport esetében hasonlóságokat és eltéréseket is mutatnak, de mindkét csoportnál elmondható, hogy a család anyagi helyzete, a testvérek kapcsolata, a szülői részrehajlás és a szülői bánásmód is összefügg a Sötét Hármas személyiségvonások megjelenésével. Ezzel ellentétben a testvérsorrend és a vizsgált személyiségtípusok között nincs összefüggés, a testvérnem pedig csak a felnőtt minta esetén mutat kapcsolatot. Az eredmények alapján a testvérsorrend nem hozható összefüggésbe a Sötét Hármas személyiségvonásokkal. Az anyagi helyzet a felnőtt csoport esetében gyenge erősségű, pozitív kapcsolatot mutat a nárcizmussal, a fiatalkorú csoportnál a pszichopátiával. A kapott eredmények azt mutatják, hogy az érzelmileg elhanyagoló, elutasító, túlvédő szülői viselkedés pozitív kapcsolatban áll a pszichopátiával, míg az érzelmileg meleg, túlságosan megengedő légkör összefügg a nárcisztikus vonások megjelenésével. A felnőtt csoport kiértékelése alapján elmondható, hogy a szülői részrehajlás gyenge erősségű, pozitív kapcsolatban van a nárcizmussal, míg a machiavellizmussal és pszichopátiával nem hozható összefüggésbe. Azonban a fiatalkorú csoport eredményei egy gyenge, negatív kapcsolatot mutatnak a szülői részrehajlás és pszichopátia között. Mindkét csoport esetében a testvérkonfliktusok mértéke pozitív kapcsolatban áll a machiavellizmussal és a pszichopátiával. A felnőtt minta eredményei azt mutatják, hogy a lánytestvérek jelenléte és a machiavellizmus, illetve a pszichopátia között negatív kapcsolat áll fenn, függetlenül attól, hogy idősebb vagy fiatalabb lánytestvérről van szó. A fiatalkorú csoport eredményei nem mutatnak összefüggést a testvérnem és a Sötét Hármas személyiségvonások között.

Kulcsszavak: családi hatások, Sötét Hármas, retrospektív kötődés

Machiavellizmus hatása a küszöb alatti ingerekkel társított arcok értékelésére

Kocsor Ferenc, Láng András - Pécsi Tudományegyetem

Az egyes személyekhez kapcsolódó értékítéleteinket elsősorban az befolyásolja, hogy korábban milyen tapasztalatokat szereztünk velük. Korábbi vizsgálatok azt mutatják, hogy kísérleti helyzetben az értékelés befolyásolható társas szempontból nem releváns képi ingerekkel is. Most bemutatandó vizsgálatunkban arra kerestünk választ, hogy ezeknek az ingereknek tudatosan észlelhetőnek kell-e lenniük. Kutatásunk másik kérdése arra a feltevésre próbál választ adni, hogy vajon a machiavellisták annak köszönhetik-e sikereiket, hogy eredményesebben társítanak információt emberekhez. Összesen 194 résztvevő vett részt a kísérletben. Ennek során 10 férfiarcot láttak, mindegyiket ötször. Előttük kb. 33 ms időtartamra egy-egy IAPS adatbázisból

származó kép villant fel, melyet egy maszkoló inger követett. Az arcokat különböző valenciájú képekkel társítottuk. Egyik felét kellemesnek, a másik felét kellemetlennek ítélt ingerekkel párosítottuk. A bemutatás után a kísérleti személyeknek az volt a feladata, hogy megbízhatóság alapján értékeljék az arcokat. Végül az Machiavellian Personality Scale kérdőívet is kitöltötték. Az ismételt méréses ANCOVA elemzés azt mutatta, hogy a kép valenciája szignifikáns hatással van az arc megbízhatóságára vonatkozó ítéletekre, feltéve, hogy az MPS adatokat kontrollváltozóként bevonjuk az elemzésbe. A machivallizmus és a kísérletben nyújtott teljesítmény kapcsolatát lineáris regresszióval elemeztük közelebbről. A pozitív és a negatív tartalmú képekkel párosított arcokra adott pontszámok átlagát kivontuk egymásból, ezt az értéket használtuk a regresszió függő változójaként. Prediktorként az MPS pontszámokat tettük a regressziós egyenletbe. Eredményül azt kaptuk, hogy az erkölcsös magatartás alskálán magasabb pontszámot szerzett, azaz machiavellistább személyek az értékelő kondicionálási feladatban nagyobb valószínűséggel teljesítettek elvárásainknak megfelelően, azaz a kellemes képpel társított arcokat megbízhatóbbnak ítélték a többinél. A reakcióidők elemzése ugyanakkor azt mutatta, hogy a machiavellistáknak rövidebb ideig tartott ezeket az arcokat értékelniük. Mindebből arra következtethetünk, hogy a machiavellisták társas sikerei legalább részben a kognitív feldolgozási folyamatokban mérhető különbségekből erednek.

Kulcsszavak: Machiavellizmus, kognitív feldolgozás, arcok, megbízhatóság

A szépség-sztereotípiák hatása a szexuális erőszakot elkövető férfiak, illetve női áldozataik megítélésére

Putz Ádám, Mekis Flóra, Amy. E. Coren - Pécsi Tudományegyetem, Northern Virginia Community College, US

Célkitűzés: A szépség-sztereotípiák életünk szinte valamennyi területén befolyásolják a társas ítéletalkotás folyamatát (Langlois et al., 2000). Sigall és Ostrove (1975) klasszikus írásukban demonstrálták, hogy a vádlott fizikai vonzereje befolyásolta a résztvevők által kiszabott büntetések súlyosságát. Ehhez kapcsolódóan kutatásunkban azt kívántuk górcső alá venni, hogyan változik a kiszabott büntetések mértéke a szexuális erőszakot elkövető férfiak, illetve női áldozataik fizikai vonzerejének függvényében. Emellett vizsgálati személyeinknek arról is számot kellett adniuk, hogy mennyire tartják hibásnak magát az áldozatot a bűncselekmény megtörténtében (Ullman, 1996), valamint hogy milyen mértékű felháborodást keltett bennük az eset (Callan, Powell & Ellard, 2007). Módszer: Vizsgálati személyeinknek összesen nyolc szexuális erőszakról szóló esetet mutattunk be, melynek mindegyikét egy-egy férfi követte el női áldozat ellen. A tényállások mellett az elkövető, illetve az áldozat arcképei is látszottak; az arcok fizikai vonzereje alapján az ingeranyag négy csoportba sorolható (vonzó / nem vonzó elkövető vs. vonzó / nem vonzó áldozat). A résztvevők egy-egy 7 fokú Likert-skálán jelölhették a kiszabni kívánt büntetés súlyosságát (1 – A lehető legenyhébb; 7 – A lehető legsúlyosabb), az áldozat hibáztathatóságát (1 – Egyáltalán nem hibáztatható; 7 – Teljes mértékben hibáztatható), valamint az átélt indulat mértékét (1 – Egyáltalán nem zaklat fel; 7 – Rendkívül felzaklat). Eredmények: Nem vonzó áldozatok esetén a résztvevők szigorúbb büntetéseket szabtak ki az elkövetőkre, függetlenül azok fizikai vonzerejétől. A vonzóbb áldozatokat összességében nagyobb mértékben hibáztatták, mint a nem vonzó áldozatokat, ugyanakkor vonzó bűnelkövető esetén a nem vonzó áldozatokat is nagymértékben okolták a vizsgálati személyek. Érdekes módon a résztvevők a nem vonzó férfi által egy vonzó nővel szemben elkövetett szexuális bűncselekményt tartották a legkevésbé felkavarónak. Megvitatás: Az eredményeket a szépség-sztereotípiák, valamint a kognitív séma modell mentén értelmeztük (Dion, Berscheid, & Walster, 1972; Thorndyke & Hayes-Roth, 1979). Összességében megállapítható, hogy vizsgálati személyeinket a jelenetek értékelésekor erőteljesen befolyásolták a szexuális erőszak „forgatókönyvével" kapcsolatos előzetes elvárásaik (Suarez & Gadalla, 2010).

Kulcsszavak: szépség-sztereotípiák, nemi erőszak, áldozat, elkövető, kognitív séma

A nők szocioszexuális orientációja összefügg a vonzerejükkel?

Meskó Norbert, Varga Csilla, Láng András - Pécsi Tudományegyetem

Célkitűzés. Egy korábbi tanulmány (Hinsz, Matz & Patience, 2001) felvetette annak lehetőségét, hogy a női haj hosszúsága összefügg tulajdonosa reproduktív potenciáljával. Evolúciós perspektívából szemlélve a haj minősége a szervezet egészségi állapotának indikátora is lehet. Mivel a haj érzékenyen reagál a szervezet homeosztázisának változására, általában akkor hagyják hosszan a nők, ha képes a jó egészség jelzésére, emelve ezzel tulajdonosának globális vonzerejét. Ugyanakkor, mivel a fiatalabb nők hajlamosabbak hosszabb hajat viselni, (mint az idősebbek), a haj hossza jelezheti tulajdonosának a szocioszexuális irányultságát is. Vizsgálatunkban abból a feltételezésből indultunk ki, hogy a haj hossza és a korlátlan szocioszexualitás összefügghet egymással. Módszer. 247 nő töltötte ki kérdőívcsomagunkat névtelenül az interneten keresztül (életkor = 35,7 év ± 10,75 év, min: 18 év, max: 67 év). A kérdőívcsomag tartalmazta a SOI-R (Meskó és munkatársai, 2014) magyar változatát, egy saját észlelt fizikai vonzerő kérdőívet (Physical Attractiveness Rational Scale - Goldber et al., 2006), egy dominancia skálát a CPI-ból (Gough, 1956), valamint feltettünk néhány kérdést a résztvevőknek (a testsúlyuk és testmagasságuk, a hajhosszuk, és az aktuális párkapcsolatuk időtartama). Eredmények. Nem találtunk összefüggést a szocioszexuális orientáció (SO) és a nők hajhosszúsága között. Az életkor és a hajhosszúság tekintetében azonban fordított korrelációt mértünk. Valamint pozitív korrelációt találtunk az önészlelt vonzerő (ÖÉV) és mindhárom SOI dimenzió (viselkedés, attitűd, vágy) között. Tovább pozitív korrelációt találtunk az ÖÉV és a dominancia között, és valamint negatív korrelációt mértünk az ÖÉV és a Testtömeg index (TTI) között. Következtetések. Úgy tűnik, hogy ebben a mintában a nők hajhosszúsága nem mutat összefüggést a nők rövid távú párkapcsolati érdeklődésével, de a saját észlelt vonzerő, a saját észlelt dominancia és a TTI mindegyike pozitív kapcsolatban van a korlátlan szocioszexuális orientációval. Ezek az eredmények összhangban vannak egy közelmúltbeli hasonló kutatás tapasztalataival (Fisher et al., 2016).

Kulcsszavak: szocioszexuális orientáció, testtömeg index, saját észlelt vonzerő

Az internetes gyógyszervásárlás hazai kihívásai

Sz38

Szervező(k): **Káplár Mátyás István** - PTE Gyógyszerésztudományi Kar

Vitavezető: **Fittler András** - PTE Gyógyszerésztudományi Kar

Az internet használatának, ezen belül az online vásárlásnak az elterjedése megkönnyíti a fogyasztók mindennapi életét. Némely esetben azonban, mint a gyógyszervásárlás, az online, sokszor ellenőrizetlen módon végrehajtott beszerzés számos kockázatot rejt magában. A Pécsi Tudományegyetem Gyógyszerésztudományi Karának és a Bölcsészettudományi Kar Pszichológia intézetének jelenleg is folyó közös kutatásában ezt a kérdéskört járjuk körül. A kutatás hiánypótló a területen, hiszen korábban nem született Magyarországon a témában ilyen átfogó, és ilyen nagy mintán végzett felmérés. Vizsgálataink, amelyek exploratív jelleggel folytak, kettős célt valósítottak meg. Egyrészt fel kívántuk mérni, hogy a magyar lakosság körében milyen mértékben ismert és használt a gyógyszerek beszerzésének internetes lehetősége, összevetve más beszerzési formákkal (gyógyszertár, szaküzlet). Másrészt arra kerestük a választ, hogy az internetes gyógyszervásárláshoz milyen attitűdök kapcsolódnak, vagyis emberek miként értékelik az internetes vásárlási módhoz köthető előnyöket és hátrányokat kifejezetten a gyógyszerekre

vonatkoztatva. A kutatás erre irányuló része azt a távlati célt szolgálta, hogy olyan hatékony edukatív programokat dolgozhassunk ki, amelyek növelik a felhasználók felelősségérzetét, valamint megfelelő tájékoztatást nyújtanak a nem megfelelő vagy éppen hamis készítmények felhasználásának kockázatairól. A vizsgálat egy harmadik részében az egészségügyi szolgáltatásokra is kiterjesztettük a kutatást és az internet segítségével felállított öndiagnózis és az esetlegesen ez alapján végrehajtott öngyógyszerelés jellegzetességeit vizsgáltuk. A szimpózium során az internetes gyógyszervásárlás hazai és nemzetközi kihívásainak bemutatásán túl a már elvégzett exploratív vizsgálat eredményei kerülnek feldolgozásra, felvázolva az adatok felhasználásának távlati lehetőségeit is.

Kulcsszavak: online gyógyszerforgalmazás, attitűdök, egészségügyi szolgáltatás, étrend-kiegészítők, betegbiztonság, hamis gyógyszer

Előadások

Az internetes gyógyszerforgalmazás és a hamis/illegális gyógyszerek térhódítása, nemzetközi és hazai kihívások

Vida Róbert, Káplár Mátyás, Fittler András - PTE Gyógyszerésztudományi Kar; PTE BTK Pszichológia Intézet; PTE Gyógyszerésztudományi Kar

Egyre többen és többször vásárolnak gyógyszert, gyógyhatású terméket az interneten, ugyanakkor egy olyan áttekinthetetlen és nehezen szabályozható kereskedelmi csatornával állunk szemben, mely komoly népegészségügyi és betegbiztonsági kockázatot rejt magában, különösképpen a hamis gyógyszerek esetében. Az internetes gyógyszer-forgalmazás biztonsága és a hamis gyógyszerek problémája egy igen összetett kérdéskör, amely szerte a világon kihívások elé állítja a jogszabály alkotókat, a hatóságokat és az egészségügyi dolgozókat. Az előadás fókuszában a gyógyszer, mint különleges áru és egyben bizalmi termék áll, melynek biztonságos alkalmazását orvosok és gyógyszerészek garantálják. Részletes bemutatásra kerül a gyógyhatású készítmények és gyógyszerek „szabadabb" beszerzését biztosító internetes piac, ahol jellemzően hiányos, vagy akár egyáltalán nem biztosított a beteg- és gyógyszerbiztonság. A betegek kockázatait a mindennapossá váló gyógyszerhiányok is súlyosbítják. A hagyományos gyógyszerellátás biztonságát veszélyeztető új ellátási útvonalakkal (internet, MLM, stb.) szemben való védekezés az egészségügyi ellátás több szintjén kell, hogy megvalósuljon, melynek kiemelkedő szereplői a közvetlen lakossági gyógyszerellátásban, valamint a kórházi-klinikai ellátásban tevékenykedő gyógyszerészek. Az egészségügyi szolgáltatást igénybe vevők körében végzett felméréseknek kiemelt szerepük van a hazai lakossági kitettség nagyságrendjének megismerésében, valamint olyan prevenciós eszközök kidolgozásában, melyek a jelenleg elérhető leghatékonyabbnak tekinthetőek: a lakosság/fogyasztók/betegek tájékoztatása a problémakörről.

Kulcsszavak: online gyógyszerforgalmazás, internet, hamis gyógyszer, betegbiztonság, attitűdök

Az internetes gyógyszervásárlás attitűd vizsgálata Magyarországon

Káplár Mátyás, Vida Róbert, Fittler András - PTE Gyógyszerésztudományi Kar; PTE BTK Pszichológia Intézet; PTE Gyógyszerésztudományi Kar

A nyugati országokban már számos tanulmány készült, amely az internetes termékvásárláshoz kapcsolódó szokásokat vizsgálja. A növekvő online forgalmazás, bár számos előnnyel jár mind a fogyasztók, mind a kereskedők számára, több fontos kérdést felvet. Ezek közül az egyik legjelentősebb, hogy a külföldről, sokszor ismeretlen forrásból származó termékek kapcsán nincs lehetőség hitelesen ellenőrizni az áru minőségét és származását. Különösen nagy veszélyt jelent ez az olyan termékek esetében, mint a gyógyszerek, amelyeknek nem megfelelő használata

súlyos egészségkárosodáshoz vezethet. Az internetes gyógyszervásárlással kapcsolatos korábbi kutatási eredmények szerint hazánkban még nem jelent kifejezett problémát ez az ellenőrizetlen online vásárlás. A külföldi felmérések adatai alapján azonban, amelyek az online gyógyszervásárlás arányának jelentős emelkedését mutatják, várható itthon is a jelenlegi helyezet negatív változása. Jelen vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy az emberek miként vélekednek a gyógyszerek internetes beszerzési lehetőségeiről. Kutatásunk újszerűségét az adja, hogy Magyarországon még nem vizsgálták az online gyógyszerbeszerzéshez köthető attitűdöket és az ezen keresztül feltérképezhető kockázati dinamikát. Felmértük, hogy melyek lehetnek azok a lehetséges előnyök, amelyek az internetes gyógyszervásárlás melletti érvként jelennek meg, valamint melyek azok a lehetséges hátrányok, amelyek visszatartják az embereket az ilyen forrásból származó beszerzéstől. Eredményeink alapján az előnyök pozitív megítélésének mértéke jóval alacsonyabb, mint a lehetséges hátrányok elutasításának mértéke, vagyis a megkérdezettek túlnyomó része jelentős óvatosságot mutat a gyógyszerek online beszerzésével kapcsolatban. A kutatás kiterjedt arra is, hogy a gyógyszerek kapcsán is felmérje azoknak az előnyöknek megítélést, amelyek általánosságban az internetes vásárlás mellett szólnak (pl. olyan terméket is megkaphatok, amihez amúgy nem jutnék hozzá, ill. jobb minőségű terméket kapok, mint a hazai üzletekben). Ezeken a területeken a gyógyszerek tekintetében is jelentős pozitív megítélést tapasztaltunk. Végül az egészségügyi termékek körét kiszélesítve, az étrend-kiegészítők esetében is felmértük az online beszerzésre vonatkozó attitűdöket. Ennél a termékkategóriánál, a gyógyszerekhez képest a válaszadók sokkal nagyobb mértékben tartották valószínűnek az online vásárlás lehetőségét, erre irányuló attitűdjük pozitívabb volt. Ez az eredmény annak tükrében igazán figyelemreméltó, hogy a legtöbb személy számára a gyógyszerek és az étrend-kiegészítők közötti különbségtétel nehézségekbe ütközik.

Kulcsszavak: internethasználat, internetes vásárlás, attitűdök, gyógyszervásárlás, kockázatok

A betegbiztonsági kockázat értékelésének nehézsége: étrend-kiegészítő vagy gyógyszer?

Fittler András, Káplár Mátyás, Vida Róbert - PTE Gyógyszerésztudományi Kar; PTE BTK Pszichológia Intézet; PTE Gyógyszerésztudományi Kar

A fogyasztók és betegek érdeklődésének középpontjában állnak azok a készítmények, amelyek nem minősülnek gyógyszernek, de hozzájuk betegséget gyógyító és/vagy megelőző hatást társítanak az emberek. Az étrend-kiegészítők olyan gyakran azonosíthatatlan gyógyszernek látszó készítmények, melyek hatósági felügyelete és garanciái hiányosak, gyártásuk és forgalomba hozataluk elvárási szintje a gyógyszereknél alacsonyabb. A termékekre vonatkozó szakmai információk nem ritkán hiányosak, értelmezésük megtévesztő lehet, emberi szervezetre kifejtett hatásuk nem bizonyított. Ezen felül a gyógyszerekkel szemben forgalmazásuk sokkal szabadabb és a forgalmazók szakmai/hatósági ellenőrzése sem valósul meg úgy, mint a gyógyszerek esetében. Előfordul, hogy az interneten és a reklámanyagokban a doboz szövegéhez képest bővebb, esetenként a termékkategória jogszabályi definíciója által meg nem engedett leírást található, amely a készítménynek sok esetben nem igazolt tulajdonságokat, hatásokat is tulajdonít. Ezen ellentmondások állnak annak hátterében, hogy a fogyasztók a két termékkategóriát jellemzően nem képesek megkülönböztetni, valamint az illegális online forgalmazók is visszaélnek azzal, hogy étrend-kiegészítőket gyógyszerekre jellemző (betegség gyógyító) hatással ruháznak fel anyagi érdekek mentén. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk az egészségügyi szolgáltatást igénybe vevő lakosság körében, hogy milyen attitűdökkel rendelkeznek a két típus felhasználása és beszerzése kérdésében különös tekintettel az internetes forgalomból származó termékek esetében.

Kulcsszavak: online egészségügyi termékforgalmazás, internet, étrend kiegészítők, betegbiztonság, attitűdök

Öndiagnózis, öngyógyítás és az internet

Boda Kamilla, Káplár Mátyás, Vida Róbert, Fittler András - PTE BTK Pszichológia Intézet; PTE BTK Pszichológia Intézet; PTE Gyógyszerésztudományi Kar; PTE Gyógyszerésztudományi Kar

Az internethasználat széles körben történő elterjedésének következtében az emberek gyorsan és hatékonyan juthatnak információhoz érdeklődésük bármely területén. Természetesen nincs ez másként akkor sem, amikor valamilyen egészségügyi tünetet észlelnek magukon. Mind magyarul, mind pedig nemzetközi szinten számos weboldalon találhatók különböző leírások arról, hogy bizonyos testi tünetek hátterében milyen betegségek húzódhatnak meg, sőt sok helyen a javasolt terápiás eljárások leírása is megtalálható. Jelen kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a Magyarországon egészségügyi szolgáltatást igénybevevők körében mennyire jellemző a saját betegségükkel kapcsolatos internetes tájékozódás. Hoznak-e létre öndiagnózist a talált információk alapján, valamint vállalkoznak-e arra, hogy önállóan alkalmazzanak gyógyszeres kezelést a megállapított diagnózis alapján. Eredményeink szerint a megkérdezettek többségére jellemző, hogy az interneten tájékozódik betegségéről, és közel felükre jellemző, hogy az így szerzett adatok alapján önállóan kezdeményeznek gyógyszeres kezelést is. Feltérképezve, hogy a válaszadók körében az internethasználati szokások, a gyógyszerek valamint az étrendkiegészítők megítélése tekintetében miként határozható meg az öndiagnózisra való hajlandóság, kidolgozhatók online felületek és edukációs programok, amelyek egyrészt hiteles tájékoztatást nyújtanak a felhasználók részére, valamint megfelelően tájékoztatják őket a nem szakszerű gyógyszerfelhasználás kockázatairól.

Kulcsszavak: öndiagnózis, önálló gyógyszeres kezelés, internethasználat, internetes vásárlás

Félelemkeltő és humoros reklámok

Sz39

Szervező(k): **Balázs Katalin** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Kiss János** - Debreceni egyetem, Egészségügyi Kar

A szimpózium a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetében működő Reklámpszichológia Kutatócsoport egy téma köré szerveződő kutatási eredményeit mutatja be. A prezentálni kívánt kutatások mind érzelmeket kiváltó reklámok hatásosságára vonatkoznak. Az érzelmek megjelenítése a reklámokban gyakran alkalmazott stratégia, aminek a centrális és perifériás feldolgozás esetén is lehet pozitív hatása (pl. Petty, DeSteno és Rucker, 2001). A gyakran alkalmazott humor a reklámokkal szembeni szkeptikusságot oldhatja fel, illetve jutalom a befogadó figyelméért. Társadalmi célú reklámokban azonban gyakran megjelennek a negatív érzelmek is úgymint a félelemkeltés vagy a bűntudatkeltés (pl. Perloff, 2010). A prezentálni kívánt kutatásokban a félelemkeltés, valamint a humor hatását vizsgáltuk. A bemutatni kívánt kutatások között szerepel módszertani jellegű is, ami arra irányult, hogy a reklám által kiváltott érzelmeket milyen módon érdemes felmérni. Valamint kísérletes módszert alkalmaztunk a tematikus előhangolás hatásának vizsgálatára a félelemkeltő reklámok esetén. A szimpózium másik két, kérdőíves vizsgálata a humoros reklámok tipológiájának kialakítására, valamint a félelemkeltő reklámok hatásmechanizmusára vonatkozik.

Kulcsszavak: reklám, meggyőzés, érzelmek, humor, flelemkeltés

Előadások

Félelemkeltő társadalmi célú reklámok, megküzdési módok

Nagy Luca, Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az empirikus kutatás célja a különböző mértékben félelemkeltő társadalmi célú reklámok (TCR-ek) hatásának vizsgálata volt a megküzdési módok függvényében. A vizsgálatok alapját a személyiségvonások és a meggyőzhetőség kapcsolata adja, elméleti kereteként Rogers Védelemmotivációs Elmélete (1975), Lazarus és Folkman Kognitív Tranzakcionalista Elmélete (1984), valamint Kim Witte Kiterjesztett Párhuzamos Feldolgozási Modellje (EPPM, 1992) szolgálnak. A szakirodalom alapján feltételeztük, hogy a fokozottan félelemkeltő reklámok meggyőzőbbek; továbbá, hogy a TCR-ekben megfogalmazott problémák megelőzésére szolgáló javaslatok elfogadása kapcsolatban áll a személyekre jellemző megküzdési módokkal. Az előadás két vizsgálat eredményeit foglalja össze, amelyekben a személyek összesen tizenkét félelemkeltő TCR-t ítéltek meg, valamint a Megküzdés Stresszhelyzetekben (1994) skála tételeit válaszolták meg. Az online felületen, kérdőíves módon zajló vizsgálatok mintáját 140 és 158 fiatal felnőtt alkotta. Az első vizsgálat során két félelemkeltő TCR-t tekintettek meg a személyek: a diabétesz, és a vezetés közben történő mobiltelefon-használatra vonatkozó reklámokat. A második vizsgálatban a személyek a nők elleni, valamint a gyermekek elleni erőszak, a vadállatfajok kihalása és a klímaváltozás témáival foglalkozó reklámokat értékeltek. Az empirikus eredmények alapján a személyekre jellemző megküzdési mód befolyásolja a TCR-ekre adott válaszokat a problémákra való fogékonyságon és a megoldásra vonatkozó énhatékonyságon keresztül. Ugyanakkor ezt az összefüggést a reklámokban feldolgozott téma és a félelemkeltés mértéke jelentősen befolyásolja.

Kulcsszavak: reklám, társadalmi célú reklám, félelemkeltés, megküzdés, meggyőzés

Humoros reklámok alkategóriáinak vizsgálata nemzetközi mintán

Babinszki Emese, Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A tanulmány célja a humoros reklámok alkategóriáinak és azok főbb jellemzőinek feltárása. Kiindulópontja, egy korábbi vizsgálatban feltárt alkategória rendszer (Babinszki és Balázs, 2015) mely a humoros reklámok korábbi tipológiáit vette alapul (pl. Kelly és Solomon, 1975; Speck, 1991; Weinberger és Gulas, 1992). Ezen kategóriák magyar mintán történt vizsgálatának eredményeként négy alkategória került azonosításra, melyek további megismerése jelenlegi vizsgálat tárgyát képezi. Az alkategóriák és jellemzőiknek vizsgálata online kérdőíves formában történt. Összesen 20 humoros reklám szerepelt a vizsgálati anyagban. Minden kitöltőnek tíz humoros és kilenc semleges reklámot kellett értékelnie 15 szempont alapján, hétfokú Likert skálán. A résztvevők négy kérdőívváltozatból kaptak meg kitöltésre random módon egyet, melyek az alkalmazott reklámokban és a reklámok sorrendjében különböztek. A reklámok értékelését követően egy rövid, kognitív reflexiót mérő kérdőív, majd a demográfiai kérdések következtek. A reklámok megítélésein alapuló hierarchikus klaszteranalízis alapján az eredeti kategóriarendszer néhány ponton módosult. A négy korábban is azonosított alkategória: a túlzás; az aranyos; a fiatalos, trendi; és a tabukat feszegető kategória megjelent az eredményekben, azonban az alkategóriák egyes jellemzői, kiemelkedő értékeket kapó mutatói kapcsán árnyaltabb kép rajzolódott ki. A magyar és a nemzetközi mintán elvégzett vizsgálat összehasonlító elemzései új kérdéseket vetnek fel az egyes alkategóriák hatásmechanizmusával és hatékonyságával kapcsolatban.

Kulcsszavak: reklám, humor, kategóriarendszer, humoros reklám

Érzelmi válaszreakciók mérése különböző emocionális tartalmú társadalmi célú reklámok esetén

Gerhát Réka, Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Jelen kutatás célja az érzelmi válaszreakciók mérésére szolgáló eljárások empirikus alapú összehasonlító vizsgálata különböző emocionális tartalmú, társadalmi célú reklámok esetén. Egy komplex kérdőíves vizsgálatban az ingerkategóriák a következőek voltak: erősen félelemkeltő, gyengén félelemkeltő, humoros és semleges reklámfilmek. A vizsgálatban 125 fő vett részt, akiknek a reakcióit kérdőíves formában, illetve 31 fő esetén az arckifejezésükről készült videó segítségével rögzítettük. A vizsgálat három emocionális ingerek hatását mérő módszere: a (1) Likert-skálán explicit módon megválaszolható kérdések; (2) nyitott kérdés (érzelemmegnevezés rövid szöveges válasz formájában); valamint (3) viselkedéses válaszokat mérő eljárás (az érzelem-megnyilvánulásokról készült videofelvétel elemzése). A rövid szöveges válaszok tartalomelemzése árnyaltabb képet adott a Likert-skálás méréseknél, azonban kirajzolódtak az érzések és érzelmek közti különbségtételbeli nehézségek. Problémát jelentett továbbá az is, hogy a válaszadók sok esetben nem az érzelmi állapotukat, hanem kognitív szintű folyamatokat fogalmaztak meg. A videofelvételeken megjelenő arckifejezések független kódolók által kivitelezett elemzése alapján a befogadók több érzelmet éltek át egy-egy reklámfilm megtekintése alatt, mint amennyit utólagosan megfogalmaztak. Összességében az érzelem-megnyilvánulások vizsgálata differenciáltabb képet mutat az emocionális tartalom hatásosságáról, mint a Likert-skálán explicit módon megválaszolható kérdések, illetve a nyitott kérdések alkalmazása. Ugyanakkor kivitelezése sokkal összetettebb, és sajátos módszertani kérdéseket vetett fel, mint például a kódolók kiválasztásának módját.

Kulcsszavak: emóció, érzelmi válaszreakció, érzelmi válaszreakció mérése, érzelmek, reklám, társadalmi célú reklám, félelemkeltés, humor

Előhangolás hatása különböző mértékben félelemkeltő társadalmi célú reklámok befogadására

Raffay Zsolt, Balázs Katalin, Nagy Luca - Dr. Raffay Zsolt Közjegyzői Irodája, Mezőkövesd; Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A reklámok tematikusan illeszkedő környezetbe helyezése részben a célcsoport elérését segíti. Másrészt megnyitja az utat a figyelmi szűrő megfelelő beállítása révén a megcélzott attitűdváltozás irányába (pl. Haugtvedt, Herr, Kardes 2008). . A vizsgálat fókuszában a tematikusan egyező ingerrel előhangolt, kevésbé és inkább félelemkeltő reklámok hatásosságának vizsgálata áll. A vizsgálat kísérletes módon zajlott 2x2-es elrendezéssel. Az egyik független változó az előhangolt téma (dohányzás -közlekedésbiztonság), a másik független változó a látott reklám félelemkeltésének mértéke (erős - gyenge) volt. Indirekt hatásosság vizsgálata történt a kísérletben, ami a kiváltott érzelemre, az üzenettel való azonosulásra és a reklámfelidézésre irányul. A kísérlet online kérdőív formájában került megvalósításra. A 201 felnőtt vizsgálati személy vett részt a kísérletben. Az eredmények alapján az előhangolásnak van pozitív hatása, azonban a hatás a téma és a félelemkeltés erősségének is függvénye. Összességében elmondható, hogy az előhangolás hatása jobban érvényesül a dohányzásról való leszokás ösztönzésére vonatkozó reklámok esetén.

Kulcsszavak: előhangolás, társadalmi célú reklám, félelemkeltés, félelemkeltő reklám

Segítő szakmák a koraszülöttet nevelő családok körül

Sz40

Szervező(k): **Török Zsuzsa** - DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Debrecen

Vitavezető: **Kovács János Endre** - DE Egészségügyi Kar, Nyíregyháza

A WHO 2010-es adatai szerint a koraszülések - tehát a terhesség 37. hete előtt bekövetkezett szülések - száma világszerte az össz-szülésszám 5-12%-át teszik ki. Azt is tudjuk, hogy az újszülöttkori halálozás 28%-a koraszülés miatt következik be. A szimpózium annak a négy szakterületnek a képviselői segítségével járja körbe a rendkívül összetett okokat és hosszú távú negatív következményeket, amelyek leginkább érintettek a témakör kapcsán. Betekintést kapunk arról, hogy szülészeti szempontból mik a koraszülés rizikófaktorai, a pszichiáter milyen problémákkal találkozik a perinatális időszakban és ezek hogyan kezelhetők szakszerűen. A pszichológustól megismerhetjük a koraszülés szülőkre kifejtett negatív lelki hatásait, illetve a neonatológus szemüvegén keresztül megvizsgálhatjuk, hogy a koraszülöttség milyen veszélyt jelenthet a gyermek fejlődésében. Külön kitérünk a prevenció és az intervenció hazánkban alkalmazott módszereire, lehetőségeire is. Kíváncsian várjuk az érdeklődő szakemberekkel az élénk, új ötleteket adó eszmecserét!

Kulcsszavak: koraszülés, perinatális pszichológia, szülészeti pszichoszomatika, pszichiátria

Előadások

Koraszülés – a krónikus stressz szerepe

Szeverényi Péter - DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

A koraszülés gyakorisága világszerte magas. Hazánkban a szülések 8-9%-a tartozik ebbe a csoportba. A kiterjedt nemzetközi kutatások bíztató eredményei ellenére a koraszülés a szülészeti gyakorlat egyik jelentős megoldatlan kérdése maradt. A kóreredet multifaktoriális, azonban az oki biológiai tényezőkkel szemben a kutatásokban a pszichoszociális faktorok kevesebb figyelmet kapnak. Egyre több bizonyíték támasztja alá azt a feltételezést, hogy a krónikus stressz megnöveli a koraszülés kockázatát. Valószínűsíthető, hogy a corticotrop releasing hormon (CRH) lényeges szerepet játszik a szülés (koraszülés) megindulásában. Az anyai és magzati stressz hatására a lepény, a decidua és a magzati membránok sejtjei aktiválódnak és fokozódik a CRH termelése. A CRH hatására pedig megemelkedik a lokális prosztaglandin szint, ami méhösszehúzódásokat vált ki. A vonatkozó eredmények azonban nem demonstrálják egyértelműen a CRH és a koraszülés közötti kapcsolatot. A szerző a vonatkozó irodalmi megfigyeléseket mutatja be.

Kulcsszavak: koraszülés, pszicho-szociális rizikótényező, szülészeti pszichoszomatika, prevenció

Pszichiátriai betegségek a perinatális időszakban

Szolnoki Andrea - DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika

A családalapítás minden nő és férfi életének egyik legszebb, de váratlan nehézségeket is tartogató időszaka. Ilyenkor intenzív testi, lelki és szellemi változások következnek be. A szülők többségének komolyabb probléma nélkül sikerül alkalmazkodnia az új helyzethez. Azonban az szakirodalmi adatok szerint a megfelelő körültekintéssel megtervezett gyermekvállalás ellenére a várandósságok 20%-ban alakulhat ki hangulat és szorongásos zavar, 0,1-0,2%-ban pszichotikus megbetegedés. A posztpartum depresszió előfordulása 8-15%. Koraszülött babák szüleinél a poszttraumás problémák gyakori megjelenésével is számolnunk kell. Kollégáimmal együtt azt

tapasztaljuk, hogy a kismamák napjainkban is későn, nehezen jutnak szakemberhez. Emiatt sokáig élnek szenvedésben és ez jelentősen növeli a szövődmények kialakulásának kockázatát. Előadásomban szeretnék áttekintést adni a lehetséges terápiás módszerekről, szakmai irányelvek és jogi szempontok ismertetésével.

Kulcsszavak: perinatális pszichiátria, posztpartum depresszió, koraszülés

Amikor nincs kilenc hónap a szülővé válásra – a koraszülés negatív lelki lenyomatai

Török Zsuzsa - DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Debrecen

Egyre több tanulmány igazolja, hogy az éretlen vagy beteg újszülött perinatális intenzív centrumban való ápolása traumatikus életesemény a szülők számára. Az előadás bemutatja az anyák és az apák esetében kimutatható negatív pszichés következményeket. Kiemeli a pszichés zavarok kialakulásában és fenntartásában fontos szerepet játszó rizikótényezőket. Külföldi tapasztalatokból merítve vázolja a pszichés zavarok szűrésének lehetőségeit, optimális időpontjait. Végül összefoglalja a hatékony prevenciók, intervenciók lehetséges formáit és módszereit, útmutatást adva az itthon még csak gyermekcipőben járó, de egyre fontosabb munkához. Igyekszünk betekintést nyújtani a 2009 óta folyamatosan működő anyacsoportunk munkájába, a koraszülöttet világra hozó édesanyák és családok speciális helyzetébe, igényeibe.

Kulcsszavak: koraszülés, poszttraumás stressz, prevenció, támogató csoport

Megszületett, megérkezett.. de jó? A koraszülés „anyai" oldala

Kovács-Pászthy Balázs - DE KK Neonatológiai Tanszék, Debrecen

A problémával, betegséggel született újszülöttek orvosi ellátása nagyon sokat fejlődött az elmúlt évtizedekben. A beteg újszülötteket gyógyító orvosok (neonatológusok) mindig törekedtek a legbetegebb és a leggyengébb kisded megmentésére is. Mindezek azt eredményezték, hogy egyre sikeresebbek lettünk a leginkább sérülékeny, az életre leginkább éretlen koraszülöttek ellátásában is. A kérdés most is az, ki az a legkisebb baba, akit már életképes újszülöttnek, koraszülöttnek tekintünk. A neonatológiai ellátás fejlődésével csökkent a csecsemő-halandóság, miközben ezzel párhuzamosan az életképesség határának tekintett kor, a 24. terhességi hétre csökkent. Ma tehát már az egészen kis súllyal, (az angol irodalomban: extrém kis születési súllyal) megszületett, akár 400-500 grammos koraszülötteket is jó eséllyel tudjuk életben tartani. A koraszülésnek azonban van egy másik oldala is. Az édesanya, és a család számára a gyermekvárás „áldott" időszaka egy traumával szakad meg, melyet hónapokon át tartó aggodalom, szorongás követ. A koraszülésen átesett édesanyák esetében a poszt-traumás stressz kezelése is megoldandóvá vált. Már maga a probléma felismerése is hosszú időt vett igénybe a szakma számára. A nemzetközi irodalomban is csak a legutóbbi években jelentek meg az erről szóló vizsgálatok, melyek már elkülönítik a koraszülöttet világra hozó édesanyák helyzetét a szülés után előforduló pszichés zavaroktól. Munkacsoportunk évek óta, mindezen felismerések mentén igyekszik a minél korábbi intervencióra a koraszülöttet világra hozó édesanyák körében, akik gyakran hónapokat töltenek gyermekük mellett a kórház falai között. Családjuktól elszakítva, 3 óránként anyatejet adva, 2-4 ágyas kórtermekben egy rendkívül traumás életeseményt követően. Amikor nagy hangsúly van az elérhető akut segítségnyújtáson. Minderre a hagyományos egészségügyi ellátás keretében alig van lehetőség. Debrecenben egy anyacsoportot hoztunk létre, ahová igyekszünk integrálni minden érintett anyukát. Eddigi munkánk alapján elmondhatjuk, hogy ha egy újszülött életében nagyon fontos az első életóra az „aranyóra"

jelentősége, úgy az ilyen édesanyák esetében is óriási hiba elszalasztani a mindig rendelkezésre álló, velünk töltött hetek és hónapok adta lehetőséget a segítségnyújtásra.

A csecsemőkori regulációs zavarok terápiája: a kapcsolati szemlélet rétegei és technikai lehetőségek a konzultációban

Sz41

Szervező(k): **Hámori Eszter** - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Vitavezető: **Csabai Krisztina** - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A csecsemőkori regulációs zavarok kezelésének modern irányzatainak többsége a klasszikus, a kapcsolati szemléletet fókuszba helyező baba-mama terápiák gyakorlatán alapulnak. A pszichoanalitikus szemléletű Selma Fraiberg alapította San Francisco-i és a genfi Cramer és Palacio-Espasa iskolák a regulációs problémák keletkezésének okát egyaránt a szülők tudattalan, konfliktusos múltbéli tapasztalataira és megzavart kapcsolati mintázataira vezetik vissza. A szülők korai traumái és az ebből eredő zavart kapcsolati mintázatok élednek újra a csecsemőjükkel való interakcióik során. A szülői szorongások és indulatok a csecsemőre vetülve megakadályozzák őket abban, hogy gyermekük szükségleteit jól értsék és azokra kielégítően reagáljanak. A megzavart kapcsolati mintázatok a csecsemőnél illetve a kisgyermeknél különféle regulációs zavarokat eredményezhetnek, amik az alvás, a táplálás és az önszabályozás zavaraiban jelentkezhetnek. A baba-szülő terápiákban ezért kulcskérdés, hogy a terapeuta dolgozzon a szülők kapcsolati reprezentációival, és ezek korrekciója révén segítsen nekik abban, hogy érzelmileg hozzáférhetővé és támasznyújtóvá válhassanak. A gyermek jelenléte a terápiás ülésen kiemelt fontosságú. Az órán megfigyelhető interakciós mintázatok ablakot nyithatnak a regulációs zavar mikro-eseményeire és támogatják a szülői belátás és megoldáskeresés pillanatait. A terápiában a szülőkkel folytatott munka fókusza esetenként más és más lehet attól függően, hogy az anya-csecsemő interakciók, a szülők saját problémája, illetve nagyobb gyerekeknél az önszabályozási nehézsége áll a középpontban. Hogy a szülői rész mely aspektusa kerül előtérbe a terápia folyamán, minden esetre sajátosan jellemző. A videótechnika terápiás célú alkalmazása szintén fontos eleme lehet a konzultációs folyamatnak: olyan jelentős mikro-eseményekre világíthat rá, ami segítheti a szülői belátás pillanatait. A PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszéke Csecsemő-szülő konzultációs munkacsoportjának tagjaival szervezett szimpóziumunkban három esetet mutatunk be. Közös sajátosságuk, hogy a csecsemő, illetve a kisgyermek regulációs problémája a párral, illetve a családdal való kapcsolati szemléletű konzultáció segítségével oldódott meg. Iring Zoltán egy másfél éves, obstipációval küzdő kisgyermek szüleinek párterápiás üléseit mutatja be. Márkus Lilla Viktória egy 8 hónapos alvási problémákkal küzdő kisgyermek konzultációs folyamatának két esetrészletével demonstrálja, hogy a videotechnika hogyan helyezi át a fókuszt a csecsemő-szülők-terapeuta kapcsolati mozzanataira az itt és mostban. Hámori Eszter egy 6 hónapos, csillapíthatatlan sírással küzdő csecsemő baba-mama-papa terápiáján keresztül világít rá arra, hogy a szülők feldolgozatlan gyászfolyamatai hogyan öltenek testet a konzultációs térben a közös video-megtekintés alkalmával. A résztvevőknek lehetőségük nyílik az esetrészletek műhelyjellegű, interaktív megbeszélésére a szimpózium vitavezetőjének irányításával.

Kulcsszavak: csecsemőkori regulációs zavarok, kapcsolati szemlélet, párterápia skype konzultációval, szülő-csecsemő terápia, videotechnika.

Előadások

Párkonzultáció hatása a kisgyermekkori székrekedéses tünetekre

Iring Zoltán - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Az előadás során egy párkonzultációs üléssorozatot szeretnénk bemutatni, mely skype segítségével zajlott. A pár eredeti megrendelése elsősorban a párkapcsolati zavarok megoldására vonatkozott, de az ülések előrehaladtával kiderült, hogy másféléves gyermekük székrekedéses tüneteket mutat, amire a szülőpár régóta keresett, elsősorban orvosi megoldást, sikertelenül. A skype konzultáció segítségével a tünetek rövid időn belül megszüntek és a változás néhány hónap eltelte után is megmaradt. A felnőttek gondolkodásában beállt változás, tartós hatást gyakorolt a család működésére és ez pozitívan befolyásolta az index személy tüneteit. Az esetprezentáció kapcsán azt kívánjuk bemutatni, hogy mennyire fontos a kisgyermekkori regulációs zavarok kialakulásában a családon belüli alrendszerek és határok rendellenes működése. Különös hangsúlyt kívánunk helyezni az úgynevezett összefonódottan élő családok jellegzetességeire, illetve az ezzel járó kockázatokra, továbbá az ilyen módon működő családok hiedelemrendszerére.

Kulcsszavak: rendszerszemlélet, alrendszerek és határok, családi hiedelmek

Kapcsolati folyamatok a konzultációs térben- a videotechnika alkalmazása a szülő-csecsemő konzultációban

Márkus Lilla Viktória - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A videotechnika módszere hatékonyan alkalmazható mind a kapcsolati folyamatokra való érzékenyítésben (pl. videotechnikán alapú résztvevő csecsemő-megfigyelés, Hámori, 2014) mind a szülő-csecsemő konzultáció folyamatában (a kapcsolati mikro- történések, és a nem tudatos interakciós folyamatok megfigyelése, Stern, 2000). Előadásomban egy 8 hónapos alvási problémákkal küzdő kisgyermek konzultációs folyamatának két esetrészletén keresztül szeretnék képet adni a videotechnika alkalmazásának egy lehetséges felhasználásáról, amikor is a fókusz a csecsemő-szülők-terapeuta kapcsolati mozzanataira helyeződik át az itt és mostban. Az interakciós mikro-történések detektálása és átgondolása diagnosztikus és terápiás értékkel is bírhat. Előadásomban képet nyújtok arról, hogy mik lehetnek azok a konzulens, a szülők és a csecsemő közötti nonverbális, kapcsolati mozzanatok, melyek a probléma megértéséhez segítik a konzulenst. A résztvevők közötti interakciós történések átgondolása nemcsak a kapcsolatdiagnosztika szempontjából bír fontos értékkel, a problémával jelentkező család tagjai közötti interakciós viszonyok konzultációs kapcsolati mezőben történő szimbolikus leképeződése, és átrendeződése egyfajta terápiás hatással is szolgálhat.

Kulcsszavak: szülő-csecsemő konzultáció, kapcsolati folyamatok, videotechnika, csecsemőkori alvásprobléma

A múlt és a jelen árnyai a szülő-csecsemő konzultációban: elakadt szülői gyászfolyamat és csillapíthatatlan baba-sírás

Hámori Eszter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

"Még azokban a családokban is, ahol stabil, biztonságos és szerető a légkör, betörhetnek a szülői múlt árnyai egy váratlan, mágikus pillanatban. A szülő és a gyermek egyszer csak elkezdenek újrajátszani egy jelenetet, ami valaha, valamikor régen és egész más szereplőkkel már megtörtént. Egy másik család kel életre, akit a régmúlt árnyai uralnak. A múlt betolakodói saját jogaikat és hagyományaikat követelik. Valójában már több generáció óta kísértenek. Noha senki nem hívta őket, mégis megjelennek és újrajátszanak egy, már régen megírt tragédiát." (Selma Fraiberg, 1975). Selma Fraiberg idézett megfigyelése a kapcsolati minták generációs átvitelének lett fő kiinduló gondolata. Hatása emellett a trauma generációs átadásával foglalkozó pszichoanalitikus koncepciókat is megtermékenyítette. Fraiberg (Fraiberg, Adelson & Shapiro, 1975) gyermek-megfigyeléses tapasztalatain alapuló transzgenerációs trauma-átvitel modelljét használom fel ahhoz, hogy egy 6 hónapos, csillapíthatatlan sírás panaszával konzultációba hozott csecsemő regulációs zavarának szülő-csecsemő kapcsolati dinamikáját bemutassam. Jelen esetnél a szülők saját feldolgozatlan és traumatikus gyászélményei jelentek meg hívatlan vendégként és éledtek újra csecsemőjükkel való kapcsolatukban. A szülők feldolgozatlan és egyben tudattalan szorongása a gyermek sírásának félreértelmezését eredményezték, ami a gyermek csillapíthatatlan sírásának szabályozási zavarához vezetett. Az eset különlegessége, hogy a videotechnika segített hozzá, hogy a szülők más szemszögből kezdték látni saját kapcsolatukat és szerepüket a gyermek megnyugtatásában. A közös videó visszanézés során a csecsemő aktivitása kulcsszerepet játszott ennek a folyamatnak az elindításában.

Kulcsszavak: csecsemőkori excesszív sírás, feldolgozatlan szülői gyász, szülő-csecsmő konzultáció, videotechnika

Új utak a csecsemőkori regulációs zavarok kutatásában

Sz42

Szervező(k): **Márkus Lilla Viktória, Hámori Eszter** - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Vitavezető: **Csabai Krisztina** - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A nemzetközi felmérések szerint a nem organikus eredetű regulációs zavarok problémaköre, melyek közül leggyakoribbak az excesszív sírás és a fokozott megnyugtathatatlanság, valamint az alvás, és a táplálkozás zavarai, az 1-30 hónapos korú csecsemők és kisgyermekek 5-10%-át érinti Európában és Amerikában. A csecsemő/kisgyermek-szülő kapcsolati minták szerveződése és sajátosságai a regulációs zavarok mindegyik típusánál érintettek. A regulációs problémák veleszületett fejlődési zavarokra, érzékszervi problémákra, vagy a szenzoros feldolgozás zavaraira is ráépülhetnek. A regulációs zavarok klinikai és szubklinikai jeleinek korai diagnosztikája ezért kiemelt jelentőségű a korai prevenció szempontjából (Hámori, 2016). 2005-ben jelent meg DC 0-3 R kiegészített verziója, ami külön fejezetet szentel a csecsemőkori regulációs problémáknak, különös tekintettel a szenzoros feldolgozás zavaraira. A viselkedés és érzelemszabályzás zavarai azonban - különösen, amik a stressz szabályozás nehézségeit mutatják - csak a 2016-ban megjelent DC 0-5 diagnosztikai rendszerben lettek önálló diagnosztikai képként definiálva. A megfigyelhető viselkedéses jegyek mellett a szubjektív szülői vélekedés is kiemelt hangsúlyú a regulációs zavarok tüneti képének formálásában, így csakis egy

tranzakcionális modell keretében gondolkodhatunk a regulációs problémákról. Ez a megközelítés magában foglalja az objektív, szubjektív és biológiai tényezők szerepének figyelembe vételét (Zeanah, 2017; Gross, 2016). A PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszékéhez tartozó kutatóműhelyünkben ebben a komplex szemléletben folyik a Regulációs zavarok genetikai és epigenetikai hátterének kutatása. Szimpóziumunkban a csecsemőkori regulációs problémák jelenlegi kutatási trendjeibe illesztve mutatjuk be a Korai Fejlődés Kutatócsoport a BHRG Alapítvánnyal és a Semmelweis Egyetemmel együttműködésben folytatott projektjeinek legfrissebb eredményeit. Hámori Eszter összefoglalja a regulációs zavarok kutatásában irányadó fontosabb nemzetközi kutatási irányvonalakat, és elhelyezi azok között a jelenlegi projektünk kutatási modelljét. Előzetes eredmények közül bemutatja azokat, amelyek új diagnosztikai kérdéseket vetnek fel a regulációs zavarokkal kapcsolatban. Molnár Anett egy nagy elemszámú mintán végzett elemzéseink eredményeit prezentálja a regulációs problémák szülői szubjektív megítélésének mintázatairól a szülés körüli rizikó történések függvényében. Márkus Lilla a szülők által problémásnak ítélt szabályozási területekből kirajzolódó regulációs mintázatok és az interakciós helyzetben mutatott kölcsönös regulációs stratégiák kapcsolatára vonatkozó eredményeket ismerteti. Barta Csaba az érzelemszabályozás genetikai és epigenetikai vonatkozásait foglalja össze, ami a csecsemőkori regulációs problémák, specifikusan az érzelemszabályozási mintázatok komplex biológiai és viselkedéses faktorainak feltárásával a csecsemőkori szabályozási problémák diagnosztikájának is új irányait hozhatja el.

Kulcsszavak: csecsemőkori regulációs zavarok, diagnosztikus rendszer, szubklinikai mintázatok, tranzakcionális modell, Still-Face Paradigma, érzelemszabályozás, genetika, epigenetika

Előadások

A csecsemőkori regulációs zavarok kutatása: változó irányok, új perspektívák.

Hámori Eszter, Lengyel Rita, Lakatos Katalin†, Márkus Lilla, Barta Csaba - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; BHRG Alapítvány; BHRG Alapítvány; PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

A csecsemő- és kisgyermekkori regulációs zavarok típusainak felmérése és etiológiájának kutatásai az utóbbi évtizedben tapasztalt fejlődés ellenére még mindig gyermekcipőben járnak. A 2016-ban megjelent DC:0—5TM klasszifikációs rendszere már külön tárgyalja a Szenzoros feldolgozás, valamint a táplálkozás, az alvás és a sírás szabályozási zavarait és azok altípusait, azonban nem tudja feloldani az egyes szabályozási zavarok átfedésekor jelentkező diagnosztikai nehézségeket. Gyerekcipőben járnak még a szabályozási zavarok etiológiájára vonatkozó kutatások is. A regulációs zavarok diagnosztikájának egyik akadálya éppen a klasszikus diagnosztikai rendszerek osztályozási szemlélete, ami az adott szabályozási zavart kizárólag az egyén problémájaként definiálja (Gross, 2016). Mivel a csecsemőkori regulációs zavarok szorosan a gondozóval való kapcsolatba ágyazottak, ezért olyan komplex szemléletre van szükség, ami a viselkedéses jellemzőkön túl figyelembe veszi a regulációs zavarok biológiai sajátosságait, valamint kapcsolatba ágyazottságát a diagnosztikai folyamatban. A BHRG Alapítvány és PPKE Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszéke együttműködésében 2013 óta folyó kutatásunkban a csecsemő- és kisgyermekkori regulációs zavarok klinikai és szubklinikai jegyeinek felmérését céloztuk meg egy komplex modell keretében. Az előadásban ezek előzetes eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: csecsemő és kisgyermekkori regulációs zavarok diagnosztikája, DC:0—5TM, szenzoros feldolgozás zavarai, pre- és perinatális rizikó

Csecsemő- és kisgyermekkori regulációs problémák szülői szemmel: a pre- és perinatális rizikótényezők függvényében

Molnár Anett, Steiner Zsófia, Lengyel Rita, Lakatos Katalin†, Hámori Eszter - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; BHRG Alapítvány; BHRG Alapítvány; PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

A BHRG Alapítvány és a PPKE Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszéke együttműködésében 2013 óta folyó kutatásunkban a csecsemő- és kisgyermekkori regulációs zavarok (DC:0-5TM) klinikai és szubklinikai jegyeinek felmérését végeztük el. 367 6-36 hónapos gyermeket vontunk be vizsgálatunkba. A gyermekkel a BHRG Alapítvány által kidolgozott LongiKid© eljárást vettük fel, a szülőkkel a regulációs problémák, és azok szubjektív megítélését mérő kérdőívet (Regulációs Kérdéssor, Hámori, Lengyel, Lakatos, 2015), valamint a pre- peri és posztnatális eseményekre vonatkozó részletes anamnézist (Lakatos, Lengyel, 2013). A kutatás részeként a regulációs problémák szülői megítélését az életkor, a nem, valamint a fejlődési rizikó súlyossági mutatójának függvényében elemeztük. Eredményeink szerint a regulációs problémák szülői beszámoló alapján történő előfordulási gyakorisága megegyezett a szakirodalomban leírt 5-10%-os aránnyal és tükrözte a főbb klasszikus regulációs problématípusok jelenlétét és életkori eloszlását a vizsgált populációban. A regulációs problémák súlyosságának szubjektív szülői megítélése alapján a jelzett problémák azonban összetettebb képet mutattak: a faktorelemzés több regulációs terület átfedő mintázatát mutatta. Kiemelten: a problémásnak ítélt sírósság külön-külön együtt járt a táplálás, az alvás, valamint az együttműködés regulációs területeivel is. Ez az eredményünk összhangban van a legújabb kutatásokkal (pl. Gross et al, 2016, Zeanah et al, 2016) miszerint a regulációs problémák szubjektív szülői megítélése fontos szempont lehet a regulációs zavarok kialakulásának előrejelzésében. Eredményeink szerint a problémás sírósság kiemelt jelentőségű, mert különféle jelentést hordozhat, amikor más-más regulációs területtel összefüggésben jelentkezik, és egyben befolyásolhatja a szülő szubjektív szenvedését a problémás terület súlyosságát illetően. Összességében eredményeink a szubklinikai szintű regulációs zavarok felismerésének fontosságára mutatnak rá.

Kulcsszavak: csecsemő és kisgyermekkori regulációs zavarok, problémás sírósság, Regulációs kérdéssor, szubklinikai mintázatok, szubjektív szülői megítélés

Regulációs mintázatok, interakciós stratégiák 3-6 hónapos korban

Márkus Lilla, Farkas Flóra, Fenyősi Fanni, Hámori Eszter, Barta Csaba - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; BHRG Alapítvány; PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet

2017-től a SE Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézetének Molekuláris Genetikai laboratóriumával való együttműködés keretében, a „Kisgyermekkori regulációs zavarok genetikai és epigenetikai háttere" kutatási programban a regulációs zavarok kialakulásának általunk eddig kidolgozott viselkedéses és kérdőíves vizsgálati módszereit kiegészítettük a humán-biológiai folyamatok molekuláris mechanizmusainak vizsgálatával. Jelenleg is folyó kutatásunkban 3-6 hónapos csecsemők bevonásával a regulációs problémák megjelenését a Regulációs Kérdéssor segítségével vizsgáljuk (Hámori, Lengyel, Lakatos, 2015), valamint a pre- peri és posztnatális eseményekre vonatkozó részletes anamnézist (Lakatos, Lengyel, 2013) kiegészítettük egy félig-strukturált szülői interjúval, mely lehetőséget teremt a szülői és családi rizikótényezők szubjektív szempontjainak felmérésére. A csecsemő-

szülő interakció regulációs mintázatait a Still- Face paradigma (Tronick és munkatársai, 1978) segítségével vizsgáljuk. Kutatásunk első fázisában 30 résztvevő anya- gyermek pár Still-Face helyzetben mutatott viselkedéses mintázatait elemezzük és a kölcsönös szabályozás sajátosságait vizsgáljuk a csecsemőnél tapasztalt sírósság anyai szubjektív megítélésének tükrében. Hipotéziseink szerint az excesszív sírás tüneteit mutató csecsemők érzelemszabályozási stratégiái szignifikánsan eltérő mintázatot mutatnak az excesszív sírással nem küzdő csecsemőkhöz képest a Still-Face helyzetben. Szubklinikai szintű sírósság esetén azonban a csecsemő sírósságát problémásnak ítélő anyák a csecsemő érzelemszabályozási stratégiáinak függvényében mutatnak maladaptív szabályozási stratégákat. Eszerint, a kevésbé adaptív reguláció abban az esetben fog megjelenni ezeknél az anyáknál, amikor a csecsemőjük kifelé irányuló regulációs stratégiát alkalmaz. Eredményeink szerint a Still Face helyzetben megmutatkozó kölcsönös szabályozási mintázatok varianciáját a szabályozási problémák anyai szubjektív megítélése befolyásolja.

Kulcsszavak: félig-strukturált szülői interjú, Still- Face paradigma, érzelemszabályozási mintázatok, kölcsönös reguláció sajátosságai

A csecsemőkori regulációs zavarok genetikai és epigenetikai vonatkozásai

Barta Csaba, Vereczkei Andrea, Márkus Lilla, Lengyel Rita, Hámori Eszter - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet; Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet; PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; BHRG Alapítvány; PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Az emberi viselkedés változatosságát csakúgy, mint a pszichológiai, pszichiátriai zavarokat, betegségeket részben genetikai, részben környezeti faktorok határozzák meg. Ezek a rizikófaktorok egyesével gyakran csak igen kis hatásúak, azonban hatásuk összeadódik, valamint egymással is kölcsönhathatnak. Az utóbbi időben egyre több kutatás foglalkozik azzal, hogy a környezeti hatások milyen módon befolyásolják a genetikai faktorokat, melynek jó része epigenetikai mechanizmusokon keresztül megy végbe. Az előadásban ezen lehetséges kölcsönhatásokat mutatjuk be külön kiemelve azokat az irodalmi kutatásokat amelyek a kisgyermekkori kötődés és a regulációs zavarok szempontjából jelentőséggel bírnak. Ezt követően bemutatjuk saját folyamatban lévő kutatási projektünket a témában. Ennek során nem-invazív módszerrel szájnyálkahártya mintát vettünk a résztvevőktől, ebből DNS-t izoláltunk. A viselkedéssel feltételezetten összefüggésbe hozható génvariánsok közül kiválasztottunk 32 db-t, és azokat molekuláris genetikai módszerekkel meghatároztuk. A válogatásba főleg az agyi dopamin és szerotonin neurotranszmitter rendszerek receptorainak, enzimeinek és transzportereinek génváltozatai kerültek. Terveink szerint a kutatás egy későbbi fázisában a résztvevő gyermekek közül a regulációs zavarok mértéke és az excesszív sírás alapján kiválogatunk 40-40 főt, akiknek az epigenetikai vizsgálatát is elvégezzük a kötődéssel és a viselkedéssel összefüggésbe hozható 3 kandidáns gén DNS metilációjának meghatározásával. Előadásunkban az előzetes eredményeink értékelésénél elemezzük, hogy melyik génvariánsok, illetve epigenetikai módosulások befolyásolhatják a csecsemőkori regulációs zavarok kialakulását.

Kulcsszavak: viselkedésgenetika, epigenetikai mechanizmusok, regulációs zavarok biológiai háttere, excesszív sírás, dopamin és szerotonin neurotranszmitter rendszer

Igazságos teherviselés a társadalom, a munka és a család világában: attitűdök és viselkedéses megnyilvánulások

Sz44

Szervező(k): **Kovács Judit** - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Faragó Klára** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A Debreceni Egyetem szociálpszichológiai munkacsoportjában az igazságosság, annak interperszonális és társadalmi rétegei, az igazságosság-észlelést meghatározó hatások, és az észleletet követő viselkedéses következmények régóta a csoport által végzett kutatások egyik gyújtópontja. A szimpózium keretében bemutatott előadások a társadalom, a munka és a család világában értelmezhető igazságossággal kapcsolatos kérdéseket tárgyalnak. Az első előadásban egy laboratóriumi kísérlet tapasztalatait osztjuk meg, mely szerint az egykulcsos vagy többkulcsos adórendszer, mint a munka kerete, az igazságossági észleleteken keresztül hat a munkateljesítményre és az adóviselkedésre: az igazságosnak észlelt rendszer fokozza a teljesítménymotivált személyek teljesítményét, továbbá az igazságosnak ítélt rendszerben az emberek becsületesebben adóznak. A második előadás a fentiekben leírtak szerint tapasztalt jelenséget elemzi a közvetítő mechanizmus természete alapján: vajon az igazságosságnak egy általános hangulatemelő hatásáról van-e szó, vagy az adott kontextusban érintett személyek közötti tranzakcionális, illetve kapcsolati függéshez köthető specifikus hatásáról? E kérdéseknek szintén laboratóriumi vizsgálatok segítségével eredtünk a nyomába. A harmadik előadás témája a betartott, illetve megszegett pszichológiai szerződéseknek a hatása a munkahelyi attitűdökre, köztük az OCB attitűdökre, annak függvényében is, hogy a pszichológiai szerződés tranzakcionális vagy kapcsolati természetű volt. E kérdéseket dolgozó személyek kérdőíves válaszain keresztül közelítettük meg. Végül, a negyedik előadás a nemek közötti egalitárius munkamegosztással kapcsolatos viszonyulásokat veszi célba egy vinyetta-kutatás segítségével, és mutat rá arra, hogy noha a közvélemény a modern családi, illetve társadalmi szerepvállalással egyetért, és azt helyesnek tartja mind a nők, mind a férfiak esetében, a valódi változásoknak akadálya, hogy a biológiai nemükhöz képest a másik nemre jellemző szerepet is felvállaló személyeket a sztereotípiák megfosztják a biológiai nemükre jellemző tulajdonságaiktól, a férfiakat különösképpen.

Kulcsszavak: észlelt igazságosság, teherviselés, egyéni attitűdök és társadalmi nézőpontok

Előadások

Az észlelt igazságosság hatása a munkateljesítményre és az adómagatartásra

Kovács Judit[1], Pántya József[1], Christoph Kogler2, Erich Kirchler[3]

[1] Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet – Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék
[2] Department of Social Psychology - Tilburg University, Tilburg, Hollandia
[3] Department of Applied Psychology: Work, Education, Economy - University of Vienna, Vienna, Austria

Az adórendszerek működésének fontos vonatkozásai, hogy hogyan hatnak a munkateljesítményre és az adómagatartásra. Miközben az adórendszer észlelt igazságosságnak az adómagatartásra gyakorolt jó hatásáról elég sokat tudunk, jóval kevesebb ismeretünk van a munkateljesítményre való hatásáról. Feltételezésünk szerint a közterhekhez való igazságos hozzájárulás észlelete növeli a javak generálására irányuló munkakedvet, ezáltal a teljesítményt. E feltételezésünk ellenőrzésére egy olyan laboratóriumi vizsgálatot végeztünk 125 munkatapasztalattal bíró hallgató részvételével, melyben egyrészt manipuláltuk az érvényben

lévő adórendszert, ami keretei között a vizsgálati személyek valóságos erőfeszítést igénylő feladatvégzést követően a közjóhoz hozzájárultak (egykulcsos vagy többkulcsos), továbbá manipuláltuk, hogy milyen színben tüntetjük fel a működő adórendszert (igazságos vagy igazságtalan). Mértük a résztvevők adórendszer-preferenciáját (hogy az egykulcsos vagy többkulcsos rendszert tartja-e helyénvalóbbnak), a teljesítménymotivációját, a teljesítményét és adómagatartását. Eredményeink szerint az igazságossági észleletet egyrészt befolyásolta, hogy az általuk megtapasztalt rendszer mennyire volt igazságos vagy igazságtalan színben feltüntetve, de befolyásolta észleletüket az is, hogy az érvényben lévő rendszert belső mércéik szerint helyénvalónak tartották-e. A működő rendszert igazságosnak észlelő teljesítménymotivált személyek nagyobb teljesítményt mutattak, mint a működő rendszert igazságtalannak észlelő teljesítménymotivált személyek. Tehát az adórendszer és a teljesítmény között az észlelt igazságosság mediálta, az adórendszer észlelt igazságosságra való hatását az adórendszer-preferencia moderálta, az észlelt igazságosságnak a teljesítményre való hatását pedig a teljesítménymotiváció moderálta. Az adómagatartás tekintetében eredményeink megerősítették a szakirodalom korábbi álláspontját, mely szerint az adórendszert igazságosnak látók becsületesen adóznak. Az eredményeink arra mutatnak rá, hogy az adórendszerek észlelt igazságosságának a hatását nemcsak az adómagatartás, de a munkateljesítmény vonatkozásában is érdemes számon tartani.

Kulcsszavak: egykulcsos és többkulcsos adórendszer, munkateljesítmény, adózás, észlelt igazságosság

Az adórendszerekkel kapcsolatos észlelt igazságosság teljesítményt és adózási viselkedést befolyásoló hatásának lehetséges háttere

Pántya József, Papp Gábor, Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet – Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Az igazságosságélmények attitűdöket és viselkedést befolyásoló hatásait kimutató szakirodalmi megfigyelések bázisa széles. E megfigyelések jórészt szervezetpszichológiai megközelítésű munkákból származnak, és az az általános tanulság vonható le belőlük, hogy a szervezeti igazságosság az attitüdinálisokon túl viselkedéses változásokat is beállít: növeli a teljesítményt, ösztönzi a szervezetipolgár-viselkedést, és csökkenti a produktivitással szembemenő viselkedések gyakoriságát. A különböző adórendszerek mellett felsorakoztatott érvek gyakran irányulnak azok igazságosságára, mégis, az adórendszerek észlelt igazságosságának viselkedéseket alakító szerepére célzottan irányuló laboratóriumi kutatások ritkák, és e viselkedések közül is az adózási magatartásra jóval nagyobb figyelem irányul, mint a munkateljesítményre. Korábbi és jelenlegi kísérleteinket annak a kérdésnek a megválaszolására terveztük, hogy az észlelt igazságosság viselkedéses hatásai az adózási kontextusban is megmutatkoznak-e, és ha igen, milyen természetűek e hatások. Egy korábbi, a szimpóziumban is elhangzó kutatásunk eredményei szerint egy igazságosnak észlelt adórendszer nemcsak az adózási magatartást serkentette, de egy egyszerű feladatban fokozta a munkateljesítményt is. Ebben az előadásban egy jelenleg zajló kísérletünk eredményeit mutatjuk be, amelyben várakozásainkat a szervezeti igazságosság Colquitt és munkatársai (2013) által javasolt modelljére építettük. E modell az igazságosság viselkedésre gyakorolt hatását két közvetítő mechanizmus mentén ragadja meg: az igazságosság egyrészt általában véve kedvez a pozitív hangulatnak, másrészt csereelméleti alapokon javítja a személyek közötti tranzakciók minőségét. Az igazságosság hatásainak e lehetséges magyarázatait egy olyan kísérletben teszteljük, amelyben a résztvevők egy egyszerű feladat végzéséért több körben jutalmazást kapnak. Ebből a jutalomból egy igazságosnak vagy igazságtalannak mondott adórendszerben adó befizetésére kérjük őket, amellyel a kísérleti közjavak építéséhez járulhatnak hozzá. Mindkét feltételben 60, munkatapasztalattal rendelkező hallgató vesz részt. A körről körre történő feladatvégzés és

adózás lehetőséget ad a teljesítmény és az adómagatartás monitorozására. A viselkedéses mutatók mellett a kísérlet folyamán a személyek megélt, munkavégzéshez kapcsolódó hangulati állapotáról, valamint a kísérletben biztosított közjóval, a közjó előállításának személyközi tranzakciós vetületével kapcsolatos nézeteiről is információt gyűjtünk. Emellett az adórendszerekkel kapcsolatos személyes preferenciák és a diszpozicionális teljesítménymotiváció módosító hatásait is kezeljük. Várakozásaink szerint az igazságosnak észlelt adórendszer munkateljesítményt és adózást fokozó hatásai mögött az igazságosság hangulatemelő és a társas tranzakciók minőségét javító szerepe egyaránt tetten érhető. A jelenleg is zajló kísérlet eredményeit a szimpózium keretében mutatjuk be. A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: észlelt igazságosság, hangulati hatás, társas csere, adózás, munkateljesítmény

A munkahelyi pszichológiai szerződés és annak észlelt megszegésének hatásai

Papp Gábor, Fehérné Guha Angéla - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

A szervezeti viselkedést, a munkavállaló szervezetért meghozott erőfeszítéseit számos tényező befolyásolhatja. A pszichológiai szerződés egy olyan tényező, amely magában foglalja azokat a viselkedéseket, amelyeket a munkavállaló megtesz a szervezetért (túlórázás, elköteleződés a szervezet mellett), és azt is, hogy a munkáltató mit tesz meg a munkavállalóért (megfelelő bérezés, igazságos bánásmód). A pszichológiai szerződés abban különbözik a jogi szerződésektől, hogy az érintett felek észleletén alapul. A pszichológiai szerződés tehát úgy is értelmezhető, mint a jogi szerződésben rögzítettekhez kapcsolódó értelmezések és hiedelmek. A pszichológiai szerződés két dimenzió mentén jellemezhető: egyrészt a szerződés lehet tranzakcionális, ami elsősorban valamilyen gazdasági viselkedésen alapul (pl. az elvégzett munkáért anyagi juttatás jár cserébe), valamint lehet kapcsolati, ami szélesebb, kevésbé megfogható, és nem annyira anyagi javakhoz köthető (pl.: a munkavállaló hűségéért cserébe biztos lesz a munkája). Vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a különböző pszichológiai szerződések megszegését mennyire látják igazságtalannak a munkavállalók, és azt, hogy ezeknek a sérelmeknek milyen hatásuk van a szervezet számára hasznos jellemzőkre, mint a szervezeti elégedettség, a szervezet iránti elköteleződés, valamint a szervezeti polgár viselkedés. Kérdőíves kutatást végeztünk 103 válaszadó részvételével, ahol felmértük a pszichológiai szerződés típusát, annak megsértésének észleletét, valamint azt, hogy ezt mennyire ítélték meg igazságosnak, továbbá a szervezeti elégedettséget, a szervezeti elköteleződés három típusát (érzelmi, folytonossági, normatív) és a szervezeti polgár viselkedést. Az eredményeink azt mutatták, hogy a nagyobb mértékű kapcsolati szerződésszegés erősebb mértékben csökkenti a szervezeti elköteleződést, a tranzakcionális szerződésszegés szintén negatív hatású, de a hatása kisebb mértékűnek bizonyult.

Kulcsszavak: pszichológiai szerződés, szervezeti igazságosság, elköteleződés és polgári viselkedés, szervezeti elégedettség

A nemi szerepekről való gondolkodás struktúrája

Dallos Andrea, Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet - Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Miközben általános tendencia, hogy a nemek munkahelyi és társadalmi munkamegosztásával kapcsolatos előírások egyre megengedőbbek, továbbra is hajlamosak vagyunk előítélettel viseltetni azokkal szemben, akik a hagyományostól eltérő nemi szerep viselkedést mutatnak, és különösen igaz ez a férfiakra. A hagyományos nemi szerep viselkedéssel szakító férfi viselkedését sújtó ítéletekről számos kutatási eredmény beszámol. Az elméletalkotók ezt a jelenséget a férfiakkal szemben élő szigorúbb nemi szerep előírásokkal magyarázzák. Véleményünk szerint a nemi egyenlőség elérésének az útjába a legnagyobb akadályt önmagában nem az jelenti, hogy az emberek a hagyományosan női nemi szerepet magára vállaló férfit femininnek, a tradicionális férfi szerepet magára vállaló nőt pedig maszkulinnak látják, hanem az, hogy emellett nem látják ezt a férfit/nőt elég maszkulinnak/femininnek. A nemi szerepekről való gondolkodásnak tipikus mintázatait különíthetjük el az alapján, hogy a biológiai nemet és/vagy a társadalomban vállalt szerepet vesszük figyelembe. Ennek a két dimenziónak a mentén négyféle perspektívát különíthetünk el a nemekkel kapcsolatos gondolkodásban: a biológiai (csak a biológiai nemet veszi figyelembe), társas (csak a társadalmi nemet mérlegeli), integratív (mindkét dimenziót figyelembe veszi) és összezavarodott (egyiket sem veszi figyelembe) megközelítést azonosíthatjuk. Egy társadalomban a nemek egyenlőségének irányába tett lépések csak akkor lehetnek realisztikusak, akkor van esély a megvalósulásukra, ha az integratív szemléletmód társul melléjük, ellenkező esetben ezek az egalitárius törekvések üvegfalba ütköznek. Célunk a modern szerepvállalásra vonatkozó attitűdök tényleges rendszerének feltérképezése volt: a modern szerepvállalással kapcsolatos explicit attitűdök vajon összhangban vannak-e a modern módon szerepet vállaló nők és férfiak férfiasságáról és nőiességéről alkotott véleményekkel, és jelentkeznek-e nemi aszimmetriák. Várakozásaink szerint bár a legtöbben helyeslik a nemi szerepek nagyobb egyenlőség irányába való elmozdulását, mégsem gondolkodnak a változások tényleges megvalósulását lehetővé tévő integratív módon, továbbá feltételeztük, hogy a férfiakkal szemben sokkal szigorúbbak a nemi szerep előírások. Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolására egy vinyetta-kutatást végeztünk, melyben egy tipikus munka-család konfliktust mutattunk be a válaszadók számára. A vizsgálatban résztvevő 301 személy válaszai alapján azt láttuk, a férfiak és nők egyaránt egyetértenek abban, hogy a modern szerepvállalás a helyesebb. A maszkulinitással és feminitással kapcsolatos észleleteket megvizsgálva ugyanakkor azt láthatjuk, hogy ezeket az ítéleteket elsődlegesen a megítélt személy által vállalt szerep határozza meg: vagyis a társadalmi nézőpont volt jellemző. Eredményeink arra utalnak, hogy a valódi társadalmi változások eléréséhez vezető út alapfeltételét a nemekkel kapcsolatos gondolkodási mintázatok integratív irányba való elmozdítása jelenti.

Kulcsszavak: nemi szerepek, a nemi szerepekről való gondolkodás mintázatai, nemi egyenlőség, nemi sztereotípiák

A problémás internethasználat hatásai az idegrendszerre

Sz45

Szervező(k): **Lábadi Beatrix** - PTE BTK Pszichológia Intézet

Vitavezető: **Lábadi Beatrix** - PTE BTK Pszichológia Intézet

Az internetre, akárcsak a többi nagy technológiai felfedezésre jellemző, hogy nagymértékben befolyásolja az emberek életét. Azonban máig keveset tudunk arról, hogy milyen irányban és milyen formában. Egyre nagyobb szerepet játszik a mindennapjainkban, melyek alátámaszt, hogy az elmúlt évtizedben Magyarországon a rendszeres internet-felhasználók aránya 43%-ról 79%-ra ugrott és a teljes lakosság 89%-a csaknem minden nap használja valamilyen formában. Jelentős mértékben megváltoztak a kommunikációs csatornáink, vásárlási szokásaink és munkahelyi tevékenységünk, de az „internetezés" vált a szabadidőnk eltöltésének elsőszámú forrásává is. Saját kutatásainkban arra kerestük a választ, hogy a szerfüggőségekhez hasonlóan jelentős változások mutathatók-e ki az internetfüggők agykérgi struktúráiban és azok működésében. A szimpóziumunkban három vizsgálatot mutatunk be, melyeket fiatal egyetemistákon végeztünk. Az internetfüggőséget a Demetrovics Zsolt és munkacsoportja által kifejlesztett Problémás Internethasználat Kérdőív segítségével mértük, az idegrendszeri háttér vizsgálatára 3 Tesla térerejű MRI szkennert alkalmaztunk. Eredményeink felvetik a hosszú távú negatív következmények lehetőségét és rávilágítottunk, hogy agyszerkezeti szinten az internetaddikció jelentős hasonlóságot mutat a szeraddiciókkal.

Kulcsszavak: internetfüggőség, funkcionális hálózatok, impulzivitás, volumetria, agykéreg

Előadások

Az agy funkcionális hálózatainak érintettsége internetfüggőségben: Stroop feladat alapú fMRI vizsgálat

Darnai Gergely[1,2,3], Zsidó N. András[1], Inhóf Orsolya[1], Perlaki Gábor[3,4,5], Orsi Gergely[3,4,5], Nagy Szilvia Anett[3,4,5,6], Lábadi Beatrix[1], Lénárd Kata[1], Arató Nikolett[1], Kovács Norbert[2,3], Dóczi Tamás[3,5], Janszky József[2,3]

[1] Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[2] Klinikai Központ Neurológiai Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[3] MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs
[4] Pécsi Diagnosztikai központ, Pécs
[5] Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[6] MTE-PTE Stressz Neurobiológia Kutatócsoport, Szentágothai Kutatóközpont, Pécs

Korábbi kutatások kimutatták, hogy az eltúlzott internethasználat befolyásolja agyunk szerkezetét és működését. A modern nem-invazív képalkotó eljárásoknak (pl. fMRI) köszönhetően ma már tudjuk, hogy az agy jutalmazó rendszere és a frontális kéreg kontrollfolyamatokért felelős területei hasonló elváltozásokat mutatnak internetfüggőségben, mint szerfüggőségekben. Egyre több tanulmány igazolja azonban, hogy az idegrendszerre nem mint izolált, egymástól elkülönült területek összességére, hanem mint hálózatok összességének kell tekinteni, és a rendszerszintű működések tanulmányozására kell helyezni a hangsúlyt. Számos kutatás igazolta, hogy bizonyos hálózatok működése megváltozik szerfüggőségekben. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy internetfüggőségekben is kimutatható-e a nyugalmi alap hálózat (default mode network) és a gátlófolyamatok kontrolljáért felelős hálózat (inhibitory control network) érintettsége. Összesen 60 fiatal felnőttet (30 férfi) mértünk fMRI segítségével. A mérés során verbális Stroop és non-verbális Stroop-szerű feladatot hajtottak végre, és két kontraszt került kiértékelésre (inkonguens

és inkongruens_mínusz_kongruens). Az eredményeink szerint az inkongruens ingerek során a netfüggőség kisebb deaktivációval járt együtt az agy nyugalmi hálózatának kitüntetett területeiben (precuneus, posterior cingular kéreg); az inkongruen_mínusz_kongruens kontraszt során a gátlófolyamatokért felelős területek (orbital kéreg, frontal pole, opercular kéreg, inferior frontal kéreg) hiperaktivitását figyeltük meg a magas internetfüggőséget mutató személyeknél. Az előadásban az eredmények klinikai és elméleti relevanciája is bemutatásra kerül. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4-I.-PTE311, ÚNKP-17-3-I.-PTE-173ÚNKP-17-4-I.-PTE-76, ÚNKP-17-4-III.-PTE-93 ÉS ÚNKP-17-3-III.-PTE-315 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: iinternet addikció, nyugalmi hálózat, fMRI

A vonás impulzivitás és kéregvastagsága összefüggése eltér fiatal felnőtt internetfüggők és egészséges kontroll populációban

Zsidó N. András[1], Darnai Gergely[1,2,3], Inhóf Orsolya[1], Perlaki Gábor[3,4,5], Orsi Gergely[3,4,5], Nagy Szilvia Anett[3,4,5,6], Lábadi Beatrix[1], Lénárd Kata[1], Arató Nikolett[1], Kovács Norbert[2,3], Dóczi Tamás[3,5], Janszky József[2,3]

[1] Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[2] Klinikai Központ Neurológiai Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[3] MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs
[4] Pécsi Diagnosztikai központ, Pécs
[5] Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[6] MTE-PTE Stressz Neurobiológia Kutatócsoport, Szentágothai Kutatóközpont, Pécs

Az internetfüggőség egy viselkedési addikciós zavar, melynek prevalenciája egyre nagyobb mértéket ölt. Az internetfüggőséget, hasonlóan a szerfüggőségekhez, magas impulzivitással, alacsony gátló kontrollal és rossz döntéshozatali képességekkel hozták összefüggésbe. A kéregvastagság és vonásimpulzivitás között ellentétes kapcsolatot mutattak ki függők és egészséges kontroll személyek esetén. Jelen kutatásban azt teszteltük, hogy vajon ez az ellentétes kapcsolat kimutatható-e internetfüggők, illetve egy második impulzív kontroll (dohányzók) esetében is. Harminc internetfüggőt (15 nő) és 60 életkor és nem szerint illesztett kontroll személyt (30 dohányzó; mindannyian 19-28 év közötti fiatal felnőttek) vizsgáltunk egy 3T MRI szkenner és a Barratt Impulzivitás Skála segítségével. Előre definiált temporális, frontális és inzuláris kérgi területek mentén vizsgáltunk csoportkülönbségeket és ezek interakcióját az impulzivitás pontszámmal. Az internetfüggők bal középső és alsó temporális kérge vastagabb volt a kontrollnál, ugyanakkor a jobb felső és középső temporális kérgük elvékonyodott. Az impulzivitás összefüggést mutatott a bal pars orbitalissal, valamint a kétoldali inzulával csoportoktól függetlenül. Eltérő irányú kapcsolatot találtunk az impulzivitás és a kétoldali középső, jobb felső, bal alsó temporális kéregvastagság között az internetfüggők és egészséges kontroll között. A dohányzó csoporttal végzett további analízis rámutatott, hogy a bal alsó temporális kéregváltozás csak az internetfüggőkre jellemző. Eredményeink szerint úgy tűnik, hogy az internetfüggőség idegrendszeri háttere nagyban hasonló a szerfüggőségekhez, tehát a rosszul működő önkontroll maladaptív viselkedéshez és az internethasználatnak való ellenállás képtelenségéhez vezethet. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4-I.-PTE311, ÚNKP-17-3-I.-PTE-173ÚNKP-17-4-I.-PTE-76, ÚNKP-17-4-III.-PTE-93 ÉS ÚNKP-17-3-III.-PTE-315 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: internetfüggőség, dohányzás, kéregvastagság, Barratt impulzivitás skála

A frontális kéreg és az internetfüggőség kapcsolatának vizsgálata fiatal felnőtt populációban

Inhóf Orsolya[1], Zsidó N. András[1], Darnai Gergely[1,2,3], Perlaki Gábor[3,4,5], Orsi Gergely[3,4,5], Nagy Szilvia Anett[3,4,5,6], Lábadi Beatrix[1], Lénárd Kata[1], Arató Nikolett[1], Kovács Norbert[2,3], Dóczi Tamás[3,5], Janszky József[2,3]

[1] Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[2] Klinikai Központ Neurológiai Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[3] MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs
[4] Pécsi Diagnosztikai központ, Pécs
[5] Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs
[6] MTE-PTE Stressz Neurobiológia Kutatócsoport, Szentágothai Kutatóközpont, Pécs

Az internetfüggőség és a kéreg nagysága közti kapcsolatot számos vizsgálatban kimutatták. Más addikcióhoz hasonlóan, problémás internethasználat esetén is megfigyelhető deficit a kontrollfunkciókban, és ennek megfelelően a frontális kéreg csökkenése. Az internetfüggőség prevalenciája az elmúlt években folyamatosan, így szükség van az addikció hatásainak széles körű feltárására. Az erre irányuló kutatások azonban legtöbb esetben kis elemszámot vizsgálnak. A megfigyelt minta összetétele gyakran homogén, a kutatások többségében az internetfüggőség egy speciális típusát (pl. online gaming) vizsgálják. Célunk ezért az internetfüggőség és a frontális kéreg összefüggéseinek részletes, nagy mintán, különböző módszerekkel (volumetria, VBM) történő vizsgálata volt. Kutatásunkban 144, 18 és 30 év közötti résztvevőt vizsgáltunk, a Problémás Internethasznált Kérdőív, illetve 3T MRI szkenner használatával. Eredményeink alapján, a korábbi kutatásokkal ellentétben, az internetfüggőség mértéke és a frontális kéreg egyes struktúráinak mérete között pozitív kapcsolat írható le. A használt kérdőíven magasabb pontszámot elérő női kísérleti személyeknél a jobb oldali pars opercularis megnövekedése volt megfigyelhető. Eredményeink magyarázhatók a viselkedést szabályzó két rendszerek működésével. Az addikciók jellemezhetők az impulzív rendszer hiperaktivitásával, így a viselkedés szabályzásához a reflektív rendszer fokozott működése szükséges, mely vezethet a gátlásért felelős területek méretének növekedéséhez. Továbbá, a pars opercularis nagysága pozitív korrelációt mutat a szociális kapcsolatok sikerességével. Kutatási eredmények alapján a nők információszerzésen túl leginkább a szociális interakciók fenntartására használják az internetet. Mivel az internethasználat és a pars opercularis mérete közti pozitív összefüggés csak nőknél figyelhető meg, eredményeink alapján elmondható, hogy az internethasználat módja is hatással van az addikció és a frontális kéreg jellemzőinek kapcsolatára. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4-I.-PTE311, ÚNKP-17-3-I.-PTE-173ÚNKP-17-4-I.-PTE-76, ÚNKP-17-4-III.-PTE-93 ÉS ÚNKP-17-3-III.-PTE-315 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: internetfüggőség, volumetria, voxel alapú morfometria

Matematika tanuláselmélet és pszichológia

Sz46

Szervező(k): **Bernáth László** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Jármi Éva** - ELTE PPK Pszichológia Intézet

Matematika tanuláselmélet és pszichológia Egy új, interdiszciplináris kutatócsoport, a Matematika Tanuláselméleti és Pszichológiai Kutatócsoport, mutatkozik be két témával. A tesztelési hatás – a hosszútávon alkalmazható tudás megszerzésének nem az ismételgetés, hanem a felidézés gyakorlása a királyi útja - noha már száz évvel ezelőtt kezdték vizsgálni, az utóbbi tíz évben vált intenzív kutatási témává. A tesztelést hagyományosan a tudás ellenőrzésére, értékelésére használják dolgozatoknál és a vizsgákon. A tanulás pedig az ezt megelőző történés, ami annál hatékonyabb, minél többször ismételtük át az anyagot, hiszen az információ bekerülését a sokszori elolvasás segíti – ismétlés a tudás anyja. A tesztelés (feleletválasztós vagy rövid kifejtős kérdésekkel) tanulási eszköz is lehet, noha ilyenkor nem az információ bevitele történik, hanem az előhívása. Ezzel párhuzamosan a tanulás hatékonyságának növelésében a hangsúly kezd eltolódni „a tanár minél több információt ad át, annál többet tudnak a diákjai" szemlélettől a diákcentrikus megközelítés felé, azaz az információ előhívásának gyakorlására. A laboratóriumi körülmények között már igazolt tesztelési hatás vizsgálata a gyakorlatban csak szórványosan található meg a szakirodalomban, a matematika tanulásában és tanórai keretek közötti vizsgálata pedig újdonságnak számít. Az első előadás ennek bemutatása középiskolásoknál, hagyományos geometria órák keretében. Az eredmény az, hogy a kísérletben résztvevő, szakközépiskolás diákok témazáró dolgozatbani teljesítménye a saját iskolájában tanuló kontrollhoz képest kiemelkedő, az elit gimnáziumi csoport azonos tesztben nyújtott teljesítményével egyenlő. A második előadásban egy matematika tanár szakos évfolyammal vizsgáltuk a módszer hatékonyságát úgy, hogy az évfolyam egyik fele hagyományos órákon vett részt, a másik fele pedig ugyanazt a tananyagot tanulta, de a tudás tesztelés módszerével. Az eredmény itt is meggyőző, a kísérleti csoportbeli diákok teljesítménye az évfolyam zárthelyik során jelentősen jobb volt a hagyományos csoportok eredményénél. A harmadik előadás a Statisztikai Szorongás Kérdőív (STARS) - Cruise et al. (1985) - magyar nyelvű adaptálásának eredményét mutatja be. Az eddigi 210 fős egyetemista minta adatai alapján a teszt a megerősítő faktoranalízis szerint elfogadható mutatókkal rendelkezik. A teszt 6 skálájának megbízhatósága is elfogadható (Cronbach alfa 0,7-0,9). További eredményünk, hogy a magasabb statisztikai szorongás alacsonyabb énhatékonysággal és nagyobb halogató magatartással jár együtt.

Kulcsszavak: előhívási hatás, matematika tanulás, statisztikai szorongás

Előadások

A teszteléses tanulás hatékonyságának vizsgálata az elemi geometria tanításában

Bernáth László, Muzsnay Anna, Szabó Csaba, Szeibert Janka, Zámbó Csilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE TTK Matematikai Intézet

Az előhívásos tanulás egy olyan tanulási módszer, ahol nem az információ bevitelén, hanem annak az előhívásán van a hangsúly. Az előhívásos tanulást eddig főleg szövegtanulásnál, idegen szavak tanulásánál vizsgálták. Még senki nem végzett ilyen témájú kísérletet a matematika területén, ahol nem csak a lexikális tudás visszaadására van szükség, hanem a megértésre is, pl. definíciók, fogalmak esetében. A kísérlet azért is újszerű, mert az előhívásos tanulás hatékonyságát egy középiskolában vizsgáltuk a matematika órákon, az elemi geometria tanításának keretében. Arra voltunk kíváncsiak, működik-e az előhívási hatás nem laboratóriumi

körülmények között matematikából. A kísérletünk résztvevői egy hátrányos helyzetűnek mondható szakközépiskola 9. osztálya volt. Kontrollcsoportnak két párhuzamos évfolyamon, ugyanezt az anyagot tanuló elit gimnáziumi osztályt választottunk. Mindkét csoport ugyanazt az anyagrészt sajátította el, a témazáró közös volt. A témazárók eredményeit összevetettük a kísérleti csoport iskolájában tanuló többi osztály eredményeivel. Megállapítottuk, hogy a teszteléses évfolyam kiemelkedően szerepelt a saját iskolájában és fölzárkózott az elit iskola osztályaihoz. Eredményeink alátámasztják az előhívási hatás eredményességét. Elmondhatjuk, hogy az előhívásos tanulás segít a diákoknak a gyakorlati feladatok könnyebb megértésében, a logikus gondolkodásban és a rendszerezettségben is.

Kulcsszavak: tesztelési hatás, geometria, középiskola

Az előhívásos tanulás hatékonyságának vizsgálata matematikatanár szakos hallgatók körében.

Szabó Csaba, Muzsnay Anna, Szeibert Janka, Zámbó Csilla, Bernáth László - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE TTK Matematikai Intézet

Egy korábbi kísérletben az előhívásos tanulás hatékonyságát egy középiskolában vizsgáltuk, az elemi geometria tanításának keretében. Ennek eredményei és tapasztalatai alapján 125 elsőéves matematikatanár szakos hallgatót érintő kísérletet folytattunk, hogy vizsgáljuk a módszer hatékonyságát egyetemi szinten. A kísérletnek további célja volt a diákok tudásának és megmaradó tudásának növelése, valamint a lemorzsolódás csökkentése számelméletből. Fontos megemlíteni, hogy egy nem laboratóriumi kísérletről van szó, azaz a diákok a normál tanrendnek és elvárásoknak megfelelően kellett, hogy készüljenek és adjanak számot tudásukról. A szemináriumi csoportok fele a kontroll, a másik fele a kísérleti csoportokba került, véletlenszerűen. A kísérlet kezdetén a bemenő tudásszintet és képességeket egy évfolyam ZH keretében néztük meg. Ezek alapján a kísérleti csoportok gyengébbek voltak a kontrollcsoportoknál. Azonban a kísérlet során mind az első negyedév végi zárthelyiben, mind a félév végi zárthelyiben jobban teljesítettek a kísérleti csoportok, azaz elmondható, hogy az előhívásos tanulás ezen a szinten is eredményes módszernek bizonyult.

Kulcsszavak: előhívási hatás, számelmélet, matematika tanár

A Statisztikai Szorongás Kérdőív (StatisticalAnxietyRatingScaleSTARS) magyar adaptációja.

Ertelt Tímea, Bernáth László - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, PTE BTK Pszichológiai Intézet

A statisztika kurzus az egyik leginkább szorongáskeltő a diákok számára tanulmányaik során (Zeidner, 1991), így nem meglepő, hogy a diákok 80%-a él át szorongást a statisztika órákon (Onwuegbuzie andWilson, 2003). A statisztikai szorongás egy olyan feszültség, amely akkor lép fel, mikor az egyén statisztikai tartalommal kerül kapcsolatba, ezáltal pedig csökken a statisztikai és módszertani kurzusokon a teljesítménye (Onwuegbuzie andWilson, 2003) annyira, hogy a statisztika (Fitzgerald, Jurs, and Hudson, 1996) és a kutatásmódszertan (Onwuegbuzie, 2004) eredmény legjobb prediktora a statisztikai szorongás. Vizsgálatunkban a Statisztikai Szorongás Kérdőív (STARS) - Cruise et al. (1985) - magyar nyelvű adaptálását végezzük el. Az eddigi 210 fős egyetemista minta adatai alapján a megerősítő faktoranalízis szerint elfogadható mutatókkal rendelkezik. A teszt 6 skálájának megbízhatósága is elfogadható (Cronbach alfa 0,7-0,9). További eredményünk, hogy a magasabb statisztikai szorongás alacsonyabb énhatékonysággal és nagyobb halogató magatartással jár együtt.

Kulcsszavak: statisztikai szorongás, kérdőív

Invazív kezelési eljárásokkal kapcsolatos neuropszichológiai vizsgálatok

Sz47

Szervező(k): **Borbély Csaba** - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

Vitavezető: **Demeter Gyula**[1,2,3]

[1] BME Kognitív Tudományi Tanszék
[2] Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia
[3] Agysérültek Osztálya, Országos Orvosi és Rehabilitációs Intézet

A szimpózium invazív eljárásokat – mély agyi stimuláció; invazív sztereo-EEG – alkalmazó neuropszichológiai kutatások eredményeit mutatja be. A mély agyi stimuláció (DBS) használata különböző neurológiai kórképek kezelésében egyre elterjedtebb módszer az idegsebészetben. Általánosan elfogadott, hogy a neuromodulációs műtétre javasolt betegek kognitív-intellektuális állapotának felmérése alapvetően fontos a műtét neuropszichológiai kockázatának a meghatározása szempontjából. Jelenleg viszont nem tejesen tisztázott a kezelés hatása a kognitív funkciókra egyetlen betegcsoportban sem. A gyakran ellentmondásos eredmények oka elsősorban a kis csoportlétszámokkal, a csoportok heterogenitásával, az alkalmazott neuropszichológiai tesztek sokféleségével, a műtéti és a stimulációs paraméterek változatosságával és a viszonylag rövid idejű után-követéssel magyarázhatók (lásd Lee et. al., 2017 összefoglalása). A szimpózium első előadása egy olyan kutatás eredményeit mutatja be, melyben a szerzők különböző neurológiai betegcsoportokban (epilepszia, Parkinson, esszenciális tremor, disztónia) vizsgálták a DBS kognitív funkciókra gyakorolt hatását és eredményeik az eljárás tanulási és emlékezeti folyamatokra gyakorolt negatív hatását valószínűsítik. A második előadásban a szerzők egy illesztett klinikai kontrollcsoport bevonásával vizsgálták Parkinson-kórban a DBS végrehajtó funkciókra gyakorolt hatását és azt találták, hogy a beavatkozás csak a szemantikai fluencia teljesítményt befolyásolta negatívan, és az eljárás kognitív biztonságát hangsúlyozzák. A harmadik előadásban bemutatott kutatás a DBS pszichikai jólétre gyakorolt hatását vizsgálta mozgászavaros és epilepsziás betegek esetében. A szerzők elsősorban a mozgászavaros betegeknél tudták kimutatni az eljárás pozitív, jótékony hatását. A negyedik előadásban bemutatott kutatás temporális lebeny epilepsziás betegeknél a munkamemória elektrofiziológiai hátterét vizsgálta invazív stereo-EEG segítségével. Az eredmények azokat a korábbi elképzeléseket erősítik, melyek szerint a munkamemória funkciókban a temporális, elsősorban temporo-mediális-poláris területek is részt vesznek.

Kulcsszavak: neuropszichológia, kognitív funkciók, DBS, invazív stereo-EEG, Parkinson-kór, epilepszia, mozgászavarok

Előadások

A mély agyi stimuláció (DBS) hatása a kognitív működésrendszerre

Borbély Csaba, Erőss Loránd, Bajzát Bettina, Fabó Dániel - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest

A mély agyi stimuláció (deep brain stimulation, DBS), az elmúlt években elterjedt neuromodulációs műtéti eljárás a gyógyszeresen nehezen kezelhető neurológiai betegek ellátásában. Kutatásunk célja a mély agyi stimuláció kognitív rendszerre gyakorolt hatásainak felmérése volt a különböző neurológiai betegcsoportokban: epilepszia, Parkinson, esszenciális tremor, disztónia. A

beültetések jelentős része az anterior thalamusba valamint a subthalamicus magvakba történt, melyek elméletileg a figyelmi-exekutív rendszernek valamint az epizodikus memória feldolgozási útvonalainak csomópontjait képezik. Emiatt, a vizsgált kognitív területek mind a 4 betegcsoportnál magukban foglalták a figyelmi-exekutív funkciókat, a nyelvi megértést, a verbális fluencia (fonemikus és szemantikus alapú) folyamatait, valamint a téri-vizuális és verbális tanulási és előhívási képességeket. A betegeket műtét előtt, valamint azt követően 1 évvel vizsgáltuk a stimulátorral „on" állapotban. Az 1. éves posztoperatív eredményeknek a műtét előttiekkel való összevetésében a következő tendenciákat kaptuk 30 beteg adatai alapján: az összevont betegcsoportok szintjén, szignifikáns csökkenés körvonalazódik a verbális tanulási és felidézés funkciókban (verbális epizodikus memória). Ez egyaránt érinti a verbális tanulási, az azonnali felidézési és a késleltetett felidézési folyamatokat. Hasonló változás a téri vizuális epizodikus memóriát mérő feladatokban nem jelentkezett és ugyancsak nem történt változás a verbális felismerést mérő teljesítményekben sem. Tendenciaként jelentkezett csökkenés a szemantikus alapú verbális szógenerálási feladatban is. Összességében, úgy tűnik, hogy a Papez rendszer részeként, az anterior thalamus stimuláció az epizodikus memória feldolgozási folyamatait befolyásolja. Meglepőbb eredmény, hogy a subthalamikus magvak stimulációja is hasonló, az eddigi részeredmények alapján még robusztusabb, hatást gyakorolhat a tanulási és felidézési funkciókra.

Kulcsszavak: DBS, kognitív funkciók, epilepszia, Parkinson-kór, tremor, thalamus

A szubthalamikus mag mély agyi stimulációjának hatása a végrehajtó funkciókra Parkinson-kórban

Demeter Gyula[1,2,3], Valálik István[4], Pajkossy Péter[1,2], Szőllősi Ágnes[1,2], Lukács Ágnes[1], Kemény Ferenc[5], Racsmány Mihály[1, 2]

[1] Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
[2] Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia
[3] Agysérültek Osztálya, Országos Orvosi és Rehabilitációs Intézet
[4] Idegsebészeti Osztály, Szent János Kórház
[5] Pszichológia Intézet, Grazi Egyetem

Kutatásunkban Parkinson-kórban szenvedő betegeknél a szubthalamikus mag (STN) kétoldali mély agyi stimulációjának (DBS) hatását vizsgáltuk a végrehajtó funkciókra egy klinikai kontrollcsoport bevonásával. Tíz, DBS implantációval rendelkező beteg (DBS csoport) és 10 DBS műtétre váró beteg (kontrollcsoport) vett részt a vizsgálatban. A kognitív funkciók mérésére egy általunk összeállított neuropszichológiai feladatcsomagot használtunk, mely magába foglalta az általános mentális képességek és a végrehajtó funkciók mérését. Minden egyes feladat felvételére két alkalommal került sor: a műtét előtt és a műtétet követően a stimulátorral „on" állapotban a DBS csoportban, illetve kétszer a műtét előtt a kontrollcsoportban. Nem volt szignifikáns különbség a DBS és a kontrollcsoportok teljesítményében a verbális, térbeli és vizuális információk frissítését mérő feladatokban (Számterjedelmi Feladat, Corsi Kockák Feladat, N-back Feladat), a tervezést, váltást (Trail Making B - Feladat) és a konfliktuskezelést (Stroop Feladat) vizsgáló feladatokban. A DBS csoport a műtét után csak a szemantikai verbális fluencia feladatban mutatott szignifikáns teljesítménycsökkenést saját kiindulási szintjéhez képest a kontrollcsoporthoz viszonyítva. Eredményeink egy klinikai kontrollcsoport bevonásával a STN DBS eljárás kognitív biztonságosságát támogatják Parkinson-kórban. Demeter Gyulát, Pajkossy Pétert, Szőllősi Ágnest és Racsmány Mihályt a NAP 2.0 Program támogatja (2017-1.2.1.-NKP-2017-00002)

Kulcsszavak: DBS, Parkinson-kór, végrehajtó funkciók

A mély agyi stimuláció hatása a pszichológiai jóllét alakulására mozgászavaros és epilepsziás betegeknél

Virág Márta[1,3], Borbély Csaba[1], Halász László[2], Jordán Zsófia[1], Font Orsolya[4], Tamás Gertrúd[5], Fabó Dániel[1], Entz László[2], Erőss Loránd[2]

[1] Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Neurológia Osztály, Epilepszia Centrum
[2] Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Funkcionális Idegsebészeti Osztály és Neuromodulációs Centrum
[3] Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem
[4] Budai Egészségközpont
[5] Semmelweis Egyetem Neurológiai Klinika

A mély agyi stimuláció alkalmazása különböző neurológiai szindrómák esetében egyre elterjedtebb módszer az idegsebészetben. A stimuláció neurológiai hatása mellett annak a pszichére, és ezúton a pszichés jóllétre gyakorolt hatása jelentős a beteg életminőségének alakulásának szempontjából. Jelen vizsgálatban ezeket a hatásokat igyekeztünk feltérképezni mozgászavaros és epilepsziás betegek esetében. Jelenleg is folyamatban lévő vizsgálatunkba mozgászavarral (Parkinson, dystonia és tremot) és kétoldali temporális epilepsziával élő betegeket vontunk és vonunk be, nemtől és életkortól függetlenül. A vizsgálatbevonás alapfeltétele volt, hogy ne legyen komorbid pszichiátriai betegség. A betegeket először a stimulátor beültetése előtt, az adott betegségre szabott pszichológiai kérdőívcsomag segítségével vizsgáltuk, majd ezt fél évvel a stimuláció elindítása után megismételtük. Mindhárom kérdőívcsomag bevezetése a beteg életmódjával és alvási szokásaival kapcsolatos kérdésekből, valamint gyógyszerelésre és családi állapotra vonatkozó kérdésekből áll. Ezt a Beck depresszió skála, a Spielberger vonásszorongás skála, a Paykel életesemény lista, a PIL életcél kérdőív, végül pedig egy Reziliencia kérdőív követi. Az ezeken túlmenő, szindróma specifikusabb kérdőívek mind azt voltak hívatottak felmérni, hogy az adott betegség milyen egyéb módon befolyásolja a beteg pszichés állapotát. A pre- és poszt-operatív pszichológiai állapotfelmérések összehasonlításából egyértelműen kirajzolódott a mély agyi stimuláció szignifikáns hatása a betegek pszichés állapotára. A stimuláció pszichés jóllétre gyakorolt jótékony hatása a mozgászavaros betegek esetében a leginkább szembeötlő, az epilepsziában szenvedők esetében ennél komplexebb képet kaptunk. Eredményeink alapján a mély agyi stimuláció hatására megfigyelhető egy olyan pszichés állapotváltozás a betegek életében, amely jelentősen befolyásolja életszínvonalukat is. Ez a változás a két betegcsoport esetében eltérőnek mutatkozik, ezért a továbbiakban fontos feladatnak tekintjük annak megértését, hogy milyen pszichológiai dinamika áll a különböző patológiáknál talált eltérő hatás mögött.

Kulcsszavak: epilepszia, mozgászavar, életminőség, pszichés jóllét, DBS

Temporális lebeny epilepsziás betegek munkamemória funkcióinak elektrofiziológiai vizsgálata N-back feladattal

Bajzát Bettina[1], Borbély Csaba[1], Halász Péter[1], Erőss Lóránd[2], Fabó Dániel[1]

[1] Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Juhász Pál Epilepszia Központ
[2] Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Funkcionális Idegsebészet

Temporális lebeny epilepsziás (TLE) betegeknél epizodikus memória és nyelvi feldolgozási deficitek (Doucet és mtsai, 2015), mellett számos nem temporális lebenyhez köthető funkcióban is kimutattak csökkenést, mint a munkamemória és figyelmi-exekutív funkciók (Tudesco és mtsai,

2010). Ez utóbbi változások hátterében állhat hippokampális szklerozis (Corcoran és Upton, 1993), a rohamgyakoriság, epilepszia korai indulása és gyógyszerhatások (Helmstaedter, 2012), az azonban vitatott, hogy a temporális lebeny sérülése vagy a fronto-parietális hálózat epilepsziás tevékenység általi működészavara áll a háttérben (Stretton és mtsai, 2015). Célunk, TLE-s betegeknél a munkamemória elektrofiziológiai hátterének feltérképezése volt, egyre nehezedő verbális és vizuális N-back feladatokban. Az elektrofiziológiai elemzésbe 12 TLE beteget (8 bal, 4 jobb) vontunk be, akiknél 10-20-as rendszer szerinti 32 csatornás skalp EEG, illetve 5 beteg esetében invazív bilaterális frontális és temporális strip és stereo-EEG-vel történő kivizsgálás alatt végeztük a tesztelést. Vizuális és verbális N (0, 1 és 2) -back paradigma alatti idő-frekvencia analysist (2-50Hz ERSP: Neuroscan, EEGLAB) végeztünk. A munkamemória-specifikus eredmények érdekében a 0 és a 2–back közti különbséget szelektíven vizsgáltuk. Az EEG kötött verbális munkamemória vizsgálattal a fronto-temporális területeken gamma (25-50Hz, F7) és theta (3-8 Hz, FP1, FPz, FP2, F3, Fz, F4, F7, F8) szinkronizációt (p=0,001), valamint parieto-okcipitális (P3, Pz, P4, O1, Oz, O2) béta (14-24Hz) deszinkronizációt találtunk. Az invazív elektródákkal verbális munkamemória teszt alatt bal temporo-polárisan szignifikáns gamma szinkronizációt és frontális deszinkronizációt láttunk, ami hiányzott az ellenoldali elektródokon. A munkamemória temporális lebenyen belüli funkcióira utal a széles területet bevonó fronto-temporális memória-függő theta és az inkább temporális lokalizációjú gamma szinkronizáció. Hasonló theta szinkronizációt mutattak ki egészséges személyeknél is, amit a kognitív kontrollal hoztak összefüggésbe, illetve az általunk is kimutatott parieto-occipitális béta deszinkronizációt korábban már a figyelmi hatás non-specifikus jeleként értelmezték (Pesonen és mtsai, 2007). A komplex munkamemória folyamatokra a gamma és theta együttes szinkronizációját tartották specifikusnak, és ennek temporális lokalizációja alapján már korábban is felvetették a hippokampusz szerepét (Axmacher és mtsai, 2009). Ennek lebenyek közötti eloszlását vizsgáltuk az invazív stereo-EEG segítségével, ahol a kis esetszám mellett temporálisan gamma szinkronizációt, frontálisan deszinkronizációt mutattunk ki. Mindezek alapján a korábbi feltételezés, miszerint a munkamemória funkciókban a temporális, elsősorban temporo-mediális-poláris területek részt vesznek, megerősödni látszik.

Kulcsszavak: temporális lebeny epilepszia, munkamemória, N-back feladat, ERSP

Testi bajban lelki baj van?! Alacsony intenzitású pszichoterápia a klinikai szakpszichológus rezidensek munkájában a szomatikus osztályokon

Sz48

Szervező(k): **Antal-Uram Dóra, Zinner-Gérecz Ágnes** - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék

Vitavezető: **Perczel-Forintos Dóra -** Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék

A krónikus szomatikus betegségek ellátásában a hazai gyakorlatban örvendetes módon megjelent az interdiszciplináris szemléletű gyógyítás. Ez a hagyományos biomedicinális szemlélethez képest lehetőséget nyújt a betegséggel elkerülhetetlenül együtt járó pszichés nehézségek és zavarok kezelésére. Ami a pszichológiában régóta evidencia, az az ellátásban csak mostanában kezd megvalósulni. A betegség kialakulása, a lefolyásával és a lehetséges kezelésekkel kapcsolatos ismeretek hiánya, a testkép esetleges megváltozása és az ezekből fakadó szorongás, a megküzdés minősége, a gyakran megváltozott életminőség, a társas támasz elérhetősége vagy hiányosságai nagyfokú pszichés megterhelést jelentenek a személyiségnek. A betegek mentális egészségi állapota viszont bizonyíthatóan befolyásolja a szomatikus betegséggel való

megküzdési kapacitást: súlyos egészségszorongás, depresszió lassíthatja, optimizmus, a jó együttműködés facilitálhatja a felépülést. A dekompemzált pszichés állapot felismerésében és kezelésében kulcsszerepe van a klinikai pszichológusnak. Szimpóziumunk célja, hogy bemutassuk az alacsony intenzitású pszichoterápia (low intensity psychotherapy - LIPI) alapelveit és alkalmazási lehetőségeit. Az alacsony intenzitású pszichoszociális intervenciók köre hazánkban most kezdi térhódítását. Lehetővé teszi ugyanis a NICE irányelvek mentén a bizonyítottan hatékony kezelésekhez való hozzáférés küszöbének csökkentését eljuttatva a pszichoterápiát a fekvőbetegek és a szubklinikus zavarral küzdők felé. A LIPI módszertanát speciálisan a szomatikus betegségeket kísérő pszichés zavarok ellátásához igazították, ahol a hagyományos pszichoterápia keretei nem érvényesülhetnek, azonban mégis szükség van hatékony intervenciókra. A klinikai szakpszichológus rezidensképzés keretében a LIPI alkalmazása nagyfokú újítást jelent a belgyógyászaton, szülészeten, bőrgyógyászaton és/vagy sebészeten végzett klinikai pszichológiai munkában. A nemzetközi irányelvekhez illeszkedő hazai minimumfeltétel rendelet (73/2013 (XII.2.) EMMI rendelet) értelmében a szomatikus osztályokon végzett klinikai szakpszichológusi munka már hazánkban is finanszírozottá vált. Ez előírja klinikai szakpszichológusok alkalmazását a betegellátás számos (összesen 108) területén – így a pszichiátria mellett többek közt a belgyógyászati osztályokon, neurológián, kardiológián, szülészet-nőgyógyászaton vagy tüdőgyógyászatban, stb. A szimpózium keretében esettanulmányokon keresztül bemutatásra kerül a minőségi esetvezetés* alapelvei alapján végzett alacsony intenzitású pszichoterápia a szomatikus osztályokon.

*Petermann és Müller: Minőségi esetvezetés a klinikai pszichológiában. Animula, 2006

Kulcsszavak: alacsony intenzitású pszichoterápia, klinikai pszichológia, rezidensképzés, minőségi esetvezetés

Előadások

Társszakmák együttműködése és az adherencia kapcsolata: klinikai pszichológia a belgyógyászaton

Vincze Ágnes - Semmelweis Egyetem ÁOK, I.sz. Belgyógyászati Klinika

A belgyógyászat egyes területein: gasztroenterológia, diabetológia, endokrinológia, nefrológia és hematológia a felmerülő pszichés és mentális nehézségek, illetve a beavatkozás lehetséges módja is más és más. A klinikai szakpszichológusi intervenciók alapvető eszköze az ún. „alacsony küszöbű" („low intensity") terápia (LI-PI), amit a belgyógyászaton gyakorlatot teljesítő pszichológus rezidensek is sikerrel alkalmaznak. A multidiszciplináris team részeként dolgozó pszichológus hatékonyságát az egészségügyi ellátás szinte minden területén problémát jelentő adherencia szempontjából mutatjuk be. Kitérve a köztudottan problematikus compliance-ű fiatal felnőtt betegcsoport kapcsán kibontakozó, példaértékű gasztroenterológiai program bemutatására. A különböző szakemberek (diabetológus, dietetikus, edukátor, klinikai pszichológus) együttműködésének hatékonyságát cukorbetegek adherenciájának alakulásán szemléltetjük. A bemutatott esetekben tapasztalt pozitív változások megbízhatósága kérdőíves állapotkövetésünkön alapszik. (Alkalmazott kérdőívek: a kezelőorvos által kitöltött, adherens viselkedésre vonatkozó vizuális-analóg skála; diabétesz önmenedzselés kérdőív; EORTC általános életminőség skála; PHQ-9 depresszió kérdőív.) A gyógyító folyamatban résztvevő klinikai pszichológusi jelenlét nem csak a betegek állapotjavulásához, hanem a szakemberek partneri viszonyának megtapasztalása a pszichológus rezidensek szocializációjának kedvező alakulásához is hozzájárul.

Kulcsszavak: alacsony intenzitású pszichoterápia, klinikai pszichológia, adherencia, belgyógyászat

Állandóság a változásban-Klinikai pszichológia a sebészeti és intenzív terápiás osztályokon

Antal-Uram Dóra, Naszvadi Emma, Perczel-Forintos Dóra - Semmelweis Egyetem ÁOK, I.sz. Belgyógyászati Klinika

A szomatikus osztályokon végzett klinikai pszichológiai ellátás térhódítása, melyben különálló ágensként jelent meg a sebészeti betegek pszichoterápiája. Egy olyan specifikus betegpopulációról van szó, akik szomatikus alapbetegségük miatt kerülnek hospitalizációra, tervezett vagy akut operációra és szükség esetén intenzív osztályra. A sebészet széles profiljának fő vonulatát a daganatos betegek adják: az endokrin sebészet körébe tartozó pajzsmirigyműtétek, a gasztrointesztinális traktus betegségei: nyelőcső, gyomor, vastagbél, epe- és májtumorok, valamint emlősebészet; az intenzív terápiás osztályon pedig legnagyobb számban légzéstámogatást igénylőket, valamint szeptikus állapotban lévő betegeket látnak el. Emellett az operáltak közt vannak amputáción átesettek, és gyulladásos bélbetegek. Az orvosok részéről a leggyakoribb konzíliumkérés a klinikai szakpszichológus felé az esetlegesen fennálló komorbid pszichiátriai zavar megállapítása. Ennek szerepe kiemelt, hisz akár relatív műtéti kontraindikációt is jelenthet. A pszichodiagnosztikának része a szomatikus állapotokkal együtt járó pszichés tünetek komplex felmérése; a szomatoform vagy pszichoszomatikus zavarok differenciáldiagnosztikája; illetve egyéb premorbid vagy komorbid tényezők feltérképezése. A pszichoterápia fő indikációi a veszteségek feldolgozása, a megváltozott szomatikus- és pszichés állapothoz való adaptáció, az esetleges posztoperatív radio- és kemoterápiára való előkészítés, valamint a palliatív betegek kísérése. Emellett specifikus területet képez az intenzív osztályon történő krízisintervenciós ellátás, betegvezetés, állapotkövetés és intervenció. Jelen esetsorozat-vizsgálat a Semmelweis Egyetem I. sz. Sebészeti Klinikáján és Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinikán végzett klinikai szakpszichológusi munka eredményeinek összegzése, melyben esettanulmányokon keresztül ismertetjük a rezidensi munkát. A minőségi esetvezetés keretében objektív kérdőívekkel (HADS - kórházi szorongás és depresszió, PANAS - önjellemző panaszleltár, SHAI - egészségszorongás, QoL - életminőség kérdőívek) jól alátámasztható a rövid, problémafókuszú alacsony intenzitású kognitív viselkedésterápiás beavatkozások létjogosultsága. Ezek mellett pedig számos klinikai paraméter (beteg objektív és szubjektív fizikális állapota, gyógyszerigénye, lélegeztetés időtartama, kórházi napok száma) jelzi az intervenciók hatékonyságát.

Kulcsszavak: alacsony intenzitású pszichoterapia, minőségi esetvezetés, sebészet, intenzív terápia

Nem érzem jól magam a bőrömben – Klinikai szakpszichológus rezidensi munka a bőrgyógyászaton

Kresznerits Szilvia, Perczel-Forintos Dóra - Semmelweis Egyetem, ÁOK, Klinikai Pszichológia Tanszék

A pszichodermatológia egy új és lendületesen fejlődő interdiszciplináris terület az orvoslásban, amely a komplex gyógyítás szellemiségében az olyan megbetegedések kezelését tűzte ki célul, ahol bőrgyógyászati és pszichés zavarok egyaránt fennállnak. Egy 2015-ben végzett nemzetközi kutatás szerint a bőrgyógyászati betegek 85%-ának van pszichés érintettsége is, 11%-uknál pszichiátriai diagnózis is felállítható, és minimum 31%-uk igényelne pszichológiai támogatást

bőrbetegségéhez kapcsolódó tünetek kezelésében. A terápia fókuszálhat a tünetek következtében kialakuló distressz csökkentésére, a munkahelyi vagy társas funkciók visszaállítására, vagy a komorbid szorongásos, depressziós zavarok kezelésére. A speciális betegcsoport és az intézményi keretrendszer miatt azonban kiemelt hangsúlyt kapnak az alacsony intenzitású pszichoterápiás módszerek (low intensity psychotherapy - LIPI) és a pszichoedukáció. A kognitív viselkedésterápiás szemléletű, alacsony intenzitású intervenciós módszerek bizonyítékokon alapulóan hatékonyak a szomatikus orvoslásban. Azzal, hogy a betegek tüneteinek objektív vagy szubjektíven megélt súlyossága csökken, illetve partnerként vesznek részt a gyógyulási folyamatban, csökkentik a bőrgyógyászat gazdasági terheit, megkönnyítik az orvosi munkát, növelik az ellátás színvonalát, hozzájárulnak a betegek együttműködésének (compliance) növekedéséhez. A minőségi esetvezetés szemléletében a betegvezetésben kiemelt szerepet kap a kérdőíves állapotkövetés. A bőrgyógyászat területén az általános szorongást (STAI) és a depresszió súlyosságát (BDI, RS) mérő kérdőívek mellett az egészségszorongásra (SHAI), önértékelésre (RSES-H) és a specifikusan az adott bőrbetegség megélésére vonatkozó skálák (Dermatology Life Quality Index, Psoriasis Disability Index, Cardiff Acne Disability Index) használata is hozzájárul a terápiás hatékonyság növeléséhez. Az előadás során a Semmelweis Egyetem Bőr-, Nemikórtani és Bőronkológiai Klinikáján e szemléletben végzett munka bizonyos területeit mutatom be, három, kérdőívekkel követett esetbemutatáson, továbbá a pszichoedukációt segítő kiadványok ismertetésén keresztül. A pszichodermatológia rendkívül fiatal ágazat, így az előadás során az esetismertetések, a bőrgyógyászaton végzett klinikai szakpszichológus rezidensi munka specifikumai és a pilot módszerek bemutatása mellett közös gondolkodásra is hívom a hallgatóságot!

Kulcsszavak: pszichodermatológia, alacsony intenzitású pszichoterápia, esetbemutatás

„Anya, engedj el engem!" - Klinikai pszichológia a szülészet-nőgyógyászat területén

Zinner-Gérecz Ágnes, Perczel-Forintos Dóra - Semmelweis Egyetem, ÁOK, Klinikai Pszichológia Tanszék

A szülészet-nőgyógyászat területén is elérkezett az idő, hogy megvalósuljon az a paradigma, amit évek óta ismerünk: bio-pszicho-szociális szemléletmód. Előadásomban a szülészet-nőgyógyászat területén, a pre-, peri- és posztnatális időszakban felmerülő pszichés kockázati tényezők és stresszorok felismerésére és normalizálására centráló klinikai szakpszichológusi feladatokat járom körül. A szülészet-nőgyógyászat széles profilú terület, melyben a koraszülött intenzív osztály, a gyermekágyi osztály, a várandós osztály, valamint a szülőszoba ellátása képezi a fő munkaterületet. A klinikai szakpszichológus irányába érkező megkeresések, elsősorban a következő területekre centrálnak: koraszülés, halvaszülés, vetélés, vészes hányás, magzati retardáció, traumatikus szülésélmények, méheltávolítás, nőgyógyászati daganatos megbetegedések, műtét utáni fájdalom szindróma, funkcionális meddőség, habituális vetélés. Előadásunkban ezek közül kiemelten foglalkozunk a terhességi veszteségélmények pszichológiai következményeivel, feldolgozásuk sajátosságaival és az intervenciós lehetőségek specifikumaival. Kiemelt szerepet kapnak a bizonyítottan hatékony pszichológiai módszerek, hangsúlyt fektetve az alacsony intenzitású pszichoterápiás beavatkozások bemutatására. Jelen vizsgálat a Semmelweis Egyetem II. sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikán végzett klinikai szakpszichológusi munka eredményeinek összegzése, melyben esettanulmányokon keresztül ismertetjük a rezidensi munka hatékonyságát. A minőségi esetvezetés keretében objektív kérdőívekkel (BDI-Beck Depresszió Kérdőív, RS-Reménytelenség Skála, IES-R Események Hatása Kérdőív, CERQ- Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív) jól alátámasztható a rövid, problémafókuszú alacsony intenzitású kognitív viselkedésterápiás beavatkozások létjogosultsága. Előadásunkban négy eseten keresztül szeretnénk demonstrálni alkalmazott módszereink hatékonyságát az édesanyák szorongásainak csökkentésében, érzelmi ambivalenciájuk megélésében, valamint érzelmi erőforrásaik aktivizálásában.

Kulcsszavak: alacsony intenzitású pszichoterápia, szülészet-nőgyógyászat, perinatális veszteség

Az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatás közvetlen eredményességének mérésére irányuló kutatás tapasztalatai

Sz49

Szervező(k): **Magi Anna, Paksi Borbála, Sebestyén Edit** - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Vitavezető: **Felvinczi Katalin** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja/jelentősége: Az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatás tartalmának és közvetlen hatásainak vizsgálata – című kutatás célja az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító tevékenység strukturált leírása (A); az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatások kliens-összetételének bemutatása (B); az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító tevékenység szakmai szabályozóknak (2011-ben elkészült módszertani ajánlásban javasoltaknak) való megfelelésének vizsgálata (C); a beavatkozások eredményességének, közvetlen hatásainak elemzése (D). Jelen szekció keretében a kutatás során kapott eredményeket mutatjuk be. Ezek az információk elengedhetetlenek a szakpolitika számára az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatásokra vonatkozó szabályozók aktualizálásához, a szolgáltatási struktúra tényeken alapuló, a hiányterületekre és az eredményes beavatkozási elemekre fókuszáló fejlesztéséhez. A szimpózium keretében bemutatásra kerülő kutatás az EMMI finanszírozásával történt.

Kulcsszavak: elterelés, eredményesség, módszertani ajánlás

Előadások

Mi történik az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító tevékenység keretében? – a beavatkozások strukturált leírása

Magi Anna, Paksi Borbála, Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Háttér és célkitűzés: Az előadás az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatás(MFSZ) tartalmának és közvetlen hatásainak vizsgálata – című kutatás keretében végzett tevékenységek közül az erőforrások, ezen belül a szolgáltatók feltérképezésére fókuszál. Célja a programok strukturált leírása, mely azon túl, hogy elengedhetetlen a szolgáltatások eredményességének vizsgálatához, lehetőséget ad annak megismerésére, hogy valójában mi történik a megelőző-felvilágosító szolgáltatások keretében. Az előadásunkba az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatásokkal országosan elért 16 nagyforgalmú szolgáltató főbb jellemzőit mutatjuk be. Módszer: A kutatás az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatásokkal országosan elért kliensforgalom több mint kétharmadát lefedő, a 2015-2016-os adatok alapján legalább 100 fős éves kliensforgalmat elérő, 16 nagyforgalmú szolgáltató körében a készült. A megelőző-felvilágosító szolgáltatást végző programok leírására szolgáló adatgyűjtési eszköz kialakítása egy, a 9-24 éves korosztályt megcélzó, a különböző függőségek megelőzésére irányuló prevenciós programok feltárása és a nemzetközi standardoknak megfelelő strukturált leírására irányuló kutatás (Paksi, Magi,

Demetrovics, 2015; Demetrovics, Magi, Paksi, 2016) keretében, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai karán 2015-ben kidolgozott Programinformációs Adatlap (PIA 2015) jelen kutatás igényeihez alkalmazkodó célzott átalakításával készült. Az adatfelvétel 2016 októberében történt. Eredmények: Az elért szolgáltatók közel fele budapesti székhellyel működik, s az ország 19 megyéjéből mindössze 7 megyében található 1 vagy 2 nagy szolgáltató. Azaz az elterelés keretében történő MFSZ több mint háromnegyedét Budapesten és hét megyében látják el, ország másik 12 megyéjében a szolgáltatók összesen a kliensforgalom kevesebb, mint egynegyedét bonyolítják. A kutatás keretében elért szolgáltatók nagyobb részének (mintegy kétharmadának) nem főtevékenysége az elterelés keretében végzett MFSZ. Kifejezetten erre a feladatra, vagy más prevenciós tevékenységre a 16-ból 6 szolgáltató orientálódott. A szolgáltatások programjában összesen 10 féle végső célt azonosítottunk, leggyakrabban (12 programban) az életvezetési készségek fejlesztését célozzák meg. A módszertani levélben szereplő célok többsége csak a programok körülbelül felében kerül említésre, ugyanakkor a második leggyakoribb (11 programban megnevezett) célkitűzés az „absztinencia”, ami a módszertani levélben nem elvárt cél. Közbülső, specifikus célokból 17-et azonosítottunk, programonként átlagosan 8-at, ezek között is kiemelkedik a mindennapi életvezetési készségek fejlesztése. A megismert programok döntő többsége direkt módon is megcélozza valamilyen szerfogyasztáshoz kapcsolódó szenvedélymagatartás megelőzését, 7 program esetében pedig valamilyen viselkedési addikció is megtalálható.

Kulcsszavak: megelőző-felvilágosító szolgáltatás; programinformációs adatlap; életvezetési készségek,

Kik kerülnek az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatásokba? – a szolgáltatások kliens-összetételének bemutatása

Paksi Borbála, Magi Anna, Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Háttér és célkitűzés: Az előadás hátterét az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatás (MFSZ) tartalmának és közvetlen hatásainak vizsgálata – című kutatás adja. Az előadás célja az elterelés keretében zajló megelőző-felvilágosító szolgáltatások által elért kliensek szociodemográfiai, valamint pszichoaktív szerhasználattal kapcsolatos jellemzők mentén való mintázódásának és sajátosságainak bemutatása. Módszer: Az elterelés keretében végzett MFSZ által elért kliensek összetételének leírása során a 16 nagyforgalmú szolgáltató klienseinek körében a MFSZ program elkezdését megelőzően teljes körűen felvett pre-kérdőívek adataira támaszkodunk. Az adatfelvétel 2016 november és 2017 május között történt. A nettó minta 15 szervezet 17 programjának új klienseire, összesen 708 főre terjedt ki. Az adatgyűjtés döntően (97,5%) önkitöltős technikával történt. A kliensek sajátosságainak azonosítása, általános populációs kontextusban való értelmezése során az OLAAP 2015 kutatatás (Paksi és mtsai, 2017) droghasználókra vonatkozó adatait használjuk. A leíró elemzések mellett az OLAAP 2015-ös vizsgálat mintájában szereplő droghasználók és az elterelés keretében végzett MFSZ klienseinek adatait egy, droghasználó eseteket tartalmazó adatbázisként kezelve, bináris logisztikus regressziós modell segítségével megpróbáljuk azonosítani a vizsgált társadalmi-demográfiai jellemzők, illetve szerhasználati szokások közül azokat, melyek szignifikáns mértékben megnövelik elterelésbe kerülés esélyét. Eredmények: A vizsgált időszakban a kutatásban résztvevő, legnagyobb forgalmú szolgáltatóknak az elterelés keretében végzett MFSZ programjaiban megjelent új klienseik túlnyomó többsége (89,9%-a) férfi, átlagéletkoruk 27,8 év, azaz az általános népességbe tartozó droghasználókhoz képest az eltereltek körében a férfiak és a fiatal felnőttek szignifikánsan felülreprezentáltak. A MFSZ-ben elért kliensek 50,8%-a aktuálisan is használt valamilyen tiltott drogot, ami az általános populációban azonosított droghasználók

körében mért értéket 4-szeresen meghaladja. A tiltott drogok szerenkénti prevalencia értékei alapján kirajzolódó szerstruktúrában és a polidrog használatban azonban nem tapasztalható jelentős különbség. A legális pszichoaktív szerhasználat főbb mutatói közül a dohányzás és a nagyivás tekintetében mutatkozott a kliensek körében az általános népességbe tartozó droghasználókhoz képest szignifikánsan nagyobb érintettség. Következtetés: A MFSZ kliensein és az OLAAP 2015 egyesített adatbázisán végzett elemzéseink azt mutatják, hogy a vizsgált társadalmi-demográfiai jellemzők, illetve szerhasználati szokások közül a nem, az aktuális dohányzás, illetve a fiatal életkor az, ami szignifikáns mértékben megnöveli annak az esélyét, hogy egy droghasználó elterelésbe kerül. Ezen változók alapján 80,5%-os biztonsággal megbecsülhető, hogy egy droghasználó az elterelés keretében végzett MFSZ klienskörébe tartozik, vagy sem.

Kulcsszavak: szerhasználattal kapcsolatos jellemzők; OLAAP 2015; bináris logisztikus regressziós modell

Hogyan működnek az elterelést nyújtó szolgáltatók? A szakmai szabályozóknak való megfelelés vizsgálata

Felvinczi Katalin, Sebestyén Edit, Magi Anna, Paksi Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

Háttér és célkitűzés: Az előadás az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatás (MFSZ) tartalmának és közvetlen hatásainak vizsgálata – című kutatás keretében végzett tevékenységek közül a szabályozó anyagoknak való megfelelés kvalitatív eszközökkel történő vizsgálatára fókuszál. A kutatási elem azt vizsgálata, hogy az MFSZ-t végző szervezetek az ellátási formához kapcsolódó szakmai szabályozó anyagban foglalt szempontoknak milyen mértékben felelnek meg, működésüket az mennyiben segíti, illetve milyen korrekciós javaslataik vannak annak tartalmával kapcsolatban. Módszer: A kutatás az elterelés keretében végzett MFSZ-szel országosan elért kliensforgalom több mint kétharmadát lefedő, a 2015-2016-os adatok alapján egyenként legalább 100 fős éves kliensforgalmat elérő, 16 nagyforgalmú szolgáltató körében a készült. A szabályozó anyagoknak való megfelelés vizsgálatára kvalitatív technikák használatával került sor; a vizsgálatba bevont szolgáltatók körében esetenként 2,5 – 3 órás (strukturált, félig strukturált) interjúk készültek. Az interjú vezérfonala szorosan követte a módszertani levél struktúráját, továbbá lehetőséget biztosított szabadon reflektálni az elterelés jogszabályi környezetével, finanszírozási helyzetével, a dokumentáció és a szakmai támogatás elérhetőségével kapcsolatos kérdésekre. Az adatfelvételre 2017. május és július között került sor. Eredmények: A strukturált interjúk alapján megállapítható, hogy a szervezetek általában követik a szabályozó anyag tartalmi, módszertani ajánlásait, különbségek elsősorban az egyéni beavatkozási terv elkészítése, a szolgáltatás egyéni illetve csoportos formában történő nyújtása, illetve a klienselégedettségi kérdőív hasznosítása tekintetében volt tapasztalható. Az MFSZ-be vont kliensek percipiált összetétele rendkívül vegyes, mind szociális hátterük, mind életkoruk, mind pedig szerhasználati szokásaik szempontjából. Az előzetes állapotfelméréssel kapcsolatban a válaszadók úgy találták, hogy az kevés információt hordoz az egyéni szükségletek azonosítására. Kevés kivételtől eltekintve a szolgáltatást nyújtó szervezetek rugalmasan próbálnak reagálni a kliensek élethelyzetére, azonosítható problémáira. A saját tevékenység értékelése leginkább a kliensek formális és/vagy informális visszajelzéseire támaszkodik, eredményértékelés belső erőforrások igénybevételével csak egy szervezet esetében zajlott. A szervezetek szakember ellátottsága tekintetében említésre méltó, hogy addiktológiai konzultáns alkalmazására mindössze három esetben került sor. Mindössze hat szervezet biztosít az MFSZ-hez kapcsolódóan szupervíziót. A szolgáltatások infrastrukturális környezete megfelel az elvárásoknak, problémát az akadálymentesítés, illetve a különböző szerhasználati mintázattal rendelkező kliensek elkülönítése jelent. Az előadás során bemutatásra kerülnek a jogszabályi

környezettel, a szakmai szabályozással, a jelentéstételi kötelezettséggel és a szakmai háttértámogatással kapcsolatos tapasztalatok.

Kulcsszavak: szakmai szabályozó anyag; kvalitatív technikák; előzetes állapotfelmérés; eredményértékelés

Az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító tevékenység eredményességének, közvetlen hatásainak elemzése

Paksi Borbála, Magi Anna, Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola,

Háttér és célkitűzés: Az előadás hátterét az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatás tartalmának és közvetlen hatásainak vizsgálata – című kutatás adja. Az előadás során az elterelés keretében zajló megelőző-felvilágosító szolgáltatások keretében végzett beavatkozások eredményességét, közvetlen, rövid távú hatásait vizsgálja. Módszer: Az elterelés keretében végzett megelőző-felvilágosító szolgáltatások eredményességének, közvetlen hatásainak elemzése során a 16 nagyforgalmú szolgáltató klienseinek körében a megelőző-felvilágosító program elkezdését megelőzően teljes körűen felvett pre-kérdőívek, valamint a program befejezését követően felvett poszt-kérdőívek adataira támaszkodunk. A pre-adatfelvétel 2016 november és 2017 május között, a poszt-adatfelvétel pedig 2017 június és január közötti időszakban történt. A bruttó minta 16 szervezet 19 programjának új kliensforgalmának elérésére irányult, a nettó minta 15 szervezet 17 programjának új klienseire terjedt ki. Az adatgyűjtés döntően önkitöltős kérdőívek segítségével történt. A kérdőívek tartalmaztak egy minden szolgáltató esetében felvett un. törzs blokkot, valamint egy szolgáltató specifikus blokkot. Jelen előadás során a törzsblokknak a megelőző felvilágosító szolgáltatások számára készült 2011-es módszertani ajánlásban szereplő, azaz minden program számra elvárásként megfogalmazott közös végső célokat leképező kérdéseit használjuk. Az elemzéseket a pre- és poszt-adatfelvétel során elért kliensek illesztett mintáján végezzük. Az adatok feldolgozása SPSS for Windows programcsomaggal történik. A prevenciós beavatkozások hatására bekövetkezett változások szignifikáns voltának mérésére a magas mérési szintű változók esetében illesztett mintás t-próbát (Paired-Samples T Test), a nominális mérési szintű változók esetén pedig Pearson Chi-Square, valamint McNemar-féle szignifikancia tesztet használunk. A különböző programelemek hatását pedig lineáris regressziós modellekkel vizsgáljuk. Eredmények: Az előadás során az elterelés keretében végzett megelőző felvilágosító szolgáltatások által elért kliensek körében a 2011-es módszertani ajánlásban szereplő, azaz minden program számra elvárásként megfogalmazott közös végső célok mentén történt változásokat mutatjuk be. Ezek a következők: rendszeres fogyasztás megelőzése (1); problémás szerhasználat csökkentése (2); függőség megelőzése (3); egészséges életmód (4); életvezetési készségek fejlesztése (5); önreflexió (6)

Kulcsszavak: pre-kérdőív, poszt-kérdőív, végső célok, közbenső célok,

A tüneti kép értelmezésnek változása a neuropszichológiai állapotfeltárás folyamatában

Sz50

Szervező(k): **Mészáros Andrea Demeter Gyula** - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia; Agysérültek Osztálya, Országos Orvosi és Rehabilitációs Intézet

Vitavezető: **Donauer Nándor** - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak Epilepszia-Neurológia Szakambulancia

A MPT Neuropszichológiai Szekciójának szervezésében e szimpózium keretében, esettanulmányokon keresztül szeretnénk betekintés nyújtani a neuropszichológiai esetfeltárás komplex szemléletmódjába és eszközrendszerébe, kitérve a folyamat során felmerülő dilemmákra is. A bemutatásra kerülő három esetben közös szervező elem a tüneti kép állandó változása és eredetének bizonytalansága, amely gyakran ijesztő és fenyegető maguknak az érintettek, családjaik és a szakemberek számára is, továbbá terápiás konzekvenciákat is hordoz. Mindhárom esetismertetés jól illusztrálja a neuropszichológiai diagnosztikus munka izgalmát, kételyeit és súlyát, a szakember felelősségét. Az első, 8 éves kislány esetében láthatjuk azt a tudatosan megtervezett, sok lépéses folyamatot, amely az elektrofiziológiai mutatók, a kognitív funkciók és a viselkedéses szinten megnyilvánuló eltérések kezdeti káoszából elvezet a terápia kulcsát jelentő közös faktor azonosításáig. A második, 10 éves, a gyógyszeres terápiára rosszul reagáló, epilepsziával gondozott fiúgyermekről szóló előadásban a neuropszichológus feladata a felmerülő műtéti beavatkozás kapcsán, főként a rohamtevékenység lokalizációja, illetve a sebészeti beavatkozás következményei mentén körvonalazódik, miközben úgy tűnik, maga a kórforma is változik a háttérben. A harmadik, felnőtt esettanulmány azt a kérdést feszegeti, hogy egy szerzett agysérülés után látható klinikai képből vajon mennyi ténylegesen az agyi inzultus és mennyi a premorbid személyiség következménye. Ez utóbbi kapcsán nyomon követhetjük a szakember agy-viselkedés közötti összefüggésre vonatkozó interpretációjának, terápiás megközelítésének módosulását, továbbá, ezzel párhuzamosan magának az érintett személynek a terápiás igényeinek, elvárásainak állandó változását.

Kulcsszavak: differenciáldiagnosztika, komplex neuropszichológiai állapotfeltárás, esetgondozás

Előadások

Neuropszichológia az epilepszia differenciál diagnosztikájában. Gyógyszer vagy nem gyógyszer?

Donauer Nándor, Kassay Mária - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak Epilepszia-Neurológia Szakambulancia

A 8 éves, általános iskola első osztályát kezdő kislány diffúz kognitív panaszokkal, ijesztően súlyos EEG-mintázattal érkezik az osztályra. Az előadás főbb lépéseiben mutatja be azt a kiterjedt vizsgálatsort, mely lépésről lépésre járja körül az agykérgen látható Tüske-Hullám viselkedésének vizsgálatát. A feladatsor végig halad az egyszerű, tájékozódó szűrő vizsgálatok eredményei után, hogyan tervezzük a további vizsgálatokat. Legelőször az alapkérdést kell tisztázni, mi "provokálja" ezt – a kezdetben majdnem az egész kéregre – kiterjedt mintázatot? Van-e egyáltalán valamilyen összefüggés a kognitív terhelés és a nagy feszültségű, Tüske-Hullám megjelenése és (randomnak tűnő) megszűnése között? E közben hogyan működnek a kislány kognitív funkciói? Vajon mivel állunk szemben: reflexogén epilepsziával, státusz epilepsziával, vagy mi mással? Amikor a kislány olvas, egyfolytában tüskézik, de a minta folyamatosan akkor is ott van, amikor a gyermek becsukja a szemét. Milyen helyzetben tűnik el, és milyen helyzet provokálja a meglehetősen ijesztő

mintázatot? Véteni nem szabad, ezért meglehetősen analitikus módon változót, változó után (szinte egyesével) kizárva, az egyszerű forma észleléstől, az optikai rács előtti szemugrások vizsgálatán át: az írás, rajzolás, számolás után, végig haladva a csukott szemes zene hallgatáson, és az imaginatív terápiás üléseket sem kihagyva, jutottunk el az egyértelmű és boldogító megoldáshoz. Nos ebbe a szakmai oknyomozásba szeretné az előadás a hallgatóságot, úgy bevonni, hogy együtt éljük át, és kövessük a megoldás felé vezető út tapogató logikáját, annak minden kétségével, bizonytalanságával nem utolsó sorban a felelősségével.

Kulcsszavak: gyermekkori epilepszia, Tüske-Hullám akitivitás, kognitív funkciók

Neuropszichológiai szemléletű esetvezetés gyermekkori terápiarezisztens epilepszia esetén

Gergev Gyurgyinka[1], Fogarasi András[2], Kelemen Anna[3] - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak Epilepszia-Neurológia Szakambulancia

Egy terápiarezisztens epilepsziával gondozott, 10 éves fiúgyermek esetén keresztül mutatjuk be a neuropszichológiai esetvezetés során felmerülő, sokszínű feladatokat. A betegnél kombinált antiepileptikus terápia ellenére is gyakori klinikai rohamok és epilepsziás működészavarra utaló, aktív EGG jelek voltak detektálhatók. Miután epilepsziasebészeti beavatkozás merült fel, a beteg részletes kivizsgálása indult meg (MRI, PET, neurológiai-, idegsebészeti konzílium, neuropszichológiai vizsgálatok). A kivizsgálás az epilepsziás működészavar fókuszának lokalizációját célozta, mindeközben a betegség klinikai paramétereiben újabb változás következett be. Malignizálódó epilepszia, epilepszia szindróma, encephalitis egy formája? Az absztrakt írásának idején ezek a kérdések várnak megválaszolásra. A neuropszichológiai gondozás időközben kiterjedt a gyermek pszichológiai megsegítésére (a gondolkodásában észlelt bizzareák kapcsán), valamint a szoros szülővezetésre.

Kulcsszavak: terápiarezisztens epilepszia, folyamatdiagnosztika

Terápiás szemelvények az analitikusan orientált pszichoterápia – neuropszichológia határáról

Milán Flóra - Dél-Pesti Centrumkórház, Országos Hematológiai és Infektológiai Intézet (Szent László telephely)

A páciens a negyvenes éveinek elején járó, addig egészséges férfi beteg, akit kb. 1 hónappal a strokját (bal arteria cerebri posterior occlusio) követően küldtek a neurológiáról, homonim hemianópia, memóriazavar és szorongásos-depressziós tünetekkel. A neuropszichológiai vizsgálat igazolta az előbbi kettőt, valamint súlyos szorongásos zavar volt látható. Alap kivizsgálással exekutív zavar nem látszott. A képalkotó vizsgálatokon a bal oldali thalamusban kb. 1 centiméteres, az occipitális lebenyben két, max 3-4 mm-es lézió látszott. A terápia a szorongásos és neuropszichológiai tünetek folyamatos kezelése volt, a fókusz mindig az aktuális szükségleteknek megfelelően változott (vagy a páciens, vagy a realitás követelményeinek megfelelően). Közben bonyolultabb feladatoknál finomabb végrehajtó működészavar lehetősége is felmerült, mely szintén kezelésre került. Pár hónap után a páciens minden szempontból jobban érezte magát és nem érezte a további kezelés szükségességét. Majd fél évvel később jelentkezett súlyos depressziós és párkapcsolati problémákkal. Ekkor terápiát kért, megfogalmazásában önismereti céllal, de inkább krízisintervenció történt öt alkalommal. Jeleztem, hogy a további terápiához szükséges lehet újabb neuropszichológiai diagnosztika, egyfelől, mert a megértést segíti, másrészt, mert időben elérkeztünk az egy éves kontroll időpontjához. Ebben kisebb

memóriazavar és decentrálási, mentalizációs, szempontegyeztetési, tervezési, stb. problémák látszottak. Ezek szoros összefonódást mutattak hozott életvezetési problémáival is. Megkezdődött a premorbid élettörténet feldolgozása, átértékelése is, melyek az adott neuropszichológiai zavarral konkordáltak. Kiderült, hogy az „akut" élettörténeti problémáknak hosszú, részben gyerekkorra visszatekintő múltja van. A terápia innen indult. Kérdés, hogy a korábban fennálló pszichopatológia és a látható kognitív zavarok bonyolult összefonódásában hogyan található a kiút? Elválasztható-e egymástól vagy más szempontból: integrálható-e a személyiség és a neuropszichológiai deficit a pszichoterápiában?

Kulcsszavak: premorbid személyiség, terápiás, szükségletek, határterületi kérdések

Alkalmazott figyelemkutatások: sportteljesítmény és figyelmi folyamatok

Sz51

Szervező(k): **Kondé Zoltán** - DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

Vitavezető: **Bíró Zsolt** - DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék

Közismert, hogy a modern figyelemkutatás ma már a magas tudományosság ködébe vesző problematikája a hétköznapi élet (katonaság, ipar) feszítő nehézségeiből nőtt ki. Gyakorlatias élethelyzetekben felmerülő kérdések mentén termelődtek ki a figyelem pszichológia válaszai, a figyelem modelljei, és ami a témánk szempontjából fontosabb, azok az eljárások, melyek egyáltalán lehetővé tették a kérdések megválaszolását. Az eljárások finomodásával fokozódik a mérések pontossága és a mérések eredményeire alapozott modellek érvényessége. Ugyanakkor a folyamat előrehaladtával előáll az a praktikus szempontból mindenképpen furcsa helyzet, hogy a figyelem vizsgáló eljárások „csúcstermékei" éppen a hétköznapi, alkalmazási helyzetekben járnak a legnagyobb nehézséggel. Gondoljunk a szakértői rendszerek működtetésére vonatkozó specifikus kompetenciákra, a precíziós műszerek költségeire, a vizsgálatok laboratóriumi jellegére, stb. A szimpózium a figyelemkutatás praktikus problémáit helyezi a középpontba. Az előadásokban olyan figyelemvizsgáló eljárásokat mutatunk be, melyek egymás mellé állítva jól szemléltethetik a tudományos korszerűség és a gyakorlat praktikus szempontjainak kontrasztját. Az egyik előadás egy szakértői rendszer, a Vienna Test System (VTS) precíziós módszerei közül választott ki olyan eljárásokat, melyek a figyelmi működés különféle aspektusait ragadják meg. Kontrasztként egy másik előadás egy papír-ceruza módszer, a Mindennapi figyelemteszt (TEA) hazai adaptálásának kezdeti lépéseiről számol be. Ez utóbbi szintén a figyelmi működés alapvető vonatkozásait igyekszik mérhetővé tenni, ugyanakkor "fapados" formában. A két párhuzamos előadás alapján kiderül, hogy az olyan elméleti konstrukciók, mint szelektív és disztributív figyelem, éberség stb. a felhasználói környezettől, illetve a felhasználás tényleges céljaitól függően különféle módon ültethetők át egy vizsgálóeljárás konkrét gyakorlatában. A hagyományos-praktikus papír-ceruza módszer és a korszerű-tudományos eljárások összehasonlítására két további előadás ad lehetőséget, melyek egyaránt sportolók körében gyűjtött adatok elemzését ismertetik. A modern tesztrendszerek és a hagyományos tesztek összevetése jól szemléltetheti a kétféle megközelítés előnyeit, hátrányait. A sport világában gyűjtött tapasztalatok nem csak a szimpózium „figyelmi fókuszába" helyezett alap- vs. alkalmazott kutatások dilemmája szempontjából érdekesek, hanem saját jogon is „figyelemfelkeltő" tulajdonságokkal bírnak. A szakértői rendszer és a papír-ceruza teszt sportolók körében végzett vizsgálatainak ismertetésekor a figyelemi jelenségek tanulmányozásának sportlélektani jelentősége is említésre kerül. A figyelmi folyamatok tanulmányozásának fontosságára a szimpózium egy kísérleti-beavatkozó vizsgálatot ismertető előadása mutat szemléletes példát. A

vizsgálat a sport tevékenység figyelmi teljesítményre gyakorolt hatását igyekszik nyomon követni egy közismert és egy újdonságot jelentő papír-ceruza eszköz alkalmazásával.

Kulcsszavak: figyelem, tesztrendszerek, papír-ceruza figyelem tesztek, sportlélektan

Előadások

A VTS (Vienna Test System) figyelmi tesztekkel (COG és SIMKAP) végzett teljesítménymérések tapasztalatai egyéni és csapatsportolóknál

Csukonyi Csilla, Kiss Brigitta, Erdei Dóra - DE, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

A sportpszichológiában a sportágakat általában a sporttevékenység során megkívánt optimális figyelmi stílus alapján különböztetik meg. A figyelem terjedelme alapján beszélhetünk szűkfókuszú figyelemről, amikor egy, vagy kevés információra irányul a figyelem, illetve széles figyelmi fókuszú figyelemről, amikor sok ingerre egyszerre kiemelten kell figyelni. A másik dimenzió a figyelem irányultsága, amely lehet külső, ha a sportoló például a labdára figyel vagy lehet befelé irányuló, amikor a sportoló az elméleti taktikai tényezőkre összpontosít és megtervezi a következő lépést. Az optimális figyelmi stílus alapján a csapatsportok közül a vízilabda és a kézilabda kifelé irányuló és széles körű figyelmi stílust igényelnek, az egyéni sportágak közül a vívás is ebbe a figyelmi mintázatba tartozik. A kutatásokban általában azokat a figyelmi teszteket részesítik előnyben, melyek e négyféle figyelemtípust megkülönböztető elméleteken alapulnak, és olyan eszközöket alkalmaznak, melyek a figyelem szélessége, terjedelme mentén mérnek. Vizsgálatunk kiindulópontjaként azt feltételeztük, hogy az egyéni és csapatsportok esetében a két dimenzió (kifelé-befelé irányuló, illetve szűk-zárt spektrumú) mellet egyéb, specifikus figyelmi jellegzetességeket is figyelembe kell vennünk. A sporttevékenységek vizsgálata során fontos pl. kiemelnünk a szelektív figyelmet, vagyis azt a folyamatot, amikor csak bizonyos kiválasztott információkat érzékelünk és elemzünk – például amikor a sportolók a meccsen az edzői utasításra figyelnek, a szurkolók zaja helyett. De ide tartozhat a vívók arra irányuló figyelme, hogy az első szándékot megkülönböztessék a második szándékkal indított támadástól. Fontos lehet a figyelem megosztása, hogy mennyire tudnak a sportolók több dologra koncentrálni egyszerre, így a támadó ellenfél mozgására, és a saját csapattársaik pozíciójára is. Emellett optimális esetben a sportoló váltogatni tudja a figyelem koncentrációját a mérkőzés vagy verseny ideje alatt. A fenti tényezők felmérésére Vienna Test System egyes figyelmi tesztjeit alkalmaztuk vízilabdázók (n=28), kézilabdázók (n=16) és vívók (n=16) figyelmi vizsgálataira (N=60 fő). Kognitív funkciók vizsgálatára a COG a tesztet alkalmaztuk mely az általános figyelmet és a koncentrációt méri figurák összehasonlítása által. Emellett a SIMKAP (Párhuzamos figyelem) tesztet, mely a szimultán kapacitást és a stressztoleranciát méri. A szimultán kapacitás azt jelenti, hogy a személy egyszerre foglalkozik rutin jellegű és kognitív teljesítményt igénylő (problémamegoldó) feladatokkal (többszörös tevékenység). A stressztolerancia arra utal, mennyire változik a sportoló teljesítménye a rutin jellegű feladatok végzése esetében normál és stresszteli környezetben. Ezeken a teszteken elért eredményeket hasonlítottuk össze egyéni és csapatsportolók esetében, illetve a csapatsportoknál a csapatban betöltött pozícióra kivetítve vizsgáltuk a figyelmi teszteken elért egyéni eredményeket is.

Kulcsszavak: figyelmi tesztek, Vienna Test System, megosztott figyelem, sporttevékenységek, figyelmi mintázat és stílus

Mindennapi figyelem - Kontextusérzékeny figyelemvizsgálat lehetősége

Kondé Zoltán, Inántsy-Pap Judit - DE, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

A papír-ceruza figyelem tesztek a figyelem vizsgálatának elterjedt és hatékony eszközét jelentik. Számos változatuk ismert a hazai gyakorlatból is. A módszercsalád általában vett előnyei közé tartozik, hogy gyakorlatias alkalmazási helyzetekben az adatgyűjtés és kiértékelés könnyen, különösebb szakmai előképzettség nélkül is megtörténhet. A módszertípusba tartozó tesztek (pl. d2, Pieron) jellegzetessége, hogy a figyelmi működés egy-egy aspektusát pl. figyelmi szelekció, figyelem megosztás teljesítményhelyzetben ragadja meg egyszerű, önmagában, azaz a feladathelyzet kontextusán kívül jelentéssel nem rendelkező jelek használatával. Ebből adódóan a feladathelyzet a nemkívánatos asszociációkból adódó torzítás lehetőségétől mentes, ugyanakkor absztrakt, életszerűtlen. Miközben a feladatsorán a figyelem azt ”csinálja” amit a hétköznapi helyzetben is szokott, tehát szelektál, a lényeges aspektusokra irányul, kiemel, megoszlik, csatornák között átvált stb., valóságos élethelyzetben mégsem fordul elő az, ami a feladatban ténylegesen történik (pl. jelentésnélküli jelek keresése egy fehér lapon). A Mindennapi figyelem teszt (Test of Everyday Attention - TEA) a figyelemtesztek fentebb jelzett nehézségein igyekszik enyhíteni. Olyan a hétköznapi életből ismert anyagot, ingereket, jeleket, illetve a hétköznapokban is gyakran megjelenő feladatokat alkalmaz és jelenít meg, melyek a feladathelyzetet életszerűvé teszik, megkönnyítik a személyek számára a teszthelyzet elfogadását, a feladatperspektíva felvételét és a megkívánt feladatelköteleződés kialakítását. Mindezek együtt a figyelmi funkcionálás realisztikusabb becslését teszik lehetővé. A teszt kontextusba illeszkedésén túl a TEA további erénye, hogy az egységes kontextusnak köszönhetően egyidejűleg, egy egységes feladatkészlet segítségével ragadja meg a figyelmi működés egyes aspektusait. A teszt nyolc altesztje egy képzeletbeli utazás jellemző élethelyzeteihez (helyszínek keresése térképen, telefonkönyv átvizsgálása, lottószámok figyelése) igyekszik kapcsolódni. A teszt alapvetően a végrehajtó-orientáció-éberség/aktiváció hármasságból a végrehajtó figyelmi aspektusokat vizsgálja meg akusztikus és vizuális modalitásban is. Az elemzések tanúsága szerint a teszt nyolc feladathelyzeteiben megragadott látens háttérváltozók egy olyan modell szerint rendeződnek el, melyben egy inkább munkaemlékezeti kapacitás faktor mellett a figyelmi szelekció, a figyelemváltás és a fenntartott figyelem faktorai különülnek el. Ennek megfelelően a feladatok teljesítménymutatói e figyelmi funkciók működési hatékonyságához kínálnak mérőszámokat. Az előadás során ismertetjük a teszt kialakításának elveit, a feladathelyzeteket és a pszichometrikus elemzések fontosabb tanulságait.

Kulcsszavak: mindennapi figyelem, TEA, szelekció, váltás, fenntartott figyelem

Figyelmi folyamatok vizsgálata focisták körében a TEA segítségével

Varga Márk Márió, Bíró Zsolt, Kondé Zoltán, Orosz Róbert - DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék; DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

Az előzőekben megismerkedtünk a Mindennapi figyelem teszt (Test of Everyday Attention - TEA) használatával, előadásunkban pedig bemutatjuk a sportolók körében végzett vizsgálatunkat. A hétköznapokban is gyakran megjelenő helyzetek, feladatok érdekes lehetőséget teremtenek arra, hogy megvizsgáljuk a sportkontextustól és életszerűlten helyzetektől is távol álló figyelmi terhelést jelentő feladatokban a sportolók teljesítményét. A TEA munkaemlékezeti kapacitás faktora mellett a figyelmi szelekció, a figyelemváltás és a fenntartott figyelem faktorai különülnek el. Ezen feladatok teljesítménymutatói a figyelmi funkciók működési hatékonyságához kínálnak mérőszámokat. Az előadás során ismertetjük, hogy a vizsgálatba bevont játékosok milyen jellemző teljesítményt érnek el a különböző faktorokban és ezek hogyan viszonyulnak a TEA

standard értékeihez. Hazai utánpótlás korú labdarúgókkal végeztük vizsgálatunkat. A vizsgálatban 60 fő utánpótlás korú (14-19 éves) labdarúgó vett részt. A játékosok mérése csoportosan történt, alkalmanként 10-15 fővel. Vizsgálatunkat kiegészítettük a Nehezített Raven intelligencia teszttel, a Torrance-féle kreativitás felmérésével. Ezen kívül arra is kíváncsiak voltunk, hogy sportkarrier szempontjából kritikus szemléletmód és énhatékonyság mentén találhatók-e értelmezhető különbségek életkorilag, illetve játéklehetőséget tekintve. A fenti teszteken elért eredményeket hasonlítottuk össze sportolók esetében, vizsgáltuk a figyelmi teszteken elért egyéni eredményeket.

Kulcsszavak: figyelmi tesztek, megosztott figyelem, sporttevékenységek, TEA, szelekció, váltás, fenntartott figyelem

Figyelmi tesztek ismétléses elemzése a fizikai terhelés pszichés következményeinek vizsgálatára

Bíró Zsolt, Kondé Zoltán - DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék; DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

A vizsgálatsorozatunk egy másik állomása során az elterjedt papír-ceruza figyelem teszteket vettük alapul, kihasználva azon előnyét, hogy gyakorlatias alkalmazási lehetőségénél fogva az adatgyűjtés és kiértékelés könnyen, különösebb szakmai előképzettség nélkül is megtörténhet. Így akár sportkontextusba is könnyen bevihető, az edzések előtt és után különösebb előkészítés nélkül is felvehető. A vizsgálatunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy a fizikai terhelés érinti-e a figyelmi teljesítményt. A figyelem mérését Pieron figyelemteszt és a fentebb bemutatott TEA egy, a szelektív figyelmi működést mérő altesztjének ismételt felvételével végezzük közvetlenül edzés előtt és edzés után. A vizsgálatban utánpótlás korú labdarúgók vesznek részt (n=58). Előadásunkban kitérünk annak értelmezésére, hogy az edzések típusai különböznek annak tekintetében, hogy milyen mértékben tartalmaznak kognitív fejlesztő, a kognitív kapacitást terhelő, illetve elsősorban fizikai terhelést jelentő feladatokat. A sportolói mintát összevetjük hasonló korosztályú, de nem sportoló középiskolás fiatalok mintájával, a figyelemteszt felvételét iskolai tanóra elejéhez és végéhez illesztve. A vizsgálat során képet kapunk arról, hogy a fenntartott és a szelektív figyelmi kapacitás sport, illetve mentális terhelés közbeni változása milyen jellemző irányú és mértékű.

Kulcsszavak: figyelmi tesztek, Pieron, TEA, sporttevékenységek, fenntartott figyelem, figyelmi szelekció

A mobilitás pszichológiai, társadalmi és kulturális vonatkozásai I. rész

Sz52

Szervező(k): **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Vitavezető: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az országhatárokon átívelő, illetve az országon belüli mobilitás különböző, társadalmi, kulturális, pszichológiai aspektusait járja körül a szimpózium. Változatos kutatási módszereket alkalmaztak a szimpóziumban bemutatott kutatásokban a szerzők - a frame-elemzéstől a félig strukturált interjú és kérdőíves módszeren át az énnarratívák és akkulturációs folyamat feltárását célzó Életvonal (Life-line Interview Method) Interjúig. A be- és kifelé történő mobilitás keretében vizsgálták az outgroup-okkal (‘migráns’ és ‘Muszlim’) kapcsolatos politikai diskurzusokat, kulturális esszencializálást, illetve azt, hogy a Magyarországon tanuló nemzetközi diákok miként konstruálják azt a társas, kulturális, politikai és fizikai világot és ennek különböző vetületeit, amelybe érkeznek. A főváros és vidéki városok közötti mobilitás kapcsán kulturális és életmódbeli különbségek észlelésének vizsgálatát tűzték ki célul. A fiatalok – legyenek budapesti diákok vidéki egyetemeken vagy fordítva, illetve nemzetközi diákok Magyarországon, vagy éppen magyar diákok külföldi egyetemeken, vagy magyarországi bevándorló fiatalok - adaptációja, akkulturációja, ezeket befolyásoló tényezők feltárása a cél, miközben intézményi, családi, fejlődési, társadalmi státuszbeli tényezőkre is helyezik a hangsúlyt.

Kulcsszavak: mobilitás, akkulturáció, adaptáció, kulturális esszencializálás

Előadások

Új ellenségkép: Iszlamofóbia Magyarországon

Vidra Zsuzsanna - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Célkitűzések: A kutatás azt vizsgálja, hogy milyen módon és milyen, a muszlimokkal kapcsolatos új ellenségkép jött létre a menekültválság nyomán Magyarországon. Az iszlamofób narratívák megjelenése új jelenség, a 2015-ös menekült válságig az iszlám és a muszlimok lényegében nem jelentek meg a politikai és média diskurzusokban. A szakirodalomban a 2010 utáni magyarországi kormányzást gyakran mainstream nemzeti populistaként írják le, melynek egyik fő jellemzője a folyamatos ellenségkép-gyártás, a (vertikális és horizontális) ’mi’ és ’ők’ közötti különbségtétel megjelenítése és hangsúlyozása. A menekültválságra adott politikai válasz ennek következtében a morális pánik generálása volt egy új ellenségkép létrehozásával. Módszer: A kutatásban a kvaliatív frame-elemzés módszerét használva politikai és média diskurzusokat vizsgáltunk, azzal a céllal, hogy lássuk hogyan instrumentalizálódtak a ‘migráns’ és ‘Muszlim’ fogalmak és hogyan váltak új ellenségképpé. A keretezés hatalma abban áll, hogy új társadalmi jelenségek megjelenésekor, krízis helyzetekben vagy bizonytalan helyzetekben a ’valóság’ új(ra) értelmezését teszi lehetővé. A 2015-ös menekültválság lehetőséget teremtett új frame-ek (keretek) létrehozására. A kvalitatív elemzést a Magyar Idők című kormányközeli napilapon végeztük. Az időkeretet a téma szempontjából legrelevánsabb 2015 és 2016-os évekre korlátoztuk. A muszlim, muzulmán, iszlám kereső kulcsszavak alkalamzásával vettünk mintát a belföld és vélemény rovatokból. Az így létrejött 1000 cikkből álló mintából további mintát vettünk (minden hónap első hete), hogy egy szűkebb, kvalitatív módszerrel elemezhető minta jöjjön létre; a végső minta 114 cikket tartalmazott. Eredmények: A kvalitatív empirikus elemzés két fő keretet (frame-t) azonosított a diskurzusokban: a fizikai biztonság és a szimbolikus biztonság keretét. A fizikai biztonság elsősorban a globalizált migrációhoz kapcsolódó fenyegetettségre adott

ellenségkép válasz, ahol az illegális bevándorlás összemosódik a gazdasági bevándorlással és a menekült kérdéssel. A szimbolikus keretben az európai, keresztény, magyar identitás megvédése a fő tematikus elem, amely explicit módon kapcsolódik össze az “iszlám fenyegetéssel”. Mindkét frame-nél azonosítható egy további ellenség, a baloldali liberális ideológiához kapcsolódóan a (neo)liberalizmus, mely felelős a globális migrációért, a liberálisok, akik segítik a (illegális) bevándorlókat és menekülteket, hogy idejöjjenek, és a liberalizmus, amely tolerálja azt a vallást, amely le akarja rombolni az európai értékeket. Mindez gyakran összeesküvés-elméletbe ágyazva jelenik meg. Következtetések: A magyarországi iszlamofóbia sokban különbözik a nyugati országokra jellemző iszlamofóbiától. Itt nem (populista) szélsőjobboldali pártok, hanem (elsősorban) a (populista) kormányzó erők által generált diskurzusról van szó. Továbbá, nem a liberális demokrácia értékeinek védelmezőjeként tünteti fel magát, mint ahogy a nyugati iszlamofóbiára jellemző, ahol az iszlám úgy jelenik meg, mint a nyugati demokráciák értékeire veszélyes vallás/kultúra. A magyar kontextusban a kulturális esszencializálás eszközével létrehozott Muszlim kép a vallási és kulturális összeegyeztethetetlenséget hangsúlyozza.

Kulcsszavak: iszlamofób narratívák, frame-elemzés, kulturális esszencializálás

Országimázs másképpen: nemzetközi diákok adaptációjának összefüggése a Magyarországról és a magyarokról kialakított képpel

Páva Rita, Kovács Mónika, Szabó Mónika, Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Széles körben elfogadott tény, hogy a tágabb társadalomnak igen jelentős szerepe van az etnokulturális csoportok – legyenek ideiglenesen tartózkodók, azaz sojourner-ek, mint a nemzetközi diákok, vagy hosszútávra berendezkedők mint a bevándorlók – adaptációjában és boldogulásában (Berry, 2005). Különösen nagy jelentősége van annak is, hogy az újonnan érkezők miként konstruálják azt a társas, kulturális, politikai és fizikai világot és ennek különböző vetületeit, amelybe érkeznek (Horenczyk, 1997). Az itt bemutatásra kerülő kutatásunkban 50 tematikus, félig strukturált interjút készítettünk a Magyarországon tanuló nemzetközi diákokkal, melyben megkíséreltük feltárni a diákok pszichológiai és szociokulturális adaptációját, valamint azt is szerettük volna feltérképezni, hogy az itt tanuló diákok hogyan látják Magyarországot és a magyar embereket. A rendkívül változatos beszámolókat tartalomelemzésnek vetettük alá, ahol is a sztereotípiatartalom modell (Fiske, Cuddy, Glick, Xu, 2002), a csoportközi és csoportalapú érzelmek (Mackie & Smith 2015, Yzerbyt & Kuppens 2009) elméleti kereteit használtuk. A csoportközi kontaktus tematikájának kérdéseit pedig olyan tényezők függvényében elemeztük, mint a származási ország és a befogadó ország relatív státusza, a földrajzi és kulturális távolság, az eltérő referenciacsoportok, a nyelvi ismeret, a látható kisebbséghez való tartozás, valamint a társadalmi nem. Eredményeink arra utalnak, hogy a befogadó országról, sokszor a benne történő eseményekről, folyamatokról, a helyi emberekről, a környezetről alkotott benyomás komplex módon szerveződik, a pszichológiai, a szociokulturális és az akadémiai adaptációval összefüggésben. Ez utóbbi tényezők között is jellegzetes összefüggések, mintázatok mutathatóak ki. A kutatást az NKFI K-120433 pályázat támogatta.

Kulcsszavak: nemzetközi diákok, adaptáció, konstrukció, sztereotípiák

Nemzetközi hallgatók interkulturális tapasztalatai: kulturális, intézményi és személyes akkulturációs hallgatói élmények egy budapesti egyetemen

Hain Ferenc[1], Bódis Krisztina[1], Szabó Ágnes[2], Z. Papp Zsuzsanna[3], Nguyen Luu Lan Anh[4]

1 Budapesti Metropolitan Egyetem
2 Massey University, New Zealand
3 Budapesti Gazdasági Egyetem
4 ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Egy átfogó kutatássorozat egyik elemeként a nemzetközi diákok akkulturációs orientációjának (saját kultúra, befogadó kultúra, és a nemzetközi diákok közösségének kultúrája), valamint a pszichológiai és szociokulturális adaptációjának (t.i. hogy érzik magukat, hogyan boldogulnak a mindennapi életükben, tanulmányaikban), illetve az ezeket befolyásoló, elősegítő, vagy éppen hátráltató tényezőknek és mindezek változásának feltárása érdekében az intézményi szinten megjelenő folyamatok, tényezők közötti összefüggések vizsgálatára is vállalkoztunk. Egy budapesti felsőoktatási intézményben készítettünk félig-strukturált interjúkat (10) és vettünk fel kérdőíveket (130) az itt tanuló nemzetközi diákokkal, valamint interjúbeszélgetést folytattunk az egyetem oktatóival és munkatársaival, akik a mindennapi munkájukban találkoznak a nemzetközi diákokkal. Kutatásunkban a napi tevékenységek során megélt élmények, problémák, a megtapasztalt, a nem várt/meglepő-, a sokként megélt kulturális különbségek, a nehézségekkel való megküzdés módja, a rendelkezésre álló és mozgósított erőforrások, a szociális támogatottság, a megélt nyereség, az adaptációt elősegítő intézményi intézkedések témaköreire kérdeztünk rá. Előzetes eredményeink arra engednek következtetni, hogy a diákok percepciójában az intézménynek jelentős szerepe van az adaptációjuk sikerességében (Sakurai, F. McCall-Wolf, Kashima, 2010). A nehézségek, valamint a nyereség megélésében jelentősnek mondható, többdimenziós csoportközi különbségek mutatkoznak túl az egyéni eltéréseken (Presbitero, 2016). Széles körű egyetértés látszik abban, hogy a nyereségek közül a tanulmányi lehetőségen és kulturális tapasztalatszerzésen túl kiemelendő szerep jut az énhatékonyság, az autonómia és a személyiség fejlődésének is (Petersdotter, Niehoff, Freund, 2017). Jelentős csoportközi különbségek mutatkoznak, mások mellett, a diszkrimináció észlelésében is (Famos, Cassidy, Reicher, Haslam, 2016). A kutatás az NKFI K-120433 pályázat támogatta.

Kulcsszavak: intézményi támogatottság, akkulturáció, adaptáció, nemzetközi diákok

A mobilitás pszichológiai, társadalmi és kulturális vonatkozásai II. rész

Sz53

Szervező(k): **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Vitavezető: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az országhatárokon átívelő, illetve az országon belüli mobilitás különböző, társadalmi, kulturális, pszichológiai aspektusait járja körül a szimpózium. Változatos kutatási módszereket alkalmaztak a szimpóziumban bemutatott kutatásokban a szerzők - a frame-elemzéstől a félig strukturált interjú és kérdőíves módszeren át az énnarratívák és akkulturációs folyamat feltárását célzó Életvonal (Life-line Interview Method) Interjúig. A be- és kifelé történő mobilitás keretében vizsgálták az outgroup-okkal ('migráns' és 'Muszlim') kapcsolatos politikai diskurzusokat, kulturális esszencializálást, illetve azt, hogy a Magyarországon tanuló nemzetközi diákok miként konstruálják azt a társas, kulturális, politikai és fizikai világot és ennek különböző vetületeit, amelybe érkeznek. A főváros és vidéki városok közötti mobilitás kapcsán kulturális és életmódbeli különbségek észlelésének vizsgálatát tűzték ki célul. A fiatalok – legyenek budapesti diákok vidéki egyetemeken vagy fordítva, illetve nemzetközi diákok Magyarországon, vagy éppen magyar diákok külföldi egyetemeken, vagy magyarországi bevándorló fiatalok - adaptációja, akkulturációja, ezeket befolyásoló tényezők feltárása a cél, miközben intézményi, családi, fejlődési, társadalmi státuszbeli tényezőkre is helyezik a hangsúlyt.

Kulcsszavak: mobilitás, akkulturáció, adaptáció, kulturális esszencializálás

Előadások

Magyar egyetemisták országon belüli mobilitása: kulturális kihívások

Fülöp Márta[1,2], Gábris Zita[3], Sebestyén Nóra[2,1]

1 MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
2 ELTE PPK Pszichológiai Intézet
3 Károli Gáspár Református Egyetem

Magyarországot etnikailag és földrajzi viszonyait tekintve is homogén országnak tekintjük. Az ország méreteiből és fekvéséből következően nincsenek egymástól nagyon eltérő éghajlatú, nagyon eltérő tengerszint feletti magasságú települései, a magyar nyelvet, ha tájegységenként kisebb eltérésekkel is beszélik, az ország minden részén meg lehet érteni. A magyarországi fiatal felnőttek körében az egyik legnagyobb mobilitás az, amikor vidéki városokból, nagyvárosokból Budapestre kerülnek egyetemre, illetve megfordítva, amikor Budapestről vidéki egyetemi városba kerülnek egyetemre. A jelen kutatás arra kereste a választ, hogy egy olyan homogén társadalmon belül, mint a magyar, észlelnek-e és milyen kulturális és életmódbeli különbségeket észlelnek ezek a fiatalok a főváros és a vidéki városok között, ezekhez a különbségekhez mennyire nehéz vagy könnyű alkalmazkodniuk, melyek az alkalmazkodást segítő és esetleg hátráltató tényezők. A kutatás egyik speciális fókusza a versengés, vagyis az, hogy a fővárost vagy a vidéki városokat tapasztalják versengőbbnek és ehhez a különbséghez hogyan tudnak alkalmazkodni. A kutatás során mind kvantitatív (kérdőívek), mind kvalitatív adatgyűjtésre sor került. A jelen előadásban a kvalitatív, félig struktúrált interjúk elemzésének az eredményeit mutatjuk be. Az interjúkat 47 Budapesten tanuló vidéki és 45 vidéken tanuló budapesti első éves egyetemistával vettük fel. Az eredmények azt mutatják, hogy mind a budapesti, mind a vidéki fiatalok jelentős és sok területen meglévő különbséget észlelnek a főváros és a vidéki városok között, mind a fizikális, mind a

szociális környezet tekintetében. A különbségek jól értelmezhetőek az individualizmus-kollektivizmus kulturális dimenzió mentén, valamint arra mutatnak, hogy a mobilitásban egy fajta kulturális egyeztetés történik az egyén és a környezet között, az egyén megkeresi azt a kulturális közeget, amelyben jól illeszkedőnek érzi magát. A kutatást az OTKA (K-111 789) támogatta.

Kulcsszavak: mobilitás, egyetemisták, kulturális adaptáció, versengés

Nemzetközi felsőoktatási hallgatói mobilitás

Csereklye Erzsébet, Czachesz Erzsébet , Temesi Borbála, Kőrizs Beatrix , Sántha Zsuzsanna, Pálfi Flóra, Nguyen Luu Lan Anh - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; Károli Gáspár Református Egyetem

A felsőoktatásban tanuló hallgatók nemzetközi mobilitása olyan nagy presztizsű befektetés, amelytől magasabb státuszt, jobb karriert és magasabb jövedelmet várnak a hallgatók (Waibel, 2016). A nemzetközi hallgatói mobiltás pszichológiai aspektusaival foglalkozó kutatásunk e mobilitási forma társadalmi és pszichológiai költségeit, valamint rövid és középtávú hatásait vizsgálja. Kutatásunk során több, mint negyven tematikus, félig strukturált interjút vettünk fel külföldön tanuló magyar hallgatókkal, hogy feltárjuk azokat a tényezőket, amelyek segítik vagy gátolják a hallgatók pszichológiai és szociokulturális adaptációját, ideértve tanulmányi sikerességüket is. Vizsgáltuk a hallgatók motivációját és társadalmi helyzetét (Chirkov et al., 2007), az akkulturációs és adaptációs stratégiáikat (Park, Song & Lee 2014, Ramos et al. 2014, Hendrickson et al. 2011), a mobilitási tapasztalathoz kapcsolódó remélt és megvalósult sikereiket (Kartoshkina 2015, Waibel, 2016). A vizsgált mintát elsősorban a hallgatók földrajzi eloszlása alapján alakítottuk ki, a legtöbb interjút Európában tanuló hallgatókkal készítettük, míg néhányat az USA-ban és Ázsiában tanulókkal is, minden tanulmányi szinten, az alapfokú, mesterfokú és doktori tanulmányokat folytató hallgatókkal is. Eredményeink alapján a külföldön tanuló magyar hallgatók esetében a család közepesnél magasabb gazdasági státusza és a család által nyújtott erős érzelmi támogató háttér olyan tényezők, amelyek a sikeres tanulmányi mobilitást nagyban meghatározzák, és különösen fontos szerepet játszanak a hallgatók első mobilitási tapasztalatában. A fogadó intézmények struktúrája és az ott működő támogató szolgáltatások megléte vagy hiánya is nagyban befolyásolja a hallgatók sikereit és akkulturációjuk folyamatát. A tanulmányi fókuszú társas kapcsolathálókat– például a projekt alapú, együttműködést kívánó oktatás miatt kialakított stabil munkacsoportok – támogató intézményekben a hallgatók alacsonyabb stressz-szintről és kevesebb nehézségről számoltak be. A nemzetközi tanulmányi mobiltás anyagi háttere nagyban befolyásolja a hallgatók jövőképét. A tanulásukat saját erőből finanszírozó hallgatók szinte kivétel nélkül nemzetközi karriert teveznek, csakúgy, mint a fogadó ország vagy a fogadó intézmény ösztöndíjait elnyert hallgatók. Azokat a hallgatók, akik a magyar ösztöndíjakkal tanulnak külföldön, általában szerződés kötelezi a visszatérésre. Ők a mobilitás végén visszatérnek Magyarországra. Azonban minden hallgatóra jellemző, hogy közép és hosszútávú terveikben szeretnének szakmai téren is kötődni Magyarországhoz. A kutatást az NKFI K-120433 pályázat támogatta.

Kulcsszavak: egyetemisták, nemzetközi mobilitás, adaptáció, motiváció, társadalmi helyzet

Az akkulturációs folyamat, mint önéletrajzi emlékezeti konstrukció

Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Az előadás egy interjús kutatás adatainak segítségével azt a kérdést vizsgálja, hogy a LIM módszerét (Life-Line Interview Method, Assink és Schroots, 2009), amelyet korábban elsősorban önéletrajzi emlékezet vizsgálatára használtak, hogyan lehet adaptálni az akkulturációs, interkulturális kutatások során. Az interjú kutatás, amely a vizsgálat alapjául szolgál, Magyarországon élő migráns (n=15) és nem migráns (n=15) gyermekek múltra, jelenre, illetve jövőre vonatkozó self-narratíváit tárja fel. A LIM módszerét használva az akkulturációs folyamat különböző idői pontjaira vonatkozóan mind kvalitatív, mind kvantitatív adat kinyerhető, lehetővé téve ezáltal egy komplex analízist. Az elemzés fókuszba helyezi az akkulturatív stressz és a normatív fejlődési krízis témáinak vizsgálatát, az életörténet kiemelt eseményeinek értékelését és értelmezését, a kulturális értékek szerepét az énnarratívák konstrukciójában. Az eredmények azt mutatják, hogy a negatív és pozitív változások arányai szignifikánsan nem különböznek egyik csoport esetében sem, illetve az életvonal görbülete többségében pozitív, azaz pozitív prospektív önéletrajzi emlékeket konstruálnak a gyermekek. A szelf-narratívákban az életesemények tematikus kategóriái a társas kapcsolatok, tanulási tapasztalatok és karrier témái közül kerülnek ki. Mind a migráns, mind a nem migráns csoportok esetében jelentős negatív élményanyagként jelennek meg a különféle veszteségekhez kapcsolható történések, és ezek szubjektív leírásai, ezen belül a migráns gyermekek esetében külön csoportot alkot a mobilitással összefüggő veszteségek (távoli kapcsolatok, megszakadó kapcsolatok, stb.) élményanyaga. A kutatás erőssége, hogy több különböző területet köt össze, úgy, mint az önéletrajzi emlékezet, self-narratívák, akkulturációs folyamatok, kognitív fejlődés, amelyekre vonatkozóan külön-külön számos tanulmány áll rendelkezésünkre, ezek együttes vizsgálatára, a kérdés tanulmányozásához szükséges kidolgozott módszertanra azonban még kevés példát találhatunk. A kutatás eredményei továbbá az alkalmazott pszichológia területén is felhasználhatóak, a jelentős életesemények feltárása a tanácsadó munka hatékonyságához is hozzájárulhat, amennyiben rámutat a veszteségélmények feldolgozásának fontosságára.

Kulcsszavak: akkulturációs folyamatok, önéletrajzi emlékezet, szelf-narratívák, Magyarországon élő migráns gyermekek, fejlődéspszichológiai megközelítés

„Where are you from?": különböző országokból érkező nemzetközi diákok adaptációja Magyarországon

Nguyen Luu Lan Anh[1], Borsfay Krisztina[1], Csereklye Erzsébet[1], Czachesz Erzsébet[1], Kovács Ivett[1], Lesznyák Márta[2], Páva Rita[1], Roszik-Volovik Xénia[1]

[1] ELTE PPK
[2] Szegei Tudományegyetem

Magyarország befogadó országgá válik, legalább is a nemzetközi diákok vonatkozásában. A diákok 6%-a az országon kívülről érkezik a magyar felsőoktatásba (OECD, 2015). Miközben a szakirodalomban számos kutatás foglalkozik a nemzetközi diákok akkulturációjával és adaptációjával (pl. Ramos et al, 2016, Smith & Khawaja, 2011, Zhang & Goodson, 2011), a legtöbb empirikus vizsgálatot a nyugati országokban – pl. USA, Nagy Britannia, Ausztrália, Németország – végzik. Az itt tanuló diákok zöme a szegényebb országokból – ha nem is mindig ezen országok szegény családjaiból – érkezik. Magyarország speciális helyzetben van: az itt tanuló diákok egy része gazdaságilag kevésbé fejlett országokból ("nem-értékes" csoportok, Bourhis, 1997) érkezik, egy jelentős részük pedig a gazdaságilag fejlettebb, illetve hasonlóan fejlett országokból ("értékes" csoportok) származik. Ismeretes, hogy a származási ország és egyéb csoporttagságok relatív státuszának jelentős szerepe van az interkulturális interakciókban, az ilyen csoporttagsággal

rendelkező diákok akkulturációja, adaptációja vizsgálata azonban még várat magára. Kutatásunkban 50 tematikus, félig-strukturált interjút készítettünk a Magyarországon tanuló nemzetközi diákokkal, melyben megkíséreltük feltárni a diákok pszichológiai és szociokulturális adaptációját (beleértve tanulmányi sikerességét) elősegítő vagy nehezítő, illetve vegyes hatással befolyásoló tényezőket. Eredményeink szerint a hátráltató tényezők közül kiemelendőek a nyelvi akadályok, az iskolával, tanulmányokkal kapcsolatos nehézségek, az oktatási rendszerben, tanulási-tanítási módokban rejlő különbségek okozta feszültségek, valamint bizonyos csoportok esetében a rejtett és nyílt diszkrimináció. Különösen fontos segítő hatással bír ugyanakkor a társas támogatottság és az interkulturális tapasztalatok. A magas teljesítményelvárások, valamint a származási csoporttal való kizárólagos kapcsolat és az erre való támaszkodás a helyiekkel és a nemzetközi csoportokkal való kapcsolat hiányában vegyes hatásúnak bizonyult. Elemzéseink arra is rámutattak, hogy a küldő ország relatív státusza (az adott diák és családjának tényleges szocioökonómiai státuszától sokszor függetlenül) összefüggést mutat az észlelt kulturális távolság, a diszkriminációs tapasztalatok, a megküzdést elősegítő erőforrások, a helybeliekkel való kapcsolatkeresés igénye, a nyelvi akadályok, és az oktatási rendszerben észlelt különbségek mintázataival. Kezdeti eredményeink a küldő országok relatív státuszának jelentőségére, valamint arra hívják fel a figyelmet, hogy a kevert hatású befolyásoló tényezők vizsgálata az eddigieknél nagyobb figyelmet érdemel. A kutatást az NKFI K-120433 pályázat támogatta.

Kulcsszavak: nemzetközi diákok, akkulturáció, adaptáció, relatív státusz

Érzelmi ingerek feldolgozása és érzelemszabályozás: kik, mikor és hogyan?

Sz54

Szervező(k): **Kökönyei Gyöngyi** - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Vitavezető: **Cserjési Renáta -** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

A szimpózium négy előadása különböző mintákon és különböző módszerekkel ugyan, de arra keresi a választ, hogy milyen tényezőkkel függ össze az érzelmi ingerek – képek vagy „komplex érzelmi problémák" – feldolgozása. Az első előadásban arra kapunk választ, hogy a negatív és pozitív érzelmi töltésű ingerek agyi feldolgozása függ-e a migrénes rohamok meglététől és gyakoriságától. A második előadás az ún. érzelmi váltás folyamatára kidolgozott paradigmát ismerteti, és vizsgálja a rágódással és érzelemszabályozási nehézségekkel való összefüggését. A harmadik előadás azt vizsgálja, hogy a vonás- (ruminációs) és állapotjellemzők (aktuálisan átélt negatív és pozitív affektusok) egymással interakcióban határozzák-e meg a figyelmi torzítást az érzelmi ingerekre, illetve a nemnek hatása van-e ezekre a folyamatokra. A negyedik előadás pedig az érzelmi problémák sajátos feldolgozására – a közös rágódásra (ko-ruminációs) – fókuszál, és a párkapcsolat jellemzőivel veti össze. A négy előadásból tehát három a ruminációval (rágódással) is foglalkozik. A ruminációs számos pszichopatológia kialakulásában és fennmaradásában szerepet játszik, maladaptív formájának megértése ezért kitüntetett jelentőségű lehet. Továbbá az érzelmi ingerek feldolgozásában és az érzelemszabályozásban megfigyelhető egyéni különbségek feltérképezése a mentális és szomatikus egészség alakulásában is kulcstényezőnek tűnik.

Kulcsszavak: fMRI, ruminációs, ko-ruminációs, érzelmi váltás, félelem, figyelem

Előadások

Az érzelmi arckifejezések neurális feldolgozása migrénben

Szabó Edina[1,2,3], Galambos Attila[1,2,3], Kocsel Natália[1,2,4,5], Édes Andrea Edit[4,5], Pap Dorottya[5], Zsombók Terézia[6], Kozák Lajos R.[7], Bagdy György[4,5], Kökönyei Gyöngyi[2,4,5], Juhász Gabriella[4,5,8]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[2] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[3] MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest
[4] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[5] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest
[6] Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika, Budapest
[7] Semmelweis Egyetem, MR Kutatóközpont, Budapest
[8] Neuroscience and Psychiatry Unit, The University of Manchester, Manchester, United Kingdom and Manchester Academic Health Sciences Centre, Manchester, United Kingdom

Háttér és célkitűzések: Migrénes fejfájásban a szenzoros ingerekre (pl. hang, fény) való fokozott érzékenység figyelhető meg (Harriott & Schwedt, 2014). Feltételezhető azonban, hogy a szenzoros hiperszenzitivitás valójában a kellemetlen, averzív ingerek feldolgozásának átfogóbb zavarát tükrözi, és a negatív érzelmi tartalmú képekre is kiterjeszthető (Wilcox és mtsai., 2016). Bár jól ismert, hogy a negatív érzelmi élmények, az érzelmi stressz hatással lehet a migrén gyakoriságára és intenzitására (Kelman, 2007), az érzelmi feldolgozás szerepe (legfőképp a pozitív érzelmeké) kevésbé vizsgált. Kutatásunk célja tehát, hogy migrénben szenvedő és egészséges felnőttek mintáján térképezzük fel az érzelmi arcokra vonatkozó neurális aktivitást. Módszer: Vizsgálatunkban 41 migrénes és 49 egészséges fiatal felnőtt vett részt (átlagéletkor=26.29, szórás=4.53). Funkcionális mágneses rezonancia képalkotó (fMRI) eljárással vizsgáltuk a különféle érzelmi (boldog, félelemteli, szomorú) és a semleges arckifejezésekre mutatott agyi aktivitást. Eredmények: Eredményeink szerint a migrénes résztvevők a félelmi arcok feldolgozása alatt fokozottabb agyi aktivitást mutattak a kontrollcsoporthoz képest. A migrénes rohamok gyakorisága azonban nemcsak a félelmet kifejező, hanem a boldog arckifejezések neurális feldolgozásával is összefüggést mutatott. Következtetések: Vizsgálatunkban alátámasztást nyert, hogy migrénes betegek esetében az érzelmi arcok feldolgozása sajátos neurális aktivitással társul, mely a migrén gyakoriság függvényében nemcsak a negatív, hanem a pozitív érzelmi ingerek vonatkozásban is megmutatkozik. Támogatók: Szabó Edinát az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3-III-ELTE-346 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatja. Nemzeti Agykutatási Program, 2017-1.2.1-NKP-2017-00002. Magyar Tudományos Akadémia és Nemzeti Agykutatási Program (MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, KTIA_NAP_13-2-2015-0001). MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem.

Kulcsszavak: migrén, fMRI, érzelmi feldolgozás, érzelmi arckifejezések

Érzelmi váltás vizsgálata az érzelemszabályozási nehézségek és a rumináció tükrében

Biró Brigitte[1,2], Alexander N.H. Logemann[2], Kökönyei Gyöngyi[2,3,4], Cserjési Renáta[2]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[2] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[3] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[4] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest

Háttér és célkitűzések: Az érzelmi váltás képessége/folyamata az érzelmi inger által kiváltott érzelmi állapot megváltoztatásán keresztül támogatja az érzelemszabályozást, ugyanis új kontextus hatására az adott inger érzelmi jelentése változhat. Ennek a hatékony emocionális váltásnak számos előnye lehet: csökken az egyén stressz, depresszió és negatív érzelmeinek aránya, miközben javulás figyelhető meg a kommunikációban, a pozitív érzelmek megélésének arányában (Lipsenthal, 2004). Módszer: Vizsgálatunkban egy új paradigmát dolgoztunk ki, az érzelmi váltás feladatot, amely azt hivatott mérni, hogy egy személy mennyire képes rugalmasan váltani eltérő valenciájú érzelmi ingereket között, a kontextus változásának hatására. A feladat képpárokat tartalmaz. Az először bemutatott kép mindig egy részlete a másodjára bemutatott teljes képnek. Az inger érzelmi valenciája megváltozhat azáltal, hogy a kép a második bemutatás során kontextusba kerül. Eredmények és következtetés: Vizsgálatunk célja az érzelemszabályozási nehézségek és az érzelmi váltás közötti kapcsolat feltárása. A vizsgálatban 88 egészséges, egyetemista vett részt, amelyben az általunk fejlesztett érzelmi váltás feladatot alkalmaztuk, ill. a résztvevők az érzelemszabályozást (DERS) és ruminációt (RRS) felmérő kérdőíveket töltöttek ki. Eredményeink rámutatnak majd arra, hogy az érzelmi váltás és a rumináció adaptívabb és maladaptívabb összetevője között milyen kapcsolat van. A DERS kérdőív alskálái pedig lehetőséget teremtenek arra, hogy megvizsgáljuk, hogy különböző érzelemszabályozással összefüggő tényezők – így pl. az érzelmek elfogadásának képessége vagy az érzelmekre való figyelem – mennyiben van kapcsolatban az érzelmi váltással. Továbbá a kapott eredmények az általunk kidolgozott paradigma alkalmazhatóságáról is információval szolgálnak.

Kulcsszavak: érzelmi váltás, rumináció, érzelemszabályozás, rugalmasság

A rumináció és az érzelmi feldolgozás összefüggései

Kökönyei Gyöngyi[1,2,3], Kocsel Natália[4,2,3], Szabó Edina[4,1,5], Smahajcsik-Szabó Tamás[1], Szabó Mónika[6]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[3] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest
[4] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[5] MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest
[6] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Több empirikus eredmény utal arra, hogy a rumináció összefügg az érzelmi ingerek feldolgozásával, s ez nagyrészt a maladaptív komponensnek, az ún. tépelődésnek (brooding) köszönhető. A ruminációban megfigyelhető nemi különbségek felvetik azt a lehetőséget, hogy a nem esetleg moderálhatja ezt a kapcsolatot. Ezt a hipotézisünket egészséges serdülő mintában teszteltük. Módszer: A vizsgálatban egy kérdőívcsomag kitöltésére került sor, amelyben a ruminációt (RRS, Treynor et al., 2003) is felmértük, illetve az Érzelmi Arcok Figyelmi

Próbát (Hilt és Pollak, 2013) alkalmaztuk 333 serdülő (64%, átlagéletkor: 16,09; szórás: 1,20) részvételével. A tanulók a feladat előtt az aktuális érzelmi állapotukról is beszámoltak (PANAS, Watson et al., 1994). Eredmények: A szomorú arcokra mutatott figyelmi torzítás kapcsolatot mutatott az aktuálisan átélt pozitív érzelmek alacsony szintjével, s ez az összefüggés a nem, életkor és a ruminációt két összetevőjének kontrollálása mellett is megmaradt. A nemekre bontott elemzés rámutatott arra, hogy a lányoknál mind a tépelődés, mind a töprengés az aktuális affektív állapottal interakcióban magyarázta a szomorú irányába mutatott figyelmi torzítást. Következtetések: Eredményeink egyrészt felhívják a figyelmet arra, hogy a nem fontos moderátor tényező a rumináció összetevői és az érzelmi feldolgozás közötti összefüggésnek. Továbbá az eredmények arra is rámutatnak, hogy nemcsak a negatív hangulat lehet hatással a kognitív feladat teljesítményére, hanem a pozitív affektusok alacsony szintje is. Támogatók: Szabó Edinát az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3-III-ELTE-346 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatja. Nemzeti Agykutatási Program, 2017-1.2.1-NKP-2017-00002 Magyar Tudományos Akadémia és Nemzeti Agykutatási Program (MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, KTIA_NAP_13-2-2015-0001) MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

Kulcsszavak: rumináció, figyelmi folyamatok, nemi különbségek, állapot

Társas rumináció a párkapcsolatban

Reinhardt Melinda[1], Kökönyei Gyöngyi[1,2,3]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[3] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest

Háttér, célkitűzések: A társas rumináció vagy más néven ko-rumináció a problémák repetitív és passzív, azaz ismétlődő, de megoldásra mégsem törekvő megbeszélése egy közelálló személlyel (Rose, 2002). A rumináció itt társas helyzetben jelenik meg (pl. barátok, anya-gyermek között), ami egy érdekes kettősséget eredményez: a rágódással összekapcsolódó depresszív tendenciák és a kapcsolati elégedettség egyaránt magas voltát, amiben nemi különbségek is megjelennek (Davidson et al., 2014). Ugyanakkor ezek az összefüggések egy az egyben nem érvényesek párkapcsolati szinten (pl. Calmes és Roberts, 2008). Vizsgálatunkban romantikus kapcsolatban élő párok ko-ruminatív stílusát elemeztük a párkapcsolat észlelt minősége, a kötődés és a mentális egészség tükrében. Módszer: 77 pár (n=154) vett részt a vizsgálatban, a férfiak átlagéletkora 27,25 év (s=8,18), a nőké 24,94 év (s=7,19) volt. A ko-ruminációt (saját, a pár és közös problémán) a Rose-féle Ko-Rumináció Kérdőív (Rose, 2002) módosított változatával (Waller és Rose, 2010), a pár kötődésének jellemzőit az ECR-RS (Fraley, 2011) kérdőívvel, a párkapcsolat működését az Olson-féle Coping és Stressz Profil Pár Profiljával (Olson et al., 1991) mértük. Felmérésre kerültek továbbá a szorongás és a depresszív tünetek, valamint a szubjektív jóllét is. Eredmények: Annak fényében, hogy a pár mely tagjának a problémáján vagy közös problémán történik az együttes rumináció, más-más mintázat jelent meg a magyarázó tényezők körét tekintve. Többszörös lineáris regresszióelemzéssel kimutattuk, hogy a saját problémán való együttes rumináció a párkapcsolatban megélt kötődés erősségétől, valamint a kapcsolat rugalmasságától függ. A közös problémán való rágódást szintén jól magyarázta a kapcsolati rugalmasság, azaz az, hogy a tagok szerepe és a párkapcsolati „szabályok” mennyire változtathatók. Mind a három feltétel alapvető bejósló tényezője az egyéni ruminatív hajlam, valamint a nem: a pár nőtagjai fontosabb szerepet tulajdonítanak a problémák együttes megvitatásának. Az életkor, a mentális egészség és a kapcsolati minőség olyan dimenziói, mint a problémamegoldás, a kommunikáció nívója vagy a kapcsolattal való elégedettség nem voltak

befolyással a pár szintű ko-ruminációra. Megvitatás: A párkapcsolatban megjelenő, a problémákon való együttes rágódás legfontosabb kapcsolati szintű befolyásoló tényezője a kapcsolatban megélt rugalmas szerep-, és feladatváltás lehetősége. Mindez felveti, hogy az együttes ruminációt teret enged a kapcsolat újrarendezésének, visszahat a flexibilis szerep-, és szabályalakításra. A korábbi, párokat a ko-ruminációt tekintetében vizsgáló kutatásokkal összhangban, mintánkban is kimutattuk a depresszív tünetek függetlenségét az együttes ruminációt folyamatától. Ugyanakkor a depresszív tünetképzést megalapozó folyamatok közül a ruminációt, melyben női túlsúly jelentkezik, jelentős hatással van a ko-ruminációt felerősödésére a párkapcsolatban.

Kulcsszavak: ko-ruminációt, párkapcsolat, kapcsolati minőség és funkciók, mentális egészség

Kriminálpszichológia

Sz55

Szervező(k): **Magi Anna[1], Rozsnyik Borbála[1], Varju Nóra[1], Ivaskevics Krisztián[2], Haller József2, Demetrovics Zsolt[1], Kökönyei Gyöngyi[1]**

1 ELTE Pszichológiai Intézet
2 NKE Rendészeti Magatartástudományi Intézet, Kriminálpszichológia Tanszék

Vitavezető: **Szabó Judit** - OKRI

A szimpózium célja/jelentősége: Magyarországon egyre nagyobb népszerűségnek örvend a kriminálpszichológia, mindemellett továbbra is egy viszonylag elhanyagolt terület. Jelen szimpózium első három előadása egy hazánkban folyó, pszichopátiával kapcsolatos kutatássorozat első eredményei köré szerveződik. Az első két előadás a pszichopátia, mint konstruktum empirikus definiálására törekszik szakértői értékelések és önjellemzések alapján, míg a harmadik előadás ezen túllépve a pszichopátiás vonások által különböző foglalkozási csoportok körében felállítható profilok, illetve ezek proszociális viselkedéssel mutatott kapcsolatai bemutatására vállalkozik. A szimpózium végén kicsit kilépve a kutatások közvetlen köréből hallhatunk egy áttekintést a kriminálpszichológia legnagyobb érdeklődésre számot tartó ágáról, a bűnügyi profilalkotásról. A szimpózium struktúrája: 1. előadás: Pszichopátiás vonások – A CAPP tünetek prototípus-elemzése különböző magyar mintákon. 2. előadás: Ki is a pszichopata? A CAPP (Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata) önbeszámolós változatának konstruktum-validitása. 3. előadás: Speciális populációs profilok meghatározása pszichopátiás vonások mentén és azok kapcsolata a proszocialitással. 4. előadás: Bűnügyi profilalkotás: nemzetközi gyakorlat és tudományos háttér napjainkban. A szimpózium az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült. Az előadások elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (K111938, KKP126835).

Kulcsszavak: pszichopátia, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata, CAPP, prototípus-elemzés, konstruktum-validitás, félelemnélküliség, proszociális viselkedés, bűnügyi profilalkotás, elkövetői profilalkotás, tudományos és gyakorlati megközelítések

Előadások

Pszichopátiás vonások – A CAPP tünetek prototípus-elemzése különböző magyar mintákon

Rozsnyik Borbála, Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi, Magi Anna, - ELTE, Pszichológiai Intézet

Az utóbbi években a pszichopátia vizsgálatában egyre elterjedtebb mérőeszközzé vált a CAPP (Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality; Cooke, Hart, Logan & Michie, 2012). A korábban elterjedt módszerekhez hasonlóan (például PCL-R; Psychopathy Checklist Revised; Hare, 1991, 2003) a CAPP nem önjellemzésen, hanem szakértői jellemzéseken alapul. A CAPP elsősorban nem az antiszociális viselkedési megnyilvánulásokra, hanem a pszichopátiás személyiségvonásokra fókuszál: hat domaint vizsgál (Kötődés, Viselkedés, Kognitív, Dominancia, Érzelmi és Szelf), amelyeket 33 tétel segítségével mér. Jelen tanulmányban a CAPP magyar változatának konstruktum-validitását vizsgáljuk a prototípus-elemzés módszerével. Módszer: Vizsgálatunk mintáját (50 fő) a mentális egészséggel foglalkozó szakemberek (addiktológiai szakemberek, pszichológusok, pszichológus hallgatók) teszik ki. Jelen vizsgálatunk a nemzetközi protokoll előírásai szerint szakértőket kértünk fel, hogy (a) a CAPP által listázott pszichopátiás tüneteket értékeljék egy 7 fokú Likert skálán, hogy azok milyen mértékben tipikusak a zavarra nézve a szakértők személyes meglátása szerint, illetve (b) a tulajdonságok mentén egy adott személy jellemzésére kértük őket. Eredmények: Átlagok alapján leginkább tipikus jellemzőként a szakértők az énközpontúságot, a manipulativitást, illetve a bűntudat és az empátia hiányát értékelték a szakértők, legkevésbé tipikusnak pedig az öröm, a tervezés és a koncentráció hiányát. Konkrét személyek értékelése során a legkiemelkedőbb tünet az egyediség érzése és az énközpontúság jelent meg, míg legkevésbé a tervezetlenséget tapasztalták a szakértők. Férfiakra vonatkozóan az énközpontúság volt a legerősebben és a tervezetlenség hiánya a legkevésbé megjelenő tünet, nők esetében az egyediség érzése jelent meg legerősebben, míg az érzelmi mélység hiánya legkevésbé. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült. Az előadások elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (K111938, KKP126835).

Kulcsszavak: pszichopátia, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata, CAPP, prototípus-elemzés

Ki is a pszichopata? A CAPP (Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata) önbeszámolós változatának konstruktum-validitása

Magi Anna, Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi - ELTE,Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az utóbbi évtizedben számos törekvés történt a pszichopátiás személyiség olyan értelmezési keretének felállítására, mely képes a zavar szerteágazó megjelenési formáit és definícióit magába foglalni (Cooke, Hart, Logan, & Michie, 2012; Patrick, Fowles, & Krueger, 2009; Skeem, Polaschek, Patrick, & Lilienfeld, 2011). Ezek közé tartozik a Cooke és munkatársai (2012) által kifejlesztett CAPP modell (Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata), mely tüneteken keresztül, személyközpontúan ragadja meg a zavart oly módon, mely lehetőséget ad azok időben történő változását is megragadni. A modellre épített mérőeszközök 6 domainbe (Kötődés, Viselkedés, Kogníció, Dominancia, Érzelmek, Szelf) sorolva 33 pszichopátiás tünetet és ezeken felül 9 kontroll tünetet tartalmaznak. Jelen előadás a modell konstruktum-validitását vizsgálja annak ellenőrzésével, hogy a tradicionális teljes személyiségműködésre, illetve a zavar specifikus működéseire vonatkozó elméletek mennyire jeleníthetőek meg a CAPP önbeszámolós mérőeszköze által

nyújtott keretek között. Módszer: Jelen előadás adatait az általános lakosság körében elektronikusan (N=659), felsőoktatási hallgatók körében (N=137) pedig részben online, részben offline önkitöltős kérdőív segítségével gyűjtöttük a CAPP modell önbeszámolós mérőeszközével. Eredmények: Az előadás során bemutatjuk, hogy a CAPP modellel összevetve az milyen mértékben és funkcionalitással képezi le a klasszikus Hare-féle Psychopathy Checklist-revised (Hare, 2003) 2 faktoros (affektív-interperszonális/szociális deviancia), a Patrick és munkatársai (2009) által felállított 3 faktoros (vakmerőség/gonoszság/gátolatlanság), a szintén az utóbbi évtizedben kialakított 4 faktoros (antagonizmus/gátolatlanság/érzelmi stabilitás/nárcizmus; Lynam et al., 2011) modellt, illetve az általános személyiségleíró modellek közül az 5 faktoros modellt (Lynam & Miller, 2015). Az elemzések leginkább az eredeti 6 alfaktoros megoldás bifaktoros modelljét támogatják, mely lehetővé teszi a pszichopátiás vonások együttesen történő vizsgálatát is. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült. Az előadások elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (K111938, KKP126835).

Kulcsszavak: pszichopátia, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata, CAPP, konstruktum-validitás

Speciális populációs profilok meghatározása pszichopátiás vonások mentén és azok kapcsolata a proszocialitással

Varju Nóra, Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi, Magi Anna - ELTE, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az utóbbi években számos kutatás vizsgálta azon feltevést, mely szerint bizonyos pszichopátiás vonások megléte a társadalom számára alapvetően hasznos viselkedésekben is manifesztálódhat (Lykken, 1995), illetve hogy a félelemnélküliség kapcsolatba hozható például a hősiesség különböző formáival (Lykken, 1982). A pszichopátiás vonások pozitív kimenetelt ígérő profilja eltérő lehet azon foglalkozási populációk esetén, melyek körében korábbi vizsgálatok a félelemnélküliség magasabb szintjét állapította meg, azaz a vezető pozíciót betöltők és a magas kockázatú foglalkozást űzők körében (Lilienfeld, Latzman, Watts, Smith, & Dutton, 2014), így ezen információk segítségével hatékonyabbá válhat az ideális jelöltek megtalálása és kiválasztása. Jelen előadás célja ezen profilok felvázolása vizsgálatunk előzetes adatai alapján, illetve a profilok és vonások proszociális viselkedéssel mutatott kapcsolatának vizsgálata. Módszer: Az adatokat az általános lakosság körében elektronikusan (N=659), felsőoktatási hallgatók körében (N=137) pedig részben online, részben offline önkitöltős kérdőív-battéria segítségével gyűjtöttük. Jelen előadás során a pszichopátiás vonások mérésére a Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata (CAPP, Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality; Cooke, Hart, Logan és Michie, 2012; 6+1 domain: Kötődési, Viselkedéses, Kognitív, Dominancia, Érzelmi, Szelf, illetve Kontroll), másrészt a pszichopátia Triarchikus (Triarchic Psychopathy Measure, TriPM; Patrick, Fowles és Krueger, 2009; alskálák: Vakmerőség, Gonoszság, Gátolatlanság) és Sötét Hármas (Short Dark Triad, SD3; Jones és Paulhaus, 2013; magyarul Birkás, Láng, Meskó, 2014; alskálás: Nárcizmus, Machiavellizmus, Pszichopátia) modelljeire épülő mérőeszközöket alkalmaztuk. A proszociális viselkedés mérésére Aggressive and Prosocial Behavior Questionnaire (APBQ, Boxer, Tisak és Goldstein, 2004; magyar: Galambos és Kökönyei, 2015), az Occupational Hardiness Questionnaire (Moreno-Jiménez, Rodríguez-Muñoz, Hernández & Blanco, 2014) és az Activity Frequency Inventory (AFI; Lilienfeld, 1998) eszközöket használtuk. Eredmények: Az előadás során bemutatásra kerülnek a különböző foglalkozási csoportok profiljai a pszichopátiás vonások mentén a CAPP, a TriPM és az SD3 alapján, illetve azok proaktív és reaktív proszociális, valamint altruista viselkedéssel (APBQ), hősiességgel (AFI) és munkahelyi elköteleződéssel, kontrollal és a kihívásokkal való megküzdéssel mutatott kapcsolatai. A felsővezetői pozíciót betöltők statisztiakailag jelentősen magasabb pontszámot értek el a Vakmerőség és a Triarchikus modell összpotszámában, valamint a CAPP kognitív

domainjében is. A hallgatók a proaktív antiszociális viselkedésben értek el a beosztotti státuszú csoporthoz képest jelentősen magasabb eredményt, míg a Sötét Hármas Nárcizmus és Pszichopátia alskálán a beosztotti csoport jelentősen alacsonyabb értékeket mutatott az összes többi csoporthoz képest. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült. Az előadások elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (K111938, KKP126835).

Kulcsszavak: pszichopátia, félelemnélküliség, proszociális viselkedés

Bűnügyi profilalkotás: nemzetközi gyakorlat és tudományos háttér napjainkban

Ivaskevics Krisztián[1], Haller József[1,2]

1 NKE,Rendészeti Magatartástudományi Intézet, Kriminálpszichológia Tanszék
2 MTA, Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet, Magatartás Neurobiológiai Osztály

Bár több különböző definíció is született rá, általánosságban bűnügyi, vagy elkövetői profilalkotás alatt egy olyan folyamatot értünk, mely során az adott szakember egy ismeretlen elkövető pszichológiai és demográfiai karakterisztikáit igyekszik bejósolni az általa elkövetett bűncselekmény helyszínéből kinyerhető információk alapján ezáltal pedig segít a nyomozóhatóságnak leszűkíteni a gyanúsítottak körét. A bűnügyi profilalkotás hazánkban egyre növekvő népszerűségnek örvend mind rendészeti, mind viselkedéstudományi berkekben, azonban viszonylag kevés tudomásunk van arról, hogy milyen különböző tudományos és gyakorlati megközelítései vannak. Az előadás során áttekintésre kerül a profilalkotás múltja, jelene és potenciális fejlődési irányai. Célja, hogy bemutassa a bűnügyi profilalkotás gyakorlati megközelítéseit, a létjogosultságát meghatározó elméleti alapjait, valamint az azokat megerősítő, vagy épp cáfoló empirikus kutatásokat. Ezen felül kitekintést adunk olyan tudományos lehetőségekre (például gépi tanulás), amelyekkel a profilalkotás megbízhatóságát és pontosságát tudományos eszközökkel növelni lehet.

Kulcsszavak: bűnügyi profilalkotás,elkövetői profilalkotás,tudományos és gyakorlati megközelítések

A térértelmezés kortárs trendjei a környezetpszichológiában

Sz56

Szervező(k): **Dúll Andrea[1,2]**

[1] ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológia Tanszék
[2] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Vitavezető: Lippai Edit - ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológia Tanszék

A technológia fejlődésével a mindennapi környezeteink újabb felületekkel, virtuális terekkel bővülnek, amely folyamat magában hordozza az elvárások és a terek újraértelmezésének változását is. Szimpóziumunkban az otthonunkon kívül leggyakrabban használt mezokörnyezetek (munkahely, iskola, fogyasztási terek) hazai mintákon történt vizsgálatairól számolunk be – ezáltal körképet kapunk a környezetpszichológiában jelenleg használt sokszínű vizsgálati módszerekről is. Az eredményekből úgy tűnik, hogy mind a három helyszín-típus esetében kiemelt fontosságúnak tartották a válaszadók a környezet minőségének szerepét: a munkahelyekre irányuló kutatásban a vizsgálati személyek elsősorban higiénés tényezők, esztétikai szempontok

mentén jellemezték a kiváló és motiváló munkahelyi környezetet (1); az edukációs környezet esetében az iskolaépület presztízse és a benne működő iskola, mint intézmény fontossága között is kapcsolat feltételezhető a kapott válaszok alapján (2); a fogyasztási terek valós és virtuális világában pedig a tér használhatóságával való folyamatos törődés képezi a vásárlási élmény fenntartásának alapját. Szimpóziumunk megvitatja a fenti eredményekhez vezető kutatási stratégiák szerepét és további kérdéseket vet fel a szociofizikai környezetek környezetpszichológiai vizsgálataival kapcsolatban – különös tekintettel arra, vajon miért került kevesebb hangsúly a fenti eredményekben a társas aspektusok hatására a környezeti élményekben.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, motiváció, identitás

Előadások

Az iroda fizikai környezete, mint fő motivátor – tévút vagy a jövő lehetősége?

Frankó Luca[1], Dúll Andrea[2]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Napjainkban általános HR probléma a fiatal szakemberek bevonzása, hosszú távú megtartása, motiválása. Erre a kihívásra egyfajta válaszként az irodák fizikai környezete is bekerült a munkahelyi ösztönzők közé: az elmúlt 10 évben egyre több pénz és figyelem jut az irodai terek kialakítására, a használt eszközök beszerzésére. Kérdés azonban, hogy mindez tud-e valódi motivációként szolgálni a munkavállalók számára. Herzberg et al. (1959) klasszikus, két tényezős motivációs elméletében a fizikai környezeti megoldásokat teljes egészében a higiéniás tényezők sorába tette. Az elmélet szerint a fizikai környezeti hiányosságok elégedetlenséget szülnek, viszont az önmagában nem ösztönző, ha minden feltétel biztosított. Felmerül azonban a kérdés, hogy az elmúlt 60 év változásainak tükrében mennyire érvényes még ez a besorolás, illetve, hogy a fizikai környezet vonatkozásában mi számít alapvetésnek és léteznek-e valódi motivátorok? Ennek vizsgálatához Herzberg elméletét Maslow motivációs teóriájával kombináltuk. Egy kevert módszertanú kutatásban multinacionális vállalatok nagy nyitott terű irodáiban dolgozóktól kérdeztük meg, számukra milyen a kiváló munkahelyi környezet. A vizsgálatban 13 szervezet vett részt. Jelen előadásban 6 szervezet 195 munkatársa 561 válaszának elemzését és az ehhez kialakított kódrendszert mutatjuk be. A válaszokat két szempont mentén kódoltuk (1) a fizikai vagy a szociális környezetre reflektálnak-e, illetve (2) Maslow 7 szintű motivációs piramisában helyeztük el a kapott tartalmi elemeket. Az eredmények szerint a 15 leggyakrabban említett válasz közül 14 a munkahely fizikai környezetére (is) vonatkoztatható, a maslow-i besorolás mentén pedig a legtöbb esetben a fiziológiai és a biztonsági szükségletekre vonatkozó válaszokat kaptunk (pl. „fényes” – 70 említés, „tiszta” – 45 említés, „megfelelő hőmérsékletű” – 40 említés). A toplistába két esztétikai – színekre utaló – szükségleti elem került: a „zöld” (14 említés) és a „színes” (12 említés) tartalmak. Az eredmények azt mutatják, hogy a megkérdezettek alapvetően higiéniás tényezők mentén írják le a kiváló munkahelyi környezetet, motivátorként elsősorban esztétikai szempontok jelennek meg. A gyakorlati szakemberek számára fontos üzenet tehát, hogy míg a munkavégzés zavartalanságának maximális biztosítása a mai napig nem evidencia a munkahelyeken, ezzel szemben markáns elvárás a munkavállalók részéről. Motiválni csak ezeknek az alapvető feltételeknek a biztosítását követően, elsősorban esztétikai szempontok mentén lehet és érdemes. Mindez az irodai személy-környezet kapcsolatokat új megvilágításba teszi.

Kulcsszavak: irodai környezet, nyitott terű iroda, motiváció, HR

Iskolapélda - A budapesti piarista gimnázium szociofizikai környezete a diákok fényképein reprezentálva

Somogyi Krisztina[1], Dúll Andrea[2,3]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
[3] BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A 2017 tavaszán a Budapesti Piarista Gimnáziumban elindított kutatás fókusza, hogy az iskola hogyan támogatja a társas kapcsolatok kialakulását és a közösségi életet, illetve az épület és terei milyen szerepet játszanak a diákok identitásában. A feladat: Az iskola hallgatói 12-19 év közötti fiúk, akik saját okostelefonjukkal fotózták iskolájukat. Két feladat közül választhattak a képkészítés során: egy hangsúlyozottan „szubjektív" nézőpontra, és egy „objektív", az épületet jól reprezentáló nézetre voltunk kíváncsiak. (A) A szubjektív nézet előhívására arra kérdeztünk rá, hogy mi tetszik a diáknak, hol érzi jól magát, mi a kedvenc helye? (B) Az „objektív" kép készítése kapcsán arra szólítottunk fel, hogy az iskola és a környék bemutatását úgy készítse el, hogy idegenek felismerjék az iskolát, mondjuk, a honlapon megjelenítve. A diákok az anyagot egy erre a célra létrehozott emailcímre küldték el: összesen 385 kép érkezett, be, ebből 374 kép került be a kutatásba. A folyamatot az iskola rajztanára és igazgatója segítette, velük és az épület építészével a képanyag kapcsán értelmező beszélgetések készültek. Feldolgozási szempontok, elemzés: A képeket az ábrázolt fő téma és a megjelenő helyszín alapján kódoltuk (tartalomelemzés) és a látottakat többféle dimenzió alapján értelmeztük. Vizsgáltuk, hogy a képek mennyire fejeznek ki személyes üzenetet, jelentést. Néztük az emberek és személyes tárgyak jelenlétét a képeken. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a közösségi terek közül melyek kerülnek reprezentálásra, hol érzékelhető helykötődés. Összességében vizsgáltuk, hogy az építészeti elképzeléshez képest a kapott fotók milyen alternatív, szubjektív élményképet mutatnak az iskoláról. Eredmények: A képanyag elemzése egyfelől visszaigazolja azokat a korábbi kutatásokat, amelyek az épület presztízse és az iskola fontossága között kapcsolatot feltételeznek. A fotóanyagnak mentális térképként való értelmezése, tehát annak a feltételezése, hogy a pszichológiai szempontból fontos, jelentésteli helyek ábrázolódnak a beadott fotográfiákon, támogatja egy saját kép kirajzolódását az iskoláról. Ennek határai és hangsúlyai nem egyeznek meg az iskola fizikai terével és maga a kép egyszerre artikulálja a szociofizikai környezet sajátosságait és hiányosságait. A Piarista Gimnáziumban a diákok által elvégzett fotózás és annak értelmezése beágyazódik egy tágabb kutatásba, amelynek célja a középiskola épületéhez kapcsolódó személyes élmény megértése, a „térlaikus vs. térszakértő" nézetek (Dúll, 2017) különbözőségének megértésére.

Kulcsszavak: középiskola, vizuális narratíva, identitás, mentális térkép, proxemika, helykötődés

Tapasztalati és materiális termékek online fogyasztásának hatása a jóllétre

Kiss Orhidea - ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológiai Tanszék

A bennünket körülvevő valós és virtuális terek használata, a velük való interakció ma már több, mint egy ergonómiai értelemben vett tér használhatóságával való törődés, a fogyasztást, a használatot, az interakció kezdeményezését és fenntartását ma már a fogyasztói élményhez is kapcsolják a web. 2.0 beköszöntése óta (Izsó, In Leiszter, 2011). A virtuális terek tartalmának fogyasztása kapcsán is felmerül a Homo Sapiens Oeconomicus fogyasztói modellben a jóllét kérdése, ami laikus felfogás szerint nem más, mint: az élmény megtapasztalása, a negatív tapasztalatok elkerülése, az én-fejlődés és a hozzáadott érték érzete. Az első két jellemző az előzetes kutatások szerint a Szubjektív jóllét érzéséhez kapcsolódik (SWB), és kiderült, hogy e jóllétben inkább élmény-fókuszú hedonikus-orientált összetevők vesznek részt. A második két

jellemző a Pszichológiai jólléthez kapcsolódik (PWB), ez pedig az érték- és jelentésfókuszú eudaimonikus-orientált összetevőkkel mutat együttjárást. Egyre fontosabb lett a jóllét e két komponense közötti különbségtétel (Ryen és Deci, 2001, McMahan, Renken, Kehn, at al, 2013 alapján). A kutatás célja megvizsgálni, hogy a materiális és az experienciális vásárlásnak milyen az aránya az online térben a hagyományos vásárlási feltételhez képest. Az Experienciális Vásárlási Tendencia Skála (EBTS) (Howell és mtsai., 2013) és a Boldogság Orientáció Skála (Értelemkereső, Áramlatkereső, Élvezetkereső attitűd - Peterson és mtsai., 2005) alkalmazása mentén pedig arra szeretnék fényt deríteni, hogy melyik típusú vásárlás jósol be magasabb szubjektív/pszichológiai jóllétet (Guevarra és Howell, 2014). A mintánkban online és hagyományos vásárlókat vizsgálunk a fenti kérdések mentén. A kapott eredmények alapján az online vásárlási térben megvalósuló vásárlás sajátosságait körvonalazzuk, továbbá ennek a fogyasztói jólléthez való, hagyományos tértől eltérő viszonyát. Tisztázzuk a vásárlásból adódó jóllét jelentését a virtuális térben, és azokat a motivációs alapokat, melyek az interakció módját meghatározzák. Az online tér sajátosságából adódóan a termékek, szolgáltatások széles spektrumát felkínálva kattintásnyi távolságra helyezi az érték- és jelentéstartalmú termékeket, ezért izgalmas összehasonlítást kínál a haszonelvű-hedonikus-eudaimonikus megközelítés-alapú vizsgálat.

Kulcsszavak: fogyasztói jóllét, hedonikus motivációk, eudaimonikus motivációk, online fogyasztás

A felsőoktatási lemorzsolódás háttértényezői és befolyásolási lehetőségei: lemorzsolódás kutatások az ELTE-n

Sz57

Szervező(k): **Bolló Henrietta, Czakó Andrea,** - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Vitavezető: **Felvinczi Katalin** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A felsőoktatási lemorzsolódás Európa és világszerte tapasztalható jelenség, melynek érdemi befolyásolásához a jelenség háttértényezőinek alapos megismerésére és a lehetséges beavatkozási pontok ennek alapján történő befolyásolására lenne szükség. Számos kutatás tett már az eddigiekben is kísérletet arra, hogy a tanulmányi adminisztrációs rendszer (NEPTUN) adatainak elemzése révén határozza meg a döntő jelentőségű tényezőket, valamint a problémakezelése szempontjából leginkább releváns beavatkozási pontokat. Továbbá néhány olyan vizsgálat is ismertes, melyek a tanulmányi adminisztrációs adatokon túl a hallgatók képzéssel és saját karrier motivációikkal, valamint én-hatékonyságukkal kapcsolatos adatok elemzését is célul tűzte ki, annak érdekében, hogy pontosabban képet lehessen alkotni e két tényező csoport relatív szerepével összefüggésben a lemorzsolódási döntés meghozatalában. A szimpózium során az ELTE különböző karain és szervezeti egységeiben az utóbbi években zajlott kutatásokról adunk számot, valamint bemutatjuk annak a kutatásnak a körvonalait, amelyet az EFOP-3.4.3-16-2016-00011 jelű „A felsőoktatás hozzáférhetőségének javítása, komplex, fenntartható tanulástámogatási környezet kialakítása, az oktatás innovatív megújítása az elte telephelyein” című projekt keretében folytatunk az ELTE valamennyi karának a részvételével.

Kulcsszavak: lemorzsolódás; lemorzsolódási döntés; pszichológiai háttértényezők; tanulmányi tényezők

Előadások

Lemorzsolódás alapszakokról az elektronikus tanulmányi rendszer tükrében

Vincze Szilvia - ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Szombathely

Az eddigi kutatások alapján a korai iskolaelhagyásnak, a lemorzsolódásnak számtalan rendszerszintű, negatív hatása van (Lukács és Sebő, 2015), ezért az Európai Bizottság 2020-ig szóló stratégiájában célul tűzte ki az oktatási rendszerből történő lemorzsolódás csökkentését. (Európa 2020, 2010) A lemorzsolódás az egész oktatási rendszerben jelenlévő jelenség, amely „az iskolakötelezettség fennállása alatt (…) viszonylag jól nyomon követhető és kezelhető", azonban az „iskolakötelezettség megszűnését követően, (…) a felsőfokú tanulmányok idején" átalakult, „mintegy »magánüggyé«" vált. (Molnár, 2011. 3. o.) A 2020-ig szóló stratégiának a 30-34 éves korosztály körében a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők arányának növekedése célkitűzésével (Európa 2020, 2010) összekapcsolódva az egyik út lehet az ún. felsőoktatási tanulmányokból történő korai kimaradás (Unger, Wroblewski és Latcheva és mtsai, 2009) sajátosságainak megismerése és megelőzése. Ezt felismerve egyre több szakmai írás foglalkozik a probléma különböző aspektusaival (hallgató, felsőoktatási intézmény, állam). Saját kutatásunkban egy – az oktatási folyamat, illetve annak megszakadása szempontjából (oktatás színvonala (pl. módszertan, követelmények), információs rendszer, hallgatói lehetőségek stb.) releváns – a felsőoktatási intézmény szempontjából vizsgáljuk a témát. A vizsgálat célja a lemorzsolódás karakterisztikájának feltárása (okok, megelőző „tünetek", különbségek a sikeresen teljesítők és a kimaradók között). Ennek érdekében az átvétellel, felvétellel, illetve képzésváltással hallgatói jogviszonyba került, nem vendéghallgató, alapszakos hallgatók elektronikus tanulmányi rendszerünkben felelhető adatait elemezzük. A lemorzsolódás fogalmának eltérő megközelítései természetszerűleg jelentősen befolyásolják a lemorzsolódóként definiáltak arányát (A felsőoktatás átalakításának stratégiai irányai és soron következő lépései, 2013), ezért a kutatásunkhoz közel álló vizsgálathoz (Stéger, 2015) hasonlóan határozzuk meg a lemorzsolódókat. Az elektronikus tanulmányi rendszerből adatbázist készítünk, amely 2006-tól 2017-ig tartalmazza a fent nevezett hallgatókra vonatkozó, releváns adatokat, amelyeket leíró és matematikai statisztikai módszerekkel elemzünk. Feltételezésünk szerint szignifikáns különbségek mutathatók ki a tanulmányi kötelezettségeket teljesítők és a lemorzsolódók között olyan változók mentén, mint amilyen például a kampusz lakhelytől való távolsága, a tagozat, a tanulmányi átlag. A kutatás várható eredményei: a lemorzsolódás általános, illetve szakonkénti sajátosságainak feltárása. Elméleti és gyakorlati jelentősége: a lemorzsolódás intézményenkénti vizsgálatának relevanciája; az elektronikus tanulmányi rendszerek hasznosíthatósága a lemorzsolódás megelőzésében, illetve követésében; a hallgatói szolgáltatások rendszerének fejlesztési lehetőségei.

Kulcsszavak: lemorzsolódás, természettudományi, műszaki, bölcsész szakok, elektronikus tanulmányi rendszer

A Felsőoktatási Bennmaradási Kérdőív kidolgozása

Bolló Henrietta, Czakó Andrea - ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Szombathely

Az egyetemi lemorzsolódás kutatásában elterjedt annak ellentettjét, a felsőoktatási bennmaradást és háttértényezőit vizsgálni. Ezeknek a motivációknak az ismerete hozzájárul ahhoz, hogy megtudjuk, milyen tényezők segítik elő azt, hogy a hallgatók ne szakítsák meg elkezdett képzéseiket, ezáltal gyakorlati jelentőségük is kiemelten fontos. Jelen kutatásban Tinto (2012) elméletéből kiindulva alakítottuk ki a Felsőoktatási Bennmaradási Kérdőívet. A kutatásban 644 egyetemi hallgató vett részt. Az adatelemzés során a mintát két részre bontottuk és az egyik felén feltáró, míg a másik felén megerősítő faktorelemzést végeztünk. Mindezek alapján 6 faktort kaptunk: (1) Lemorzsolódási intenció; (2) Saját teljesítménnyel kapcsolatos elvárások; (3)

Elvárások átláthatósága; (4) Társas bevonódás; (5) Egyetemi/tanulmányi bevonódás és (6) Oktatói támogatás. A kérdőív alkalmasnak bizonyult a lemorzsolódási szándék mérésére, ezáltal fontos építőeleme lehet jövőbeni kutatásoknak. Ezentúl rávilágít arra is, hogy a felsőoktatásban milyen beavatkozási pontok vannak, melyek motiválhatják a hallgatókat arra, hogy tanulmányaikat sikeresen és elégedetten végezzék el.

Kulcsszavak: egyetemi bennmaradás, lemorzsolódás, felsőoktatási motivációk

A felsőoktatási lemorzsolódási intenciókat bejósló pszichológiai változók

Czakó Andrea[1], Bolló Henrietta[1,2]

1 ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
2 ELTE PPK Pszichológia Intézet

Egy korábbi, a felsőfokú képzés félbehagyására irányuló szándék hátterének feltárására irányuló vizsgálatunk megerősítette, hogy az egyetemi/tanulmányi bevonódás a lemorzsolódási intencióval közvetlen kapcsolatban áll. Jelen kutatásunkban a korábbi eredmények bázisán azt a célt tűztük ki, hogy feltárjuk egy magyarországi felsőoktatási intézményben a Tinto (2012) által megfogalmazott felsőoktatási bennmaradási faktorok, az egyetemi motivációk, a hallgatói háttér, illetve egyes, a tanulmányok végzésével kapcsolatosan relevánsnak gondolt pszichológiai változók kapcsolatát a lemorzsolódási szándékkal. A felmérés során az általunk kidolgozott Felsőoktatási Bennmaradási Kérdőív mellett az Egyetemi Motivációs Skálát (Academic Motivation Scale, AMS) (Vallerand és mtsai., 1992; Vallerand, Blais, Brière, & Pelletier, 1989), a Rövid Állhatatosság Skálát (Duckworth & Quinn, 2009), az Észlelt Tanulási Kompetenciák Skálát (PCL) (Williams, Freedman, & Deci, 1998), az Élettel Való Elégedettség Kérdőívét (Satisfaction with Life Scale) (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985), a képzéssel való elégedettséget mérő itemeket, valamit a szocioökonómiai háttér becslésére alkalmas változókat használtunk. A vizsgálatban összesen 644 fő vett részt, valamennyien az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatói, 23,6%-uk férfi (125 fő), 76,4%-uk nő (404 fő). Strukturális egyenlet modellezés módszerét alkalmazva a változók közötti kapcsolat feltárására, azt találtuk, hogy a lemorzsolódás szándékot közvetlenül legerősebben az amotiváció állapota – a tanulmányokra vonatkozó intrinzik és extrinzik motivációk együttes hiánya – jelezte előre, és a tanulmányi/egyetemi és a társas bevonódás faktorai is elsősorban ezen keresztül álltak kapcsolatban a képzés félbehagyására irányuló szándékkal. Jelentős változónak bizonyult a képzéssel való elégedettség is, ami közvetlenül is, de a bevonódás faktorokon keresztül közvetett kapcsolatban is bejósolta a lemorzsolódási intenciót. Az oktatói támogatás észlelt erőssége, a képzéshez kapcsolódó elvárások átláthatósága, valamint a saját teljesítménnyel kapcsolatos elvárások az egyetemi/tanulmányi bevonódáson keresztül álltak kapcsolatban a lemorzsolódási szándékkal. Az állhatatosság, az észlelt tanulási kompetenciák, az intrinzik motivációk mértéke közepes erősségű kapcsolatban volt a lemorzsolódási szándékkal, illetve az egyetemi bevonódással. Csak gyenge kapcsolatot találtunk az élettel való elégedettséggel. A lemorzsolódási szándékot meglepő módon nem befolyásolták a hallgató szocioökonómiai háttérváltozói (nem, anyagi helyzet, lakóhely településtípusa).

Kulcsszavak: lemorzsolódás, felsőoktatás, bevonódás, amotiváció

Lemorzsolódás kutatás és beavatkozás fejlesztés az ELTE Informatikai Karán

Takács Rita - ELTE Informatikai Kar ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Az egész felsőoktatásra vonatkozóan jelentős problémát okoz a lemorzsolódás magas aránya. Általános tendencia, hogy a képzés előírt idején belül a hallgatók nem végzik el a szakot, aminek a háttérében többféle ok is felmerülhet. A lemorzsolódás kutatásokban fókuszba kerülnek az egyes szakterületek eltérő jellemzői. A programozó-hallgatók érintettsége nagyobb a többi szak hallgatóinál, ezért az ELTE Informatikai Kara speciális program keretében foglalkozik segítésükkel és a jelenség kutatásával. Fontos tény, hogy hallgatóink kevesebb, mint fele szerez diplomát, aminek háttértényezőit érdemes feltárni és segíteni. Több évre visszamenően rendelkezésre állnak olyan tantárgyi adatok, amik pontosan mutatják, hogy milyen elérési utakon diplomázott sikeresen a hallgató vagy hagyta el a képzést. Az elemzések során vizsgáljuk az egyéni teljesítési utakat, ezeket összehasonlítva következtetéseket vonunk le belőlük és követjük a programozó hallgatók egyetemi pályáját. A kutatás gyakorlati szemléletű alkalmazását felhasználjuk és bizonyos elemekkel új tanulásmódszertani eszközöket fejlesztünk ki, amiket beépítünk az Egyetemi alapozó és tanulásmódszertan kurzusokba. A kutatás célja feltárni a lemorzsolódás hátterében álló lehetséges okokat, valamint azonosítani az intervenció szempontjából azokat a célcsoportokat, amelyek körében érdemi segítséget tudunk nyújtani

Kulcsszavak: lemorzsolódás; szakterületi jellemzők; felsőoktatási sikeresség; intervenció

Új kutatások, nemzetközi és hazai tendenciák a mindfulness területén

Sz58

Szervező(k): **Schlosser Károly Kornél, Fazekas Gábor** - Goldsmiths, University of London; Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Mindfulness és Kontemplatív Egyesület

Vitavezető: **Eisenbeck Nikolett** - Magyar Mindfulness és Kontemplatív Egyesület

A szimpózium különböző mindfulness alapú módszereket és integrált alkalmazásaikat mutatja be a kísérleti, klinikai és alkalmazott pszichológiában, illetve a közéleti és szakmai kibontakozó nemzetközi és hazai tendenciákra és kérdésekre világít rá. Az előadások beszámolót adnak néhány a témában végzett előtanulmányról is, melyek kitérnek a mindfulness hatásmechanizmusára, illetve mindfulness alapú módszerek alkalmazott pszichológiai használatára, úgy mint a szervezet és vezető fejlesztés, élsport vagy az űrhajózás.

Kulcsszavak: mindfulness, tudatos jelenlét, acceptance and commitment therapy, elfogadás és elköteleződés terápia, alkalmazott pszichológia, kísérleti pszichológia

Előadások

Mindfulness és azon túl: A kontemplatív gyakorlás és tudomány integrálásának új trendjei a világban és Magyarországon

Fazekas Gábor, - Magyar Mindfulness és Kontemplatív Egyesület

Ez a prezentáció nem kutatásról szól, hanem átfogó jellegű, a trendekre és tendenciákra próbál rávilágítani. A mindfulness alapú alkalmazások kidolgozásához elsősorban buddhista meditációs gyakorlatok szolgáltak kiindulópontként. A különböző mindfulness módszerek a meditációs gyakorlatokat világnézetileg semleges, szekuláris formában, korszerű pszicho-edukációs

tananyaggal kiegészítve oktatják. A mai nyelvezet révén felfrissített és könnyebben elérhetővé tett gyakorlatok és a korszerű tudás különféle kombinációi az élet számos területén felmerülő kihívások leküzdéséhez kínálnak segítséget. Milyen trendek láthatók ezen a téren a világban? A mindfulness képzések anomáliáinak kiküszöbölésére egyre több országban szakmai irányelveket (Good Practice Guidelines for Mindfulness Teachers, Trainers, Supervisors) fogadnak el. A brit parlament „Mindfulness Összpárti Parlamenti Bizottsága" (Mindfulness All-Party Parliamentary Group) egy 50 oldalas jelentést készített a brit képviselők és a kormány számára. A „Mindful Nation Report" (Tudatos Nemzet Jelentés) javaslatokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy a társadalom mely területein érdemes alkalmazni a mindfulness módszereket. A mindfulness módszerek elmúlt évtizedekben tapasztalt népszerűségéhez közelednek a feltörekvő együttérzés alapú módszerek. Milyen okai vannak ennek a jelenségnek? Egyes buddhista szaktekintélyek egyrészt elismerésüket fejezik ki, másrészt kritikai észrevételeket is megfogalmaznak a mindfulness mozgalom egyes jelenségei kapcsán. Különösen intenzív dialógus bontakozott ki a mindfulness módszerek etikai vonatkozásaival kapcsolatban. Milyen új tendenciák bontakoznak ki Magyarországon? Hazánkban is megindult egy szakmai önszerveződés, mely a magas minőség garantálását, a legjobb módszerek, az új ismeretek továbbadását szolgálják, képzések, konferenciák és egyéb programok szervezése révén.

Kulcsszavak: Contemporary and traditional mindfulness, tudatos jelenlét, együttérzés alapú módszerek, , Good Practice Guidelines, mindfulness szakmai irányelvek, etika a mindfulness alapú alkalmazásokban

A személyes értékekkel való munka növeli a mindfulness hatékonyságát

Eisenbeck Nikolett - Magyar Mindfulness és Kontemplatív Egyesület

Széles körben elfogadott, hogy a mindfulness-alapú beavatkozások hatékonyak a kognitív és érzelmi készségek fejlesztése és az életminőség javítása terén. Azonban az nem világos, hogy pontosan mely módon lehetne még hatékonyabbá tenni ezeket a gyakorlatokat. Az egyik lehetséges hipotézis, amelyet a jelen tanulmány vizsgál, hogy a személyes értékek és személyes jelentés („meaning") hozzáadhat a mindfulness-jellegű gyakorlatok, így a klasszikus minfulness-alapú légzésgyakorlatok eredményességéhez. A kutatás során 63 egészséges egyetemista hallgató véletlenszerűen három csoportba került: (a) mindfulness légzésgyakorlat (Focused Breathing exercise; FB), (b) FB plusz egy személyes értéken és meaningen alapuló protokoll (FB-M) és (c) kontroll gyakorlat. A különböző gyakorlatok előtt és után mérésre került a kognitív teljesítmény (Paced Auditory Serial Addition Task; PASAT-C), illetve a kísérleti alanyok érzelmi állapota. A kontrollcsoporttal ellentétben, mindkét mindfulness csoport esetén a kognitív teljesítmény növekedése és a stressz szintek csökkenése volt megfigyelhető. Ezenkívül az FB-M csoport tagjainak kognitív teljesítménye szignifikánsan jobb volt, mint az FB csoport tagjaié. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy lehetséges a mindfulness-alapú gyakorlatok eredményességének növelése személyes értékeken keresztül. Valószínűsíthető, hogy a személyes jelentéskomponens hozzáadása megnövelte a gyakorlattal kapcsolatos motivációt és a gyakorlat során elsajátított figyelemkontroll készségek átvitelét más életterületekre, jelen esetben a kognitív teljesítményre. Összességében a jelen eredmények különös jelentőséggel bírnak a klinikai gyakorlatban és új kutatási területeket nyithatnak.

Kulcsszavak: mindfulness, tudatos jelenlét, jelentőségteljesség, tartalmasság, személyes értékek

A Brit Paraolimpiai Asztali Tenisz Válogatott tudatos jelenlét és elfogadás és elköteleződés tréning alapú felkészítése a Riói Paraolimpiára

Frank Bond, Schlosser Károly - Institute of Management Studies, Goldsmiths, University of London

Ebben a pre-experimentális tanulmányban egy tudatos jelenlét (mindfulness) elfogadás és elköteleződés terápia (acceptance and commitment therapy, ACT) alapú tréninget használtunk, a Brit Paraolimpiai Asztalitenisz Válogatott (BTTAD) felkészítésére a paraolimpiai játékokra. A BTTAD négy vezetőedzője vett részt a 4x6 órás ACT és mindfulness alapú vezetői tréningen. 360 fokos elemzéssel mértük az edzők vezetői viselkedését (Full Range Leadership model, Bass & Avolio,1994), mely során az edzők önértékelték vezetői magatartásukat, a vezetett sportolók pedig értékelték edzőik vezetői viselkedését. Továbbiakban a teljes csapat pszichológiai jóllétét és pszichológiai rugalmasságát mértük a képzés előtt és után, melyeket a versenyzők aktuális világranglista helyezésével hasonlítottuk össze. Az előkészítő elemzések alapján, annak ellenére, hogy csak a négy vezető edző vett részt a képzésen, a teljes csapat pszichológiai rugalmassága emelkedett, és a vezetők passzív és elkerülő vezetői viselkedése csökkent, tranzakciós és transzformatív vezetői magatartásai pedig javultak. Korábbi tanulmányok (Bond, Hayes, & Barnes-Holmes, 2006; Bond et al. 2010, Bond et al, 2013 stb.) pedig azt bizonyítják, hogy a megnövekedett pszichológiai rugalmasság magasabb teljesítményhez vezet. Bár az olimpia/paralimpia idején a verseny körüli nyomás miatt a sportolók mentális jólléte valamelyest csökkent, mégis a vezetőedzők várakozásán felül, két arannyal és egy bronz éremmel zárták a játékokat. További kvalitatív adatgyűjtés és elemzések várhatóak a csapat teljesítményével kapcsolatban. A tanulmány példaként szolgál arra, miként használható a mindfulness és egy harmadik generációs kognitív-viselkedés terápián (ACT) alapuló tréning az elit sportban, vezetőképzésre és szervezetfejlesztésre.

Kulcsszavak: pszichológiai flexibilitás, acceptance and commitment therapy, elköteleződés és elfogadás terápia, mindfulness, tudatos jelenlét, sport, élsport, teljesítmény, jóllét, szervezetpszichológia, vezető

Újgenerációs kognitív-viselkedéstréningek alkalmazása az űrkutatásban - Hogyan segítheti a kortárs pszichológia a közelgő Hold és Mars missziókat?

Karoly Schlosser, Frank Bond - Institute of Management Studies, Goldsmiths, University of London

A Föld és Mars közötti megteendő távolság a két bolygó keringési pályájának változásától függően ideális esetben egy nagyjából 300 napig tartó út, egy irányba. Hogyan segítheti az empirikusan alátámasztott alkalmazott pszichológia a hosszú ideig tartó űrutazásokat? A harmadik generációs kognitív viselkedéstréningek, az Elfogadás és Elköteleződés Terápia (Acceptance and Commitment Therapy) és a tudatos jelenlét (mindfulness) alapú módszerek alkalmazása hatékony módszernek bizonyul a magas teljesítmény fokozásában, még az olyan rendkívül nehéz helyzetekben is, mint például az élsport vagy az űrkutatás. Az előadás rövid betekintést nyújt a módszerekbe és beszámolót a szimulációs űrállomásokon (Polish Mars Analogue Mission Simulation, Mars Desert Research Station, Mars Academy USA) és az Európai Űrügynökséggel eltöltött kutatási munkába.

Kulcsszavak: pszichológiai flexibilitás, acceptance and commitment therapy, elköteleződés és elfogadás terápia, mindfulness, tudatos jelenlét, űrpszichológia, teljesítmény, jóllét

Tematikus előadások

TE01 - Változás és reziliencia

Reziliencia a családi működésben….?!

TE01_EA01

Kövesdi Andrea[1,2,3]

[1] Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológia Intézet
[2] SE. I.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály
[3] Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program

Az egyéni reziliencia sajátosságait évtizedek óta kutatják (Werner, Smith, 2001, Masten, 2001). Reziliencia olyan személyiségjegy, amely szorosan összefügg az adaptációs képességgel és jellemzője többek között a változások pozitív kezelése (Masten, 2001). Az érett, hosszú távú tervezésre, kapcsolatokra képes személyiség kialakulása csak a fejlődő gyermek alapvető pszichológiai feltételeit biztosító családban mehet végbe (Kopp és Skrabski, 2001). Vajon a családi működésre is megállapítható a reziliens működés? A család mint rendszer megfelelően a fejlődést támogató módon és hibásan egyaránt működhet. A fejlődés szempontjából négy fontos szülői tényező meghatározó jelentőségű, melyek a következők: 1, a gyermek iránti szeretet és bizalom; 2, a biztonságnyújtó szülői magatartás; 3, a szülők összehangolt és egyetértő nevelésmódja; 4, a nevelésmód nyitottsága, gyermek személyiségéhez igazított rugalmassága (Bagdy, 1986). Hibás működésekor a családi belső diszharmónia a gyermeknek megmerevedett viselkedési mintákat közvetít, így a személyiség fejlődésében később az alkalmazkodó képességet negatívan befolyásolja (Buda, 1986). A családi interakcióminták torzulása miatt, azok beépítésével vagy azok átvételével hibás, viselkedési készségeket rögzítenek a gyermekek és a serdülők (Goldenberg, 2008). Így például a pszichoszomatikus betegek családjaiban azonosítani tudták a családi rendszer működésének jellemzőit, a tudattalan együttműködéseket, koalíciókat, mint például az összemosottság, merevség, konfliktus kerülés (Komlósi, 1993). Pszichoszomatikus családoknál az érvénytelenítő kommunikációt figyelték meg (Selvini-Palazzoli, 1974), amit anorexiás serdülőlányok körében hazai vizsgálatban Csenki igazolt (Csenki, 2012). A pszichoszomatikus családi rendszer közös sajátossága, hogy a külső körülményekre vagy az egészséges fejlődés szempontjából elvárható változásra - normatív krízis - a családi rendszer rugalmatlanul, mereven reagál, és ez a működés idővel tünetképzéshez vezet, többnyire a gyermeki alrendszerben. Az előadás arra vállalkozik, hogy áttekintse és bemutassa, mely családi tényezők hatnak bizonyítottan a hatékony alkalamazkodási képesség kifejlődésére (Patterson, 2002), és mely családi tényezők hatnak a reziliencia ellen a családi rendszerében.

Kulcsszavak: reziliencia, családi rendszer, pszichoszomatikus tünetképzés, hatékony alkalmazkodás.

A reziliencia és a biztonságérzet összefüggése - anorexiás serdülők körében -

TE01_EA02

Kövesdi Andrea[1,2,3], Nagy László[3], Kiss Enikő Csilla[3]

[1] Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológia Intézet
[2] SE. I.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály
[3] Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program

Reziliencia olyan személyiségjegy, amely szorosan összefügg az adaptációs képességgel, jellemzője többek között a változások pozitív kezelése, a pozitív énkép, és énhatékony viselkedés (Masten, 2001). A biztonságérzet hiánya alapvetően befolyásolja az említett tényezőket és a hangulatot, mind az egyéni, mind a családi működésbe diszfunkcionális működéshez vezethet, megakadályozva a rugalmas alkalmazkodás lehetőségét. Három nagy csoportba gyűjtötték a kutatók a protektív tényezőket, úgymint személyiség, család és társas környezet (Werner, Smith, 2001). Jelen vizsgálatunkban az említett három tényezőből a személyiség és azon belül a biztonság érzet hiányának moderáló hatását vizsgáljuk összefüggésben egyes hangulati dimenziókkal, mint például a szomorúság és a reménytelenség. Kutatási célkitűzésünk, az anorexiás kamaszlányok és az egészséges kontrollcsoport reziliencia értékeinek összehasonlítása, és a SAFA Depresszió skála: biztonságérzet hiánya, szomorúság, és reménytelenség alskálák elemzése a reziliencia összefüggésében. A választott mintában korábbi kutatások igazolják, hogy az anorexiás kamaszlányok édesanyjuknál nagyobb arányban fordul elő depressziós megbetegedés (Pászthy, 2007), és a szubklinikai evészavar (Mazzag, Pászthy, Túry, 2006), ami alapján feltételezzük, a biztonságérzet alacsonyabb értékeit az anorexiás csoportban a kontrollhoz képest. A kutatási mintát a diagnosztizált 26 fős súlyos anorexiás kamaszlány (14-18-év) és a 29 fős korban illesztett kontrollcsoportot képezi. A betegség nemi eloszlásának sajátosságait követve, lányok vesznek részt a vizsgálatban. Az anorexiás csoport BMI átlaga 15.13, a kontrollcsoport BMI átlaga 20.66. A vizsgálati eljárásban: a CD-RISK (2003, 2015) reziliencia kérdőív 10 itemes változatát, NEO-PI-R személyiség kérdőívet (1996), Evés Zavar Kérdőívet (EDI, 1983), Pszichiátriai Tünetbecslő Skála (Self-Administered Psychiatric Scales for Children and Adolescents, SAFA, 2001) alkalmaztuk. Az előadásban a SAFA Depresszió és a CD-RISK kérdőív eredményeit ismertetjük. Igazoltuk vizsgálatunkban, hogy az anorexiás serdülőknél szignifikánsan gyakrabban fordul elő depresszió, alacsonyabb a biztonságérzetük és kevésbé reziliensek a kontrollcsoport, illetve szintén igazoltuk a biztonság érzet hiányának moderáló szerepét a rezilienciára anorexiában. A kapott eredmény együttjárást mutat az anorexiában korábban azonosított érzelemszabályozási problémával (Csenki, 2012). Az eredmények a klinikai gyakorlatban az anorexiás serdülőkkel végztett terápiás munkát segítik.

Kulcsszavak: reziliencia, biztonságérzet, érzelemszabályozás, anorexia nervosa, serdülőkor

Szociális jelentésadás, reprezentációk. Egészség vs. betegség

TE01_EA03

Kékes Szabó Marietta - Szegedi Tudományegyetem

Egészségviselkedésünk az adott társadalomban uralkodó egészségügyi kultúra, nevelés és oktatás által szabályozottan, tudatos és nem tudatos formában valósul meg. Ennek körébe pedig az egyén által egészsége megőrzésére, s a betegség kialakulásának megelőzésére vagy tünetei nyomán a már jelentkező betegség felismerésére irányuló törekvései, cselekvései egyaránt beletartoznak. A betegség diagnózisa nem ritkán deviancia értelmet nyer, aminek következménye

akár a stigmatizációig vezethet. A szociális jelentésadás, reprezentációk ráadásul nonverbális szinten is hatnak. Mindezekkel összefüggésben vizsgálatomban egészséges fiatal felnőttek egészség- és betegségreprezentációit tártam fel. Módszerként tartalomelemzést, valamint kérdőíves technikát alkalmaztam. Az eredmények alapján elmondható, hogy a vizsgálati személyek egészségfogalma elsősorban „a betegség hiányára" orientált, s a pszichés változók jelentőségét alulbecsülték. A daganatos betegségek megítélése rendkívül kedvezőtlen volt, ami családi érintettségnél különösen erőteljesen mutatkozott. Mindezek pedig az egészségnevelés, -fejlesztés (elsődleges prevenció), valamint az egyén megküzdő képességére és a későbbi intervenciók (másodlagos és harmadlagos prevenció) sikerére nézve komoly jelentőséggel bírnak.

Kulcsszavak: szociális jelentésadás, reprezentációk, egészség, betegség, prevenció

A pszichológushoz járással kapcsolatos attitűdök

TE01_EA04

Szabó Beáta, Fehér Tibor Dániel, Kovács Dóra Csilla - Budafok-Tétényi Család- és Gyermekjóléti Központ Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XXI. Kerületi Tagintézménye KRE BTK Pszichológiai Intézet

A pszichológiai intervenciókra érzékenyítő programok (pl.: Mind the Mind, Mam Terapeutę) kidolgozásához elengedhetetlenek az olyan attitűdöket felmérő alapkutatások, melyek képet adnak a célcsoportok helyi mintázatairól. Kutatásunk ennek az útnak az első szakaszát járja végig. Ehhez egy 5-fokú Likert-skálát használó, az előkutatások nyomán 25 itemesre szűkített kérdőívet fejlesztettünk ki, mely az attitűdskála tételein kívül a kvalitatív elemzésre lehetőséget adó nyitott kérdéseket is tartalmaz. A kutatás első fázisa (n= 425) mind a pozitív, mind a negatív attitűdök esetében magas átlagokat hozott (pozitív: 4,27, pozitív attitűdök Cronbach-alfája: 0,91; negatív: 3,93, negatív attitűdök Cronbach-alfája: 0,86), ami a vélemények polarizáltságára utalhat. Ezt a jelenséget úgy látszik, hogy elsősorban a negatív attitűdök iskolázottsági és generációs hatásoknak is ellenálló fennmaradása alapozza meg. Míg a pozitív attitűdök esetében a fiatalabb generációk és a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező csoportok attitűdje szignifikánsan pozitívabb, addig a negatív attitűdök esetében ilyen eltérést egyik viszonylatban sem találtunk. Ezeket az eredményeket a beágyazott kutatási elrendezés keretében végzett grounded method kvalitatív elemzés két kódcsalád feltárásával egészítette ki. Ezek a főtémák a következő kódokat foglalták magukban (1. Felvállalás nehézsége: Titok, Szégyen/Stigma, 2. Információhiány: A pszichológushoz járás formai elemei, A pszichológushoz járás informális elemei). A kvalitatív rész új kérdésfelvetésekre ösztönzött a kutatás jelenleg is zajló második felében. Ennek keretében annak feltárására törekszünk, hogy a negatív attitűdök hátterében jelen vannak-e a szocioökonómiai státusz különböző tényezői.

Kulcsszavak: pszichológushoz járás, kérdőívfejlesztés, attitűdvizsgálat, grounded theory, érzékenyítő program

TE02 - Esetek, narratívák

Ágencia és páciencia érzés kifejezésének hosszú távon megfigyelt változásai pszichoanalitikus ülések szövegeiben egy szorongásos zavarban szenvedő fiatal nő esetében

TE02_EA01

Berán Eszter, Soltész-Várhelyi Klára - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

Háttér: Kutatásunk célja terápiás ülések szövegeiben az ágencia és páciencia témák kifejeződésének, valamint hosszú távú változásainak vizsgálata volt. Ehhez elméleti és módszertani kiindulásként egyfelől McAdams ágencia tartalomelemzési módszerét használtuk, másfelől ennek az általunk kifejlesztett páciencia kódolására alkalmas kiegészítését, harmad részt a narratív perspektíva váltás vizsgálatára alkalmas kódrendszert. Fő kérdésfeltevésünk a következő volt: a) Kimutatható-e változás az ágencia és páciencia témák megjelenésében a kliens részéről? b) Kimutatható-e változás a perspektíva mintázatok használatában az ágencia történetekben? c) A terapeuta részéről milyen típusú intervenciók vezetnek a kliens nézőpontjának megváltoztatásához az ágencia és páciencia szempontjából? Módszerek: Egy 20-as éveiben járó szorongásos zavarban szenvedő női kliens és terapeutájának interakcióját vizsgáltuk pszichoanalitikus terápiás kezelés során. Az ülések hangrögzítése egy 1,5 éven át tartó megfigyelés során zajlott. Az ülések lejegyzett szövegeit az ágencia és páciencia témák megjelenésének szempontjából, valamint a narratív perspektíva váltások szempontjából kódoltuk le. Összesen 9 ülést vizsgáltunk, három megfigyelési szakaszra lebontva. Eredmények: Az ágencia érzés kifejezése a kliens részéről a három megfigyelési időszakot összevetve szignifikánsan csökkent, ami a Teljesítmény/felelősség valamint az Önuralom alskálán mutatkozott meg. A páciencia érzés kifejezése emelkedést mutatott, ami a Tehetetlenség/önkontrollvesztés, valamint a Kudarc/felelőtlenség alskálákon jelentkezett. Az ágencia érzés kifejezésének erős csökkenése az 5. üléshez, a páciencia érzés növekedése a 8. üléshez köthető. A NP használati mintázatokban ezek a tendenciák a kliens részéről a szelf-páciencia perspektíva gyakori használatával mutattak összefüggést. A kliens ezen kívül magas arányban használta elbeszéléseiben a jelen időt, és az internális fokalizációt, ami fokozott érzelmi bevonódásra utal. A terapeuta a kliens perspektíva használatra egyik fontos reakciójában az 5. ülésen pszeudo-diegetikus perspektíva felvételével reagált. Ezt követően a kliens perspektíva használata megváltozott, magasabb szelf-ágencia használatot mutatott. Következtetések: A kliens nem tudta az eseményeket saját, elkülönült nézőpontjából szemlélni, a szelf határai elmosódtak, és az őt körülvevő személyektől, azok érzelmi világától nem tudott megfelelő módon függetlenedni, ez összefüggésbe hozható az ágencia és páciencia érzés kifejezésének mintázataival. A terapeuta perspektíva váltása hozzásegítette a klienst ahhoz, hogy saját viszonyulási módját egy külső nézőpontból lássa, és így reflektálni tudjon arra a jelenségre, amit a terapeuta „megjelenít” számára.

Kulcsszavak: ágencia, páciencia, pszichoanalitikus terápiás folyamat

A retrospektív esettanulmány készítésének módszertani kérdései

TE02_EA02

Győri János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

Kutatásmódszertani monográfiájában Szokolszky Ágnes (2004) nagy teret szentel az esettanulmány készítése elméleti és módszertani kérdéseinek. Noha nem minden esettanulmány szükségképp retrospektív, Szokolszky az esettanulmányt metaforikusan a nyomozómunkához

hasonlítja, amikor is a feltárást végző személy az események után „érkezik a helyszínre, és megpróbálja megérteni, rekonstruálni, hogy mi történt. Különböző bizonyítékokat kutat fel, és megvizsgálja, hogy egy irányba mutatnak-e" (Szokolszky, 2004). Mindazonáltal az általános kérdések bemutatásán túlmenően a szakirodalomban kevés leírás és elemzés található arra vonatkozóan, hogy retrospektív esettanulmányt készítő szakemberek kutatásmódszertani szempontokból milyen konkrét problémákkal szembesültek a munkájuk során, ezek hogyan befolyásolták kutatásuk kivitelezését, illetve milyen hagyományos vagy innovatív kutatási módszerekkel tudták megoldani e problémákat. Jelen előadás egy olyan retrospektív esettanulmány készítésének kutatásmódszertani kérdéseit taglalja, amelynek specifikumai közé tartozik, hogy a feltárás tárgyát képező esemény 50 évvel a kutatás megkezdése előtt zárult le, és a kutatás maga egy akkori tanulói közösség megélt tapasztalatvilágának rekonstruálására vonatkozik. Kitérünk arra, hogy a kutatási személyek e vizsgálatba való bevonására, a félig strukturált interjúk által történő adatgyűjtésre, a kutatási anyagok feldolgozására, valamint az eredmények tudományos közleményekben történő közzétételére milyen hatással van az a kutatásetikailag is szenzitív tény, hogy a kutató a kutatás kivitelezése érdekében egy ma is aktív szakmai és személyes kapcsolatokkal is jellemezhető közösség életébe lépett be, amelynek tagjai közül maguk is számosan folytatnak tudományos tevékenységet. Egyben bemutatjuk azt is, hogy a felmerülő módszertani kérdésekre milyen megoldásmódokat sikerült kidolgozni a munka kivitelezése során, s mindebben milyen szerepet játszott a kutató folyamatos önreflektív elemző tevékenysége. Az előadás hátteréül szolgáló kutatás során a Fővárosi Fazekas Mihály Gimnázium első, 1966-ban érettségizett speciális matematika tagozatos osztályának történetét és az osztályközösség társas dinamikájának jellemzőit tárjuk fel az iskolai tehetségfejlesztés szempontjaiból, félig-strukturált interjúk segítségével; a munka a MATEHETSZ „Tehetségek Magyarországa" című EFOP 3.2.1-15-2016-00001 azonosító számú kiemelt projektje keretében zajlik.

Kulcsszavak: retrospektív esettanulmány, kutatásmódszertan, matematikai tehetséggondozás

Pszichoanalízis, fenomenológia és a tudatállapotok spektruma

TE02_EA03

Szummer Csaba - KRE Pszichológiai Intézete

Előadásom a fenomenológia és a pszichoanalízis által leírt mentális aktusokat egy közös vonatkoztatási rendszerben, a tudatállapotok spektrumában helyezi el. Rock és Krippner rámutatnak, hogy a módosult tudatállapotokról szóló definíciós kísérletekben keveredik az éberségi fok (azaz az éber normál tudatállapot és az alvás közötti skálán kijelölhető hely) és a tudattartalom (vagyis az adott éberségi fokra jellemző tudati működés) kategóriája. Ha szétválasztjuk a tudatállapot (éberségi fok) és a tudattartalom (mentális folyamat) fogalmait, ezt mondhatjuk: a tudatállapotok egy olyan spektrumot alkotnak, amelynek egyik pólusán a hétköznapi éber normál tudatállapot (a továbbiakban NT) helyezkedik el, a másik póluson pedig az alvás radikálisan módosult tudatállapota (a továbbiakban MT). A NT és az alvás MT-a között átmeneti tudatállapotok sora található. Minden tudatállapotnak jellegzetes fenomenológiai mintázatokat felmutató mentális működések feleltethetők meg, például a hipnózis, a meditatív állapotok, a pszichedelikus vagy „vizionárius" képzelet, az álom fenoménjei. A leghétköznapibb módosult tudatállapotban keletkező tudati fenomén az álmodozás vagy fantáziálás. A fantázia fenoménjének leírásakor Husserl felismerte, hogy a fantázia nem illeszthető bele az észlelés intencionális modelljére alapuló fenomenológiába. Amikor azonban Husserl leírja a fantáziát, csupán a legenyhébb MT-ig merészkedik az éber normál tudatállapottól az alvásig tartó skálán. Ha már itt sem alkalmazható az intencionalitás modellje, bízvást feltételezhetjük, hogy a spektrum túlsó vége felé, az alvás és az álom irányába haladva még kevésbé. Másképpen fogalmazva, a

fantázia Husserl által feltárt nem-intencionális struktúrája jellemző kell legyen a többi MT fenoménjeire is, például a hipnózisra, a pszichedelikus élményre, az aktív imaginációra etc., egészen az álommal bezárólag. Husserl fellépésével egy időben Freud a tudatos reflexió számára közvetlenül nem elérhető, az akaratlagos kontroll alól kibújó, ahogyan – a romantikus hagyományt követve - ő nevezte, „tudattalan" mentális folyamatok tanulmányozásának szenteli magát. A tudattalan lelki folyamatok csupán módosult tudatállapotokban válnak hozzáférhetővé, NT-ban ugyanis elfedik őket a tudatos gondolkodás jól bejáratott rutinjai. A tudattalanhoz vezető via regia, ahogyan ezt Freud hangsúlyozza, az álom. Az álom nem olvad bele a tapasztalati mező folytonosan áramló horizontjába, sokkal inkább mint abba kívülről beszivárgó tartalom mutatja meg magát: felébredés után énidegen tartalomként bukkan fel az éber normál Én előtt. Freud elsősorban a Husserl által – a fantáziát leszámítva - terra incognita-nak tekintett szférára, a MT-okban fellépő mentális fenoménekre összpontosítja figyelmét: prepszichoanalitikus korszakában a hipnotikus jelenségekre, később a szabad asszociációra, majd az álomra és a fantáziára.

Kulcsszavak: éber normál tudatállapot, módosult tudatállapot, fantázia, álom, fenomenológia

A bűnözői életnarratíva konstrukciói és kapcsolatuk az érzelmekkel

TE02_EA04

Boros János, Kovács Zsuzsanna, Patyi Dániel, Szucsáki Melinda - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

A kriminális identitás és a bűnözőkre jellemző életnarratíva vizsgálati módszerének kidolgozása Canter és Youngs (2009; Youngs, Canter, 2012) nevéhez fűződik. Vizsgálatunkban négy narratív típust (Bosszúálló, Profi, Tragikus hős, Áldozat) azonosítottunk a magyar bűnelkövetők között. A négy narratív típus érzelmi mintázatát vizsgáltuk. A kutatásban 101 fő fogvatartott vett részt három hazai büntetés-végrehajtási intézetből. Kutatócsoportunk a Canter-Youngs Narrative Experience interjút (Youngs, Canter, 2012) alkalmazta. Az elkövetői kategóriákba történő besorolás a narratívumok szövegének kódolása által jött létre, továbbá a bűnözők életének egy lényeges eseményéről, illetve „életük filmjéről" szóló narratíva elemzését végeztük el. Az előadás középpontjában a bűncselekmény elkövetése során átélt érzelmek és a bűnelkövetők életnarratíva konstrukciói állnak. Célunk a fogvatartottak esetében a bűncselekményhez kapcsolódó érzelmek, továbbá a kontamináció és redempció alakulásának tanulmányozása Canter és Youngs (2009), valamint McAdams és munkatársai (2001) módszere alapján. Eredményeink alapján megállapítható, hogy a bűncselekmény elkövetése közben átélt érzelmek statisztikailag is jól elkülönülnek a négy típus esetében. A Profik és a Bosszúállók pozitív, míg a Tragikus hősök és az Áldozatok negatív érzelmekkel jellemezhetők. A lényeges életesemény során a Bosszúállók inkább a kontaminációs forgatókönyvet (negatívba hajló narratíva szerveződést) alkalmazzák, míg a Profik esetében a redempciós, pozitívba hajló forgatókönyv jellemző. Vizsgálati eredményeink segítségül szolgálnak a bűnelkövetők személyre szabott rehabilitálásában, fogvatartotti programok fejlesztésében, kidolgozásában.

Kulcsszavak: bűncselekmény narratíva, tartalomelemzés, érzelmek, bűnözői identitás

TE03 - Döntések világa

A vezetői „jól működés” reprezentációjának változása a vezetővé válás folyamata során a vezetők és a megfigyelők szemszögéből

TE03_EA01

Szathmári Edit, Kiss Orhidea - Szathmári Edit: Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet Kiss Orhidea: Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A vezetéssel, vezetői működéssel kapcsolatos széleskörű kutatási és szerteágazó elméletalkotási törekvések és eredmények ellenére (Lord, Gatti és Chui, 2016), talán meglepő módon a vezetővé válás folyamatának pszichológiája kevéssé vizsgált terület (Ibarra, Wittmann, Petriglieri és Day, 2014). Annak jobb megértése, hogy az első vezetői pozícióba kerülés milyen módon gyakorol hatást az egyénre, hozzájárulhat a vezetésről való elméleti tudásunk szélesítéséhez, és a szervezetekben felmerülő gyakorlati kérdések megválaszolásához. Jelen, feltáró jellegű vizsgálat része egy tágabb kutatásnak, melynek középpontjában a vezetővé válás folyamatának személyes reprezentációja áll. A kutatás keretében vezető alatt olyan egyént értettünk egy munkaszervezetben, aki vezetői pozícióban van, és azt az időszakot vizsgáltuk, aminek kezdőpontja az egyén formális, élete során első alkalommal vezetői pozícióba történő kinevezése, végpontja pedig az, amikor a személy úgy észleli, hogy „igazi vezetőként” működik. Ezt az időszakot a szerep-identitás fejlődés kontextusában vizsgálva (Maurer, London, 2015), olyan folyamatként tekinthetünk rá, amelynek során az egyén új képességeket és tudást sajátít el, változik működésének adaptivitása és hatékonysága („jól működése”) az új szerepben, és az is megváltozik, ahogyan saját magát észleli és meghatározza. A vizsgálat során negyven, félig-strukturált interjút készítettünk olyan magyar felnőttekkel, akik az alábbi két csoport valamelyikébe tartoztak: (1) vezetővé válók: az elmúlt öt évben kerültek életük első vezetői pozíciójába, (2) megfigyelők: közvetlenül követtek nyomon egy vezetővé válási folyamatot az elmúlt öt évben, azaz kollégájuk vagy beosztottjuk vált vezetővé. A vizsgálati mintában megjelentek mind a négy, Cameron-Quinn-féle (1999, 2006) fő szervezeti kultúra típusból származó vezetővé válási történetek. A résztvevők ábrát készítettek a vezetői „jól működés” általuk észlelt alakulásáról a vezetővé válási folyamat során, és történetekkel illusztrálták a folyamatot. Az interjúk adatait narratív szemléletben elemezve a következő megállapításokat tehetjük, amelyek egyben a kutatások további lehetséges útjait körvonalazzák, az előadás során ezen eredményeket mutatjuk be: 1) A vezetővé válás folyamata a vezetővé válók és a megfigyelők észlelése alapján is jellemzően egy másfél – két és fél éves időszakot ölel fel. 2) Ezen időszakban a vezetői „jól működés” változásának reprezentációja mintázat-szinten jelentősen különbözik a vezetővé válók és a megfigyelők szemszögéből. 3) A különböző fő szervezeti kultúra típusokban a „jól működés” változásának észlelt mintázata eltéréseket mutat. 4) A történetekben megjelenő témákban hasonlóságok legnagyobb mértékben a vezetővé válók csoportján belül mutatkoznak, különbségek pedig legnagyobb mértékben a vezetővé válók – megfigyelők csoportok között.

Kulcsszavak: vezetővé válás, szerep-identitás, narratíva

Plasztikai sebészeti páciensek pszichológiai rizikóbecslése

TE03_EA02

Szászi Beáta, Szabó Pál - Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Debrecen; Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Debrecen

Háttér: A plasztikai sebészek általános vélekedése, hogy testi és lelki panaszokkal egyaránt foglalkoznak a betegellátás során. Kutatások támasztják alá, hogy a plasztikai sebészeti ellátásba jelentkező nők nagyobb valószínűséggel szenvednek valamilyen pszichológiai problémától (McLaughlin, 2005). A műtét szempontjából kontraindikációt jelentő diagnózisok ismertek, azonban a műtét eredményét veszélyeztető pszichológiai tényezők nem egyértelműek. A műtét előtti pszichológiai vizsgálat fontos szerepet játszik a posztoperatív komplikációk és a fájdalom csökkentésében, valamint a páciensek elégedettségének növelésében. A kérdőíves vizsgálatok a szűrésben alapvetőek, azonban interjúk tapasztalatai során további rizikótényezők lehetnek: egyéb szépészeti beavatkozás rendszeres látogatása, irreális elvárások a műtét eredményét illetően, a műtét választása nem a pácienstől ered, nem tudja elmondani a műtét után, hogyan fog kinézni, újabb és újabb beavatkozás tervezése. Célkitűzések: A műtét eredményességének szempontjából rizikót jelentő páciensek szűrése, a műtéti motivációk, a pszichológiai problémák és a műtét jelentőségének felmérése. Módszerek: A szerzők a plasztikai sebész szakorvos és a nemzetközi irodalom által javasolt rizikótényezőket gyűjtötték össze, majd strukturált interjú formájában végezték el a páciensek preoperatív pszichológiai alkalmasságvizsgálatát. Eredmények: A szerzők 70 női plasztikai sebészeti páciens (82,8% esztétikai, 17,2% rekonstrukciós) interjújának elemzését végezték el, ez összesen 78 beavatkozást jelent. A páciensek 7,8%-a nem tudja leírni az operáció utáni kinézetét. A műtéti motivációk körében belső motivációs elemekkel (37,3%) szemben a külső motivációk (57,8%) dominálnak. A páciensek 29%-ánál a környezet nem érti, hogy a páciens miért szeretné magát megoperáltatni, 10,7%-nál a család ellenzi a műtétet. A korábbi plasztikai sebészeti beavatkozások száma jelentős (45 invazív és 15 noninvazív beavatkozás). Főleg bőrgyógyászati (36,4%) és fogászati (28,8%) rendelések aktív résztvevői. 56,2%-uk elégedett a külső megjelenésével, 59,5%-uk nem tervez további beavatkozást. 41%-uk gondolja azt, hogy a műtét az egész életét megváltoztatja. Az operáció következményeként túlnyomóan lelki egészséggel kapcsolatos tényezőket határoznak meg (41,5%), a külső megjelenésben elért változás csak másodlagos (26,6%). 10,6%-uk pszichológiai megbetegedésben szenved, emellett beszámolnak szorongásos zavarokra jellemző szubklinikai tünetekről is. Következtetések: A plasztikai sebészeti ellátásra jelentkezők pszichológiai körülményeinek és műtéti motivációjának feltérképezése a jövőbeni kockázatok elkerülése miatt fontos. Ezzel csökkenthető a műtét utáni distressz mértéke és növelhető a sebészetileg eredményes esetek száma.

Kulcsszavak: pszichológiai alkalmasság vizsgálat, rizikóbecslés, plasztikai sebészet, strukturált interjú

Adományozásra irányuló döntések – számít-e a múltbeli önkéntesség és a véradó múlt?

TE03_EA03

Dorner László - Eszterházy Károly Egyetem Pszichológia Intézet

Háttér: Jót tenni jó- mondja a közmondás, és a kutatókat régóta foglalkoztatja a proszociális magatartás hátterében álló tényezők azonosítása. Jelen kutatás célja, hogy döntéselméleti keretbe helyezve segítse megválaszolni azt a kérdést, hogy a segítő aktivitásokban elköteleződött személyek pénzosztási helyzetben is önzetlenebbül járnak-e el, mint ilyen aktivitásokat nem végző társaik. Módszer: A résztvevőknek random kutatási design elrendezésben 4 különböző elrendezésben (lottónyeremény, tudományos kutatásban való részvétel, önkéntes véradáson való részvételért járó pénzösszeg, önkéntes véradáson való részvételért kupon) kellett elosztania egy bizonyos pénzösszeget (2000 Ft) saját maga, egy idegen és egy általa választott karitatív szervezet között, jelezve az elosztási arányokat. Minta: 215 egyetemi hallgató (Méletkor=20,6; SD=1,89) vett részt a vizsgálatban, akik heterogén diszciplináris háttérrel és életkori mutatókkal rendelkeztek. A szocioökonómiai státusz mutatói mellett fontos dichotóm változókat (családban és közösségben végzett önkéntesség, részvétel adománygyűjtésben, pénzadományok stb.) valamint az adományozás hátterében álló társadalmi attitűdökkel kapcsolatos személyes viszonyulást mérő itemeket (mások érdektelensége miatti felháborodás, empatikus harag, vonakodó altruizmus) is bevontuk a vizsgálatunkba. Eredmények: A múltbeli segítő aktivitások erős bejósló erővel bírnak a proszociális tendenciák viselkedéses megnyilvánulásaira, a különböző forgatókönyvek adományozásra gyakorolt hatásai részletesen a Magyar Pszichológiai Társaság Tudományos Nagygyűlésén kerülnek ismertetésre.

Kulcsszavak: adományozás, proszociális magatartás, döntéselmélet, önkéntesség

People Analytics - mérhető emberi viselkedés a szervezeti világban

TE03_EA04

Németh Gergely - Corporate Values Kft.

Több szerző is felvetette az elmúlt időszakban (pl.: Caetano és Santos 2017), hogy megfigyelhető némi hézag a munka és szervezetpszichológia gyakorlata és akadémiai kutatási eredményei között. A szerzők a bizonyíték alapú menedzsment (Evidence Based Management EBM, Pfeffer és Sutton 2006; Rousseau 2006) mellett érvelnek, hogy ezzel a megközelítéssel csökkenthető a távolság az akadémikus eredmények és a valós gyakorlat között. Az elmúlt években megjelent egy új megközelítés a szervezeti világban a People Analytics (pl. Barton és Court 2012). Köszönhetően a fejlettebb mérési eljárásoknak és ezáltal létrejött nagy mennyiségű adatnak, jobban megismerhetjük a szervezeti ember viselkedését. Az egyéni döntési mechanizmusról és annak irracionális, vagy sajátosan racionális mivoltáról, (kiszámítható) torzításairól rengeteget tudunk már – köszönhetően Simon, Kahneman, Tversky, Ariely, Rabin, Camerer, Loewenstein, Thaler stb. – munkásságának (többen Nobel-emlékérmet is kaptak munkásságukért). A szervezeti döntéshozatalban is jelentős szerepük van ezeknek a döntési jelenségeknek. A People Analytics megközelítés azt tűzte ki célul, hogy valós, nagy mennyiségű adatokról és a gazdaságpszichológia döntésről szóló ismereteit felhasználva torzításmentesebb döntéseket lehetséges hozni és így jobb szervezeteket lehetséges felépíteni. Magyarországon egy kutatócsapat jött létre az év elején (2018), amelyben öt nemzetközi vállalat (több mint 20 ezer munkavállalót foglalkoztatnak), különböző iparágakból (autógyártás, FMCG kereskedelem, műanyag fröccsöntés, ITC kereskedelem, ITC egészségipar) azt a célt tűzte ki, hogy a munkaerő megtartása és a vezetővé válással kapcsolatosan adatokat gyűjt. Teszik ezt annak érdekében,

hogy az adatokból levont következtetések alapján a vezetőiknek jobb döntés-előkészítő javaslatokat tegyenek egy jobb döntés érdekében, amelynek hatása egy hatékonyabb és mindenki számára jobban élhető és működő szervezet. A kutatás jelen szakaszában arról tudunk beszámolni, hogy milyen nehézségek merültek fel a kutatás megalapozásánál (cél definiálása, hipotézisek felépítése, adatvagyon feltérképezése, adatvédelem). Az előadásban bemutatásra kerül az egyáltalán nem új szervezeti állampolgárság (corporate citizenship) koncepció, amelyet a modern vállalatok egyre jobban propagálnak mostanában a korábbi munkavállaló koncepció helyett (pl. Dekas, Bauer, Welle, Kurkoski és Sullivan 2013). Továbbá bemutatjuk azon korábbi kutatási eredményeket, amelyek mentén a megtartással kapcsolatosan felépítettük kutatási tervünket.

Barton, D., & Court, D. (2012). Making advanced analytics work for you. Harvard business review, 90(10), 78-83.

Caetano, A., & Santos, S. C. (2017). The Gap Between Research and Professional Practice in Work and Organizational Psychology: Tensions, Beliefs, and Options. In Organizational Psychology and Evidence-Based Management (pp. 1-22). Springer, Cham.

Dekas, K. H., Bauer, T. N., Welle, B., Kurkoski, J., & Sullivan, S. (2013). Organizational citizenship behavior, version 2.0: A review and qualitative investigation of OCBs for knowledge workers at Google and beyond. The Academy of Management Perspectives, 27(3), 219-237.

Pfeffer, J., & Sutton, R. I. (2006). Evidence-based management. Harvard business review, 84(1), 62.

Rousseau, D. M. (2006). Is there such a thing as “evidence-based management”?. Academy of management review, 31(2), 256-269.

Kulcsszavak: tény alapú döntéshozás, people analytics, szervezetfejlesztés, döntési torzítások

TE04 - Figyelem és fáradtság

A kognitív terhelés elméletének alkalmazási lehetőségei a távoktatásban

TE04_EA01

Járeb Ottmár - Eszterházy Károly Egyetem

Vitaindítóm témájául a pszichológia legújabb eredményeinek az oktatásra – főleg a távoktatásra – gyakorolt hatását választottam. Célom az, hogy közösen keressük azokat a lehetőségeket, amelyek segítségével elősegíthető az új pszichológiai ismereteknek az oktatásban történő minél gyorsabb hasznosítása. A kutatási területemhez tartozó, többek között a Sweller és Kalyuga által képviselt kognitív terhelés elméletéből (Cognitive Load Theory) kiindulva vitára javasolom a képzelet, az önkifejezés és más hatékony mentális folyamatok erősítésének, valamint a kollektív munkamemória figyelembevételének alkalmazási lehetőségeit (Sweller, Ayres és Kalyuga, 2011). További megvitatásra érdemes kérdésnek tartom, hogy a kognitív terhelés elmélete által korábban elhanyagolt motiváció és bevonódás területén a pszichológia által nyújtott tapasztalatok és módszerek milyen módon használhatók fel a távoktatásban és egyéb műszaki hátterű tanulási környezetekben a generatív erőforrások növelésére (Kalyuga és Liu, 2015). Külön érdekességnek számít az elmélet azon módosulása, amely a komplex tanulásnál (1) az explicit utasítás és (2) a minimális vezetés közötti merev elhatárolás megszüntetését és a részcélok figyelembe vételét ajánlja úgy, hogy a kognitív terhelés definíciójának megváltoztatására is javaslatot tesz. A módosított elmélet szerint azok a módszerek, amik nem vezettek sémák kialakításához, és ezért eddig külső (nem kívánatos) terhelésnek minősültek, mostantól belső (kívánatos) terhelésnek

minősülnek, mert hasznosak lehetnek egyes részcélok eléréséhez (Kalyuga és Singh, 2015). A fentieknek megfelelően újra kell vizsgálni azt a régi problémát, hogy melyik és mikor hasznosabb (1) a kidolgozott példák teljes irányítással és (2) az először problémamegoldás kevés irányítással jellemzett módszerek közül (Likourezos és Kalyuga 2016). További segítséget jelenthetne, ha a pedagógusok jobban megismerkednének a legújabb neurofiziológiai eredményekkel, amik azt mutatják, hogy a neurofiziológia eszközeivel is kimutatható, hogy a motivációs és érzelmi szabályozó rendszer és a jutalmazó rendszer összehangolása fontos a tanulási folyamatokban, valamint a társas megerősítőket is széles körben és hatékonyan lehet kihasználni az oktatás során (Topál, 2017).

Kulcsszavak: kognitív terhelés, kollektív munkamemória, generatív erőforrások, motiváció, bevonódás, neurofiziológia, távoktatás, műszaki hátterű tanulási környezetek

A mentális fáradtság és a pihenés hatásai bimodális munkamemória feladatban: Pszichofizikai és elektrokardiogram elemzés

TE04_EA02

Matuz András[1], Simon Orsolya[1], Hernádi István[2], Kisander Zsolt[1], Karádi Kázmér[1], Csathó Árpád[1]

[1] Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[2] Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Kísérletes Állattani és Neurobiológiai Tanszék

A hosszú ideig tartó, fenntartott figyelmet igénylő feladat mentális fáradtsághoz vezethet, amely számos kognitív művelet működését befolyásolhatja. A mentális fáradtság hatásait azonban ez idáig csak néhány tanulmány vizsgálta olyan feladattal, amely nem-vizuális, vagy bimodális ingereket prezentál. Kísérletünkben ezért olyan kettős feladatvégzéses helyzetben vizsgáltuk a mentális fáradtságot, amely auditoros és vizuális ingerek szimultán figyelmét igényli. Egy bimodális "kettőt vissza" paradigmát, a "Gatekeeper feladatot" adaptáltuk Heatcote és mtsai. (2015) nyomán. Párhuzamosan auditoros és vizuális ingereket mutattunk be kísérletünk résztvevőinek (N=20), akik gombnyomással jelezték, ha az aktuálisan látott, ill. hallott inger közül legalább egy is megegyezett a kettővel korábbi próbában bemutatottal. A kísérletet két fő részre bontottuk. Elsőként a kísérleti személyek 1,5 órán keresztül, pihenés nélkül végezték a Gatekeeper feladatot. Ezalatt regisztráltuk a reakcióidőt, a hibázási arányt, a szubjektív fáradtságot, és a fiziológiai változásokat elektrokardiogrammal. Végül egy pihenési szakasz (12 perc) után egy további, rövidebb kísérletes blokk következett. Adataink elemzése alapján a szubjektív fáradtság nőtt, míg az objektív teljesítmény csökkent a feladattal töltött idővel. A pihenés után jelentősen javult a teljesítmény. Mindemellett, a szívfrekvencia csökkent, a szívfrekvencia-variabilitás pedig növekedett a kísérlet során. Eredményeink megvitatásában elsősorban a mentális fáradtság motivációs-, és kapacitás aspektusaira támaszkodunk, kiegészülve a szimpatikus-, ill. a paraszimpatikus idegrendszeri hatások és a mentális fáradtság közötti összefüggések értelmezésével.

Kulcsszavak: mentális fáradtság, munkamemória, EKG, szívfrekvencia-variabilitás, pihenés, szubjektív fáradtság

A szubjektív memóriapanaszok kapcsolata a kognitív teljesítmény és a szubjektív jóllét egyes mutatóival

TE04_EA03

Balajthy Dániel, Szőllősi Gergő József, Andrejkovics Mónika - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet; Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Megelőző Orvostani Intézet, Biostatisztikai és Epidemiológiai Tanszék; Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

A vizsgálatunknak két fő célja volt, egyrészt szerettük volna megvizsgálni, hogyan viszonyulnak az önbevalláson alapuló szubjektív memóriapanaszok a téri-vizuális és verbális emlékezetet, illetve a végrehajtó funkciókat mérő teszteken elért teljesítményhez. Másrészt, arra kerestük a választ, hogy hogyan befolyásolják a szubjektív memóriapanaszokat a szubjektív jóllét egyes mutatói. A vizsgálatba magukat egészségesnek valló, pszichiátriai és neurológiai kórtörténettől mentes 18 és 70 év közötti (N=181; átlag életkor=39,83, SD=14,4; 53,89% nő) személyt válogattunk be. Az adatfelvétel során személyesen vettünk fel egy neuropszichológiai tesztbattériát, amely a következő teszteket tartalmazta: Montreal Kognitív Felmérés (MoCa), a Rey Auditív Verbális Tanulási Teszt (RAVLT), az Öt Pont Teszt, a Téri Elrendezés Tanulása (TET), Trail Making (TM) és a Victoria-Stroop Teszt. Továbbá rögzítésre került egy önkitöltős kérdőívcsomag, amely a következőkből állt: Prospektív Emlékezet/Retrospektív Emlékezet Kérdőív (PRMQ), Beck Depresszió Kérdőív (BDI) rövidített változata, Spielberger Vonás- és Állapotszorongás kérdőív (STAI T és S), WHO Jóllét kérdőív rövidített változata (WBI-5), Észlelt Stressz Kérdőív (PSS), Oslo Társas Támogatás Skála és egy általunk szerkesztett demográfiai kérdőív. Az adatok elemzéséhez többváltozós lineáris regresszió analízist alkalmaztunk nemre, korra és az oktatásban eltöltött évekre korrigálva. A kognitív tesztek közül egyedül a MoCa pontszám állt szignifikáns kapcsolatban ($F(4,178)=3.197$, $p=0.017$) a szubjektív emlékezeti panaszokat mérő PRMQ eredményével. Ezzel szemben a szubjektív jóllét mutatói közül a BDI ($F(4,178)=3.197$, $p=0.017$), a STAI S és T ($F(4,178)=6.39$, $p<0.000$) és ($F(4,178)=10.9$, $p<0.000$), a PSS ($F(4,178)=3,471$, $p=0.010$) és a Társas Támogatás ($F(4,178)=3.470$, $p<0.000$) is szignifikáns összefüggést mutatott a PRMQ-val. Elvárásainkkal ellentétben csupán a MoCa teszt esetén igazolódott, hogy a magasabb kognitív teljesítmény kevesebb szubjektív emlékezeti panasszal jár együtt, a specifikusabb emlékezeti és végrehajtó funkciókat mérő tesztek esetén nem találtunk összefüggést. Bár számos korábbi kutatás (Steinberg és mtsai., 2013) jutott arra a következtetésre, hogy a szubjektív emlékezeti panaszokat mérő eszközök alkalmasak lehetnek a korai kognitív hanyatlás gyors és gazdaságos kiszűrésére, vizsgálatunk azt mutatja, hogy ezt fenntartásokkal kell kezelni. Eredményeink szerint a szubjektív jóllét sokkal szorosabb kapcsolatban áll a szubjektív emlékezeti panaszokkal, mint a kognitív teljesítmény.

Kulcsszavak: szubjektív emlékezeti panaszok; végrehajtó funkciók, verbális memória, szubjektív jóllét

A reliabilitás új megközelítése az érzelmi feldolgozás kutatásában

TE04_EA04

Smahajcsik-Szabó Tamás[2], Kocsel Natália[1,2,3,4], Szabó Edina[1,2,5], Kökönyei Gyöngyi[1,3,4]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[2] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[3] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[4] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest
[5] MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest

Háttér és célkitűzések: A figyelmi folyamatok kutatásában jelentős dot-probe tesztek reliabilitásának fejlesztésével kapcsolatban tesz ajánlásokat Price, kiemelve a tesztek megbízhatósága kapcsán mutatkozó kevés empirikus kutatást (Price et al., 2016). Ezt a hiánypótló célt erősítve, R-alapú megközelítés keretében mutatunk rá a Price által számolt reliabilitás és adatkezelés előnyére. Módszer: Követve a szerző módszertanát, az Érzelmi Arcok Figyelmi Próba (Hilt és Pollak, 2013) 333 serdülőtől (64%, átlagéletkor: 16,09; szórás: 1,20) származó adatain reprodukáltuk az általa javasolt adatkezelési módszereket és az eredeti kutatásban jó megbízhatósággal jellemezhető ABV-indexet (attention bias reliability). Az outlierek kezelésének három főbb módszerét alkalmaztuk, mely a szórás alapján történő kiszűrést, az előre megadott reakcióidőre vonatkozó küszöbértékek szerinti elhagyást, és az újraskálázást (azon belül is a windsorizing módszerét) foglalja magában. Eredmények: Az outlier kezelés mindhárom módszerét R-programnyelven írott kódsorba foglaltuk, és a különbségek vizuális bemutatására is törekedtünk (RStudio, ggplot2). Továbbá az ABV-index statisztikai jellemzőit is ismertetjük. Következtetések: A reakcióidőt, vagy a reakcióidőből származó mutatókat alkalmazó kutatásokban érdemes több módszerrel is tesztelni az outlier-eket, s a legmegbízhatóbb módszert választani az elemzésekben.

Kulcsszavak: figyelmi folyamatok, reliabilitás, módszertan, RStudio, R, ggplot2

TE05 - Tesztek világa

Kulturális és egyéni eltérések a tesztkitöltési stílusban

TE05_EA01

Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

A kutatás célja, hogy egy módszertani újítással csökkenthetővé váljon a tesztkitöltési viselkedési jelleg miatti műtermékek és téves következtetések megjelenése a kultúrközi eltérések értelmezéseiben. Korábbi eredmények azt jelezték, hogy az ún. válaszstílus jellemzők, így például a válaszadás szélsőségessége egyéni szinten bizonyos mértékig stabil jellemző, vagyis az önjellemző kérdőívek során egyfajta állandó torzító hatásként érvényesül (Nagybányai-Nagy, 2013). Egy nemzetközi együttműködés keretében összegyűjtött több mint 260 ezer fő, közel 30 nyelven történt kitöltési adatainak elemzését végeztük el egy Big Five-alapú személyiségkérdőív, a Facet5-teszt (Buckley; 2002) bevonásával. Az eredmények szerint a személyiségtesztelés során a válaszadás formája (vagyis szélsőségessége) és a válaszok tartalma (vagyis a személyiség pontszámok) gyengén, de kapcsolatban állnak egymással. Még olyan esetben is kimutathatók együttjárások, ha elkülönített itemcsoportokon, pl. egymástól független Big Five személyiségterületeken számítjuk ki a formai- és tartalmi-alapú változókat. Ez végeredményben a személyiségskálák közötti megosztott variancia, vagyis a mérési zaj forrásává válik. A teljes minta kb. 8-10 %-át érinti, hogy a torzítás egyénenként nézve +/-1 Sten pontot is meghaladja bizonyos Facet5 személyiségdimenzióknál. További elemzések arra is rávilágítottak, hogy a válaszadás szélsőségességében nem csak egyéni stabilitás fedezhető fel, hanem ezen túlmenően, populációs szinten az egyes országok is jól differenciálhatók. Ennek az egyéni szinten és a különféle nyelvterületek populációs szintjén is megjelenő válaszstílus sajátságnak a kontrollálására új módszertani alapon, válaszstílus klasztercsoportok szerinti standardizált értékeket képeztünk. Ezzel az országok közötti szignifikáns Big Five pontszámbeli különbségek számos esetben módosulnak, illetve átalakulnak.

Kulcsszavak: személyiségmérés, Big Five, Facet5, kultúrközi tesztadaptáció, válaszstílus

A szociális szorongás mérése szituáció alapú megközeltíésben - a SAQ hazai adaptálásának első eredményei

TE05_EA02

Egyed Katalin, Juhász Levente Zsolt - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

A szociális szorongás az utóbbi évtizedekben nagy figyelmet kapott klinikusok és kutatók részéről egyaránt. A nagy érdeklődésnek, illetve a területet jellemző elméleti sokszínűségnek és vitáknak köszönhetően is számtalan eljárás jött létre a szociális szorongás mérésére a félig-strukturált interjúktól kezdve az önkitöltésen alapuló papír-ceruza tesztekig. Az alkalmazott eljárásokkal kapcsolatban azonban számos kritika merül fel. A pszichometriai szempontból megfogalmazható korlátok sok esetben komoly aggályokat vetnek fel (pl. Caballo és mtsai., 2015). Caballo és mtsai. (2010) ezen korlátokra reflektálva kezdett egy pszichometriai szempontból megbízható kérdőív kidolgozásába (SAQ: Social Anxiety Questionnaire). A fejlesztés során felnőttek számára releváns társas helyzetek sokaságát gyűjtötték össze és fogalmazták meg a tételekben, amelyekben megjelenhet a szociális szorongás. Majd számos országban végeztek vizsgálatokat, nagy elemszámú mintákkal, beleértve nem klinikai és klinikai populációt. A tételek szelekciójába szakértők ítéleteit is bevonták, továbbá az adatokat sokoldalú statisztikai elemzésnek vetették alá.

Így jelenleg rendelkezésre áll egy szituáció alapú megközelítésben, empirikusan kidolgozott 30 itemből álló kérdőív. A kutatások különböző szakaszaiban, több kultúrában is vizsgálódva egyrészt feltártak, másrészt már megerősítettek egy 5 faktoros struktúrát: Magyarországon jelenleg nincs olyan bemért, jogilag tiszta és pszichometriailag is megbízható kérdőív, amely alkalmas a szociális szorongás mérésére. A nemzetközi trendek alapján – figyelembe véve a területen megjelenő élénk elméleti vitát, méréssel kapcsolatos fejlődést és fejlesztéseket, illetve az utóbbi időben növekedő igényt a bizonyítékokon alapuló intervenciókra – ez olyan hiányosság, amely miatt Magyarországon erős korlátok közé szorulnak a területen végezhető kutatások. Ez szolgáltatta a motivációt ahhoz, hogy megkezdjük a SAQ hazai adaptációját, első megközelítésben az egyetemi oktatásban megjelenő magyar fiatalok körében. E megközelítés hasznosságát erősíti – a nyilvánvaló korlátain túl –, hogy a SAQ kidolgozása során is erősen építettek erre a populációra. Az előadás célja, hogy áttekintést adjon a kérdőív magyar adaptációjának tapasztalatairól. Részletesen beszámolunk a magyar egyetemi populáción végzett vizsgálatok eredményeiről, a teszt pszichometriai mutatóiról. Az elemzések során hangsúlyt helyezünk arra, hogy teszteljük, megerősíthető-e a korábbi kutatások által feltárt 5 faktoros struktúra. Az aktuális eredmények elemzése és értelmezése alkalmat kínál arra is, hogy kritikusan átgondoljuk, a szituációk mentén közelítő kérdőív mellett milyen további eszközökre van szükség ahhoz, hogy – az adaptálási munkán túlmutató – komplexebb szociális szorongás kutatások jöhessenek létre. A jelenleg mutatkozó hiányosságokra és korlátokra a szociális szorongás, a vonás szorongás és az empátia kapcsolatát vizsgáló elemzéseink segítségével világítunk rá.

Kulcsszavak: szociális szorongás, SAQ, teszt adaptáció

Változások az állandóságban: A személyiség alapdimenzióinak nemi, életkori és lakóhely szerinti eltérései

TE05_EA03

Nagy János - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A különféle személyiségleíró modellek alapján készült személyiség-kérdőívek skáláin, valamint a magyar személyiségleíró szókincsből kivont tulajdonságlistán elvégzett faktorelemzések eredményei olyan hatfaktoros modell felé konvergálnak, amelyben a hagyományos Big 5-on felül hatodik faktorként a HEXACO-modellben (Ashton és Lee, 2005) felvetett Őszinteség (Honesty) jelent meg (Nagy, 2014-2017). Az adatok alternatív, hétfaktoros elemzésében (De Raad et al, 2018) viszont a Moralitásként értelmezett hatodik faktor felett egy további Nárcizmus faktor rajzolódik ki. A magyar taxonómiai szólista (Szirmák és De Raad, 1994) ismételt felvétele, valamint öt másik faktoranalitikusan generált kérdőív – a Big Five Inventory (BFI-H; John and Szirmák, 2007), a Five-Factor Personality Inventory (FFPI-H, Szirmák és Nagy, 1996; Hendricks, et al, 2003), a ZKPQ-H (Zuckerman et al., 1993; Nagy, 1994); az EPQ-H (S. B. G. Eysenck and Matolcsi, 1984), valamint a HEXACO-H (Lee, Ashton, Szirmák, 2008) – nagy mintán való papír-ceruza és online felvétele lehetővé teszi a személyiség alapdimenzióin felvett értékek nemi, életkori és lakóhely szerinti eltéréseinek leírását és elemzését is. Az eredmények részben alátámasztják, részben cáfolják az alapvető személyiség-dimenziók nemi és életkori eltéréseire vonatkozó nemzetközi kutatásokon alapuló elvárásokat. (A kutatást az OTKA támogatta K 79148 számú projektje keretében.)

Kulcsszavak: Big Five, Big Six, HEXACO, BFI, FFPI, ZKPQ, EPQ

A Tudatelméleti Skála magyar adaptációja

TE05_EA04

Budai Timea, Kiss Szabolcs, Lénárd Kata, Zsidó N. András - PTE BTK Pszichológia Intézet

Más emberek mentális állapotainak megértése (elmeolvasás) a kognitív fejlődés egyik kulcsmomentuma. Az elmúlt évtizedekben számos kutatás fókuszált a gyermekek tudatelméleti képességeire, melyet leginkább hamisvélekedés-teszteken keresztül vizsgáltak. Wellman és Liu (2004) munkájuk során rámutattak, hogy a tudatelméleti képességek egy meghatározott sorrendben fejlődnek, melyhez létrehoztak egy verbális feladatokból álló Tudatelméleti Skálát. Eredményeik szerint a tudatelméleti képesség fejlődési sorrendje a következő: az eltérő vágyak megértése egyszerűbb, mint az eltérő vélekedések megértése, amelynek megértése könnyebb, mint a tudáshoz való hozzáférés, amely szintén könnyebb, mint a hamisvélekedés megértése, melynek megértése viszont egyszerűbb, mint megérteni azt, hogy az ember érezheti valahogy magát belül, ugyanakkor kifelé mutathat mást. Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a fent látható fejlődési sorrend magyar mintán is hasonlóan alakul-e, illetve szerettük volna elkészíteni a teszt magyar változatát. A szerzők engedélyével megalkottuk az ötfokú skála magyar megfelelőjét. Vizsgálatunkban eddig 86 3-6 év közötti óvodás vett részt. Eredményeink szerint a minta 50%-a nem illeszkedik a Wellman és Liu (2004) által leírt fejlődési sorrendhez, vagyis a gyerekek fele úgy is teljesített nehezebb feladatokat, hogy előtte a könnyebbeket nem tudták mind teljesíteni. Például a legnehezebbként számon tartott belső- és kifelé mutatott érzelmi állapot közti különbség detektálása könnyebbnek bizonyult a gyerekek számára, mint a hamisvélekedés feladat megoldása. A vizsgált mintán a hamisvélekedés-teszt teljesítése volt a legnehezebb, ugyanakkor ez a feladat diszkriminál a leginkább. A STATA program analízise szerint a gyerekek az eltérő vélekedések feladatban tippeltek a legtöbbször.

Kulcsszavak: Tudatelméleti Skála, mentalizáció, kognitív fejlődés, magyar adaptáció

TE06 - Krízisben

Katasztrófa-krízisintervenciót hivatásszerűen végző szakemberek érzelemszabályozási jellegzetességei és azok összefüggései – a kutatás első fázisának eredményei alapján

TE06_EA01

Sebestyén Árpád[1], Deák Anita[2]

[1] Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola
[2] Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A szakirodalom tanúsága szerint, egészen az ezredfordulóig az anyagi javakat, testi épséget és életet mentő szakemberek érzelem-megnyilvánulásai általában nem kívánatos, irracionális magatartásnak számítottak, amely szemlélet az utóbbi időben megváltozott (Scott és Myers, 2002). Az érzelmi kifejezés fontos eleme egy krízishelyzetben mentési munkát végző személy viselkedési kontrolljának. (Fineman, 1993, 2000, Jablin 2001, Scott és Myers, 2002, Myers és Oetzel, 2003, Hornyacsek, 2012, Deák, 2015). A kutatási eredmények azt jelzik, hogy mind a lelki (John és Gross, 2004) mind a testi egészségre (Keefe, Porter és Labban, 2006) hatással van. Hivatásos szakemberek hazai mintáján végzett kutatásunk 100 fő felmérését tartalmazó első fázisának egyik célja a katasztrófa-krízisintervencióval kapcsolatos érzelemszabályozási sajátosságok feltérképezése. Munkájuk támogatása céljából elemezzük a Kognitív Érzelem-Regulációs Kérdőív (CERQ, Garnevski és mtsai., 2001, magyar változat Miklósi és mtsai., 2004)

segítségével kapott eredményeket és azok összefüggéseit a CISS-48 (Endler és Parker, 1994, ford. Perczel Forintos és Annus, 2004) kérdőívvel mért megküzdési módokra. Feltételeztük, hogy az érzelemszabályozást hatékonyan, tudatosan használva a hivatásos szakembereknél jelentősen csökkenhet a distressz, a trauma munkahatékonyságot befolyásoló negatív hatása és javulhat a kiégést megakadályozó vagy tüneteit csökkentő lelki ellenálló képességük. A hipotézist igazolni látszanak a megküzdési módokra kapott részeredmények. A hivatásos szakemberekre - az önkéntesekkel összevetve - jelentős mértékben jellemző az elkerülő megoldási stratégia. Az előadásban ismertetésre kerülő részletes elemzés magyarázatot ad erre az eredményre: az érzelemszabályozást kifejező változók közül a rumináció, az őrlődés alskálán a hivatásos szakemberekre jelentős mértékben kisebb átlagértékek jellemzők, mint az egyetemisták vagy az önkéntesek populációjára. Ezt alátámasztja, hogy az eredmények alapján a problémafókuszú megküzdés van a hivatásos segítőknél előtérben. A részelemzések tehát igazolják a krízisintervenciót végző szakemberek érzelemszabályozási stratégiáinak a stressz csökkentésben, a kiégés elkerülésében, a traumafeldolgozásban játszott fontos szerepét. Ezért ezek fejlesztése elengedhetetlen a hivatásos segítők érzelmi-mentális integritása megőrzésének támogatásában.

Kulcsszavak: katasztrófa-krízisintervenció, érzelemreguláció, stresszkezelés

Munkahelyi stresszártalom csökkentése iskolában és gyermekvédelemben

Tóth Andrea - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola, Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

TE06_EA02

A dolgozói mentálhigiéné az a terület, mely a közszférában dolgozók számára szinte elérhetetlen, pedig a pedagógus munka kiemelt mentálhigiénés terheléssel járó terület. Az előadás egy 2017-ben zajlott pilot kutatási programot mutat be, mely egy alapítványi iskola dolgozói számára és egy gyermekvédelmi intézményben dolgozó pedagógusok számára készült. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a vizsgált populáció milyen pedagógus hivatással járó mentálhigiénés terhelésnek vannak kitéve, illetve a belső erőforrásaik és megküzdési eszközeik bővítésére is lehetőségük volt egy 8 alkalmas kidolgozott módszertan alkalmazása mentén. Az úgynevezett módszertani programok fő célkitűzése a munka során keletkezett stressz tűrés menedzsmentjének fejlesztése volt. Az előadás során körüljárjuk a 8 hetes intenzív mentálhigiénés munkát, mely a csoportos tanácsadás keretrendszerében valósult meg. A két teljesen különböző intézményben ugyanolyan végzettséggel egészen másfajta mentálhigiénés terhelésnek voltak kitéve a dolgozók, ennek fényében jól összehasonlíthatóvá vált a program gyakorlatban történő működése. A kutatás során alkalmazott módszertani programsorozat végén mindkét csoport résztvevői jelentős minőségi változásról számoltak be a munkájukkal kapcsolatos stressz kezelésében. Az előadás a program egyes elemeit és fő irányvonalait mutatja be, összehasonlítva annak gyakorlati megvalósulását a két vizsgált csoportban.

Kulcsszavak: dolgozói mentálhigiéné, empirikus kutatás, stressz tűrés , tanácsadás

Tanári énhatékonyság mérési lehetőségei

TE06_EA03

Bíró Zsolt, Papp Gábor, Páskuné Kiss Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék

A tanári énhatékonyság kérdését több, mint harminc évvel ezelőtt vizsgálták először, mely kutatás abból az alapfeltevésből indult ki, hogy a tanár saját képességeiben vetett hite növeli a tanulás, a tananyag elsajátításának sikerét. Az azóta eltelt időszakban számos szempont került elő és a mérőeszközök is változatosak lettek. Vizsgálatunk egy nagyobb kutatási projekt része, melyben egyrészt a tanári énhatékonyság magyar nyelvű kérdőívének kialakítását tűztük ki célul, másrészt a tanári énhatékonyság differenciált megközelítésére teszünk kísérletet. A tanári karrierút során Hoy (2000) szerint az első pár év kritikus az énhatékonyság hosszú távú fejlesztésében, ezért tanárszakos egyetemi hallgatókat vizsgáltunk (n=58), akik tanulmányaik 2-4. évében tartanak. Eredmények. A vizsgálat jelenleg kezdeti szakaszban tart, melynek során a Schwarzer-féle tanári énhatékonyság kérdőív magyar mintán történő elővizsgálatát végeztük el. Az eredeti kérdőív itemei fordításra, majd visszafordításra kerültek, a végső itemeket független bírálók értékelték. Jelenleg a kevés kitöltő következtében első lépésként az itemek közötti kapcsolatokat hierarchikus klaszteranalízissel tártuk fel. A klaszteranalízis jelenlegi eredményei alátámasztják az egydimenziós tanári énhatékonyság koncepcióját. A vizsgálatot folytatjuk a minta jelentős bővítésével és további célt is megfogalmaztunk: a Schwarzer-féle egydimenziós tanári énhatékonyság koncepció mellett kísérletet teszünk a tanári énhatékonyság egy differenciált megragadására. Bandura szerint az énhatékonyság fejlesztése négy forrásból történhet. Egyrészt a saját teljesítményélmények, másrészt a szociális modellek viselkedése, mely során a pedagógusok megfigyelik kollégáik eredményes módszereit. Harmadik fontos tényező a társas meggyőzés, amikor a pozitív visszajelzés kollégáktól, vagy az iskolai környezet tagjaitól jelentős motiváló és énképerősítő hatással bír. Az énhatékonyság fejlesztésének negyedik lehetősége pedig az érzelmek önszabályozása. Feltételezésünk szerint a Bandura által leírt énhatékonyság-források megjelennek a tanári énhatékonyság koncepcióban is.

Kulcsszavak: pedagógus, énhatékonyság, Bandura, Schwarzer

Pedagógusképzési tréningprogram a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében

TE06_EA04

Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Egyetem

A korai iskolaelhagyás mutatója Magyarországon 2010-ig lassú ütemben csökkent, az elmúlt években azonban növekedett a KSH adatai szerint. A nemzetközi publikációk sora foglalkozik a témával: Schargel, Thacker és Bell, (2007); Rumberger, Lim, (2008); Lyche, (2010). Magyarországon széles körben folynak kutatások a problémával kapcsolatban: Meleg, (2015); Imre, (2014) Mihályi, (2014); Forgács, (2015); Hanák (2016) stb. Felvetődik a kérdés: napjaink pedagógusképzése, segítséget tud-e nyújtani a korai, végzettség nélküli iskolaelhagyás prevenciójában? A bemutatásra kerülő előadás egy speciális, a korai, végzettség nélküli iskolaelhagyás prevencióját célzó pedagógusképzési tréningprogramot és annak hatásvizsgálatát mutatja be. Feltételezéseinket a pedagógusok sikeres oktatásában nyert gyakorlati tapasztalataink alapján fogalmaztuk meg. H1. A speciális, korai iskolaelhagyás veszélyének kitett tanulók elfogadását, segítését célzó pedagógusképző tréningprogram a résztvevő

pedagógusoknak tartalmi, módszertani, gyakorlati megújulást nyújt. H2. A tréning tartalma és módszere jó lehetőséget ad arra, hogy több önbizalmat szerezzenek a pedagógusok szakmai munkájukkal kapcsolatban. H3. A tréning a pedagógusok belső attribúcióit erősítik. H4. A tréning a pedagógusok reflektív gondolkodását erősíti. A mintát 713 fő pedagógus alkotja (86,7% nő és 13,3% férfi) a tréning elvégzése után, saját válaszadói hajlandóságuk alapján, valamennyi magyarországi régióból. Adatainkat saját szerkesztésű kérdőívvel gyűjtöttük. Hipotéziseink beigazolódtak. H1. A speciális, korai iskolaelhagyás veszélyének kitett tanulók elfogadását, segítését célzó pedagógusképző tréningprogram a résztvevő pedagógusoknak tartalmi, módszertani, gyakorlati megújulást nyújthat. Ezt bizonyítja, a tréningprogram általános értékelése, a válaszolók 74%-a nagyon jónak, 20%-a jónak, 6%-a közepesnek értékelte azt. A tréning megvalósításának értékelésében legjobb minősítést a képzés felépítettsége, módszertani megújulása kapta a csoporttagok zömétől (85%), valamint a szakmai-gyakorlati hasznosságot jelezték nagyon jónak (82%). H2. A tréning tartalma és módszere jó lehetőséget adott arra, hogy több önbizalmat szerezzenek a pedagógusok szakmai munkájukkal kapcsolatban. A pedagógusi kompetenciák változásának megélését elemezve a csoporttagok nagy része (82%) felkészültebbnek érzi magát a szakmai folyamataik fejlesztésére. H3. A tréning a pedagógusok belső attribúcióit erősíti. A hallgatók önértékelése, melyben a képzés során nyújtott magas fokú aktivitásukat jelezték vissza, kifejezetten jellemző volt a mintában (91%), ezt követte a képzés sikeréhez történő hozzájárulás pozitív megélése (82%). H4. A tréning a pedagógusok reflektív gondolkodását erősítette, az alkalmazott képzési módszerek értékelése terén a hasznosságra vonatkoztatva az esettanulmányok elemzése volt a legsikeresebb a csoporttagok jelentős része szerint (88%). A tréning szubjektív megélését, megítélését vizsgálva a csoporttagok a csoporttal folytatott interaktív munkát tartották legfontosabbnak (84%), valamint a szakértelem bővülését (81%).

Kulcsszavak: pedagógusképzés; tréningprogram; korai, végzettség nélküli iskolaelhagyás prevenciója

TE07 - Munkahelyi mozaik

Hazai kutatások a munkafüggőségről

TE07_EA01

Kun Bernadette[1], Paksi Borbála[2], Demetrovics Zsolt[1]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

A viselkedési addikciók vizsgálata egyre nagyobb figyelmet kap az addiktológia területén. Az utóbbi évtizedekben a munkafüggőség jelenségével kapcsolatos vizsgálatok is megsokszorozódtak, s egyre többet tudunk erről a problémáról. A zavar elterjedtségére vonatkozó adatok azonban egyrészt hiányosak, másrészt sokszor nem megbízhatóak. Az előadás első részében röviden áttekintjük a nemzetközi szakirodalmat a munkafüggőség elterjedtségére és a jelenség mérésére vonatkozóan. Magyarországon eddig csupán néhány vizsgálat tűzte ki céljául a munkafüggőség jelenségének megismerését. Egy 2014-ben történt vizsgálatban, kényelmi mintavétellel különböző cégek dolgozóit kérdeztük, és a munkafüggőségre vonatkozó kockázat összefüggését elemeztük többek között az elhárító mechanizmusokkal és a pszichés tünetekkel. 2007-ben, illetve 2015-ben pedig nagymintás, reprezentatív vizsgálatok (Országos Adatfelvétel az Addiktológiai Problémákról) keretében tártuk fel a munkafüggőség elterjedtségét a felnőtt lakosság körében. Az előadás során ezen három vizsgálat eredményeit mutatjuk be. Az előadás

a Bolyai János Kutatási ösztöndíj támogatásával készült. A tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (K111938, KKP126835).

Kulcsszavak: munkafüggőség, viselkedési addikció, epidemiológia

Apasági szabadság és karrier

TE07_EA02

Bárdos Luca Csenge, Perger Mónika - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

A 21. század számos fontos munkaerőpiaci változást hozott: a nők magas létszámban képviseltetik magukat az aktív munkavállalók között és a kétkeresős családmodell általános megoldás lett arra, hogy nők és férfiak egyaránt menedzselni tudják családi és karrierszerepeiket, vágyaikat. Vizsgálatom azzal a céllal készült, hogy egy általános képet adjon arról, hogy ma hazánkban mennyire ismert jelenség az apasági szabadság, milyen tényezők hatnak egy efféle döntésre, miként vélekednek vezetők és dolgozók a jelenségről, valamint milyen munkahelyi és társadalmi folyamatokat indíthat be az elterjedése, támogatottsága. Elővizsgálatként rövid interjúkat készítettem célcsoportjaim képviselőivel, majd ezek alapján online kérdőívet készítettem a kutatáshoz. Összesen 240 fő töltötte ki a kérdőívet. Ezen kitöltők között pedig összesen 33 fő olyan férfi volt, aki legalább 3 hónapig volt gyermeknevelési szabadságon, 30 fő, akiknek legalább hat beosztottjuk van, valamint 177 fő, akik legalább egy évet dolgoztak már teljes munkaidőben. Eredményeim (egy aránylag magas szocioökonómiai státuszú mintán) a következők lettek: a.) érzelmileg kifejezetten pozitívabban viszonyulnak az apasági szabadsághoz azok a személyek, akiknek ismerősi körében van olyan férfi, aki volt már apasági szabadságon, mint azok, akiknek nincs ilyen ismerőse; b.) számos egyéb motivációja van az apasági szabadság mellett döntésnek az anyagi tényezőn felül, sőt az apasági szabadságot igénybe vevők kifejezetten más érveket sorakoztatnak fel elsőként; c.) a válaszadók összességében úgy vélik, hogy az apasági szabadság célzott támogatása számos munkaerőpiaci folyamatra pozitív hatással lehetne.

Kulcsszavak: férfiak gyermeknevelési szabadságon; apaság; apasági szabadság; apa és karrier

A külső és az öltözködés szerepe a munkahelyi versengésben

TE07_EA03

Szabó Zsófia Éva[1], Fülöp Márta[1,2], Silvana Greco[3]

[1] MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[2] ELTE Pszichológiai Intézet
[3] Freie Universitet Berlin

A munkahelyi külső, megjelenés témájával foglalkozó nemzetközi interjús kutatás célja az volt, hogy feltárja, különböző munkahelyi környezetekben milyen jelentőséggel bír a munkahelyi felvételnél, majd pedig a munkahelyen belüli, előmenetelért folytatott versenyben a test, az öltözködés és a megjelenés, valamint rávilágítson az esetleges kultúrák közötti különbségekre. A magyarországi adatfelvétel során összesen 46 félig-struktúrált interjú készült el az üzleti élet felső vezetői körében, összesen három korcsoportban: fiatal (18-34 év, n=18), középkorú (35-55 év, n=18) és idős (56 év fölött, n=10) korcsoportokban, összesen 20 férfivel és 26 nővel. A kutatás kezdeti eredményei alapján megállapítható, hogy az üzleti életben folyó versenynek szignifikáns területe a megjelenés és az öltözködés. Az állásinterjúk során a különböző korcsoportok

mindegyikében megjelent a megjelenés fontossága, többnyire pozitív, kevés esetben negatív színezetben – a jó megjelenés általában versenyelőnyt jelent, elvétve azonban kifejezett hátrány is lehet. A munkahelyi környezetben való előrejutás, karrierépítés esetén is megjelent az öltözködés, megjelenés, mint lényeges szempont egyrészt, mint a cégek normatív elvárása, másrészt, mint versengési terület. A cégek közötti versenyben ugyancsak fontos szerepet játszik, hogy milyen az alkalmazottak külső megjelenése, az a céget képviseli. Az alkalmazottak külső megjelenéséből (testi adottságai és öltözködése) mind a vezetőség, mind az ügyfelek, mind a versenytársak következtetést vonnak le az illető munkamoráljára, integráltságára, összeszedettségére, megbízhatóságára, adott esetben anyagi helyzetére és státuszára vonatkozóan. A férfiak és a nők esetében eltérőek a megejelnésbeli és az öltözködésbeli elvárások, azok szigorúsága és a szociális környezet explicit szabályozási és kontrollálási kísérlete terén. A kutatás a COST Action 1210 (Appearance Matters EU projekt keretein belül és az OTKA (K-111 789) támogatásával jött létre.

Kulcsszavak: versengés, öltözködés, külső megjelenés, vállalati környezet

A versengési attitűdök új mintázatai

TE07_EA04

Fülöp Márta, Varga Balázs - MTA TTK Kognitív Idegtudományi; Pszichológiai Intézet ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A versengéselmélet modern felfogása szerint nem ragadható meg egyetlen dimenzióval az egyén versengési attitűdje. Ez az elméleti alap tette szükségessé a Versengési Attitűd Kérdőív (CAT) létrehozását (Orosz Gábor, Fülöp Márta, Büki Noémi és Rózsa Sándor, 2018). Az így kialakított versengési attitűdök ötfaktoros modellje két versengő skálát (önfejlesztő versengő, hiperversengő), két elkerülő skálát (szorongás és vesztéstől félő elkerülő), illetve egy közömbösséget mérő skálát tartalmaz. Az ötfaktoros megközelítés több mintán tesztelt, megbízható pszichometriai eszköz, ami kiváló lehetőséget kínál az egyén versengési mintázatának mélyebb megértéséhez. A vizsgálatok során egyértelművé vált, hogy egy-egy egyén nem egy attitűd mentén jellemezhető csak, hanem az attitűdök bizonyos kombinációi jellemzőek rá. Az egyre népszerűbb személyközpontú statisztikai megközelítések közül a klaszterelemzés segítségével öt elkülönülő mintázatot határoztunk meg a RopStat statisztikai programban. Az így kialakított klasztersturktúrákat, négy, egymástól független nagy elemszámú mintán mutatjuk be. Az előadás során ismertetjük az ötfaktoros modellt, a négy mintát (a középiskolás diákokat magába foglaló iskolai klíma adatbázist; a 60 felettieket magába foglaló idős adatbázist, az egyetemi hallgatókat magába foglaló akkulturációs adatbázist; illetve egy, a demográfiai változók mentén illesztett, országos reprezentatív mintát), továbbá a négy mintán kialakított klaszterek közti azonosságokat és eltéréseket és azok pszichometriai mutatóit. Az egyes válaszadók milyen mintázatú csoportokba sorolhatóak és milyen eltéréseket mutatnak a felvett demográfiai változók és más pszichometriai eszközök esetében. A kutatás az OTKA (K-111 789) támogatásával jött létre.

Kulcsszavak: versengési attitűdök, személyközpontú statisztika, klaszterelemzés, egyén versengési mintázatai

TE08 - Egyetemisták tudatállapota

Mennyire módosul a tudatállapot a vizsgák során?

TE08_EA01

Jakubovits Edit[1], Kovács Zsuzsa[2], Nyeste-Jakab Krisztina[1], Józsa Emese[3]

[1] Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2] Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Alkalmazott Pszichológia Tanszék
[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológiai Intézeti Központ

Előzmények: A tudatállapot a figyelem fókuszálásával és erős lelki bevonódást igénylő helyzetekben megváltozik. Ezt tapasztaljuk pl. betegségeknél, műtéteknél, szülésnél, vagy akár szerelem hatására. Ilyen különleges helyzet a vizsgaidőszak, a vizsgázás is. Időlegesen a megszokott működésmódhoz képest megváltozik az észlelés, a gondolkodás, az érzelmek és a fiziológia is. A beérkező információk ilyenkor a jellegzetes állapot törvényei szerint dolgozódnak fel, és önkéntelen módon váltanak ki testi, lelki hatásokat, még hosszú távon is. Cél: A vizsgázás okozta tudatállapotváltozás kimutatása élményfeltáró kérdőív segítségével. Módszer: a (módosult) tudatállapotok fenomenológiai szintű jellemzésére Pekala és munkatársai által kidolgozott 12 fődimenziót és 53 alskálát tartalmazó PCI („Phenomenology of Consciousness Inventory"), azaz a Tudatállapotok fenomenológiája elnevezésű kérdőív adatait elemeztük, amit a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán a 2016/2017-es tanévben tartott szabadonválasztható kurzusok hallgatói (N=102) kétszer töltöttek ki on-line: egy általuk választott előadás, és egy nehéznek ítélt vizsga után, a helyzet után a lehető leghamarabb. 53 hallgató egy-egy választott alkalommal, 49 hallgató mindkét helyzetben. TUKEB engedély száma: 43146/2016. Eredmények: a vizsgahelyzetben megélt tudatállapot változások megfelelnek a módosult tudatállapot kritériumainak. A vizsgázók a 12 fő dimenzió közül 5-ben térnek el a nem vizsgázóktól: a vizsga helyzetben szignifikánsan magasabb az érték 1. a tudat módosultságának mértéke 2. arousal, 3. a negatív érzelmek, 4 belső beszéd dimenziókban. Szignifikánsan alacsonyabb értéket pedig a racionalitás fődimenzióban. Az alskálák közül a vizsgázók szignifikánsan magasabb értéket mutattak a percepció, az élvezet, a harag, a félelem, a figyelem irányultsága értékekben, míg a figyelem koncentráltsága alacsonyabb volt. Megbeszélés: Ez az eredmény két szempontból fontos: míg a negatív distressz hatások, a vizsgáztatási rendszer, az oktatók hozzáállása, negatív szuggesztiói ronthatják, addig a tudatosan kimunkált pozitív hatások segíthetik a hallgatók teljesítményét, és hosszú távon életminőségüket nagyban befolyásolhatják. Ha a továbbképzések keretében viszonylag könnyen elsajátítható szuggesztív kommunikációt szélesebb körben be lehetne illeszteni a tanítás napi gyakorlatába, ez a módszer hozzájárulhatna mind a tanárok, mind a diákok kiégésének megelőzéséhez.

Kulcsszavak: módosult tudatállapot, vizsgaszorongás, Pekala teszt, negatív és pozitív szuggesztiók

Az online zaklatás és játékos identifikáció kapcsolata a fiatal felnőttkori identitással

TE08_EA02

Rivnyák Adrienn, Kozma Luca Anna, Szennai Martin, Arató Nikolett, Láng András -Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Budapest; Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Alkalmazott Pszichológia Tanszék; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológiai Intézeti Központ

Az online videojátékok a szociális interakciók egyre jelentősebb felületévé válnak. Az online játékok valós idejű kommunikációt tesznek lehetővé a felhasználók között, amely fokozott sebezhetőséggel jár a cyberbullying és toxikus viselkedések negatív hatásaival szemben. Az online videojátékok felhasználóinak jelentős része fiatal felnőtt korú személyekből áll, mely életszakasz a tapasztalatszerzés, az intenzív identitáskeresés és így a személyes identitás kialakulásának időszaka számos életterületen. Az identitásfejlődés folyamatában meghatározó a társas kontextus, ezért egy érett identitással még nem rendelkező személy vulnerábilis lehet az online térben történő zaklatással szemben. Másrészről az online játékok szabadságot és lehetőséget nyújtanak olyan új tapasztalatok megszerzésére, szerepek kipróbálására, amelyek a mindennapi életben nem elérhetőek az egyén számára. Tanulmányunk célja az identitásfejlődés egyes aspektusainak, illetve az identitás állapotnak és az online térben történő bántalmazás, toxikus viselkedés összefüggéseinek feltárása. További kutatási kérdésünk, hogy a játékosok identifikációjának különböző minőségei (karakterrel való azonosulás, csapattal való azonosulás, játékkal való azonosulás) milyen kapcsolatban állnak az identitásalakulással és az online zaklatással. Kutatásunkban 102 fiatal felnőtt (életkor M=21, SD=2,51; 78 férfi és 24 nő) online videojáték felhasználó vett részt. Az identitásfejlődést a Dimensions of Identity Development Scale (DIDS, Luyckx et al., 2008) kérdőív segítségével, a játékos identifikációt a Player Identification Scale (Van Looy, Courtois, De Vocht, De Marez, 2012) kérdőívvel mértük. A játék során megjelenő toxikus viselkedés mérésére a Cyber Victim and Bully Scale-t (Cetin, Yaman & Perker, 2011) használtuk, az eredeti skála itemeit az online játékokban megjelenő zaklatás, toxikus viselkedés mérésének megfelelően átalakítottuk. Eredményeink szerint a diffúz identitású személyeknél alacsony a saját csapattal való identifikáció, ellenben magas a játékkal való azonosulás, valamint magas a verbális zaklatás megjelenése. Továbbá a játékkal való azonosulás pozitív együttjárást mutat a verbálisan zaklató, valamint a saját csapatot hátráltató toxikus viselkedésformákkal, valamint a verbális zaklatásnak való áldozattá válással.

Kulcsszavak: online zaklatás, toxikus viselkedés, identitás, játékos identifikáció, fiatal felnőtt kor

A kortárs bántalmazás negatív következményei: Az online játékokban megjelenő identifikáció, toxikus és addiktív viselkedés

TE08_EA03

Arató Nikolett, Kozma Luca Anna, Szennai Martin, Rivnyák Adrienn, Láng András - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: Az online játékok egy biztonságos környezet biztosítanak különböző viselkedésformák, szerepek kipróbálásához, ezekkel a játékosok a játék során identifikálódnak. Az online játékok során azonban negatív viselkedésformák is megjelennek (szabálysértés, verbális agresszió), továbbá a játékok olyan pszichológiailag jutalmazó vonásokkal rendelkeznek, amelyek miatt kialakulhat viselkedéses addikció. Célok: Jelen tanulmány célja felmérni, hogy a korábbi kortárs bántalmazásnak milyen hatásai vannak az online játékokban megjelenő toxikus viselkedésformákra, játékkal, játékos csapattal, az avatarral való identifikációra. Egy további fókusza a kutatásnak felmérni, hogy megjelenik-e az videójáték-használati zavar a korábbi áldozattá válás következtében. Módszerek: A kutatásban 119 fő vett részt (28 nő, 91 férfi), átlagéletkoruk 22,66 év (SD=4,85). A kortárs bántalmazás felmérésére a Bullying Prevalencia Kérdőívet (BPQ, Rigby & Slee, 1993), a túlzott videójáték-használat mérésére a Videójáték-használati Zavar Tesztet (Király, Sleczka, Pontes, Urbán, Griffiths & Demetrovics, 2017), a játékkal, játékos csapattal, avatarral való azonosulás mértékének vizsgálatára a Játékos Azonosulás Skálát (Looy, Courtois, De Vocht & DeMarez, 2012) használtuk. A játékban megjelenő szabálytalan, csapatot akadályozó, agresszív viselkedés mérésére kutatócsoportunk dolgozott ki mérőeszközt az Internetes Zaklatás Áldozata és Elkövetője Kérdőív (Arató, Zsidó, Lábadi &

Lénárd, 2017) átalakításával. Eredmények: Többszempontos független mintás varianciaanalízis eredményei alapján a kortárs zaklatásban korábban zaklató vagy zaklató-áldozat szerepet betöltő személyek gyakrabban agresszívak verbálisan a többi játékossal, akadályozzák csapattársaikat a játék során, valamint ők követik el a legtöbb szabálysértést a játék során. Továbbá nagyobb valószínűséggel is esnek áldozatául az ilyen toxikus viselkedésformáknak. A kortárs bántalmazásba korábban zaklató-áldozatként bevonódókra jellemző a vágyakozó identifikáció az avatarral való azonosulás során, a zaklatókra pedig a játékkal való azonosulás jellemző. Lineáris regresszió eredményei alapján a korábbi áldozattá válás meghatározó tényezője a videójáték-használati zavar kialakulásának. Következtetések: Az eredmények alapján megállapítható, hogy a korábban zaklató, zaklató-áldozat szerepet betöltő játékosok agressziójuk levezetésére használhatják az online játékokat, nem tudnak együttműködni a csapattársaikkal. Továbbá a sérült önértékelésük, énhatékonyság érzésük kompenzálására identifikálódnak a játékkal, illetve a játszott avatarral. Az online játékok lehetőséget biztosíthatnak intervencióra, bele lehetne építeni olyan elemeket a játékokba, amelyek elősegítik a játékosok közötti együttműködés kialakulását, az agresszív viselkedés visszaszorítását, továbbá javítják a játékosok önmagukról alkotott képét.

Kulcsszavak: kortárs bántalmazás, online játék, videójáték-használati zavar, toxikus viselkedés, játékos identifikáció

A Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán tanuló hallgatók mentális állapota: Elővizsgálati eredmények

TE08_EA04

Majer Réka, Sárváry Andrea, Mohácsi Bernadett, Kovács János, Kiss János - Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Társadalomtudományi Intézet, Pszichológiai Tanszék

A Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar Pszichológiai Tanszék oktatóiként felfigyeltünk arra, hogy a hallgatók egyre nyitottabbak lettek, hogy saját magukkal kapcsolatban többet tudjanak meg, és egyre több diák keresett meg minket saját pszichés problémái miatt. Ezek alapján fontosnak tartottuk, hogy kidolgozzunk a Kar hallgatói számára egy mentálhigiénés programot. A program célja a karunk hallgatóinak mentálhigiénés ellátása és Mentálhigiénés Iroda létrehozása a hallgatók pszichés jól-létének javítása céljából. Annál is inkább fontosnak tartjuk ezt a munkát, hiszen a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán olyan szakembereket képzünk, akik mindannyian az egészségügyben, segítő szakmában fognak dolgozni (védőnő, szülésznő, ápoló, mentőtiszt, szociális munkás stb.). A másik fontos szempont az volt, hogy segítsük a hallgatókat, hogy minél rövidebb idő alatt sikeresen teljesíteni tudják a tanulmányi kötelezettségeiket. A program első lépése egy mentális állapotfelmérés. Szerettük volna felmérni, hogy Karunk jelenlegi hallgatói milyen pszichés állapotban vannak, milyen problémákkal küzdenek, illetve kiszűrni azokat a hallgatókat, akik valamilyen szempontból veszélyeztettetek, hogy velük minél hamarabb célzottan fel tudjuk venni a kapcsolatot, hogy segítséget kaphassanak. A tesztcsomag több kérdőívet tartalmaz, számos témában, mellyel széles körben szerettük volna felmérni a mentális státuszt. A kérdőív alapján szerettünk volna rálátni a hallgatók stressz szintjére, megküzdési módjára, énhatékonyságára, személyiség dimenzióira. Felmértük a társas támogatottságukat és a szociális kívánatosságot. Emellett fontosnak tartottuk, hogy megvizsgáljuk a tanuláshoz való viszonyukat is. A kérdőívben az alábbi módszereket használtuk: Koherencia Skála, Életcél Kérdőív, Big Five, Rosenberg Önértékelési Kérdőív, Általános Én-hatékonyság Kérdőív, Teljesítménymotiváció, Tanulási Kérdőív, Észlelt Stressz Kérdőív, Lelki egészség, Társas támogatottság, Multidimenzionális Egészségkontroll Kérdőív, Szociális Kívánatosság Skála. A demográfiai adatok mellett felmértük a hallgatók egészségmagatartását (alkohol-, kábítószer fogyasztás, dohányzási szokások) is, hogy felmérjük, hogy az Egészségügyi Karon tanulók, akik elköteleződnek az egészségügy iránt, saját életükben fontosnak tartják-e az egészséges

életmódot. Végezetül - egyfajta igényfelmérés céljából - megpróbáltuk felmérni, hogy a hallgatók mennyire lennének nyitottak a Mentálhigiénés Iroda programjaira, milyen programon, kurzusokon vennének részt szívesen. Egy másik tervünk egy hallgatói segítő csoport szervezése, ahol kortárs segítőket képeznénk, akik mentálhigiénés feladatokat látnának el karunkon. A kérdőív során lehetőségünk nyílt erre való felhívást is közzé tenni, illetve felmérni, hogy kik érdeklődnek egy ilyen szerepvállalás iránt. A mentálhigiénés tesztek felvételére 2018. tavaszán (március-április) kerül sor. A Nagygyűlésen az állapotfelmérés elővizsgálati eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: mentálhigiéné, hallgatói felmérés, pszichés jól-lét

TE09 - Kognitív funkciók, kognitív kontroll

IKT-használat, kontroll és kognitív háttértényezők - az összefüggések feltárásának első lépései

TE09_EA01

Faragó Boglárka - Eszterházy Károly Egyetem

Modern társadalmunkban lényeges a hatalmas mennyiségű információ-tömegben történő eligazodás, a kritikus, összefüggéseket feltáró gondolkodás (Lévai, 2013), ugyanakkor bizonyos kutatások szerint egyre sekélyesebb gondolkodókká válunk a technológia kognícióra gyakorolt hatásának következtében (Carr, 2010). Az IKT-eszközök negatív hatását kognitív működésünkre már számos kutatás vizsgálta (Papp-Danka, 2013), ugyanakkor vannak olyan kutatások is, melyek biológiai rendszerünk új környezethez való adaptálódását feltételezik (Sparrow és mtsai, 2011). Így például, bár a kutatások szerint a multitasking, figyelmünk váltogatása párhuzamosan futó tevékenységek között növeli figyelmünk megzavarhatóságát, rontja a tanulási teljesítményt (Loh & Kanai, 2015), ugyanakkor vannak olyan eredmények is, melyek szerint a multitasking során nem romlik jelentősen a teljesítmény, ha a másodlagosan végzett tevékenység adaptív, kontrollált formában jelenik meg (Rosen, Carrier, & Cheever, 2013). A kulturális evolúció során újabb és újabb reprezentációs módok jelentek meg, melyek kognitív architektúránk átalakulását eredményezték (Donald, 2001), kérdéses, hogy a modern kultúra (Komenczi, 2009), vagy a hálózati kultúra (Pléh, 2001) eredményez-e olyan változást kognitív rendszerünkben, mint amilyen változás pl. az írás megjelenésével tapasztalható volt. Bemutatott vizsgálatom ezen feltételezett változás megértéséhez nyújthat támpontot összekapcsolva az IKT-vel kapcsolatos kontroll fogalmával. Alkalmazott vizsgálati eszközeim közé tartozik egy saját készítésű kérdőív, melyet Rotter Külső-belső kontroll kérdőíve nyomán alakítottunk ki (Rotter, 1966), és amely különbséget tesz az IKT-vel kapcsolatos külső és belső kontroll között. Előbbi jelenti az IKT-eszközökre hagyatkozást, a kontroll átengedését eszközeinknek, utóbbi az általunk kontrollált IKT-használatot. Emellett a kognitív háttértényezők vizsgálatára kognitív teszteket alkalmazok. A felmérni kívánt kognitív képességek a kognitív gátlás (melyet a Flanker teszttel és a Stroop teszttel vizsgálok), a munkamemória (N-back feladattal mérve) és az intelligencia (Raven Progresszív Mátrixok tesztet alkalmazva). Vizsgálati személyeim felsőoktatásban tanulók. Kutatásom célja, hogy feltárja, a kontrollált IKT-használat milyen kapcsolatot mutat a különböző kognitív képességekkel, a kontroll átengedése IKT-eszközeinknek együttjár-e eltérésekkel a vizsgált kognitív képességekben összehasonlítva a kontrollált IKT-használattal. Kutatásom eredményei hozzájárulnak ahhoz, hogy jobban megértsük az IKT-eszközök által előidézett feltételezett változások természetét, háttértényezőit. A kutatás a „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” címet viselő, EFOP-3.6.1-16-2016-00001 azonosítószámú projekt keretében készült.

Kulcsszavak: infokommunikációs technológia, kontroll, kognitív gátlás, munkamemória, intelligencia

A forrásmonitorozási képesség életkori változásai a végrehajtó funkciók és a mentalizációs képesség érésének függvényében

TE09_EA02

Batta Barbara, Kiss Szabolcs, Ollári Lili, Lázár Boglárka - Eszterházy Károly Egyetem

Perner és munkatársai (2007) vizsgálatukban kapcsolatot találtak az emlékezeti teljesítmény és a mentalizációs képesség között. Ezt az összefüggést azzal indokolták, hogy a gyermek a fejlődés során megtanulja elválasztani az átélt esemény reprezentációját a képzeleti kép reprezentációjától (Perner, Kloo és Gornik, 2007). Ehhez a képességhez egyrészt arra van szükség, hogy az egyén képes legyen a kétféle reprezentációt valóban megkülönböztetni egymástól, másrészt a környezeti ingerhez kapcsolódó prepotens választ legátolni, amely képesség így a végrehajtó funkciók érettségét is feltételezi. Vizsgálatunkban 41 óvodáskorú gyermek vett részt. A forrásemlékezeti képesség, a mentalizációs képesség és a végrehajtó funkciókat mérő feladatokban nyújtott teljesítmény közötti kapcsolatot vizsgáltuk, két ülésben, hogy a gyerekek számára ne legyen megterhelő. A forrásemlékezeti feladat egy vizuális emlékezeti feladat volt, melynek korábbi verzióját egy másik vizsgálatunkban használtuk (Batta, Király és Tompa, 2014). A végrehajtó funkciók mérésére a Day-Night Stroop tesztet (Merling és mtsai, 1994) és a DCCS tesztet (Zelazo, Frye & Müller, 2001) vettük fel a gyerekekkel. A mentalizációs képesség mérésére a Smarties tesztet (Gopnik és Astington, 1988), valamint a Moore-paradoxon tesztet használtuk (Kiss, 2017). Hipotézisünk szerint mind a mentalizációs képesség, mind a végrehajtó funkciók érettségét mérő feladatban nyújtott teljesítmény kapcsolatban áll a forrásemlékezeti feladatban nyújtott teljesítménnyel. Eredményeink megerősítették a három kognitív funkció közötti kapcsolatot gyermekkorban. Feltételezésünk szerint a forrásmonitorozási képesség tartalmazhat olyan kontroll folyamatokat, melyek feladata a valós esemény és a képzeleti kép reprezentációjának szétválasztása, az egyedi és általános tudás megkülönböztetése, valamint emlékezeti előhívás során az egyedi válaszok előhívásának elősegítése (Roberts & Powell, 2005).

Kulcsszavak: forrásemlékezet, végrehajtó funkciók, tudatelmélet, óvodás gyerekek

A gyermekkori végrehajtó funkciók komponensei között mutatott közeli- és távoli-transzferhatások metaanalízise

TE09_EA03

Kassai Réka[1], Futó Judit[2], Takács Zsófia Katalin[3]

[1] ELTE, PPK, Neveléstudományi Intézet
[2] ELTE PPK, Pszichológiai Intézet
[3] ELTE, PPK, Neveléstudományi Intézet

A szakirodalomban széleskörben elfogadott a végrehajtó funkciók három komponensének megkülönböztetése: munkamemória vagy frissítés, gátlás és kognitív flexibilitás vagy rugalmas váltás (Diamon, 2013, Garon, 2008). Arról azonban ellentmondásos eredményeket találunk, hogy valóban elválnak-e egymástól ezek a készségek, mivel számos vizsgálatban magas korrelációt mutatnak az egyes komponensek egymással (Miyake, 2000), azonban közöttük lévő kauzális kapcsolatra való rávilágításhoz kísérleti eredményekre kell támaszkodnunk. Ezen vizsgálatok azonban jellemzően kis elemszámú kísérletek és igen ellentmondó eredményekre jutottak, így a jelen metaanalízisben megkíséreltük elkészíteni a rendelkezésre álló, 12 évnél fiatalabb gyerekekre vonatkozó empirikus bizonyítékok szintézisét a komponensek közötti kauzális

kapcsolatokat illetően: vagyis hogy az egyik komponens fejlesztését célzó tréning csak az adott komponensre gyakorol hatást (közeli-transzferhatás) vagy transzferelődik-e a másik két komponensre is (távoli-transzferhatás). Ennek tesztelésére két metaanalízist futtattunk. A közeli-transzferhatásra vonatkozóan egy szignifikáns, közepes hatásnagyságot találtunk (g + = 0.45, k = 57, p < .001), a távoli-transzferhatás esetében azonban nem mutatkozott szignifikáns hatás (g + = 0.12, k = 25, p = .11). Ezek alapján az eredmények alapján arra következtethetünk, hogy az egyes komponensek fejlesztése nem hatékony a többi készségre nézve. Ez az eredmény elméleti szinten megkérdőjelezheti a végrehajtófunkciók egységét.

Kulcsszavak: végrehajtó funkciók, intervenció, transzfer-hatás, metaanalízis

A mediális frontális kéreg transzkraniális egyenáram stimulációjának hatása a kognitív kontrollra

TE09_EA04

Vékony Teodóra[1], Holczer Adrienn[1], Vécsei László[1,2], Must Anita[2,3]

[1] Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika
[2] MTA-SZTE Idegtudományi Kutatócsoport
[3] Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A transzkraniális egyenáram stimuláció egyre elterjedtebb eszköz a kognitív funkciók modulálására. Habár vannak arra utaló eredmények, hogy a frontális kéreg felett alkalmazott egyenáram ingerlés javíthatja a kognitív funkciókat, egyre több olyan tanulmány lát napvilágot, amely cáfolja a módszer hatékonyságát, elsősorban viselkedéses szinten. Leggyakrabban a dorzolaterális prefrontális kéreg szerepel a stimuláció célpontjaként. A hatékony kognitív kontroll megvalósításában kiterjedt agyi hálózatok vesznek részt, amelynek a dorzolaterális prefrontális kéreg mellett szerves részét képezik a mediális frontális területek is. Ennek ellenére napjainkig mindössze néhány tanulmány foglalkozott a mediális frontális kéreg transzkraniális egyenáram stimulációjának kognitív funkciókra gyakorolt hatásával. Vizsgálatunk célja a mediális frontális kéreg felett alkalmazott transzkraniális egyenáram stimuláció hatásának feltárása viselkedéses és elektrofiziológiai mutatókon keresztül. Egészséges személyeken (n = 20) végeztünk 20 percen keresztül 2 mA erősségű középvonali stimulációt (anód = AFz; katód = Pz), miközben flanker feladatot teljesítettek. Az ingerlést követően eseményfüggő potenciál mérést végeztünk ugyanezen a feladaton. Viselkedéses adatainkban nem mutatkozott stimuláció-függő eltérés a kongruencia-hatás tekintetében sem az ingerlés alatt, sem azt követően. A frontális N200-as komponensen megnövekedett amplitúdót mértünk az aktív stimulációs csoportban, amely az inkongruens ingerek esetén eltérést mutatott a két csoport között. A poszterior P300-as komponensen nem találtunk stimulációtól függő eltérést. A mediális frontális kéreg feletti egyszeri egyenáram ingerlésének viselkedésbeli hatását nem sikerült kimutatnunk, de az elektrofiziológiai korrelátumok változása arra enged következtetni, hogy a dorzolaterális prefrontális kéreg mellett a mediális frontális kéreg stimulációja is befolyásolhatja a kognitív kontroll hatékonyságát. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma UNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: tDCS, mediális frontális kéreg, kognitív kontroll

TE10 – Önkontroll

Az önkontroll, az önértékelés és a nem szerepe a problémás internet- és okostelefon-használatban

TE10_EA01

Kiss Hedvig, Pikó Bettina - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Háttér: A folyamatos internetelérés lehetősége révén a mobiltelefonok napjainkra már nem csupán kommunikációs eszközök, hanem valóságosan is „okos telefonok”-ká váltak. Az általuk biztosított számtalan alkalmazás nagyban megkönnyíti mindennapjainkat, azonban az egyre intenzívebben és széleskörűen használt okostelefonok terjedésével számos szociális probléma is megjelent, mely leginkább a fiatalabb generációkat érintik. A problémás internet- és okostelefon-használattal kapcsolatos kutatások többnyire csupán a rizikótényezőket térképezik fel, kevesebb hangsúllyal vizsgálják a potenciális protektív faktorokat. Azonban annak érdekében, hogy hatékony prevenciós és terápiás stratégiákat tudjunk alkotni, kiemelten fontos a protektív tényezők ismerete. Célok: Jelen kutatás annak érdekében készült, hogy 1) meghatározzuk a prevalenciaértékeket az általunk vizsgált fiatalok körében, 2) megvizsgáljuk az önkontroll és az önértékelés – mint valószínűsíthető protektív tényezők – kapcsolatát mind a problémás internet-, mind pedig okostelefon-használattal, illetve, hogy 3) felderítsük a nemi hovatartozás lehetséges szerepét a problémás használattal, az önkontrollal és az önértékeléssel való összefüggésekben. Minta és módszer: Keresztmetszeti vizsgálatunkat 2017 novembere és 2018 januárja között végeztük egy online kérdőív által, melyet különböző közösségi oldalakon osztottunk meg. A kérdőívet 249 fő töltötte ki (N = 249; 62,2% nő, átlagéletkoruk 22,41 év). A kérdőív demográfiai adatokon túl tartalmazta a Problémás Internethasználat Kérdőívet, a Smartphone Addiction Inventory (SPAI) magyar változatát, az Önkontroll Kérdőívet és a Rosenberg Önértékelés Kérdőívet. Eredmények: A problémás internethasználat (PIH) prevalenciaértéke 6%, a problémás okostelefon-használaté 4%. A nemi hovatartozás egyik változó esetében sem szignifikáns, az életkor viszont negatív kapcsolatban áll a SPAI és a PIH összesített értékeivel. Az önkontroll szignifikáns negatív korrelációban van mind a PIH-tal (r = -0,28), alskálákat tekintve leginkább a neglecttel mind a problémás okostelefon-használattal (r = -0,21), legerősebben az időfelhasználás alskálájával. Az önértékelés szignifikáns negatív kapcsolatban áll a PIH-tal (r = -0,19), a neglect és kontrol alskálával, szignifikáns pozitív korrelációt mutat az önkontrollal (r = 0,38), míg a SPAI hangulatzavarok, időfelhasználás és kompulzív használat alskálákkal negatív kapcsolatban áll. Következtetések: Az általunk vizsgált populációban az előzetes magyar szakirodalomhoz hasonló prevalenciaértékeket kaptunk. A nemzetközi szakirodalomnak megfelelően a nemi hovatartozás nem bizonyult szignifikáns tényezőnek, a PIH és az okostelefon-addikció viszont a korral negatív kapcsolatban áll. Az önkontroll és az önértékelés protektív tényezőkként azonosíthatóak a problémás használattal kapcsolatban, ezért e készségek fejlesztése, a probléma tudatosítása és a hatékony időbeosztás elősegítése fontos eszköz lehet a prevencióban.

Kulcsszavak: internet, okostelefon, problémás használat, önkontroll, önértékelés, nem

Az én-kontroll szerepe serdülők étkezési magatartásában, étkezési motivációik tükrében

TE10_EA02

Szabó Katalin, Pikó Bettina - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Háttér: Köztudott, hogy az egészségtelen táplálkozás hosszú távon számos betegséghez és súlyproblémához vezet, ezért számos kutatás vizsgálja az étkezési szokásokat. A változások miatt a serdülőkor egy igen kritikus életszakasz, azonban éppen a fogékonyságukból adódóan az étkezési magatartásuk még könnyebben befolyásolható, mint később. Manapság számos kutatás fókuszál az étkezési motivációkra, mint az étkezési magatartás jelentős befolyásoló tényezőire, ami nem véletlen, hiszen ezek megismerése lehet a kulcs új étkezési szokások kialakításához. Az étkezési szokások és a motivációk megváltoztatása ugyanakkor nem lehetséges megfelelő én-kontroll nélkül, ezért is állítottuk ezt a személyiségjellemzőt kutatásunk középpontjába. Jelen kutatásunk célja feltárni, hogy az én-kontroll milyen kapcsolatban áll a serdülők étkezési magatartásával és étkezési motivációival. Módszer: Vizsgálatunkat 374 fő bevonásával végeztük középiskolások körében (48,4% fiú, átlag életkor: 16,4 év, szórás = 1,5). Az én-kontrollt az Énkontroll Skálával (Tangney, Baumeister és Boone, 2004), az étkezési motivációkat az Étkezési Motiváció Kérdőívvel (Renner, Sproesser, Strobach és Schupp, 2012), valamint az étkezési magatartást a 2014-es HBSC (Health Behviour in School-aged Children) felmérés releváns kérdéseivel mértük. Faktoranalízissel az étkezési motivációkat három faktorba (társas és társadalmi normákhoz kapcsolódó motivációk, élvezetekhez és külső hatásokhoz kapcsolódó motivációk és egészséghez kapcsolódó motivációk), valamint az étkezési magatartást szintén három faktorba (egészségtelen, egészséges és gyorsétel fogyasztás) soroltuk. A kapcsolatok feltárásához Pearson-féle korrelációt alkalmaztunk. Eredmények: Az adatok elemzése során megállapítottuk, hogy az én-kontroll pozitív kapcsolatot mutatott az egészséges táplálkozással ($r = 0,15$, $p = 0,001$), és negatív kapcsolatban állt a gyorsétel fogyasztással ($r = -0,28$, $p = 0,001$). Továbbá a társas és a társadalmi normákhoz kapocsoldó motivációkkal ($r = -0,38$, $p = 0,001$) negatívan, míg az egészséghez kapcsolódó motivációkkal ($r = 0,25$, $p = 0,001$) pozitívan korrelált. Összegzés: Vizsgálatunk alapján elmondható, hogy az én-kontroll fontos szerepet tölt be serdülők étkezési szokásaiban. Azok a fiatalok, akik magasabb szintű én-kontrollal rendelkeztek, egészségesebben is táplálkoztak, mint azok a társaik, akiknek én-kontroll mértékük alacsonyabb volt. A táplálkozásukat meghatározó motivációik is kapcsolatban álltak kontrollmértékükkel. Az egészségre törekvő motivációk, mint például a súlykontroll és a természetes alapanyagok iránti igény, a magasabb én-kontrollal rendelkezőknél jelentek meg, míg azok, akikre inkább a társas és társadalmi normák iránti megfelelés jellemző, alacsonyabb én-kontroll szint volt jellemző. Eredményeink segíthetnek az én-kontrollt fejlesztő intervenciós program kidolgozása során a serdülők megfelelő étkezési szokásainak kialakításában.

Kulcsszavak: én-kontroll, étkezési magatartás, étkezési motivációk, serdülők

A középiskolások egészségi állapotának és egészségmagatartásának időbeli változása evészavar-epidemiológiai vizsgálataink tükrében 1989 és 2014 között

TE10_EA03

Ludányi Balázs[1,2], Túry Ferenc[3], Szabó Pál[2,4]

[1] Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye
[2] Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
[3] Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, Budapest
[4] Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Debrecen

Bevezetés: Az egészségi állapotot számos biológiai, pszichológiai, társadalmi és kulturális tényező befolyásolja. Sok pszichiátriai és szomatikus betegség már a serdülőkorban elkezdődik, ami korlátozza a továbbtanulás lehetőségeit és késlelteti a munkába állást, családalapítást. Így a középiskolás éveknek nagy népegészségügyi és nemzetgazdasági jelentősége van. Célkitűzés: Eredeti célkitűzésünk az evészavarok (EZ) prevalenciájának meghatározása volt. Mivel az EZ-ok igen összetett jelenségek, amelyek más pszichiátriai zavarok komorbiditásával és számos szomatikus szövődménnyel járnak, és rizikófaktorok és protektív tényezők bonyolult összjátéka színezi a kórlefolyást, vizsgálatunk fókuszát ezekre is kiterjesztettük. Módszerek:A kérdőíves felmérést először 1989-ben végeztük, majd három hullámban (1998/1999, 2007, 2014) megismételtük a vizsgálatot. Az EZ-ok tüneteit az antropometriai adatok, az Evési Attitűdök Tesztje (EAT) és az Evészavar Súlyossági Skála segítségével vizsgáltuk. Az addiktív jelenségekkel, mozgással, depresszióval, öngyilkossággal, médiahatással, a testtel való elégedettséggel és a családdal kapcsolatban tartalmazott kérdéseket a kérdőív, melyet középiskolások töltöttek ki. A 2. 3. és 4. vizsgálatban a Goldberg-féle Általános Egészségi Kérdőívet (GHQ-28) alkalmaztuk. A részvétel önkéntes és névtelen volt, a válaszolási arány közel 100% volt. Az 1-2. vizsgálati hullámban a 9-12. osztályos tanulók vettek részt, a 3-4. hullámban a 7-8. osztályosok is. Eredmények: Az 1. vizsgálatban 959 (119 férfi és 840 nő), a 2. hullámban 1885 (497 férfi és 1388 nő), a 3. hullámban 735 (310 férfi és 425 nő), a 4. hullámban 540 tanuló (241 férfi és 299 nő) vett részt. A 2., 3. és 4. vizsgálatban szignifikáns nemi különbség volt a GHQ-28 pontszámában. A fiúknál a GHQ-28 összpontszáma 3,4 ± 4,8, 3,3 ± 4,6, 2,3 ± 3,5 volt, míg a lányoknál 6,0 ± 6,2, 4,6 ± 5,4 és 5,1 ± 5,8. A lányok közül többen (43,2%, 57,6%, 54%, 52%) számoltak be legalább egy hétig tartó rossz hangulatról, mint a fiúk közül (35,3%, 47%, 42,9%, 36,7%). A lányok többet foglalkoztak az öngyilkosság gondolatával (29,2%, 31,2%, 15,7% és 17,7%), mint a fiúk (12,6%, 16,5%, 14,7% és 14,6%). Öngyilkossági kísérletről a lányok 1,2, 3,4, 2,4, majd 1,3%-a számolt be, míg a fiúknál 0,8, 2,1, 2,7 és 0,8% volt ez az érték. Mindkét nemben többen részegednek le egy hónap alatt, mint ahogy azt 1. vizsgálatunkban jelezték. A lányok szignifikánsan elégedetlenebbek külsejükkel, súlyukkal és edzettségükkel, és az EZ-tünetek gyakorisága is nőtt közöttük. Következtetések: Az eredmények alapján az EZ-szindrómák és -tünetek növekvő prevalenciája mellett a lányok egészségi állapota rosszabb, mint a fiúké, az alkoholfogyasztás mindkét nemben nagyobb mértékű lett. Az eredmények részben a média által közvetített karcsúság-ideál elterjedésével magyarázható. A korlátok (keresztmetszeti vizsgálat, önkitöltő kérdőív használata, nem klinikai minta) miatt az eredményeket mértéktartással kell értékelni.

Kulcsszavak: egészségi állapot, egészségmagatartás, időbeli változások, középiskolások, öngyilkosság, alkoholfogyasztás, Goldberg-féle Általános Egészségi Kérdőív

Az élménykeresés személyiségjegy szerepe különböző viselkedéses és kémiai addikciókban

TE10_EA04

Kótyuk Eszter[1,2], Farkas Judit[1] , Magi Anna[1,3], Eisinger Andrea[1,3], Király Orsolya[1], Veres-Székely Anna[1], Demetrovics Zsolt[1]

[1] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2] Magyar Tudományos Akadémia, posztdoktori kutató program
[3] ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Az egyes addikciók pszichológiai háttérmechanizmusai széles körben kutatottak a szakirodalomban. Az újdonságkeresési személyiségdimenzió, a gátlási zavarok kiemelten fontos szerepet játszhatnak a függőségekben. A jelen vizsgálat célja ezen jellemzők különböző kémiai és viselkedéses addikciókban betöltött szerepének elemzése. Az elemzéseket a PGA (Psychological and Genetic Factors of Addictive Behaviors Study) tanulmány keretében gyűjtött adatokon végeztük el, mely összesen 3003 fiatal addikciókra vonatkozó, és pszichológiai adatait tartalmazza. A jelen vizsgálatban a Brief Sensation Seeking Scale (BSSS) egyes faktorainak szerepét elemeztük kémiai szerhasználati szokások (dohányzás, alkoholfogyasztás, és marihuana), és potenciálisan addiktív viselkedési szokások mentén (számítógépes játékok, internet használati szokások, online közösségi oldal használat, szerencsejáték, testedzésfüggőség). Az egyes potenciálisan addiktív viselkedések az alábbi kérdőívekkel lettek mérve: Problematic Online Gaming Questionnaire; Problematic Internet Use Questionnaire; Bergen Social Media Addiction Scale; Diagnostic Statistical Manual-IV-Adapted for Juveniles); Exercise Addiction Inventory. Az első három kérdőív esetében a szakirodalmoban ajánlott cutoff értéket használtuk a problémás vs. normál használat megkülönböztetésére, az utóbbiak esetében pedig a minta felső 10%-át soroltuk a problémás használó csoportba. A kémiai szerfogyasztások elemzésekor a soha nem használók és az adott szert az elmúlt hónapban fogyasztók adatait hasonlítottuk össze. Eredményeink alapján úgy tűnik, hogy mind a cigaretta, alkohol, marihuána fogyasztás magasabb élménykereséssel, unalomra való hajlammal, kalandkereséssel, és diszinhibícióval jár együtt. A potenciálisan addiktív viselkedések esetében hasonló mintázatokat találtunk, bár esetenként a különbség a kisebb volt (pl. internet használati szokások esetében kisebb különbség az élménykeresés, kalandkeresés mentén). A számítógépes játékok esetében az élménykeresés ellentétes irányban mutatkozott: a számítógépes játékot játszók átlagosan alacsonyabb élménykeresést mutattak. Hasonlóan fordított hatást tapasztaltunk a szerencsejátékozók élménykeresése esetében. A jelen eredmények azt sugallják, hogy a BSSS egyes dimenzió mentén a kémiai szerfüggőségek és a viselkedéses addikciók nagyban hasonlítanak, valamint alátámasztják az élménykeresés és a diszinhibíció kucsfontosságát az addikciókban. Jelen munkát a Magyar Tudományos Akadémia Kótyuk Eszter számára odaítélt posztdoktori ösztöndíja, valamint az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok – K111938, KKP126835, és az Emberi Erőforrások Minisztériuma, Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatta: Farkas Judit és Király Orsolya ÚNKP-17-4 kódszámú, Magi Anna ÚNKP-17- 3 kódszámú támogatásban részesült.

Kulcsszavak: kémiai szerfüggőség, potenciálisan addiktív viselkedési formák, személyiség, élménykeresés, diszinhibíció

Egy közönséges cukorka hatásosabban javítja a közérzetet és a hangulatot a szuper-placebónál

TE10_EA05

Szabó Attila, Köteles Ferenc - Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet (ESI), Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)

Elvárásaink és meggyőződéseink befolyásolják döntéshozatali folyamatainkat és viselkedésünket. Az elvárások hatása különösen erős az új, szintetikusan előállított tudatmódosító szerek esetében. Ebben a vizsgálatban a hangulat és a közérzet változását hasonlítottuk össze egy nagyon erős szuggesztióval adott szuper-placebót (n = 40) és egy aktív placebót (mentolos Tic Tac cukorka) fogyasztó csoportban. A résztvevők közvetlenül a tabletta bevétele előtt és 3 perccel azután töltötték ki a hangulati állapotot és közérzetet vizsgáló pszichológiai teszteket. Emellett a hatásossággal kapcsolatos előzetes elvárásokat, valamint utólag az észlelt hatásosságot is felmértük. A két csoport elvárásai nem különböztek egymástól. A placebo csoportban csak a negatív affekt csökkenését észleltük (p = .001), miközben a Tic Tac csoportban minden változó (pozitív és negatív affekt, közérzet) kedvező irányba változott (avagy p kevesebb mint .001). Az elvárások és a mért változások nem korreláltak egymással egyetlen csoport és változó esetében sem, ugyanakkor az elvárások pozitív kapcsolatban álltak a tabletták észlelt hatásosságával. Mivel ez az első olyan kutatás, amely az ultra-rövid időtartamú placebo-hatásokat vizsgálja a hangulatra és a közérzetre, az eredmények relevánsak lehetnek a szintetikus kábítószer-használatra és/vagy kipróbálásra vonatkozó vizsgálatokban is. Eredményeink azt mutatják, hogy a pozitív érzékszervi hatással bíró (aktív) placebo hatásosabb lehet az erős szuggesztióval adott hagyományos placebónál.

Kulcsszavak: Affektivitás, Elvárás, Közérzet, Placebo, Szintetikus kábítószer

TE11 – Tipikus és atipikus tehetségértelmezés

Tempótartás számítógépes vizsgálata atipikus nyelvi fejlődésű gyerekeknél

TE11_EA01

Kertész Csaba, Földi Rita - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Tempótartás számítógépes vizsgálata atipikus nyelvi fejlődésű gyerekeknél Az atipikus nyelvi fejlődés és a gyenge ritmikai képességek kapcsolatát számos kutatás eredménye látszik alátámasztani (Wolff, 2002; Flaugnacco et al., 2014; Cumming, Wilson, Leong, Colling & Goswami, 2015). Bár ennek neurológiai háttere még nem teljesen tisztázott, valószínűsíthető, hogy a zenei, illetve a nyelvi észlelés és produkció során használt központi idegrendszeri struktúrák átfedésben állnak (Patel, 2011; Goswami, 2017). A gyenge ritmusérzék előrejelezheti a későbbi nyelvi, olvasási, írási nehézségeket, és – mivel már az olvasás tanulásának megkezdése előtt mérhető – akár a diagnosztika területén is használhatóvá válhat (Corriveau, Goswami & Thomson, 2010; Carr, White-Schwoch, Tierney, Strait & Kraus, 2014). Jelen kutatás célja egy olyan digitális mérőeszköz kifejlesztése és tesztelése volt, amely a ritmusérzék egy speciális részterületére, a tempóra, annak észlelésére, követésére és tartására fókuszál. Ehhez az ún. szenzomotoros szinkronizációs feladatot (SMS - sensorimotor synchronization) használtam. Ez egy nemzetközi gyakorlatban elterjedt viselkedéses teszt, amely során a vizsgálati személyeknek ritmikus hangingerhez (általában metronóm hanghoz) kell a mozgásos válaszaikat igazítani, általában kopogva (Repp, 2005; Repp & Su, 2013). Az összeállított teszt – a legtöbb hasonló mérőeszközzel szemben – rövid, mindössze kb. 15 perces és kizárólag komplex zenei ingeranyagot használ, így játékos és motiváló a gyerekek számára. A zenéhez történő

szinkronizáció mellett tartalmaz egy spontán tempót (SMT - spontaneous motor tempo) mérő feladatot is, amely során külső hanginger nélkül kell egyenletes tempót produkálnia a személynek, valamint egy észleléses feladatot is. Az utóbbi során a zenékhez kevert metronómhangról kell eldönteni, hogy azok pontosan illeszkednek-e, vagy sem. A kutatás első szakaszában tipikus populációval végeztem el a tesztet, összesen 152 elsőtől ötödik osztályos tanulóval, majd a második részében 20 vegyes diagnózisú, atipikus nyelvi fejlődésű tanulót hasonlítottam össze a kontroll csoport kor szerint illesztett, 8 év fölötti részével (N=116). Az atipikus fejlődésű tanulók minden feladatban alacsonyabb teljesítményt mutattak: kevésbé tudták a kopogásukat a zenéhez igazítani a vizsgálathoz használt mindhárom tempójú zene esetében (80bpm, 120bpm, 150bpm). Spontán tempójuk lényegesen magasabb volt, amely több kutatás szerint is az idegrendszeri éretlenség jele (McAuley, Jones, Holub, Johnston & Miller, 2006; Thompson, White-Schwoch, Tierney & Kraus, 2015), valamint nagyobb mértékben eltávolodtak a kezdőtempójuktól, és ütéseik a feladatok során saját magukhoz képest is nagyobb szórást mutattak, illetve az észleléses feladatban is szignifikánsan gyengébben teljesítettek. A kutatást bővítheti a az írás-olvasás könnyen alkalmazható diagnosztikai eszköztárát.

Kulcsszavak: idegrendszeri érés, tempótartás, ritmikai képességek, nyelvi fejlődési zavar, digitális mérőeszköz.

Moore-paradoxonos mondatok valamint a logikai konzisztencia megértése gyermekkorban

TE11_EA02

Kiss Szabolcs, Szenetes-Hajler Brigitta - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Jelen előadás beszámoló két kognitív fejlődéslélektani kísérletről Moore-paradoxonos mondatok felismerését illetően gyermekkorban. Mi is a Moore-paradoxon? Moore szerint paradoxon az állítani, hogy „Esik az eső, de nem hiszem, hogy esik az eső.” Ennek a paradoxonnak napjaink elmefilozófiájában mintegy 20 különböző feloldása van. Az egyik szerint nem racionális azt állítani, hogy „Esik az eső, de nem hiszem, hogy esik az eső”. Saját empirikus munkánkban a paradoxon John Searle-féle értelmezése mellet köteleződünk el. E szerint egy beszédcselekvésnek mindig van egy ún. őszinteségi feltétele, ami voltaképpen azt a mentális állapotot jelenti, amit a beszédaktus kifejez. Egy állítás tehát szükségképpen kifejezi az állítás alapját jelentő vélekedést, vagy egy ígéret kifejezi az alapjául szolgáló szándékot. Mindkét kísérletünkben a Moore-paradoxonos mondatok összeállításának alapelve tehát az volt, hogy az összetett mondatok második tagmondata egyfajta ellentmondásban álljon az első tagmondattal (Pl. „Süt a nap, de nem gondolom azt, hogy süt a nap.”) Az ingeranyag a bemelegítő mondatokkal együtt összesen 27 Moore-paradoxonos mondatot valamint ugyanennyi szintaktikailag illesztett kontrollmondatot tartalmazott. A gyerekek (5-8 éves korig) két beszélőt hallgattak, akik közül az egyik mindig Moore-paradoxonos mondatot közölt, míg a másik a kontrollmondatot mondta. Az volt a gyerekek feladata, hogy válasszák ki azt, aki valami furcsát mondott. Az első kísérletünkben ezzel az eljárással sikerült kimutatni, hogy a Moore-paradoxonos mondatok/megnyilatkozások felismerése olyan 7-8 éves kori fejlemény (Kiss, 2017). Már ebben az első empirikus beszámolóban (Kiss, 2017) is feltettük a kérdést, hogy vajon a tiszta logikai inkonzisztencia felismerése előfeltétele-e a paradoxon megértésének. Második kísérletünkben tehát erre a kérdésre is kerestük a választ. Ez utóbbi kísérletben egyúttal replikálni is szerettük volna az első kísérlet eredményeit. Ebben a kísérletben tehát megismételtük az első kísérlet eljárását azonos ingeranyaggal valamint teszteltük a gyerekeknél (5-8 éves korig) a logikai konzisztencia megértését. A logikai konzisztencia megértésének felderítése céljából Ruffman (1999) módszerét adaptáltuk magyar mintán. A gyerekeknek 4 különböző történet megértése során kellet kiválasztani a logikailag

ellentmondásos (inkonzisztens) történeteket. Ennek során a gyerekeknek voltaképpen az ún. intraindividuális inkonzisztenciát kellet felismerniük (pl. egy személy nem tarthatja egyszerre finomnak és undorítónak is ugyanazt azt ételt, vagy nem állíthatja egy teknősbékáról, hogy az egyszerre fiú is meg lány is). Ezzel a második kísérlettel újra bebizonyosodott, hogy a Moore-paradoxonos mondatok felismerése 7-8 éves kori fejlemény valamint az is, hogy a logikai inkonzisztencia megértése szintén ebben az életkorban következik be. Ezeket az eredményeket a naiv tudatelméleti kutatások körébe helyezzük el.

Kulcsszavak: Moore-paradoxon, logikai konzisztencia, naiv tudatelmélet, kognitív fejlődés

A tudományos tehetség mentális háttere

TE11_EA03

Szabó János - Eszterházy Károly Egyetem; Pécsi Tudományegyetem

Majdnem minden embernek más elképzelés él a fejében azzal kapcsolatban, hogy mi is a tehetség. A tudományos szakirodalomban is hasonlóan bonyolult a helyzet: A tehetségnek annyi definíciója van, hogy külön kategóriákba lehet sorolni ezeket (Mönks, Ypenburg, 2010). Mivel magával a fogalommal kapcsolatban sincs egységes definíció, ezért a tehetség jellemzői még inkább fogós kérdést jelentenek még a szakemberek számára is.

Sok iskolai tehetséggondozási koncepció tekint úgy a tudományos karrierre, mint az iskolai tehetséggondozás kiteljesedése. Jelen kutatásomban az egyetemi tanárok attitűdjét vizsgáltam a tehetség kibontakozása és fejlődése körüli örök dilemmák tekintetében. A kutatás újszerűsége abban nyilvánul meg, hogy az akadémiai tehetséggondozás témájában két fontos területet kapcsol össze: a tudósok gondolkodásmódját és a tehetséggondozás örök vitakérdéseit. Olvashatunk jó néhány szakirodalmat arról, hogyan is működik a tudósok elméje és milyen személyiségvonásokkal rendelkeznek (Simonton, 2004; Roe, 1983; Root-Bernstein, Root-Bernstein, 2004), olyannyira, hogy még külön irányzat is jelent meg a pszichológián belül – tudományos pszichológia néven – mely e terület feltérképezésével foglalkozik (Feist, 2006). Továbbá számos empirikus és elméleti cikk vet fel a kérdéseket a tehetség eredetével, jellegével és kibontakozási lehetőségeivel kapcsolatban (Feldman, 2003; Thompson, Oehlert, 2010; Renzulli, 1986): A génjeinkbe van kódolva? Csak néhány egyén kiváltsága? Lehet-e objektívan mérni?

Ilyen és ezekhez hasonló kérdéseket (hét kérdés) integráltam jelen kutatásom kérdőívébe, melyben olyan egyetemi oktatók (N=273) véleményét kérdeztem, akiknek már volt tapasztalatuk a tehetséges hallgatókkal való közös munkában (TDK-ra való felkészítés keretében). Ezután összehasonlítottam a különböző tudományterületek oktatóinak véleményét egymással, majd egy tudományterületi szempontból vegyes, német professzorokból álló kontrollcsoporttal (N=48) is.

Az eredmények alapján az a konklúzió vonható le, hogy egyetértés van a különböző tudományterületek képviselői között: Hét kérdésből hatban nincs szignifikáns különbség a csoportok (tudományterületek) között. Az egyetlen kivételt a tehetség felbukkanásának ideje jelenti (korán vagy későn mutatkozik meg), ahol is a bölcsészettudomány képviselői szignifikánsabban későbbi életperiódusra teszik a megjelenést, mint az orvostudomány képviselői ($F=3,165$; $df=57$; $p<0,05$). A német mintával (mint kontrollcsoport) való összevetés során az derült ki, hogy a „Genetika VS Környezet" ($t= -3,139$; $df=319$; $p<0,05$) illetve a „Terület-általános VS Terület-specifikus" ($t= 2,837$; $df=319$; $p<0,05$) kérdésekben van különbség a kísérleti és a kontrollcsoport attitűdje között. Vagyis a különböző tudományterületek képviselői között kisebb az attitűdbeli különbség, mint a magyar tudósok és egy másik nemzet tudósainak attitűdje között.

1 TDK – Tudományos Diákköri Konferencia: Minden magyar felsőoktatási Intézményben a hallgatók lehetőséget kapnak arra, hogy a saját kutatásaikat bemutassák szakmai-tudományos zsűri előtt. Ha az egyetem/főiskola bíráló bizottsága ígéretesnek találja, akkor a kétévente megrendezendő országos fordulón (OTDK-n) is bemutathatják azt.

Kulcsszavak: felsőoktatási tehetséggondozás; tudományos tehetség

Autizmussal élő gyermekek szüleinek életminősége, pszichológiai jól-léte: első eredmények egy nagymintás kvantitatív vizsgálatból

TE11_EA05

Stefanik Krisztina[1,2], Győri Miklós[1,3], Vargáné Molnár Márta[1,3]

[1] MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport
[2] ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet
[3] ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Háttér: Az autizmus spektrum zavar (ASD) sajátos neurokognitív fejlődési mintázat. Az érintett személyek elsősorban a társas viselkedések és a társas kommunikáció, valamint a viselkedés és az érdeklődés átfogó szervezése területein mutatnak a tipikustól eltérő mintázatokat, korlátokat. E képességek kulcsfontosságúak a hétköznapi adaptáció és az intézményes oktatásban való részvétel szempontjából. A nemzetközi szakirodalom azt mutatja, hogy az érintett gyermekek szüleinek életminősége átfogóan alacsonyabb, kevésbé koherens ágensként tapasztalják meg magukat, ugyanakkor a szülői kompetencia-élmény a gyermek megfelelő pszicho-edukációs támogatásának hatására javul, s összefüggés van e szülői mutatók és az érintett gyermek intézményes ellátásának minősége közt (Lai & Oei, 2014; Siman-Tov, Kaniel, 2011, Frantzen et al., 2016, Eapen & Guan, 2016). Egy pilot kutatásból nyert eredmények (Győri és mtsai, 2016) részben megerősítették ezeket az összefüggéseket hazai mintán. Ugyanakkor nincsenek alapos módszertannal nyert hazai eredmények e területen. Célok: Átfogó célunk reprezentatív mintán feltárni és az iskolai kortárs befogadást támogató módszerfejlesztésen keresztül előnyösen befolyásolni az ASD-vel élő tanulók intézményes oktatása és családjuk életminősége közötti kölcsönhatást. Jelen előadás célja a kontrollcsoportos elrendezésű, keresztmetszeti vizsgálataink első eredményeinek bemutatása a fenti összefüggések mentén. Módszerek: 2017-ben ASD-vel élő és neurotipikus személyek szülei közt végeztünk kvantitatív adatgyűjtést online eszköztárral. Itt N=500 (ASD=337, kontroll=163 fő) kitöltőtől nyert, 6-18 év közötti gyermekekre vonatkozó adatsorokat elemeztünk a megtapasztalt szülői hatékonyság, személyes koherencia-élmény, intézményes nevelési helyzet és átfogó életminőség tekintetében. Csoportösszehasonlításokat és korrelációs elemzéseket végeztünk. Eredmények: Szignifikáns különbséget találtunk a két szülőcsoport (ASD/kontroll) életminőség eredményei között (WHO-BREF, QoLA) minden domén esetében. Számottevő különbség mutatkozott a koherenciaélmény (SOC-13, $F=10.559$, $p<0.0001$) és a szülői kompetenciaélmény (PSOC, $F=0.369$, $p<0.0001$) tekintetében is. A gyermek intézményes nevelési helyzete, továbbá a szülők által közvetlenül kapott támogatás illetve ennek igénye összefüggést mutatott az átfogó szülői életminőséggel és koherencia-élménnyel. Megvitatás: Előzetes eredményeink illeszkednek a nemzetközi szakirodalomból ismertekhez, s előtérbe helyezik ezen szülők támogatási szükségleteit mind a köznevelés kontextusában, mind a pszichés erőforrások tekintetében, valamint kiemelik a gyermeki ellátás és a szülői támogatottság életminőséggel és jól-léttel való összefüggését.

Kulcsszavak: autizmus, ellátás, koherencia, életminőség

TE12 - Hatékony pedagógia

A kreativitás fejlesztésének lehetőségei a kreativitáskutatás kortárs elméleteinek tükrében

TE12_EA01

Vida Péter[1,2], Illés Anikó[3]

[1] ELTE PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék
[2] SOTE 4. sz. Doktori Iskola, Pszichiátria Program
[3] MOME Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Bevezető: a kreativitást napjaink társadalmában kiemelten fontos emberi tulajdonságnak gondoljuk (Runco, Albert, 2010). A fokozott érdeklődés miatt számos elmélet (Kozbelt et al., 2010) igyekszik meghatározni a fogalmat és pszichológiai módszerek segítségével több empirikus ismeretet szerezni a kreativitással kapcsolatos viselkedésről és gondolkodásról. Célkitűzés: tematikus előadásunkban a kreativitáskutatás jelenlegi főbb irányzatait mutatjuk be és vetjük össze egymással, illetve megvizsgáljuk, milyen lehetőségeket nyújtanak a kreativitás pedagógiájával és fejlesztésével kapcsolatban. Módszer: kulcsszó alapú keresés a tudományos cikk-kereső adatbázisokban és könyvtárakban, szöveg alapú áttekintés. Diszkusszió: előadásunkban kitérünk a kreativitás személyiség- és szociálpszichológiai, fejlődési illetve kognitív pszichológiai megközelítéseire, és e megközelítések eredményeinek gyakorlati felhasználási lehetőségeire is.

Kulcsszavak: kreativitás, pedagógia, divergens gondolkodás, kognitív modellek

SAM – az intelligencia mérésének új eszköze a tehetségazonosításban

TE12_EA02

Klein Balázs, Péter-Szarka Szilvia - ELTE PPK Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék; SOTE 4. sz. Doktori Iskola, Pszichiátria Program; MOME Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A nagy létszámú, formális – objektív eszközökkel végzett – tehetségvizsgálatok a tanulók igényeihez szabott és differenciált oktatás hatékony eszközei lehetnek (Tomlinson & Moon, 2013). Jelen munkánkban ilyen eszközök kipróbálása, bevizsgálása, továbbfejlesztése és standardizálása volt a célunk, kiemelt figyelmet fordítva egy új fejlesztésű, online képességvizsgáló eljárás, a Scrambled Adaptive Matrices (SAM) teszt jellemzőire. Egy országos, iskolai tehetségazonosító program bevezető szakaszában, 2017 végén több, mint 500 ötödikes tanuló online tesztvizsgálatát végeztük el. A résztvevő iskolák kiválasztása során arra törekedtünk, hogy mintánk mind település típus, mind a korábbi kompetenciatesztek eredménye alapján kiegyensúlyozott legyen. A vizsgálat során IRT alapú online adaptív (Van der Linden & Glas, 2002) teszteket, ezen belül is a fluid és kristályos intelligenciát mérő (Cattell, 1987) teszteket használtunk, valamint felkértük a gyerekek osztályfőnökeit, hogy töltsenek ki a tanulókról egy iskolai viselkedéses jellemzőket értékelő kérdőívet. Vizsgálatunkban módszertani újdonságot jelent az online adaptív intelligenciatesztek szisztematikus használata különféle adottságú iskolákban, valamint a nemzetközi tehetségvizsgálatokban gyakran használt, 14 alskálából álló Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students kérdőív (Renzulli, 2002) magyar verziójának alkalmazása. Előadásunkban részletesen bemutatjuk a vizsgálatunkban használt – világviszonylatban is új elven működő - fluid intelligencia tesztet (SAM). Eredményeink igazolták, hogy e teszt segítségével rövid idő alatt megbízható (SEM=0.3) eredményeket

kaphatunk rendkívül széles (-2<Θ<3) képességtartományban. A kristályos intelligencia (szókincs) teszttel kapott 0.6-os korreláció megfelel várakozásunknak. Munkánkban megvizsgáltuk továbbá a SAM teszt eredményeinek, illetve egyéb változóinak (pl. kitöltési idő) összefüggéseit az iskolai adottságokkal, az iskolai teljesítménnyel (átlagosztályzat), illetve a tanári értékelésekkel. Összességében az tapasztaltuk, hogy a SAM teszt hatékonyan méri a fluid intelligenciát és így hasznos eszköze lehet a tehetségazonosításnak.

Cattell, R. B. (1987) Intelligence : its structure, growth, and action. North-Holland.

Van der Linden, W.J. & Glas, G.A.W. (2002) Computerized Adaptive Testing: Theory and Practice. New York: Kluwer Academic Publishers.

Renzulli, J.S. (2002) Scales for rating the behavioral characteristics of superior students : technical and administration manual. Creative Learning Press.

Tomlinson, C.A. & Moon, T.R. (2013) Assessment and student success in a differentiated classroom. Alexandria. VA: ASCD.

Kulcsszavak: tehetség, intelligencia, online teszt, IRT

Múzeofílek, múzeofóbok és ambivalensek

TE12_EA03

Illés Anikó, Bodor Péter - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem TáTK

A múzeumok egyszerre a változás és az állandóság szinterei. Bár az adott helyen, időben és társadalomban betöltött funkciójuk folyamatosan átalakulóban van, változatlanul olyan intézmények, melyek a kultúra fenntartásában és közvetítésében aktív szerepet játszanak. A kultúrát alkotó művészeti és nem művészeti „dolgok" hozzáférhetővé tétele, bemutatása ugyanis változatlanul kiemelt feladata ezen intézményeknek - a képtártól a sörfőzdemúzeumig. A múzeumok azonban nagy kihívás előtt állnak. A képek, tárgyak és épületek jelentős részéről ugyanis jó minőségű képek érhetőek el könnyen és gyorsan. A múzeumok működéséhez a látogató is elengedhetetlen, a látogató, aki a kiállított dolgok és műtárgyak befogadója. Miért megy be valaki egy kiállításra, s válik műbefogadóvá? S aki nem megy múzeumba, miért nem teszi azt? Miként hat a képek minden korábbinál könnyebb hozzáférhetősége a múzeumok potenciális látogatóira? E kérdéseket kérdőíves (N=457) és interjús (N=18) adatok segítségével elemezzük. Kvantitatív és kvalitatív eszközöket is használó vizsgálatunkban a látogatói és nem-látogatói motivációkat azonosítjuk fiatal magyar felnőttek körében. Az alkalmazott kérdőív egy nemzetközi kutatócsoport által közösen kialakított kérdéssor volt a következő itemcsoportokkal. Szociodemográfiai változók (szülők iskolai végzettsége), személyiségvonásokra, művészeti oktatásra/jártasságra, korábbi múzeumlátogatásaik módjára (iskolával, családdal, önállóan), azok számára, s a meglátogatott múzeumok fajtájára vonatkozó kérdések, s végül a múzeumlátogatáshoz kapcsolódó további tényezőkre vonatkozó kérdések, melyek a motivációra, attitűdökre, érzelmi élményekre és tanulásra kérdeztek rá (az itemek jellemzéséhez lásd Manstandrea és Maricchiolo 2016, a nemzetközi minta N=2352). Az adatfelvételre a LimeSurvey rendszert használtuk. A kvalitatív kutatás 15-45 perces interjúkon alapult, melyek ún. aktív interjúk (vö. Holstein és Gubrium 2013) voltak, s a transkripciót követően a lehorgonyzott elmélet útmutatásait követve kerültek elemzésre. Az elemzések eredményeként a következő három típust alkottuk meg: a múzeumokba szívesen járók és nem-járók valamint az ambivalensek. E három csoport múzeumlátogatásokra vonatkozó kognitív és emocionális mintázatait, valamint ezek néhány társas-társadalmi tényezőjét és következményét mutatjuk be. Tárgyaljuk a szülők iskolai végzettségének szerepét, a múzeumhoz való viszonyulás identitásképző erejét, s a múzeumok

látogatására vonatkozó normatív elvárások szerepét. A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

Kulcsszavak: múzeumlátogatás, művészetpszichológia, műbefogadás, fiatalok

Az osztálytermi tanulási élmény elemzése a bevonódás szempontjából

TE12_EA04

Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Egyetem

Előadásomban egy olyan kutatásról szeretnék beszámolni, amely az osztálytermi tanulás élményét fenomenológiai megközelítésben, különböző módszerekkel tanulmányozza. Számos vizsgálat igazolta a tanulásba való bevonódás fontos szerepét az iskolai tanulmányok elvégzése, az iskolai teljesítmény és siker szempontjából, de a tanulók jóllétére vonatkozóan is (Appleton és mtsai., 2008; Christenson és mtsai., 2012; Shernoff és mtsai., 2003; Schmidt és mtsai, 2007; Schmidt, 2010). Jelen kutatás a flow-elmélet (Csikszentmihalyi, 1990) keretében értelmezi a tanulási élménybe való erős bevonódást, vagyis flow élménynek tekinti: ez egy tevékenységben való elmélyülés, amelyet koncentráció, érdeklődés és élvezet jellemez. Bár sok olyan feltétel adott az iskolai tanítási-tanulási körülmények között, amelyek elősegítik a flow-élményt, mint pl. a kihívást jelentő feladatok, vagy a teljes figyelmi koncentráció lehetősége, mégsem jelenik meg egyértelműen az elmélyülés és az élvezettel végzett tevékenység az osztályteremben (Schmidt és mtsai, 2007). A bevonódást sok tényező befolyásolja, mint például tanulásszervezési módszerek, tanári jellegzetességek, észlelt kontroll, pozitív érzelmek és egyéni jellemzők (Shernoff és mtsai, 2003). Vizsgálatunkban az osztálytermi tanulás közben előforduló erős élmények jellegzetességeit igyekszünk feltárni. Összegyűjtöttünk több mint 100 13-19 éves diáktól származó erős tanulási élményről szóló szabad beszámolót. A beszámolókat MAXQDA szoftver segítségével tartalomelemezzük, hogy a tanulási flow-élmény jellegzetességeit feltárjuk. Az egyéni különbségek vizsgálata érdekében megvizsgáljuk, hogy lehet-e clustereket képezni az élménydimenziók alapján, vagy elkülöníthető-e erős és gyenge bevonódók csoportja egy számított összérték alapján. A vizsgálati személyek kitöltötték továbbá a Big5 kérdőívet, illetve a Tellegen Abszorpciós Skálát (Tellegen és Atkinson, 1974), megvizsgáljuk ezek összefüggéseit a tanulási élménybe való bevonódás mintázataival. A retrospektív elemzést kiegészítjük akciókutatással, amely jelenleg folyamatban van. Ennek során a Shernoff és munkatársai (2003) által használt élmény-mintavételi módszer kontrolláltabb változatát használjuk. 2 iskola 2 osztályában, 2 héten keresztül, naponta két alkalommal közvetlenül egy tanóra után a Szerző által (a retrospektív beszámolók tartalomelemzése alapján) összeállított élmény-skálán kell beszámolniuk a tanórai tanulási élményeikről. A tanárokat egy rövid kérdőívben a tanórán alkalmazott tanulásszervezési módszerekről, a tanóra tartalmáról, az osztálytermi klímáról kérdezzük meg, illetve az általuk észlelt tanulói bevonódást és saját bevonódás-élményüket kell megítélniük. A vizsgálati eredmények elemzése hozzájárulhat az osztálytermi tanulás során előforduló flow-élmény környezeti és egyéni összetevőinek meghatározásához. A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” c. pályázat támogatja.

Kulcsszavak: bevonódás, flow, tanulási élmény, egyéni különbségek

TE13 - Nevelési problémahelyzetek

Kisgyermeknevelési problémahelyzetek elemzése – különbségek professzionális kisgyermeknevelők, hallgatók és laikusok válaszaiban a bölcsődei-VIP eljárásban

TE13_EA01

Gyöngy Kinga - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK Pszichológiai Doktori Iskola; TÓK Neveléstudományi Tanszék

A csecsemő- és kisgyermeknevelő képzés hagyományosan használt módszere a nevelési helyzetek elemzése. A youtube videomegosztón a hallgatókkal közös elemzéshez alkalmas bölcsődei felvételek találhatóak. Az általunk fejlesztett bölcsődei-VIP (Videós Interjú Problémahelyzetekről) egy helyzetek bemutatásával segített interjúmódszer, melyet a tavalyi nagygyűlésen ismertettünk. Tíz filmfelvételt mutatunk be a válaszadóknak, melyben csak a kisgyermekek viselkedése látható, a felnőtt beavatkozása nem. A válaszadónak azt kell megfogalmaznia, hogy mit tenne vagy mondana az adott helyzetben, ha kisgyermeknevelőként lenne jelen. Négy válaszadói csoportot kérdeztünk: bölcsődei tapasztalattal nem rendelkező laikusokat (N=20), másodéves nappali tagozatos kisgyermeknevelő hallgatókat (N=50), pályakezdő (N=31) és tapasztalt (N=31) kisgyermeknevelőket. A válaszok tartalomelemzésével mikroanalitikus szinten (18 kóddal) leírtuk azokat a viselkedéses elemeket, melyek a gyermekek viselkedését szabályozhatják. Az almintáinkat a válaszok gyakorisága szerint hasonlítottuk össze. A tapasztalt kisgyermeknevelők szignifikánsan többször alkalmazták a ráhagyó, nem beavatkozó stratégiát, mint a hallgatók vagy a laikusok. A hallgatók gyakrabban alkalmazták a tanító jellegű információközlést, mint a gyakornokok. A hallgatók gyakrabban használtak felszólítást és szabályállítást, mint a tapasztaltak. A tapasztaltak gyakrabban alkalmazták a környezetalakítást, mint bármelyik másik vizsgálati csoport. A gyakornokok gyakrabban indokoltak, mint a laikusok. A laikusok és a hallgatók többször helytelenítették a gyermekek viselkedését, mint a dolgozó kisgyermeknevelők. A laikusok gyakrabban mondtak inadekvát tartalmakat a gyermekeknek, mint a dolgozó kisgyermeknevelők. Klaszteranalízissel válaszmintázatokat tudtunk leírni a válaszadóknál. Négy viselkedési stílust hoztunk létre: szabályközpontú, indirekt, megindokló és változatos eszköztárral dolgozó stílust. Klaszteranalízisünk eredményei összhangba hozhatók Baumrind (1967), ill. Houck és Lecuyer-Maus (2004) szülői nevelői stílusaival. Összehasonlítva a válaszadói csoportjainkban a viselkedési stílusok előfordulási arányát szignifikáns különbséget találunk. Fő különbség, hogy a laikus és hallgatói csoportoknál gyakoribb volt a szabályközpontú stílus és kevésbé fordult elő a megindokló stílus, mint a dolgozó kisgyermeknevelőknél. A változatos eszköztárral dolgozó stílus a laikusoknál hiányzott. Kutatásunk eredményei rámutatnak a hallgatók érzékenyítésének célszerű módjára. Sok esetben felszólítás és helytelenítés helyett a környezet alakítása a célravezető. Érdemes az irányító beavatkozás szükségességét mérlegelni, ill. a beavatkozás megválasztásakor egy-egy válasz preferenciája helyett a teljes viselkedési eszköztár lehetőségeit figyelembe venni.

Kulcsszavak: kisgyermekek viselkedésének szabályozása, nevelési stílusok, kisgyermeknevelő képzés, videós helyzetelemzés, tartalomelemzés

Hogyan tanítsuk idegen nyelvre a hátrányos helyzetű tanulókat?

TE13_EA02

Szabó Fruzsina, Abari Kálmán, Polonyi Tünde - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK-Pszichológiai Doktori Iskola; TÓK-Neveléstudományi Tanszék

Kutatócsoportunk digitális tananyagot fejleszt angol nyelvi órákra, különös tekintettel a hátrányos helyzetű tanulói csoportokra. A fejlesztés közben számos kérdéssel találtuk szembe magunkat: másképp kell tanítani a hátrányos helyzetű régiókban tanuló gyerekeket? Miképp reflektálhatunk a tanulók eltérő kulturális hátterére? Megfigyelhető-e különbség a tanulók nyelvérzék teszt eredményeiben? Kutatásunk úttörő munka, hiszen jelenleg Magyarországon szinte alig kutatott terület a hátrányos helyzetű tanulók idegen nyelvtudási szintje és nyelvelsajátítási képessége. Pszicholingvisztikai szemléletű vizsgálatunk fókuszában az a kérdés áll, hogy a nyelvérzék szintje összefüggésben áll-e a tanulók eltérő szociális hátterével. Feltételezésünk szerint a hátrányos helyzetű tanulók, gyengébb angol nyelvtudási eredményeik dacára, ugyanolyan szintű nyelvérzékkel rendelkeznek, mint a nem hátrányos helyzetű tanulók. Kutatásunkban két hátrányos helyzetű általános iskola 5. és 6. osztályos tanulói körében végeztük el a felmérést, összesen 50 fő bevonásával (Biharkeresztes és Esztár). Kontrollcsoportnak a Debreceni Egyetem két gyakorló általános iskolájában, a hasonló korú tanulókat választottuk (60 fő). A vizsgálatban egy nyelvelsajátítási képességet mérő teszt (Kiss, Nikolov, 2005) és egy angol nyelvtudást mérő teszt szerepelt. A hátrányos helyzetű tanulók eredményei a nyelvérzék teszten hasonló tendenciát mutatnak, mint a gyakorló iskolák tanulói, bár az egyes részfeladatok esetén voltak különbségek. Összefüggést tapasztaltunk a nyelvelsajátítási képességet mérő teszt és a nyelvtudást mérő teszt eredményei között. A lányok és a fiúk teljesítménye közötti különbség statisztikailag szignifikáns. Az angol nyelvtudást mérő teszt eredményei inkább átlagosnak mondhatók, de magasabb értéket mutatnak a gyakorló iskolákban. Eredményeink megerősítenek minket abban, hogy a kutatócsoportunk által fejlesztett angol nyelvű digitális tananyag, amelyet előadásunkban röviden bemutatunk - ingyenesen elérhető az inyelv.unideb.hu honlapról - megfelelő eszköz lehet arra, hogy nemcsak digitális műveltséget, hanem az idegen nyelvi és nyelven történő tudást is elérhetővé tegyük az általános iskolásoknak, ezen belül a hátrányos helyzetű tanulók számára is.

Kulcsszavak: nyelvérzék, tananyagfejlesztés, hátrányos helyzetű tanulók

Integrált óvodai csoportba járó sajátos nevelési igényű gyermekek interakcióinak feltárása a természetes megfigyelés módszerével

TE13_EA03

Böddi Zsófia, Keszei Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar; BGE KVIK Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet

Az inklúzió eredményességében kulcsfontosságú tényező, miként alakul egy-egy közösségben a szociális integráció, inklúzió (pl. Koster, Nakken, Pijl és van Houten, 2009). Így nagy jelentőségűek azok a kutatások, amelyek azt vizsgálják, hogyan alakulnak a társas kapcsolatok egy-egy gyermekcsoportban. Az óvodai inklúzió kapcsán több nemzetközi tanulmány fókuszában is megjelennek az óvodáskorú gyermekeket nevelő integrált/inkluzív csoportokban megvalósuló interakciók (pl. File, 1994; Kontos, Moore és Giorgetti, 1998; Harper és McCluskey, 2003). Kvalitatív kutatásunk célja integráló óvodai csoportokba járó sajátos nevelési igényű gyermekek interakcióinak feltárása volt. A kutatási kérdések az interakciók alakulására, azok arányára (gyermekekkel és/vagy felnőttekkel folytatott interakciók), a két- vagy többszemélyes mivoltukra és a felnőtt támogatásának szükségességére vonatkoztak. A kutatásban három budapesti óvoda öt integráló csoportja vett részt. A természetes megfigyelés módszerét alkalmazva hat sajátos

nevelési igényű gyermek (5-7 évesek, 3 lány, 3 fiú) interakcióinak megfigyelését végeztük el. A kategóriarendszert a szakirodalomra alapozva (File, 1994; Harper és McCluskey, 2003) dolgoztuk ki, időegységenként meghatározva a megfigyelhető tevékenységet, annak társas szintjét, ill. interakció esetében annak jellemzőit. A kategóriarendszer megbízhatóságát 8 független kódoló (7 nő, 1 férfi, átlag életkor: 21,88 év) segítségével teszteltük, majd a megbízhatónak (Krippendorff Alpha) bizonyuló kategóriák segítségével közel 5 órányi videofelvételt kódoltunk. Az eredmények megbízhatóságát egy független megfigyelővel számított reliabilitással (Cohen kappa) igazoltuk. Az adatfeldolgozás során az egyes kategóriák, ill. az azokból létrehozott összekapcsolt kategóriák frekvenciáját számoltuk ki. Az eredményekből kiderült, hogy a megfigyelt gyermekek az idő 64,5%-ában játszottak. A tevékenységeiket jellemzően valakivel interakcióban töltötték (62,13%) és kevésbé magányosan (30,72%). A társas interakciók alakulása szempontjából a játék további elemzése szolgáltatott információt. Az interakcióban folytatott játék (40,36%) gyakoribb volt a magányos játéknál (22,03%). Jellemzően (24,55%) egykorú társak szerepeltek az interakciókban, ezek 13,68%-a kétszemélyes volt. A kizárólag egykorú társsal folytatott játéknál némileg ritkábbnak bizonyultak (20,01%) a felnőtt részvételével (is) történő játékok, ezeknek elenyésző részében (2,63%) volt megfigyelhető kétszemélyes interakció. Az eredmények alapján arra következtettünk, hogy a megfigyelt sajátos nevelési igényű gyermekek a csoport részeiként voltak jelen az óvodában. Az interakcióik arányának elemzése alapján (vö. Mérei, 1989; Lloyd és Howe, 2003) nem tekinthetők túlzottan magányosnak vagy elutasítottnak. A felnőttel folytatott interakciók arányából arra is következtettünk, hogy a megfigyelt gyermekek a csoportban játszótársként is szerepeltek, nem kizárólag felnőtt támogatásával tudtak játszani.

Kulcsszavak: integráció, óvodai csoport, interakciók, megfigyelés

Szociometriai módszertanok alkalmazása integráltan tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek társas helyzetének vizsgálatában

TE13_EA04

Horváth Endre, Szekeres Ágota - ELTE-BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Áttekintve a nemzetközi szakirodalmat, azt láthatjuk, hogy szociometriai módszertanként számos eljárást megneveznek a kutatók, akár egyetlen kérdésből álló adatfelvételt vagy összetett rangsor skálákat is (Fredrikson és mtsai, 1998). Nem egységes, hogy milyen céllal alkalmazzák a választott módszertant. A cél általában egy tanulói közösség egyetlen vagy összes tagjának társas helyzetének vizsgálata a társas elfogadás/elutasítás szempontjából. Egyes módszerek az elfogadás/elutasítás mértékét próbálják meg leképezni valamilyen skála segítségével, mások a közösség tagjait rangsorolják rokonszenvi/ellenszenvi kérdésekben leadott választások összesítésével (Fredrikson és Furnham, 1998). Előadásunk célja a három leggyakrabban alkalmazott szociometriai módszertan bemutatása, kiemelve az egyes eljárások sajátosságait, korlátait, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók képességstruktúráját figyelembe vevő adaptációs lehetőségeket. A társak megjelölésén (peer-nomination) alapuló módszertanok többsége az eredeti Moreno-féle szociometrián alapszik, ennek megfelelően rokonszenvi és/vagy ellenszenvi kérdéseket alkalmaznak, melyek együttjárása vitatott (Fredrikson és Furnham, 1998). Nincs konszenzus az egyes kérdésekben engedélyezett választások számában, illetve hogy tulajdonítanak-e jelentőséget a sorrendnek. A korlátlan választás engedélyezése mindig elemzési nehézséget okoz (Feld and Ellmore, 1982). A rangsorolási technika (rating scale) esetében a résztvevők a vizsgált közösség minden tagját értékelik általában egyetlen kritérium mentén. Előnye, hogy minden csoporttag társas elfogadottságára fény derülhet. Hátrányaként megfigyelték, ha a kérdések a viselkedésre vonatkoznak, akkor tendenciaszerűen mindenkit átlagosra értékelnek a tanulók (McConnell és Odom, 1986). Vitatott, hogy az alkalmazott

értékelési szemponthoz tartozó skála végpontjai megfeleltethetőek-e a társas elutasítás/elfogadás állapotának (Fredrikson és Furnham, 1998). A referencia csoportba való sorolás (forced-choice group preference records) technikája során a tanulók társaikat diszkrét csoportokba kell besorolniuk. Egyszerűsége miatt már a '70-es évek óta alkalmazzák intellektuális képességzavarban érintett gyermekek vizsgálatában is (Agard et al., 1978, Morrison, 1981). A három alaptechnikát jellemzően keverve, illetve más eljárásokkal kiegészítve alkalmazzák. Ennek egyik oka, hogy a vizsgált közösség tagjait csak egy aspektusból mutatják be, illetve a teljes közösségről kevés információt adnak. Végezetül az általunk alkalmazott Mérei-féle többszempontú szociometria kerül bemutatásra, mely nem csak a társas mezőt alkotó egyéneket, hanem a vizsgált közösséget is több aspektusból vizsgálja. Ennek megfelelően átfogó képet kapunk például a csoportkohézióról vagy a közösségben kialakult szerepekről, társas viszonyokról (Szekeres és Horváth, 2014). Köszönetnyilvánítás: A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatja.

Kulcsszavak: szociometria, SNI, elfogadás/elutasítás

Egy iskolai erőszak-megelőző program (Ki-Va) hatásai a humoros ugratással kapcsolatos élményekre

TE10_EA05

Boda-Ujlaky Judit, Dósa Zoltán, Révész György, Séra László, Burján Nóra, Kovács Judit - Testnevelési Egyetem, Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pécsi Tudományegyetem

Az ugratás a játékos incselkedéstől (heccelődéstől és jóindulatú tréfától) az agresszív, ártó szándékú erőszakoskodásig terjedő, kettős természetű, jótékony (játékos jellegű és a kapcsolatot elősegítő) és kártékony (csúfolódásra és elkülönítésre irányuló) összetett jelenség. Az ugratás „a céltárgy számára valamiképpen releváns játékos jelzésekkel kiegészített szándékos provokáció" (Keltner, 2001, 234), de a hergelődést, vagy az erőszakoskodást – legyen az verbális (gúnyolódás, kötekedés), vagy nyílt fizikai bántás (lökdösődés, ütés) - nem kísérik az üzenetet kiegészítő, pozitív szándékjelzések. Az ugratást mindenki elfogadja, így általános társak, családtagok között, s alapvető szerepe van a szocializációban (Barnett et al., 2010; Keltner, 2008; Mills és Carwille, 2009). Néhány korábbi megfigyelés és felvetés alapján (Klein és Kuiper, 2006; Lyford, 2010) a pozitív (kapcsolatépítő, énvédő) és negatív (agresszív és énleértékelő) humorstílusok, a kinevetéstől való félelem (gelotofóbia) és az ugratási tapasztalatok közötti kapcsolat feltárására Boda-Ujlaky, Révész, Dósa és Séra végzett önkitöltős kérdőíves vizsgálatot 2013-ban. Ennek a tapasztalatait vetjük össze egy újonnan bevezetett antibullying-programban résztvevő iskola diákjainak (12 évesek) ugyanezen jellemzők mentén mutatott percepcióival/viselkedésével. Eredményeink szerint az antibullying program kis mértékben, de a humorral, kinevetéssel és gúnnyal kapcsolatos érzelmekre és viselkedésre is hat. Az antibullying programot alkalmazó iskola tanulói kevésbé élnek át negatív érzelmeket, mikor gúny céltáblái, valamint kevesebbszer is nevetik ki őket, mint az egyéb magyarországi ugyanilyen életkorú, más iskolában tanulókat. A legnagyobb különbségeket a korondi kisiskolásokkal való összehasonlításuk adja, ami életkori és kulturális különbségeknek inkább betudható, mint az erőszak-megelőző programnak. Az érzelmi intelligencia fejlesztésével operáló Ki-Va antibullying program nem célozza a humorhasználattal kapcsolatos ismeretek és érzelmek fejlesztését, ugyanakkor minimális hatása erre is van.

Kulcsszavak: ugratás, humorstílusok, gelotofóbia, antibullying

TE14 - Kiégés az iskolában

A Maslach Kiégés Leltár Általános Változatának validálása magyar nyelvre - első lépések és kezdeti tapasztalatok

TE14_EA01

Kiss Tamás, Imrek Márton, Polonyi Tünde - Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet - Humán Tudományok Doktori Iskola; Eötvös Lóránt Tudományegyetem Pedagógia és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; Debreceni Egyetem Bölcsésszettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzés: A kiégés szindróma a munkahelyi szocio-pszichés környezetben a negatív hatások egyik legsúlyosabb következménye. Az érintett személyek munkaképességét, szociális kapcsolatait és egészségi állapotát is érintő tünetegyüttes jelentőségét már az 1970-es években felismerték. A kiégés szindróma mérésére használt legelterjedtebb és mai napig legszélesebb körben alkalmazott mérőeszköz a Christina Maslach által kidolgozott Maslach Kiégési Leltár (MBI-Maslach Burnout Inventory) (Maslach, 1981). Az első változat három dimenzió mentén mérte a kiégés jelenségét: ezek az érzelmi kimerülés, a deperszonalizáció és a személyes hatékonyság hiánya voltak. Az eltelt közel 40 évben a kérdőív különböző munkatípusra igazított változatát is létrehozták. A legkorábban megalkotott MBI-Human Services Survey (MBI-HSS) a humán szolgáltatást végzők kiégésének felmérésére szolgált. Ennek a kérdőívnek egyik kiemelt csoportját képezik az emberi kontaktusból származó terhelésnek egyik legjobban kitett egészségügyi dolgozók és orvosok. Ezen felül a kérdőív kidolgozói megalkották a mérőeszköz másik három változatát is: az oktatás területén dolgozók (MBI-Educator Survey), a hallgatók kiégését mérő (MBI – Student Survey) és az Általános (MBI – General Survey) változatát is. Ezek az angolon kívül már számos nyelven elérhetőek és széles körben használatban vannak. Magyar nyelven is elérhető több kérdőív (Hazag, Major, Ádám, 2010; Ádám, Mészáros, 2011). Kutatásunk keretében a Maslach Kiégés Leltár Általános Kérdőív magyar változatának validálását végezzük el, ami lehetővé teszi, hogy a magyar munkaerő teljes spektrumában felmérhetővé váljon a kiégés jelensége. Az érvényesség megállapítására az MBI-HSS magyar változatát használjuk, melyet az ország több egészségügyi intézményének orvosai és dolgozói töltenek ki (N=350). Továbbá a validálási folyamat részeként kitöltésre kerül a Munkahelyi Környezeti Kérdőiv (JCQ) rövidített változata (Ádám és Salavecz, 2010) is. Az Általános Kérdőív belső konzisztenciáját Cronbach-alfa érték segítségével vizsgáljuk. Az adatfelvétel folyamatban van, az eredmények a konferencián kerülnek bemutatásra.

Kulcsszavak: munkahelyi kiégés, általános kérdőív, validálás

A szégyenérzet, a humorstílus és a kiégés összefüggéseinek vizsgálata tanítók és tanárok körében

TE14_EA02

Boda-Ujlaky Judit, Dörnyei Kristóf, Séra László - Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet - Humán Tudományok Doktori Iskola; Eötvös Lóránt Tudományegyetem Pedagógia és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; Debreceni Egyetem Bölcsésszettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Spencer (2015) a kiégés egyik okaként említi a szégyent. Makai (2016) kutatásai szerint a pozitív humorhasználat képes a társas kapcsolatok támogatására, ezzel csökkentve a deperszonalizáció, szociális kapcsolatok megromlásának lehetőségét. Martin és mtsai. (2003) szerint agresszív stílus jelenléte – a gúny, sértő viccelődés, szarkazmus, degradáló humorizálás stb. révén – az egyén

szociális kapcsolatainak (akár kollegiális, akár szülő, gyermek kapcsolat) jelentős részére negatív, romboló hatással van. Kutatásunkban 118 tanár vagy tanító online töltötte ki a TOSCA-3 (szégyen és bűntudat), az MBI (kiégés) és a HSQ (humorstílus) kérdőíveket. A pozitív humorformák gyenge, de szignifikáns negatív korrelációt mutattak a deperszonalizációval, közepesen erős negatívat az egyéni teljesítménnyel. Míg az agresszív humorstílus gyenge szignifikáns pozitív korrelációt az érzelmi kimerüléssel és a deperszonalizációval. A kiégés magas, illetve alacsony mértékével jellemezhető tanárokat szétválasztva a szégyen, a kapcsolatépítő, az énvédő és az agresszív humorhasználat is szignifikáns eltérést mutatott a csoportok között, a kiégett csoportra több agresszív, és kevesebb pozitív (énvédő és kapcsolati) humor jellemző.

Kulcsszavak: tanári kiégés, szégyen, humorstílusok

A pedagógus burnout kapcsolata a megélt érzelmekkel, a társas támogatással és a személyes célok motivációs hátterével

TE14_EA04

Nagy Eszter, Takács Ildikó - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A kutatásban azt vizsgáltam meg, hogy a pedagógus kiégés egyre előrehaladottabb stádiumaival milyen módon függnek össze a pedagógusok által megélt pozitív- illetve negatív érzelmek. Emellett felmértem a társas támogatás hatását a kiégés alacsony-közepes és magas szintjére vonatkozóan. A kutatás utolsó kérdése azt volt, hogy a burnout egyre előrehaladottabb stádiumaiban megfigyelhető-e a pedagógusok által követett célok motivációiban az eltávolodás az intrinzik (belsőleg szabályozott) céloktól, és a közeledés az extrinzik (külsőleg szabályozott) célok felé. E változók vizsgálatára egy 395 fős, országosan reprezentatív mintát használtam fel, az elemzéseket nemparaméteres varianciavizsgálattal, a Kruskal-Wallis próbával végeztem. Az eredmények alapján az derült ki, hogy a pozitív érzelmek (öröm, hála, kíváncsiság) jelen vannak a kiégés kezdeti fázisában, míg az előrehaladottabb fázisokban egyre csökken a szintjük. A negatív érzelmek esetében (stressz, szomorúság, szorongás, düh) az eredmény pont az ellenkező lett. A társas támogatás – akár az érzelmi, akár a gyakorlati kérdésekben jelenik meg – a kiégés kezdeti fázisában volt jelen leginkább, szintje csökkent a kiégés egyre előrehaladottabb stádiumaiban. A célok tekintetében azt állapítottam meg, hogy a külsőleg kontrollált motiváció a pedagógusok személyes céljaiban a kiégés közepes illetve magas szintjéhez kapcsolódik, a belső szabályozású motiváció pedig a kiégés kezdetén a legmagasabb, majd szintje egyre csökken. Az eredmények hozzájárulhatnak a pedagógus burnout jobb megértéséhez, és hosszabb távon egy lehetséges inter- illetve prevenció kidolgozásához.

Kulcsszavak: pedagógus burnout, motiváció, érzelmek, társas támogatás

Tanárkiégés diákszemmel

TE14_EA05

Kunos Nóra - Eszterházy Károly Egyetem

A középiskolás diákok körében tapasztalt iskolai kiégés jelensége ismert és reprezentatív kutatások által bizonyított tény nemzetközi (Walburg, 2014) és hazai környezetben (Kunos, 2015) is. A 2017-ben, 1145 gimnazista körében végzett kutatás (Kunos, 2017) szerint a diákok 21,4 %-a veszélyeztetett a kiégés mindhárom területén, azaz az iskolai követelmények miatti kifáradásnak, a tanulmányokhoz való cinikus attitűdnek és az eredménytelenség érzésének dimenzióiban (Salmela-Aro & al., 2008). Ugyanakkor a 2017-ben végzett kutatás során keletkezett

dokumentumok elemzése arra is rámutat, hogy a diákok kiégése korrelál a diákok által érzékelt tanári kiégéssel: minél inkább érzékelik a tanulók tanáraik kiégését, annál veszélyeztetettebbek ők maguk is (r=0,60;p<0,001). Jelen kutatás ezt a kérdést járja körbe a perspektívák szisztematikus triangulációjával. Az Iskolai Kiégés Kérdőív három kérdése közvetlenül kérdez rá a tanárok kifáradásának, az iskolai munka iránti cinikus attitűdjének és az eredménytelenség kifejezésének tanulói érzékelésére – azaz a tanulók által érzékelt tanári kiégésre. Leginkább szembetűnő összefüggés a tanulói cinikus attitűd és a diákok által érzékelt tanári közöny között figyelhető meg (r=0,53;p<0,001), valamint érdekes a tanulói kifáradás és az észlelt tanári kiégés közti szoros összefüggés is (r=0,46;p<0,001). A kérdőívhez fűzött tanulói kommentárok 21 %-a tartalmaz tanárok attitűdjeivel kapcsolatos negatív tartalmat. Mindenekelőtt a túlterheltségért teszik felelőssé a diákok a pedagógusokat, és a tanulók iránt tanúsított cinizmus is meghatározó tényező a tanulói kiégésben. Három év során keletkezett 250 iskolai karriertörténetet elemezve pedig kiderül, hogy a tanulók motivációját, iskolai közérzetét, az iskolai követelményekhez való hozzáállását alapvetően befolyásolja akár egyetlen demotivált, cinikus, saját kudarcait emlegető pedagógus is. Mindezt alátámasztja pedagóguskiégéssel foglalkozó szakirodalom is, miszerint a tanárok kiégésére erősen hat az általuk észlelt tanulói motiválatlanság (Torma, 2013). A kutatásom hasznosíthatósága abban mutatható ki, hogy az iskolai mentálhigiénével foglalkozók figyelmét ráirányíthatja az iskolai kiégés jelenségére és a megküzdési stratégiák oktatásának jelentőségére.

Kunos, N. (2015). A kiégés-szindróma kutatása középiskolások körében - nemzetközi szakirodalmi áttekintés. In Szerk.: Falus, Felkészülés a pályára, felkészülés az életre. Eger: Líceum.

Kunos, N. (2017). Az iskolai kiégés-kutatás reprezentatív eredményei. ONK, Nyíregyháza Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Pietikainen, M., & Jokela, J. (2008). Does School Matter? The Role of School Context in Adolescents' School-Related Burnout. European Psychologist

Torma, B. (2013). Pedagóguspályák: Utak és lehetőségek a kiégés és a szakmai kiteljesedés között. Alkalmazott Pszichológia

Walburg, V. (2014). Burnout among High School Students: A Literature Review. Children and Youth Service

Kulcsszavak: iskolai kiégés

TE15 - Szakmai identitás és attitűd

Hogyan hat a pszichiátriai osztály átalakulása pszichoterápiás részleggé a klinikusi és a pszichoterapeuta identitásra?

TE15_EA01

Boross Viktor, Csigó Katalin - Nyírő Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet

Előadásomban azt vizsgálom, hogy egy pszichiátriai osztály átalakulása pszichoterápiás részleggé hogyan hat a klinikai szakpszichológus és a pszichoterapeuta identitásának, kompetenciájának, felelősségének és a teamben elfoglalt szerepének, státuszának a változására. A Nyírő Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet „D" Pszichiátriai Osztályán 2017 szeptemberében alakult meg egy pszichoterápiás részleg klinikai szakpszichológus pszichoterapeuta vezetővel és munkatársakkal. Előadásomban a kétfajta (pszichiátriai és pszichoterápiás) működésmód összehasonlítására teszek kísérletet, a közel egy évtizedes egészségügyi pszichiátriai és pszichoterápiás tapasztalataimra reflektálva. A klinikai szakpszichológusok által vezetett tb-finanszírozott pszichoterápiás részlegek, szakambulanciák, mint közös „lélektani nyelvet" beszélő szakmai közösségek, lehetőséget teremthetnek a klinikai és a pszichoterapeutai identitás erősítésére az egészségügy keretein belül, ezáltal csökkentve a szakvizsga utáni elvándorlást.

Kulcsszavak: klinikusi identitás, pszichoterapeuta identitás, pszichoterápiás részleg, átalakulás az egészségügyben

A sportpszichológiai segítségnyújtásra irányuló attitűdök felmérése hazai sportolói mintán

TE15_EA02

Szemes Ágnes, Harsányi Szabolcs Gergő, Smohai Máté - Nyírő Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet

A sportpszichológus számos különböző pszichológia problémában tud segítséget nyújtani a sportolónak (Fortin-Guichard, Boudreault, Gagnon, Trottier, 2017), mégis sok sportoló ódzkodik attól, hogy ellátogasson sportpszichológushoz (Martin, 1998). Ennek okai többek között, hogy stigma értékű a pszichológus felkeresése, nagy a bizalmatlanság, vagy nem ismerik el a sportpszichológusi munka hatékonyságát (Nádori és mtsai, 2011). Martin, Kellman, Lavalle és Page (2002) létrehozták a Sport Psychology Attitudes- Revised Form (SPA-R) kérdőívet, mely segít a szakmabelieknek felmérni azt, hogy a velük dolgozó egyén milyen attitűdökkel rendelkezik. Hiánypótló kérdőívük méri a stigma toleranciát, a sportpszichológusba vetett bizalmat, a személyes nyitottságot és a kulturális preferenciát egyaránt (Anderson, Hodge, Lavallee és Martin, 2005). Kutatásunk célja, hogy a sportpszichológiai segítségnyújtásra irányuló attitűdöket felmérjük hazai sportolói mintán a SPA-R kérdőív segítségével. Továbbá azt is vizsgáljuk, hogy milyen összefüggés van a sportpszichológiára irányuló attitűd és a nem, az életkor, a lakóhely és a kitöltők által aktívan gyakorolt sportág között. A kutatásban összesen 2175 sportoló vett részt (1130 férfi, 1045 nő) 60 különböző sportágból. A sportolók átlagéletkora 22,99 év (SD=8,56 év), 62,6 %-uk országos és nemzetközi szinten versenyez. Eredményeink alapján elmondható, hogy a mintánk 74,7 %-a nem járt még sportpszichológusnál, 51,7 %-a nem is tudja van-e képzett szakember a lakóhelye közelében. A sportpszichológusi munkához sok negatív attitűdöt társítanak, nemhogy személyes jellegű, még sportbeli problémákat se szívesen osztanának meg egy sportpszichológussal. Szignifikáns különbség mutatkozott továbbá a nem, a lakóhely, és a sportágak között is. A kapott eredmények alátámasztanak korábbi kutatási eredményeket (Martin,

Wrisberg, Beitel, Lounsbury, 1997; Martin, Lavalle, Kellman, Page, 2004). A kérdőív megbízható mérőeszköznek bizonyult (α=0,636-0,854), így alkalmas akár a gyakorlatban akár további tudományos kutatások részeként történő használatra, az eredmények pedig segíthetnek a gyakorlati sportpszichológia terjesztésében.

Kulcsszavak: sportpszichológia, attitűd, nyitottság

Projektív technikák a pedagógushallgatók szakmai fejlődésének kutatásában és támogatásában

TE15_EA03

Serfőző Mónika, Böddi Zsófia - ELTE Tanító- És Óvóképző Kar Neveléstudományi Tanszék

A pedagógusjelöltek nézeteinek vizsgálata (pl. Hercz, 2016; Trentinné, 2015) jelentős információt szolgáltathat a jövő pedagógusainak pályaszocializációja, szakmai identitásának kialakulása szempontjából. A hallgatók egyfajta laikus nézetrendszerrel lépnek be a képzésbe, amelyet az egyetemi évek során szerzett elméleti és gyakorlati tudás, a megélt tapasztalatok, fejlődő kompetenciák alakítanak át professzionális, integrált nézetrendszerré (pl. pl. Hunyadyné, 2004, Bárdossy és Dudás, 2011). Kutatásainkban asszociációs és metafora módszereket (pl. Vámos, 2003; Fábián, 2015) alkalmazunk pedagógusjelöltek szakmai énképének vizsgálatában és fejlesztésében, összekapcsolva a pedagóguskutatást és a pedagógusképzést. Ezek a kvalitatív módszerek alkalmasak arra, hogy a kevésbé verbalizálható és tudatosítható, ám a pedagógiai viselkedést erősen befolyásoló nézetrendszereket és attitűdöket felszínre hozzuk és vizsgáljuk, mivel hozzáférhetővé válnak a vélekedéseik mélyebb rétegei is. A pedagógusjelöltek nézetrendszerének elemzése nemcsak a kutatások szempontjából jelentős, hiszen a válaszadás által a pedagógushallgatókban egyfajta önismereti és önreflexiós folyamatot serkentünk. Kutatásainkban leendő 0-12 éves gyermekekkel foglalkozó pedagógusok vesznek részt. Bemutatjuk olyan vizsgálatainkat, amelyekben pedagógushallgatóktól kértünk asszociációkat, ill. metaforákat egy-egy fogalomkörrel kapcsolatban. Elsősorban a hallgatók pedagógus- és gyermekképét vizsgáltuk: első- (N=152) és utolsóéves (N=166) óvójelöltek sajátos nevelési igényű gyermekekről kialakult képét és a különböző korú gyermekekkel foglalkozó pedagógushallgatók (csecsemő- és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, tanító szakosok, N=544) pedagógus- és gyermekképét. Emellett használtuk a módszert pl. óvodapedagógusjelöltek (N=177) vélekedésének megismerésére a szabad játék és a gyermekek kognitív fejlődése közötti összefüggésekkel kapcsolatban. A használt módszerek relevanciáját jelzi, hogy kutatásainkban a feltáró jellegen túl összehasonlításokat is tudtunk végezni. A sajátos nevelési igényű gyermekekről kialakult kép tekintetében szignifikáns különbséget találtunk ($p<0,01$) az elsőéves és utolsó éves óvodapedagógus-jelöltek között, ahogy az egyes szakokra járó hallgatók gyermek ($p=0,00$) és pedagógusképe ($p<0,01$) között is. Ezek alapján arra következtettünk, hogy – feltételezhetően a képzés során szerzett elméleti és gyakorlati ismeretek által – egyre árnyaltabbá és „szakspecifikusabbá” válnak a hallgatók nézetei. További terveink között szerepel egyrészt olyan metafora vizsgálatot végezni a pedagógushallgatók körében, amely során fókuszáltabban, egy-egy irányított témakörben (pl. mese) kérünk hasonlatokat, ill. tervezünk más, a projekció további lehetőségeit is bevonó módszereket (pl. Metamorfózis teszt) beépíteni kutatásainkba.

Kulcsszavak: asszociáció, metaforavizsgálat, pedagógusképzés, szakmai identitás

Működési zavarok és megújulási törekvések a tudományos pszichológiában, a 21. század elején

TE15_EA04

Szokolszky Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai INtézet

A 2010-es években a tudományos pszichológia terén kibontakozó működési zavarok (az akadémiai csalások és visszavont publikációk számának megnövekedése, a megkérdőjelezhető kutatási gyakorlatok, a gyenge vagy kétséges cikkek megjelenése vezető folyóiratokban) a Brian Nosek és munkatársai nevével jelzett "Megismétlési Projektben" (2011-2015) csúcsosodtak ki. A pszichológiai kutatások több területén nyilvánvalóvá váltak a megismételhetőséggel kapcsolatos problémák. A 2010-es évek végén már megfelelő rálátásunk van ezekre a folyamatokra, jobban értjük az okokat és háttértényezőket, és új megoldási módok és ajánlások is megfogalmazódtak. Előadásomban a válság fő tanulságainak áttekintésére vállalkozom, és a kibontakozó reformmozgalom nyomán jelentkező új gyakorlatokra és ajánlásokra hívom fel a figyelmet. A tanulságok kapcsán a következő pontokra koncentrálok: 1. A pontos megismétlések hiánya és a konceptuális megismétlésekkel kapcsolatos problémák, 2. A negatív eredmények mostoha státusza , 3. A hamis pozitív eredmények elterjedtsége és hatása, és 4. A nullhipotézis teszteléssel kapcsolatos (örökzöld) problémák. Az új gyakorlatok és ajánlások kapcsán a kutatási tervek preregisztrációjára, a közvetlen megismétlés fontosságára, a statisztikai ajánlásokra, és az ösztönzési és a kommunikációs rendszer változásaira térek ki.

Kulcsszavak: Megismétlési projekt, kétséges kutatási gyakorlatok a pszichológiában, módszertani reformmozgalom a pszichológiában

TE16 - A szülés és hatásai

Az oxitocin-rendszerek szerepe a szociális affiliációban: a szülészeti rutinbeavatkozások káros távolhatásai

TE16_EA01

Varga Katalin – ELTE PPK

Az előadás összefoglalót ad az utóbbi időben nagy lendülettel kutatott centrális oxitocin rendszer működésének zavarával társuló távolhatásokról. Néhány olyan jelenségre hívja fel a figyelmet, hogy milyen káros hatása lehet a modern szülészeteken rutinszerűen alkalmazott eljárásoknak az anyára, a csecsemőre, illetve kettejük kapcsolatára. Főképp az epidurális anesztéziával, a szintetikus oxitocinnal és a császármetszéssel kapcsolatos szakirodalmi adatokat összegzem. Az összefüggéseket a centrális oxitocin rendszer eddig feltárt funkciói keretében értelmezhetjük, hangsúlyozva e rendszer szerepét a szociális affiliációban.

Kulcsszavak: affiliáció, szülés, oxitocin-rendszer

A pszichés állapot és a perinatális szövődmények közötti összefüggések vizsgálata

TE16_EA02

Hompoth Emőke Adrienn[1], Töreki Annamária[1], Baloghné Fűrész Veronika[2]

[1] SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály
[2] SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; Szeged

Bevezetés: 2011 áprilisában indult el Szegeden a várandós és a gyermekágyas nők körében a depressziószűrés a validált Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) használatával. A vizsgálatot a résztvevő 4613 várandós és gyermekágyas nő adataival végeztük. A szűrés kapcsán 285 személy jelentkezett pszichológiai intervencióra, akik közül 93 személynek volt a tanácsadás előtti és utáni időszakból kitöltött EPDS kérdőíve. A konzultációt egészségpszichológiai elvek mentén végeztük, a felmerülő leggyakoribb témák közé tartozott a szüléstől való félelem, a nem tervezett várandósság, az egyedülálló családi állapot, illetve a várandósság nehézségeivel való szembesülés során kialakuló párkapcsolati problémák, melyek a szakirodalom szerint mind növelhetik a depressziós jellegű tünetek megjelenésének és súlyosbodásának a valószínűségét. A kutatásunk célja annak a felderítése volt, hogy van-e együttjárás a depressziós jellegű tünetek és egyes szövődmények kialakulása között, valamint azt is vizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a pszichológiai intervenció és a szövődmények, illetve a depresszív pontok alakulása között. Módszer: A szűrésben nagy szerepük van a védőnőknek, mivel ők adták át a várandósoknak a demográfiai adatlapot és az EPDS kérdőívet. Ha valakinek a kérdőív pontszáma meghaladta a határértéket, akkor a védőnők pszichológiai konzultációt javasoltak, melyről az érintett nő szabadon dönthetett, hogy szeretné-e igénybe venni. A tanácsadások során azok a problémák kerültek fókuszba, amelyek a legnagyobb gondot okozták a segítséget kérő várandósoknak és gyermekágyasoknak. A szülészeti adatokat a MedSol rendszerből (ambuláns betegregisztrációs felület) gyűjtöttük ki. Eredmények: A statisztikai analízis alapján a magasabb EPDS pontok szignifikánsan vagy tendenciaszerűen összefüggtek az alacsony születési súllyal, a méhen belüli magzati növekedési elégtelenséggel, a preeclampsiával, az elhúzódó tágulással és az elhúzódó kitolással. Az adatok alapján a pszichológiai intervencióban résztvevőknek mindegyik mérési időpontban magasabb volt az átlag EPDS pontja; ez abban az időszakban volt a leglátványosabb amikor jelentkezett a konzultációra. Az intervenció résztvevőinek szignifikánsan kisebb volt az EPDS pontja a tanácsadás után a tanácsadás előttihez képest; valamint szignifikánsan kisebb arányban fordult elő esetükben a császármetszés. Összegzés: Összességében az látható, hogy a depressziós jellegű tünetek mértéke összefügg bizonyos szövődményekkel, emellett az alkalmazott pszichológiai tanácsadás több szempontból is hatékony, ugyanis kapcsolatban áll a depresszív pontszámok csökkenésével, valamint az alacsonyabb császármetszési aránnyal. Ezek hangsúlyozzák a depressziószűrés és a pszichológiai intervenció szükségességét és fontosságát, hiszen ha az érintett nők segítséget kapnak, kiegyensúlyozottabban és kevesebb szövődménnyel élhetik meg ezt az időszakot.

Kulcsszavak: várandósság, depressziószűrés, pszichológiai intervenció, védőnők

A prenatális depresszió és szorongás összefüggései és pszicho-szociális korrelátumai

TE16_EA03

Kopcsó Krisztina - KSH Népességtudományi Kutatóintézet

Bevezetés. A várandósságkori érzelmi-hangulati problémák gyakori előfordulásuk és gyermekfejlődésre kifejtett hatásuk miatt kiemelt kutatási figyelmet élveznek (lásd például Dunkel Schetter & Tanner, 2012). Ennek ellenére differenciált szűrésük komoly módszertani kihívást jelent, akár csak a szűrőtesztek határértékeinek meghatározása. Kutatásunk célja a prenatális szorongás és depresszió viszonyának és pszicho-szociális korrelátumainak feltárása magyar várandósok körében, előkészítendő a Kohorsz ’18 Magyar Születési Kohorszvizsgálatot. Módszer. A kutatásban 248 várandós nő vett részt, a 4-40. gesztációs héten (M = 27,9, SD = 9,52). Átlag életkoruk 30,46 év (SD = 4,94). Az alkalmazott tesztbattéria alapvető demográfiai kérdések mellett generalizált szorongás (GAD-7) és depresszió (EPDS) szűrőteszteket, kapcsolati elégedettség skálát (RAS-H), szubjektív jóllét kérdőívet (WBI-5), társas támogatás kérdéssort (OLEF, 2000/2003) és egy szubjektív egészségi állapotra vonatkozó kérdést tartalmazott. A kérdőíveket a résztvevők online töltötték ki. Eredmények. Az EPDS és GAD-7 szakirodalomban javasolt különböző határértékei mentén (9-15, 7-13) a részt vevő várandósok 9,7 – 37,1 százalékánál volt valószínűsíthető depresszió, 10,9 – 38,3 százalékuknál szorongás probléma. Mindkét skála esetén 10 pontos határértéket alkalmazva a szorongás előfordulási valószínűsége 22,5%, míg a depresszióé 30,2% volt. A két tünetegyüttes komorbid előfordulása 17,3% volt. A középfokú végzettségűek a felsőfokú végzettségűekhez mérten szignifikánsan magasabb depresszió pontszámmal és tendencia szinten magasabb szorongás pontszámmal voltak jellemezhetőek. A nem tervezett gyermeket várók depresszió pontszáma tendencia szinten magasabb volt a tervezett gyermeket várókénál, míg szorongás tekintetében nem különböztek egymástól. A várandósságkori depresszió és szorongás egyaránt szignifikáns, negatív együttjárást mutatott a társas támogatottsággal, párkapcsolati minőséggel, élettel való elégedettséggel és a szubjektíven megítélt egészségi állapottal, és egyik sem mutatott összefüggést a várandósság időtartamával. A depresszió és szorongás fennállásának valószínűsége mentén képzett négy csoport (sine morbo, csak depresszió, csak szorongás, komorbid) összevetésekor pszicho-szociális szempontból a komorbid csoport bizonyult a legsérülékenyebbnek. Megvitatás. Eredményeink alátámasztják, hogy a várandósságkori depresszió és szorongás gyakori zavarok, amelyek sokszor komorbid formában jelentkeznek, azonban önállóan is fennállhatnak. A jóllét mutatókkal és protektív faktorokkal mindkét tünetegyüttes negatív együttjárást mutatott. A várandósok körében induló Kohorsz ’18 prospektív kutatás során kiemelt figyelmet szentelünk majd a várandósok érzelmi-hangulati problémáinak és ezek hosszú távú kimeneteinek.

Kulcsszavak: prenatális depresszió, prenatális szorongás

TE17 – Fordulatok

Frissen felfedezett, primer hipertenzív betegek neurokognitív teljesítményének reverzibilitása három hónapos athipertenzív kezelést követően

TE17_EA01

Csikai Enikő, Csiba László, Kardos László, Andrejkovics Mónika - Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

A magas vérnyomás alapvető kockázatot jelent a további szív- és agyérrendszeri megbetegedések kialakulásában, így e betegséggel küzdőknél nagyobb eséllyel jelentkezhet, vagy korábban kialakulhat kognitív hanyatlás, mint a normál tenzióval bíró egyéneknél. Jelen tanulmányunkban megvizsgáltuk, hogy frissen felfedezett, primer hipertenzív betegek neurokognitív teljesítménye hogyan változik három hónapos athipertenzív kezelést követően. Vizsgálati személyeink (30 fő; átlag életkor 43,60±11,34 év; férfi-nő arány 2:1) általános neurológiai és koponya CT vizsgálaton estek át a néma léziók és más neurológiai problémák kizárása céljából. Az orvosi diagnózis felállítása (I10H0) nemzetközi irányelvek figyelembe vételével történt. A résztvevők 3 hónapos ACE-gátló kezelést megelőzően és azt követően ismételten részt vettek 24 órás vérnyomásmérésen, illetve átfogó neuropszichológiai vizsgálaton, melyet a szorongás- és depresszióméréssel egészítettünk ki. A vérnyomásmérés ABPM (Ambulatory Blood Pressure Monitoring) készülékkel történt. A reakcióidő, összetett figyelem, közvetlen memória terjedelem és végrehajtó funkciók mérésére koncentráló, 1,5 órás neuropszichológiai tesztbattéria tartalma: Reakcióidő teszt, Rey Auditív-verbális tanulási teszt, Trail Making teszt, Toulouse-Piéron teszt, 5-pont teszt, Corsi-kocka teszt, Kódolás és Számterjedelem próba (MAWI-III intelligencia teszt alapján), Stroop-teszt (Victoria Version). Szorongás- és depresszióméréshez Beck Depresszió Kérdőívet (BDI) és Spielberger Állapot- és Vonásszorongás Kérdőívet (STAI) használtunk. Statisztikai számításainkat az STATA számítógépes statisztikai programmal végeztük. 3 hónapos gyógyszerszedést követően szignifikáns csökkenést tapasztaltunk a napi átlag vérnyomásértékekben (szisztolés p=0,0002; diasztolés p=0,0001), az állapot szorongás (p=0,0155) és depresszió pontszámokban (p=0,0306), illetve várakozáson felüli szignifikáns eredmény mutatkozott a végrehajtó funkciókban (p=0,0010). A neuropszichológiai teljesítmény javulása nem korrelált a szorongás és depresszió mértékének csökkenésével, illetve a vérnyomásértékek és a teljesítmény kezdetben negatívan korreláltak (közvetlen memória terjedelem p=0,0343 r=-0,4087; végrehajtó funkciók p=0,0123 r=-0,4751), mely összefüggés a vérnyomásértékek normalizálását követő kontrollvizsgálatok alkalmával eltűnt. Interakciós hatás vizsgálatunkból továbbá kiderült, hogy az artériás középnyomás érték változása összességében nem járt együtt a végrehajtó funkciók szignifikáns javulásával (joint hatás p=0,7360; interakciós hatás p=0,7933), kivéve azon eseteket, melyekben az artériás középnyomás közepes vagy magas értékről csökkent. Vizsgálataink alapján a neurokognitív funkciók reverzibilitása a gyógyszeres kezelés már igen korai időszakában, 3 hónap elteltével is kirajzolódik, főként a végrehajtó funkciókat érintően. A teljesítmény javulás pedig nem a depresszió vagy szorongás csökkenésének, hanem a vérnyomás helyreállásának köszönhető.

Kulcsszavak: neurokognitív funkciók, magas vérnyomás, antihipertenzív kezelés, korai reverzibilitás

Amputált betegek a rehabilitációban

TE17_EA02

Makai Gábor, Kiss Enikő Csilla - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Nagy kihívást jelent az új élethelyzet, amivel szembekerül a páciens, hiszen a testképben és az énképben, valamint a beszűkülő funkcionális képességek terén változás jön létre. Az amputációt követően, nagy egyéni különbség figyelhető meg az amputációra adott reakciókban és a pszichológiai alkalmazkodásban egyaránt. Valaki enyhébb szorongásos és depresszív tünetet él meg, míg mások nem találják a helyüket, a szorongás lebénítja őket, megrekednek. Ezt erősíti az is, miszerint egyesek szélsőségesen negatív énképet, kilátástalan jövőképet prognosztizálnak, addig másoknál a kimenet pozitív, pont az ellenkezője: adaptív megküzdés, pozitív érzelmek, rugalmas ellenállóképesség. Mitől függ akkor a környezethez való alkalmazkodás? Az előadásomban szeretném hangsúlyozni, hogy a reziliencia, valamint a pozitív, negatív affektusok szerepe kevésbé ismert, azonban kulcsfogalom az amputált betegek gyógyítási folyamatában, sőt a rezilienciát befolyásoló tényezőket fel kell tárni ahhoz, hogy az amputációra adott érzelmi válaszreakciót, legyen az patológiás vagy adaptív megküzdés, megértsük. A reziliencia nem tévesztendő össze a megküzdéssel, nem is személyiségvonás. Továbbá szeretném megvilágítani a reziliencia és a pozitív affektivitás kapcsolatát. Lényeges, miszerint a magas rezilienciával rendelkező személyek hajlamosak pozitív élményekről beszámolni stressz esetén, mely pozitív érzelmek hozzájárulnak a stressz okozta negatív hatások csökkentéséhez, kiegyensúlyozásához. Kutatások eredményei szerint a pozitív affektus hatással van a kognícióra, viselkedésre, valamint a fiziológiai és pszichológiai felépülésre egyaránt. Egyszerre kell vizsgálni a protektív és veszélyeztető tényezőket, amely által az amputált betegek sebezhetősége is elővételezhető, így a rehabilitáció sikeressége is bejósolható. A reziliens személyek több pozitív érzelmet élnek meg, fejlettebb elhárítómechanizmusokat használnak, hisznek saját erőforrásaikban. Szeretném hangsúlyozni, hogy a kimenet soha nem egy tényezőre vezethető vissza, komplexen kell tekintenünk a jelenségre, akár ötvözve és megértve a kapcsolódást bizonyos fogalmak között, jelen előadásban az amputált betegek megértése a reziliencia és a pozitív, negatív affektusok mentén, szem előtt tartva, hogy a pozitív affektivitás mint a reziliencia egyik protektív faktora.

Kulcsszavak: amputált betegek, reziliencia, pozitív pszichológia, protektív tényezők, veszélyeztető tényezők, pozitív affektus, ellenállóképesség, megküzdés, rehabilitáció

Ráérezni a változásra – A Fókuszolás, egy testorientált élményalapú módszer szerepe a terápiás változásban

TE17_EA03

Márkos Éva, Fülöp Máté, Molnár Emese - KRE-BTK Klinikai Pszichológia Tanszék

A Fókuszolás módszerének kidolgozása szorosan kapcsolódik a pszichoterápia eredményességének méréséhez. Gendlin és munkatársai pszichoterápiás ülések hangfelvételeit elemezve azonosították az élmények átélésének és a velük való munkának egy speciális módját, amely hozzájárul a hatékony terápiás munkához. E folyamat további megfigyelése révén dolgozták ki a Fókuszolás technikáját, amely a legtöbb terápiás módszerrel sikeresen kombinálható a pszichológiai munka elősegítése érdekében. A Fókuszolásban központi fogalom az átélt érzet (felt sense), amely a pszichés történések testi oldalára utal. Így a testi érzetekkel való munka fontos része ennek a módszernek. Az előadásban a Fókuszolás alapfogalmainak áttekintése után két, fókuszolók és kontrollszemélyek körében végzett kérdőíves kutatás eredményeinek összefoglalása következik. Beszámolunk a Fókuszolás munkamódjával

meghatározásában rokon testi érzetekre való fogékonyság (body responsiveness) korrelátumairól, valamint a Fókusz Stílus Skála (Focusing Manner Scale) hazai adaptációjának kezdeti lépéseiről, kitekintve az eredményeknek a klinikai- és egészségpszichológiai, valamint pszichoterápiás kutatásokban való felhasználására.

Kulcsszavak: fókuszolás, testérzet, terápiás hatékonyság

A poszttraumás növekedés vizsgálata szabadulás előtt álló fogvatartottak körében

TE17_EA04

Jákli Fruzsina - Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Pszichológia szak (MA)

Háttér: Korlátozott számú pozitív pszichológiai szemléletű kutatás irányul a fogvatartotti populáció vizsgálatára, míg a bebörtönzéssel járó negatív tényezők elemzésére nagy hangsúlyt fektetnek a kutatók. Ennek következtében a szabadságvesztéssel járó börtönbüntetés által létrejövő gondolkodás-és értékrendbeli változásokról, viselkedéses jellegzetességekről kevés információ áll rendelkezésre. Emellett nem készült korábban olyan kutatás, amely férfi fogvatartottak körében kvantitatív módszerek felhasználásával a poszttraumás növekedés és a börtönbüntetés összefüggéseinek feltárását tűzte volna ki célul. Cél: A vizsgálat célja empirikus kutatási adatokkal alátámasztva annak bemutatása, hogy a poszttraumás növekedés és a börtön kultúrájához való alkalmazkodás, a kontrollhely érzése és a személyiségvonások között milyen összefüggések találhatóak. Emellett további változók, mint a börtönbüntetés hossza, valamint különböző demográfiai és kapcsolati tényezők is bevonásra kerültek, hogy minél átfogóbb kép kialakítására nyíljon lehetőség. A kutatás célkitűzése, hogy a poszttraumás növekedés jelenségének feltárása a fogvatartottak egy csoportjában kérdőíves eszközök használata által lehetővé váljon. Módszer: A kutatást a BVOP jóváhagyta, az etikai engedélyeztetés folyamatban van. A poszttraumás növekedésérzés vizsgálatára hat Büntetés-végrehajtási Intézet közreműködése által (várhatóan) 80, három hónapon belül börtönbüntetését teljesítő fogvatartott bevonása által kerül sor. A papír-ceruza alapon kitölthető tesztbattériát az alábbi eszközök alkotják: az általam kidolgozott demográfiai kérdéseket tartalmazó eszköz, az általam összeállított tételeket tartalmazó fogvatartottak kapcsolataira, tapasztalataira vonatkozó kérdéssor, a BFQ Kérdőív, a Börtönszocializációs Kérdőív, a Börtön Kontrollhely Skála és a Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőív. Eredmények (prediktálható): Az érzelmi stabilitás, a nyitottság, és a barátságosság pozitív, míg a börtönbüntetés hossza negatív összefüggést mutat a poszttraumás növekedésérzés kialakulásával. A Büntetés-végrehajtási Intézetek szubkultúrájához való alkalmazkodás emelkedettebb mértéke és a poszttraumás növekedésérzés megtapasztalása között negatív összefüggés húzódik meg. A belső kontrollhellyel jellemezhető személyek a trauma utáni gyarapodás magasabb fokát tapasztalják meg, ezzel szemben azok a személyek, akik már korábban is kerültek fogvatartotti állományba, a börtön normáit emelkedettebb mértékben internalizálták, ezáltal külső kontrollhellyel jellemezhetőek, és kisebb valószínűséggel tudják megélni a szabadságvesztéssel járó lehetséges pozitív tapasztalatokat, változásokat. Következtetések: A börtönbüntetés értelmének megtalálásában kiemelten fontos szerepe van a fogvatartottak saját életük felett érzett kontrolljának, a személyiségtényezőknek, a börtönbüntetés hosszának és az egyéni normák stabilitásának.

Kulcsszavak: poszttraumás növekedés, fogvatartotti populáció, kontrollhely, börtönszocializáció, személyiségvonások

TE18 - Fogyasztás, élmény, jóllét

Alternatív élelmiszerellátó-rendszerben való részvétel és a jóllét kapcsolata

TE18_EA01

Birtalan Ilona Liliána[1], Rigó Adrien[2], Bárdos György[3], Rácz József[4] MD, Oláh Attila[5]

[1] ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet és ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, SE-ETK Addiktológiai Tanszék, Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Drogkonzultációs Központ és Drogambulancia Alapítvány
[4] ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
[5] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Mára széles körben kutatják az emberek azon élelmiszerforrás- és fogyasztási mód döntéseit, amelyek az általuk optimálisnak vélt táplálkozás-minőség megválasztásáról szólnak. Az egészséges étkezés irányába történő lépések nemcsak az egészségszorongás csökkentés irányában hathatnak, hanem az egészségfejlesztés, avagy más megközelítésben pedig a szubjektív jóllét meghatározó faktorai lehetnek. Kutatásunk az alternatív élelmiszerellátó-rendszerek, mint helyi élelmiszer mozgalom, és azon belül is a jól körülhatárolható AMAP rendszerű közösség által támogatott mezőgazdálkodás területén értelmezi a jóllét kérdését. E rendszerben a jellemzően kisléptékű gazdaságokból éves elköteleződés keretei között érkezik hétről hétre a frissen szüretelt bio termesztésű zöldség a tagok számára, így e körülmények között a tagsági működés és motivációs háttérrendszer megértése különösen értékes lehet a jóllétet fenntartó tényezők, és azok releváns mintázatainak megismerése alapján. A 2017-ben folytatott országos terepmunka során közösségi mezőgazdaságok tagjaival készítettünk félig-strukturált mélyinterjúkat (N=35), amelyet követően globális jóllét skálát töltöttek ki az alanyok. Az interjúk szövegelemzése során kvalitatív szemléletű tartalomelemzéssel dolgoztunk. Eredményeink azt mutatják, hogy a komoly elköteleződéssel járó közösségi mezőgazdálkodásban való részvételt szignifikánsan magasabb jóllét jellemzi, mint az országos 5340 fős 2016-os adatfelvételből (Boldogságkutatás 2016) illesztett csoport tagjait. A jólléti komponensek rendszerében a szociális jóllétnek kitüntetett szerepe, a spirituális jóllétnek meghatározó hatása van. Összességében elmondható, hogy az alternatív fogyasztói források megválasztása mögött olyan komplex szempontrendszer állhat, amely értelmezésében kiemelkedő jelentősége van a jóllét fogalmának. További kutatásokban érdemes arra kitérni, hogy az egészség és mentális egészség fenntartásában milyen szerepe lehet az alternatív élelmiszerellátó-rendszerek biztosította környezetnek, motivációs hálózatnak, individuális sajátosságoknak.

Kulcsszavak: jóllét, alternatív élelmiszerforrás, fogyasztás

Temperamentum, hangulatzavarok és az energiaital-fogyasztás mintázatai

TE18_EA02

Szili Ilona, Szabó Beáta, Fehér Tibor Dániel - RE-BTK Pszichológiai Intézet; Budafok-Tétényi Család- és Gyermekjóléti Központ; Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat 21. Kerületi Tagintézménye

Az utóbbi időben felélénkültek a temperamentumkutatások, különösen a hangulatzavarok mögött álló tényezők tekintetében. Kutatásunk egy sajátos aspektusból közelít a kérdéshez: az energiaital-fogyasztás, temperamentum, valamint a hangulatzavarok összefüggéseit vizsgálja.

Ehhez egy saját fejlesztésű kérdőív mellett a TEMPS-A kérdőív validált magyar változatát használtuk fel. A minta (n = 438) jellemzőinek feldolgozására a pszichológiai kutatásokban kevésbé használt fuzzy clustering eljárást alkalmaztunk. Ez a módszertan jól illeszkedik a hangulatzavarok DSM-5-ben is tükröződő kurrens megközelítéséhez. Ennek következtében a későbbiekben a kutatás eredményei könnyedén hasznosíthatók a pszichodiagnosztikai gyakorlatban.

Kulcsszavak: Kulcsszavak: energiaital-fogyasztás, TEMPS-A, temperamentum, pszichodiagnosztika, fuzzy clustering

ADHD-tünetek és koffeinfogyasztás a szelf-medikációs hipotézis fényében

TE18_EA03

Ágoston Csilla[1,2], Urbán Róbert[2], Demetrovics Zsolt[2]

[1] ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2] ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Khantzian szelf-medikációs hipotézise értelmében a szerhasználat célja, hogy a fejlődéslélektani, idegrendszeri defektusokat kompenzálja (Khantzian, 1985, 1997). Mivel a koffein stimuláns hatású pszichoaktív szer, ezért elképzelhető, hogy a magas impulzivitású személyek egyfajta öngyógyszerelési stratégia részeként fogyasztják (Lara, 2010). Korábbi kutatások megállapították, hogy a figyelemhiányos/hiperaktív zavar (ADHD) diagnózissal rendelkező fiatalok kétszeres valószínűséggel fogyasztanak koffeintartalmú italokat, mint az ADHD-diagnózissal nem rendelkezők (Walker, Abraham & Tercyak, 2010). Mindezek fényében a jelenlegi kutatás célja a szelf-medikációs hipotézist alapul véve annak feltárása, hogy a koffeinfogyasztás mediálja-e az ADHD-tünetek és az észlelt jóllét közötti kapcsolatot (feltételezve, hogy azok, akik több ADHD-tünettel rendelkeznek, és több koffeint fogyasztanak, magasabb pszichológiai jólléttel rendelkeznek azokhoz képest, akik több ADHD-tünettel rendelkeznek, és kevesebb koffeint fogyasztanak). Módszer: a keresztmetszeti online kérdőíves felmérés során a résztvevők [N = 2259; 70,5% férfi, átlagéletkor: 34 év (SD = 9,3)] kitöltötték az ASRS – Felnőtt ADHD Önkitöltő Kérdőívet, a WHO Jóllét Kérdőívét és a koffeinfogyasztási szokásokra (ezen belül a kávé-, tea-, kóla- és energiaitalfogyasztásra) irányuló kérdéseket. Eredmények: A teljes koffeinfogyasztással végzett útmodell alapján az ADHD-tünetek mértéke enyhe negatív összefüggést mutat a jóllét mértékével, viszont nem találtunk összefüggést a koffeinfogyasztás mértéke és a jóllét, valamint az ADHD-tünetek mértéke és a koffeinfogyasztás között. Az egyes koffeintartalmú italokkal végzett útmodellben az ADHD-tünetek mennyisége és az energiaitalfogyasztás negatív prediktora, míg a napi teafogyasztás pozitív prediktora az észlelt jóllétnek, valamint az ADHD-tünetek mértéke nagyon enyhe pozitív összefüggést mutatott a napi kávéfogyasztással. Egyik modellben sem jelentek meg indirekt hatások. Megvitatás: A szelf-medikációs hipotézist nem sikerült igazolni az ADHD-tünetek, koffeinfogyasztás és észlelt jóllét tekintetében, noha a kávéfogyasztás és az ADHD-tünetek között enyhe pozitív összefüggés mutatkozott. Érdemes a továbbiakban serdülő, valamint diagnosztizált ADHD-s mintán is megvizsgálni a kérdést, az összefüggések jobb megértése érdekében.

Kulcsszavak: ADHD, koffein, észlelt jóllét, szelf-medikációs hipotézis

Természet – Változás – Terápia. Egy állami gondozott fiataloknak nyújtott vadonterápiás program rövid-, és hosszútávú hatásának feltárása, elbeszéléseik tükrében

TE18_EA04

Rákár-Szabó Natália[1], Péley Bernadette[2], Pólya Tibor[3]

[1] PTE Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék
[2] PTE Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék
[3] Magyar Tudományos Akadémia, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A vadon-kalandterápia (WAT) USA-ban és Ausztráliában évtizedek óta alkalmazott és kutatott terület, Evidence Based terápiás gyakorlat, definíciója szerint "a természetben, fiatalok csoportjának, kalandterápiás és csoportterápiás tevékenységeket kínál, több napon át vagy ülések sorozatásban" (Berman,1994). A módszer Európában még üttörő jellegű, klinikai kutatások nem zajlottak. Sokféle fiatalokat érintő terápiás megközelítés utal a vadonterápia jótékony hatására (Bandura,1971; Rogers,1973; Luckner & Nadler,1995), konkrét kutatások pedig igazolják pl. az önhatékonyság, reziliencia, szociális készségek, önkontroll és más pozitív irányú személyiségváltozások növekedését (Gass,1993; Miles, 1997; Kaplan & Talbot,1983; Russel,2001). Crisp és O'Donnell (1998) szerint a vadonterápiában "ahogy az egyének korrigálják a magukról és másokról kialakított alapvető feltételezéseiket, úgy jelenik meg a fejlődés alapjainak tapasztalati rekonstrukciója. Eltérően, késleltetve vagy befejezetlen módon lezajlott fejlődési feladatok megtanulhatókká ill. helyrehozhatókká válnak a kézzelfogható korrekciós tapasztalatok által". A fiataloknak szembe kell nézni a bizonytalan kimenetelek lehetőségével, ami által olyan kompetencia érzés alakulhat ki bennük, ami később segíti a korábbi személyiségfejlődési rögzüléseiket „újraírni”, az önmagukról szóló domináns narratívájukat újjáépíteni (Stolz,1998). Az állami gondozott fiatalok, korai traumatizáltságukból és élethelyzetükből adódóan, különösen fogékonyak a saját tapasztalataik megélésén majd azok terápiás szintű feldolgozásán alapuló módszerre, amit a pozitív eredmények vissza is igazolnak. Jelen vizsgálat klinikai tesztek eredményeinek ill. az elbeszélésekben megjelenő tartalmi és lingvisztikai elemeknek a feltárását célozza, melyek rávilágítanak a személyiség változásainak egyes komponenseire. Az identitásállapot sajátosságait az identitásfejlődés narratív elméletén alapuló Narratív Kategoriális Tartalomelemzéssel és Képzeleti Szótár alkalmazásával (RID) vizsgáltuk. A különböző időpontokban rögzített élettörténeti elbeszélések elemzése izgalmas sajátosságokat tár fel, sőt bizonyítékul is szolgál a terápiás beavatkozások személyiségváltozásra való hatásaira. A vizsgálatban 12 fő, 14 és 18 év közötti serdülővel (n=12, M=15,7) való munka eredményeit mutatjuk be, kiemelt fókusszal a klinikai tesztek és narratívák elemzéseinek izgalmas ellentmondásaira és azok lehetséges értelmezére, a Komplex Fejlődési Trauma megjelenő jellegzetességeire, valamint a speciális célcsoporttal folyó terápiás munka hatékonyságnövelésének lehetőségeire. Az egy év során követhető szignifikáns változások tekintetében ($F(2,293)=3,42\text{-}4,91$; $p < .001\text{-}.05$) kiemelkedőek az ágencia, érzelmek, társas referenciák, értékelés és tagadás kompozíciós kategóriáinak változásai. Az állami gondozotti élet egyéb aspektusai és az integrációs hatás megjelenése közötti összefüggések feltárása további izgalmas kutatási kérdéseket vetnek fel.

Kulcsszavak: vadon-kalandterápia, narratív tartalomelemzés, hatásvizsgálat, állami gondozottak

Az állattartás életminőségre gyakorolt hatása felnőttek körében

TE18_EA05

Virág Sára[1], Hal Melinda[1,2]

[1] Pázmány Péter Katolikus Egyetem
[2] Bajai Szent Rókus Kórház, Pszichiátria Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola

A háziállatok életminőségre, és számos pszichológiai tényezőre gyakorolt pozitív hatását támasztják alá a szakirodalmak. Egyre elterjedtebbé válnak az állat-asszisztált terápiák is, melyek az állatok ezen pozitív hatásaival dolgoznak. Kutatásunkban a háziállattartás szempontjából vizsgáltuk az egyes életminőségdimenziók, valamint a szorongás és a depresszió tüneteinek alakulását. Online tesztkitöltéses módszerrel dolgoztunk, 180 személyt vontunk be a kutatásba, akiknek életkora 18-tól 65 évig terjedt. Eredményeink szerint az, hogy a személy életének hány százalékában volt állata szignifikáns negatív összefüggést mutat a szorongásos tünetekkel, valamint pozitív összefüggést az életminőség fizikai funkciók és érzelmi szerep dimenziójával. Az állatokkal végzett fizikai aktivitás összefüggésben áll az életminőség általános egészség dimenziójával. A legmagasabb értéket azok érték el, akik magas fokú aktivitást végeznek az állattal. Továbbá, az, hogy a vizsgálati személy jelenleg tart-e háziállatot vagy sem, szignifikáns különbséget eredményezett a szorongáspontszámban. A szőrös állatot tartók és a szőrös állatot nem tartók (pl. hüllőt, madarat tart) között szintén szignifikáns különbség mutatkozott a szorongás tekintetében. Alacsonyabb a szorongás azoknál, akik szőrös állatot tartanak. A szorongás mértékével és az általános egészség életminőség dimenzióval összefüggésben áll az is, hogy az adott személynek van-e olyan háziállata, melyet családtagnak tekint. Azoknál, akik családtagnak tekintik állatukat, szignifikánsan alacsonyabb a szorongás értéke. Azok pedig, akiknek nincs olyan állatuk, amit családtagnak tekintenének, alacsonyabbnak ítélik az általános egészségüket. Kutatásunk nagy újdonságtartalommal bír a tekintetben, hogy magát az állattartást kívántuk elemeire bontani, és ezáltal vizsgálni, mely tényezőkön keresztül hat az állattartás az életminőségre, szorongásra és depresszióra. Összességében elmondhatjuk, minél több ideig volt állata valakinek élete során, annál valószínűbb, hogy alacsonyabb a szorongása, jobb a fizikai funkcionálása és jobb az érzelmi szerepvállalása. Az állat szőrössége, hogy jelenleg tart-e állatot, és, hogy családtagnak tekinti, pedig inkább a szorongás érzelmi tüneteit csökkenti, valamint az általános egészség megítélésén javít.

Kulcsszavak: állattartás, életminőség, szorongás

TE19 - Testmozgás

„Táncolok, tehát vagyok”, avagy a művészi élmény lélektana

TE19_EA01

Kékes Szabó Marietta - Szegedi Tudományegyetem

Testünk múltja, tapasztalatai és a velük együtt eltárolt érzékletek együttesen határozzák meg viselkedésünket és környezetünkhöz való alkalmazkodó-képességünket. Agyunk egyik alapszabálya úgy szól, hogy „use it or lose it”, vagyis „használd vagy elvész”. A használaton kívüli idegsejt-rendszerek elvesznek, míg a jól bejáratott kapcsolatok megszilárdulnak. Adott tevékenységben való jártasságunk – az agyi plaszticitás révén – eltérő aktivitási mintázatokat eredményez. Ez pedig mind az egészségfejlesztés, mind a gyógyítás szempontjából ígéretes lehet. Előadásomban a táncos élmény születését és az annak megélésével összefüggő folyamatokat követem nyomon az emberi megismerés új, szenzomotoros („embodied”) teóriát alapul véve. Hiszen ez az elméleti keret jól illusztrációja fizikai mivoltunk és lelki dimenzióink összefonódottságát, egészlegességét. Ráadásul a táncosok esetében a test és annak impulzusai különösen fontossá válnak (testtudat, önkifejezés), miként a cselekvésbe is az egész személyiség bevonódik, abban megnyilvánul. Ebből is fakad a térben aktív, erőforrássá alakuló test által demonstrált mozgás elsöprő hatása és az abban rejlő terápiás lehetőség.

Kulcsszavak: "embodied dancer", tánc, terápia, önismeret, gyógyítás

A Párkapcsolat-építő Tánc módszerének bemutatása

TE19_EA02

Erdőfi Anna Zsófia - Szegedi Tudományegyetem

A táncterápia fogalma már ismert, sokan foglalkoznak a tánc személyiségfejlődésre, a kreativitásra gyakorolt hatásával. Azonban annak, hogy milyen tudományosan kimutatható hatása van a párkapcsolatokra a táncnak, tudományos szakirodalma még nem ismert. Kilenc éve zajló munkám során több mint 300 jegyes-és házaspárral dolgoztam, és olyan egyedi tanítási módszertant dolgoztunk ki, ami versenytáncos technikákat és pszichológiai módszereket ötvöz. Egyértelműen bizonyította jótékony, olykor meglepően nagy hatását a párkapcsolatok alakulására, fejlődésére. A párokkal való személyes 6-8 héten át tartó, nyolc-szemközti munka során a tánc eszközei mellett használt párkapcsolat-építő gyakorlatok, feladatok a kommunikáció, a konfliktuskezelés és az intimitás területén adják a legtöbb impulzust a pároknak. A módszer hatásvizsgálatának értékelése, az eredmények összegzése most folyik az általunk összeállított kérdőívcsomag segítségével: intimitás, Big Five rövid verzió, kapcsolati befektetés, kapcsolati elégedettség. Módszerünk preventív-edukatív, a párkapcsolatok és házasságok megőrzését, építését, fejlesztését célozza, A későbbiekben azonban a terápiában is alkalmazható lenne pár- és családterapeutákkal való együttműködésben, elsősorban a problémás kapcsolatok fejlesztésében és válságba került kapcsolatok megmentésében.

Kulcsszavak: párkapcsolat, tánc, kapcsolati elégedettség

Tudatos jelenlét és affektív tényezők összefüggései - A tai chi chuan mint mindful testmozgás lehetséges alkalmazása az észlelt stressz csökkentésére

TE19_EA03

Esze Viktória, Költő András - At Work Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Korábbi kutatások alapján a mindfulness vagy tudatos jelenlét alapú terápiák és meditációs technikák egyaránt hatással vannak a személyek érzelmi szabályozására, szorongására, stresszkezelésére és más affektív tényezőkre is. Bár eddig kevesen vizsgálták a tai chi chuan és a jelentudatosság összefüggéseit, egymástól független kutatásokban több hasonló hatásra is felfigyeltek. Saját vizsgálatom eredményei is megerősítik a jelentudatosság és az állapotszorongás, az érzelemszabályozás, az észlelt stressz, valamint az érzelemfelismerő képesség közötti összefüggést. Továbbá eltérés mutatkozott a tai chi gyakorlók és más sportoló csoportok, valamint nem sportolók között a jelentudatosság és észlelt stressz szintje között. Kutatásom alapján a tai chi gyakorlók alacsonyabb szintű észlelt stressz szintről és magasabb jelentudatosságról számolnak be, mint a más sportot űzők és nem sportoló csoportok. Emellett minél többet és minél régebb óta gyakorol valaki, annál alacsonyabb az észlelt stressz szintje, és annál magasabb a jelentudatossága. Ez alapján a tai chi chuan hatékony eszköz lehet a stressz kezelésére, továbbá a jelentudatosság magasabb szintjén keresztül olyan érzelmi tényezőkre is hathat, mint amilyen a szorongás, a depresszió vagy az alexitímia. Az eredmények értelmezéséhez további támpontot nyújthat a kutatás első fázisát egy évvel követő longitudinális adatfelvétel.

Kulcsszavak: mindfulness, tudatos jelenlét, tai chi chuan, érzelmi szabályozás, stressz, alexitímia, szorongás

Az arousal és az objektív éntudatosság hatása a figyelmi teljesítményre

TE19_EA04

Boda-Ujlaky Judit, Török Lilla, Alkonyi Kata - Testnevelési Egyetem, Pszichológiai és Sportpszichológia Tanszék

Az arousal szint változása, és énre történő fókuszálás közötti kapcsolat döntő fontosságú, de egyelőre megkérdőjelezhető. Számos vizsgálati eredmény viszont megerősíti azt a tényt, hogy az arousal szint változása aktiválhatja az énfókuszt, viszont fordított esetben az erre való vizsgálatok eredményei nem megalapozottak. Az egyik felvetés, hogy az arousal megjelenése a szelfünkre is hatással van, vagyis „észrevehetővé" teszi azt az emberben. Általánosan elmondható, hogy figyelmünket azokra az ingerekre összpontosítjuk, melyek újszerűek, váratlanul, az eddigiektől eltérő módon jelennek meg körülöttünk. Tehát ha ilyenkor egy „normál" arousal szinttől eltérő szint jelentkezik, és észleljük is azt, feltételezhető, hogy egy önmagunkra fordított figyelem kerül előtérbe. Vizsgálatunkban 4 gimnáziumi osztály sport-, valamint média tagozatos tanulóinak arousal szint változásait, és ezeknek figyelmükre gyakorolt hatásait értékeltük. A résztvevők papír alapú figyelmi tesztet oldottak meg, amit egy arousalt növelő (fizikai aktivitás), és egy arousalt csökkentő (zenehallgatás) gyakorlat előzött meg. Ezenkívül az objektív éntudatosságot (így az arousal szintet növelő) aktiváló hatásként a tesztfeladat megoldása közben két csoportot kameráztunk, míg két csoportnak mindezt kamera jelenléte nélkül kellett teljesítenie. Feltételezéseink szerint a fizikai aktivitást végző csoportok jobb eredményt érnek el a figyelmi feladatban, mint zenét hallgató társaik. Az éntudatosságot előidéző kamerázás pedig negatív hatással van a figyelmükre. Eredményeink szignifikáns különbséget mutattak a két fizikai aktivitást végző kamerás, illetve nem kamerás csoportok között, (FA +K = 53,18%, FA -K= 67,38%) valamint a fizikai aktivitást végző kamerás, és a relaxáló kamerás csoportok között (FA +K= 53,18%, R +K=

67,03%). A statisztikai adatok alapján kamera jelenlétében a relaxációs csoport jobb eredményeket ért el, mint a fizikai aktivitást végzők. A négy csoport közül (FA +K; FA -K; R +K; R -K) viszont a legjobb eredményt a kamera nélküli fizikai aktivitást végző csoport érte el. A vizsgálatunk eredményeit mérlegelve felmerül a kérdés, hogy a kamera jelenléte, vagy más befolyásoló körülményeknek, például az osztályok értelmiképesség-szintjének különbségei, esetleges szociálpszichológiai hatásoknak köszönhetően lett szignifikáns különbség a FA +K, és a FA -K csoportjai között. Eredményeik ellentmondásosnak bizonyultak, lehetséges, hogy a random mintaválasztás során a „tagozatos" osztályok, függetlenül a manipulációtól, jobb eredményt értek el. A vizsgálat minden teljesítményhelyzetben fontos kérdést vizsgál: hogyan változtassuk az arousal-szintet, illetve a mások figyelme által kiváltott fokozott énre irányuló figyelem hogyan interferál a (jelen esetben figyelmi) teljesítménnyel.

Kulcsszavak: figyelem, arousal, objektív éntudatosság

Poszterek

Régen és most. Az autizmusról dióhéjban

EP01

Kékes Szabó Marietta - Szegedi Tudományegyetem

Az autizmus kutatásának története az elmúlt századra nyúlik vissza, és számos fázison ment keresztül. A szindróma első leírása Leo Kanner és Hans Asperger nevéhez fűződik, noha az autista kifejezést először Paul Eugen Bleuler használta. Miközben a szakemberek az úm. gyermekkori skizofrénia jobb megismerésére törekedtek, a zavar természete kapcsán mindinkább körvonalazódott, hogy az sajátos viselkedésmintázatokkal jár együtt. Ez pedig más pszichiátriai rendellenességektől való differenciálására sarkallta a kutatókat. A standardizált vizsgálati eljárások egyre szaporodtak, miként a kezelésmódokra vonatkozó hatékonyságvizsgálatok is nagyívű fejlődésnek indultak. A neuropszichológia a spektrumzavar kutatásában is fokozott jelentőségre tett szert. A funkcionális képalkotó eljárások pedig az agyban végbemenő folyamatok feltárására is mind korszerűbb lehetőségeket kínáltak. Két nagy diagnosztikai rendszerben is felállították a szakemberek a diagnózis kritériumrendszerét, s néhány évvel ezelőtt a DSM-5 immár két hiányterületre orientálva rögzítette azokat. Napjainkra az elmúlt évtizedekben, főként Amerikában, népszerűvé vált szenzomotoros irányzatok jelenthetik a fejlődésneurológiai zavar talán legkorszerűbb felfogását, amelyek az autizmust az érzékelési és mozgásos folyamatok környezetbe ágyazottságával összefüggésben értelmezik Az új terápiás irányok is várhatóan ezen bázison fognak majd.

Kulcsszavak: autizmus, kutatás, történet, diagnosztika, kezelés

Asztmatikus fiatalok egészségmagatartásának vizsgálata az internet- és médiahasználat, valamint a saját magukról alkotott kép összefüggésében

EP02

Józsa Tamás[1], Nagy Beáta Erika[2]

[1] Debreceni Egyetem ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet; DE Humán Tudományok Doktori Iskola Pszichológia Program
[2] Debreceni Egyetem ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet

Bevezetés: Szakirodalmi adatok alapján elmondható, hogy az asthma bronchiale prevalenciája folyamatos növekedést mutat (Lundbäck et al., 2016). Számos vizsgálat kimutatta, hogy kialakulásának hátterében kötődési zavarok detektálhatók (pl. Lázár, 2005). Ennek okán a gyermekek gyakran fordulnak olyan kiegészítő, alapvető hiányokat pótló lehetőségek felé, mint amilyen az internet- és médiahasználat. Ezekben közös mozzanat, hogy az online játékokban a felhasználók létrehozhatnak ún. „avatarok”-at (virtuális karaktereket), amelyek segítségével klánokba tömörülve nemcsak a közösségi érzés fokozott átélését tapasztalhatják meg, hanem egy módosított önképpel történő azonosulást is (Kuss & Griffiths, 2012). Fontos kiemelni, hogy a bizonytalan kötődési stílus – amely az anyák és gyermekeik esetében egyaránt detektálható (Cassiba, Bruno & Coppola, 2004) – ugyanígy eredményezheti az azonnali feedback-ek (pl. „like”-ok) megerősítő hatása utáni fokozott vágyat. Anyag és módszer: Jelen részvizsgálat célja, hogy feltárjunk olyan, az asztmatikus beteg csoport sajátságait leíró összefüggéseket, amelyek köztük

és az egészséges kontroll csoport között a fenti szakirodalmi adatokon alapulnak. Ennek érdekében az ő internet-, média- és online játékhasználatukat, illetve szorongásuk és depressziójuk mértékét és önértékelésük fokát mérjük. A vizsgálati alanyok közül 60 fő asthma bronchialéban szenvedő, 60 fő pedig sine morbo kontrollszemély. Életkoruk 10-18 év közötti. Vizsgálati eszköz bemutatása: A kísérleti személyekkel a magyarra ebben a kutatásban adaptált Facebook Használati Kérdőív, a Problémás Online Játék Kérdőív, a Problémás Internethasználat Kérdőív, a Gyermek Multidimenzionális Szorongás Skála, a Gyermekdepresszió Kérdőív rövidített változata, valamint a Rosenberg-féle Önértékelési Skála kerül felvételre. Várható eredmények: A kapott eredmények megerősítik, hogy az asthma bronchialéval jellemezhető csoport magasabb média- és internethasználati pontszámokkal jellemezhető, mint a kontroll csoport. Ennek okaként ennek a korosztálynak azon sajátossága áll, amely a közösség felé mutatott fokozott érdeklődésben manifesztálódik, s amely a szociális média tartalmainak magasabb fokú fogyasztásában jelenik meg (Kitta, 2013). Így fennállhat annak a veszélye, hogy az online módon történő, másokkal kontaktusba kerülési lehetőségeket az asztmatikus gyermekek pótlékként használják, azaz a társas készségeik csökkenését kompenzálják ezzel (Teppers, 2014). Mindez azért lényeges, mert ennek következtében az internetezés és az online játék közben keletkező érzelmek csupán virtuális ingerekre lesznek reflektívek, s így könnyen megtörténhet az elidegenedés a szelfttől (Fonagy & Target, 1998). A sine morbo csoporthoz viszonyított magasabb szorongás- és depresszópontszám és alacsonyabb önértékelés korrelációba állítható az interperszonális interakcióik beszűkülésével és a kontrollálatlan internetes tartalom fogyasztásával (Mihalik, Szabó & Kovács, 2014).

Kulcsszavak: pszichoszomatikus zavarok; asthma bronchiale; kötődés; online média- és játékhasználat

Gyermekkorban átélt szülői bánásmóddal kapcsolatos emlékek összehasonlító vizsgálata

EP03

Varga Csaba - PTE Pszichológia Doktori Iskola

Bevezetés: Több prospektív kutatás igazolta, hogy a rossz szülői bánásmód (verbális, fizikai, szexuális, emocionális abúzus, fizikai, az útmutatás hiánya,) a gyermekkorban komoly kockázati tényező a felnőttkori személyiségzavarok és affektív zavarok kialakulása és a funkcionálás alacsony szintje szempontjából (pl. Johnson és mtsai., 2006). Vizsgálatunkban célul tűztük ki, hogy megvizsgáljuk a gyermekkorban átélt szülői bánásmóddal kapcsolatos emlékeket. Módszerek: Önkitöltős Kérdőíves módszerrel vizsgáltunk – normál családban, illetve állami gondozásban nevelkedett - 17–40 év közötti személyeket, az összlétszám (N = 414) bántalmazott (N=95) nem bántalmazott (N=319) mintát. Elemzésünk során a kort, nemet, legmagasabb iskolai végzettséget, családi állapotot és gyerekszámot leíró változókkal dolgoztunk a demográfiai helyzet ismertetésekor. A folytonos változók esetében átlagokat, míg a diszkrét változók között gyakoriságokat vizsgáltunk. A második lépésben a pszichés zavarok és a bántalmazás kapcsolatát vizsgáltuk. A harmadik lépésben bináris logisztikus regresszióval elemeztük a bántalmazott mintában megjelenő pszichés zavarok és háttértényezőik kapcsolatát. Eredmények: Mintánk közel 22,9%-a számolt be a szülő, illetve más fontos személy általi bántalmazásról. A kapott eredmények többváltozós modellben való értelmezése azt mutatta, hogy a bántalmazás a droghasználat, a dohányzás és az alkoholfogyasztás – egyéb változóktól független – meghatározó rizikótényezője. A kontroll mintába tartozók visszaemlékezései szerint sokkal ritkábban érte őket rossz bánásmód a szülők részéről, mint a bántalmazott mintába tartozókat. Az egyes minták közt a bántalmazó szülő neme, a bántalmazás mértéke és módja tekintetében is jelentős különbségeket találtunk. A bántalmazottak tagjai mindkét szülő részéről érzelmileg rideg, kudarcra

ítélő szülői bánásmódra, az anya részéről az önállósági törekvéseit elbizonytalanító, az apa részéről elhagyó, vágyait, céljait figyelmen kívül hagyó, fegyelmezetlen és kevés fegyelmet követelő szülői bánásmódra emlékeztek. Következtetések: Eredményeink megerősítik, hogy a gyermekkori bántalmazás jelentős hatással bírhat számos felnőttkori pszichés zavar, illetve maladaptív viselkedés meglétére. A retrospektív, gyerekkorra vonatkozó bántalmazás kérdőívek megbízhatóságának komoly korlátai vannak, ezért az eredmények értelmezésénél óvatosnak kell lennünk. Azt minden esetre állíthatjuk eredményeink alapján, hogy a bántalmazott mintában az emlékezetből előhívott gyermekkorra vonatkozó szülőreprezentációk bántalmazóbbak, mint a normál minta esetén. Baumrind (1994) szerint a gyermekek bántalmazásának az előrejelzője, ha a szülő maga is bántalmazott volt gyermekkorában, s ezt eredményeink is alátámasztják.

Kulcsszavak: bántalmazás, szülői bánásmód

Kollektív szégyen és bűntudat a magyar csoport tagjaként

EP04

Szabó Zsolt Péter, Hajdu Tamara Eszter, Mészáros Noémi Zsuzsanna - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék; Mindset Pszichológia; Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Szociálpszichológia Tanszék

A csoportalapú érzelmekről szóló szakirodalom egy jelentős része a kollektív bűntudatról és a kollektív szégyenről szól. Doosje és munkatársai 1998-ban megjelent úttörő munkája óta több empirikus kutatás foglalkozott ezeknek az érzelmeknek az előzményeivel és a következményeivel. Problémát okoz azonban az, hogy ezek a kutatások többnyire önjellemzős kérdőívek segítségével kérdezték le a vizsgálati személyek érzelmeit a saját csoport által elkövetett agresszióval kapcsolatban. Az ilyen módon végzett kutatások egy része azt mutatta, hogy van különbség a kollektív bűntudat és a kollektív szégyen között, más része viszont arra a következtetésre jutott, hogy a két érzelem erősen korrelál egymással és valójában ugyanazt a reakciót jeleníti meg. Saját kutatásunkban mi történeteket kértünk a vizsgálati személyektől azzal kapcsolatban, amikor a magyar csoport tagjaként szégyent vs. bűntudatot éltek át. A történetek tartalomelemzésével arra voltunk kíváncsiak, hogy van-e különbség a két érzelem között (más típusú történeteket emelnek-e ki a bűntudatról vs. a szégyenről mesélő vizsgálati személyek?), továbbá általában milyen típusú eseményekkel kapcsolatban jelenik meg a magyar csoport, mint negatív érzelmek forrása. Vizsgálatunkban 248 fő vett részt (173 nő), akik többnyire fiatal egyetemisták voltak. Eredményeink szerint nem volt jelentős különbség a bűntudat és a szégyen feltételek között a megemlített események szintjén. A bűntudatot és/vagy szégyent kiváltó eseményeket tartalmilag 4 nagyobb kategóriába lehetett csoportosítani: a II. világháború és a magyarok holokausztban vállalt szerepe; az aktuális politikai helyzet és a magyar közélet állapota; a magyarság mentalitása (panaszkodás, ellenségeskedés, idegengyűlölet) és végül a saját áldozattá válás történetei (Trianon, Benes dekrétum, orosz megszállás). Ez utóbbi eredmény jól illeszkedik a kollektív áldozati tudatról szóló szakirodalom megállapításaiba: az áldozattá vált csoport tagjai még a saját agresszió kapcsán is képesek az őket ért sérelmekre koncentrálni, perspektívát és empátiát veszítve átfordítani az elkövetést áldozati élménnyé.

Kulcsszavak: kollektív bűntudat, kollektív szégyen, kollektív áldozati tudat, nemzeti azonosulás

Akut stressz hatása a prospektív emlékezeti működésre

EP05

Dobó Zsófia[4], Szőllősi Ágnes[1], Pajkossy Péter[1,2], Demeter Gyula[1,2], Kéri Szabolcs[1], Racsmány Mihály[1,2]

[1] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem - Kognitív tudományi tanszék
[2] Magyar Tudományos Akadémia - MTA-BME NAP B Kutatócsoport
[3] Nyírő Gyula Kórház - Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet
[4] ITSH

A kutatásban a prospektív memória (PM) működését vizsgáltuk akut stresszhelyzetben. A prospektív memória olyan kognitív funkció, mely lehetővé teszi, hogy egy jövőre vonatkozó szándékunkat tároljuk, majd a jövő adott pillanatában, megfelelő kontextus esetén előhívjuk és kivitelezzük azt. Korábbi kutatásokban stressz hatására javuló PM teljesítményt mutattak, az azonban nem egyértelmű, hogy a végrehajtó funkciók, vagy az asszociatív memória folyamatai magyarázhatják a jelenséget. Ennek tisztázására laboratóriumi környezetben előidézett fizikai és pszichoszociális stressz hatása alatt vizsgáltuk a résztvevők esemény és idői alapú PM teljesítményét, miközben a végrehajtó funkciók működését is mértük verbális betűfluencia feladattal. Eredményeink alapján az akut stressz nem volt hatással az ongoing PM, az idői PM, továbbá a betűfluencia feladaton nyújtott teljesítményre, miközben az esemény alapú PM feladatban a reakcióidő csökkent a prospektív ingerekre, tehát a teljesítmény javult. Mindez azt mutatja, hogy az akut stressznek jelen vizsgálatban nem volt hatása a végrehajtó funkciókra, így azt gondoljuk, hogy a stressz facilitáló hatása az esemény alapú PM teljesítményre inkább az asszociatív memória működésén keresztül értelmezhető. Szőllősi Ágnest, Pajkossy Pétert, Demeter Gyulát és Racsmány Mihályt a NAP 2.0 Program támogatja (2017-1.2.1.-NKP-2017-00002).

Kulcsszavak: prospektív emlékezet, akut stressz, végrehajtó funkciók, asszociatív emlékezet

A táplálkozás jelentudatos megközelítésének vizsgálata: a koncepció és mérése

EP06

Román Nóra, Urbán Róbert - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A jelentudatosság evési magatartásra gyakorolt hatásának vizsgálataival párhuzamosan és azok eredményeire válaszul jött létre a jelentudatos táplálkozás koncepciója, mely jelenség megértéséhez és operacionalizációjához még behatóbb tudományos vizsgálódásokra van szükség. A jelentudatos táplálkozás konstruktumvaliditásának vizsgálata érdekében ebben a keresztmetszeti kérdőíves kutatásban a Jelentudatos Táplálkozás Kérdőív (Mindful Eating Questionnaire, MEQ) magyar változatának pszichometriai tulajdonságait és a konstruktum validitását vizsgáltuk meg. Az elemzés megerősítő (CFA) és feltáró faktorelemzés (EFA), valamint korrelációs eljárások és csoportok közti összehasonlítások alkalmazásával történt, egyetemi hallgatók 323 fős mintáján. Míg a megerősítő faktorelemzés eredménye szerint az eredeti faktorstruktúra nem illeszthető egyértelműen jól a jelen kutatás adataira, addig az eredeti öt faktor az EFA által alátámasztást nyert, apróbb tételátrendeződést követően. A faktorok: Gátolatlanság, Tudatos figyelem, Érzelmi válasz, Külső ingerek és Figyelem elterelődése. A faktorok közti korrelációs együtthatók -0,00 és 0,51 közöttiek, illetve a főkomponens-elemzés eredménye szerint az alskálák két komponensbe csoportosulnak, nevezetesen az Önszabályozás (Gátolatlanság,

Érzelmi válasz és Figyelem elterelődése) és Jelentudatos táplálkozás (Tudatos figyelem és Külső ingerek) faktorokba. Az egyes faktorok testtömegindexszel, rendszeres meditációs gyakorlattal, impulzivitással, jelentudatosság vonással, valamint érzelmi- és kontrollálatlan evéssel való kapcsolata a jelentudatos táplálkozás nomológiai hálójának feltárása céljából került elemzésre. A kapott korrelációs mátrix vegyes eredményeket hozott a MEQ által mért jelentudatos evés konstruktumvaliditását illetően. Bár a Jelentudatos Táplálkozás Kérdőív eredeti faktorstruktúrája kutatásunkban megerősítésre került, illetve annak pszichometriai mutatói is megfelelőnek bizonyultak, arra is fény derült, hogy a kérdőív alskálái között nincs egyértelmű kohézió. Ez az eredmény, illetve a konstruktumvaliditás vizsgálata során kapott vegyes eredmények arra utalnak, hogy a jelentudatos táplálkozás koncepciója további rigorózus vizsgálatokat igényel.

Kulcsszavak: pszichometriai vizsgálat, jelentudatosság, evési magatartás, Jelentudatos Táplálkozás Kérdőív

Az alkoholbetegek hozzátartozóinak megküzdési stílusa

EP07

Horváth Zsolt, Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Háttér. A magyarországi problémás alkoholhasználat előfordulási aránya évtizedek óta világviszonylatban is magasnak mondható. Ugyanakkor az alkoholproblémák hozzátartozókra gyakorolt hatása eddig kisebb figyelmet kapott. A stessz–feszültség–megküzdés–támogatás modell érvelése szerint a problémás italozást mutató egyénnel együtt élő hozzátartozók a család életében tapasztalható stressz elszenvedői. Az átélt stress általában összefügg a problémás alkohol-fogyasztással, ami a család rendellenes működéséhez, a hozzátartozók körében megjelenő pszichés tünetekhez vezethet. Célkitűzés. Vizsgálatunk célja a stressz-feszültség-támogatás modell, ill. a kapcsolódó megküzdési mintázatok feltérképezése magyar mintán. Módszer. Vizsgálatunkban összesen 168 résztvevő eredményei kerültek elemzésre, akik 18 évnél idősebb hozzátartozók voltak és önbevallásuk szerint kapcsolatban álltak egy alkoholbeteg személlyel. A résztvevők megkeresése online és személyes formában történt. A kérdőíves keresztmetszeti vizsgálat során a hozzátartozók megküzdését vizsgáló kérdőív mellett más mérőeszközök is felvételre kerültek (AUDIT, RSES, BHS-R, ZBI). Eredmények. A kapott eredmények alapján a bevonódó és a visszahúzódó coping próbálkozások mentén szignifikáns különbség mutatkozott a problémás alkoholhasználóval együtt élő és azon hozzátartozók között, akik külön éltek a problémás fogyasztást mutató személytől. A bevonódó coping mértékére az alkoholprobléma súlyossága, az önértékelés mértéke, az átélt megterhelés és a használóra jellemző absztinenciára irányuló motiváció gyakorolt pozitív irányú hatást. A toleráns-inaktív megküzdésre az alkoholhasználat súlyossága és az átélt megterhelés pozitív irányú hatást gyakorolt. A visszahúzódó megküzdés csökkenését a használó által az absztinencia irányába való elmozdulás jelezte előre, míg a megküzdési típus növekedését a problémás használatot mutató személlyel való kapcsolattartás gyakoribbá válása, a nagyobb fokú átélt megterhelés, a használóval való közös gyermek, és a hosszabb ideje fennálló alkoholprobléma jelezte előre. Végül, a stressz és a tünetek között nem érvényesült a toleráns-inaktív megküzdés moderációs hatása. Következtetések. A kutatás által először sikerült a stressz-feszültség-megküzdés-támogatás modell, ill. a kapcsolódó megküzdési mintázatokat magyar mintán is vizsgálni. A feltárt megküzdési mintázatok megfelelnek a korábbi szakirodalmi eredményeknek. Emellett, a vizsgálatban résztvevő hozzátartozók coping jellemzői inkább az individualista vonásokat mutató társadalmakkal mutatnak párhuzamot.

Kulcsszavak: problémás alkoholhasználat; hozzátartozók

Az online bántalmazás pszichológiája: A szocio-emocionális készségek szerepe

EP08

Arató Nikolett, Zsidó N. András, Lábadi Beatrix, Lénárd Kata - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: Az online bántalmazás egyre súlyosabb problémát jelent a serdülők mindennapjaiban, azonban sem a tanárok, sem a diákok nem tudják, milyen eszközökkel lehet védekezni ellene. Ennek következtében megnőtt az igény intervenciós, prevenciós eljárások kidolgozására, amelyeknek alapjául szolgálhatnának különböző, az internetes zaklatás során kulcsfontosságú szerepet betöltő, szocio-emocionális készségek. Célok: A tanulmányunk célja feltérképezni, mely szocio-emocionális képességek (empátia, mentalizáció, kognitív érzelemszabályozás) játszanak fontos szerepet az online bántalmazásba való bevonódás esetében. Módszerek: A kutatásban 490 középiskolás diák (196 fiú és 204 lány) vett részt, átlagéletkoruk 15,75 év (SD=1,27) volt. Az online bántalmazásba való bevonódás felmérésére az Internetes Zaklatás Áldozata és Elkövetője Kérdőív rövidített változatát (Arató, Zsidó, Lábadi & Lénárd, folyamatban), az empátia mérésére az Empátia Kérdőív Gyerekeknek és Serdülőknek (Overgaauw, Rieffe, Broekhof, Crone & Güroglu, 2017) elnevezésű skálát, a mentalizáció vizsgálatára a Reflektív Funkciók Kérdőívet (Fonagy, 2016), az érzelemszabályozási stratégiák felmérésére pedig a Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőívet (Miklósi, Matos, Kocsi-Bogar & Perczel, 2011) használtuk. Eredmények: Többszempontos függetlenmintás varianciaanalízis segítségével kerestünk különbséget az online bántalmazásba elkövetőként, áldozatként, zaklató-áldozatként bevonódó, illetve a be nem vonódó diákok között a szocio-emocionális készségek tekintetében. Az eredmények alapján adaptív és maladaptív érzelemszabályozási stratégiák (önvád, rumináció, elfogadás, pozitív fókuszváltás és tervezés) is jellemzik az áldozatokat. A zaklató-áldozatok érték el a legalacsonyabb pontszámot a kognitív empátia, affektív empátia és proszociális empátia skálákon. A mentalizációnak nincs szignifikáns hatása az elektronikus bántalmazásba való bevonódás esetében. Következtetések: Az empátia és a kognitív érzelemszabályozási stratégiák az eredmények alapján prevenciós/intervenciós programok alapjául szolgálhatnak az elektronikus bántalmazás ellen. Az eredményeinkre alapozva folytathatjuk a szocio-emocionális készségek és az online bántalmazás kapcsolatának vizsgálatát longitudinális elrendezésben, továbbá egy prevenciós/intervenciós program kidolgozásának megkezdése is lehetségessé vált.

Kulcsszavak: elektronikus zaklatás, érzelemszabályozás, empátia, áldozattá válás, szocio-emocionális készségek

A Serdülő Stressz Kérdőív és összefüggéseinek vizsgálata 5-8. osztályos budapesti tanulók mintáján

EP09

Balázs Noémi[1,3], Szigeti Réka[1,3], Bikfalvi Réka [3], Urbán Róbert [2]

[1] ELTE PPK Doktori Iskola
[2] ELTE PPK, Pszichológiai Intézet
[3] Lélekkel az Egészségért Alapítvány

Bevezető: A serdülőkor intenzív változásokkal és fokozódó iskolai terheléssel járó stresszteljes időszak, ami szükségessé teszi, hogy megfelelő mérőeszköz segítségével vizsgáljuk a fiatalokat

ebben az időszakban érő stresszt és az azt befolyásoló tényezőket. A vizsgálat: Egy követéses kutatás első adatfelvétele során gyűjtöttünk adatokat budapesti általános iskolák felső évfolyamos hallgatóinak stressz- és hangulati mutatóinak alakulásáról. A vizsgálat célja a Donald Byrne és munkatársai (2007) által kidolgozott Serdülő Stressz Kérdőív (SSK) magyar változata konstruktum validitásának vizsgálata budapesti serdülők mintáján két lépésben: (1) megerősítő faktorelemzéssel a kérdőív mérési modelljének vizsgálata; (2) a serdülők stresszével összefüggő tényezők vizsgálata megerősítő faktorelemzés kovariánsokkal módszerrel. Módszer és minta: A vizsgálat során N=421 felsős tanuló adatait elemeztük. A résztvevőket 4 budapesti általános iskola felsős évfolyamaiból kikerült, évfolyamonként véletlenszerűen kiválasztott 2-2 osztály tanulói képezték. Mérőeszközök: Az SSK mellett a HBSC kutatásban is használt alábbi mutatók: az egészség szubjektív megítélése; Gyermek Depresszió Kérdőív (GyDK); 9 szubjektív egészségi panaszból (pszichés és szomatikus tünetek) képzett 3 tünetcsoport – idegesség-ingerlékenység, szédülés-fejfájás, fáradtság; a tanári viszonyulás-támogatás megítélése. Az elemzés során strukturális egyenletekkel való modellezést használtunk és az iskola klaszterhatását kontrolláltuk. Eredmények: Az SSK megerősítő faktorelemzése alapján az eredeti 10 faktoros mérési modell jól illeszkedik az empirikus adatokhoz. A 10 faktor között közepes vagy erős korrelációk vannak, ami miatt feltételeztünk egy másodrendű átfogó stressz faktort. A stressz némileg magasabb volt a lányok körében (β=0.06, p kisebb mint 0.001). A stressz együttjárt a depresszív tünetekkel (β=0.24, p kisebb mint 0.001), az észlelt negatív tanári értékeléssel (β=0.21, p kisebb mint 0.001). A stressz magas értéke együttjárt továbbá az idegesség-ingerlékenység, valamint a fáradtság tünetekkel (β=0.32 valamint 0.29, p kisebb mint 0.001). A stressz nem függött össze a szubjektív egészségi állapottal és a szédülés-fejfájás tünetegyüttessel. Az eredmények alapján elmondható, hogy az SSK ígéretes mérőeszköz a serdülőket érő stressz mérésére.

Kulcsszavak: iskolai stressz, serdülő stressz, megerősítő faktorelemzés

A párkapcsolati szakítás lélektani hatásának vizsgálata fiatalok körében

EP10

Batiz Réka, Tanyi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Szakirodalmi háttér: A párkapcsolati szakítás olyan lélektani krízishelyzetet eredményezhet, amelynek során a személy a negatív pszichológiai reakciók mellett pozitív változásokat is megtapaszthat (Fine & Harvey, 2006). Egy ausztrál egyetemen végzett felmérés szerint a vizsgált hallgatók 66%-a élt át a szakítás következményeként depressziós és szorongásos tüneteket (Field & mtsai, 2009). Chung és munkatársai kutatásában (2002) a szakítás után több résztvevő is poszttraumás stressz tünetekről számolt be, úgymint betörő, intruzív gondolatok és a kapcsolatra emlékeztető helyeket elkerülő viselkedés. A szakítás utáni poszttraumás stressz tüneteinek megélését a felbomlott párkapcsolatnak számos jellemzője befolyásolhatja (az elköteleződés mértéke, a szakítás kezdeményezése, a párkapcsolat hossza). A kellemetlen tapasztalatok mellett a párkapcsolati szakításnak pozitív pszichológiai hozadéka is lehet. Tashiro és Frazier kutatásában (2003) főiskolás hallgatók átlagosan 5 pozitív változásról számoltak be, ezek között szerepelt a jobb iskolai teljesítmény, a szorosabb baráti kapcsolatok és a személyes növekedés (kompetencia-érzés, önbizalom). Minta: Kutatásunkban 76 fő vett részt (20-24 év), akiknek a párkapcsolata legalább fél évig tartott, valamint a legutóbbi szakítást követően legalább három hónapig egyedülálló volt. Mérőeszközök: előző párkapcsolattal kapcsolatos kérdések (a kapcsolat hossza, a szakítás óta eltelt idő, a kapcsolattal való elégedettség a szakítást megelőzően, a partner és a kapcsolat iránti elköteleződés a szakítást megelőzően, a szakítás kezdeményezése és a szakítás miatt érzett felelősség mértéke); Előnytalálás Kérdőív; Észlelt Társas Támogatás; Események Hatása Kérdőív; Paykel-féle rövid Életesemény Kérdőív. Eredmények: Az eredmények azt mutatták, hogy minél magasabb volt a szakítás előtti partner, illetve kapcsolat

iránti elkötelezettség, annál magasabb volt a szakítás kiváltotta poszttraumás stressz mértéke (r=0,377; p=0,001). A szakítást megelőző párkapcsolati elégedettség és a szakítás kiváltotta stressz között szintén szignifikáns pozitív kapcsolat állt fent (r=0,308; p=0,007). Abban az esetben, amikor a partner kezdeményezte a szakítást, nagyobb mértékű stresszel járt az egyén számára, mintha a személy önmaga kezdeményezte volna a szakítást (p=0,003). Az előnytalálás tekintetében a nők szignifikánsan magasabb pontszámot mutattak, mint a férfiak. Szignifikáns pozitív összefüggést találtunk a szakítás miatt megtapasztalt előnytalálás és az észlelt poszttraumás stressz (r=0,313; p=0,006), valamint a társas támogatottság mértéke között (r=0,307; p=0,007). Konklúzió: A párkapcsolati szakítás olyan lélektani krízishelyzetet indukálhat, amelynek során a poszttraumás stressz tünetei, valamint a pozitív lélektani változások (előnytalálás) együttesen jelenhetnek meg, egymást semmiképpen sem kizárva.

Kulcsszavak: párkapcsolati szakítás; előnytalálás; poszttraumás stressz

A serdülők iskolai énhatékonyságának, aspirációinak és az iskola teljesítményének vizsgálata a célorientációs elmélet tükrében

EP11

Molnár Adrienn, Péter-Szarka Szilvia - Debreceni Egyetem

Napjainkban a célorientációs elmélet a tanulási motiváció vizsgálatának egyik népszerű területe (pl.: D'Lima, Winsler és Kitsantas, 2014; Meissel és Rubie-Davies, 2016), bár hazánkban nem tartozik a motiváció kutatásának vezető irányvonalába. A célorientációs megközelítés szerint a személy saját maga definiálja a sikeressége kritériumait, a siker vagy sikertelenség okait egyéni magyarázattal látja el, így nagy egyéni különbségek lehetnek abban, hogy ki mit próbál elérni, milyen (tanulási) célokat fogalmaz meg maga számára. Kutatásunkban a célorientációkat, illetve ezek iskolai énhatékonysággal és aspirációkkal való kapcsolatát vizsgáltuk 10–11. osztályos gimnáziumi és szakközépiskolai tanulók körében (N=187), valamint a különböző célorientációk hatását a tanulmányi eredményekre a 2 × 2 -es célorientációs elmélet szerint. Az elemzések alapján a célorientáció minden faktora szoros kapcsolatban állt az iskolai énhatékonysággal, a közelítő- elsajátítási célorientáció az intrinzik célokkal (r=0,5). Arra, hogy a célorientációk fontos szerepet játszanak a tanulási motiváció és az iskolai teljesítmény alakulásában, így a célok, célorientációk gyakorlatban való megjelenése a tanulók motiválásának új lehetőségeire hívja fel a figyelmet.

Kulcsszavak: motiváció, célorientáció, énhatékonyság, serdülőkor

Elsődleges érzelmi rendszerek hatása az érzelemszabályozásra

EP12

Deák Anita, Fodor Tímea - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Jaak Panksepp affektív idegtudományi elmélete (Affective Neuroscience Theory – ANT) hat elsődleges érzelmi rendszert különböztet meg. Az evolúciós alapokon nyugvó ANT alapján elmondható, hogy ezek a rendszerek veleszületetten jelen vannak az emlősökben, elkülöníthető idegi és neurokémiai alapjai vannak az agyban, továbbá a személyiségünk alapköveit jelentik. Jelen kutatásban az elsődleges érzelmi rendszerek érzelemszabályozási folyamatokra gyakorolt hatását vizsgáltuk. 18-65 év közötti résztvevők online kitöltötték az Affective Neuroscience Personality Scale (ANPS)(Davis & Panksepp, 2011) magyar változatát (Deák et al., in prep) és a Kognitív Érzelemszabályozási Kérdőív (Cognitive Emotion Regulation Questionaire (CERQ),

Garnefski & Kraaij, 2007) magyar változatát (Miklósi et al., 2011). A többszörös lineáris regresszió elemzés azt mutatta, hogy az ANPS kérdőív Keresés, kíváncsiság alskálája pozitívan, míg a Félelem alskála negatívan járul hozzá az adaptív érzelemszabályozási stratégiák megjelenéséhez, azaz, ha személy nyitott az új megoldásokra és kevésbé jellemző rá a félelem, akkor valószínűbb, hogy adaptív érzelemszabályozási stratégiái vannak. A maladaptív érzelemszabályozási stratégiák meglétét elővételezi a Félelem pozitívan, míg a személy életkora negatívan: minél jellemzőbb a személyre a félelem és minél fiatalabb, annál inkább várható a maladaptív stratégiák alkalmazása. Érdekes eredmény továbbá, hogy a modell humánspecifikus komponense, a Spiritualitás alskála pozitívan jelzi mind az adaptív mind a maladaptív stratégiákat. Eredményeink alapján elmondható, hogy az elsődleges érzelmi rendszerek közül a félelem kitüntetett módon bejósolja, hogy a személyre milyen érzelemszabályozási stratégiák jellemzőek: a félelem kedvez a maladaptív módoknak, s gátolja az adaptív mechanizmusokat. Az „újra" való nyitottság (lehetőségek, alternatívák, ingerek, helyzetek keresése) valamint az életkorral egyre gazdagabbá váló, korábbi sikeres érzelemszabályozási tapasztalatok pedig elővételezik az adaptív stratégiákat.

Kulcsszavak: Affective Neuroscience Personality Scale (ANPS), kognitív érzelemszabályozás, életkor szerepe, félelem

A családműködés és a jóllét kapcsolata serdülőkorban

EP13

Láng András - Pécsi Tudományegyetem, BTK, Pszichológia Intézet

A serdülőkor a családról, szülőkről való leválás, az önállósodás időszaka. Ugyanakkor serdülők alkalmazkodásában a kortársak mellett a család is fontos szerepet játszik. Korábbi vizsgálatok kimutatták, hogy a család optimális működése pozitív kapcsolatban áll serdülők általános pszichológiai jól-létével. Vizsgálatunkban egy multidimenzionális megközelítésben azt kívántuk feltérképezni, hogy a családműködés milyen kapcsolatban áll a serdülők jól-létével. Vizsgálatunkban 158 serdülő (93 lány, 65 fiú) vett részt. Életkoruk 15 és 19 év között (M = 16,61; SD = 0,87) volt. A serdülők 72,8 %-a hagyományos, vér szerint apából, vér szerinti anyából és gyermek(ek)ből álló családban, míg 27,2 %-a alternatív szerkezetű családban nevelkedett. A családműködés mérésére a circumplex modellen alapuló Olson-féle családtesztet, míg a jól-lét multidimenzionális megragadására a Seligman PERMA modelljén alapuló EPOCH kérdőívet töltötték ki. Eredményeink alapján elmondható, hogy nem találtunk szignifikáns különbséget a hagyományos és az alternatív szerkezetű családokban élő serdülők jól-léte között. A családműködés számos dimenziója azonban összefüggött a jól-lét dimenzióival. A családi kohézió és szétesettség hiánya, a család rugalmas és nem kaotikus működése, a családi kommunikáció, illetve a családi élettel való elégedettség állt kapcsolatban a jól-léttel, annak is kitartás és kapcsolati jól-lét dimenzióival. Eredményeink jól értelmezhetők egyrészt a pozitív pszichológia korábbi vizsgálataira támaszkodva, amelyek pozitív kapcsolatot mutattak ki az optimális családműködés és serdülők jól-léte között. Másrészt az eredmények a DSM-5 személyiségműködési dimenziókra lefordítva is jól értelmezhetők. Eszerint az optimális családműködés a jól-léten túl a serdülők érett személyiségműködéséhez is hozzájárul.

Kulcsszavak: családműködés, circumplex modell, jóllét, PERMA, serdülőkor

A kiégés és a traumatizáció (elsődleges, másodlagos, vikariációs) kapcsolata

EP14

V. Komlósi Annamária, S. Nagy Zita, Rózsa Sándor - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológia Tsz.; Departments of Psychiatry, Genetics, & Psychology, Washington University, St. Louis, USA

Elméleti háttér. A kiégés és a traumatizáció (elsődleges-, másodlagos- és vikariációs) kapcsolatát az utóbbi két évtizedben egyre intenzívebben vizsgálják. A két jelenség közötti összefüggés ismerete mind a munkavállalók, mind a munkáltatók számára segítséget adhat az egészségmegőrzés stratégiáit tekintve. Cél: Saját kutatásunkban négy olyan foglalkozási terület dolgozóinál vizsgáltuk a jelenséget, ahol mind az elsődleges, mind a másodlagos-, ill. vikariációs traumatizáció veszélye fennáll. Vizsgálatunkban egy 6 kérdőívből álló kérdőívcsomagot használtunk, köztük a ProQOL kérdőívet is, melynek magyar adaptációját is elvégeztük. Módszerek. Vizsgálati személyeink (N= 300, 179 nő, 121 férfi, átlagéletkor 39,06 év) potenciálisan traumatizált kliensekkel dolgoznak az egészségügy, oktatás-nevelés, szociális ellátás, rendvédelem területén. Kérdőívcsomagunk 6 kérdőívet tartalmazott melyekkel a depressziót, a szakmai életminőséget (ezen belül a kiégést, és a traumatizáltságot is), a társas támogatottságot, a rezilienciát, az egészségi állapotot, valamint a jóllétet mértük. Eredmények. A teszt-adaptáció szempontjából vizsgált ProQOL teszt esetében mind a reliabilitás, mind a validálási értékek jók. Kimutatható volt, hogy a traumatizációnak a direkten mért kiégéssel, továbbá minden más pszichés és fizikai egészség-mutatóval – a várt irányokban – szignifikáns kapcsolata van. Következtetések. Eredményeink a kiégés prevenciója és kezelése vonatkozásában egyaránt hasznosíthatók.

Kulcsszavak: elsődleges-, másodlagos- és vikariáló traumatizáció, ProQOL kérdőív

A fogyatékosság szociális reprezentációja Magyarországon

EP15

Hankó Csilla - Pécsi Tudományegyetem

A kutatás témája a fogyatékosság, mely nem tartozik a széleskörben vizsgált területek közé hazánkban. Jelen kutatás fókuszában a testi és érzékszervi fogyatékossággal élő (mozgássérült, siket, vak) személyek vannak. A vakság, a siketség és a mozgássérültség szociális reprezentációit, illetve az ép és a fogyatékossággal élő családokról alkotott szociális reprezentációk közötti hasonlóságokat és különbségeket vizsgáltuk. A kutatás résztvevőit három korcsoportra osztottuk (16-23 évesek, 24-35 évesek és 36-55 évesek), melyek mindegyikét 40-50 fő alkotja. Kérdőíves eljárást alkalmazva, a vizsgálati személyeknek különböző szavakra, mint a “fogyatékosság”, “siket ember” és sérült/nem-sérült családtaggal élő családokat ábrázoló képekre kellett asszociálniuk. Az asszociált szavak sorrendjét és polaritását (pozitív, negatív, semleges) is jelölték a résztvevők. IRaMuTeQ és SPAD-T programokkal vizsgáltuk a szociális reprezentációk központi magjait, polaritás és neutralitás indexeiket. Negatívabb szociális reprezentációt várunk a legfiatalabb korcsoporttól a hívószavak/hívóképek többségét illetően. Feltételezésünk szerint az idősebb korcsoportban az ép és fogyatékossággal élő családok szociális reprezentációi között kevesebb lesz a különbség, mint a másik két korcsoportban. A vakság, siketség és mozgássérültség szociális reprezentációinak polaritását illetően a három korcsoportot összehasonlítva szignifikáns különbséget várunk. Jelen kutatás eredményei több szempontból is fontosak és hasznosak lehetnek. A vizsgálat feltáró jellegű, hiszen eddig nem végeztek hasonló kutatást hazánkban. Másrészt, eredményeink a további kutatásaink szempontjából - melyekben testi és érzékszervi fogyatékossággal élő szülők és gyermekük közötti interakciót tervezünk

vizsgálni - szintén hasznos információkat szolgáltatnának. Ehhez elengedhetetlen, hogy egy reprezentatív képet kapjunk arról, hogyan gondolkodnak ma Magyarországon az ép emberek a fogyatékossággal élő embertársainkról.

Kulcsszavak: fogyatékosság, szociális reprezentáció, vakság, siketség, mozgássérültség

Összefüggések vizsgálata az anya által átélt gyermekkori bántalmazás és koraszülött gyermekeik pszichomotoros teljesítménye között

EP17

Szele Anna Szabina, Nagy Beáta Erika - DE-ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet

Bevezetés: Magyarországon évente mintegy 8-9 ezer gyermek születik koraszülöttként. Magas számuk miatt népegészségügyi szempontból kiemelt feladatunk a fejlődést befolyásoló ártalmas tényezők kutatása, a későbbi fejlődési deficitek megelőzése céljából pedig a koraszülöttek pszichomotoros teljesítményének vizsgálata. Az anya által átélt gyermekkori bántalmazás közvetetten befolyásolhatja gyermeke fejlődését – a bántalmazott anyák alacsonyabb mentális egészségi mutatókkal rendelkezhetnek, gyermekeikkel való bánásmódjuk az optimálistól eltérő lehet, így gyermekeik készségelsajátítása akadályoztatottabbá válhat. Célkitűzés: A koraszülött gyermekek pszichomotoros teljesítménye és az édesanya által átélt gyermekkori bántalmazás közötti összefüggés megvizsgálása. Módszer: A Debreceni Egyetem Gyermekgyógyászati Intézetébe koraszülött utógondozói státusvizsgálatra visszahívott 23 és 30 hónap közötti extrém kis (<1000 g) és igen kis (1000–1500 g) születési súlyú gyermek (n = 35) pszichomotoros teljesítményének (Brunet-Lézine; Bayley-III) és az édesanya gyermekkorában átélt bántalmazás felmérése (saját kérdőív). Eredmények: Mintánkban az extrém kis születési súlyú (<1000 g) gyermekek alacsonyabb pszichomotoros fejlődési mutatókkal jellemezhetők. Az édesanyák több mint fele élt át gyermekkorában bántalmazást. A kétéves kori pszichomotoros teljesítményt tekintve a fizikai bántalmazás szignifikánsan alacsonyabb nyelvi és motoros teljesítményeket, alacsonyabb globális fejlődési mutatót eredményezett, az érzelmi bántalmazás pedig alacsonyabb motoros fejlődéssel járt. Következtetések: Kutatásunkkal a koraszülött gyermekek, mint veszélyeztetett populáció fejlődésvizsgálatára, vagyis a szekunder prevenció megvalósításának szükségességére, illetve a gyermekkori bántalmazás következő generációban okozott következményeire szeretnénk felhívni a figyelmet. A fejlődésben mutatkozó elmaradások időben történő észlelése által megelőzhetővé válnak a későbbi fejlődési problémák, zavarok.

Kulcsszavak: koraszülött, pszichomotoros fejlődés, bántalmazás, Brunet-Lézine, Bayley-III

Félelem a boldogságtól – a Boldogság Averzió Skála validálása hazai mintán

EP18

Szabó-Bartha Anett, Takács Liza, Takács Szabolcs, Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

A pozitív érzelmek iránti vágyat és az arra való képességet sokszor természetesnek vesszük. Az utóbbi években azonban egyre gyakrabban vizsgálják az ezektől való félelem jelenségét (ld. boldogságtól, együttérzéstől való félelem). A boldogság-averzió megléte eddig több pszichopatológiai állapot esetében is igazolásra került (így depresszió, különböző szorongásos állapotok) (Gilbert et al., 2012). Kialakulásának hátterében megtalálhatók a kulturális tényezők (pl. Joshanloo-Weijers, 2014), személyiségtényezők (pl. Soto, 2015), családi minták egyaránt (pl. Gruber et al., 2011). Vizsgálatunkban Paul Gilbert 9 itemes kérdőívének (Fear of Happiness

Scale) (Gilbert et al., 2012) hazai mintán (349 fő) történő validálását végeztük el. A belső konzisztencia megbízható lett (Cronbach alfa=0,871), a faktoranalízis az eredeti validálási kutatásokhoz hasonló eredményt mutatott. A konvergens validitás szintén jól teljesített, a skála negatív korrelációját találtuk az Élettel Való Elégedettség Skálával, illetve a Pszichológiai Jóllét Skála szinte mindegyik alskálájával. A kezdeti vizsgálatok alapján elmondható, hogy a Boldogság Averzió Skála megbízhatónak bizonyul a magyar mintán.

Kulcsszavak: boldogság averzió, pszichológiai jóllét, élettel való elégedettség, validitás

A fájdalom katasztrofizálás eltérő neurális háttere egészséges és krónikus beteg populációban – szisztematikus irodalmi áttekintés

EP19

Galambos Attila[1,2,3], Szabó Edina[1,2,3], Nagy Zita[2], Édes Andrea Edit[4,5], Kocsel Natália[1,2,4,5], Juhász Gabriella[4,5,6], Kökönyei Gyöngyi[2,4,5]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[3] MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest
[4] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[5] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest
[6] Neuroscience and Psychiatry Unit, The University of Manchester, Manchester, United Kingdom and Manchester Academic Health Sciences Centre, Manchester, United Kingdom

Háttér és célkitűzés: Az aktuális vagy feltételezett fájdalom mértékének felnagyítása, az ezzel szembeni tehetetlenség és az ezen való rágódás együttesen alkotják a fájdalom katasztrofizálást (Sullivan, 2001). Ez a kognitív tényező azonban nem csak az aktuális fájdalom érzését befolyásolhatja, de akár hónapokkal később is módosíthatja a korábbi emlékeket és élményeket ezzel is tovább rontva a későbbi fájdalom észlelését (Pallegama, 2017; Noel, 2015). Kutatásunkban célul tűztük ki a fájdalom katasztrofizálás neurális hátterével foglalkozó szakirodalom összegyűjtését és szisztematikus áttekintését. Ebben a munkában az egészséges és krónikus betegek közötti strukturális és funkcionális eltéréseket mutatom be. Módszer: Egy nagyobb áttekintő tanulmány részeként 2004 és 2016 között megjelent cikkeket kerestünk a PubMed és a Web of Science felületeken a „pain catastrophizing", „brain activity" és „neuro imaging" kulcsszavakkal. Beválasztási feltétel volt a Fájdalom katasztrofizálás kérdőív (PCS; Sullvian, 1995) vagy a Megküzdési stratégiák kérdőív (CSQ; Rosenstiel, 1983) használata és eredményeinek összevetése fMRI-vel vizsgált agyi aktivitással, csoportonként legalább 15 fővel. További kritérium volt, hogy angol nyelven jelenjen meg a publikáció (de nem csak angol/amerikai mintával). Eredmények: Feltételeinknek 22 cikk felelt meg, melyekből 12 hasonlította össze valamilyen krónikus betegséggel élők és egészséges kontrollszemélyek neurális működését a fájdalom katasztrofizálással kapcsolatban. Az egyik fő eredmény a dorzolaterális prefrontális kéreg (DLPFC) szürkeállomány-vastagságának ellentétes kapcsolata kontroll- és betegcsoportok között a katasztrofizálással összefüggésben; a másik pedig a DLPFC és a poszterior cinguláris kéreg (PCC) funkcionális konnektivitása, mely a fájdalom katasztrofizálással negatívan korrelál. \r\nKövetkeztetés: A krónikus fájdalommal élők és az egészséges csoport közötti agyi strukturális és aktivitásbeli fájdalom katasztrofizálással összefüggő különbség arra is utalhat, hogy a hosszú ideje fennálló fájdalom nemcsak az agyterületek strukturális állományát és a köztük kialakult funkcionális kapcsolatokat módosíthatja, hanem a fájdalom megélését is. Támogatók: Szabó Edinát az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3-III-ELTE-346 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatja. Édes Andrea Editet az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3-IV-SE-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatja. Nemzeti Agykutatási

Program, 2017-1.2.1-NKP-2017-00002 Magyar Tudományos Akadémia és Nemzeti Agykutatási Program (MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, KTIA_NAP_13-2-2015-0001) MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

Kulcsszavak: fájdalom katasztrofizálás, fMRI, DLPFC, PCC

Hazai tapasztalatok a területspecifikus identitást mérő U-MICS kérdőívvel

EP20

Rivnyák Adrienn, Láng András - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet

Az utóbbi évtizedekben a nemzetközi identitáskutatásban egyre inkább az identitásalakulást meghatározó folyamatok kerültek előtérbe az identitásállapot kutatásával szemben. Az identitásalakulás két meghatározó kérdése az identitásformálódás folyamata, valamint az identitás tartalma (célok, hiedelmek, meggyőződések), mely identitás szempontjából releváns tartalmak különálló identitás tartományokba (pl. kapcsolatok, foglalkozás, vallás) szerveződnek. Az identitásformálódás folyamata a különböző területeken eltérő ütemű és dinamikájú lehet. Az Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS, Crocetti, Rubini, Meeus, 2008) lehetőséget nyújt az identitás formálódás folyamatainak területspecifikus vizsgálatára. A kérdőív az identitás háromfaktoros folyamat modelljén alapul, mely alapján az identitásfejlődés három dimenzióját méri, az elköteleződést, a mély-explorációt és az elköteleződések újragondolását. Ezen dimenziók mintázata alapján az aktuális identitásállapot is meghatározható. Tanulmányunkban a serdülőkor szempontjából releváns ideológiai területre és kapcsolati területre vonatkozó skálák (Tanulmányok és Barátság) pszichometriai jellemzőit vizsgáltuk. A kérdőív 13-13 állításból áll, melyeket 5-fokú Likert-skálán értékelnek a résztvevők. Tanulmányunkban, melyben 574 serdülő vett részt, feltáró faktoranalízist (EFA), majd megerősítő faktoranalízist (CFA) végeztünk a Tanulmányok és Barátság skálákra vonatkozóan, melynek illeszkedési mutatói (Tanulmányok: RMSEA=0,056; CFI=0,97; $\chi 2/df=2,67$; Barátság: RMSEA=0,059; CFI=0,97; $\chi 2/df=2,92$) a kritériumoknak megfeleltek. A skálák belső megbízhatóságának ellenőrzésekor a tanulmányok terén az elköteleződés esetében .90, a mély-exploráció esetében .75, az elköteleződések újragondolásának esetében .82 Cronbach-alfa értékeket kaptunk. A barátság terén a Cronbach-alfák a következő képpen alakultak: elköteleződés .92, mély-exploráció .76, elköteleződések újragondolása .87. Eddigi eredményeink alapján a U-MICS egy megbízható, széles körben alkalmazható kérdőív, mely hiánypótló a hazai identitáskutatás területén.

Kulcsszavak: identitás, serdülőkor, területspecifikus identitás, pszichometria

A munkahelyi teljesítmény változása a kitartás, a motivációk és a pozitív pszichológiai tényezők tükrében

EP21

Bata Erzsébet, Péter-Szarka Szilvia, Pántya József - Debreceni Egyetem

Elméleti háttér: A munkahelyi teljesítményt befolyásoló tényezők köre széles. A kitartás fontos feltétele a jó teljesítménynek, sok esetben fontosabb, mint a tehetség és a jó képességek (Duckworth és Eskreis-Winkler, 2015). McClelland szerint a jó minőségű munka a teljesítmény iránti szükségletből fakad, ami épp ezért sokkal pontosabb indikátora a munkahelyi teljesítménynek, mint mondjuk az intelligencia (Collin és mtsai, 2016). Kuvaas és munkatársai

(2017) kutatásukban azt találták, hogy az intrinzik motiváció hozzájárul a dolgozók eredményességéhez, míg az extrinzik motiváció nem, vagy negatívan korrelál az eredményességgel. Más kutatások a boldog, elégedett embereket mutatják produktívabbnak (Diener, 2000). Corradino és Fogarty (2016) szerint a pozitív érzelmi állapot könnyebbé teszi a tanulást, ez pedig növeli a teljesítményt. A pozitív orientáció egy új konstrukció, amely középpontjában az énről, az életről és a jövőről szóló pozitív értékelések állnak. A pozitív orientáció nemcsak az egészséggel és a jólléttel áll kapcsolatban, hanem a teljesítménnyel is (Caprara és mtsai, 2012). Cél: Annak megállapítása, hogy a fenti tényezők, azokat egyszerre mérve, milyen intenzitással befolyásolják a munkahelyi teljesítményt. Jelenleg egy feltáró kutatást végezünk, amellyel várakozásaink szerint a munkavállalók széles körében – munkatípustól függetlenül – a munkahelyi teljesítmény bejósló tényezők azonosíthatók. Módszer: Eddig 200 személy töltötte ki a kérdőívünket, de terveink szerint a végső mintánk 500-600 fős lesz. Az online módon terjesztett tesztbattéria a következő mérőeszközöket tartalmazza: demográfiai kérdőív, munkahelyi teljesítményt mérő kérdőív, Állhatatosság Skála (Duckworth és Quinn, 2009), Achievement Motives Scale (Lang és Fries, 2006), a Helmreich és Spence (1978) teljesítménymotivációs kérdőíve, Rövidített Aspirációs Index (Martos és mtsai, 2006), Kuvaas és munkatársai (2017) motivációs kérdőíve, a Job Diagnostic Survey (Hackman és Oldham, 1974) munkahellyel való elégedettség dimenziója, Pozitivitás Skála (Caprara és mtsai, 2012). A kutatásban 18 év feletti munkavállalók – beosztástól, munkarendtől és munkatípustól függetlenül – vesznek részt. Eredmények: Az adatgyűjtés még folyamatban van, az eredményekről az MPT Nagygyűlésen szeretnénk beszámolni. Várhatóan a kitartás, a teljesítménymotiváció, a munkahelyi elégedettség és a pozitivitás, valamint az intrinzik motivációk pozitív, míg az extrinzik motiváció negatív kapcsolatban állnak a munkahelyi teljesítménnyel. Gyakorlati haszonnal is bíró vizsgálatunk e változók egyidejű kezelésével kívánja gazdagítani a korábbi megfigyeléseket.

Kulcsszavak: munkahelyi teljesítmény, kitartás, teljesítménymotiváció, extrinzik motiváció, intrinzik motiváció, elégedettség, pozitivitás

Kollektivizmus, bizonytalanság és elégedettség agilis projektmenedzsment módszertan alkalmazása mellett

EP22

Sándor-Dobos Emese - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér: Az utóbbi években agilis módszertan néven új szoftverfejlesztési, ill. projektmenedzsment irányzatok alakultak ki, melyek célja a változó környezeti tényezőkre való hatékony válasz és a csoporton belüli együttműködés integrációja (Williams, 2007; So. és Scholl, 2009). A „klasszikus" szoftverfejlesztési módszerekhez képest a 2001-ben kidolgozott agilis gyakorlat (vö. Agile Manifesto, Beck és mtsai., 2001), hangsúlyozza az interakciók és a csapat szerepét, a változó körülményekre való gyors(abb) reakciót pedig az adott időintervallumban elvégzett munkafolyamatok és eredmények újraértékelése teszi lehetővé. Boehm (2002) megközelítése mentén az agilis módszertan az adaptív-prediktív skála egyik végpontján, míg a klasszikus („tervvezérelt" módszerek) a prediktív végponton helyezhetők el. Célkitűzés: A fent említett módszertani jellegzetességekből kiindulva az egyik fontos kutatási feltevés a gyorsan változó, bizonytalan környezet egyéni percepciójára, illetve az együttműködés és csapatszellem előtérbe kerülése kapcsán a társas orientációra vonatkozik: Hipotézisünk, hogy az agilis környezetben alacsonyabb elégedettséggel jár együtt a bizonytalansággal, kétértelműséggel szembeni fokozott ellenállás, valamint magasabb elégedettséggel a közösséget előtérbe helyező társas orientáció. A folyamatban lévő kutatásunk első eredményeinek bemutatására vállalkozik a jelen poszterprezentáció, melynek keretében a fentiekkel kapcsolatos összefüggéseket vázoljuk.

Módszer: Folyamatban lévő kutatásunkban agilis módszertant követő szoftver-, ill. információtechnológiai vállalatok alkalmazottai vettek részt, összesen eddig 78 fő, akik körében a munkahelyi elégedettség mellett a társas orientációt mértük az Individualizmus és Kollektivizmus Skálával (Triandis és Gelfland, 1998), a kétértelműséggel, bizonytalansággal szembeni ellenállás meghatározására pedig a Lezárás Iránti Igény Skálát (Webster és Kruglanski, 1994) alkalmaztuk. Eredmények és diszkusszió: A vertikális individualizmus, amely az egyén függetlenségét hangsúlyozó, és az egyének közötti egyenlőtlenségeket elfogadó orientációt jelöl, pozitív korrelációt mutat a Lezárás Iránti Igény Skála Kétértelműséggel Szembeni Ellenérzés skálájával, azonban nem találtunk szignifikáns korrelációt a munkahelyi elégedettséggel. A vizsgált mintában magas munkahelyi elégedettségről számolnak be ugyanakkor a horizontális kollektivizmus skálán magas pontszámmal rendelkezők, akik az egyenlőséget és a közösségi érdekeket helyezik előtérbe. Ezen összefüggések arra világítanak rá, hogy az agilis munkamódszer, amely az egyének helyett a csapatokra összpontosít, a kollektivista szemléletmód mellett jár együtt jelentős mértékben a munkahelyi elégedettséggel, illetőleg, hogy az individualista, egyenlőtlenségeket elfogadó egyének az agilis környezetben jellemző bizonytalansággal szemben magasabb ellenérzést mutatnak. A kutatás magas ökológiai validitását az eredmények kiválasztási gyakorlatban való alkalmazhatósága adja.

Kulcsszavak: agilis módszertan, társas orientáció, bizonytalanságkerülés, munkahelyi elégedettség

A vizuális analógiák mögött meghúzódó folyamatok

EP23

Miklós Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az analógiák a gondolkodás és a következtetés eszközei. Egy olyan komplex művelet, mint az analógiák felismerése, többirányú, tudás-reprezentációkat felhasználó kognitív folyamatok integrációjából áll. Jelen tudományos munka célja az analógiás kapcsolatok értelmezéséhez szükséges folyamatok feltérképezése. A kutatás első szakaszában egy olyan, jeleneteket tartalmazó vizuális analógiás mérőeszközt készítettünk, amely lehetővé teszi az analógiák felismerésének szemmozgáskövető készülékkel történő vizsgálatát. A mérőeszköz megbízhatóságának elemzését felnőtt, több korosztályt felölelő populáción végeztük. A kutatás második szakaszában az elkészített mérőeszköz és egy szemmozgáskövető berendezés (Tobii XL 60) alkalmazásával vizsgáljuk, milyen különbségek figyelhetők meg csak felszínesen hasonlító ábrák és analógiás kapcsolattal rendelkező ábrák felismerésekor, így zárva ki a magára az összehasonlítás folyamatára jellemző szemmozgásmintázatokat. Az alkalmazott paradigma lehetővé teszi, hogy kiküszöböljük az analógiás gondolkodás három szakaszának (kódolás – leképezés – kiértékelés) első elemét, így tudunk következtetni az — analógiás gondolkodás szempontjából fontos — leképezés szakasz igazítás és következtetés elemei mögött meghúzódó kognitív folyamatokra. A pilot vizsgálatot egyetemista populáción végeztük és a kapott adatokból összehasonlítottuk a felszínesen hasonlító ábrák és az analógiás kapcsolattal rendelkező ábrák első fixációs időtartamát, a teljes fixáció időtartamát, a fixációk számát és a megfigyelt szakkádmintázatokat. A pilot eredmények alapján feltételezhető, hogy már a kódolási szakaszban készítünk egy generalizált struktúrát egy látott eseményről anélkül, hogy tudnánk, a jövőben milyen helyzetben kell az adott tudásunkat előhívni.

Kulcsszavak: analógiás gondolkodás, eye-tracking

No comment – hozzászólási szokásaink elemzése online cikkekben

EP24

Szabó-Bartha Anett, Radó Hanna Mária, Fehér Dániel, Mátay Gábor, Pusker Máté, Hattinger Lili - Károli Gáspár Református Egyetem

Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogyan alakulnak a kommentelési szokások Magyarországon. A vizsgált online cikkeket elkülönítettük mind témájuk szerint: politikai, bulvár, tudomány-kultúra, illetve bűnügy; mind anonimitás szerint (beazonosítható-e a hozzászóló); mind pedig távolság-személyes érintettség alapján, azaz aszerint, hogy az adott cikk külföldi vagy hazai témára vonatkozik-e. A vizsgálat során több, mint 1000 komment tartalomelemzésére került sor. A tartalomelemzési kategóriák segítségével többek között olyan szempontokat vizsgáltunk, mint kifejezésmód, szándék, vélemény típusa (egyetértő/ellentétes), udvariasság, megjelenő érzelmek, illetve problémakezelési mód (ezen belül is külön figyelmet fordítottunk a humor használatára és szerepére). A megjelenő érzelmek kérdéskörében különbséget találtunk az egyes érzelemtípusok megjelenésének gyakoriságában, témák szerinti eloszlásában, emellett érintettség tekintetében is. A kutatásból világosan kirajzolódik emellett a humor szerepe és célja is. A vizsgálat hosszú távon hozzájárulhat az online felületeken megjelenő kommunikáció megértéséhez.

Kulcsszavak: komment, tartalomelemzés, anonimitás, személyes érintettség, érzelmek, online kommunikáció

Az időskori emlékezeti befolyásolhatóság és a végrehajtó funkciók kapcsolatának vizsgálata

EP25

Sándor Nikolett, Batta Barbara, Boros János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Kutatásunk célja, hogy feltárjuk az emlékezeti befolyásolhatóság és a végrehajtó funkciók közötti kapcsolatot, illetve tanulmányozzuk, ezen összefüggés hogyan változik az életkor előrehaladtával. A vizsgálat kísérlet formájában valósult meg. A kísérleti csoportot 60 életév feletti személyek alkották, a kontrollcsoportban fiatal 18-35 életév közötti felnőttek képviselték magukat. Összesen 80 fő, korcsoportonként 40-40 személy vett részt a kutatásban. A kísérleti csoporthoz a helyszínt és a résztvevőket a Fővárosi Önkormányzat Kamaraerdei Úti Idősek Otthona, illetve a Gazdagréti Idősek Klubja biztosította. A személyek minden esetben két ülésen vettek részt. Az első ülés során a szuggesztibilitást mértük. Ezt Gudjonsson Suggestibility Scale (Gudjonsson, 1997) teszttel tettük meg. A teszt során a vizsgálati alanyok egy fiktív rablásos történetet hallgatnak meg. Feladatuk, hogy minél több részletet jegyezzenek meg. A történet elhangzása után közvetlenül fel kell idézniük, hogy pontosan mire emlékeznek az elbeszéléséből. Ezt a felidézést megismételjük, minimum 20 perc elteltével. A késleltetett visszaemlékezés után 20 kérdést teszünk fel a vizsgálati személyeknek, melyből 15 kérdés befolyásoló, tehát olyan részletre kérdez, mely nem szerepelt az elmondott történetben. Utolsó lépésként negatív feedback-et alkalmazunk és azt mondjuk, hogy volt hiba a válaszok során, ezért újra átnézzük a 20 kérdést és megkérjük a vizsgálati személyt, hogy próbáljon meg még pontosabban válaszolni rájuk. Ezen teszt segítségével megkaptuk a vizsgálati alany emlékezeti befolyásolhatóságának mértékét. A második ülés során a végrehajtó funkciókat mértük a Wisconsin Kártyaszortírozás Teszttel (D. A. Grant & E. A. Berg, 2000) és a Stroop-teszttel (Stroop, 1935). Az adataink azt mutatják, hogy a szuggesztibilitás fordítottan korrelál a gyengébb neuropszichológiai teljesítménnyel, tehát azon személyek, akik kevesebb pontszámot értek el a végrehajtó funkciókat vizsgáló tesztek során, befolyásolhatóbbak voltak. Ez az eredmény magyarázatot ad az életkorbeli különbségekre is, miszerint az idősödő személyek szuggesztibilisebbnek bizonyultak a kutatás során, mint a fiatal felnőtt korosztály. Az

eredmények alátámasztották hipotéziseinket a különbségekről a végrehajtó funkciók és emlékezeti befolyásolhatóság profilok esetében a fiatal és idősödő felnőttek között.

Kulcsszavak: Időskori emlékezet, végrehajtó funkciók, szuggesztibilitás

A nem és az érzelmi intelligencia érzelemszabályozásra gyakorolt hatása

EP26

Bodrogi Barbara, Bereczkei Tamás, Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Az érzelmi folyamatok egyik klasszikus kérdésköre a nemi különbségekre irányul. Eltérések kimutathatók például az érzelmek felismerésében, értékelésében, kifejezésében, az érzelmi tudatosság, valamint az érzelmi intelligencia (EQ) egyes komponensei és az érzelemszabályozás terén is. Jelen kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a nem és az EQ hogyan befolyásolják a kognitív érzelemszabályozási képességeket. Önkitöltős kérdőívekkel és egy általunk kidolgozott érzelemszabályozási feladattal találkoztak a vizsgálat résztvevői. A feladatban érzelmi tartalmú (IAPS) képeket mutattunk és egymás után két, eltérő érzelmet indukáló hívószóval együtt tüntettünk fel, melyek mentén a résztvevők elképzelhették a helyzeteket, s „váltaniuk" kellett a kép kétféle jelentése között (kognitív átkeretezés). A feladat végrehajtása előtt és után megkérdeztük, hogy milyennek ítélik az érzelmi ingereket kellemesség és intenzitás mentén, illetve, hogy mennyire volt nehéz számukra az átkeretezés végrehajtása. Regressziós elemzések alapján szignifikáns kapcsolat található az érzelmi intelligencia, az érzelemszabályozási nehézségek és a nem, mint demográfiai változó között. A nők kellemetlenebb és intenzívebb érzelmekről számoltak be, mint a férfiak. Továbbá szignifikáns interakciót mutattunk ki a nemek és a kognitív átkeretezés előtti és utáni értékek között: a nők kezdetben negatívabbnak és intenzívebbnek értékelték a látott képeket. Az átkeretezés során nagyobb változás történt náluk, mint a férfiaknál. A vonás jellegű EQ komponensei közül pedig az érzelmi tudatosságnak van kitüntetett szerepe: minél jellemzőbb az egyénre, annál negatívabbnak értékeli a látott ingert. Eredményeink összhangban állnak korábbi kutatási eredményekkel, és megerősítik a nem hatását e területen is. Összegzésként elmondható, hogy a nem és az EQ befolyással bír az érzelmi ingerek (újra)értékelésére és meghatározzák az érzelemszabályozás sikeres kimenetelét.

Kulcsszavak: kognitív átkeretezés, érzelemszabályozás, érzelmi intelligencia, nemi különbségek

Sporttevékenység(ek)ben való részvétel kapcsolata ADHD-val diagnosztizált gyermekek életminőségével és problémás viselkedéses tüneteivel

EP27

Miklós Martina[1,2], Futó Judit[2] és Balázs Judit[2,3]

[1] ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[2] ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest
[3] Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia, Budapest

Háttér: A figyelemhiányos-hiperaktivitás zavar (ADHD) az egyik leggyakoribb gyermekpszichiátriai kórkép, melynek prevalenciáját 4–12% közé teszik a 6–12 éves korosztály körében. Kezelésére napjainkig a nem-gyógyszeres és a gyógyszeres terápiák kombinálása bizonyult a leghatékonyabbnak. Az utóbbi években a kutatások fókuszába került a fizikai aktivitás, mint lehetséges ADHD kiegészítő terápia, az ADHD-s tünetek kognitív és affektív következményeinek

kezelésére. Vizsgálatunk célja a jelenlegi sporttevékenységekben való részvétel és az életminőség, továbbá a problémás viselkedés kapcsolatának vizsgálata ADHD-s gyermekek körében. Módszer: A vizsgálatba gyógyszeresen nem kezelt, ADHD-val diagnosztizált 6-12 éves gyermekeket (n=50) vontunk be a Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórházban. Eszközök: Gyermek Mini International Neuropsychiatric Interview: ADHD diagnosztizálására, Inventar zur Erfassung der Lebensqualität bei Kindern und Jugendlichen (ILK) szülői változata: életminőség mérésére, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ) szülői változata: emocionális- és viselkedéses zavar, valamint proszociális viselkedés felmérésére, Demográfiai adatlap: sportolási tevékenységgel kapcsolatos információk kinyerésére. Eredmények: A szülő által adott ILK pontszám szignifikánsan alacsonyabb (az életminőség szignifikánsan jobb) rendszeresen sportoló gyermekek esetében ($t(48)=-4{,}014$, $p< 0{,}001$), továbbá a rendszeresen sportoló gyermekek SDQ problémás viselkedés összpontszáma is szignifikánsan alacsonyabb ($t(48)=-3{,}205$, $p=0{,}002$), mint a nem sportolóké. Szignifikáns kapcsolatot találtunk továbbá a problémás viselkedés összpontszám és a szülő által adott ILK pontszám között is ($r=0{,}685$, $p< 0{,}001$). A gyermek szülő által megítélt életminősége kapcsán a sportolás ($F(1,47)=5{,}486$, $MSE=0{,}198$, $p=0{,}023$), valamint az összesített problémapontszám ($F(1,47)=26{,}94$, $MSE=0{,}198$, $p< 0{,}001$) főhatása volt kimutatható. A sportolással töltött órák (sportolás gyakorisága/intenzitása) és korábban sportolással töltött hónapok száma esetén a heti több óra sportolás és a korábbi több hónapnyi sportolás szignifikánsan alacsonyabb szülő által adott ILK pontszámmal (azaz a gyermek jobbnak ítélt életminőségével) jártak ($r=-0{,}449$, $p=0{,}001$; $r=-0{,}326$, $p=0{,}021$). Diszkusszió: Az ADHD-val diagnosztizált gyermekek kezelésekor fontos figyelembe venni a gyermek életminőségét. A rendszeres és intenzív sporttevékenységek űzése együttjárhat a problémás viselkedés mérséklésével és jobb életminőséggel. További kutatások szükségesek annak feltárására, hogy pontosan mely sporttevékenységek a legideálisabbak egy-egy gyermek esetén, továbbá lényeges lenne a különféle sportaktivitások optimális paramétereinek meghatározása is. Támogatás: Ezt a munkát az OTKA K108336 pályázat támogatta. Balázs Judit Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásában részesült.

Kulcsszavak: figyelemhiányos-hiperaktivitás zavar, ADHD, fizikai aktivitás, sporttevékenység, életminőség, problémás viselkedés

A nyugalmi szívritmus-variabilitás, vonás rumináció és betolakodó gondolatok kapcsolata

EP28

Kocsel Natália[1,2,4,5], Kajos Dorka[2], Galambos Attila[1,2,4,5], Szabó Edina[1,2,4,5], Szemenyei Eszter[1,2], Köteles Ferenc[3], Kökönyei Gyöngyi[2,4,5]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest
[4] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[5] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest

Háttér és célkitűzések: A rumináció (rágódás) egy olyan gondolkodási folyamat, amely során az egyén perszeveratív és intruzív módon, saját negatív élményeire, múltbeli kudarcaira fókuszál (Nolen-Hoeksema, 1991). A ruminációra való fokozott tendencia egyfajta pszichológiai rugalmatlanságot is tükröz, mivel a rágódó személyek nem képesek a változó környezeti követelményekhez rugalmasan igazítani érzelmi válaszaikat, így az alkalmazkodás folyamata zavart szenved (Ottaviani et al., 2015). A rugalmas alkalmazkodás megbízható fiziológiai jelzője a vagálisan mediált szívritmus-variabilitás (vmSZRV), amely nemcsak a szív paraszimpatikus szabályozásának mutatója, de egyúttal a top-down önszabályozás megbízható pszichofiziológiai

jelzője (Park & Thayer, 2014), így alacsony volta kapcsolatba hozható a gátló kontroll zavaraival és a vonás rumináció magasabb szintjével is (Williams et al., 2015). Kutatásunkban ennek megfelelően célul tűztük ki a nyugalmi SZRV és a vonás rumináció kapcsolatának feltárását, illetve kíváncsiak voltunk arra is, hogy a nyugalmi SZRV-ben mért egyéni különbségek összefüggést mutatnak-e a nyugalmi mérés alatti betolakodó gondolatok előfordulásának gyakoriságával. Módszer: Vizsgálatunkban 137 egészséges fiatal felnőtt vett részt, akik közül az elemzések során 15 főt kellett kizárnunk, így a végső mintánk 122 főből állt (átlagéletkor=23,88 év; SD=3,68). A vonás ruminációt a Ruminatív Gondolkodási Stílus Kérdőívvel (Brinker & Dozois, 2009), a SZRV-t a Firstbeat Teambelt pulzusmérő rendszer mellkasra helyezhető öveivel mértük. A betolakodó gondolatokat egy három tételből álló kérdőívvel térképeztük fel (Brose et al., 2011; Kühn et al., 2013 nyomán). Eredmények: Eredményeink részben támasztották alá előzetes feltevéseinket; ugyanis bár a vonás rumináció nem mutatott kapcsolatot a nyugalmi SZRV értékeivel, a nyugalmi mérés alatti betolakodó gondolatok a nem, kor, BMI kontrollja mellett is szignifikánsan magyarázták a SZRV-ben (lnRMSSD) regisztrált egyéni különbségeket (standardizált β= -0,209; p<0,05). Következtetések: Eredményeink a nemzetközi kutatási eredményekkel egy irányba mutatnak, és rávilágítanak, hogy a nyugalmi állapotban mért SZRV magasabb szintje a sikeresebb önszabályozási képességek indikátora. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy az aktuálisan tudatba betolakodó gondolatok erősebb összefüggést mutatnak a nyugalmi SZR mutatóival, mint a vonásként megragadható ruminatív tendenciák. Támogatók: Jelen tanulmány megírását a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Agykutatási Program, valamint a Semmelweis Egyetem Gyógyszerhatástani Intézete támogatja (MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, KTIA_NAP_13-2-2015-0001; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutató Csoport, Nemzeti Agykutatási Program 2017-1.2.1-NKP-2017-00002 Gyógyszerhatástani Intézet, Semmelweis Egyetem). Szabó Edinát az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3-III-ELTE-346 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatja.

Kulcsszavak: vonás rumináció, betolakodó gondolatok, nyugalmi szívritmus-variabilitás, pszichofiziológia

Életminőség és mentális egészség gyermekkori gyulladásos bélbetegségben

EP29

Kató Szabolcs, Nagy Beáta Erika - DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet

Célkitűzés: Gyulladásos bélbetegséggel (IBD) való együttélés során a gyermekek és szüleik egyaránt számos kihívással szembesülnek, melyek jelentősen kihatnak az életminőségükre és mentális egészségükre. A pilot kutatásunk célja az, hogy felmérjük az IBD-vel diagnosztizált gyermekek érzelmi és viselkedéses tüneteit, valamint képet kapjunk az ő és szüleik egészségfüggő életminőségéről, valamint mentális egészségéről. Anyag és módszer: A vizsgálati csoportunkat a Debreceni Egyetem Gyermekgyógyászati Intézetének Gasztroenterológiai szakrendeléseire járó gyermekek és szüleik alkotják. A kérdőíves kutatásunkba 17 IBD-vel diagnosztizált gyermeket (átlagéletkor 14,24 év; min: 10, max: 19; sd: 2,53), illetve szüleiket, gondozóikat (átlagéletkor: 45,71; min: 27, max: 62; sd: 9,53) vontuk be. A gyermekek érzelmi és viselkedéses problémáinak szűrésére a Gyermek Képességek és Nehézségek Kérdőívet, míg az életminőségük mérésére a PedsQL 4.0 Általános kérdőívet alkalmaztuk, melyek önértékelő és szülői értékelő változatot is tartalmaznak. Továbbá a gyermekek és szüleik körében is felvételre került az Élettel Való Elégedettség Skála és az Életszemlélet Teszt. A depressziós és szorongásos tünetek feltárására a gyermekeknél a Gyermek Depresszió Kérdőívet használtuk, szüleiknél pedig a Beck-féle Depresszió Kérdőívet, a Beck szorongás Leltárt és az Észlelt Stressz Skálát alkalmaztuk. Eredmények: Az IBD-vel diagnosztizált gyermekek szülei szignifikánsan rosszabbul ítélik meg gyermekeik egészségfüggő életminőségét, valamint érzelmi és viselkedési

tüneteit, mint ahogy a gyermekek vélekednek saját magukról. Legjelentősebben az érzelmi állapot és érzelmi tünetek emelkednek ki, azaz a szülők szerint a betegségük leginkább érzelmileg terheli meg gyermekeik életminőségét. A szülők - összehasonlítva gyermekeikkel - szignifikánsan rosszabbul ítélik meg a saját életszemléletüket, élettel való elégedettségüket, valamint általános életminőségüket. A korrelációs együtthatók alapján a szülők optimistább életszemlélete együtt jár az alacsonyabb észlelt stresszel, szorongásos és depressziós tüneteikkel, valamint gyermekeiknél kevesebb érzelmi és viselkedéses problémáról számolnak be és jobbnak ítélik meg a saját, valamint gyermekük életminőségét is. Pozitív irányú kapcsolat mutatható ki továbbá a szülők életminősége és gyermekük általuk megítélt életminősége között is. Következtetés: Habár a krónikus betegség a gyermeket érinti, kihat a családi rendszer egészére is - gondozásuk a tipikus családi felelősségek mellett új kihívásokkal és megterhelésekkel jár. A szülők lelki egészsége, megküzdési erőforrásai szoros kapcsolatban állnak a gyermek állapotával, beleértve a fizikai egészséget és az orvosi kezelésekkel való együttműködést is. A pilot kutatásunk eredményei alapján fontosnak véljük, hogy az IBD-ben szenvedő gyermekek pszichológiai ellátása mellett a szülőkre is kiemelt figyelmet szenteljünk, ezáltal jótékony hatással lehetünk a gyermekek életminőségére is.

Kulcsszavak: IBD, életminőség, mentális egészség

Észlelt identitás fenyegetettség kérdőív fejlesztési folyamatának eredményei és klasszikus előítéletet mérő eszközökkel való kapcsolata

EP30

Siegler Anna, Bigazzi Sára, Serdült Sára, Bokrétás Ildikó - Pécsi Tudományegyetem

A csoportközi fenyegetettség elmélet (Stephan, Ybarra és Morrison, 2009) szerint az észlelt fenyegetettség sztereotípiákhoz, intoleranciához (Shamir és Sagiv-Schifter, 2006), dehumanizációhoz, a külső csoport homogenizációjához (Rothgerber, 1997), csoportközi érzelmek szintjén pedig félelemhez és haraghoz (Stephan, Renfro és Davis, 2008) vezet. A identitásfenyegetettség és előítéletek kapcsolatának mélyebb vizsgálata közelebb visz minket a csoportok közötti konfliktusok és hosztilis viselkedések megértéséhez és megelőzéséhez. Jelen kutatás átfogó észlelt identitás fenyegetettség és távolítás kérdőív (MTPQ) kidolgozását tűzte ki célul, illetve a kérdőívvel mért konstruktumok szociális dominancia orientációval (SDO) és jobboldali tekintélyelvűséggel (RWA) való kapcsolatát vizsgálja. Mattews, Levin és Sidanius (2009) longitudinális vizsgálatának eredményei alapján azt feltételeztük, hogy az észlelt fenyegetettség kapcsolatban lesz majd mind a releváns identitás dimenzó menti csoportok távolításával, mind a szociális dominancia orientációval és a jobb oldali tekintélyelvűséggel. A kutatás a magyarországi 18-89 éves népesség 1482 fős mintáján készült, ahol az adatfelvétel 2017 folyamán hólabda módszerrel zajlott online és papíralapon. A fenyegetettség és távolítás közti kapcsolatot a teljes mintán, míg az SDO és RWA faktoraival való viszonyát 347 válaszadó esetében vizsgáltuk. A fejlesztett kérdőív identitás alapú dimenziói (nemzeti, nemi, egzisztenciális és vallási) és együttes struktúrája a megerősítő faktorelemzés során igazolást nyertek, továbbá a feltárni kívánt kapcsolatok vizsgálatai is alátámasztották hipotéziseinket. Összességében elmondható, hogy a bemutatásra kerülő kérdőív jelenlegi formájában magyar nyelven alkalmazható és hozzájárul az előítéletek átfogóbb megértéséhez. A kutatást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 119433 nyilvántartási számú pályázata támogatta.

Kulcsszavak: identitás fenyegetettség, előítélet, mérőeszköz

A distresszre adott szülői reakciók és hatásuk a serdülők fejlődésére

EP31

Járdaházi Evelyn, Láng András - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar

Kutatásunk során a serdülők által észlelt, distresszre adott szülői reakciók, a kötődési alrendszerek, valamint az érzelemszabályozási nehézségek hatását vizsgáltuk az alapvető pszichológiai szükségletmegélésre. A vizsgálatban 210 diák töltötte ki a kérdőívcsomagot, amely a distresszre adott szülői válasszal, kötődéssel, érzelemszabályozással, valamint alapvető pszichológiai szükségletekkel kapcsolatos kérdéssorokat tartalmazott. A distresszre adott szülői válaszokkal, illetve kötődéssel kapcsolatos kérdőíveket anyára és apára külön töltötték ki a serdülők. Az eredmények tesztelésére felállítottunk egy anyára-, illetve apára vonatkozó modellt. A distresszre adott szülői reakciók hatással voltak a kötődés dimenzióira, ezek az érzelemszabályozási nehézségekre, amelyek pedig végső soron az alapvető pszichológiai szükségleteket befolyásolták. Az egyes szinteken található változók némelyike direkt hatást is gyakorolt az alapvető pszichológiai szükségletmegélésre.

Kulcsszavak: distressz, szülői válasz, kötődés, érzelemszabályozás, pszichológiai szükségletek

Az alkalmazkodás nem „alkalmi" tevékenység – A rendszeres meditációs gyakorlás hatásai a tudatos jelenlétre, a pszichológiai immunrendszerre és az élettel való elégedettségre

EP32

Váradi-Szitha Márta, Albu Mónika, Jakubovits Edit – Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

A modern fogyasztói társadalmak által generált növekvő stresszhatások egyre nehezebbé teszik az egészséges emberi működést. A stressz kezelésére – prevenciós vagy intervenciós formában is – megjelentek a pszichológia látókörében a meditációs gyakorlatok, amelyek relevanciáját számos – pozitív hatásaikat igazoló – kutatás támasztja alá. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a rendszeresen végzett meditációs gyakorlás elősegítheti-e a személy alkalmazkodóképességét az őt érő stresszhatásokhoz, segítve általános jóllétét. Az adatfelvétel online kérdőívcsomaggal történt, mely a tudatos jelenlét szintjét mérő Ötfaktoros Jelentudatosság Kérdőívből (FFMQ) (Baer, 2006), a 16 faktoros, 3 alrendszeres Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőívből (PIK) (Oláh, 2005), és az 5 itemből álló Élettel való Elégedettség kérdőívből (SWSL) (Diener és mtsai, 1985), valamint a háttérváltozókra, meditációs gyakorlásra (gyakoriság, időtartam) vonatkozó kérdésekből állt. A résztvevőket (N=343) két fő csoportba osztottuk egy buddhista közösségben meditáló (N=229) és egy életkor, nem szerint illesztett kontrollcsoportra (N=114). A meditálók között 3 alcsoportot alakítottam ki a gyakorlás rendszeressége alapján: naponta (N=41), hetente (N=78), havonta (N=110) gyakorlók. Az SPSS statisztikai programmal varianciaanalízist és korrelációs vizsgálatot végeztem. Kutatásom eredményei kimutatták, hogy a vizsgálati csoport – az FFMQ által mért – tudatos jelenlét szintje szignifikánsan magasabb a kontrollcsoportnál 5-ből 4 faktor tekintetében, valamint az összértékek vonatkozásában is. A napi gyakorlók eredményei a többi meditációs alcsoporthoz és a kontrollhoz képest szignifikánsan magasabb értéket mutattak a teljes értéknél, minden faktornál. A meditációs gyakorlást végző személyek teljes pszichológiai immunrendszerének működése, ezen belül pedig a 3 alrendszer közül 2 mutatott szignifikánsan jobb értéket a kontrollcsoport eredményénél. A meditáló csoporton belül, a napi gyakorlást végző személyek szignifikánsan jobb értékeket mutattak, mint a ritkábban – havonta, hetente – meditálók, mind a teljes értékek, mind az alrendszerek vonatkozásában. Az élettel való elégedettség szintjében nem volt kimutatható különbség a kontrollcsoport

eredményéhez képest, ellenben a meditációs csoporton belül a napi gyakorlás esetében ismét szignifikáns különbség jelent meg a napi gyakorlók javára a havi gyakorlókkal szemben. Korrelációs vizsgálattal megállapítható, hogy az éberségi szinttel a pszichológiai immunitás és a szubjektív jóllét növekszik. A kutatás alapján állítható, hogy a rendszeresen végzett meditációs gyakorlás növeli a tudatos jelenlétet, és elősegítheti a stresszhez való hatékony alkalmazkodást, valamint javítja az életminőséget. Emellett bizonyítást nyert, hogy az alkalmazkodást alkalmilag végzett feladatokkal nem lehet kimutathatóan javítani, mivel a napi rendszerességű gyakorlás eredményesebb, mint az időszakosan végzett.

Kulcsszavak: meditáció, alkalmazkodás, tudatos jelenlét, pszichológiai immunkompetencia, életminőség

Bioinformációs technológia alkalmazása (nem csak az érzelmi) teljesítményoptimalizálásban

EP33

Lénárt Ágota - Testnevelési Egyetem, Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék

A poszter bemutatja a miHealth készülék magyarországi alkalmazásának egy szakaszát a sportban, különös tekintettel az érzelmi panelre. A berendezés elektromágneses úton holografikus információt közvetít a szervezet számára, így a biológiai hullámkorrektúra lehetségessé válik. Több mint 20 sportoló a felkészülési, pihenési és versenyidőszakban egyaránt használta a gépet, fizikai sérülések rehabilitálására, regenerációra és az érzelmi állapot beállítására az olimpiát megelőző 4-6 hónapban, napi rendszerességgel. A gyors elfogadás, a könnyű és veszélytelen alkalmazhatóság miatt (nem tartalmaz hatóanyagot és a helyzetnek megfelelően adagolható) hamar felhasználóbarát segítőtárssá vált az olimpikonok számára. A sportolók által használt géphez tájékoztató anyagot mellékeltek, ennek ellenére a javasolt kezelési időket rendszeresen túllépték a hatás erősítésének reményében. Népszerű volt az alvás és a belső béke program. Heti 4,71 napon használták, az intenzitásbeli fokozatot a maximumhoz közeli szintre tették, leggyakrabban adó üzemmódban. A tízpontos skála alapján átlagosan 1,5 pontnyi közérzetjavulás volt tapasztalható, a kezelések fájdalomcsökkentő hatása 2,1 pont volt. A sportpszichológusok nagyrészt az érzelmi programokat használták érzelemfelszabadításra, az állapot beállítására és formaidőzítésére (érzelmi stresszoldás, belső béke, érzelmi egyensúly, szellemi tisztaság). A tapasztalat szerint a megfelelően kiválasztott és alkalmazott programok 10-15 perccel meggyorsítják a pszichoterápiás kezelés idejét, mert hamarabb eljutnak a probléma okáig és gyorsabb lesz a korrekciós élmény folyamata. A programozott érzelmi hangolás segítséget nyújtott a relaxációs módszerek elsajátításában is, megkönnyítette a verseny előtti szorongással való megküzdést és javította a vegetatív egyensúlyt a kiélezett téthelyzetben, ezzel növelve az eredményességet.

Kulcsszavak: bioinformációs technológia, miHealth, érzelmi panel, pszichoterápiás munka gyorsítása, regeneráció

Az aktív halogatás longitudinális hatásai egyetemi hallgatók egészségére

EP34

Kiss Sebastian, Járai Róbert - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

Már régóta vizsgálják a halogatás hatásait az emberekre, és számos vizsgálat fedett fel negatív összefüggéseket a tennivalók krónikus elhalasztása és az egyén stressz-szintje, munkateljesítménye és egészsége között. A kutatások jelentős része egyetemista hallgatókat vizsgált, ugyanis ők mindennapjaik során gyakrabban vannak kitéve a halogatás kísértéseinek, emiatt viszont a halogatás negatív hatásai fokozottan jelentkezhetnek náluk. Az utóbbi években azonban megjelent egy új szemlélet a halogatás kutatásában, mely megkülönbözteti a passzív (hagyományos) illetve aktív halogatást. Az aktív halogatás azt a jelenséget fedi, amikor valaki a teendőit nem azért halasztja el, mert úgy érzi, hogy nem képes elvégezni azokat, vagy túl nagy feladat lenne számára, hanem azért, hogy a közelgő határidő által jelentett nyomás a motivációit fokozza, ezáltal őt jobb teljesítményre sarkallva; így a halogatás náluk tulajdonképpen egy teljesítményfokozó stratégia. Mivel a halogatás egy relatíve stabil vonás az egyénben és az egész életében végigkíséri, logikus annak hatásait longitudinálisan is vizsgálni. Azonban az ilyen irányú kutatásokat kevés kivétellel nem is végeztek, és amiket mégis, azok csupán a hagyományos halogatás keretein belül vizsgálták a jelenséget. Így jelen kutatásom középpontjában az áll, hogy a passzív és aktív halogatás miként befolyásolja egyetemista hallgatók stressz-szintjét egy tanulmányi félév alatt, a szorgalmi időszak kezdetétől (amikor még viszonylag „büntetlenül” lehet halogatni) a vizsgaidőszak végéig (amikor a halogatásnak már súlyos „ára” van). Mivel a halogatással járó megnövekedett stressz káros hatással lehet az egyén egészségére, ezért külön figyelmet fordítottam a hallgatók egészségi állapotának felmérésére is a vizsgálat során. A vizsgálatban résztvevő hallgatókat három csoportra osztottam: nem halogatók, passzív halogatók, illetve aktív halogatók. A korábbi kutatásokkal összhangban, illetve azokat kiegészítve arra számítok, hogy a félév elején a halogatók stressz-szintje alacsonyabb lesz, mint a nem halogatóké (mivel az utóbbiak már korán elkezdik tanulni a tananyagot), míg a félév vége felé közeledve minden csoport stressz-szintje növekedik a közelgő vizsgák miatt; azonban itt a nem halogatóknál jelentkezik a legkisebb növekedés (mivel ők már régóta készültek a vizsgákra), az aktív halogatók hasonlóan alacsony mértékű növekedést mutatnak (mivel számukra a vizsgák inkább kihívások, amiket ők maguk vállaltak), a passzív halogatók viszont extrém magas stresszel rendelkeznek, mivel ők akaratlanul halasztották el a tanulás megkezdését, és hirtelen találták magukat szembe teljesítési kényszerrel. Ennek megfelelően a nem halogatók és az aktív halogatóknál az egészség relatív jó szintjére, míg a passzív halogatóknál nagyobb egészségromlásra, több betegségtünetre számítok.

Kulcsszavak: halogatás, aktív halogatás, stressz, egészség, longitudinális vizsgálat

Az arcfelismerés perceptuális és emlékezeti teljesítményprofilja fejlődési diszlexiában

EP35

Oláh Adrienn Réka[1], Lukács Ágnes[1], Szőllősi Ágnes[1], Paveszka Dóra[2], Németh Kornél[1]

[1] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék
[2] Öveges József Szakgimnázium és Szakközépiskola

A fejlődési diszlexia újabb vizsgálatai az olvasási problémák mellett gyakran találnak teljesítménycsökkenést egyrészt végrehajtófunkció- és a munkamemória feladatokban, másrészt általános vizuális tesztekkel. Utóbbiak a ventrális rendszer féltekétől független, magasrendű, komplex információfeldolgozási zavarra utalnak, aminek az olvasási nehézség vélhetően csak a legszáliensebb megjelenési formája. Egy 2011-es meta-analízis alapján a bal FFA (VWFA) hipoaktivitása egyértelmű diszlexiában, a jobboldali homológ terület - mely alapvető fontosságú az arcfelismerésben - érintettségével kapcsolatos vizsgálatok eredménye azonban vegyes. Ugyanígy, az arcfelismerés neurális modelljeiben a bal oldali FFA szerepe tisztázatlan. Kutatásunk célja a fejlődési diszlexia vizuális funkcióinak részletes vizsgálata és az olvasási zavarral együttjáró további vizuális problémák feltárása középiskolás diszlexiásoknál. A vizsgálatsorozat részeként teszteljük az elemi látási folyamatokat (Birmingham Object Recognition Battery), de a kutatás egyik fókuszában az arcészlelés perceptuális (Cambridge Face Perception Test), valamint emlékezeti komponensének (Cambridge Face Perception Test) tesztelése áll. Saját fejlesztésű kísérletekkel vizsgáljuk a jegyalapú és a holisztikus feldolgozást, illetve ezek arcspecificitását. A diszlexiás csoport eredményeit nemben, életkorban és intelligenciában illesztett normál olvasók eredményével vetjük össze, megvizsgálva az egyes funkciók (olvasás vs. arcfelismerés) közötti összefüggéseket, valamint az egyéni variabilitást is. A lokális/globális feldolgozás ingerfüggetlen vizsgálatának köszönhetően teszteljük ennek az arcfelismerésben alapvető fontosságú funkciónak a szerepét az olvasási zavarban, ami fényt deríthet a diszlexia és az arcfelismerési zavar hátterében meghúzódó közös funkció sérülésére.

Kulcsszavak: olvasási zavar, arcészlelés, arcemlékezet

Internet alapú kiégés tréning a magyar pedagógusok körében

EP36

Horváth Szilvia - ELTE PPK PDI

A magyar pedagógusok körében felvett és tesztelt internet alapú kiégés tréning egy holland és német mintán már vizsgált és hatékonynak bizonyult online prevenció hazai adaptációja. A tréninget haza környezetben elsőként nem-vezetett (unguided) formában teszteltük. Az adaptált tréning két modulból áll: egy regenerációs és egy problémakezelő tréning modulból. Előbbi alváshigiéniai és relaxációs gyakorlatokat, utóbbi pedig CBT alapú problémakezelő technikákat foglal magában. Módszer: A tréningre való toborzás 10.01.2016-04.01.2017. között zajlott a közösségi média felületen és hazai iskolapszichológusok szakmai szervezetének ajánlásával. A nem-randomizált kontrollált vizsgálat mintája a szűrést követően és a tréning előrehaladtával a következőképp alakult: regisztrált résztvevők száma: N=247, szűrt pre-test minta: N=188, tréning/ esetcsoport N=145, tréninget elvégzettek: N=13, kontrollcsoport: N=22. A lemorzsolódási (drop out) ráta: 90% fölötti. Bemeneti kérdőívek: Erőfeszítés-Jutalom Egyensúlytalanság Kérdőív, Maslach Kiégési Leltár-Tanári változat (MBI-ES), Észlelt Stressz (PSS-10), Általános Énhatékonyság (GSE), Beck Beck Depresszió Kérdőív (BDI-21). Kimeneti kérdőívek: MBI-ES, PSS-10, GSE, WHO Jóllét Kérdőív (WBI-5). Monitoring kérdőív: Motivációs Kérdőív a tréning

csoportból lemorzsolódók számára. Eredmények: A bemeneti kérdőívek alapján a teljes vizsgálati mintán kimutatható, hogy a munkával kapcsolatban a nagyobb erőfeszítés-jutalom egyensúlytalanság megélése, szignifikánsan nagyobb észlelt stresszel (r=0,501, p<0,01), érzelmi kimerültséggel jár együtt (r=0,504, p<0,01), és ezen felül csökken az egyén általános énhatékonyság (r=-0,488, p <0,01) érzete. A tréninget elvégzett és a tréningből kilépő egyének között sem a pszichológiai változók, sem a tréning fejezetenkénti megítélése (hasznosság, nehézség, időigény) szempontjából nem találtunk szignifikáns különbséget. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy a lemorzsolódók 53%-a az első fejezet előtt hagyta abba tréninget. A tréninget elvégzettek szignifikánsan alacsonyabb emocionális kimerültségről számoltak be a tréninget követően (Cohen d=0.86, df=12, p<0,01). Közepes mértékben, de javult a tréninget elvégzettek énhatékonysága (Cohen d=0.68, df=12, p<0,10), valamint az észlelt stressz mértéke (Cohen d=0.41, df=12, p<0,10). Következtetés: további utánkövetéses vizsgálatra van szükség a tréning lemorzsolódási rátájának csökkentése érdekében, így érdemes az intervenciót vezetett formában egy pilot RCT keretein belül újból megismételni. Az eredmények továbbá felvetik a kulturális adaptáció kérdését is.

Kulcsszavak: kiégés, burnout, internet intervenció, prevenció, e-mental health

Női és férfi vezetők: Nemi különbségek kiválasztási helyzetben kitöltött személyiség-kérdőívek tükrében

EP37

Kázmér-Mayer Szilvia[1], Szabó Zsolt Péter[2], Fózer-Selmeci Barbara[3], Czibor Andrea[4]

[1] PTE-BTK Alkalmazott Pszichológia Doktori Program
[2] ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék
[3] AtWork Tanácsadó és Szolgáltató Kft.
[4] PTE-BTK Szociál- és Szervezetpszichológia Tanszék

Régóta foglalkoztatja a kutatókat az a kérdés, hogy tapasztalhatók-e eltérések a férfiak és nők által preferált vezetési stílusok között. Számos korábbi – főként a személyiség ötfaktoros modelljére építő – kutatás (pl.: Chapman és mtsai, 2007) jutott arra a konklúzióra, hogy a nemek között mutatkoznak különbségek a személyiségjegyek tekintetében. E vizsgálatok eredményeit áttekintve úgy tűnik, hogy önkitöltős kérdőívekkel vizsgálva a nők jellemzően magasabb Lelkiismeretesség, Barátságosság, és sok esetben magasabb Neuroticitás pontszámokat mutatnak, mint a férfiak. Arra a jelenségre, hogy a személyiségjegyek összefüggést mutatnak a vezetői viselkedéssel, már több kutatás rámutatott. Viszonylag konzisztensen visszatérő eredmény például, hogy a vezetés sikeressége és a Neuroticitás skálán elért pontszám negatív kapcsolatban állnak egymással (Colbert, Judge, Choi, Wang, 2012). Vizsgálatunk kiinduló hipotézise az volt, hogy a férfiak és a nők vezető beosztásra pályázva némileg eltérő személyiségprofilt vázolnak fel magukról, illetve eltérő vezetési stílusokat preferálnak. Kutatásunkban 2014 és 2016 között vezetői pozícióra pályázó egyének (N=574, 62% férfi) kiválasztási eljárás során kitöltött személyiségtesztjeit elemeztük. A résztvevők négy kérdőívet töltöttek ki: (1) a MAP tesztet, ami egy vezetői potenciált mérő teszt McClelland motivációs elméletére alapozva, (2) az IPS-t, amely egy munkahelyi szituációkra épülő személyiség-kérdőív, (3) egy Big5 alapú, kérdőívet (BFSI), illetve (4) egy munkával kapcsolatos attitűdöket vizsgáló mérőeszközt (AHA). Eredményeink szerint a kiválasztási kontextusban kitöltött kérdőívek vonatkozásában valóban mutatkoznak nemi különbségek. Ezek szerint a női pályázók egy kiválasztási helyzetben sokkal inkább csapatjátékosnak vallják magukat. Valamint, jellemzően fontosabbnak tartják a munkahelyen a nyitott őszinte kommunikációt, mint a férfi kitöltők. A BFSI 5 főskáláján a nők a Felelősségérzet (Lelkiismeretesség) skálát leszámítva mindenhol

szignifikánsan magasabb eredményt értek el, tehát extravertáltabbnak, barátságosabbnak, érzelmileg kiegyensúlyozottabbnak és nyitottabbnak mondják magukat. Ezzel párhuzamosan úgy tűnik, hogy a vezető beosztásra pályázó férfiak nagyobb önbizalommal rendelkeznek vagy legalábbis ezt vallják magukról. Egy másik kérdőívben mutatkozó eredmény alapján úgy tűnik, hogy a férfi vezető jelöltek sokkal inkább gondolják úgy, hogy a beosztottak nem kérdőjelezik meg az utasításaikat, hanem szó nélkül végrehajtják azokat. Az eredmények tehát azt mutatják, hogy egy kiválasztási helyzetben a férfiak és a nők következetesen más képet mutatnak magukról, mely sok esetben megfelel a nemek közötti különbségekről alkotott sztereotíp képnek. Így tehát a vizsgálat eredményeinek értelmezése során a nemi szerepek elmélete, illetve a kiválasztási helyzet, mint a benyomáskeltési tendenciákat előhívó szituáció egyaránt fontos szerepet kapott.

Kulcsszavak: vezetés, nemi különbségek, kiválasztás, személyiség

Pszichopátiás tünetek diagnosztikai értékének megállapítása IRT elemzéssel

EP38

Magi Anna[1,2], Demetrovics Zsolt[1], Kökönyei Gyöngyi[1,3,4]

[1] ELTE, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2] ELTE, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[3] SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest
[4] Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest

Háttér és célkitűzések: A Cooke, Hart, Logan és Michie (2012) által kifejlesztett CAPP modell (Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata) 6 domainbe (Kötődés, Viselkedés, Kogníció, Dominancia, Érzelmek, Szelf) sorolt 33 pszichopátiás tünet segítségével törekszik a zavar viselkedéses manifesztációtól független, személyközpontú, dinamikus keretbe foglalásával. Jelen feltáró vizsgálat célja annak megállapítása, hogy ezen tünetek között felállítható-e valamiféle sorrendiség, illetve ezen sorrendiségen belül található-e különbség az ön- és szakértői jellemzések között. Módszer: A felhasznált adatokat az általános lakosság körében elektronikusan, felsőoktatási hallgatók körében pedig részben online, részben offline önkitöltős kérdőív segítségével gyűjtöttük a CAPP modell önbeszámolós mérőeszközével. A szakértők a nemzetközi protokoll előírásai szerint (a) a CAPP által listázott pszichopátiás tüneteket értékelték egy 7 fokú Likert skálán aszerint, hogy azok milyen mértékben tipikusak a zavarra nézve a szakértők személyes meglátása alapján, illetve (b) a tulajdonságok mentén egy adott személyt jellemeztek. Eredmények: Az előadás során bemutatjuk, hogy a CAPP modellben listázott tünetek mintázatát az Item Response Theory-n (IRT) alapuló elemzés segítségével, illetve feltérképezzük, hogy milyen eltérések tapasztalhatóak a tünetek önjellemzésen és szakértői értékelésen alapuló sorrendiségében. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság programjának támogatásával készült. A poszter elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (K111938, KKP126835).

Kulcsszavak: pszichopátia, Pszichopátiás Személyiség Átfogó Vizsgálata, CAPP, Item Response Theory

Angyalbefektetők és startup vállalkozók együttműködésének és pozitív pszichológiai tőkéjének kapcsolata

EP39

Nagy Péter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Az elmúlt évtizedekben világszerte robbanásszerűen növekszik a startup vállalkozások száma. Ezzel párhuzamosan egyre több az aktív angyalbefektető is, akik tőkét biztosítanak ezen új cégek elindulásához. A tőkén kívül, személyükben is releváns hozzájárulást nyújtanak a cég fejlesztéséhez pl. menedzsment tapasztalatuk, iparági ismeretük révén. Ezáltal sokkal személyesebb és közvetlenebb kapcsolatuk van a vállalkozókkal, mint más befektetőknek. Eddig csak néhány kutatás foglalkozott a startup vállalkozók és angyalbefektetőik kapcsolatával például a bizalom (Collewaert, 2016) és a hatalom (Lehtonen, 2006) kérdéseinek mentén. Jelen pilot-kutatás célja, hogy feltárja az angyalbefektetők és startup vállalkozók együttműködése és pozitív pszichológiai tőkéje (F. Luthans, et al., 2007) közötti kapcsolatot. A kutatás hipotézise, hogy mind az angyalbefektető, mind a startup vállalkozó pszichológiai tőkéje szignifikánsan korrelál együttműködésük érzékelt minőségével.

Kulcsszavak: angyalbefektető, startup vállalkozó, pszichológiai tőke

Mennyire befolyásolják a vizsgázó tudatállapotát a vizsga feltételei és eredménye?

EP40

Nyeste-Jakab Krisztina[1], Jakubovits Edit[1], Kovács Zsuzsanna[2], Józsa Emese[3]

[1] Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2] Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Alkalmazott Pszichológia Tanszék
[3] ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológiai Tanszék

Egy vizsgahelyzet hatására fellépő vizsgaszorongás tünetei jól ismertek, számos esetben ronthatják a végső eredményt. Célom volt megvizsgálni, hogy a vizsgázás szubjektív élményét befolyásolja-e a vizsgázás módja, időtartama, a kapott érdemjegy. Módszer: a Pekala féle 12 fő-, 14 aldimenziót és 53 tételt tartalmazó „Tudatállapotok fenomenológiája" kérdőív („Phenomenology of Consciousness Inventory" PCI), adatait elemeztük, amit a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán a 2016/2017-es tanévben tartott szabadon választható kurzusok hallgatói (N=102) kétféle helyzetben tölthettek ki online: egy általuk választott előadás (73), és egy nehéznek ítélt vizsga után (N=83), a lehető leghamarabb. Volt, aki mindkét helyzetben kitöltötte a tesztet (N=49). TUKEB engedély száma: 43146/2016. A kapott érdemjegyek szerint (elégtelen (N=5), elégséges és közepes (N=41), jó és jeles (N=27)): A nem vizsga helyzethez képest az arousal szignifikánsan magasabb minden jegy típusnál. A jegyek javulásával az értékek egyre jobban hasonlítanak a „nem vizsga" helyzet átlagokhoz, A rosszabb jegyek a percepció; a negatív érzések: a harag, a szomorúság és a félelem; a figyelem irányultsága, és koncentráltsága; a tudat módosulásának mértéke; a racionalitás, valamint a szexualitás értékek átlagában térnek el a „nem vizsga" helyzettől. A vizsga időtartam (10 percnél rövidebb (N=5), 10-30 perc (N=33), több, mint 30 (N=35)): a nagyon rövid időtartam alatt jó eredmények születtek. Ennek a kategóriának az értékei a nem vizsga helyzethez hasonlítottak, csak a félelem és az arousal esetében tértek el jelentősen. Szignifikáns eltérést találtunk a negatív érzelmek, a félelem, a figyelem irányultsága és koncentráltsága, a tudat módosulásának mértéke és a racionalitás értékekben a közepes és hosszú vizsgaidőtartamok és a nem vizsga helyzet között. A vizsgázás módja (szóbeli (N=46), írásbeli (N=15), kombinált (N=12)): A „nem vizsga" helyzetéhez az írásbeli vizsgák átlaga hasonlít

legjobban, de a félelem és az arousal mindhárom típusnál szignifikánsan magasabb volt. A negatív dimenziók, a figyelem irányultsága és koncentráltsága, a tudat módosulásának mértéke és a racionalitás csak a szóbeli és a kombinált vizsgák esetén különböznek a „nem vizsga" helyzettől. Egymáshoz képest nincs számottevő különbség a csoportok között. Kutatásunkban beigazolódott, hogy a vizsgahelyzet egy olyan komoly stresszhelyzetnek számít, főleg a szóbeli és a kombinált vizsgákon, amikor rosszabb érdemjegyet kapnak a hallgatók. A figyelem beszűkül, a koncentráció romlik, változik a percepció, ami a hallgatót nehezen megközelíthetővé teszi a vizsgáztató számára. Az egész élmény negatív színezetű. Ha a diákok képesek felismerni, tudatosítani, használni a pozitív színezetű módosult tudatállapotokat is, nagyobb esélyük lehet a vizsgákon a spontán negatív módosult tudatállapotot jó irányba fordítani.

Kulcsszavak: módosult tudatállapot, Pekala teszt, érdemjegy, vizsgaidőtartam, szóbeli vizsga

Műhelyek

Mintázott felületek és környezeti preferenciák - alkotás és hatásmódosítás

M01

műhely

Szervező: **Losonczi Anna** - Gingko-Zöld Építész Iroda

Előadók: **Losonczi Anna, Illés Anikó, Karakai Hanna, Szántay Zsófia, Kurucz Attila, Dúll Andrea**

Építésztervezőkből és újabban dizájnerekből, valamint pszichológusokból álló kutatócsoportunk hat éve dolgozik azon a kérdésen, hogy a művészet-, környezet-, és észleléspszichológia tudományos kutatási eredményeit milyen módszerrel lehet alkotók számára hasznos tudássá fordítani, illetve hogyan használhatóak fel az alkotók képességei, módszerei a tudományos kutatásban[1],[2]. Egy elmélet alkalmazása az alkotói folyamatban leginkább akkor lehetséges, ha az elméletet a tervező alkotói döntések mentén tudja alkalmazni, tehát megtalálja azokat a fizikai tulajdonságokat, melyek a befogadás folyamatában a kívánt hatásért felelnek. Ekkor tud az alkotó célzott pszichológiai hatást elérni a befogadás folyamán. A jelen műhelyen Stephen Kaplan[3] környezeti preferencia elméletét épített környezeti fotók- és síkbeli mintázatok példái segítségével - a résztvevőkkel közösen - alkotói nyelvre fordítjuk és tervezői döntések mentén értelmezzük. Kaplan (1987) elmélete szerint a vizuális környezet preferenciája függ attól, hogy az adott környezet mennyire "érthető" és mennyi „felfedezni való” van rajta. A Kaplan és kutatócsoportja által elsősorban természeti környezetekben tesztelt elméletet más vizsgálati területekre fordítjuk át, mint pl. építészeti környezetek, belső terek, síkbeli minták, textil minták stb. Tapasztalataink szerint a használt fogalmak jelentése részben átalakul, ugyanakkor közelebb jutunk az elmélet pontosabb megismeréséhez. Az elméletet síkmintázatokra értelmezve: a vizuális minta kedvelése függ attól, hogy az adott minta mennyire "érthető" és mennyi „felfedezni való” van rajta. A műhely alkalmával a résztvevők kipróbálják ezt a folyamatot: Kaplan elméletét különböző vizsgálati területeken értelmezik, majd ezután az alkotók bőrébe bújva megpróbálják megtalálni azokat a fizikai tulajdonságokat, melyek az adott kaplani hatással összefüggésbe hozhatók. Ezen fizikai tulajdonságok megváltoztatásával elérhető, hogy a befogadás folyamatában az adott elmélet mentén történjen módosulás, tehát - a tervezési folyamathoz hasonlóan - "célzott hatásmódosítást" hajtanak végre. A műhely alkalmával tervező csoportunk bemutat néhány - a műhelyen közösen kipróbálthoz hasonló - hatásmódosító gondolatmenetet, melynek kapcsán a műhely résztvevői betekintést kaphatnak abba, hogy hogyan tudja a tervező a pszichológia területéről érkező tudományos eredményeket beépíteni a tervezési folyamatba. A műhely végén bemutatunk egy gyakorlati alkalmazást, ahol megmutatjuk, hogy egy-egy alkotásnak - például egy

[1] Losonczi, A., Illés, A., Gulyás, L., Dúll, A. Kutatás és alkotás vizsgálata művészeti és tudományos eszközökkel: Kurzusbemutató. Magyar Pszichológiai Társaság XXVI. Országos Tudományos Nagygyűlése, Szeged, 2017.06.01-2017.06.03.

[2] Losonczi, A., Gulyás, L., Kurucz, A., Sarbak, K., Ragó, A., Dúll, A. Építészeti és pszichológiai kutatás összekapcsolódása. Műhelybemutató. Magyar Pszichológiai Társaság XXV. Országos Tudományos Nagygyűlése, Budapest, 2016.06.02-2016.06.04.

[3] Kaplan, S. (1987). Aesthetics, affect, and cognition environmental preference from an evolutionary perspective. Environment and Behavior, 19(1), 3-32.

textilmintázatnak, illetve a minta fizikai tulajdonságainak - kedvelése, értékelése mindig az adott felhasználási szituációtól függ.

Kulcsszavak: felületi mintázottság, környezeti preferencia, kutatás alapú tervezés

Ranschburg 2020

M02

kerekasztal

Szervezők és előadók: **Szokolszky Ágnes; Takács István** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

2020-ban a magyar pszichológia egyik legjelentősebb alakjának, Ranschburg Pálnak az emlékévét ünnepeljük, születésének 150. és halálának 75. évfordulója alkalmából. Ranschburg nem csak a kísérleti lélektan és a gyógypedagógia megalapítója, hanem nemzetközi hírű elme- és ideggyógyász is volt. Kiemelkedő életműve egyedülálló módon ötvözte és ösztönözte a korabeli ideggyógyászat, pszichológia, gyermekpszichiátria, gyógypedagógia, és gyermektanulmányozás területeit. Személyiségének és munkásságának kisugárzása sokrétűen és meghatározó módon befolyásolta a magyar pszichológia fejlődését és arculatát. Ranschburg Pál szellemi hagyatékának ápolása és áthagyományozása az újabb nemzedékekre fontos feladat. Annál is inkább, mivel az utóbbi években Ranschburg Pál felé fordult figyelem (így például a 2010. december 10-én az MPT Pszichológiatörténeti Tagozata által szervezett emlékkonferencia és emlékkötet, és a róla elnevezett kutatólabor átadása 2016. április 21-én az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán) fontos, de korántsem befejezett lépéseket hozott az irányban, hogy Ranschburg Pál elnyerje méltó helyét a magyar pszichológia történeti emlékezetében. E cél érdekében szerveződik a 2020-as emlékév, amelynek szervezését három, Ranschburg nevéhez fűződő szakma: a hazai pszichológia, gyógypedagógia és pszichiátria vezetése vállalta fel. A "Ranschburg 2020" műhely bemutatja az emlékév eseményeire vonatkozó előkészületeket és terveket, és közös gondolkodást kíván indítani az emlékévvel kapcsolatban. Nem utolsó sorban, a műhely keretében Ranschburg Pál leszármazottaival és a témához kapcsolódó szakemberekkel beszélgetnek a műhely szervezői.

Kulcsszavak: Ranschburg Pál emlékév, magyar pszichológiatörténet

Lélek-mentők az Országos Mentőszolgálatnál

M03

műhely

Szervező: **Kovács Petra** - Országos Mentőszolgálat

Előadók: **Kovács Petra, Sipka Tünde Csenge, Balázs Nóra, Csucsai Borbála, Bögötiné Szilágyi Ágnes**

Az Országos Mentőszolgálatnál 2011-től szerveződik a pszichológiai és mentálhigiénés ellátás, amely egyedülálló kezdeményezés, hiszen más európai országok mentőszolgálatainál nem találunk hasonló gyakorlatot. A műhely egyik célja bemutatni csoportunk jelenlegi felépítését, működési alapelveit, céljait. Felvázoljuk az általunk használt elméleti keretet a mentődolgozók ellátásában: krízislélektani elemek, sürgősségi lélektani és katasztrófapszichológiai vonatkozások, a mentőmunka egyéni lélektani nehézségei, a kiégés veszélye. Ehhez

kapcsolódóan érintjük azokat a területeket, ahol kiemelten fontos a pszichoedukáció és a pszichológiai felkészítés: mentésirányító csoportok továbbképzése, kivonulók felkészítése a kritikus helyzetekben végzett mentésre, szuggesztív kommunikáció alkalmazása a mentésben stb. A műhely második felében egy súlyos eset segítségével mutatjuk be a mentődolgozókkal folytatott debriefing folyamatot. Az interaktív workshop lehetőséget nyújt arra, hogy az esetpéldán keresztül a résztvevők bevonásával szakmai beszélgetést kezdeményezzünk.

Kulcsszavak: krízislélektan, mentőszolgálat, sürgősségi pszichológia, kiégés, poszttraumás stressz

Élménypedagógia a változás támogatásában

M04

módszerbemutató

Szervező: **László Noémi** - Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

Előadók: **Gerencsér Dóra, László Noémi, Pólya Bella, Rózsa Mónika, Tick-Kovács Kata, Tóbiás-Laszlovszky Ágnes, Vámosi Edit**

Hogy tudják a tapasztalati tanulási folyamatok támogatni a személyes fejlődést? Hogyan integrálható ez a módszer a pszichológusi munkába? Milyen területeken és kikkel működik kifejezetten hatékonyan? Ezekről és számos további kérdésről beszélgetünk egy interaktív műhely során. A műhelyen 4 szervezet mutatkozik be, akik munkájukban az élménypedagógia, a tapasztalati tanulás eszköztárát és szemléletét alkalmazva támogatják egyének és csoportok életében a változást, fejlődést. A workshop során egy kerekasztal beszélgetésben az egyes módszerek, szakterületek átfedéséről és ezek kamatoztatásáról gondolkodunk közösen. Példákat, tapasztalatokat hozunk a mindennapi munkánkból arra, hogy az élménypedagógia hogyan használható hatékonyan nehezen elérhető célcsoportok (hátrányos helyzetű fiatalok, állami gondozottak, magatartási problémákkal küzdő fiatalok) segítésében. Emellett a résztvevők lehetőséget kapnak arra, hogy megismerjék a szervezetek gyakorlati munkáját, tapasztalatait.

Kulcsszavak: tapasztalati tanulás, élménypedagógia, interdiszciplináris pszichológia

A CogniPlus számítógépes fejlesztő program tipikus alkalmazási lehetőségei a különböző életkori csoportok kognitív funkcióinak fejlesztésére

M05

módszerbemutató

Szervező és előadó: **Esze Viktória** - At Work Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

A kognitív deficitek a gyermekek mindennapjait éppúgy megnehezíthetik, mint az idősekét, legyen szó primer vagy kísérő tünetekről. A már gyerekkorban diagnosztizálható ADHD-s személyeknél például legtöbbször a figyelmi képességek romlása van a fókuszban, melyek a kognitív működésre ható módszerekkel javíthatóak. A kamaszkortól előtérbe kerülő skizofrénia és depresszió primer tünetei mellett is meghatározó a kognitív diszfunkciók jelentősége. Különösen, mivel ezek a tünetek a betegség kialakulásától kezdve jellemzően a pozitív tünetek enyhülését követően is fennmaradnak. A bármely életkorban megjelenő specifikus agyi traumákat átélők rehabilitációja a kieső funkciók specifikus tréningjével fejleszthető leginkább. Természetesen itt is kiemelt jelentősége van a kognitív funkcióknak a figyelem és memória legelemibb részképességeitől egészen a végrehajtó funkciókig. Az időskorban általánosan jellemző kognitív

képességek romlása és a demencia esetében szintén felmerülhet ezeknek a képességeknek a fejlesztése az életminőség javítása érdekében. A kognitív működési zavarok fejlesztési lehetőségei között szerepel a CogniPlus számítógépes részképességfejlesztő program, amelyet neuropszichológiai ismeretek mentén hoztak létre specifikusan a fenti deficitek javítására. A tréningprogram segítségével végzett kutatások alapján eredményesen alkalmazható azoknál a személyeknél, akiknek a program által fejleszthető kognitív képességei korábban az átlagosnál alacsonyabb szintet mutattak. Mivel a kognitív deficitek igen eltérő kórképek esetében egyaránt jelentkeznek, ebből adódóan a program alkalmazása igen sokféle diagnózisnál felmerülhet. A műhely során ezen területek mentén végzett kutatásokról kívánok áttekintést nyújtani, különös tekintettel az ADHD-ra (Emadian és mtsai, 2016; Lange és mtsai, 2012) és az időskori enyhe kognitív károsodásra (Hagovska és mtsai, 2015; van het Reve és mtsai, 2014).

Komplex kórházszintű pszichológiai ellátás lehetőségei, szerepe. A Kenézy Modell

M06

szakmai szervezet bemutatkozása kerekasztal beszélgetés formájában

Szervező: **Lukács Márton** - Debreceni Egyetem Kenézy Egyetemi Kórház Felnőtt Pszichiátriai Osztály

Előadók: **Balajthy-Hidegh Bernadett, Bodor Bernadett, Dávid Krisztina, Lukács Márton**

A klinikai pszichológia és a pszichiátria együttműködésének lehetősége mindig is biztosított volt a mentális zavarok hatékony kezelésének biztosítása érdekében. Az utóbbi években azonban a különböző szomatikus betegségek népegészségügyi jelentőséggel bíró növekedésének következtében a klinikai pszichológia átlépve a pszichiátriai zavarok gyógyítását segítő tevékenysége korlátait, képviselőjévé vált annak az „integratív medicina” szemléletnek, amely az egész ember gyógyítását állítja a középpontba. Ennek értelmében az egészségügyi ellátásban a klinikai pszichológus munkája több szempontból válik meghatározóvá az egészség helyreállításának és fenntartásának szolgálatában. Egyrészről mentális zavarral küzdő páciensek bármely szomatikus ellátási területen megjelenhetnek, másrészről bármely kórházi kezelés előidézhet olyan akut vagy krónikussá vált problémát, aminek a kezelése pszichológiai kompetenciát igényel. A Kenézy Egyetemi Kórházban 2017-ben kezdte meg működését a Pszichológiai Részleg 19 pszichológus részvételével. A Pszichológiai Részleg kiemelt feladata a bio-pszicho-szocio-spirituális szemléletet képviselve a kórház pszichés támogatást igénylő pácienseinek ellátása. Ennek részét képezi azon törekvés, hogy azok a betegek se nélkülözzék a pszichológiai ellátást, akik valamely szomatikus osztályon fekszenek, ahol nem biztosított állandó pszichológusi jelenlét. Ennek érdekében 2017-től az intézmény orvosai konzílium formájában kérhetnek pszichológusi segítséget az osztályon ápolt betegek számára. A komplex ellátás részét képezi a 2015-ben indult kardiológiai rehabilitációs program, melynek keretében a páciensek csoportos formában kapnak pszichés támogatást, illetve 2017-től a Hospice Osztályon végzett tevékenység, ahol heti 10 órában 3 pszichológus foglalkozik a pszichés ellátást igénylő páciensekkel, illetve hozzátartozóikkal. Team-bemutatkozásunkban ismertetni szeretnénk a komplex pszichológiai ellátás területeit, lehetőségeit és jelentőségét, kitérve annak korlátaira és kihívásaira is, hogy a maga teljességében mutathassuk be a Pszichológiai Részleg tevékenységét és szemléletét. A Team-bemutatkozást Lukács Márton, a Debreceni Egyetem Kenézy Egyetemi Kórház Pszichológiai részlegének vezető szakpszichológusa moderálja.

Kulcsszavak: integratív medicina, klinikai pszichológia, bio-pszicho-szocio-spirituális

Újabb lehetőségek a szkizofrénia pszichoszociális kezelésében

M07

tréning bemutató

Szervezők: **Fekete Zita, Vass Edit, Kuritárné Szabó Ildikó** - Debreceni Egyetem, NK Magatartástudományi Intézet; Szabolcs- Szatmár- Bereg Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház Jósa András Oktatókórház, Pszichiátriai Osztály

Előadó: **Fekete Zita**

Az utóbbi évek kutatási eredményei jelentős változásokat indítottak el a szkizofréniáról alkotott nézeteinket illetően. A kutatók figyelme hosszú ideig a kórkép neurobiológiai vonatkozásaira irányult, melyek azonban nem tudták kielégítően magyarázni a szkizofréniában tapasztalható funkcionális és szociális alkalmazkodási deficiteket. Mindez újabb, a szociális és funkcionális deficiteket magyarázó elméleti konstruktumok bevezetésére és ezeknek megfelelő kezelési módok kialakítására sarkallta a kutatókat. A műhely célja egy magyar nyelven is elérhető, a szkizofrénia kiegészítő kezelésére kidolgozott módszer bemutatása. A Metakognitív Tréning (Moritz, 2004; Fekete & Vass, 2014) egy strukturált, moduláris felépítésű, kiscsoportos tréningmódszer. Célja a megfelelő szociális alkalmazkodást gátló és a deluzív tartalmak kialakulásához vezető kognitív folyamatok korrekciója, a szkizofréniában gyakran jelentkező önértékelési nehézségek és a betegeket sújtó (ön)stigmatizáció oldása. A módszer a metakogníció elméleti konstruktuma köré épül, mely tudásunkról meglévő tudásunkat, gondolkodásunkról való gondolkodásunkat jelenti. Metakognitív folyamataink teszik lehetővé kognitív tartalmaink monitorozását, kontrollját és amennyiben szükséges, azok korrekcióját is. Szkizofrén betegeknél ez a monitorozó- korrigáló funkció sérült, mely nem csak szociális adaptációjukat gátolja, de téveszmés tartalmaik kialakulásához is nagyban hozzájárul. A minimum 16, maximum 20 üléses Metakognitív Tréning alatt pácienseink metakognitív monitorozó kapacitását igyekszünk mobilizálni. Mindehhez a szociális készség tréningek és a pszichoedukáció ismeretei mellett kognitív-viselkedésterápiás elemeket alkalmazunk számítógép asszisztált formában, konkrét, hétköznapi példákon keresztül. A műhely alatt a résztvevők gyakorlatorientált módon tekinthetnek be a Metakognitív Tréning alkalmazásába, a módszer feladatain keresztül kerülhetnek közelebb annak elméleti hátteréhez. Emellett beszámolunk a tréninggel szerzett kutatási tapasztalatainkról és a betegeinktől kapott visszajelzésekről.

Kulcsszavak: szkizofrénia, metakogníció, tréning

Narratív pályatanácsadás - műhelymunka Savickas LifeDesign technikájával

M08

módszerbemutató

Szervező: **Urbán Szabolcs** - PPKE BTK

Előadók: **Kissné Viszket Mónika, Urbán Szabolcs**

Savickas (2005) konstruktivista pályatanácsadási modelljének megközelítése alapján élettörténetünkre úgy tekinthetünk, mint egy megírásra váró történetre. Ebben az értelemben ez a személyes "valóság" a személyes értékeken alapuló konstrukció és a társadalmi kontextus együttese. Ily módon a pályaválasztás interaktív és értelmező folyamattá válik, amely az egyénnek a másokkal való kapcsolatain alapul, azon, ahogy korábbi életfordulóit megéli, amilyen személyes jellemzőkkel bír, ahogy személyes koncepciójában a társadalmi kontextus hatása megjelenik

(Savickas, 2005). A konstruktív pályaelmélet világosan elkülöníti a szelfet az identitástól. A szelf nem az identitás, az identitás az, ahogy az egyén gondolkodik önmagáról (szelf) és a társas szerepeiről, valamint e kettő kapcsolatáról. A szelf és a társas szerepek szintézise lesz az identitás. Az identitásról szóló beszámolók az önmegértést, önismeretet szolgálják, az én értelmezését segítik (Savickas, 2012). A konstruktivista pályaelmélet azt hangsúlyozza, hogy az egyének úgy formálják pályájukat, hogy jelentést adnak karrier-magatartásuknak pályaútjukról szóló narratívájukon, élettörténeteiken keresztül. A konstruktivista pályatanácsadás feltételezi, hogy mindannyian a „történeti bankunk" alapján döntünk, hogy mi felel meg nekünk bizonyos helyzetekben vagy adott időben. Ha van egy tapasztalásom arról, hogy miként érzem magam (milyen gondolatokkal, érzésekkel, cselekvésekkel vagyok jelen) egy adott helyzetben, ez a tapasztalásom meghatározza a „történetemet", amit konstruálok ezek alapján a világról és benne önmagamról, sőt, a világhoz való viszonyomról. A történet révén az egyén jelentést ad saját magának és a világnak, és ez a jelentés befolyásolja viselkedését, és így az elérni kívánt eredményeket (Patton & McMahon, 2006). A műhely során bemutatjuk Savickas Life Design tanácsadási modelljének elméletei alapjait és alkalmat teremtünk arra, hogy a műhely résztvevői gyakorlati tapasztalatot szerezzenek a technika működésével kapcsolatban.

Kulcsszavak: konstruktivista pályatanácsadás, narratív technikák, tanácsadói modell, Savickas, Life Design Counseling

Személyiségzavarok pszichoterápiájának aktuális kérdései a sématerápia, az áttétel-fókuszú pszichoterápia (TFP) és a pszichodráma tükrében

M09

workshop

Szervező: **Móra László Xavér** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Előadók: **Unoka Zsolt, Móra László Xavér, Csáky-Pallavicini Krisztina**

A személyiségzavarral küzdők pszichoterápiája az elmúlt évtizedekben nagy fejlődésen ment keresztül. Több pszichoterápiás irányzat fejlesztett ki gyógyító eljárásokat kifejezetten azok számára, akiket valamilyen személyiségzavarral diagnosztizáltak. A bizonyítékon alapuló orvoslás és a betegbiztosítók elvárásainak megfelelően számos kutatás vizsgálta ezen pszichoterápiás eljárások hatékonyságát. A személyiségzavarok pszichoterápiája számos gyakorlati nehézséget vet fel, amelyet a klinikumban dolgozó szakemberek jól ismernek. A páciensek hétköznapjaikban gyakran súlyos kapcsolati és alkalmazkodási nehézségekkel küzdenek, amik a pszichoterápiás kapcsolatban is megjelennek. Nehéz a kapcsolat kialakítása és fenntartása ezekkel a betegekkel, a páciensek auto- és heteroagresszív tendenciáinak kontrollálása, a biztonságos keretek fenntartása. Nehézség az is, hogy ezek a betegek gyakran kerülik a valóban problémás témák, működésmódok megosztását a terapeutával, és gyakran nem reális képet mutatnak állapotukról. A szakemberek gyakran szembesülnek a személyiségzavarral küzdő páciensek pszichoterápiában azzal a jelenséggel is, hogy az elért kedvező változásokat követően a betegek állapota nem várt és nehezen megérthető módon – szerencsés esetben átmeneti jelleggel – rosszabbodik. Emiatt a terápiás keretek és folyamat kialakítása és fenntartása gyakran sajátos eszközöket követel. Műhelyünkben azt mutatjuk be, hogy három különböző pszichoterápiás módszer milyen választ kínál a személyiségzavaros páciensekkel való igen nehéz munka kihívásaira. Megvizsgáljuk, melyek azok a specifikus személyiségtényezők, melyek célzott kezelésére az adott módszerek vállalkoznak, és hogy melyik módszer milyen zavarspecifikus választ kínál ezekre. Bemutatjuk a jelentősebb kutatási eredményeket is ebben a témában, melyek az egyes módszerek koncepcióját hitelesítik, hatékonyságát alátámasztják. Kitérünk saját klinikai munkánkra, hogy több terápiás módszerben képzett szakemberként hogyan használjuk az

egyes irányzatok tapasztalatait. Bemutatjuk azt a kísérletet, amely során az egyéni szettingben igazolt eljárásokat alkalmaztuk csoporthelyzetben a pszichodramatikus munkában. Az elméleti megközelítéseket esetvinyettákon keresztül tesszük szemléletessé.

Kulcsszavak: személyiségzavar, sématerápia, áttétel-fókuszú pszichoterápia, TFP, pszichodráma

Symbolon-módszer

M10

műhelybemutató

Szervezők: **Gauser Katalin, Nagy Zsófia** - GTMentor Group Kft.

Előadó: **Gauser Katalin**

Személyiségfejlesztés műalkotásokkal, szimbólumokkal és archetípusokkal. Művészet és pszichológia egyedülálló összekapcsolása a gazdasági életben. A Symbolon® módszertant a liechtsteini születésű Christine Kranz fejlesztette ki 1993-ban. A módszer megalkotója a családi Galéria bűvöletében nőtt fel, majd az apai tulajdonú termelővállalat menedzsmentjében dolgozott vezetőként évekig. A pszichológia utáni olthatatlan érdeklődése a zürichi Jung Intézetbe vezette. Tanulmányai után vállalati tanácsadóként és coachként dolgozott. A vállalati vezetőkkel és teamekkel való munkájában megtapasztalta, hogy ha a teamek vezetői mélyebb összefüggéseket ismernek fel a saját gondolkodási-, cselekvési mintázataik dinamikájában, a teamfolyamatok szinte maguktól kezdenek változni. A Symbolon személyiség-, team- és szervezetfejlesztő módszer, mely középpontjában az ember és közösségei által hordozott kibontatlan potenciálok mobilizálása és integrálása áll. Célja, hogy személyes- és teamszintű reflektáló folyamatokkal a személyiség mélyebb szintjeire és ezáltal a vállalatok szerves fejlődésére hasson. A „fej”-központú, intellektuális viszonyulások szintjéről mozdítja el a vezetőket, teameket az érzelmi dinamikák mély integrációja szintjeire. Az állandósult kifelé fókuszálást, a túlaktivitást állítja meg és fordítja a befelé való munkára, új szempontokkal való reflexiós munkafolyamatokban. A Symbolon módszer® világszerte a személyiségfejlesztés egyedülálló reflexiós eszköze, a művészetet és a pszichológiát kapcsolja össze a gazdasági élet releváns kérdései köré. A Symbolon Personality Basic and Intensive Profile® a művészet szimbolikus kifejezőrendszerén alapul, célja a mélyebb összefüggések tudatosítása, láthatóvá tétele. A Symbolon módszer lehetővé teszi az üzleti életben felmerülő szervezeti és vezetői kérdések személyes szinten való feldolgozását, visszajelzést ad a ki nem bontott fejlődési lehetőségekről. A módszer nemzetközi akkreditációval rendelkezik (CCE) (Validálás: Institut für Psychologie, Universität Innsbruck 2005). Több, mint 10000 profilt alkalmazott eddig a Symbolon-rendszer a személyes és teamfejlesztésekben. A hagyományos analízis eszközökhöz képest a Symbolon potenciálanalízis műalkotások, archetípusok és szimbólumok reflexióján alapul. A Symbolon reflexiós modell és a Symbolon reflexiós folyamat segítségével a felismeréseket és alkalmazási lépéseket támogatjuk és tesszük az üzleti élet számára is mérhetővé. A személyiség és a teamkonstellációk több szempontú, mélyebb megértése lehetővé teszi a gondolkodási és cselekvési mintázatok felismerését és megváltoztatását. A reflexiós kompetenciák felépítése és erősítése képessé tesz a helyzetek éberebb, világosabb megértésére és ezáltal az üzleti döntések eredményességének növelésére. A Symbolon módszer® bázisa: Carl Gustav Jung pszichológiájának központi gondolatai (alapelvek és archetípusok), Szondi Lipót sorspszichológiája, projektív és asszociatív reflexiós- és teszteljárások és a szimbólum-pszichológia képezi a Symbolon-módszer® teoretikus alapját. A módszer ismert, speciálisan válogatott és evaulált műalkotásokkal dolgozik, mint Claude Monet, Frida Kahlo, Rembrandt, Claude Lorrain, Rubens művei. Mindegyik műalkotás olyan aspektusokat, archetípusokat és szimbólumokat jelenít meg, melyek a gazdasági életben relevánsak, a fejlődés kulcstényezői. A műalkotásokban megjelenített szimbolikát gazdasági

folyamatokra és témákra fordítjuk le. A vállalati vezetők, munkatársak és teamek személyiségfejlődésük által, reflexiós kompetenciáik fejlődése révén értékrendjükben megerősödve, belső lehetőségeikkel és erőforrásaikkal felelősségteljesen bánva válnak képesség a fenntartható teljesítményre. A módszert 2016 óta alkalmazzuk kiképzett tanácsadóként Magyarországon szervezetfejlesztési- és változásmenedzsment programjainkban. A tervezett bemutatóval célunk a vállalatok pszichológiai kultúrájának, és annak előrelépéseinek népszerűsítése.

Kulcsszavak: személyiségfejlesztés, személyiségelemzés, művészet, pszichológia, archetípusok, szimbólumok, Symbolon-módszer

A sokszínű Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

M11

műhely

Szervező: **Kozékiné Hammer Zsuzsanna** - ELTE PPK Pszichológiai Tanácsadás Tanszék

Előadók: **Rácz József, Kozékiné Hammer Zsuzsanna, Kissné Viszket Mónika, Karner Orsolya**

A Pszichológiai Tanácsadás Tanszék oktatói az alap- és a mesterképzés kurzusainak megtartásán kívül igen szerteágazó oktatási és gyakorlati tudással rendelkeznek. A műhely lehetőséget ad ezen tapasztalatok bemutatásra.

Prof. Dr. Rácz József, tanszékvezető az addiktológiai konzultáció szakembereként mutatkozik be. Az addiktológiai konzultáció olyan tanácsadás (counselling), ami kémiai vagy viselkedéses addikciós problémákkal küzdők számára nyújt segítséget. Ez az "alap" konzultációs forma követi a pszichológiai tanácsadás folyamatát, de a beavatkozás szintje, illetve a konzultációt végzők végzettsége szerint különbözik attól. A 1.5 éves addiktológiai konzultáns-képzés elsőként a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán jött létre - illetve ma is ott folyik. Az addiktológiai konzultáció egyik legfontosabb, középponti eleme a Prochaska-DiClemente által leírt a viselkedésváltozás "transzteoretikus" modelljén alapuló motivációs interjú (Miller és Rollnick, 1991). Rácz József emellett a Kék Pont Drogkonzultációs és Drogambulancia Alapítvány vezetője. Az alapítvány egészségügyi (drogambulancia) és szociális (közösségi és alacsony küszöbű) szolgáltatásokat nyújt. Alapvető ellátási formája az addiktológiai konzultáció, illetve a szociális esetmunka. A drogambulancián és a közösségi ellátásban pszichiáter - addiktológusok, illetve pszichológusok is dolgoznak.

Dr. Karner Orsolya az Életvezetési Tanácsadó vezetője. Az Életvezetési Tanácsadó az egyetem összes polgára - hallgatója és dolgozója - számára nyújt pszichológiai tanácsadást angol és magyar nyelven. A tanácsadó a Pszichológiai Intézet szervezeti egységeként működik, a tanszékhez több szálon kötődik: a tanácsadás és iskolapszichológiai mesterképzés hallgatóinak, illetve a tanácsadó szakpszichológus képzés hallgatóinak szakmai terepgyakorlóhelye, ahol a szakmai gyakorlaton lévő hallgatók az egyéni tanácsadást maguk is végezhetik, szoros szakmai szupervízió mellett.

Kissné Dr. Viszket Mónika a Tanácsadó szakpszichológus szakirányú továbbképzés szakmai felelőse. A tanácsadó szakpszichológus képzés 1993-ban indult hazánkban Ritoók Magda alapításával, az akkori ELTE-BTK-n. A 2007-es kormányrendeletnek megfelelően 2007-ben az Oktatási Hivatal engedélyével akkreditált képzéssé vált. Az 1993-ban 25 fővel induló képzés egyre népszerűbbé válását jelzi, hogy napjainkra négyszeresére nőtt a jelentkezők száma. A képzés - a történeti háttért igazolva - munka-pályatanácsadási iránnyal indult, majd 1999-ben további két

szakterülettel, specializációval gazdagodott, követve a korábban bemutatott társadalmi igényt. Elindult a krízis- és a család- specializáció a munka-pálya- specializáció mellett. A képzés mindig is büszke lehetett arra, hogy nyitott a szakmában megjelenő szakmai újdonságokra, módszerekre, eszközökre, az aktuális társadalmi igényekre, és hogy erősen gyakorlatorientált. A 2015-ös év a megújulás éve volt a képzés tekintetében. A követelményrendszer is módosult, a bemeneti követelmények között a szakmai tapasztalat, a kimeneti követelményeknél az önismeret szükségessége meghatározó. Ugyanakkor megfogalmazhatókká váltak a nemzetközi eredményekre épített elvárások, kompetencia-rendszerek. A tanácsadó szakpszichológus végzettség 2014 óta egyenértékű a pedagógus szakvizsgával. 2017-ben megírásra került a pszichológiai tanácsadás szakmai protokollja.

Kozékiné Dr. Hammer Zsuzsanna az Általános és Családügyi Mediációs szakirányú továbbképzés szakmai felelőse. A 2 féléves, 2017-ben indult szakirányú továbbképzés célja, hogy a különböző – pedagógiai, szociális, jogi, pszichológiai, egészségügyi, rendvédelmi, gazdasági – területeken dolgozó humán beállítódású szakemberek elméleti és gyakorlati szinten egyaránt képessé váljanak az egymással tartós konfliktusban álló felek közötti konfliktusok megoldását célzó folyamatban a közvetítésre, mediálásra. A képzés a PPK és az ÁJK együttműködésével jött létre, ezzel kifejezve a mediációban elengedhetetlen pszichológiai és jogi ismeretek ötvözésének fontosságát. A résztvevők a képzés során olyan készségeket és eljárásokat sajátítanak el, amelyek által kompetenssé válnak a konfliktusok hatékony és hosszú távú megoldásában. A szakirányú továbbképzés fókuszában a humánus konfliktuskezelés áll, amely szerint a konfliktusok kezelését irányító mediátor a képzés eredményeképpen képessé válik felszámolni az egymással konfliktusban álló felek közötti destruktív, azaz a nyerő-vesztő típusú konfliktuskezelést, helyette a konstruktív, azaz nyerő-nyerő típusú konfliktuskezelést facilitálva. A mediátor segítségével a felek megtanulják az adekvát konfliktuskezelési technikákat, kommunikációs szabályokat önállóan is alkalmazni, ezáltal a konfliktusban álló felek kapcsolata nem rongálódik tovább, sokkal inkább épül. A mediátor-jelölt a képzés alatt megtanulja a felek közötti konfliktusok rendezését szolgáló megegyezéseket Mediációs megállapodásban rögzíteni, mely dokumentum hivatalos Egyezségként kezelendő.

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, addiktológiai konzultáció, tanácsadó szakpszichológus szakirányú továbbképzés, életvezetési tanácsadó, Általános és Családügyi Mediáció Szakirányú továbbképzés

Miskolci gyógypedagógus-képzési Ψ-mozaik – avagy a tervezett miskolci gyógypedagógus képzés koncepciójának pszichológiai elemei – Műhely

M12

képzésbemutató

Szervező: **Takács István** - Miskolci Egyetem BTK

Előadók: **Egri Tímea, Gráf Rózsa, Lubinszki Mária, Séllei Beatrix, Takács István**

Műhelyünkben bemutatjuk, miként alakítottuk ki a Miskolci Egyetemen induló gyógypedagógus alapképzési szakot. Fő célunk a tervezésekor a képzés gyakorlati jellegének erősítése volt, hogy a képzés végén a hallgató valóban készen álljon a sajátos nevelési igényű gyermekkel-fiatalokkal-felnőttekkel való foglalkozásra. A gyakorlatorientáció mellett fontosnak tartottuk a minél mélyebb és szélesebb interdiszciplináris betekintést, ami képessé teszi a hallgatót a teammunkára pedagógusokkal, pszichológusokkal, más szakemberekkel. Ezen felül számos olyan újítást honosítunk meg a képzésben, mely korábban nem volt a szűkebb értelemben vett gyógypedagógia része: ilyen a felnőtt fogyatékos emberekkel való foglalkozás és az ő foglalkozási

rehabilitációjuk vagy az állatasszisztált terápiák. A Miskolci Egyetem emellett számos inspirációt kínált, mint például a szorosabb együttműködés a műszaki területekkel, mely túlmutat majd a hallgató IKT kompetenciájának fejlesztésén. A műhely öt kisebb felvezetést tartalmaz, melyeket szakmai vita követ:

- Egri Tímea: Az iskolai agressziókezelés lehetséges formái a fogyatékos népesség körében. A pszichopedagógia eszköztára az agresszív késztetések kontrollja érdekében. Preventív lehetőségek: helyzetgyakorlatok a viselkedéskontroll kialakítása érdekében. Az áldozattá válás útjai

- Gráf Rózsa: A koraszülött gyerekek életútjának követése egy olyan interdiszciplináris együttműködést igénylő feladat, amelyben szerepe van a gyógypedagógusnak is. A megfelelő időben elvégzett mérések, az adekvát beavatkozások tervezése, megszervezése, kapcsolattartás a résztvevő szakemberekkel (orvos, pszichológus, gyógypedagógus) szervezője lehet a gyógypedagógus. Képzésünkben a Miskolci Semmelweis Kórház Neonatológiai és Koraszülött Osztályával együttműködve fogjuk gyakorlatorientálttá tenni hallgatóink számára ezt a fontos, preventív tevékenységet.

- Lubinszki Mária: A gyógypedagógus hivatásszemélyiségének alakíthatósága. A nyolcféléves képzés során tervezett három személyiségfejlesztő kurzus szerepe: a gyógypedagógus szerep-fogalom és annak kialakítása; a gyógypedagógus minőségi jellemzői – a gyógypedagógusok etikai kódexében meghatározottak; morál és erkölcsi fejlődés lehetőségei a képzés során átadott pszichológiai tudások révén. A sajátélmény biztosítása a gyakorlatorientált képzés során mennyiben segíti a gyógypedagógus hivatásszemélyiségének alakulását?

- Séllei Beatrix: A gyógypedagógus szerepe a foglalkozási rehabilitációban. Néhány kérdés, amire az előadás megpróbál válaszolni: Hol van a gyógypedagógus helye a komplex rehabilitációs teamben? A foglalkozási rehabilitációs folyamat mely pontjain tud a gyógypedagógus hatékonyan beavatkozni? Milyen kompetenciákra van ehhez szüksége? Milyen színtereken tud csatlakozni a gyógypedagógus az aktív korú fogyatékos emberek foglalkozási rehabilitációjába?

- Takács István: (1.) Állatasszisztált eljárások: állatasszisztált pedagógia, állatasszisztált terápia a gyógypedagógus eszköztárában. Magyarországi és külföldi példák a hatékony viselkedéskorrekció érdekében. A tanulás támogatása segítő állatokkal. (2.) A pszichopedagógia és a pszichológia határmezsgyéjén. Kompetenciahatárok – a fél évszázada elmaradt diszkusszió kezdetei. Milyen kompetenciái vannak/lehetnek a pszichopedagógusnak? Kik látják el ma, s hogyan, azokat a feladatokat, amelyek a klasszikus pszichopedagógiai tevékenységek voltak az elmúlt ötven évben? A professzió magyarországi létrehozója, Murányi-Kovács Endréné gondolatainak autentikus továbbvitelének mi lehet a módja?

Kulcsszavak: agressziókezelés, gyakorlati jelleg, interdisciplinaritás, koraszülöttellátás, hivatásszemélyiség, foglalkozási rehabilitáció, állatasszisztált ellátás, kompetenciahatárok

Elfogadás és Elköteleződés Terápia. Műhely.

M13

képzésbemutató

Szervezők és előadók: **Eisenbeck Nikolett, Schlosser Károly** - Goldsmiths, University of London

A műhely célja betekintést nyújtani napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő pszichoterápiájába, az Elfogadás és Elköteleződés Terápiába (Acceptance and Commitment Therapy; ACT). Az ACT szerint az emberi szenvedés és a különböző mentális problémák legfőbb forrása a saját érzések és gondolatok kontrollálására való merev törekvés, egy teljes, személyes értékekre és hosszú távú célokra épülő élet kialakítása helyett. Ennek megfelelően a klinikai munka fókuszpontjában a kellemetlen belső élmények tudatos elfogadása (mindfulness-jellegű beavatkozások), azok viselkedésre kifejtett hatásának csökkentése és egy jelentésteli élet kialakítására áll. A műhely során a résztvevők részben sajátélményen keresztül ismerhetik meg, hogy hogyan lehet a legoptimálisabban dolgozni ezzel a terápiával. Ezzel kapcsolatban számos terápiás eszköz kerül majd bemutatásra, amelyek nagyban segítik a diagnosztikus munkát, úgymint a különböző kérdőívek, gyakorlatok és metaforák. Ezek a gyakorlatok és metaforák közérthető formában mutatják meg a kliensnek saját viselkedése problémás voltát s annak egészségesebben alkalmazkodó alternatíváit, különös tekintettel a személyes értékek feltárására s az ezeken alapuló élet kialakítására. A műhely során megbeszélésre kerül, hogy hogyan építhetők be az ACT technikái egyéb klinikai beavatkozásokba.

Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia, tudatok jelenlét, acceptance and commitment therapy, mindfulness, értékek, harmadik generációs kognitív-viselkedés terápiák

SZEM-Pont Fórum: nézőpontok találkozása, egymásra hatása és fejlő-dése

M14

műhely

Szervezők és előadók: **Sarnyai Laura; Varga Leila** - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; SZTE ÁOK Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézet

A pályakezdéssel kapcsolatos dilemmák és nehézségek, megválaszolásra váró kérdések bármely szakmában előforduló jelenségek, így a pályakezdő pszichológusok is gyakran szembesülnek olyan nehézségekkel, amelyek meglépéséhez mások segítségére, közös megbeszélésekre lehet szükség. A szupervízió formája, az esetmegbeszélő csoportok hatékony szakmai támogatást biztosíthatnak, ugyanakkor a tapasztalatcsere egyfajta intervíziós közegben is megvalósulhat. A műhely célja egyrészt a SZEM-Pont Fórum kialakulásának, fejlődésének és kihívásainak bemutatása, ami utóbbi módszerre mutat példát a szomatikus betegellátás területén dolgozó pszichológusok körében. Ez az önszerveződő csoport több, mint egy éve működik a Szegedi Tudományegyetem Klinikai Központjának falai között. A havi rendszerességgel szerveződő találkozók lehetővé teszik a tapasztalatok megosztását, a csoportos problémamegoldást, új ötletek facilitálását, emellett részt vállal az Alkalmazott egészségpszichológiai szakpszichológus szakképzésben résztvevők integrálásának és mentorálásának folyamatában. A különböző szakterületek szempontjainak felsorakoztatásával és egymáshoz közelítésével új perspektívák nyílnak meg az interdiszciplináris gyógyítás területén. Másrészről, a műhely teret nyújt az érdeklődők egyéni gondolatainak megosztására és interaktív módon való feldolgozására, modellálva a SZEM-Pont Fórum gyakorlatban már működő formáját.

Kulcsszavak: intervízió, önszerveződő csoport, interdiszciplináris, közös nézőpont

Nevek, munkahelyek, e-mail címek

Abari Kálmán - Debreceni Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet **-** abari.kalman@gmail.com

Aditi Gandotra - Doctoral School of Psychology, ELTE **-** aditigandotra91@gmail.com

Ágoston Csilla - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet **-** agoston.csilla@ppk.elte.hu

Ágota Zita - ELTE-PPK, Pszichológia MA hallgató, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Specializáció **-** agotazita@gmail.com

Ágota Zita - ELTE PPK **-** agotazita@gmail.com

Albu Mónika - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Alexander N.H. Logemann - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest **-** alexander.logemann@ppk.elte.hu

Alkonyi Kata - Testnevelési Egyetem, Pszichológiai és Sportpszichológia Tanszék **-** alkonyi.kata@tf.hu

Altmayer Anita - Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika **-** altmayer.anita@gmail.com

Amy. E. Coren - Northern Virginia Community College, US **-** acoren@nvcc.edu

Andrejkovics Mónika - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet **-** andrejkovics.monika@sph.unideb.hu

Antal-Uram Dóra - Semmelweis Egyetem, Klinikai Pszichológia Tanszék **-** uram.dora@med.semmelweis-univ.hu

Arató Nikolett - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** arato.nikoca@gmail.com

Babinszki Emese - Debreceni Egyetem **-** babinszki.emese@gmail.com

Bagdy György - SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest **-** bag13638@iif.hu

Bagó György - egyéni vállalkozó **-** bagogyorgy@freemail.hu

Bajzát Bettina - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet **-** bajzat.bettina@gmail.com

Balajthy Dániel - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet **-** danielbalajthy@gmail.com

Balázs Judit - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék **-** judit.agnes.balazs@gmail.com

Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** Balazs.Katalin@arts.unideb.hu

Balázs Noémi - Lélekkel az Egészségért Alapítvány **-** balazs.noemi@lelekkel.hu

Bálint Ágnes - Pécsi Tudományegyetem **-** balintag@gmail.com

Balogh Blanka - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem **-** blanka.blgh@gmail.com

Baloghné Fűrész Veronika - SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; Szeged **-**

Bandi Szabolcs - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** bandi.szabolcs@gmail.com

Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék **-** banyai.eva@ppk.elte.hu

Bányai-Nagy Henriett - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet **-** nagy.henriett@ppk.elte.hu

Barcsi Beatrix - PTE Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika **-** beatrix.barcsi@gmail.com

Bárdos György - ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest **-** bardos.gyorgy@ppk.elte.hu

Bárdos Luca Csenge - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** luca.bardos@gmail.com

Barta Csaba - Semmelweis Egyetem Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet **-** barta.csaba@med.semmelweis-univ.hu

Bata Erzsébet - Debreceni Egyetem **-** bata.erzsike95@gmail.com

Báthori Noémi - BME TTK Kognitív Tudományi Tanszék, ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** noemi.bathori@gmail.com

Batiz Réka - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet **-**

Batta Barbara - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** batta.barbara@btk.ppke.hu

Berán Eszter - PPKE BTK **-** eszter_beran@yahoo.com

Bereczkei Tamás - Pécsi Tudományegyetem, BTK Pszichológiai Intézet **-** bereczkei.tamas@pte.hu

Béres Balázs - MH BHD (Magyar Honvédség, vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrségi Dandár) **-** beres.balazs.92@gmail.com

Bernáth László - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** bernath.laszlo@ppk.elte.hu

Bigazzi Sára - Pécsi Tudományegyetem **-** bigazzi.sara@pte.hu

Bikfalvi Réka - Lélekkel az Egészségért Alapítvány **-** bikfalvi.reka@lelekkel.hu

Bircher Julianna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** bircher.julianna@gmail.com

Birkás Béla - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** bela.birkas@aok.pte.hu

Biró Brigitte - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet **-** brigittebiro@yahoo.com

Biró Zsófia - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** zsofi.biro94@gmail.com

Bíró Zsolt - Debreceni Egyetem **-** biro.zsolt@arts.unideb.hu

Birtalan Ilona Liliána - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola **-** liliana.birtalan@ppk.elte.hu

Blaskovich Borbála - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, BME Kognitív Tudományi Tanszék **-** borbala.blaskovich@gmail.com

Boda Kamilla - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** boda.kamilla@gmail.com

Boda-Ujlaky Judit - Testnevelési Egyetem Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék **-** ujlaky.judit@tf.hu

Bódis Krisztina - Budapesti Metropolitan Egyetem

Bodor Péter - Eötvös Loránd Tudományegyetem TáTK **-** peter.bodor@gmail.com

Bodó-Varga Zsófia - Pécsi Tudományegyetem **-** vzsofi4@gmail.com

Bodrogi Barbara - Pécsi Tudományegyetem **-** barbi.bodrogi@gmail.com

Bokrétás Ildikó - Pécsi Tudományegyetem **-** bokretas.ildiko@pte.hu

Bolgár Dóra - Pécsi Tudományegyetem **-** dora.bolgar@gmail.com

Bolló Henrietta - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola **-** bollo.henrietta@ppk.elte.hu

Borbély Csaba - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet **-** csborbely@gmail.com

Borbély Csaba - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Neurológia Osztály, Epilepszia Centrum **-** csborbely@gmail.com

Boros János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** janosboros@digikabel.hu

Boross Viktor - Nyírő Gyula - Országos Pszichiátriai és Addiktolóiai Intézet **-** borossv@gmail.com

Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** borsfay.krisztina@ppk.elte.hu

Böddi Zsófia - ELTE Tanító- És Óvóképző Kar Neveléstudományi Tanszék **-** boddi.zsofia@tok.elte.hu

Bőthe Beáta - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet **-** bothe.beata@ppk.elte.hu

Brózik Péter - ELTE PPK Pszichológia Intézet **-** brozik.peter@ppk.elte.hu

Budai Timea - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** budai.timea@pte.hu

Bunford Nóra - Magyar Tudományos Akadémia

Christoph Kogler - Department of Social Psychology - Tilburg University, Tilburg, The Netherlands **-** c.kogler@uvt.nl

Cuiling Guo - Doctoral School of Psychology, ELTE PPK **-** cuiling0810@gmail.com

Czachesz Erzsébet - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** czachesz@gmail.com

Czakó Andrea - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola **-** czako.andrea@ppk.elte.hu

Czibor Andrea - PTE Pszichológia Intézet **-** czibor.andrea@gmail.com

Czigler István - Magyar Tudományos Akadémia

Csabai Krisztina - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** csabai.krisztina@btk.ppke.hu

Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** marta.csabai@psy.u-szeged.hu

Csáky-Pallavicini Krisztina - ELTE **-** krisztinacsaky@gmail.com

Császár-Nagy Noémi - Pszichoszomatikus Ambulancia **-** noemi.csaszar@areus.hu

Csathó Árpád - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet **-** arpad.csatho@aok.pte.hu

Csejtei András - Markusovszky Egyetemi Oktatókórház, Onkoradiológiai Osztály, Szombathely **-** csejtei.andras@markusovszky.hu

Csengődi Márta - ELTE PPK **-** csengodi.marta@ppk.elte.hu

Csépe Valéria - Magyar Tudományos Akadémia

Csereklye Erzsébet - ELTE PPK **-** csereklye.erzsebet@ppk.elte.hu

Cserjési Renáta - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest **-** cserjesi.renata@ppk.elte.hu

Csertő István - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** csertopi@gmail.com

Csiba László - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Csider Bianka - csider41@gmail.com

Csigó Katalin - Nyírő Gyula Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet

Csikai Enikő - Debreceni Egyetem Magatartástudományi Intézet **-** csikai.eniko@sph.unideb.hu

Csiszovszkiné Szilasi Judit - ELTE PPK **-** juditszilasi@yahoo.com

Csókási Krisztina - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet **-** csokasi.krisztina@pte.hu

Csonka Balázs - Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola **-** hendiala@gmail.com

Csukonyi Csilla - DE BTK Pszichológiai Int. **-** csilla@csukonyi.hu

Csűri Liselotte - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet **-** lisecsuri@gmail.com

Dallos Andrea - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet **-** dallos.andrea@arts.unideb.hu

Darnai Gergely - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** darnaigergely@gmail.com

David Rowland - Valparaiso University, USA **-** david.rowland@valpo.edu

Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet **-** deak.anita@pte.hu

Demeter Gyula - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia; Agysérültek Osztálya, Országos Orvosi és Rehabilitációs Intézet **-** gdemeter@cogsci.bme.hu

Diósi Karola - KRE Pszichológiai Intézet **-** karoladiosi@gmail.com

Dobó Zsófia - ITSH **-** dobo.zsofia@gmail.com

Dóczi Tamás - MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs; Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs **-** doczi.tamas@pte.hu

Dombi Edina - SZTE Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; Szeged; SZTE JGYPK TÓKI Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék; Szeged **-** dombi.edina@med.u-szeged.hu

Donauer Nándor - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak Epilepszia-neurológia Szakambulancia **-** n.donauer@gmail.com

Dorner László - Eszterházy Károly Egyetem Pszichológia Intézet **-** dorner.laszlo@uni-eszterhazy.hu

Dósa Zoltán - Babes-Bolyai Tudományegyetem

Dörnyei Kristóf - Testnevelési Egyetem, Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék

Dúll Andrea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; BME GTK Társadalomtudományi Intézet **-** dull.andrea@ppk.elte.hu

Édes Andrea Edit - SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest

Egyed Katalin - ELTE PPK **-** egyed.katalin@ppk.elte.hu

Eidenpenz Orsolya - KRE Pszichológiai Intézet **-** eidorsii@gmail.com

Eisenbeck Nikolett - Károli Gáspár Református Egyetem **-** eisenbeck.nikolett@kre.hu

Eisinger Andrea - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola **-** eisinger.andrea@gmail.com

Elek Lívia Priyanka - ELTE PPK **-** elek.livia.priyanka@gmail.com

Elekes Fruzsina - CEU CDC

Éltető Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem **-** noemielteto@gmail.com

Engyel Márton - ELTE PPK **-** marton.engyel@gmail.com

Entz László - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Funkcionális Idegsebészeti Osztály és Neuromodulációs Centrum **-** laszlo.entz@gmail.com

Erdei Dóra - DE, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Erdőfi Anna - PTE-BTK, Evolúciós- és kognitív Pszichológia Doktori Iskola **-** erdofianna@gmail.com

Erich Kirchler - Department of Applied Psychology: Work, Education, Economy - University of Vienna, Vienna, Austria **-** erich.kirchler@univie.ac.at

Erőss Lóránd - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet **-** l.g.eross@gmail.com

Ertelt Tímea - PTE BTK Pszichológiai Intézet

Esze Viktória - At Work Tanácsadó és Szolgáltató Kft. **-** viktoria.esze@atwork.hu

Eszenyi Noémi - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet **-** noemi.eszenyi1@gmail.com

F. Lassú Zsuzsa - ELTE **-** f.lassu.zsuzsa@tok.elte.hu

Fabó Dániel - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet **-** fabo.daniel@gmail.com

Faragó Boglárka - Eszterházy Károly Egyetem **-** farago.boglarka@uni-eszterhazy.hu

Faragó Klára - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** farago.klara@ppk.elte.hu

Faragó Laura - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola **-** faragolaura92@gmail.com

Farkas Dávid - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ **-** farkas.david2018@gmail.com

Farkas Flóra - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** farkasflora999@gmail.com

Farkas Judit - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem , Pszichológiai Intézet **-** judit.farkas@t-online.hu

Farkas Réka - - reka.farkas93@gmail.com

Fazekas Gábor - Magyar Mindfulness és Kontemplatív Egyesület **-** fazekas.gabor@mindfulnessegyesulet.hu

Fehér Dániel - Károli Gáspár Református Egyetem

Fehér Tibor Dániel - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat 21. Kerületi Tagintézménye **-** feher.tibor.daniel@gmail.com

Fehérné Guha Angéla - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet – szakdolgozó hallgató **-** guha.angela@gmail.com

Fehérvári Dóra - Fővárosi Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelőintézet, Mozgásszervi Rehabilitációs Osztály, Budapest **-** dorafehervari@gmail.com

Fejes József Balázs - SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport **-** fejesj@edpsy.u-szeged.hu

Fejes-Vékássy Lili - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Pszichológiai Intézet **-** fejes-vekassy.lili@ppk.elte.hu

Fekete Zita - Debreceni Egyetem NK Magatartástudományi Intézet **-** fekete.zita@sph.unideb.hu

Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar **-** felvinczi.katalin@ppk.elte.hu

Fenyősi Fanni - BHRG Alapítvány **-** fenyosi.fanni.mentor@gmail.com

Ferencz Tas - Pécsi Tudományegyetem **-** ferencz.tas@gmail.com

Fittler András - PTE Gyógyszerésztudományi Kar **-** fittler.andras@pte.hu

Florence Dalgard - National Center for Dual Diagnosis, Innlandet Hospital Trust, Brumunddal, Norway and Department of Dermatology and Venereology, Skåne University Hospital, Lund University, Malmö, Sweden **-** florence.dalgard@medisin.uio.no

Fodor Tímea - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Fogarasi András - Semmelweis Egyetem II. sz. Gyermekgyógyászati Klinika **-**

Font Orsolya - fontorsolya@gmail.com

Fózer-Selmeci Barbara - AtWork Tanácsadó és Szolgáltató Kft. **-** barbara.fozer-selmeci@atwork.hu

Földi Rita - KárolíGáspár Református Egyetem **-** foldi.rita@kre.hu

Frank Bond - Institute of Management Studies, Goldsmiths, University of London **-** f.bond@gold.ac.uk

Frankó Betta - egyéni vállalkozó **-** lelkisugo@gmail.com

Frankó Luca - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola **-** franko.luca@gmail.com

Futó Judit - ELTE PPK **-** futo.judit@ppk.elte.hu

Futó Judit - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet **-** futo.judit@ppk.elte.hu

Fügedi Petra - vállalkozó **-** tehetsegkoordinator@gmail.com

Fülöp Éva - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** fulop.eva@btk.ppke.hu

Fülöp Márta - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet és ELTE Pszichológiai Intézet **-** fulop.marta@ttk.mta.hu

Fülöp Máté - KRE-BTK Klinikai Pszichológia Tanszék **-** mate.fulop@yahoo.com

Füzes Nóra - KRE Pszichológiai Intézet **-** norafuzes@gmail.com

Gábris Zita - Károli Gáspár Református Egyetem

Gácsi Márta - ELTE

Gadanecz Péter - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** pgadan@erg.bme.hu

Gál Zita - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** galzita@psy.u-szeged.hu

Galambos Attila - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest **-** galambos.attila@ppk.elte.hu

Gallai Mária - Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ **-** gallai.maria@gmail.com

Gaskó Krisztina - Új Nemzedék Központ **-** gasko.krisztina@gmail.com

Gauser Katalin - GTMentor Group Kft. **-** gauser.katalin@gtmentorgroup.hu

Géczy Anna - PPKE BTK **-** ganna@btk.ppke.hu

Gergev Gyurgyinka - Semmelweis Egyetem II. sz. Gyermekgyógyászati Klinika **-** gergev.gyurgyinka@gmail.com

Gerhát Réka - DE, Pszichológiai Intézet. **-** gerhatreka@gmail.com

Gerlinger Imre - Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika **-** gerlinger.imre@pte.hu

Gimes Júlia - Kossuth Rádió

Gór Dóra - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet **-** dora.gor24@gmail.com

Gönye Bianka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet **-** gonyebianka@gmail.com

Grezsa Ferenc - Károli Gáspár Református Egyetem **-** grezsa.ferenc@kre.hu

Gy. Molnár Kadosa - BTK **-** gy.molnar.kadosa@gmail.com

Gyöngy Kinga - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK-Pszichológiai Doktori Iskola; TÓK-Neveléstudományi Tanszék **-** gyongy.kinga@tok.elte.hu

Győri Dóra - ELTE PPK Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék **-** gyorido@gmail.com

Győri János - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** gyori.janos@ppk.elte.hu

Győri Miklós - MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** gyorimiklos@elte.hu

Győri-Dani Dóra - Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék **-** doragy.d@jgypk.szte.hu

Gyuris Petra - Pécsi Tudományegyetem **-** gyurispetra@gmail.com

Hadarics Márton - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék **-** marton.hadarics@ppk.elte.hu

Hain Ferenc - Budapesti Metropolitan Egyetem **-** ferenc@hain.hu

Hajdu Tamara Eszter - Mindset Pszichológia **-** tamihajdu91@gmail.com

Hal Melinda - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Halász Bálint - Ginkgo Architects **-** halbal5@gmail.com

Halász László - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Funkcionális Idegsebészeti Osztály és Neuromodulációs Centrum **-** laszlo.halasz@outlook.com

Halász Péter - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet **-** halasz35@gmail.com

Haller József - NKE, Rendészeti Magatartástudományi Intézet, Kriminálpszichológia Tanszék

Hámori Eszter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** hamori.eszter@btk.ppke.hu

Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Egyetem **-** hanak.zsuzsanna@uni-eszterhazy.hu

Hankó Csilla - Pécsi Tudományegyetem **-** csillahanko92@gmail.com

Hargitai Rita - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest **-** hargitai.rita@btk.ppke.hu

Harkai Ágota - harkai.agi@gmail.com

Háromi István - Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika **-** haromi.istvan@pte.hu

Harsányi Szabolcs Gergő - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet

Hartai Krisztina - hallgató **-** kriszti.hartai@gmail.com

Hartung István - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs **-** istvan.hartung@aok.pte.hu

Hattinger Lili - Károli Gáspár Református Egyetem

Hegedűs Orsolya - dr.hegedus.orsolya@gmail.com

Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Egyetem **-** hejja-nagy.katalin@uni-eszterhazy.hu

Hercz Mária - Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK **-** hercz.maria@tok.elte.hu

Hernádi István - Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Kísérletes Állattani és Neurobiológiai Tanszék

Hevesi Barbara - ELTE - pszichológus hallgató **-** hevesi.barbara@gmail.com

Hevesi Krisztina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar **-** hevesi.kriszta@ppk.elte.hu

Holczer Adrienn - Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika **-** holczer.adrienn@gmail.com

Hompoth Emőke Adrienn - SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály **-** hompothemoke@gmail.com

Horváth Endre - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar **-** horvath.endre@barczi.elte.hu

Horváth Kata - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; ELTE PPK Pszichológia Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** horvath.kata@ppk.elte.hu

Horváth Lili Olga - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; 2ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest **-** lilio.horvath@gmail.com

Horváth Szilvia - ELTE PPK PDI **-** horvath.szlv@gmail.com

Horváth Zsolt - Országos Onkológiai Intézet, Budapest **-** zsodicsom@gmail.com

Horváth Zsolt - ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola (PDI) **-** horvath.zsolt@ppk.elte.hu

Horváthné Szegedi Magdolna - MH Egészségügyi Központ **-** szegedimagdi@freemail.hu

Hunyady György - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** hunyady.gyorgy@ppk.elte.hu

Hupuczi Ernő - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs **-** erno.hupuczi@aok.pte.hu

Huszár Anna - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék **-** annahuszar@mns.com

Huszár Anna - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet **-** annahuszar@mns.com

Illés Anikó - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem **-** anikoilles@gmail.com

Imrek Márton - Hallgató **-** imrekmarton@gmail.com

Imrek Márton - Eötvös Lóránt Tudományegyetem Pedagógia és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet **-** imrekmarton@gmail.com

Inántsy-Pap Judit - DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék **-** inantsypap.judit@arts.unideb.hu

Inhóf Orsolya - Pszichológia Intézet, Pécsi Tudományegyetem, Pécs **-** inhof.orsolya@gmail.com

Iring Zoltán - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** iringzoltan@gmail.com

Ivaskevics Krisztián - Nemzeti Közszolgálati Egyetem **-** ivaskevics.krisztian@uni-nke.hu

Jagodics Balázs - SZTE-BTK Pszichológiai Intézet - Szociál- és Fejlődéspszichológiaii Tanszék **-** balazs.jagodics@gmail.com

Jákli Fruzsina - Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet, Pszichológia szak (MA) **-** jaklifruzsi@gmail.com

Jakubovits Edit - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet **-** jakedit62@gmail.com

Jámbori Szilvia - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport **-** szilvia.jambori@psy.u-szeged.hu

Janacsek Karolina - ELTE PPK Pszichológia Intézet; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** janacsekkarolina@gmail.com

Janszky József - Klinikai Központ Neurológiai Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs; MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs **-** jozsef.janszky@gmail.com

Járai Róbert - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet **-** jarai.robert@pte.hu

Járdaházi Evelyn - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (egyetemi hallgató) **-** jardahazi.evelyn@gmail.com

Járeb Ottmár - Eszterházy Károly Egyetem **-** ottmar@jareb.hu

Jármi Éva - ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék **-** jarmi.eva@ppk.elte.hu

Jellinek Sára - CEU Kognitív Tudomány Doktori Iskola **-** jellineksara@gmail.com

Joerg Kupfer - Institute of Medical Psychology, Justus Liebig University, Giessen, Germany **-** joerg.p.kupfer@psycho.med.uni-giessen.de

Jordán Zsófia - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Neurológia Osztály, Epilepszia Centrum **-** jordan.zsofi@gmail.com

Józsa Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest **-** jozsa.emese@ppk.elte.hu

Józsa Tamás - Debreceni Egyetem ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet **-** tamasjozsa@med.unideb.hu

Juhász Gabriella - SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest; Neuroscience and Psychiatry Unit, The University of Manchester, Manchester, United Kingdom and Manchester Academic Health Sciences Centre, Manchester, United Kingdom **-** Gabriella.Juhasz@manchester.ac.u

Juhász Levente Zsolt - Dunaújvárosi Egyetem **-** juhaszle@freemail.hu

Julia Becker - Universität Osnabrück, Germany

Kajos Dorka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest

Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs **-** janos.kallai@aok.pte.hu

Kampis Dóra - CEU CDC

Kántor Árpád - LÉT rendelő **-** knarpad@yahoo.com

Káplár Mátyás - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék **-** kaplar.matyas@pte.hu

Kapornaky Mihály - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet **-** misi.kapornaky@gmail.com

Karádi Kázmér - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet **-** kazmer.karadi@aok.pte.hu

Kardos László - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

Kardos Zsófia - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ **-** kardos.zsofia.klara@ttk.mta.hu

Karner Orsolya - ELTE PPK **-** karner@ppk.elte.hu

Karoly Kornel Schlosser - Goldsmiths, University of London **-** karoly.schlosser@gmail.com

Kasik László - SZTE BTK Neveléstudományi Intézet; SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport **-** kasik@edpsy.u-szeged.hu

Kasos Enikő - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola **-** kasos.eniko@ppk.elte.hu

Kasos Kisztian - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola **-** krisztiankasos@gmail.com

Kassai Réka - ELTE, PPK, Neveléstudományi Intézet **-** kassai.reka@ppk.elte.hu

Kassay Mária - Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak Epilepszia-neurológia Szakambulancia

Kató Szabolcs - DE ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet **-** kszabbe@gmail.com

Kázmér-Mayer Szilvia - PTE-BTK Alkalmazott Pszichológia Doktori Program **-** szilviamayer91@gmail.com

Kecskeméti-Székely Zsuzsa - Eszterházy Károly Egyetem **-** szekely.zsuzsa@uni-eszterhazy.hu

Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK TÓKI APPT **-** kszmarietta2@gmail.com

Kelemen Anna - Semmelweis Egyetem II. sz. Gyermekgyógyászati Klinika

Kemény Ferenc - Pszichológia Intézet, Grazi Egyetem **-** ferenc.kemeny@uni-graz.at

Kemény Lajos - Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika **-** kemeny.lajos@med.u-szeged.hu

Kende Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kende.anna@ppk.elte.hu

Kenderesi Mariann - kenderesi.mariann@gmail.com

Kengyel Judith Gabriella - PPKE BTK Pszichológia Intézet, PTE BTK Pszichológia Intézet **-** gabi.kengyel@gmail.com

Kenyhercz Flóra - Debreceni Egyetem Általános Orvostudományi Kar Gyermekgyógyászati Intézet **-** k.flora212@gmail.com

Keresztes-Takács Orsolya - ELTE-PPK **-** keresztes-takacs.orsolya@ppk.elte.hu

Kéri Szabolcs - Nyírő Gyula Kórház - Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet **-** szkeri@cogsci.bme.hu

Kertész Csaba - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet **-** kertesz.cs@gmail.com

Keszei Barbara - BGE KVIK Üzleti Szakoktató és Pedagógiai Intézet **-** keszei.barbara@uni-bge.hu

Király Ildikó - ELTE PPK; CEU CDC

Király Orsolya - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet **-** papay.orsolya@ppk.elte.hu

Kisander Zsolt - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

Kiss Brigitta - DE, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék **-** kiss.brigitta@arts.unideb.hu;

Kiss Dóra - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet **-** kissdori95@gmail.com

Kiss Enikő Csilla - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék **-** kiss.eniko@pte.hu

Kiss Hedvig - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** hedvig.kiss.dr@gmail.com

Kiss János - Debreceni egyetem, Egészségügyi Kar **-** kiss.janos@foh.unideb.hu

Kiss Mariann - Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország **-** kissmaryanne@gmail.com

Kiss Orhidea - ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológiai Tanszék **-** kiss.orhidea@ppk.elte.hu

Kiss Paszkál - KRE Pszichológiai Intézet **-** kiss.paszkal@kre.hu

Kiss Sebastian - Pécsi Tudományegyetem **-** kiss.sebastian@gmail.com

Kiss Szabolcs - PTE BTK Pszichológiai Intézet **-** kiss.szabolcs@t-online.hu

Kiss Tamás - Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet - Humán Tudományok Doktori Iskola **-** kisstamasdr@me.com

Kissné Viszket Mónika - ELTE-PPK **-** viszket.monika@gmail.com

Klein Balázs - Testar Kft. **-** Balazs.Klein@peopletest.net

Kóbor Andrea - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ **-** kobor.andrea@ttk.mta.hu

Kocsel Natália - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest **-** kocsel.natalia@ppk.elte.hu

Kocsor Ferenc - Pécsi Tudományegyetem **-** kocsorferenc@gmail.com

Kondé Zoltán - DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** konde.zoltan@arts.unideb.hu

Kondé Zoltán - DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** konde.zoltan@arts.unideb.hu

Kopcsó Krisztina - KSH Népességtudományi Kutatóintézet **-** kopcso@demografia.hu

Koronczai Beatrix - ELTE PPK **-** szeredibeatrix@hotmail.com

Kótyuk Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; 3 Posztdoktori Kutatói Program, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest **-** kotyuk.eszter@ppk.elte.hu

Kovács Anna - Autizmus Alapítvány **-** annakvcshungary@gmail.com

Kovács Boglárka - KRE Pszichológiai Intézet **-** kovacsbogi96@gmail.com

Kovács Dóra Csilla - Budafok-Tétényi Család- és Gyermekjóléti Központ **-** kovacsdoracsilla@gmail.com

Kovács Ilona - PPKE BTK Pszichológiai Intézet **-** dr.ilona.kovacs@gmail.com

Kovács Ivett - ELTE PPK **-** kovacs.ivett@ppk.elte.hu

Kovács János - Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Társadalomtudományi Intézet, Pszichológiai Tanszék

Kovács János Endre - DE Egészségügyi Kar, Nyíregyháza **-** kovacs.janos@foh.unideb.hu

Kovács Judit - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet – Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék **-** kovacs.judit@arts.unideb.hu

Kovács Kristóf - ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék **-** kovacs.kristof@ppk.elte.hu

Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** kovacs.monika@ppk.elte.hu

Kovács Norbert - Klinikai Központ Neurológiai Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs; MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs **-** norbert.kovacsdr@gmail.com

Kovács Petra - Országos Mentőszolgálat **-** petrakovacs.psy@gmail.com

Kovács Zsuzsa - Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Alkalmazott Pszichológia Tanszék **-** kovacszs@se-etk.hu

Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet **-** pg.kovacs.zsuzsanna@gmail.com

Kovács-Pászthy Balázs - DE KK Neonatológiai Tanszék **-** kovacsb@t-online.hu

Kozák Lajos R. - Semmelweis Egyetem, MR Kutatóközpont, Budapest **-** lkozak@mrkk.sote.hu

Kozékiné Hammer Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológiai Tanácsadás Tanszék **-** hammerzs@t-online.hu

Kozma Luca Anna - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** kozma.luca.anna@gmail.com

Kökönyei Gyöngyi - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; SE-NAP2 Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Semmelweis Egyetem, Budapest; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest **-** kokonyei.gyongyi@ppk.elte.hu

Kőrizs Beatrix - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** bkorizs@gmail.com

Kőrössy Judit - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** judit.korossy@psy.u-szeged.hu

Köteles Ferenc - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Budapest

Kővágó Pál - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** kovago.pal.lajos@btk.ppke.hu

Kőváry Zoltán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék **-** kovary.zoltan@gmail.com

Kövesdi Andrea - Károli Gáspár Rerformátus Egyetem, Semmelweis Egyetem **-** kovesdi.andrea@kre.hu

Krekó Péter - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék **-** kreko.peter@ppk.elte.hu

Kresznerits Szilvia - Semmelweis Egyetem ÁOK, Klinikai Pszichológia Tanszék **-** kresznerits.szilvia@gmail.com

Kun Ágota - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** agotak@erg.bme.hu

Kun Bernadette - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet **-** kun.bernadette@ppk.elte.hu

Kunos Nóra - Eszterházy Károly Egyetem **-** kunosnora@gmail.com

Kuritárné Szabó Ildikó - Debreceni Egyetem, NK Magatartástudományi Intézet **-** szabo.ildiko@sph.unideb.hu

Lábadi Beatrix - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** labadi.beatrix@pte.hu

Labancz Eszter - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet **-** labancz.eszter@sph.unideb.hu

Lakatos Anett - tanuló **-** synwivira@gmail.com

Lakatos Katalin† - BHRG Alapítvány

Láng András - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** andraslang@hotmail.com

Lanku Máté - ELTE PPK Pszichológia BA szakos hallgató **-** lankumate@gmail.com

Lantos Nóra Anna - Eötvös Loránd University **-** lantos.nora@ppk.elte.hu

László Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem **-** laszlo.noemi@gmail.com

Lázár Boglárka - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** laza.bogi95@gmail.com

Lénárd Kata - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** kakukkata@gmail.com

Lénárt Ágota - Testnevelési Egyetem, Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék **-** lenart.agota@tf.hu

Lendvai Lilla - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** lendvai.lilla@ppk.elte.hu

Lengyel Rita - BHRG Alapítvány **-** ritus.lengyel@gmail.com

Leszkovszki Flóra - Testnevelési Egyetem, Pszichológia és Sportpszichológia Tanszék **-** flora.leszkovszki@gmail.com

Lesznyák Márta - Szegedi Tudományegyetem **-** lesznyakm@t-online.hu

Lipcsei Flóra - ELTE PPK Pszichológia BA szakos hallgató **-** flora.lipcsei@gmail.com

Lippai Edit - ELTE PPK Szervezet- és Környezetpszichológiai Tanszék **-** lippai.edit@ppk.elte.hu

Losonczi Anna - Ginkgo Architects **-** losoannika2@gmail.com

Ludányi Balázs - Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye **-** ludaba@gmail.com

Lukács Ágnes - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem **-** alukacs@cogsci.bme.hu

Lukács Márton - Debreceni Egyetem Kenézy Egyetemi Kórház Felnőtt Pszichiátriai Osztály **-** martonlukacspsychologist@gmail.com

M. Ribiczey Nóra - ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék **-** ribiczey.nora@ppk.elte.hu

Magi Anna - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola **-** magi.anna@ppk.elte.hu

Magyaródi Tímea - ELTE, PPK, Pszichológiai Intézet **-** magyarodi.timea@ppk.elte.hu

Majer Réka - Debreceni Egyetem KK ÁOK Onkológiai Intézet, Debrecen **-** majer.reka@med.unideb.hu

Makai Gábor - Magyar Honvédség Egészségügyi Központ **-** makai18@gmail.com

Margetán Rita - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** zsemlemorzsa@gmail.com

Márkos Éva - Károli Gáspár Református Egyetem **-** msmewa@gmail.com

Márkus Lilla - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** markus.lilla.viktoria@btk.ppke.hu

Marozsi Myrtill Noella - Neumann János Egyetem **-** m.noella95@gmail.com

Martin László - Kaposvári Egyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék, Kaposvár **-** martin.laszlo@ke.hu

Martos Tamás - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** martos.m.tamas@gmail.com

Mátay Gábor - Károli Gáspár Református Egyetem

Matuz András - PTE-ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** andras.matuz@aok.pte.hu

Mekis Flóra - Pécsi Tudományegyetem **-** mekis.flora@gmail.com

Merkl Dóra - dora.merkl@gmail.com

Meskó Norbert - Pécsi Tudományegyetem **-** meskonorbert@me.com

Mester Dolli - Eszterházy Károly Egyetem Pszichológia Intézet **-** mester.dolli@uni-eszterhazy.hu

Mészáros Andrea - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** andrea.meszaros@barczi.elte.hu

Mészáros Gergely - Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola, Budapest; Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház **-**

Mészáros Noémi - PPKE BTK, PTE BTK **-** meszaros.noemi.zsuzsanna@btk.ppke.hu

Mezei Lili - mezeilili@gmail.com

Mikics Éva - KOKI

Miklós Martina - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest **-** miklos.martina@ppk.elte.hu

Miklós Zsófia - ELTE **-** mikloszsofia11@gmail.com

Miklósi Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Heim Pál Gyermekkórház Mentálhigiéniai Központ **-** miklosi.monika@ppk.elte.hu

Miklósi Mónika - ELTE PPK Pszichológia Intézet **-** miklosi.monika@ppk.elte.hu

Milán Flóra - Dél-Pesti Centrumkórház, Országos Hematológiai és Infektológiai Intézet (Szent László telephely) **-** floramilan@gmail.com

Mohácsi Bernadett - Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Társadalomtudományi Intézet, Pszichológiai Tanszék

Molnár Adrienn - Debreceni Egyetem **-** madrienn99@gmail.com

Molnár Anett - Pázmány Péter Katolikus Egyetem - BTK - Pszichológiai Intézet **-** anett.molnar85@gmail.com

Molnár Anett - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** molnar.anett@btk.ppke.hu

Molnár Anna - FPSZ XIV. Kerületi Tagintézménye **-** mlnr.anna@gmail.com

Molnár Emese - KRE-BTK Klinikai Pszichológia Tanszék **-** msemolnar@gmail.com

Móra László Xavér - ELTE PPK **-** mora.laszlo@ppk.elte.hu

Must Anita - Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika **-** must.anita@med.u-szeged.hu

Muzsnay Anna - ELTE

N. Kollár Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kollar.katalin@ppk.elte.hu

Nagy Beáta Erika - Debreceni Egyetem ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet **-** drbeatanagy@gmail.com

Nagy Eszter - BME GTK PhD hallgató (Munka- és Szervezetpszichológia) **-** nagyeszter@erg.bme.hu

Nagy G. Dávid - Komputációs Rendszerszintű Idegtudomány Csoport, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont **-** nagy.g.david@wigner.mta.hu

Nagy János - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék **-** nagy.janos@ppk.elte.hu

Nagy Krisztina - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** krisztinanagy@edu.u-szeged.hu

Nagy László - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** nagy.laszlo@pte.hu

Nagy Luca - Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet **-** nagyluca0406@gmail.com

Nagy Péter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola **-** nagy.peter@ppk.elte.hu

Nagy Péter - Vadaskert Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia **-** nagypet@vadasnet.hu

Nagy Sándor Imre - Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet **-** nagy.sandor.imre85@gmail.com

Nagy Szilvia Anett - MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs; Pécsi Diagnosztikai központ, Pécs; Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs; MTE-PTE Stressz Neurobiológia Kutatócsoport, Szentágothai Kutatóközpont, Pécs **-** szilvia.anett.nagy@gmail.com

Nagy Tamás - Eötvös Loránd Tudományegyetem **-** nagy.tamas@ppk.elte.hu

Nagy Tamás - ELTE-PPK, BME-KTT **-** nagytamas.hungary@gmail.com

Nagy Zita - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest **-**

Nagy Zsófia - GTMentor Group Kft. **-** nagy.zsofia@gtmentorgroup.hu

Nagybányai Nagy Olivér - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet **-** nagybanyai.oliver@kre.hu

Narancsik Gabriella - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék **-** gnarancsikg@gmail.com

Naszvadi Emma - Semmelweis Egyetem, ÁOK, Klinikai Pszichológia Tanszék **-** naszvadi.emma_julia@med.semmelweis-univ.hu

Németh Dezső - MTA-TTK Kognitív idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia; ELTE PPK **-** nemethd@gmail.com

Németh Gergely - Corporate Values Kft **-** nemeth.gergely@cova.hu

Németh Kornél - BME, Kognitív Tudományi Tanszék **-** cornel.nemeth@gmail.com

Németh Kornél - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék **-** knemeth@cogsci.bme.hu

Németh Lilla - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** lillanemeth3@gmail.com

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** lananh@ppk.elte.hu

Nurit Shnabel - Tel Aviv University **-** shnabeln@post.tau.ac.il

Nyeste-Jakab Krisztina - Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet, Budapest **-** nyjkrisztina@gmail.com

Nyolczas Zsuzsa - Budaesti Műszaki - és Gazdaságtudományi Egyetem **-** nyolczas.zsuzsi@gmail.com

Nyúl Boglárka - ELTE PPK **-** nyul.boglarka@ppk.elte.hu

Ódor Vivien - KRE Pszichológiai Intézet **-** odor.vivien98@gmail.com

Oláh Adrienn Réka - BME - Kognitív Tudományi Tanszék **-** olah.adri93@gmail.com

Oláh Attila - ELTE, PPK, Pszichológiai Intézet **-** olah.attila@ppk.elte.hu

Oláh Kata - ELTE PPK **-** olah.katalin@ppk.elte.hu

Oláh Szabina - olah.szabina05@gmail.com

Ollári Lili - hallgató **-** lili.ollari@gmail.com

Orbán Gergő - Komputációs Rendszerszintű Idegtudomány Csoport, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont **-** orban.gergo@wigner.mta.hu

Orosz Gábor - Magyar Tudományos Akadémia **-**

Orosz Gábor - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet **-** orosz.gabor@ppk.elte.hu

Orosz Róbert - ororobert@gmail.com

Orsi Gergely - MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs; Pécsi Diagnosztikai központ, Pécs; Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs **-** gergo.orsi@gmail.com

Pajkossy Péter - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia **-** ppajkossy@cogsci.bme.hu

Pajor Gabriella - ELTE PPK **-** pajor.gabriella@ppk.elte.hu

Paksi Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet **-** paksi.borbala@ppk.elte.hu

Pálfi Flóra - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** palfiflora@gmail.com

Pállinger Éva - Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézet, Budapest **-** pallinger.eva@med.semmelweis-univ.hu

Pántya József - Debreceni Egyetem BTK Pszichológiai Intézet - Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék **-** pantya.jozsef@arts.unideb.hu

Pap Dorottya - Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet, Budapest **-** papdorka1@gmail.com

Papp Gábor - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék **-** papp.gabor@arts.unideb.hu

Páskuné Kiss Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék **-** kiss.judit@arts.unideb.hu

Pásztor Adrienn - KRE Pszichológiai Intézet **-** adrika2000adrika@gmail.com

Patyi Dániel - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet **-** daniel.patyi@gmail.com

Páva Rita - ELTE PPK **-** pava.rita@ppk.elte.hu

Paveszka Dóra - Öveges József Szakgimnázium és Szakközépiskola **-**

Péley Bernadette - PTE Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék **-** peley.bernadette@pte.hu

Perczel-Forintos Dóra - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék **-** perczel-forintos.dora@med.semmelweis-univ.hu

Peres Krisztina - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** peres.krisztina@gmail.com

Perger Mónika - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** pergerm@erg.bme.hu

Perlaki Gábor - MTE-PTE Klinikai Idegtudományi MR Kutatócsoport, Pécs; Pécsi Diagnosztikai központ, Pécs; Idegsebészeti Klinika, Általános Orvostudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem, Pécs **-** petzinger.gabor@gmail.com

Péter-Szarka Szilvia - Debreceni Egyetem **-** szilvia.peter-szarka@talentcentrebudapest.eu

Pető Réka - ELTE **-** peto.reka@yahoo.com

Pető Zoltán - SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály **-** peto.zoltan@med.u-szeged.hu

Pikó Bettina - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** fuzne.piko.bettina@med.u-szeged.hu

Polner Bertalan - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék **-** bpolner@cogsci.bme.hu

Polonyi Tünde - Debreceni Egyetem, BTK, Pszichológiai Intézet **-** tundepolonyi@gmail.com

Pólya Bella -

Pólya Tibor - Magyar Tudományos Akadémia, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** polya.tibor@ttk.mta.hu

Prekop Csilla - Vadaskert Kórház és Szakambulancia **-** precsi@gmail.com

Pusker Máté - Károli Gáspár Református Egyetem **-**

Pusztai Erzsébet - Opes Kft **-** pusztai@orvoscoaching.hu

Putz Ádám - Pécsi Tudományegyetem **-** putz.adam@pte.hu

Rácz József - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** racz.jozsef@ppk.elte.hu

Racsmány Mihály - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia **-** racsmany@cogsci.bme.hu

Radó Hanna Mária - Károli Gáspár Református Egyetem **-** rado.hanna@gmail.com

Rádosi Alexandra - alexandra.radosi@t-online.hu

Raffay Zsolt - Dr. Raffay Zsolt Közjegyzői Irodája, Mezőkövesd **-** dr.raffay.zsolt@gmail.com

Rákár-Szabó Natália - PTE Pszichológia Doktori Iskola, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék, PhD hallgató **-** natalia.rakarszabo@kettealapitvany.hu

Rálik Alexandra - ELTE BTK **-** ralik.alexandra@gmail.com

Reichardt Richárd - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, BME Kognitív Tudományi Tanszék **-** rricsard88@gmail.com

Reinhardt Melinda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** reinhardt.melinda@ppk.elte.hu

Restás Péter - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet **-** restas.peter@pte.hu

Réthelyi János - Semmelweis Egyetem

Révész György - Pécsi Tudámányegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** revesz.gyorgy@pte.hu

Rigó Adrien - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** rigo.adrien@ppk.elte.hu

Rivnyák Adrienn - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** adryenn.r@gmail.com

Román Nóra - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola **-** noriroman@gmail.com

Ronel Tohar - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** tohar.ronel@gmail.com

Roszik-Volovik Xénia - ELTE PPK **-** xenia.volovik@gmail.com

Rózsa Mónika -

Rózsa Sándor - Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, St. Louis, USA **-** rozsaqqq@gmail.com

Rozsnyik Borbála - ELTE PPK **-** borka.rozsnyik@gmail.com

S. Nagy Zita - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológia Tsz. **-** s.nagy.zita@ppk.elte.hu

Salló Emőke - SZTE ÁOK Gyermekgyógyászati Klinika és Gyermekegészségügyi Központ **-** sallo.emoke@med.u-szeged.hu

Sándor Nikolett - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** sandor.nikolett.gabriella@gmail.com

Sándor-Dobos Emese - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet\r\n\r\nELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola **-** sandor-dobos.emese@ppk.elte.hu

Sántha Zsuzsanna - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** s.zs.luna@gmail.com

Sara Hosseini-Nezhad - Doctoral School of Psychology, ELTE **-** sara_hosseininezhad@yahoo.com

Sarnyai Laura - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** sarnyai.lara@gmail.com

Sárváry Andrea - Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Társadalomtudományi Intézet, Pszichológiai Tanszék **-**

Schlosser Károly - Goldsmiths, University of London **-** karoly.schlosser@gmail.com

Schmidt Andrea - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, MTA TK Szociológiai Intézet **-** schmidt@mome.hu

Sebdenics Regina - tanuló **-** reginasebdenics@gmail.com

Sebestyén Árpád - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Doktori Iskola **-** sebestyen.arpad@maltai.hu

Sebestyén Edit - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola **-** edit@healthclusternet.eu

Sebestyén Nóra - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** sebestyen.nora@ppk.elte.hu

Sebő Tamás - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ **-** sebotamas@gmail.com

Séllei Beatrix - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem **-** sellei_beatrix@yahoo.de

Séra László - Pécsi Tudományegyetem

Serdült Sára - Pécsi Tudományegyetem **-** serdult.sara@pte.hu

Serfőző Mónika - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** serfozo.monika@tok.elte.hu

Siegler Anna - Pécsi Tudományegyetem **-** siegler.anna@pte.hu

Silvana Greco - Freie Universitet Berlin **-** silvana.greco@fu-berlin.de

Simon Gabriella - Károli Gáspár Református Egyetem **-** simon.gabriella@legitim.hu

Simon Mária - PTE ÁOK Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Pécs **-** simon.maria@pte.hu

Simon Orsolya - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

Simor Péter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** simor.peter@ppk.elte.hu

Smahajcsik-Szabó Tamás - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest **-** tamas.smahajcsikszabo@outlook.hu

Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** smohai.mate@kre.hu

Soltész-Várhelyi Klára - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet **-** varhelyiklara@gmail.com

Solymosi Péter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Magyar Tudományos Akadémia Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** psolymosi@gmail.com

Somody Zoltán - KRE Pszichológiai Intézet **-** zoltan.somody93@gmail.com

Somogyi Krisztina - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola **-** krisztina.somogyi@plusminus.hu

Stachó László - Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, Kodály Intézet, SZTE Zeneművészeti Kar, Zeneelmélet Tanszék **-** stacho.laszlo@lisztakademia.hu

Stefanik Krisztina - MTA-ELTE Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar **-** krisztina.stefanik@barczi.elte.hu

Steiner Zsófia - PPKE BTK Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék **-** zsofia.steiner@gmail.com

Szabó Ágnes - Massey University, New Zealand **-** a.szabo@massey.ac.nz

Szabó Attila - ELTE, PPK **-** szabo.attila@ppk.elte.hu

Szabó Beáta - Budafok-Tétényi Család- és Gyermekjóléti Központ **-** szabobeus@gmail.com

Szabó Csaba - ELTE **-** csaba@cs.elte.hu

Szabó Csanád - Szegedi Tudományegyetem, Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika **-** szabo.csanad@med.u-szeged.hu

Szabó Edina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest; MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Budapest **-** szabo.edina@ppk.elte.hu

Szabó Eszter Dóra - szaboeszterdora@gmail.com

Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** eva.szabo@psy.u-szeged.hu

Szabó Fruzsina - Debreceni Egyetem, BTK, Idegennyelvi és Továbbképzési Központ **-** szabofruzsi74@gmail.com

Szabó Hangya Lilla - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola **-** szabo.h.lilla@gmail.com

Szabó János - Eszterházy Károly Egyetem; Pécsi Tudományegyetem **-** szabo.janos@pte.hu

Szabó Judit - OKRI

Szabó Katalin - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** katalinszabo@edu.u-szeged.hu

Szabó Laura - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológiai Tanszék **-** szabo.laura@ ppk.elte.hu

Szabó Marianna - School of Psychology, University of Sydney, Sydney, Ausztrália **-** marianna.szabo@sydney.edu.au

Szabó Mónika - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** szabo.monika@ppk.elte.hu

Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Debrecen **-** dr.szabopal@gmail.com

Szabó Zsófia - MTA-TTK **-** szabozsofiaeva@gmail.com

Szabó Zsolt Péter - ELTE PPK Szociálpszichológia Tanszék **-** szabo.zsolt.peter@ppk.elte.hu

Szabó-Bartha Anett - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** szabobartha@gmail.com

Szász Miklós - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** mumiki92@gmail.com

Szaszi Barnabas - ELTE **-** szaszi.barnabas@gmail.com

Szászi Beáta - Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola **-** szaszibea@gmail.com

Szathmári Edit - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet **-** szathmari.edit@ppk.elte.hu

Szegedi-Hallgató Emese - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** hallgato.emese@gmail.com

SZEIBERT JANKA - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-**

Székely Mózes - ELTE PPK **-** mozes@elte.hu

Szekeres Ágota - ELTE-BGGYK, Atipikus Viselkedés és Kogníció, Gyógypedagógiai Intézet **-** szekeres.agota@barczi.elte.hu

Szekeres Hanna - ELTE PPK **-** hanna.szekeres@gmail.com

Szele Anna Szabina - DE-ÁOK Gyermekgyógyászati Intézet Laki Kálmán DI **-** szeleanna93@gmail.com

Szemenyei Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest **-**

Szemes Ágnes - Testnevelési Egyetem **-** agiszemes@gmail.com

Szenes Márta - SZTE Égyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ **-** marta@szenesem.hu

Szenetes-Hajler Brigitta - PTE BTK Pszichológia Intézet

Szennai Martin - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Intézet **-** szennai.martin@gmail.com

Szentiványi Dóra - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; 2ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest **-** szentivanyi.dora@ppk.elte.hu

Szeverényi Péter - DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika **-** szeverenyip@outlook.hu

Szigeti Réka - ELTE-PPK, Egészségpszichológia Doktori Iskola; Lélekkel az Egészségért Alapítvány **-** szigeti.reka@lelekkel.hu

Szilágyi Szabina - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** hkriszti95@gmail.com

Szilasi Judit - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** juditszilasi@yahoo.com

Szili Ilona - Károli Gáspár Református Egyetem **-** drsziliilona@gmail.com

Szirmai Eszter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** szirmai.eszter88@gmail.com

Szokolszky Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai INtézet **-** szokolszky@gmail.com

Szolnoki Andrea - Pszichiátriai Magánrendelés Debrecen **-** szol.andi@freemail.hu

Szőllősi Ágnes - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Magyar Tudományos Akadémia **-** aszollosi@cogsci.bme.hu

Szőllősi Gergő József - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Megelőző Orvostani Intézet, Biostatisztikai és Epidemiológiai Tanszék **-** szollosi.gergo@sph.unideb.hu

Szucsáki Melinda - Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága **-** szucsaki.melinda@gmail.com

Szummer Csaba - KRE Pszichológiai Intézete **-** szummercs@upcmail.hu

Szücs Renáta - CEU CDC

Takács Ádám - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet **-** takacs.adam@ppk.elte.hu

Takács Ildikó - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** takacsi@erg.bme.hu

Takács István - Miskolci Egyetem **-** istvan.takacs.dr@gmail.com

Takács Liza - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** takacsliza02@gmail.com

Takács Rita - ELTE Informatikai Kar, Diáktámogató Központ **-** takacsrita@inf.elte.hu

Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** takacs.szabolcs@kre.hu

Takács Zsófia Katalin - ELTE, PPK, Neveléstudományi Intézet **-** takacs.zsofia@ppk.elte.hu

Takácsy Márta - Mentalport Pszichoanalitikus Pszichoterápiás Rendelő **-** martitkam@gmail.com

Tamás Gertrúd - tamas.gertrud@med.semmelweis-univ.hu

Tanyi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet **-** tanyi.zsuzsanna@kre.hu

Tárnok Zsanett - Vadaskert Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia **-** tarnok@vadasnet.hu

Teleki Szidalisz - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék **-** telekiszidalisz@gmail.com

Temesi Borbála - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** bori.temesi@gmail.com

Tiringer István - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs **-** istvan.tiringer@aok.pte.hu

Tóth Andrea - Annomentál Kft. **-** tothandrea@annomental.hu

Tóth Borbála - magánrendelés **-** tothborbala@t-online.hu

Tóth Máté - KOKI

Tóth Zsófia Emília - ELTE-PPK, Pszichológia MA hallgató, Tanácsadás- és Iskolapszichológia Specializáció. **-** tzsemilia@gmail.com

Tóth-Fáber Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem **-** tfeszti94@gmail.com

Tóth-Király István - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** tothkiralyistvan@gmail.com

Tóth-Varga Violetta - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** toth.varga.violetta@gmail.com

Töreki Annamária - SZTE SZAKK Sürgősségi Betegellátó Önálló Osztály **-** torekiannamaria@gmail.com

Török Balázs - Komputációs Rendszerszintű Idegtudomány Csoport, MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont **-** torok.balazs@wigner.mta.hu

Török Lilla - Testnevelési Egyetem, Pszichológiai és Sportpszichológia Tanszék **-** torok@tf.hu

Török Regina - ELTE Pszichológiai Intézet **-** regitorok97@gmail.com

Török Zsuzsa - DE KK Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika **-** torok.zsuzsanna@med.unideb.hu

Tremmel Noémi - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** tremmel.n.@gmail.com

Túry Ferenc - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, Budapest **-** turyferenc@gmail.com

Ujhelyi Adrienn - ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet **-** ujhelyi.adrienn@ppk.elte.hu

Urbán Róbert - ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet **-** urban.robert@ppk.elte.hu

Urbán Szabolcs - PPKE BTK **-** urban.szabolcs@btk.ppke.hu

V. Komlósi Annamária - ELTE PPK nyugdíjas **-** komlanna@hotmail.com

Valálik István - Idegsebészeti Osztály, Szent János Kórház **-** valalik@parkinson.hu

Váradi-Szitha Marina - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet **-** marina.boviz@gmail.com

Varga Balázs - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** wolandberlioz@gmail.com

Varga Csaba - PTE Pszichológia Doktori Iskola **-** vargadoktor@manynet.hu

Varga Csilla - Pécsi Tudományegyetem **-** csillaa22@gmail.com

Varga József - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Pécs

Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék **-** varga.katalin@ppk.elte.hu

Varga Leila - SZTE ÁOK Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Intézet **-** leila.moon11@gmail.com

Varga Márk Márió - DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** v.mark.mario@gmail.com

Vargáné Molnár Márta - MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport, ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** marta.molnar@barczi.elte.hu

Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program **-** vargay.adrienn@gmail.com

Vargha András - KRE és ELTE Pszichológiai Intézet **-** vargha.andras@kre.hu

Varju Nóra - ELTE, Pszichológiai Intézet **-** anibysanit@gmail.com

Várnai Dóra - ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék **-** varnai.dora@ppk.elte.hu

Vas Bence - Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet

Vass Edit - Szabolcs- Szatmár- Bereg Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház Jósa András Oktatókórház, Pszichiátriai Osztály **-**

Vécsei László - Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; MTA-SZTE Idegtudományi Kutatócsoport **-** vecsei.laszlo@med.u-szeged.hu

Vékony Teodóra - SZTE-ÁOK Neurológiai Klinika **-** vekony.teodora@med.u-szeged.hu

Velő Szabina - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Fejlődés-, és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Budapest; 2ELTE PPK, Pszichológiai Doktori Iskola, Budapest **-** szabina.velo@gmail.com

Vereczkei Andrea - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Patobiokémiai Intézet **-** vereczkei.andrea@med.semmelweis-univ.hu

Veres-Székely Anna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet **-** szekely.anna@ppk.elte.hu

Vida Péter - ELTE PPK **-** vidapeter.elte@gmail.com

Vida Róbert - PTE Gyógyszerésztudományi Kar **-** vida.robert@pte.hu

Vidomusz Réka - reka.vidomusz@gmail.com

Vidra Zsuzsanna - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet **-** vidra.zsuzsanna@ppk.elte.hu

Víg Katalin - BME TTK Kognitív Tudományi Tanszék, ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** vigkata.pszicho@gmail.com

Villay Tamás - Villay Kft. **-** villay.tamas@gmail.com

Vincze Ágnes - Semmelweis Egyetem ÁOK, I.sz. Belgyógyászati Klinika **-** vincze.agnes@med.semmelweis-univ.hu

Vincze Szilvia - ELTE PPK Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely **-** vincze.szilvia@ppk.elte.hu

Virág Márta - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Neurológia Osztály, Epilepszia Centrum; Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék, Eötvös Loránd Tudományegyetem **-** martavirag1@gmail.com

Virág Sára - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar **-** viragsara1@gmail.com

Vircsik Debóra - ELTE PPK **-** v.debi95@gmail.com

Völgyesi Árpád - ELTE PPK Szociálpszichológia szakirány **-** arpi.volgyesi@gmail.com

Wittmann Victoria - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika **-** victoriawittmann1@gmail.com

Yong W. Goh - University of Southern Queensland (Ausztrália) **-** Yong.Goh@usq.edu.au

Z. Papp Zsuzsanna - Budapesti Gazdasági Egyetem **-** zpapp.bgf@gmail.com

Zámbó Csilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Zavecz Zsófia - Eötvös Loránd Tudományegyetem **-** zaveczzsofi@gmail.com

Zelena András - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet, Thanatológia Kutatócsoport; BGE KKK Társadalomtudományi Intézet; Korábban érkeztem Dél-alföldi Regionális Koraszülött Intenzív Osztályért Alapítvány **-** dr.zelenaa@gmail.com

Zentai Tímea - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar **-** timi.zentai@gmail.com

Zimonyi Szabolcs - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet **-** zimonyiszabolcs@gmail.com

Zinner-Gérecz Ágnes - Semmelweis Egyetem ÁOK Klinikai Pszichológia Tanszék **-** zinner-gerecz.agnes@med.semmelweis-univ.hu

Zsidó N. András - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** zsido.andras@pte.hu

Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program **-** alyoosa@gmail.com

Zsombók Terézia - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika, Budapest **-** zso6370@gmail.com

Névmutató

Abari Kálmán, 232, 292
Aditi Gandotra, 93, 292
Ágoston Csilla, 247, 292
Ágota Zita, 18, 292
Albu Mónika, 273, 292
Alexander N.H. Logemann, 179, 292
Alkonyi Kata, 251, 292
Altmayer Anita, 85, 292
Amy. E. Coren, 130, 292
Andrejkovics Mónika, 204, 243, 292
Antal-Uram Dóra, 157, 159, 292
Arató Nikolett, 149, 150, 151, 214, 215, 258, 292
Babinszki Emese, 135, 292
Bagdy György, 178, 292
Bagó György, 292
Bajzát Bettina, 154, 156, 292
Balajthy Dániel, 204, 292
Balajthy-Hidegh Bernadett, 284
Balázs Judit, 95, 96, 269, 270, 292
Balázs Katalin, 134, 135, 136, 292
Balázs Noémi, 258, 292
Balázs Nóra, 282
Bálint Ágnes, 292
Balogh Blanka, 43, 292
Baloghné Fűrész Veronika, 241, 293
Bandi Szabolcs, 79, 109, 110, 111, 113, 114, 293
Bányai Éva, 9, 58, 59, 60, 293
Bányai-Nagy Henriett, 27, 293
Barcsi Beatrix, 79, 293
Bárdos György, 4, 58, 246, 293
Bárdos Luca Csenge, 212, 293
Barta Csaba, 142, 143, 144, 293
Bata Erzsébet, 265, 293
Báthori Noémi, 119, 293
Batiz Réka, 259, 293
Batta Barbara, 4, 106, 107, 108, 218, 268, 293
Berán Eszter, 196, 293
Bereczkei Tamás, 4, 7, 128, 269, 293
Béres Balázs, 76, 293
Bernáth László, 92, 152, 153, 293
Bigazzi Sára, 272, 293
Bikfalvi Réka, 258, 293
Bircher Julianna, 32, 293
Birkás Béla, 55, 56, 57, 111, 293
Biró Brigitte, 179, 293
Biró Zsófia, 43, 293
Bíró Zsolt, 167, 169, 170, 210, 293
Birtalan Ilona Liliána, 246, 293
Blaskovich Borbála, 120, 293
Boda Kamilla, 134, 293
Boda-Ujlaky Judit, 234, 235, 251, 294
Bódis Krisztina, 173, 294
Bodor Bernadett, 284
Bodor Péter, 229, 294
Bodó-Varga Zsófia, 109, 294
Bodrogi Barbara, 269, 294
Bokrétás Ildikó, 272, 294
Bolgár Dóra, 109, 294
Bolló Henrietta, 39, 187, 188, 189, 294
Borbély Csaba, 154, 156, 294
Boros János, 106, 107, 108, 198, 268, 294
Boross Viktor, 238, 294
Borsfay Krisztina, 176, 294
Böddi Zsófia, 232, 239, 294
Bögötiné Szilágyi Ágnes, 282
Bőthe Beáta, 29, 39, 294
Brózik Péter, 12, 13, 14, 294
Budai Timea, 208, 294

Bunford Nóra, 11, 294
Burján Nóra, 234
Christoph Kogler, 145, 294
Cuiling Guo, 94, 294
Czachesz Erzsébet, 175, 176, 294
Czakó Andrea, 187, 188, 189, 294
Czibor Andrea, 86, 87, 88, 89, 277, 294
Czigler István, 4, 11, 294
Csabai Krisztina, 139, 141, 294
Csabai Márta, 4, 83, 294
Csáky-Pallavicini Krisztina, 286, 294
Császár-Nagy Noémi, 294
Csathó Árpád, 203, 295
Csejtei András, 60, 295
Csengődi Márta, 81, 295
Csépe Valéria, 11, 295
Csereklye Erzsébet, 175, 176, 295
Cserjési Renáta, 177, 179, 295
Csertő István, 24, 295
Csiba László, 243, 295
Csider Bianka, 50, 295
Csigó Katalin, 238, 295
Csikai Enikő, 243, 295
Csiszovszkiné Szilasi Judit, 103, 295
Csókási Krisztina, 125, 126, 127, 295
Csonka Balázs, 78, 295
Csucsai Borbála, 282
Csukonyi Csilla, 168, 295
Csűri Liselotte, 116, 295
Dallos Andrea, 148, 295
Darnai Gergely, 149, 150, 151, 295
Dávid Krisztina, 284
David Rowland, 295
Deák Anita, 208, 260, 269, 295
Demeter Gyula, 154, 155, 165, 256, 295
Diósi Karola, 81, 295
Dobó Zsófia, 256, 295
Dóczi Tamás, 149, 150, 151, 295
Dombi Edina, 20, 84, 295
Donauer Nándor, 165, 295
Dorner László, 201, 296
Dósa Zoltán, 234, 296
Dörnyei Kristóf, 235, 296
Dúll Andrea, 3, 4, 11, 12, 13, 14, 15, 184, 185, 186, 281, 296
Édes Andrea Edit, 178, 264, 296
Egri Tímea, 289, 290
Egyed Katalin, 206, 296
Eidenpenz Orsolya, 82, 296
Eisenbeck Nikolett, 190, 191, 291, 296
Eisinger Andrea, 223, 296
Elek Lívia Priyanka, 66, 296
Elekes Fruzsina, 67, 296
Éltető Noémi, 48, 50, 296
Engyel Márton, 29, 296
Entz László, 156, 296
Erdei Dóra, 168, 296
Erdőfi Anna, 250, 296
Erich Kirchler, 145, 296
Erőss Lóránd, 156, 296
Ertelt Tímea, 153, 296
Esze Viktória, 89, 251, 283, 296
Eszenyi Noémi, 117, 296
F. Lassú Zsuzsa, 68, 69, 70, 71, 296
Fabó Dániel, 154, 156, 296
Faragó Boglárka, 217, 296
Faragó Klára, 145, 296
Faragó Laura, 36, 38, 47, 296
Farkas Dávid, 296
Farkas Flóra, 143, 296
Farkas Judit, 223, 297
Farkas Réka, 50, 297
Fazekas Gábor, 190, 297
Fehér Dániel, 268, 297
Fehér Tibor Dániel, 195, 246, 297
Fehérné Guha Angéla, 147, 297
Fehérvári Dóra, 60, 297
Fejes József Balázs, 62, 63, 297
Fejes-Vékássy Lili, 40, 297
Fekete Zita, 285, 297
Felvinczi Katalin, 161, 162, 163, 164, 187, 297

Fenyősi Fanni, 143, 297
Ferencz Tas, 128, 129, 297
Fittler András, 131, 132, 133, 134, 297
Florence Dalgard, 85, 297
Fodor Tímea, 260, 297
Fogarasi András, 166, 297
Font Orsolya, 156, 297
Fózer-Selmeci Barbara, 277, 297
Földi Rita, 224, 297
Frank Bond, 192, 297
Frankó Betta, 35, 297
Frankó Luca, 185, 297
Futó Judit, 96, 218, 269, 297
Fügedi Petra, 298
Fülöp Éva, 45, 102, 298
Fülöp Márta, 8, 105, 174, 212, 213, 298
Fülöp Máté, 244, 298
Füzes Nóra, 82, 298
Gábris Zita, 174, 298
Gácsi Márta, 11, 298
Gadanecz Péter, 44, 298
Gál Zita, 62, 63, 64, 298
Galambos Attila, 178, 264, 270, 298
Gallai Mária, 100, 298
Gaskó Krisztina, 298
Gauser Katalin, 287, 298
Géczy Anna, 298
Gerencsér Dóra, 283
Gergev Gyurgyinka, 166, 298
Gerhát Réka, 136, 298
Gerlinger Imre, 79, 298
Gimes Júlia, 11, 298
Gór Dóra, 110, 298
Gönye Bianka, 32, 33, 298
Gráf Rózsa, 289, 290
Grezsa Ferenc, 23, 26, 298
Gy. Molnár Kadosa, 91, 298
Gyöngy Kinga, 231, 298
Győri Dóra, 96, 298
Győri János, 196, 298
Győri Miklós, 227, 298
Győri-Dani Dóra, 20, 21, 299
Gyuris Petra, 129, 299
Hadarics Márton, 45, 46, 299
Hain Ferenc, 173, 299
Hajdu Tamara Eszter, 255, 299
Hal Melinda, 11, 249, 299
Halász Bálint, 15, 299
Halász László, 156, 299
Halász Péter, 156, 299
Haller József, 181, 184, 299
Hámori Eszter, 4, 139, 141, 142, 143, 144, 299
Hanák Zsuzsanna, 210, 299
Hankó Csilla, 262, 299
Hargitai Rita, 4, 54, 55, 56, 57, 299
Harkai Ágota, 50, 299
Háromi István, 79, 299
Harsányi Szabolcs Gergő, 238, 299
Hartai Krisztina, 43, 299
Hartung István, 55, 56, 57, 299
Hattinger Lili, 268, 299
Hegedűs Orsolya, 53, 299
Héjja-Nagy Katalin, 230, 299
Hercz Mária, 68, 69, 70, 71, 299
Hernádi István, 203, 299
Hevesi Barbara, 77, 299
Hevesi Krisztina, 4, 76, 77, 78, 79, 299
Holczer Adrienn, 219, 299
Hompoth Emőke Adrienn, 83, 84, 241, 299
Horváth Endre, 233, 300
Horváth Kata, 52, 53, 300
Horváth Lili Olga, 96, 300
Horváth Szilvia, 276, 300
Horváth Zsolt, 59, 60, 257, 300
Horváthné Szegedi Magdolna, 300
Hunyady György, 36, 300
Hupuczi Ernő, 55, 56, 57, 111, 300
Huszár Anna, 125, 126, 127, 300
Illés Anikó, 228, 229, 281, 300
Imrek Márton, 235, 300
Inántsy-Pap Judit, 169, 300

Inhóf Orsolya, 149, 150, 151, 300
Iring Zoltán, 139, 140, 300
Ivaskevics Krisztián, 181, 184, 300
Jagodics Balázs, 90, 122, 123, 300
Jákli Fruzsina, 245, 300
Jakubovits Edit, 58, 60, 214, 273, 279, 300
Jámbori Szilvia, 61, 62, 63, 64, 300
Janacsek Karolina, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 300
Janszky József, 149, 150, 151, 300
Járai Róbert, 275, 301
Járdaházi Evelyn, 273, 301
Járeb Ottmár, 202, 301
Jármi Éva, 16, 17, 18, 19, 152, 301
Jellinek Sára, 91, 301
Joerg Kupfer, 85, 301
Jordán Zsófia, 156, 301
Józsa Emese, 58, 59, 60, 214, 279, 301
Józsa Tamás, 253, 301
Juhász Gabriella, 178, 264, 301
Juhász Levente Zsolt, 206, 301
Julia Becker, 41, 301
Kajos Dorka, 270, 301
Kállai János, 4, 54, 55, 56, 57, 111, 301
Kampis Dóra, 65, 301
Kántor Árpád, 12, 13, 301
Káplár Mátyás, 125, 126, 127, 131, 132, 133, 134, 301
Kapornaky Mihály, 40, 301
Karádi Kázmér, 79, 203, 301
Karakai Hanna, 281
Kardos László, 243, 301
Kardos Zsófia, 51, 53, 301
Karner Orsolya, 288, 301
Karoly Kornel Schlosser, 301
Kasik László, 62, 63, 301
Kasos Enikő, 31, 33, 93, 301
Kasos Kisztian, 302
Kassai Réka, 96, 218, 302
Kassay Mária, 165, 302
Kató Szabolcs, 271, 302
Kázmér-Mayer Szilvia, 89, 277, 302
Kecskeméti-Székely Zsuzsa, 302
Kékes Szabó Marietta, 194, 250, 253, 302
Kelemen Anna, 166, 302
Kemény Ferenc, 155, 302
Kemény Lajos, 85, 302
Kende Anna, 12, 38, 39, 41, 45, 46, 47, 302
Kenderesi Mariann, 50, 302
Kengyel Judith Gabriella, 103, 302
Kenyhercz Flóra, 302
Keresztes-Takács Orsolya, 104, 302
Kéri Szabolcs, 12, 256, 302
Kertész Csaba, 224, 302
Keszei Barbara, 12, 15, 232, 302
Király Ildikó, 65, 66, 67, 302
Király Orsolya, 10, 223, 302
Kisander Zsolt, 203, 302
Kiss Brigitta, 168, 302
Kiss Dóra, 118, 302
Kiss Enikő Csilla, 72, 124, 125, 126, 127, 194, 244, 302
Kiss Hedvig, 220, 302
Kiss János, 134, 216, 303
Kiss Mariann, 49, 303
Kiss Orhidea, 86, 88, 186, 199, 303
Kiss Paszkál, 82, 303
Kiss Sebastian, 275, 303
Kiss Szabolcs, 107, 108, 208, 218, 225, 303
Kiss Tamás, 235, 303
Kissné Viszket Mónika, 34, 285, 288, 303
Klein Balázs, 228, 303
Kóbor Andrea, 53, 303
Kocsel Natália, 178, 179, 205, 264, 270, 303
Kocsor Ferenc, 128, 129, 303
Kondé Zoltán, 167, 169, 170, 303
Kopcsó Krisztina, 242, 303
Koronczai Beatrix, 95, 97, 303
Kótyuk Eszter, 31, 32, 33, 223, 303

Kovács Anna, 99, 303
Kovács Boglárka, 82, 303
Kovács Dóra Csilla, 195, 303
Kovács Ilona, 4, 6, 11, 12, 303
Kovács Ivett, 176, 303
Kovács János, 137, 216, 303
Kovács János Endre, 137, 303
Kovács Judit, 4, 145, 146, 148, 234, 303
Kovács Kristóf, 19, 303
Kovács Mónika, 101, 103, 172, 304
Kovács Norbert, 149, 150, 151, 304
Kovács Petra, 282, 304
Kovács Zsuzsa, 198, 214, 279, 304
Kovács Zsuzsanna, 198, 279, 304
Kovács-Pászthy Balázs, 138, 304
Kozák Lajos R., 178, 304
Kozékiné Hammer Zsuzsanna, 288, 304
Kozma Luca Anna, 214, 215, 304
Kökönyei Gyöngyi, 97, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 205, 264, 270, 278, 304
Kőrizs Beatrix, 175, 304
Kőrössy Judit, 4, 61, 121, 122, 123, 304
Köteles Ferenc, 224, 270, 304
Kővágó Pál, 101, 102, 304
Kőváry Zoltán, 72, 73, 75, 304
Kövesdi Andrea, 193, 194, 304
Krekó Péter, 36, 38, 304
Kresznerits Szilvia, 159, 304
Kun Ágota, 41, 42, 43, 304
Kun Bernadette, 211, 304
Kunos Nóra, 236, 304
Kuritárné Szabó Ildikó, 115, 285, 304
Kurucz Attila, 281
Lábadi Beatrix, 149, 150, 151, 258, 304
Labancz Eszter, 115, 116, 305
Lakatos Anett, 305
Lakatos Katalin†, 142, 143, 305
Láng András, 56, 109, 111, 129, 131, 214, 215, 261, 265, 273, 305
Lanku Máté, 14, 305
Lantos Nóra Anna, 41, 47, 305
László Noémi, 34, 283, 305
Lázár Boglárka, 108, 218, 305
Lénárd Kata, 16, 149, 150, 151, 208, 258, 305
Lénárt Ágota, 7, 274, 305
Lendvai Lilla, 105, 305
Lengyel Rita, 142, 143, 144, 305
Leszkovszki Flóra, 305
Lesznyák Márta, 176, 305
Lipcsei Flóra, 14, 305
Lippai Edit, 3, 4, 184, 305
Losonczi Anna, 15, 281, 305
Lubinszki Mária, 289, 290
Ludányi Balázs, 222, 305
Lukács Ágnes, 155, 276, 305
Lukács Márton, 284, 305
M. Ribiczey Nóra, 19, 305
Magi Anna, 161, 162, 163, 164, 181, 182, 183, 223, 278, 305
Magyaródi Tímea, 28, 80, 305
Majer Réka, 59, 216, 305
Makai Gábor, 244, 305
Margetán Rita, 100, 305
Márkos Éva, 244, 306
Márkus Lilla, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 306
Marozsi Myrtill Noella, 69, 70, 71, 306
Martin László, 55, 56, 57, 306
Martos Tamás, 122, 123, 306
Mátay Gábor, 268, 306
Matuz András, 203, 306
Mekis Flóra, 130, 306
Merkl Dóra, 53, 306
Meskó Norbert, 128, 131, 306
Mester Dolli, 306
Mészáros Andrea, 165, 306
Mészáros Gergely, 96, 306
Mészáros Noémi, 102, 255, 306
Mezei Lili, 50, 306

Mikics Éva, 12, 306
Miklós Martina, 96, 269, 306
Miklós Zsófia, 267, 306
Miklósi Mónika, 98, 99, 100, 306
Milán Flóra, 166, 306
Mohácsi Bernadett, 216, 306
Molnár Adrienn, 260, 306
Molnár Anett, 4, 142, 143, 306
Molnár Anna, 99, 306
Molnár Emese, 244, 306
Móra László Xavér, 286, 307
Must Anita, 219, 307
Muzsnay Anna, 152, 153, 307
N. Kollár Katalin, 4, 90, 91, 121, 307
Nagy Beáta Erika, 253, 263, 271, 307
Nagy Eszter, 236, 307
Nagy G. Dávid, 50, 307
Nagy János, 207, 307
Nagy Krisztina, 63, 307
Nagy László, 79, 109, 110, 194, 307
Nagy Luca, 135, 136, 307
Nagy Péter, 53, 279, 307
Nagy Sándor Imre, 114, 307
Nagy Szilvia Anett, 149, 150, 151, 307
Nagy Tamás, 119, 120, 307
Nagy Zita, 264, 307
Nagy Zsófia, 287, 307
Nagybányai Nagy Olivér, 4, 206, 307
Narancsik Gabriella, 74, 307
Naszvadi Emma, 159, 307
Németh Dezső, 12, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 119, 307
Németh Gergely, 201, 307
Németh Kornél, 276, 308
Németh Lilla, 92, 308
Nguyen Luu Lan Anh, 4, 104, 105, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 308
Nurit Shnabel, 47, 308
Nyeste-Jakab Krisztina, 214, 279, 308
Nyolczas Zsuzsa, 42, 308
Nyúl Boglárka, 45, 47, 308
Ódor Vivien, 81, 308
Oláh Adrienn Réka, 276, 308
Oláh Attila, 27, 28, 80, 246, 308
Oláh Kata, 66, 67, 308
Oláh Szabina, 53, 308
Ollári Lili, 108, 218, 308
Orbán Gergő, 50, 308
Orosz Gábor, 12, 29, 39, 213, 308
Orosz Róbert, 169, 308
Orsi Gergely, 149, 150, 151, 308
Pajkossy Péter, 155, 256, 308
Pajor Gabriella, 92, 308
Paksi Borbála, 161, 162, 163, 164, 211, 308
Pálfi Flóra, 175, 308
Pállinger Éva, 60, 308
Pántya József, 145, 146, 265, 308
Pap Dorottya, 178, 309
Papp Gábor, 146, 147, 210, 309
Páskuné Kiss Judit, 90, 210, 309
Pásztor Adrienn, 81, 309
Patyi Dániel, 198, 309
Páva Rita, 172, 176, 309
Paveszka Dóra, 276, 309
Péley Bernadette, 4, 248, 309
Perczel-Forintos Dóra, 157, 159, 160, 309
Peres Krisztina, 65, 309
Perger Mónika, 212, 309
Perlaki Gábor, 149, 150, 151, 309
Péter-Szarka Szilvia, 228, 260, 265, 309
Pető Réka, 67, 309
Pető Zoltán, 84, 309
Pikó Bettina, 220, 221, 309
Polner Bertalan, 51, 119, 309
Polonyi Tünde, 232, 235, 309
Pólya Bella, 283, 309
Pólya Tibor, 24, 248, 309
Prekop Csilla, 99, 309
Pusker Máté, 268, 309
Pusztai Erzsébet, 309
Putz Ádám, 128, 130, 309

Rácz József, 246, 288, 309
Racsmány Mihály, 155, 256, 310
Radó Hanna Mária, 268, 310
Rádosi Alexandra, 53, 310
Raffay Zsolt, 136, 310
Rákár-Szabó Natália, 248, 310
Rálik Alexandra, 91, 310
Reichardt Richárd, 120, 310
Reinhardt Melinda, 74, 180, 310
Restás Péter, 87, 88, 310
Réthelyi János, 12, 310
Révész György, 112, 114, 234, 310
Rigó Adrien, 29, 246, 310
Rivnyák Adrienn, 214, 215, 265, 310
Román Nóra, 256, 310
Ronel Tohar, 99, 310
Roszik-Volovik Xénia, 176, 310
Rózsa Mónika, 283, 310
Rózsa Sándor, 55, 56, 57, 213, 262, 310
Rozsnyik Borbála, 181, 182, 310
S. Nagy Zita, 262, 310
Salló Emőke, 20, 22, 85, 310
Sándor Nikolett, 108, 268, 310
Sándor-Dobos Emese, 266, 310
Sántha Zsuzsanna, 175, 310
Sara Hosseini-Nezhad, 310
Sarnyai Laura, 291, 311
Sárváry Andrea, 216, 311
Schlosser Károly, 190, 192, 291, 311
Schmidt Andrea, 311
Sebdenics Regina, 311
Sebestyén Árpád, 208, 311
Sebestyén Edit, 161, 163, 311
Sebestyén Nóra, 92, 174, 311
Sebő Tamás, 24, 311
Séllei Beatrix, 289, 290, 311
Séra László, 234, 235, 311
Serdült Sára, 272, 311
Serfőző Mónika, 239, 311
Siegler Anna, 88, 272, 311
Silvana Greco, 212, 311
Simon Gabriella, 26, 311
Simon Mária, 55, 57, 311
Simon Orsolya, 203, 311
Simor Péter, 48, 51, 119, 120, 311
Smahajcsik-Szabó Tamás, 179, 205, 311
Smohai Máté, 238, 263, 311
Soltész-Várhelyi Klára, 196, 311
Solymosi Péter, 52, 311
Somody Zoltán, 82, 311
Somogyi Krisztina, 12, 186, 311
Stachó László, 112, 311
Stefanik Krisztina, 227, 312
Steiner Zsófia, 143, 312
Szabó Ágnes, 173, 312
Szabó Attila, 224, 312
Szabó Beáta, 195, 246, 312
Szabó Csaba, 152, 153, 312
Szabó Csanád, 85, 312
Szabó Edina, 178, 179, 205, 264, 270, 312
Szabó Eszter Dóra, 53, 312
Szabó Éva, 90, 122, 123, 312
Szabó Fruzsina, 232, 312
Szabó Hangya Lilla, 64, 312
Szabó János, 226, 312
Szabó Judit, 181, 312
Szabó Katalin, 221, 312
Szabó Laura, 98, 312
Szabó Marianna, 99, 100, 312
Szabó Mónika, 171, 172, 174, 179, 312
Szabó Pál, 4, 200, 222, 312
Szabó Zsófia, 212, 312
Szabó Zsolt Péter, 45, 87, 88, 89, 102, 255, 277, 312
Szabó-Bartha Anett, 263, 268, 312
Szántay Zsófia, 281
Szász Miklós, 107, 312
Szaszi Barnabas, 312
Szászi Beáta, 200, 312
Szathmári Edit, 88, 199, 312
Szegedi-Hallgató Emese, 50, 313
Szeibert Janka, 152, 153
Székely Mózes, 38, 313

Szekeres Ágota, 233, 313
Szekeres Hanna, 45, 47, 313
Szele Anna Szabina, 263, 313
Szemenyei Eszter, 270, 313
Szemes Ágnes, 238, 313
Szenes Márta, 23, 313
Szenetes-Hajler Brigitta, 225, 313
Szennai Martin, 214, 215, 313
Szentiványi Dóra, 96, 313
Szeverényi Péter, 137, 313
Szigeti Réka, 258, 313
Szilágyi Szabina, 43, 313
Szilasi Judit, 105, 313
Szili Ilona, 246, 313
Szirmai Eszter, 107, 313
Szokolszky Ágnes, 4, 196, 240, 282, 313
Szolnoki Andrea, 137, 313
Szőllősi Ágnes, 155, 256, 276, 313
Szőllősi Gergő József, 204, 313
Szucsáki Melinda, 198, 313
Szummer Csaba, 197, 313
Szücs Renáta, 66, 313
Takács Ádám, 53, 313
Takács Ildikó, 4, 236, 314
Takács István, 282, 289, 290, 314
Takács Liza, 263, 314
Takács Rita, 35, 190, 314
Takács Szabolcs, 263, 314
Takács Zsófia Katalin, 218, 314
Takácsy Márta, 25, 314
Tamás Gertrúd, 156, 314
Tanyi Zsuzsanna, 259, 314
Tárnok Zsanett, 53, 314
Teleki Szidalisz, 125, 126, 127, 314
Temesi Borbála, 175, 314
Tick-Kovács Kata, 283
Tiringer István, 56, 124, 314
Tóth Andrea, 209, 314
Tóth Borbála, 314
Tóth Máté, 12, 314
Tóth Zsófia Emília, 18, 314
Tóth-Fáber Eszter, 53, 314
Tóth-Király István, 29, 39, 314
Tóth-Varga Violetta, 12, 14, 314
Töreki Annamária, 84, 241, 314
Török Balázs, 50, 314
Török Lilla, 251, 314
Török Regina, 80, 314
Török Zsuzsa, 137, 138, 314
Tremmel Noémi, 100, 314
Túry Ferenc, 222, 314
Ujhelyi Adrienn, 39, 40, 315
Urbán Róbert, 29, 247, 256, 257, 258, 315
Urbán Szabolcs, 285, 315
V. Komlósi Annamária, 262, 315
Valálik István, 155, 315
Vámosi Edit, 283
Váradi-Szitha Marina, 315
Varga Balázs, 213, 315
Varga Csaba, 254, 315
Varga Csilla, 131, 315
Varga József, 56, 57, 315
Varga Katalin, 240, 315
Varga Leila, 291, 315
Varga Márk Márió, 169, 315
Vargáné Molnár Márta, 227, 315
Vargay Adrienn, 59, 315
Vargha András, 4, 80, 81, 82, 315
Varju Nóra, 181, 183, 315
Várnai Dóra, 17, 18, 315
Vas Bence, 113, 315
Vass Edit, 285, 315
Vécsei László, 219, 315
Vékony Teodóra, 219, 315
Velő Szabina, 96, 315
Vereczkei Andrea, 144, 315
Veres-Székely Anna, 30, 31, 32, 223, 315
Vida Péter, 228, 316
Vida Róbert, 132, 133, 134, 316
Vidomusz Réka, 53, 316
Vidra Zsuzsanna, 171, 316
Víg Katalin, 119, 316
Villay Tamás, 316
Vincze Ágnes, 158, 316
Vincze Szilvia, 188, 316

Virág Márta, 156, 316
Virág Sára, 249, 316
Vircsik Debóra, 90, 316
Völgyesi Árpád, 37, 316
Wittmann Victoria, 83, 316
Yong W. Goh, 42, 316
Z. Papp Zsuzsanna, 173, 316
Zámbó Csilla, 152, 153, 316
Zavecz Zsófia, 51, 52, 316
Zelena András, 20, 21, 316
Zentai Tímea, 69, 70, 71, 316
Zimonyi Szabolcs, 31, 32, 33, 316
Zinner-Gérecz Ágnes, 157, 160, 316
Zsidó N. András, 149, 150, 151, 208, 258, 316
Zsigmond Orsolya, 59, 316
Zsombók Terézia, 178, 316

Pázmány Péter
Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és
Társadalomtudományi Kar